BIBLIA SACRA

VULGATÆ EDITIONIS

JUXTA

EXEMPLARIA EX TYPOGRAPHIA APOSTOLICA VATICANA

ROMÆ 1592 & 1593

INTER SE COLLATA ET AD NORMAM CORRECTIONUM ROMANARUM EXACTA

AUCTORITATE SUMMI PONTIFICIS

PII IX.

EDIDIT

VALENTINUS LOCH,

SS. THEOLOGIÆ DOCTOR ET PROFESSOR PUBLICUS IN LYCEO BAMBERGENSI; ARCHIEPISCOPI IN ECCLESIASTICIS CONSILIARIUS.

TOMUS III.

EDITIO SEPTIMA.

RATISBONÆ.

TYPIS ET SUMPTIBUS „NATIONALE VERLAGSANSTALT".

1899.

PROPHETIA ISAIÆ.

CAPUT I.

1. Visio Isaiæ filii Amos, quam vidit super Judam et Jerusalem in diebus Oziæ, Joathan, Achaz et Ezechiæ, regum Juda.

2. Audite, cœli, et auribus percipe, terra, quoniam Dominus locutus est. Filios enutrivi et exaltavi: ipsi autem spreverunt me.

3. Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui: Israel autem me non cognovit, et populus meus non intellexit.

4. Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis: dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum.

5. Super quo percutiam vos ultra, addentes prævaricationem? omne caput languidum, et omne cor mœrens.

6. A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas: vulnus et livor, et plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.

7. Terra vestra deserta, civitates vestræ succensæ igni: regionem vestram coram vobis alieni devorant, et desolabitur sicut in vastitate hostili. (*Infr.* 5, 6.)

8. Et derelinquetur filia Sion ut umbraculum in vinea, et sicut tugurium in cucumerario, et sicut civitas, quæ vastatur.

9. Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, et quasi Gomorrha similes essemus. (*Rom.* 9, 29.)

10. Audite verbum Domini, principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei nostri, populus Gomorrhæ!

11. Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? plenus sum: holocausta arietum et adipem pinguium, et sanguinem vitulorum et agnorum et hircorum nolui. (*Jer.* 6, 20. *Amos* 5, 22.)

12. Cum veniretis ante conspectum meum, quis quæsivit hæc de manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis?

13. Ne offeratis ultra sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi. Neomeniam et sabbatum, et festivitates alias non feram, iniqui sunt cœtus vestri:

14. calendas vestras, et solemnitates vestras odivit anima mea: facta sunt mihi molesta: laboravi sustinens. * (*Infr.* 59, 3.)

15. Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos a vobis, et cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam: manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. *

16. Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere perverse: (I. *Petr.* 3, 11.)

17. discite benefacere, quærite judicium, subvenite oppresso, judicate pupillo, defendite viduam.

18. Et venite, et arguite me, dicit Dominus: Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur: et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.

19. Si volueritis et audieritis me, bona terræ comedetis.

20. Quod si nolueritis, et me ad iracundiam provocaveritis, gladius devorabit vos, quia os Domini locutum est.

21. Quomodo facta est meretrix civitas fidelis, plena judicii? justitia habitavit in ea, nunc autem homicidæ.

22. Argentum tuum versum est in scoriam, vinum tuum mistum est aqua.

23. Principes tui infideles, socii furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non judicant, et causa viduæ non ingreditur ad illos. (*Jer.* 5, 28.)

24. Propter hoc ait Dominus Deus exercituum fortis Israel: Heu, consolabor super hostibus meis, et vindicabor de inimicis meis.

25. Et convertam manum meam ad te, et excoquam ad purum scoriam tuam, et auferam omne stannum tuum.
26. Et restituam judices tuos, ut fuerunt prius, et consiliarios tuos, sicut antiquitus: post hæc vocaberis civitas justi, urbs fidelis.
27. Sion in judicio redimetur, et reducent eam in justitia:
28. et conteret scelestos et peccatores simul, et qui dereliquerunt Dominum, consumentur.
29. Confundentur enim ab idolis, quibus sacrificaverunt: et erubescetis super hortis, quos elegeratis,
30. cum fueritis velut quercus defluentibus foliis, et velut hortus absque aqua.
31. Et erit fortitudo vestra, ut favilla stuppæ, et opus vestrum quasi scintilla: et succendetur utrumque simul, et non erit, qui extinguat.

CAPUT II.

1. Verbum, quod vidit Isaias, filius Amos, super Juda et Jerusalem.
2. Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes. (*Mich.* 4, 1.)
3. Et ibunt populi multi, et dicent: Venite et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis ejus: quia de Sion exibit lex, et verbum Domini de Jerusalem.
4. Et judicabit gentes, et arguet populos multos: et conflabunt gladios suos in vomeres, et lanceas suas in falces: non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prœlium.
5. Domus Jacob venite, et ambulemus in lumine Domini.
6. Projecisti enim populum tuum, domum Jacob, quia repleti sunt ut olim, et augures habuerunt ut Philisthiim, et pueris alienis adhæserunt.
7. Repleta est terra argento et auro, et non est finis thesaurorum ejus:
8. et repleta est terra ejus equis, et innumerabiles quadrigæ ejus. Et repleta est terra ejus idolis: opus manuum suarum adoraverunt, quod fecerunt digiti eorum. (*Infr.* 44, 12.)
9. Et incurvavit se homo, et humiliatus est vir: ne ergo dimittas eis.
10. Ingredere in petram, et abscondere in fossa humo a facie timoris Domini, et a gloria majestatis ejus.
11. Oculi sublimes hominis humiliati sunt, et incurvabitur altitudo virorum: exaltabitur autem Dominus solus in die illa.
12. Quia dies Domini exercituum super omnem superbum et excelsum, et super omnem arrogantem: et humiliabitur:
13. et super omnes cedros Libani sublimes, et erectas, et super omnes quercus Basan:
14. et super omnes montes excelsos, et super omnes colles elevatos:
15. et super omnem turrim excelsam, et super omnem murum munitum:
16. et super omnes naves Tharsis, et super omne, quod visu pulchrum est.
17. Et incurvabitur sublimitas hominum, et humiliabitur altitudo virorum, et elevabitur Dominus solus in die illa:
18. et idola penitus conterentur,
19. et introibunt in speluncas petrarum, et in voragines terræ a facie formidinis Domini, et a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram. (*Ose.* 10, 8. *Luc.* 23, 30.)
20. In die illa projiciet homo idola argenti sui, et simulacra auri sui, quæ fecerat sibi, ut adoraret talpas et vespertiliones.
21. Et ingredietur scissuras petrarum, et in cavernas saxorum a facie formidinis Domini, et a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram.
22. Quiescite ergo ab homine, cujus spiritus in naribus ejus est, quia excelsus reputatus est ipse.

CAPUT III.

1. Ecce enim dominator Dominus exercituum auferet a Jerusalem, et a Juda validum et fortem, omne robur panis, et omne robur aquæ;

2. fortem, et virum bellatorem, judicem et prophetam, et ariolum, et senem;

3. principem super quinguaginta, et honorabilem vultu, et consiliarium, et sapientem de architectis, et prudentem eloquii mystici.

4. Et dabo pueros principes eorum: et effeminati dominabuntur eis. *

5. Et irruet populus, vir ad virum, et unusquisque ad proximum suum: tumultuabitur puer contra senem, et ignobilis contra nobilem.

6. Apprehendet enim vir fratrem suum domesticum patris sui: Vestimentum tibi est, princeps esto noster, ruina autem hæc sub manu tua. * (*Eccles*. 10, 16.)

7. Respondebit in die illa, dicens: Non sum medicus, et in domo mea non est panis, neque vestimentum: nolite constituere me principem populi.

8. Ruit enim Jerusalem, et Judas concidit, quia lingua eorum et adinventiones eorum contra Dominum, ut provocarent oculos majestatis ejus.

9. Agnitio vultus eorum respondit eis; et peccatum suum quasi Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt: væ animæ eorum, quoniam reddita sunt eis mala.

10. Dicite justo, quoniam bene, quoniam fructum adinventionum suarum comedet.

11. Væ impio in malum: retributio enim manuum ejus fiet ei.

12. Populum meum exactores sui spoliaverunt, et mulieres dominatæ sunt eis. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, et viam gressuum tuorum dissipant.

13. Stat ad judicandum Dominus, et stat ad judicandos populos.

14. Dominus ad judicium veniet cum senibus populi sui, et principibus ejus: vos enim depasti estis vineam, et rapina pauperis in domo vestra.

15. Quare atteritis populum meum, et facies pauperum commolitis? dicit Dominus Deus exercituum.

16. Et dixit Dominus: Pro eo, quod elevatæ sunt filiæ Sion, et ambulaverunt extento collo, et nutibus oculorum ibant, et plaudebant, ambulabant pedibus suis, et composito gradu incedebant:

17. decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, et Dominus crimen earum nudabit.

18. In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, et lunulas,

19. et torques et monilia, et armillas et mitras,

20. et discriminalia, et periscelidas et murenulas, et olfactioriola et inaures,

21. et annulos et gemmas in fronte pendentes,

22. et mutatoria et palliola, et linteamina et acus,

23. et specula et sindones, et vittas et theristra.

24. Et erit pro suavi odore fœtor, et pro zona funiculus, et pro crispante crine calvitium, et pro fascia pectorali cilicium.

25. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, et fortes tui in prœlio.

26. Et mœrebunt atque lugebunt portæ ejus, et desolata in terra sedebit.

CAPUT IV.

1. Et apprehendent septem mulieres virum unum in die illa, dicentes: Panem nostrum comedemus, et vestimentis nostris operiemur: tantummodo invocetur nomen tuum super nos, aufer opproprium nostrum.

2. In die illa erit germen Domini in magnificentia, et gloria, et fructus terræ sublimis, et exultatio his, qui salvati fuerint de Israel.

3. Et erit: Omnis, qui relictus fuerit in Sion, et residuus in Jerusalem, sanctus vocabitur, omnis, qui scriptus est in vita in Jerusalem.

4. Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus in spiritu judicii, et spiritu ardoris.

5. Et creabit Dominus super omnem locum montis Sion, et ubi invocatus est, nubem per diem, et fumum et splendorem ignis flammantis in nocte; super omnem enim gloriam protectio.
6. Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æstu, et in securitatem, et absconsionem a turbine et a pluvia.

CAPUT V.

1. Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vineæ suæ. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. (*Jer.* 2, 21. *Mat.* 21, 33.)
2. Et sepivit eam, et lapides elegit ex illa, et plantavit eam electam, et ædificavit turrim in medio ejus, et torcular exstruxit in ea, et exspectavit, ut faceret uvas; et fecit labruscas.
3. Nunc ergo, habitatores Jerusalem et viri Juda, judicate inter me et vineam meam.
4. Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ, et non feci ei? an quod exspectavi, ut faceret uvas, et fecit labruscas?
5. Et nunc ostendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ: auferam sepem ejus, et erit in direptionem: diruam maceriam ejus, et erit in conculcationem.
6. Et ponam eam desertam: non putabitur, et non fodietur, et ascendent vepres et spinæ, et nubibus mandabo, ne pluant super eam imbrem.
7. Vinea enim Domini exercituum domus Israel est, et vir Juda germen ejus delectabile: et exspectavi, ut faceret judicium, et ecce iniquitas: et justitiam, et ecce clamor.
8. Væ, qui conjungitis domum ad domum, et agrum agro copulatis usque ad terminum loci: numquid habitabitis vos soli in medio terræ?
9. In auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exercituum. Nisi domus multæ desertæ fuerint grandes, et pulchræ absque habitatore.
10. Decem enim jugera vinearum facient laguncolam unam, et triginta modii sementis facient modios tres.
11. Væ, qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, et potandum usque ad vesperam, ut vino æstuetis.
12. Cithara et lyra, et tympanum et tibia, et vinum in conviviis vestris: et opus Domini non respicitis, nec opera manuum ejus consideratis.
13. Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, et nobiles ejus interierunt fame, et multitudo ejus siti exaruit.
14. Propterea dilatavit infernus animam suam, et aperuit os suum absque ullo termino, et descendent fortes ejus, et populus ejus, et sublimes, gloriosique ejus ad eum.
15. Et incurvabitur homo, et humiliabitur vir, et oculi sublimium deprimentur.
16. Et exaltabitur Dominus exercituum in judicio, et Deus sanctus sanctificabitur in justitia.
17. Et pascentur agni juxta ordinem suum, et deserta in ubertatem versa advenæ comedent.
18. Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, et quasi vinculum plaustri peccatum.
19. Qui dicitis: Festinet, et cito veniat opus ejus, ut videamus: et appropiet, et veniat consilium Sancti Israel, et sciemus illud.
20. Væ, qui dicitis malum bonum, et bonum malum: ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, et dulce in amarum.
21. Væ, qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes. (*Prov.* 3, 7. *Rom.* 12, 16.)
22. Væ, qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem:
23. qui justificatis impium pro muneribus, et justitiam justi aufertis ab eo.
24. Propter hoc, sicut devorat stipulam lingua ignis, et calor flammæ exurit: sic radix eorum quasi favilla erit, et germen eorum ut pulvis ascendet. Abjecerunt enim legem Domini exercituum, et eloquium Sancti Israel blasphemaverunt.

25. Ideo iratus est furor Domini in populum suum, et extendit manum suam super eum, et percussit eum, et conturbati sunt montes, et facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.
26. Et elevabit signum in nationibus procul, et sibilabit ad eum de finibus terræ; et ecce festinus velociter veniet.
27. Non est deficiens, neque laborans in eo; non dormitabit, neque dormiet, neque solvetur cingulum renum ejus, nec rumpetur corrigia calceamenti ejus.
28. Sagittæ ejus acutæ, et omnes arcus ejus extenti. Ungulæ equorum ejus ut silex, et rotæ ejus quasi impetus tempestatis.
29. Rugitus ejus ut leonis; rugiet ut catuli leonum, et frendet, et tenebit prædam; et amplexabitur, et non erit qui eruat.
30. Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris: aspiciemus in terram, et ecce tenebræ tribulationis, et lux obtenebrata est in caligine ejus.

CAPUT VI.

1. In anno, quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum; et ea, quæ sub ipso erant, replebant templum.
2. Seraphim stabant super illud: sex alæ uni; et sex alæ alteri; duabus velabant faciem ejus, et duabus velabant pedes ejus, et duabus volabant. * (*Apoc.* 4, 8.)
3. Et clamabant alter ad alterum, et dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus. *
4. Et commota sunt superliminaria cardinum a voce clamantis, et domus repleta est fumo.
5. Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, et in medio populi polluta labia habentis ego habito, et regem Dominum exercituum vidi oculis meis.
6. Et volavit ad me unus de Seraphim, et in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari.
7. Et tetigit os meum, et dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, et auferetur iniquitas tua, et peccatum tuum mundabitur.
8. Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? et quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me.
9. Et dixit: Vade, et dices populo huic: Audite audientes, et nolite intelligere, et videte visionem, et nolite cognoscere. (*Mat.* 13, 14.)
10. Excæca cor populi hujus, et aures ejus aggrava: et oculos ejus claude, ne forte videat oculis suis, et auribus suis audiat, et corde suo intelligat, et convertatur, et sanem eum.
11. Et dixi: Usquequo, Domine? Et dixit: Donec consolentur civitates absque habitatore, et domus sine homine, et terra relinquetur deserta.
12. Et longe faciet Dominus homines, et multiplicabitur, quæ derelicta fuerat in medio terræ.
13. Et adhuc in ea decimatio: et convertetur, et erit in ostensionem sicut terebinthus, et sicut quercus, quæ expandit ramos suos: semen sanctum erit id, quod steterit in ea.

CAPUT VII.

1. Et factum est in diebus Achaz, filii Joathan, filii Oziæ regis Juda, ascendit Rasin, rex Syriæ, et Phacee filius Romeliæ, rex Israel, in Jerusalem ad prœliandum contra eam; et non potuerunt debellare eam. (IV. *Reg.* 16, 5.)
2. Et nuntiaverunt domui David, dicentes: Requievit Syria super Ephraim, et commotum est cor ejus, et cor populi ejus, sicut moventur ligna silvarum a facie venti. (IV. *Reg.* 18, 17.)
3. Et dixit Dominus ad Isaiam: Egredere in occursum Achaz, tu et qui derelictus est, Jasub filius tuus, ad extremum aquæductus piscinæ superioris in via agri fullonis.
4. Et dices ad eum: Vide, ut sileas: noli timere, et cor tuum ne formidet a duabus caudis titionum

fumigantium istorum in ira furoris Rasin regis Syriæ, et filii Romeliæ,
5. eo quod consilium inierit contra te Syria in malum Ephraim, et filius Romeliæ, dicentes:
6. Ascendamus ad Judam, et suscitemus eum, et avellamus eum ad nos, et ponamus regem in medio ejus filium Tabeel.
7. Hæc dicit Dominus Deus: Non stabit, et non erit istud:
8. sed caput Syriæ Damascus, et caput Damasci Rasin: et adhuc sexaginta et quinque anni, et desinet Ephraim esse populus:
9. et caput Ephraim Samaria, et caput Samariæ filius Romeliæ. Si non credideritis, non permanebitis.
10. Et adjecit Dominus loqui ad Achaz, dicens:
11. Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni, sive in excelsum supra.
12. Et dixit Achaz: Non petam, et non tentabo Dominum.
13. Et dixit: Audite ergo domus David: Numquid parum vobis est, molestos esse hominibus, quia molesti estis et Deo meo?
14. Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel. (*Mat.* 1, 23.)
15. Butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum, et eligere bonum.
16. Quia, antequam sciat puer reprobare malum, et eligere bonum, derelinquetur terra, quam tu detestaris a facie duorum regum suorum.
17. Adducet Dominus super te, et super populum tuum, et super domum patris tui dies, qui non venerunt a diebus separationis Ephraim a Juda cum rege Assyriorum.
18. Et erit in die illa: sibilabit Dominus muscæ, quæ est in extremo fluminum Aegypti, et api, quæ est in terra Assur,
19. et venient, et requiescent omnes in torrentibus vallium, et in cavernis petrarum, et in omnibus frutetis, et in universis foraminibus.
20. In die illa radet Dominus in novacula conducta in his, qui trans flumen sunt, in rege Assyriorum, caput et pilos pedum, et barbam universam.
21. Et erit in die illa: nutriet homo vaccam boum, et duas oves,
22. et præ ubertate lactis comedet butyrum: butyrum enim et mel manducabit omnis, qui relictus fuerit in medio terræ.
23. Et erit in die illa: omnis locus, ubi fuerint mille vites, mille argenteis, in spinas et in vepres erunt.
24. Cum sagittis et arcu ingredientur illic: vepres enim et spinæ erunt in universa terra.
25. Et omnes montes, qui in sarculo sarrientur: non veniet illuc terror spinarum et veprium, et erit in pascua bovis, et in conculcationem pecoris.

CAPUT VIII.

1. Et dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem, et scribe in eo stylo hominis: Velociter spolia detrahe, cito prædare.
2. Et adhibui mihi testes fideles, Uriam sacerdotem, et Zachariam filium Barachiæ;
3. et accessi ad prophetissam, et concepit et peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen ejus: Accelera spolia detrahere, Festina prædari.
4. Quia, antequam sciat puer vocare patrem suum et matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, et spolia Samariæ coram rege Assyriorum.
5. Et adjecit Dominus loqui ad me adhuc, dicens:
6. Pro eo, quod abjecit populus iste aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio, et assumsit magis Rasin, et filium Romeliæ:
7. propter hoc, ecce, Dominus adducet super eos aquas fluminis fortes et multas, regem Assyriorum, et omnem gloriam ejus, et ascendet super omnes rivos ejus, et fluet super universas ripas ejus,
8. et ibit per Judam inundans, et transiens usque ad collum veniet.

Et erit extensio alarum ejus, implens latitudinem terræ tuæ, o Emmanuel.
9. Congregamini populi, et vincimini, et audite universæ procul terræ: confortamini et vincimini, accingite vos et vincimini:
10. inite consilium, et dissipabitur: loquimini verbum, et non fiet, quia nobiscum Deus.
11. Hæc enim ait Dominus ad me, sicut in manu forti erudivit me, ne irem in via populi hujus, dicens:
12. Non dicatis: Conjuratio; omnia enim, quæ loquitur populus iste, conjuratio est, et timorem ejus ne timeatis, neque paveatis.
13. Dominum exercituum ipsum sanctificate: ipse pavor vester, et ipse terror vester.
14. Et erit vobis in sanctificationem: in lapidem autem offensionis, et in petram scandali duabus domibus Israel: in laqueum et in ruinam habitantibus Jerusalem. (*Luc.* 2, 34.)
15. Et offendent ex eis plurimi, et cadent, et conterentur, et irretientur, et capientur.
16. Liga testimonium, signa legem in discipulis meis.
17. Et exspectabo Dominum, qui abscondit faciem suam a domo Jacob, et præstolabor eum.
18. Ecce ego et pueri mei, quos dedit mihi Dominus in signum, et in portentum Israel a Domino exercituum, qui habitat in monte Sion.
19. Et cum dixerint ad vos: Quærite a pythonibus, et a divinis, qui strident in incantationibus suis: numquid non populus a Deo suo requiret pro vivis a mortuis?
20. Ad legem magis, et ad testimonium. Quod si non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux.
21. Et transibit per eam, corruet, et esuriet, et cum esurierit, irascetur, et maledicet regi suo, et Deo suo, et suspiciet sursum.
22. Et ad terram intuebitur, et ecce tribulatio et tenebræ, dissolutio et angustia, et caligo persequens, et non poterit avolare de angustia sua.

CAPUT IX.

1. Primo tempore alleviata est terra Zabulon et terra Nephthali; et novissimo aggravata est via maris trans Jordanem Galilææ gentium. *
2. Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. * (*Mat.* 4, 15.)
3. Multiplicasti gentem, et non magnificasti lætitiam. Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda, quando dividunt spolia.
4. Jugum enim oneris ejus, et virgam humeri ejus, et sceptrum exactoris ejus superasti sicut in die Madian. (*Judic.* 7, 22.)
5. Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, et vestimentum mistum sanguine, erit in combustionem, et cibus ignis.
6. Parvulus enim natus est nobis, et filius datus est nobis: et factus est principatus super humerum ejus: et vocabitur nomen ejus: Admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis.
7. Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis: super solium David, et super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, et corroboret in judicio et justitia, amodo et usque in sempiternum: zelus Domini exercituum faciet hoc.
8. Verbum misit Dominus in Jacob, et cecidit in Israel.
9. Et sciet omnis populus Ephraim, et habitantes Samariam in superbia et magnitudine cordis dicentes:
10. Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus: sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus.
11. Et elevabit Dominus hostes Rasin super eum, et inimicos ejus in tumultum vertet: (IV. *Reg.* 16, 9.)
12. Syriam ab oriente, et Philisthiim ab occidente, et devorabunt Israel toto ore. In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta:
13. et populus non est reversus ad percutientem se, et Dominum exercituum non inquisierunt.

14. Et disperdet Dominus ab Israel caput et caudam, incurvantem et refrenantem die una.
15. Longævus et honorabilis, ipse est caput: et propheta docens mendacium, ipse est cauda.
16. Et erunt, qui beatificant populum istum, seducentes, et qui beatificantur, præcipitati.
17. Propter hoc super adolescentulis ejus non lætabitur Dominus, et pupillorum ejus et viduarum non miserebitur, quia omnis hypocrita est et nequam, et universum os locutum est stultitiam. In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.
18. Succensa est enim quasi ignis impietas, veprem et spinam vorabit, et succendetur in densitate saltus, et convolvetur superbia fumi.
19. In ira Domini exercituum conturbata est terra, et erit populus quasi esca ignis: vir fratri suo non parcet.
20. Et declinabit ad dexteram, et esuriet, et comedet ad sinistram, et non saturabitur: unusquisque carnem brachii sui vorabit: Manasses Ephraim, et Ephraim Manassen, simul ipsi contra Judam.
21. In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

CAPUT X.

1. Væ, qui condunt leges iniquas, et scribentes injustitiam scripserunt,
2. ut opprimerent in judicio pauperes, et vim facerent causæ humilium populi mei, ut essent viduæ præda eorum, et pupillos diriperent.
3. Quid facietis in die visitationis, et calamitatis de longe venientis? ad cujus confugietis auxilium? et ubi derelinquetis gloriam vestram,
4. ne incurvemini sub vinculo, et cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.
5. Væ, Assur, virga furoris mei et baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea.
6. Ad gentem fallacem mittam eum, et contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat spolia, et diripiat prædam, et ponat illum in conculcationem quasi lutum platearum.
7. Ipse autem non sic arbitrabitur, et cor ejus non ita existimabit: sed ad conterendum erit cor ejus, et ad internecionem gentium non paucarum.
8. Dicet enim:
9. Numquid non principes mei simul reges sunt? numquid non ut Charcamis, sic Calano, et ut Arphad, sic Emath? numquid non ut Damascus, sic Samaria?
10. Quomodo invenit manus mea regna idoli, sic et simulacra eorum de Jerusalem, et de Samaria.
11. Numquid non sicut feci Samariæ et idolis ejus, sic faciam Jerusalem et simulacris ejus?
12. Et erit: cum impleverit Dominus cunta opera sua in monte Sion et in Jerusalem, visitabo super fructum magnifici cordis regis Assur, et super gloriam altitudinis oculorum ejus. (IV. *Reg.* 19,35. *Infr.* 37,36.)
13. Dixit enim: In fortitudine manus meæ feci, et in sapientia mea intellexi, et abstuli terminos populorum, et principes eorum deprædatus sum, et detraxi quasi potens in sublimi residentes.
14. Et invenit quasi nidum manus mea fortitudinem populorum, et sicut colliguntur ova, quæ derelicta sunt, sic universam terram ego congregavi, et non fuit, qui moveret pennam, et aperiret os, et ganniret.
15. Numquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum, a quo trahitur? quomodo si elevetur virga contra elevantem se, et exaltetur baculus, qui utique lignum est.
16. Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus ejus tenuitatem, et subtus gloriam ejus succensa ardebit quasi combustio ignis.
17. Et erit lumen Israel in igne, et Sanctus ejus in flamma: et succendetur, et devorabitur spina ejus, et vepres in die una.
18. Et gloria saltus ejus, et Carmeli ejus ab anima usque ad carnem consumetur, et erit terrore profugus.

19. Et reliquiæ ligni saltus ejus præ paucitate numerabuntur, et puer scribet eos.

20. Et erit in die illa: non adjiciet residuum Israel, et hi, qui fugerint de domo Jacob, inniti super eo, qui percutit eos, sed innitetur super Dominum sanctum Israel in veritate.

21. Reliquiæ convertentur, reliquiæ, inquam, Jacob ad Deum fortem.

22. Si enim fuerit populus tuus Israel, quasi arena maris, reliquiæ convertentur ex eo: consummatio abbreviata inundabit justitiam.*

23. Consummationem enim et abbreviationem Dominus Deus exercituum faciet in medio omnis terræ. *(*Rom.* 9, 27.)

24. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus exercituum: Noli timere populus meus, habitator Sion, ab Assur: in virga percutiet te, et baculum suum levabit super te in via Aegypti.

25. Adhuc enim paululum modicumque, et consummabitur indignatio et furor meus super scelus eorum.

26. Et suscitabit super eum Dominus exercituum flagellum juxta plagam Madian in petra Oreb, et virgam suam super mare, et levabit eam in via Aegypti. (*Infr.* 37, 36. *Judic.* 7, 25.)

27. Et erit in die illa: auferetur onus ejus de humero tuo, et jugum ejus de collo tuo, et computrescet jugum a facie olei.

28. Veniet in Ajath, transibit in Magron: apud Machmas commendabit vasa sua.

29. Transierunt cursim, Gaba sedes nostra: obstupuit Rama, Gabaath Saulis fugit.

30. Hinni voce tua, filia Gallim, attende Laisa, paupercula Anathoth.

31. Migravit Medemena: habitatores Gabim confortamini.

32. Adhuc dies est, ut in Nobe stetur: agitabit manum suam super montem filiæ Sion, collem Jerusalem.

33. Ecce dominator Dominus exercituum confringet lagunculam in terrore, et excelsi statura succidentur, et sublimes humiliabuntur.

34. Et subvertentur condensa saltus ferro, et Libanus cum excelsis cadet.

CAPUT XI.

1. Et egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet. (*Act.* 13, 23.)

2. Et requiescet super eum spiritus Domini: spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis,

3. et replebit eum spiritus timoris Domini: non secundum visionem oculorum judicabit, neque secundum auditum aurium arguet,

4. sed judicabit in justitia pauperes, et arguet in æquitate pro mansuetis terræ, et percutiet terram virga oris sui, et spiritu labiorum suorum interficiet impium. *

5. Et erit justitia cingulum lumborum ejus, et fides cinctorium renum ejus. *(II. *Thess.* 2, 8.)

6. Habitabit lupus cum agno, et pardus cum hœdo accubabit: vitulus et leo, et ovis simul morabuntur, et puer parvulus minabit eos. *

7. Vitulus et ursus pascentur: simul requiescent catuli eorum, et leo quasi bos comedet paleas.

8. Et delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis, et in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet. *(*Infr.* 65, 25.)

9. Non nocebunt, et non occident in universo monte sancto meo, quia repleta est terra scientia Domini, sicut aquæ maris operientes.

10. In die illa radix Jesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, et erit sepulcrum ejus gloriosum. (*Rom.* 15, 12.)

11. Et erit in die illa: adjiciet Dominus secundo manum suam ad possidendum residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyriis, et ab Aegypto, et a Phetros et ab Aethiopia, et ab Aelam, et a Senaar et ab Emath, et ab insulis maris.

12. Et levabit signum in nationes, et congregabit profugos Israel, et dispersos Juda colliget a quatuor plagis terræ.

13. Et auferetur zelus Ephraim, et hostes Juda peribunt: Ephraim non æmulabitur Judam, et Judas non pugnabit contra Ephraim.
14. Et volabunt in humeros Philisthiim per mare, simul prædabuntur filios Orientis: Idumæa et Moab præceptum manus eorum, et filii Ammon obedientes erunt.
15. Et desolabit Dominus linguam maris Aegypti, et levabit manum suam super flumen in fortitudine spiritus sui, et percutiet eum in septem rivis, ita ut transeant per eum calceati.
16. Et erit via residuo populo meo, qui relinquetur ab Assyriis, sicut fuit Israeli in die illa, qua ascendit de terra Aegypti.

CAPUT XII.

1. Et dices in die illa: Confitebor tibi, Domine, quoniam iratus es mihi: conversus est furor tuus, et consolatus es me.
2. Ecce Deus salvator meus, fiducialiter agam, et non timebo, quia fortitudo mea, et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem. (*Exod.* 15, 2. *Psal.* 117, 14.)
3. Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris,
4. et dicetis in die illa: Confitemini Domino, et invocate nomen ejus: notas facite in populis adinventiones ejus: mementote, quoniam excelsum est nomen ejus.
5. Cantate Domino, quoniam magnifice fecit: annuntiate hoc in universa terra.
6. Exulta, et lauda, habitatio Sion, quia magnus in medio tui Sanctus Israel.

CAPUT XIII.

1. Onus Babylonis, quod vidit Isaias filius Amos.
2. Super montem caliginosum levate signum, exaltate vocem, levate manum, et ingrediantur portas duces.
3. Ego mandavi sanctificatis meis, et vocavi fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea.
4. Vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium; vox sonitus regum, gentium congregatarum; Dominus exercituum præcepit militiæ belli,
5. venientibus de terra procul, a summitate cœli; Dominus, et vasa furoris ejus, ut disperdat omnem terram.
6. Ululate, quia prope est dies Domini: quasi vastitas a Domino veniet.
7. Propter hoc, omnes manus dissolventur, et omne cor hominis contabescet,
8. et conteretur. Torsiones et dolores tenebunt, quasi parturiens, dolebunt: unusquisque ad proximum suum stupebit, facies combustæ vultus eorum.
9. Ecce, dies Domini veniet, crudelis et indignationis plenus et iræ furorisque ad ponendam terram in solitudinem, et peccatores ejus conterendos de ea.
10. Quoniam stellæ cœli, et splendor earum non expandent lumen suum: obtenebratus est sol in ortu suo, et luna non splendebit in lumine suo. (*Ezech.* 32, 7. *Joel* 2, 10. *Mat.* 24, 29.)
11. Et visitabo super orbis mala, et contra impios iniquitatem eorum, et quiescere faciam superbiam infidelium, et arrogantiam fortium humiliabo.
12. Pretiosior erit vir auro, et homo mundo obrizo.
13. Super hoc cœlum turbabo, et movebitur terra de loco suo propter indignationem Domini exercituum, et propter diem iræ furoris ejus.
14. Et erit quasi damula fugiens, et quasi ovis, et non erit qui congreget: unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad terram suam fugient.
15. Omnis, qui inventus fuerit, occidetur, et omnis, qui supervenerit, cadet in gladio.
16. Infantes eorum allidentur in oculis eorum, diripientur domus eorum, et uxores eorum violabuntur.*
17. Ecce, ego suscitabo super eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint, *(*Psal.* 136, 9.)

18. sed sagittis parvulos interficient, et lactantibus uteris non miserebuntur, et super filios non parcet oculus eorum.
19. Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, inclyta superbia Chaldæorum, sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorrham.
20. Non habitabitur usque in finem, et non fundabitur usque ad generationem et generationem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi.
21. Sed requiescent ibi bestiæ, et replebuntur domus eorum draconibus, et habitabunt ibi struthiones, et pilosi saltabunt ibi:
22. et respondebunt ibi ululæ in ædibus ejus, et sirenes in delubris voluptatis.

CAPUT XIV.

1. Prope est, ut veniat tempus ejus, et dies ejus non elongabuntur. Miserebitur enim Dominus Jacob, et eliget adhuc de Israel, et requiescere eos faciet super humum suam: adjungetur advena ad eos, et adhærebit domui Jacob.
2. Et tenebunt eos populi, et adducent eos in locum suum; et possidebit eos domus Israel super terram Domini in servos et ancillas, et erunt capientes eos, qui se ceperant, et subjicient exactores suos.
3. Et erit in die illa, cum requiem dederit tibi Deus a labore tuo, et a concussione tua, et a servitute dura, qua ante servisti,
4. sumes parabolam istam contra regem Babylonis, et dices: Quomodo cessavit exactor, quievit tributum?
5. Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium,
6. cædentem populos in indignatione, plaga insanabili, subjicientem in furore gentes, persequentem crudeliter.
7. Conquievit et siluit omnis terra, gavisa est et exultavit;
8. abietes quoque lætatæ sunt super te, et cedri Libani: Ex quo dormisti, non ascendet, qui succidat nos.
9. Infernus subter conturbatus est in occursum adventus tui, suscitavit tibi gigantes. Omnes principes terræ surrexerunt de soliis suis, omnes principes nationum.
10. Universi respondebunt, et dicent tibi: Et tu vulneratus es, sicut et nos, nostri similis effectus es.
11. Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum: subter te sternetur tinea, et operimentum tuum erunt vermes.
12. Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes?
13. qui dicebas in corde tuo: In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis.
14. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.
15. Verumtamen ad infernum detraheris in profundum laci:
16. qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque prospicient: Numquid iste est vir, qui conturbavit terram, qui concussit regna,
17. qui posuit orbem desertum, et urbes ejus destruxit, vinctis ejus non aperuit carcerem?
18. Omnes reges gentium universi dormierunt in gloria, vir in domo sua;
19. tu autem projectus es de sepulcro tuo, quasi stirps inutilis pollutus, et obvolutus cum his, qui interfecti sunt gladio, et descenderunt ad fundamenta laci, quasi cadaver putridum.
20. Non habebis consortium, neque cum eis in sepultura: tu enim terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti: non vocabitur in æternum semen pessimorum.
21. Præparate filios ejus occisioni in iniquitate patrum suorum: non consurgent, nec hereditabunt terram, neque implebunt faciem orbis civitatum.
22. Et consurgam super eos, dicit Dominus exercituum, et perdam Babylonis nomen, et reliquias, et germen, et progeniem, dicit Dominus.
23. Et ponam eam in possessionem ericii, et in paludes aquarum, et

scopabo eam in scopa terens, dicit Dominus exercituum.

24. Juravit Dominus exercituum, dicens: Si non, ut putavi, ita erit, et quomodo mente tractavi,

25. sic eveniet, ut conteram Assyrium in terra mea, et in montibus meis conculcem eum, et auferetur ab eis jugum ejus, et onus illius ab humero eorum tolletur.

26. Hoc consilium, quod cogitavi super omnem terram, et hæc est manus extenta super universas gentes.

27. Dominus enim exercituum decrevit: et quis poterit infirmare? et manus ejus extenta: et quis avertet eam?

28. In anno, quo mortuus est rex Achaz, factum est onus istud:

29. Ne læteris, Philisthæa omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui, de radice enim colubri egredietur regulus, et semen ejus absorbens volucrem.

30. Et pascentur primogeniti pauperum, et pauperes fiducialiter requiescent; et interire faciam in fame radicem tuam, et reliquias tuas interficiam.

31. Ulula, porta: clama, civitas: prostrata est Philisthæa omnis: ab aquilone enim fumus veniet, et non est, qui effugiet agmen ejus.

32. Et quid respondebitur nuntiis gentis? Quia Dominus fundavit Sion, et in ipso sperabunt pauperes populi ejus.

CAPUT XV.

1. Onus Moab. Quia nocte vastata est Ar Moab, conticuit; quia nocte vastatus est murus Moab, conticuit.

2. Ascendit domus, et Dibon ad excelsa in planctum super Nabo, et super Medaba, Moab ululavit; in cunctis capitibus ejus calvitium, et omnis barba radetur. (*Jer.* 48, 37.)

3. In triviis ejus accincti sunt sacco: super tecta ejus, et in plateis ejus omnis ululatus descendit in fletum.

4. Clamabit Hesebon, et Eleale; usque Jasa audita est vox eorum; super hoc expediti Moab ululabunt anima ejus ululabit sibi.

5. Cor meum ad Moab clamabit, vectes ejus usque ad Segor vitulam conternantem; per ascensum enim Luith flens ascendet, et in via Oronaim clamorem contritionis levabunt.

6. Aquæ enim Nemrim desertæ erunt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interiit.

7. Secundum magnitudinem operis et visitatio eorum: ad torrentem salicum ducent eos.

8. Quoniam circuivit clamor terminum Moab, usque ad Gallim ululatus ejus, et usque ad puteum Elim clamor ejus,

9. quia aquæ Dibon repletæ sunt sanguine: ponam enim super Dibon additamenta, his, qui fugerint de Moab leonem, et reliquiis terræ.

CAPUT XVI.

1. Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ, de Petra deserti ad montem filiæ Sion.

2. Et erit, sicut avis fugiens: et pulli de nido avolantes, sic erunt filiæ Moab in transcensu Arnon.

3. Ini consilium, coge concilium, pone quasi noctem umbram tuam in meridie, absconde fugientes, et vagos ne prodas.

4. Habitabunt apud te profugi mei: Moab esto latibulum eorum a facie vastatoris, finitus est enim pulvis, consummatus est miser, defecit qui conculcabat terram.

5. Et præparabitur in misericordia solium, et sedebit super illud in veritate in tabernaculo David, judicans et quærens judicium, et velociter reddens, quod justum est.

6. Audivimus superbiam Moab, superbus est valde: superbia ejus et arrogantia ejus, et indignatio ejus plus quam fortitudo ejus. *

7. Idcirco ululabit Moab ad Moab, universus ululabit: his, qui lætantur super muros cocti lateris, loquimini plagas suas. *(*Jer.* 48, 29.)

8. Quoniam suburbana Hesebon deserta sunt, et vineam Sabama domini gentium exciderunt: flagella

ejus usque ad Jazer pervenerunt: erraverunt in deserto, propagines ejus relictæ sunt, transierunt mare.
9. Super hoc plorabo in fletu Jazer vineam Sabama: inebriabo te lacryma mea, Hesebon et Eleale, quoniam super vindemiam tuam, et super messem tuam vox calcantium irruit.
10. Et auferetur lætitia et exultatio de Carmelo, et in vineis non exultabit, neque jubilabit: vinum in torculari non calcabit, qui calcare consueverat: vocem calcantium abstuli.
11. Super hoc venter meus ad Moab quasi cithara sonabit, et viscera mea ad murum cocti lateris.
12. Et erit: cum apparuerit, quod laboravit Moab super excelsis suis, ingredietur ad sancta sua, ut obsecret, et non valebit.
13. Hoc verbum, quod locutus est Dominus ad Moab ex tunc:
14. et nunc locutus est Dominus, dicens: In tribus annis, quasi anni mercenarii, auferetur gloria Moab super omni populo multo, et relinquetur parvus et modicus, nequaquam multus.

CAPUT XVII.

1. Onus Damasci. Ecce Damascus desinet esse civitas, et erit sicut acervus lapidum in ruina.
2. Derelictæ civitates Aroer gregibus erunt, et requiescent ibi: et non erit, qui exterreat.
3. Et cessabit adjutorium ab Ephraim, et regnum a Damasco, et reliquiæ Syriæ sicut gloria filiorum Israel erunt: dicit Dominus exercituum.
4. Et erit in die illa: attenuabitur gloria Jacob, et pinguedo carnis ejus marcescet.
5. Et erit sicut congregans in messe, quod restiterit, et brachium ejus spicas leget, et erit sicut quærens spicas in valle Raphaim.
6. Et relinquetur in eo sicut racemus, et sicut excussio oleæ duarum vel trium olivarum in summitate rami, sive quatuor aut quinque in cacuminibus ejus fructus ejus: dicit Dominus Deus Israel.
7. In die illa inclinabitur homo ad Factorem suum, et oculi ejus ad sanctum Israel respicient,
8. et non inclinabitur ad altaria, quæ fecerunt manus ejus: et quæ operati sunt digiti ejus, non respiciet, lucos et delubra.
9. In die illa erunt civitates fortitudinis ejus derelictæ sicut aratra, et segetes, quæ derelictæ sunt a facie filiorum Israel. Et eris deserta,
10. quia oblita es Dei salvatoris tui, et fortis adjutoris tui non es recordata: propterea plantabis plantationem fidelem, et germen alienum seminabis.
11. In die plantationis tuæ labrusca, et mane semen tuum florebit: ablata est messis in die hereditatis, et dolebit graviter.
12. Væ multitudini populorum multorum, ut multitudo maris sonantis: et tumultus turbarum, sicut sonitus aquarum multarum.
13. Sonabunt populi, sicut sonitus aquarum inundantium, et increpabit eum, et fugiet procul: et rapietur sicut pulvis montium a facie venti, et sicut turbo coram tempestate.
14. In tempore vespere, et ecce turbatio: in matutino, et non subsistet: hæc est pars eorum, qui vastaverunt nos, et sors diripientium nos.

CAPUT XVIII.

1. Væ terræ cymbalo alarum, quæ est trans flumina Aethiopiæ,
2. qui mittit in mare legatos, et in vasis papyri super aquas. Ite angeli veloces ad gentem convulsam, et dilaceratam: ad populum terribilem, post quem non est alius: ad gentem exspectantem et conculcatam, cujus diripuerunt flumina terram ejus:
3. omnes habitatores orbis, qui moramini in terra, cum elevatum fuerit signum in montibus, videbitis, et clangorem tubæ audietis,
4. quia hæc dicit Dominus ad me: Quiescam, et considerabo in loco

meo, sicut meridiana lux clara est, et sicut nubes roris in die messis.
5. Ante messem enim totus effloruit, et immatura perfectio germinabit, et præcidentur ramusculi ejus falcibus: et quæ derelicta fuerint, abscindentur, et excutientur.
6. Et relinquentur simul avibus montium, et bestiis terræ, et æstate perpetua erunt super eum volucres, et omnes bestiæ terræ super illum hiemabunt.
7. In tempore illo deferetur munus Domino exercituum a populo divulso et dilacerato: a populo terribili, post quem non fuit alius, a gente exspectante, exspectante et conculcata, cujus diripuerunt flumina terram ejus, ad locum nominis Domini exercituum, montem Sion.

CAPUT XIX.

1. Onus Aegypti. Ecce Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Aegyptum, et commovebuntur simulacra Aegypti a facie ejus, et cor Aegypti tabescet in medio ejus.
2. Et concurrere faciam Aegyptios adversus Aegyptios, et pugnabit vir contra fratrem suum, et vir contra amicum suum: civitas adversus civitatem, regnum adversus regnum.
3. Et dirumpetur spiritus Aegypti in visceribus ejus, et consilium ejus præcipitabo, et interrogabunt simulacra sua, et divinos suos, et phythones et ariolos.
4. Et tradam Aegyptum in manu dominorum crudelium, et rex fortis dominabitur eorum: ait Dominus Deus exercituum.
5. Et arescet aqua de mari, et fluvius desolabitur, atque siccabitur.
6. Et deficient flumina: attenuabuntur, et siccabuntur rivi aggerum. Calamus et juncus marcescet:
7. nudabitur alveus rivi a fonte suo, et omnis sementis irrigua siccabitur, arescet, et non erit.
8. Et mœrebunt piscatores, et lugebunt omnes mittentes in flumen hamum, et expandentes rete super faciem aquarum emarcescent.
9. Confundentur, qui operabuntur linum, pectentes et texentes subtilia,
10. et erunt irrigua ejus flaccentia: omnes, qui faciebant lacunas ad capiendos pisces.
11. Stulti principes Taneos, sapientes consiliarii Pharaonis dederunt consilium insipiens: quomodo dicetis Pharaoni: Filius sapientium ego, filius regum antiquorum?
12. Ubi nunc sunt sapientes tui? annuntient tibi, et indicent, quid cogitaverit Dominus exercituum super Aegyptum.
13. Stulti facti sunt principes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos, deceperunt Aegyptum, angulum populorum ejus.
14. Dominus miscuit in medio ejus spiritum vertiginis, et errare fecerunt Aegyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius et vomens.
15. Et non erit Aegypto opus, quod faciat caput et caudam incurvantem, et refrenantem.
16. In die illa erit Aegyptus quasi mulieres: et stupebunt, et timebunt a facie commotionis manus Domini exercituum, quam ipse movebit super eam.
17. Et erit terra Juda Aegypto in pavorem: omnis, qui illius fuerit recordatus, pavebit a facie consilii Domini exercituum, quod ipse cogitavit super eam.
18. In die illa erunt quinque civitates in terra Aegypti, loquentes lingua Chanaan, et jurantes per Dominum exercituum: Civitas solis vocabitur una. (*Ezech.* 30, 17.)
19. In die illa erit altare Domini in medio terræ Aegypti, et titulus Domini juxta terminum ejus
20. erit in signum, et in testimonium Domino exercituum in terra Aegypti. Clamabunt enim ad Dominum a facie tribulantis, et mittet eis salvatorem et propugnatorem, qui liberet eos.
21. Et cognoscetur Dominus ab Aegypto, et cognoscent Aegyptii Dominum in die illa, et colent eum in hostiis et in muneribus, et vota vovebunt Domino, et solvent.

22. Et percutiet Dominus Aegyptum plaga, et sanabit eam, et revertentur ad Dominum, et placabitur eis, et sanabit eos.

23. In die illa erit via de Aegypto in Assyrios, et intrabit Assyrius Aegyptum, et Aegyptius in Assyrios, et servient Aegyptii Assur.

24. In die illa erit Israel tertius Aegyptio et Assyrio: benedictio in medio terræ,

25. cui benedixit Dominus exercituum, dicens: Benedictus populus meus Aegypti, et opus manuum mearum Assyrio: hereditas autem mea Israel. (*Exod.* 4, 22.)

CAPUT XX.

1. In anno, quo ingressus est Tharthan in Azotum, cum misisset eum Sargon rex Assyriorum, et pugnasset contra Azotum, et cepisset eam;

2. in tempore illo locutus est Dominus in manu Isaiæ filii Amos, dicens: Vade, et solve saccum de lumbis tuis, et calceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic, vadens nudus et discalceatus.

3. Et dixit Dominus: Sicut ambulavit servus meus Isaias nudus et discalceatus, trium annorum signum et portentum erit super Aegyptum et super Aethiopiam:

4. sic minabit rex Assyriorum captivitatem Aegypti, et transmigrationem Aethiopiæ, juvenum et senum, nudam et discalceatam, discoopertis natibus ad ignominiam Aegypti.

5. Et timebunt, et confundentur ab Aethiopia spe sua, et ab Aegypto gloria sua.

6. Et dicet habitator insulæ hujus in die illa: Ecce hæc erat spes nostra, ad quos confugimus in auxilium, ut liberarent nos a facie regis Assyriorum: et quo modo effugere poterimus nos?

CAPUT XXI.

1. Onus deserti maris. Sicut turbines ab africo veniunt, de deserto venit, de terra horribili.

2. Visio dura nuntiata est mihi: qui incredulus est, infideliter agit, et qui depopulator est, vastat. Ascende Aelam, obside Mede, omnem gemitum ejus cessare feci.

3. Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me sicut angustia parturientis: corrui cum audirem, conturbatus sum cum viderem.

4. Emarcuit cor meum, tenebræ stupefecerunt me: Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum.

5. Pone mensam, contemplare in specula comedentes et bibentes: surgite principes, arripite clypeum.

6. Hæc enim dixit mihi Dominus: Vade, et pone speculatorem, et quodcumque viderit, annuntiet.

7. Et vidit currum duorum equitum, ascensorem asini, et ascensorem cameli, et contemplatus est diligenter multo intuitu.

8. Et clamavit leo: Super speculam Domini ego sum, stans jugiter per diem, et super custodiam meam ego sum, stans totis noctibus. (*Habac.* 2, 1.)

9. Ecce iste venit ascensor vir bigæ equitum, et respondit, et dixit: Cecidit, cecidit Babylon, et omnia sculptilia deorum ejus contrita sunt in terram. (*Jer.* 51, 8. *Apoc.* 14, 8.)

10. Tritura mea, et filii areæ meæ, quæ audivi a Domino exercituum Deo Israel, annuntiavi vobis.

11. Onus Duma ad me clamat ex Seir: Custos quid de nocte? custos quid de nocte?

12. Dixit custos: Venit mane et nox: si quæritis, quærite: convertimini, venite.

13. Onus in Arabia. In saltu ad vesperam dormietis, in semitis Dedanim.

14. Occurentes sitienti ferte aquam, qui habitatis terram austri: cum panibus occurrite fugienti.

15. A facie enim gladiorum fugerunt, a facie gladii imminentis, a facie arcus extenti, a facie gravis prœlii,

16. quoniam hæc dicit Dominus ad me: Adhuc in uno anno, quasi in anno mercenarii, et auferetur omnis gloria Cedar.

17. Et reliquiæ numeri sagittariorum fortium de filiis Cedar imminuentur: Dominus enim Deus Israel locutus est.

CAPUT XXII.

1. Onus vallis visionis. Quidnam quoque tibi est, quia ascendisti et tu omnis in tecta?
2. Clamoris plena, urbs frequens, civitas exultans: interfecti tui, non interfecti gladio, nec mortui in bello.
3. Cuncti principes tui fugerunt simul, dureque ligati sunt: omnes, qui inventi sunt, vincti sunt pariter procul fugerunt.
4. Propterea dixi: Recedite a me, amare flebo: nolite incumbere, ut consolemini me super vastitate filiæ populi mei.
5. Dies enim interfectionis et conculcationis et fletuum Domino Deo exercituum in valle visionis scrutans murum, et magnificus super montem.
6. Et Aelam sumsit pharetram, currum hominis equitis, et parietem nudavit clypeus.
7. Et erunt electæ valles tuæ plenæ quadrigarum, et equites ponent sedes suas in porta.
8. Et revelabitur operimentum Judæ, et videbis in die illa armamentarium domus saltus.
9. Et scissuras civitatis David videbitis, quia multiplicatæ sunt: et congregastis aquas piscinæ inferioris,
10. et domos Jerusalem numerastis, et destruxistis domos ad muniendum murum.
11. Et lacum fecistis inter duos muros ad aquam piscinæ veteris, et non suspexistis ad eum, qui fecerat eam, et operatorem ejus de longe non vidistis.
12. Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum et ad planctum, ad calvitium et ad cingulum sacci:
13. et ecce, gaudium et lætitia: occidere vitulos, et jugulare arietes, comedere carnes, et bibere vinum: comedamus, et bibamus, cras enim moriemur. (*Sap.* 2, 6. I. *Cor.* 15, 32.)
14. Et revelata est in auribus meis vox Domini exercituum: Si dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.
15. Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Vade, ingredere ad eum, qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam præpositum templi, et dices ad eum:
16. Quid tu hic, aut quasi quis hic? quia excidisti tibi hic sepulcrum, excidisti in excelso memoriale diligenter, in petra tabernaculum tibi.
17. Ecce, Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, et quasi amictum sic sublevabit te.
18. Coronans coronabit te tribulatione, quasi pilam mittet te in terram latam et spatiosam: ibi morieris, et ibi erit currus gloriæ tuæ, ignominia domus Domini tui.
19. Et expellam te de statione tua, et de ministerio tuo deponam te.
20. Et erit in die illa: Vocabo servum meum Eliacim filium Helciæ,
21. et induam illum tunica tua, et cingulo tuo confortabo eum, et potestatem tuam dabo in manu ejus, et erit quasi pater habitantibus Jerusalem et domui Juda.
22. Et dabo clavem domus David super humerum ejus, et aperiet, et non erit qui claudat: et claudet, et non erit qui aperiat. (*Apoc.* 3, 7. *Job* 12, 14.)
23. Et figam illum paxillum in loco fideli, et erit in solium gloriæ domui patris ejus.
24. Et suspendent super eum omnem gloriam domus patris ejus, vasorum diversa genera, omne vas parvulum a vasis craterarum usque ad omne vas musicorum.
25. In die illa dicit Dominus exercituum: Auferetur paxillus, qui fixus fuerat in loco fideli, et frangetur, et cadet, et peribit, quod pependerat in eo, quia Dominus locutus est.

CAPUT XXIII.

1. Onus Tyri. Ululate, naves maris, quia vastata est domus, unde venire consueverant: de terra Cethim revelatum est eis.
2. Tacete, qui habitatis in insula, negotiatores Sidonis transfretantes mare repleverunt te.

3. In aquis multis semen Nili, messis fluminis fruges ejus, et facta est negotiatio gentium.
4. Erubesce, Sidon, ait enim mare, fortitudo maris dicens: Non parturivi, et non peperi, et non enutrivi juvenes, nec ad incrementum perduxi virgines.
5. Cum auditum fuerit in Aegypto, dolebunt, cum audierint de Tyro:
6. Transite maria, ululate, qui habitatis in insula:
7. numquid non vestra hæc est, quæ gloriabatur a diebus pristinis in antiquitate sua? ducent eam pedes sui longe ad peregrinandum.
8. Quis cogitavit hoc super Tyrum quondam coronatam, cujus negotiatores principes, institores ejus inclyti terræ?
9. Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret superbiam omnis gloriæ, et ad ignominiam deduceret universos inclytos terræ.
10. Transi terram tuam quasi flumen, filia maris: non est cingulum ultra tibi.
11. Manum suam extendit super mare, conturbavit regna, Dominus mandavit adversus Chanaan, ut contereret fortes ejus,
12. et dixit: Non adjicies ultra, ut glorieris, calumniam sustinens, virgo filia Sidonis: in Cethim consurgens transfreta, ibi quoque non erit requies tibi.
13. Ecce, terra Chaldæorum talis populus non fuit, Assur fundavit eam: in captivitatem traduxerunt robustos ejus, suffoderunt domos ejus, posuerunt eam in ruinam.
14. Ululate, naves maris, quia devastata est fortitudo vestra.
15. Et erit in die illa: in oblivione eris, o Tyre, septuaginta annis, sicut dies regis unius: post septuaginta autem annos erit Tyro quasi canticum meretricis.
16. Sume citharam, circui civitatem, meretrix oblivioni tradita: bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit.
17. Et erit post septuaginta annos: visitabit Dominus Tyrum, et reducet eam ad mercedes suas, et rursum fornicabitur cum universis regnis terræ super faciem terræ.
18. Et erunt negotiationes ejus, et mercedes ejus sanctificatæ Domino; non condentur, neque reponentur, quia bis, qui habitaverint coram Domino, erit negotiatio ejus, ut manducent in saturitatem, et vestiantur usque ad vetustatem.

CAPUT XXIV.

1. Ecce, Dominus dissipabit terram, et nudabit eam, et affliget faciem ejus, et disperget habitatores ejus.
2. Et erit sicut populus, sic sacerdos, et sicut servus, sic dominus ejus; sicut ancilla, sic domina ejus, sicut emens, sic ille qui vendit; sicut fœnerator, sic is qui mutuum accipit, sicut qui repetit, sic qui debet. (*Ose.* 4, 9.)
3. Dissipatione dissipabitur terra, et direptione prædabitur. Dominus enim locutus est verbum hoc.
4. Luxit, et defluxit terra, et infirmata est: defluxit orbis, infirmata est altitudo populi terræ.
5. Et terra infecta est ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, mutaverunt jus, dissipaverunt fœdus sempiternum.
6. Propter hoc maledictio vorabit terram, et peccabunt habitatores ejus; ideoque insanient cultores ejus, et relinquentur homines pauci.
7. Luxit vindemia, infirmata est vitis: ingemuerunt omnes, qui lætabantur corde.
8. Cessavit gaudium tympanorum, quievit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ.
9. Cum cantico non bibent vinum; amara erit potio bibentibus illam.
10. Attrita est civitas vanitatis; clausa est omnis domus nullo introeunte.
11. Clamor erit super vino in plateis; deserta est omnis lætitia; translatum est gaudium terræ.
12. Relicta est in urbe solitudo, et calamitas opprimet portas,
13. quia hæc erunt in medio terræ, in medio populorum, quomodo si

paucæ olivæ, quæ remanserunt, excutiantur ex olea, et racemi, cum fuerit finita vindemia.

14. Hi levabunt vocem suam, atque laudabunt; cum glorificatus fuerit Dominus, hinnient de mari.

15. Propter hoc in doctrinis glorificate Dominum: in insulis maris nomen Domini Dei Israel.

16. A finibus terræ laudes audivimus, gloriam justi. Et dixi: Secretum meum mihi, secretum meum mihi, væ mihi: prævaricantes prævaricati sunt, et prævaricatione transgressorum prævaricati sunt.

17. Formido, et fovea, et laqueus super te, qui habitator es terræ.

18. Et erit: qui fugerit a voce formidinis, cadet in foveam, et qui se explicaverit de fovea, tenebitur laqueo, quia cataractæ de excelsis apertæ sunt, et concutientur fundamenta terræ. (*Jer.* 48, 44.)

19 Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commovebitur terra,

20. agitatione agitabitur terra sicut ebrius, et auferetur quasi tabernaculum unius noctis; et gravabit eam iniquitas sua, et corruet, et non adjiciet, ut resurgat.

21. Et erit: in die illa visitabit Dominus super militiam cœli in excelso, et super reges terræ, qui sunt super terram.

22. Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, et claudentur ibi in carcere, et post multos dies visitabuntur.

23. Et erubescet luna, et confundetur sol, cum regnaverit Dominus exercituum in monte Sion et in Jerusalem, et in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

CAPUT XXV.

1. Domine, Deus meus es tu: exaltabo te, et confitebor nomini tuo, quoniam fecisti mirabila, cogitationes antiquas fideles: amen.

2. Quia posuisti civitatem in tumulum, urbem fortem in ruinam, domum alienorum, ut non sit civitas, et in sempiternum non ædificetur.

3. Super hoc laudabit te populus fortis, civitas gentium robustarum timebit te,

4. quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua, spes a turbine, umbraculum ab æstu; spiritus enim robustorum quasi turbo impellens parietem.

5. Sicut æstus in siti, tumultum alienorum humiliabis, et quasi calore sub nube torrente propaginem fortium marcescere facies.

6. Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguium medullatorum, vindemiæ defæcatæ.

7. Et præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, et telam, quam orditus est super omnes nationes.

8. Præcipitabit mortem in sempiternum, et auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie, et opprobrium populi sui auferet de universa terra; quia Dominus locutus est. (*Apoc.* 7, 17. — 21, 4.)

9. Et dicet in die illa: Ecce, Deus noster iste, exspectavimus eum, et salvabit nos: iste Dominus, sustinuimus eum, exultabimus, et lætabimur in salutari ejus,

10. quia requiescet manus Domini in monte isto, et triturabitur Moab sub eo, sicuti teruntur paleæ in plaustro.

11. Et extendet manus suas sub eo, sicut extendit natans ad natandum, et humiliabit gloriam ejus cum allisione manuum ejus.

12. Et munimenta sublimium murorum tuorum concident, et humiliabuntur, et detrahentur in terram usque ad pulverem.

CAPUT XXVI.

1. In die illa cantabitur canticum istud in terra Juda:
Urbs fortitudinis nostræ Sion salvator, ponetur in ea murus et antemurale.

2. Aperite portas, et ingrediatur gens justa, custodiens veritatem.

3. Vetus error abiit: servabis pacem, pacem, quia in te speravimus.

4. Sperastis in Domino in sæculis

æternis, in Domino Deo forti in perpetuum,
5. quia incurvabit habitantes in excelso, civitatem sublimem humiliabit.
Humiliabit eam usque ad terram, detrahet eam usque ad pulverem.
6. Conculcabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum.
7. Semita justi recta est, rectus callis justi ad ambulandum.
8. Et in semita judiciorum tuorum, Domine, sustinuimus te: nomen tuum, et memoriale tuum in desiderio animæ.
9. Anima mea desideravit te in nocte: sed et spiritu meo in præcordiis meis de mane vigilabo ad te.
Cum feceris judicia tua in terra, justitam discent habitatores orbis.
10. Misereamur impio, et non discet justitiam: in terra sanctorum iniqua gessit, et non videbit gloriam Domini.
11. Domine, exaltetur manus tua, et non videant: videant, et confundantur zelantes populi, et ignis hostes tuos devoret.
12. Domine, dabis pacem nobis, omnia enim opera nostra operatus es nobis.
13. Domine Deus noster, possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui.
14. Morientes non vivant, gigantes non resurgant: propterea visitasti et contrivisti eos, et perdidisti omnem memoriam eorum.
15. Indulsisti genti, Domine, indulsisti genti: numquid glorificatus es? elongasti omnes terminos terræ.
16. Domine, in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis.
17. Sicut quæ concipit, cum appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus suis, sic facti sumus a facie tua, Domine.
18. Concepimus, et quasi parturivimus, et peperimus spiritum: salutes non fecimus in terra, ideo non ceciderunt habitatores terræ.
19. Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent: expergiscimini, et laudate, qui habitatis in pulvere, quia ros lucis ros tuus, et terram gigantum detrahes in ruinam.
20. Vade, populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio.
21. Ecce enim, Dominus egredietur de loco suo, ut visitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum, et revelabit terra sanguinem suum, et non operiet ultra interfectos suos. (*Mich.* 1, 7.)

CAPUT XXVII.

1. In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, et grandi et forti, super Leviathan serpentem vectem, et super Leviathan serpentem tortuosum, et occidet cetum, qui in mari est.
2. In die illa vinea meri cantabit ei.
3. Ego Dominus, qui servo eam, repente propinabo ei, ne forte visitetur contra eam: nocte et die servo eam.
4. Indignatio non est mihi: quis dabit me spinam et veprem in prœlio? gradiar super eam, succendam eam pariter?
5. An potius tenebit fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?
6. Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, florebit et germinabit Israel, et implebunt faciem orbis semine.
7. Numquid juxta plagam percutientis se percussit eum? aut sicut occidit interfectos ejus, sic occisus est?
8. In mensura contra mensuram, cum abjecta fuerit, judicabis eam: meditatus est in spiritu suo duro per diem æstus.
9. Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui Jacob, et iste omnis fructus, ut auferatur peccatum ejus, cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris allisos, non stabunt luci et delubra.
10. Civitas enim munita desolata erit, speciosa relinquetur, et dimittetur quasi desertum: ibi pascetur vitulus, et ibi accubabit, et consumet summitates ejus.

11. In siccitate messes illius conterentur, mulieres venientes, et docentes eam: non est enim populus sapiens: propterea non miserebitur ejus, qui fecit eum, et qui formavit eum, non parcet ei.

12. Et erit: in die illa percutiet Dominus ab alveo fluminis usque ad torrentem Aegypti, et vos congregabimini unus et unus, filii Israel.

13. Et erit: in die illa clangetur in tuba magna, et venient, qui perditi fuerant de terra Assyriorum, et qui ejecti erant in terra Aegypti, et adorabunt Dominum in monte sancto in Jerusalem.

CAPUT XXVIII.

1. Væ coronæ superbiæ, ebriis Ephraim, et flori decidenti, gloriæ exultationis ejus, qui erant in vertice vallis pinguissimæ, errantes a vino.

2. Ecce validus et fortis Dominus sicut impetus grandinis; turbo confringens, sicut impetus aquarum multarum inundantium, et emissarum super terram spatiosam.

3. Pedibus conculcabitur corona superbiæ ebriorum Ephraim.

4. Et erit flos decidens gloriæ exultationis ejus, qui est super verticem vallis pinguium, quasi temporaneum ante maturitatem autumni; quod cum aspexerit videns, statim ut manu tenuerit, devorabit illud.

5. In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, et sertum exultationis residuo populi sui,

6. et spiritus judicii sedenti super judicium, et fortitudo revertentibus de bello ad portam.

7. Verum hi quoque præ vino nescierunt, et præ ebrietate erraverunt; sacerdos et propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt a vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt judicium.

8. Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu sordiumque, ita ut non esset ultra locus.

9. Quem docebit scientiam? et quem intelligere faciet auditum? ablactatos a lacte, avulsos ab uberibus,

10. quia: Manda, remanda: manda, remanda: exspecta, reexspecta: exspecta, reexspecta; modicum ibi, modicum ibi.

11. In loquela enim labii et lingua altera loquetur ad populum istum, (I. *Cor.* 14, 21.)

12. cui dixit: Hæc est requies mea, reficite lassum, et hoc est meum refrigerium: et noluerunt audire.

13. Et erit eis verbum Domini: Manda, remanda: manda, remanda: exspecta, reexspecta: exspecta, reexspecta: modicum ibi, modicum ibi, ut vadant, et cadant retrorsum, et conterantur, et illaqueentur, et capiantur.

14. Propter hoc audite verbum Domini, viri illusores, qui dominamini super populum meum, qui est in Jerusalem.

15. Dixistis enim: Percussimus fœdus cum morte, et cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans, cum transierit, non veniet super nos, quia posuimus mendacium spem nostram, et mendacio protecti sumus.

16. Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum in fundamento fundatum: qui crediderit, non festinet. (*Psal.* 117, 22. *Luc.* 20, 17.)

17. Et ponam in pondere judicium et justitiam in mensura, et subvertet grando spem mendacii, et protectionem aquæ inundabunt.

18. Et delebitur fœdus vestrum cum morte, et pactum vestrum cum inferno non stabit: flagellum inundans cum transierit, eritis ei in conculcationem.

19. Quandocumque pertransierit, tollet vos, quoniam mane diluculo pertransibit in die et in nocte, et tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui.

20. Coangustatum est enim stratum, ita ut alter decidat; et pallium breve utrumque operire non potest.

21. Sicut enim in monte divisionum stabit Dominus; sicut in valle, quæ est in Gabaon, irascetur, ut faciat opus suum, alienum opus ejus,

ut operetur opus suum; peregrinum est opus ejus ab eo. (II. *Reg.* 5, 20. *Jos.* 10, 10.)

22. Et nunc nolite illudere, ne forte constringantur vincula vestra: consummationem enim et abbreviationem audivi a Domino Deo exercituum super universam terram.

23. Auribus percipite, et audite vocem meam, attendite, et audite eloquium meum.

24. Numquid tota die arabit arans, ut serat, proscindet et sarriet humum suam?

25. Nonne, cum adæquaverit faciem ejus, seret gith, et cyminum sparget, et ponet triticum per ordinem, et hordeum, et milium, et viciam in finibus suis?

26. Et erudiet illum in judicio: Deus suus docebit illum.

27. Non enim in serris triturabitur gith, nec rota plaustri super cyminum circuibit, sed in virga excutietur gith et cyminum in baculo.

28. Panis autem comminuetur: verum non in perpetuum triturans triturabit illum, neque vexabit eum rota plaustri, nec ungulis suis comminuet eum.

29. Et hoc a Domino Deo exercituum exivit, ut mirabile faceret consilium, et magnificaret justitiam.

CAPUT XXIX.

1. Væ Ariel, Ariel civitas, quam expugnavit David: additus est annus ad annum, solemnitates evolutæ sunt.

2. Et circumvallabo Ariel, et erit tristis et mœrens, et erit mihi quasi Ariel.

3. Et circumdabo quasi sphæram in circuitu tuo, et jaciam contra te aggerem, et munimenta ponam in obsidionem tuam.

4. Humiliaberis, de terra loqueris, et de humo audietur eloquium tuum, et erit quasi pythonis de terra vox tua, et de humo eloquium tuum mussitabit.

5. Et erit sicut pulvis tenuis multitudo ventilantium te, et sicut favilla pertransiens multitudo eorum, qui contra te prævaluerunt,

6. eritque repente confestim. A Domino exercituum visitabitur in tonitruo et commotione terræ, et voce magna turbinis et tempestatis, et flammæ ignis devorantis.

7. Et erit sicut somnium visionis nocturnæ multitudo omnium gentium, quæ dimicaverunt contra Ariel, et omnes qui militaverunt, et obsederunt, et prævaluerunt adversus eam.

8. Et sicut somniat esuriens, et comedit, cum autem fuerit expergefactus, vacua est anima ejus; et sicut somniat sitiens, et bibit, et postquam fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit, et anima ejus vacua est: sic erit multitudo omnium gentium, quæ dimicaverunt contra montem Sion.

9. Obstupescite, et admiramini: fluctuate, et vacillate: inebriamini, et non a vino: movemini, et non ab ebrietate.

10. Quoniam miscuit vobis Dominus spiritum soporis, claudet oculos vestros, prophetas et principes vestros, qui vident visiones, operiet.

11. Et erit vobis visio omnium sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, dicent: Lege istum; et respondebit: Non possum, signatus est enim.

12. Et dabitur liber nescienti litteras, diceturque ei: Lege; et respondebit: Nescio litteras.

13. Et dixit Dominus: Eo quod appropinquat populus iste ore suo, et labiis suis glorificat me, cor autem ejus longe est a me, et timuerunt me mandato hominum et doctrinis: (*Mat.* 15, 8.)

14. ideo ecce, ego addam, ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi et stupendo: peribit enim sapientia a sapientibus ejus, et intellectus prudentium ejus abscondetur. (I. *Cor.* 1, 19. *Abd.* 1, 8.)

15. Væ qui profundi estis corde, ut a Domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera, et dicunt: Quis videt nos, et quis novit nos? (*Eccli.* 23, 25.)

16. Perversa est hæc vestra cogitatio, quasi si lutum contra figulum

cogitet, et dicat opus factori suo: Non fecisti me; et figmentum dicat fictori suo: Non intelligis.

17. Nonne adhuc in modico et in brevi convertetur Libanus in Carmel, et Carmel in saltum reputabitur?

18. Et audient in die illa surdi verba libri, et de tenebris et caligine oculi cæcorum videbunt.

19. Et addent mites in Domino lætitiam, et pauperes homines in sancto Israel exultabunt,

20. quoniam defecit, qui prævalebat, consummatus est illusor, et succisi sunt omnes, qui vigilabant super iniquitatem,

21. qui peccare faciebant homines in verbo, et arguentem in porta supplantabant, et declinaverunt frustra a justo.

22. Propter hoc, hæc dicit Dominus ad domum Jacob, qui redemit Abraham: Non modo confundetur Jacob, nec modo vultus ejus erubescet,

23. sed, cum viderit filios suos, opera manuum mearum in medio sui sanctificantes nomen meum, et sanctificabunt sanctum Jacob, et Deum Israel prædicabunt,

24. et scient errantes spiritu intellectum, et mussitatores discent legem.

CAPUT XXX.

1. Væ filii desertores, dicit Dominus, ut faceretis consilium, et non ex me, et ordiremini telam, et non per spiritum meum, ut adderetis peccatum super peccatum:

2. qui ambulatis, ut descendatis in Aegyptum, et os meum non interrogastis, sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, et habentes fiduciam in umbra Aegypti.

3. Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem, et fiducia umbræ Aegypti in ignominiam.

4. Erant enim in Tani principes tui, et nuntii tui usque ad Hanes pervenerunt.

5. Omnes confusi sunt super populo, qui eis prodesse non potuit; non fuerunt in auxilium et in aliquam utilitatem, sed in confusionem et in opprobrium.

6. Onus jumentorum Austri. In terra tribulationis et angustiæ leæna et leo ex eis, vipera et regulus volans, portantes super humeros jumentorum divitias suas, et super gibbum camelorum thesauros suos ad populum, qui eis prodesse non poterit.

7. Aegyptus enim frustra et vane auxiliabitur; ideo clamavi super hoc: Superbia tantum est, quiesce.

8. Nunc ergo ingressus scribe ei super buxum, et in libro diligenter exara illud, et erit in die novissimo in testimonium usque in æternum:

9. populus enim ad iracundiam provocans est, et filii mendaces, filii nolentes audire legem Dei.

10. Qui dicunt videntibus: Nolite videre; et aspicientibus: Nolite aspicere nobis ea, quæ recta sunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores.

11. Auferte a me viam, declinate a me semitam, cesset a facie nostra sanctus Israel.

12. Propterea hæc dicit sanctus Israel: Pro eo quod reprobastis verbum hoc, et sperastis in calumnia et in tumultu, et innixi estis super eo:

13. propterea erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio cadens, et requisita in muro excelso, quoniam subito, dum non speratur, veniet contritio ejus.

14. Et comminuetur, sicut conteritur lagena figuli contritione pervalida, et non invenietur de fragmentis ejus testa, in qua portetur igniculus de incendio, aut haurietur parum aquæ de fovea.

15. Quia hæc dicit Dominus Deus sanctus Israel: Si revertamini et quiescatis, salvi eritis: in silentio, et in spe erit fortitudo vestra. Et noluistis,

16. et dixistis: Nequaquam, sed ad equos fugiemus; ideo fugietis. Et super veloces ascendemus; ideo velociores erunt, qui persequentur vos.

17. Mille homines a facie terroris

unius, et a facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini quasi malus navis in vertice montis, et quasi signum super collem.

18. Propterea exspectat Dominus, ut misereatur vestri, et ideo exaltabitur parcens vobis, quia Deus judicii Dominus: beati omnes, qui exspectant eum.

19. Populus enim Sion habitabit in Jerusalem: plorans nequaquam plorabis, miserans miserebitur tui: ad vocem clamoris tui statim, ut audierit, respondebit tibi.

20. Et dabit vobis Dominus panem arctum, et aquam brevem, et non faciet avolare a te ultra doctorem tuum, et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum.

21. Et aures tuæ audient verbum post tergum monentis: Hæc est via, ambulate in ea, et non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram.

22. Et contaminabis laminas sculptilium, argenti tui, et vestimentum conflatilis auri tui, et disperges ea sicut immunditiam menstruatæ. Egredere, dices ei:

23. et dabitur pluvia semini tuo, ubicumque seminaveris in terra, et panis frugum terræ erit uberrimus et pinguis: pascetur in possessione tua in die illo agnus spatiose,

24. et tauri tui, et pulli asinorum, qui operantur terram, commistum migma comedent, sicut in area ventilatum est.

25. Et erunt super omnem montem excelsum, et super omnem collem elevatum rivi currentium aquarum in die interfectionis multorum, cum ceciderint turres.

26. Et erit lux lunæ sicut lux solis, et lux solis erit septempliciter sicut lux septem dierum in die, qua alligaverit Dominus vulnus populi sui, et percussuram plagæ ejus sanaverit.

27. Ecce, nomen Domini venit de longinquo, ardens furor ejus, et gravis ad portandum; labia ejus repleta sunt indignatione, et lingua ejus quasi ignis devorans.

28. Spiritus ejus velut torrens inundans usque ad medium colli ad perdendas gentes in nihilum, et frenum erroris, quod erat in maxillis populorum.

29. Canticum erit vobis, sicut nox sanctificatæ solemnitatis, et lætitia cordis, sicut qui pergit cum tibia, ut intret in montem Domini ad fortem Israel.

30. Et auditam faciet Dominus gloriam vocis suæ, et terrorem brachii sui ostendet, in comminatione furoris et flamma ignis devorantis: allidet in turbine et in lapide grandinis.

31. A voce enim Domini pavebit Assur virga percussus.

32. Et erit transitus virgæ fundatus, quam requiescere faciet Dominus super eum in tympanis et citharis, et in bellis præcipuis expugnabit eos.

33. Præparata est enim ab heri Tophet, a rege præparata, profunda, et dilatata. Nutrimenta ejus, ignis et ligna multa, flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam.

CAPUT XXXI.

1. Væ qui descendunt in Aegyptum ad auxilium, in equis sperantes, et habentes fiduciam super quadrigis, quia multæ sunt, et super equitibus, quia prævalidi nimis, et non sunt confisi super sanctum Israel, et Dominum non requisierunt.

2. Ipse autem sapiens adduxit malum, et verba sua non abstulit, et consurget contra domum pessimorum, et contra auxilium operantium iniquitatem.

3. Aegyptus, homo, et non Deus; et equi eorum, caro, et non spiritus; et Dominus inclinabit manum suam, et corruet auxiliator, et cadet, cui præstatur auxilium, simulque omnes consumentur.

4. Quia hæc dicit Dominus ad me: Quomodo si rugiat leo, et catulus leonis super prædam suam, et cum occurrerit ei multitudo pastorum, a voce eorum non formidabit, et a multitudine eorum non pavebit: sic descendet Dominus exercituum, ut

prœlietur super montem Sion, et super collem ejus.
5. Sicut aves volantes, sic proteget Dominus exercituum Jerusalem, protegens et liberans, transiens et salvans.
6. Convertimini, sicut in profundum recesseratis, filii Israel.
7. In die enim illa abjiciet vir idola argenti sui, et idola auri sui, quæ fecerunt vobis manus vestræ in peccatum.
8. Et cadet Assur in gladio non viri, et gladius non hominis vorabit eum, et fugiet non a facie gladii, et juvenes ejus vectigales erunt, *
9. et fortitudo ejus a terrore transibit, et pavebunt fugientes principes ejus: dixit Dominus, cujus ignis est in Sion, et caminus ejus in Jerusalem. * (IV. *Reg.* 19, 35.)

CAPUT XXXII.

1. Ecce in justitia regnabit rex, et principes in judicio præerunt.
2. Et erit vir, sicut qui absconditur a vento, et celat se a tempestate, sicut rivi aquarum in siti, et umbra petræ prominentis in terra deserta.
3. Non caligabunt oculi videntium, et aures audientium diligenter auscultabunt.
4. Et cor stultorum intelliget scientiam, et lingua balborum velociter loquetur et plane.
5. Non vocabitur ultra is, qui insipiens est, princeps, neque fraudulentus appellabitur major:
6. stultus enim fatua loquetur, et cor ejus faciet iniquitatem, ut perficiat simulationem, et loquatur ad Dominum fraudulenter, et vacuam faciat animam esurientis, et potum sitienti auferat.
7. Fraudulenti vasa pessima sunt, ipse enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites in sermone mendacii, cum loqueretur pauper judicium.
8. Princeps vero ea, quæ digna sunt principe, cogitabit, et ipse super duces stabit.
9. Mulieres opulentæ, surgite et audite vocem meam: filiæ confidentes percipite auribus eloquium meum.
10. Post dies enim et annum vos conturbamini confidentes, consummata est enim vindemia, collectio ultra non veniet.
11. Obstupescite, opulentæ: conturbamini, confidentes: exuite vos, et confundimini, accingite lumbos vestros.
12. Super ubera plangite, super regione desiderabili, super vinea fertili.
13. Super humum populi mei spinæ et vepres ascendent; quanto magis super omnes domos gaudii civitatis exultantis?
14. Domus enim dimissa est, multitudo urbis relicta est, tenebræ et palpatio factæ sunt super speluncas usque in æternum. Gaudium onagrorum pascua gregum,
15. donec effundatur super nos spiritus de excelso, et erit desertum in Carmel, et Carmel in saltum reputabitur.
16. Et habitabit in solitudine judicium, et justitia in Carmel sedebit.
17. Et erit opus justitiæ pax, et cultus justitiæ silentium, et securitas usque in sempiternum.
18. Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, et in tabernaculis fiduciæ, et in requie opulenta.
19. Grando autem in descensione saltus, et humilitate humiliabitur civitas.
20. Beati, qui seminatis super omnes aquas, immittentes pedem bovis et asini.

CAPUT XXXIII.

1. Væ qui prædaris: nonne et ipse prædaberis? et qui spernis: nonne et ipse sperneris? cum consummaveris deprædationem, deprædaberis: cum fatigatus desieris contemnere, contemneris.
2. Domine, miserere nostri, te enim exspectavimus: esto brachium nostrum in mane, et salus nostra in tempore tribulationis.
3. A voce Angeli fugerunt populi et ab exaltatione tua dispersæ sunt gentes.
4. Et congregebuntur spolia vestra

sicut colligitur bruchus, velut cum fossæ plenæ fuerint de eo.
5. Magnificatus est Dominus, quoniam habitavit in excelso; implevit Sion judicio et justitia.
6. Et erit fides in temporibus tuis: divitiæ salutis sapientia et scientia: timor Domini ipse est thesaurus ejus.
7. Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amare flebunt.
8. Dissipatæ sunt viæ, cessavit transiens per semitam, irritum factum est pactum, projecit civitates, non reputavit homines.
9. Luxit, et elanguit terra: confusus est Libanus, et obsorduit, et factus est Saron sicut desertum, et concussa est Basan, et Carmelus.
10. Nunc consurgam, dicit Dominus, nunc exaltabor, nunc sublevabor.
11. Concipietis ardorem, parietis stipulam: spiritus vester ut ignis vorabit vos.
12. Et erunt populi quasi de incendio cinis, spinæ congregatæ igni comburentur.
13. Audite, qui longe estis, quæ fecerim, et cognoscite vicini fortitudinem meam:
14. Conterriti sunt in Sion peccatores, possedit tremor hypocritas: quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?
15. Qui ambulat in justitiis, et loquitur veritatem, qui projicit avaritiam ex calumnia, et excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, et claudit oculos suos, ne videat malum: (*Psal.* 14, 2.)
16. iste in excelsis habitabit; munimenta saxorum sublimitas ejus; panis ei datus est, aquæ ejus fideles sunt.
17. Regem in decore suo videbunt oculi ejus, cernent terram de longe.
18. Cor tuum meditabitur timorem: ubi est litteratus? ubi legis verba ponderans? ubi doctor parvulorum? (I. *Cor.* 1, 20.)
19. Populum impudentem non videbis, populum alti sermonis, ita ut non possis intelligere disseritudinem linguæ ejus, in quo nulla est sapientia.
20. Respice Sion civitatem solemnitatis nostræ: oculi tui videbunt Jerusalem, habitationem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur clavi ejus in sempiternum, et omnes funiculi ejus non rumpentur,
21. quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster: locus fluviorum rivi latissimi et patentes: non transibit per eum navis remigum, neque trieris magna transgredietur eum.
22. Dominus enim judex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster, ipse salvabit nos.
23. Laxati sunt funiculi tui, et non prævalebunt: sic erit malus tuus, ut dilatare signum non queas. Tunc dividentur spolia prædarum multarum, claudi diripient rapinam.
24. Nec dicet vicinus: Elangui; populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAPUT XXXIV.

1. Accedite gentes, et audite, et populi, attendite: audiat terra, et plenitudo ejus, orbis, et omne germen ejus.
2. Quia indignatio Domini super omnes gentes, et furor super universam militiam eorum: interfecit eos, et dedit eos in occisionem.
3. Interfecti eorum projicientur, et de cadaveribus eorum ascendet fœtor: tabescent montes a sanguine eorum.
4. Et tabescet omnis militia cœlorum, et complicabuntur sicut liber cœli, et omnis militia eorum defluet, sicut defluit folium de vinea et de ficu.
5. Quoniam inebriatus est in cœlo gladius meus, ecce, super Idumæam descendet, et super populum interfectionis meæ ad judicium.
6. Gladius Domini repletus est sanguine, incrassatus est adipe de sanguine agnorum et hircorum, de sanguine medullatorum arietum; victima enim Domini in Bosra, et interfectio magna in terra Edom.
7. Et descendent unicornes cum

eis, et tauri cum potentibus; inebriabitur terra eorum sanguine, et humus eorum adipe pinguium;

8. quia dies ultionis Domini, annus retributionum judicii Sion.

9. Et convertentur torrentes ejus in picem, et humus ejus in sulphur, et erit terra ejus in picem ardentem.

10. Nocte et die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus ejus; a generatione in generationem desolabitur, in sæcula sæculorum non erit transiens per eam.

11. Et possidebunt illam onocrotalus et ericius; ibis et corvus habitabunt in ea, et extendetur super eam mensura, ut redigatur ad nihilum, et perpendiculum in desolationem.

12. Nobiles ejus non erunt ibi; regem potius invocabunt, et omnes principes ejus erunt in nihilum.

13. Et orientur in domibus ejus spinæ et urticæ, et paliurus in munitionibus ejus; et erit cubile draconum, et pascua struthionum.

14. Et occurrent dæmonia onocentauris, et pilosus clamabit alter ad alterum; ibi cubavit lamia, et invenit sibi requiem.

15. Ibi habuit foveam ericius, et enutrivit catulos, et circumfodit, et fovit in umbra ejus; illuc congregati sunt milvi, alter ad alterum.

16. Requirite diligenter in libro Domini, et legite: unum ex eis non defuit, alter alterum non quæsivit, quia, quod ex ore meo procedit, ille mandavit, et spiritus ejus ipse congregavit ea.

17. Et ipse misit eis sortem, et manus ejus divisit eam illis in mensuram; usque in æternum possidebunt eam, in generationem et generationem habitabunt in ea.

CAPUT XXXV.

1. Lætabitur deserta et invia, et exultabit solitudo, et florebit quasi lilium.

2. Germinans germinabit, et exultabit lætabunda et laudans; gloria Libani data est ei, decor Carmeli et Saron ipsi videbunt gloriam Domini et decorem Dei nostri.

3. Confortate manus dissolutas, et genua debilia roborate.

4. Dicite pusillanimis: Confortamini, et nolite timere: ecce, Deus vester ultionem adducet retributionis: Deus ipse veniet, et salvabit vos. * (*Mat.* 11, 5.)

5. Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum patebunt. *

6. Tunc saliet sicut cervus claudus, et aperta erit lingua mutorum, quia scissæ sunt in deserto aquæ, et torrentes in solitudine.

7. Et quæ erat arida, erit in stagnum, et sitiens in fontes aquarum. In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami et junci.

8. Et erit ibi semita et via, et via sancta vocabitur; non transibit per eam pollutus, et hæc erit vobis directa via, ita ut stulti non errent per eam.

9. Non erit ibi leo, et mala bestia non ascendet per eam, nec invenietur ibi, et ambulabant, qui liberati fuerint.

10. Et redemti a Domino convertentur, et venient in Sion cum laude, et lætitia sempiterna super caput eorum; gaudium et lætitiam obtinebunt, et fugiet dolor et gemitus.

CAPUT XXXVI.

1. Et factum est in quartodecimo anno regis Ezechiæ, ascendit Sennacherib rex Assyriorum super omnes civitates Juda munitas, et cepit eas. (IV. *Reg.* 18, 13.)

2. Et misit rex Assyriorum Rabsacen de Lachis in Jerusalem, ad regem Ezechiam in manu gravi, et stetit in aquæductu piscinæ superioris in via Agri fullonis.

3. Et egressus est ad eum Eliacim filius Helciæ, qui erat super domum, et Sobna scriba, et Joahe filius Asaph a commentariis.

4. Et dixit ad eos Rabsaces: Dicite Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quæ est ista fiducia, qua confidis?

5. aut quo consilio vel fortitudine rebellare disponis? super quem habes fiduciam, quia recessisti a me?

6. Ecce, confidis super baculum arundineum confractum istum, super Aegyptum, cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum ejus, et perforabit eam: sic Pharao rex Aegypti omnibus, qui confidunt in eo.
7. Quod si responderis mihi: In Domino Deo nostro confidimus: nonne ipse est, cujus abstulit Ezechias excelsa et altaria, et dixit Judæ et Jerusalem: Coram altari isto adorabitis?
8. Et nunc trade te domino meo regi Assyriorum, et dabo tibi duo millia equorum, nec poteris ex te præbere ascensores eorum.
9. Et quomodo sustinebis faciem judicis unius loci ex servis domini mei minoribus? Quod si confidis in Aegypto, in quadrigis, et in equitibus:
10. et nunc numquid sine Domino ascendi ad terram istam, ut disperderem eam? Dominus dixit ad me: Ascende super terram istam, et disperde eam.
11. Et dixit Eliacim et Sobna et Joahe ad Rabsacen: Loquere ad servos tuos Syra lingua, intelligimus enim: ne loquaris ad nos Judaice in auribus populi, qui est super murum.
12. Et dixit ad eos Rabsaces: Numquid ad dominum tuum et ad te misit me dominus meus, ut loquerer omnia verba ista, et non potius ad viros, qui sedent in muro, ut comedant stercora sua, et bibant urinam pedum suorum vobiscum?
13. Et stetit Rabsaces, et clamavit voce magna Judaice, et dixit: Audite verba regis magni, regis Assyriorum.
14. Hæc dicit rex: Non seducat vos Ezechias, quia non poterit eruere vos.
15. Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias super Domino, dicens: Eruens liberabit nos Dominus, non dabitur civitas ista in manu regis Assyriorum.
16. Nolite audire Ezechiam: hæc enim dicit rex Assyriorum: Facite mecum benedictionem, et egredimini ad me, et comedite unusquisque vineam suam, et unusquisque ficum suam, et bibite unusquisque aquam cisternæ suæ,
17. donec veniam, et tollam vos ad terram, quæ est ut terra vestra, terram frumenti et vini, terram panum et vinearum.
18. Nec conturbet vos Ezechias, dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentium, unusquisque terram suam, de manu regis Assyriorum?
19. Ubi est deus Emath, et Arphad? ubi est deus Sepharvaim? numquid liberaverunt Samariam de manu mea?
20. Quis est ex omnibus diis terrarum istarum, qui eruerit terram suam de manu mea, ut eruat Dominus Jerusalem de manu mea!
21. Et siluerunt, et non responderunt ei verbum; mandaverat enim rex, dicens: Ne respondeatis ei. (IV. *Reg.* 18, 36.)
22. Et ingressus est Eliacim filius Helciæ, qui erat super domum, et Sobna scriba, et Joahe filius Asaph a commentariis ad Ezechiam scissis vestibus, et nuntiaverunt ei verba Rabsacis.

CAPUT XXXVII.

1. Et factum est, cum audisset rex Ezechias, scidit vestimenta sua, et obvolutus est sacco, et intravit in domum Domini. (IV. *Reg.* 19, 1.)
2. Et misit Eliacim, qui erat super domum, et Sobnam scribam, et seniores de sacerdotibus opertos saccis ad Isaiam filium Amos prophetam,
3. et dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis et correptionis, et blasphemiæ dies hæc, quia venerunt filii usque ad partum, et virtus non est pariendi.
4. Si quo modo audiat Dominus Deus tuus verba Rabsacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus ad blasphemandum Deum viventem, et exprobrandum sermonibus, quos audivit Dominus Deus tuus: leva ergo orationem pro reliquiis, quæ repertæ sunt.
5. Et venerunt servi regis Ezechiæ ad Isaiam,

6. et dixit ad eos Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas a facie verborum, quæ audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me.
7. Ecce, ego dabo ei spiritum, et audiet nuntium, et revertetur ad terram suam, et corruere eum faciam gladio in terra sua.
8. Reversus est autem Rabsaces, et invenit regem Assyriorum prœliantem adversus Lobnam; audierat enim, quia profectus esset de Lachis.
9. Et audivit de Tharaca rege Aethiopiæ, dicentes: Egressus est, ut pugnet contra te. Quod cum audisset, misit nuntios ad Ezechiam, dicens:
10. Hæc dicetis Ezechiæ regi Judæ, loquentes: Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis, dicens: non dabitur Jerusalem in manu regis Assyriorum.
11. Ecce tu audisti omnia, quæ fecerunt reges Assyriorum omnibus terris, quas subverterunt: et tu poteris liberari?
12. Numquid eruerunt eos dii gentium, quos subverterunt patres mei Gozam et Haram, et Reseph et filios Eden, qui erant in Thalassar?
13. Ubi est rex Emath, et rex Arphad, et rex urbis Sepharvaim, Ana, et Ava?
14. Et tulit Ezechias libros de manu nuntiorum, et legit eos, et ascendit in domum Domini, et expandit eos Ezechias coram Domino.
15. Et oravit Ezechias ad Dominum, dicens:
16. Domine exercituum, Deus Israel, qui sedes super cherubim: tu es Deus solus omnium regnorum terræ, tu fecisti cœlum et terram.
17. Inclina, Domine, aurem tuam, et audi: aperi Domine oculos tuos, et vide, et audi omnia verba Sennacherib, quæ misit ad blasphemandum ad Deum viventem.
18. Vere enim, Domine, desertas fecerunt reges Assyriorum terras, et regiones earum.
19. Et dederunt deos earum igni, non enim erant dii, sed opera manuum hominum: lignum et lapis: et comminuerunt eos.
20. Et nunc, Domine Deus noster, salva nos de manu ejus, et cognoscant omnia regna terræ, quia tu es Dominus solus.
21. Et misit Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Pro quibus rogasti me de Sennacherib rege Assyriorum:
22. hoc est verbum, quod locutus est Dominus super eum: Despexit te, et subsannavit te virgo filia Sion, post te caput movit, filia Jerusalem.
23. Cui exprobrasti, et quem blasphemasti, et super quem exaltasti vocem, et levasti altitudinem oculorum tuorum? ad sanctum Israel.
24. In manu servorum tuorum exprobrasti Domino, et dixisti: In multitudine quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium, juga Libani, et succidam excelsa cedrorum ejus, et electas abietes illius, et introibo altitudinem summitatis ejus, saltum Carmeli ejus.
25. Ego fodi, et bibi aquam, et exsiccavi vestigio pedis mei omnes rivos aggerum.
26. Numquid non audisti, quæ olim fecerim ei? ex diebus antiquis ego plasmavi illud, et nunc adduxi, et factum est in eradicationem collium compugnantium, et civitatum munitarum.
27. Habitatores earum breviata manu contremuerunt, et confusi sunt: facti sunt sicut fœnum agri, et gramen pascuæ, et herba tectorum, quæ exaruit, antequam maturesceret.
28. Habitationem tuam, et egressum tuum, et introitum tuum cognovi, et insaniam tuam contra me.
29. Cum fureres adversum me, superbia tua ascendit in aures meas: ponam ergo circulum in naribus tuis, et frenum in labiis tuis, et reducam te in viam, per quam venisti.
30. Tibi autem hoc erit signum: Comede hoc anno, quæ sponte nascuntur, et in anno secundo pomis

vescere: in anno autem tertio seminate, et metite, et plantate vineas, et comedite fructum earum.

31. Et mittet id, quod salvatum fuerit de domo Juda, et quod reliquum est, radicem deorsum, et faciet fructum sursum,

32. quia de Jerusalem exibunt reliquiæ, et salvatio de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet istud.

33. Propterea hæc dicit Dominus de rege Assyriorum: Non intrabit civitatem hanc, et non jaciet ibi sagittam, et non occupabit eam clypeus, et non mittet in circuitu ejus aggerem.

34. In via, qua venit, per eam revertetur, et civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus:

35. et protegam civitatem istam, ut salvem eam propter me, et propter David servum meum.

36. Egressus est autem Angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. Et surrexerunt mane, et ecce omnes, cadavera mortuorum. (IV. *Reg.* 19, 35.)

37. Et egressus est, et abiit, et reversus est Sennacherib rex Assyriorum, et habitavit in Ninive.

38. Et factum est, cum adoraret in templo Nesroch deum suum, Adramelech et Sarasar filii ejus percusserunt eum gladio; fugeruntque in terram Ararat, et regnavit Asarhaddon filius ejus pro eo.

CAPUT XXXVIII.

1. In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem, et introivit ad eum Isaias filius Amos propheta, et dixit ei: Hæc dicit Dominus: Dispone domui tuæ, quia morieris tu, et non vives. (IV. *Reg.* 20, 1.)

2. Et convertit Ezechias faciem suam ad parietem, et oravit ad Dominum,

3. et dixit: Obsecro, Domine, memento quæso, quomodo ambulaverim coram te in veritate, et in corde perfecto, et quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et flevit Ezechias fletu magno.

4. Et factum est verbum Domini ad Isaiam, dicens:

5. Vade, et dic Ezechiæ: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, et vidi lacrymas tuas: ecce ego adjiciam super dies tuos quindecim annos,

6. et de manu regis Assyriorum eruam te et civitatem istam, et protegam eam.

7. Hoc autem tibi erit signum a Domino, quia faciet Dominus verbum hoc, quod locutus est:

8. Ecce ego reverti faciam umbram linearum, per quas descenderat in horologio Achaz in sole, retrorsum decem lineis. Et reversus est sol decem lineis per gradus, quos descenderat. (*Eccli.* 48, 26.)

9. Scriptura Ezechiæ regis Juda, cum ægrotasset, et convaluisset de infirmitate sua.

10. Ego dixi: in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.

Quæsivi residuum annorum meorum.

11. Dixi: Non videbo Dominum Deum in terra viventium.

Non aspiciam hominem ultra, et habitatorem quietis.

12. Generatio mea ablata est, et convoluta est a me, quasi tabernaculum pastorum:

præcisa est velut a texente vita mea, dum adhuc ordirer, succidit me: de mane usque ad vesperam finies me.

13. Sperabam usque ad mane, quasi leo sic contrivit omnia ossa mea:

de mane usque ad vesperam finies me.

14. Sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor ut columba:

attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelsum:

Domine, vim patior, responde pro me.

15. Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerit?

Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

16. Domine, si sic vivitur, et in talibus vita spiritus mei, corripies me, et vivificabis me.

17. Ecce in pace amaritudo mea amarissima:
tu autem eruisti animam meam, ut non periret, projecisti post tergum tuum omnia peccata mea.
18. Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: non exspectabunt, qui descendunt in lacum, veritatem tuam. (*Psal.* 6, 6.)
19. Vivens, vivens ipse confitebitur tibi, sicut et ego hodie: pater filiis notam faciet veritatem tuam.
20. Domine, salvum me fac, et psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.
21. Et jussit Isaias, ut tollerent massam de ficis, et cataplasmarent super vulnus, et sanaretur.
22. Et dixit Ezechias: Quod erit signum, quia ascendam in domum Domini?

CAPUT XXXIX.

1. In tempore illo misit Merodach Baladan filius Baladan, rex Babylonis, libros et munera ad Ezechiam; audierat enim quod ægrotasset, et convaluisset. (IV. *Reg.* 20, 12.)
2. Lætatus est autem super eis Ezechias, et ostendit eis cellam aromatum, et argenti et auri, et odoramentorum et unguenti optimi, et omnes apothecas suppellectilis suæ, et universa quæ inventa sunt in thesauris ejus. Non fuit verbum, quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua et in omni potestate sua.
3. Introivit autem Isaias propheta ad Ezechiam regem, et dixit ei: Quid dixerunt viri isti, et unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.
4. Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias: Omnia, quæ in domo mea sunt, viderunt: non fuit res, quam non ostenderim eis in thesauris meis.
5. Et dixit Isaias ad Ezechiam: Audi verbum Domini exercituum.
6. Ecce, dies venient, et auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, et quæ thesaurizaverunt patres tui usque ad diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quidquam. dicit Dominus. (IV. *Reg.* 24, 13.)
7. Et de filiis tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent, et erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.
8. Et dixit Ezechias ad Isaiam: Bonum verbum Domini, quod locutus est. Et dixit: Fiat tantum pax, et veritas in diebus meis.

CAPUT LX.

1. Consolamini, consolamini, popule meus, dicit Deus vester.
2. Loquimini ad cor Jerusalem, et advocate eam, quoniam completa est malitia ejus, dimissa est iniquitas illius: suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis.
3. Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. *
4. Omnis vallis exaltabitur, et omnis mons et collis humiliabitur, et erunt prava in directa, et aspera in vias planas. * (*Mat.* 3, 3.)
5. Et revelabitur gloria Domini, et videbit omnis caro pariter, quod os Domini locutum est.
6. Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? Omnis caro fœnum, et omnis gloria ejus quasi flos agri. (*Eccli.* 14, 18. I. *Petr.* 1, 24.)
7. Exsiccatum est fœnum, et cecidit flos, quia spiritus Domini sufflavit in eo. Vere fœnum est populus:
8. exsiccatum est fœnum, et cecidit flos: verbum autem Domini nostri manet in æternum.
9. Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem: exalta, noli timere. Dic civitatibus Juda: Ecce Deus vester,
10. ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, et brachium ejus dominabitur: ecce merces ejus cum eo, et opus illius coram illo.
11. Sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos, et in sinu suo levabit, fœtas ipse portabit. (*Ezech.* 34, 23. *Joan.* 10, 11.)
12. Quis mensus est pugillo aquas, et cœlos palmo ponderavit? quis

appendit tribus digitis molem terræ, et libravit in pondere montes, et colles in statera?

13. Quis adjuvit spiritum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit, et ostendit illi? (*Sap.* 9, 13. *Rom.* 11, 34.)

14. Cum quo iniit consilium, et instruxit eum, et docuit eum semitam justitiæ, et erudivit eum scientiam, et viam prudentiæ ostendit illi?

15. Ecce, gentes quasi stilla situlæ, et quasi momentum stateræ reputatæ sunt: ecce, insulæ quasi pulvis exiguus.

16. Et Libanus non sufficiet ad succedendum, et animalia ejus non sufficient ad holocaustum.

17. Omnes gentes, quasi non sint, sic sunt coram eo, et quasi nihilum et inane reputatæ sunt ei.

18. Cui ergo similem fecistis Deum? aut quam imaginem ponetis ei?

19. Numquid sculptile conflavit faber? aut aurifex auro figuravit illud, et laminis argenteis argentarius?

20. Forte lignum, et imputribile elegit: artifex sapiens quærit, quomodo statuat simulacrum, quod non moveatur?

21. Numquid non scitis? numquid non audistis? numquid non annuntiatum est vobis ab initio? numquid non intellexistis fundamenta terræ?

22. Qui sedet super gyrum terræ, et habitatores ejus sunt quasi locustæ: qui extendit velut nihilum cœlos, et expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum:

23. qui dat secretorum scrutatores quasi non sint, judices terræ velut inane fecit:

24. et quidem neque plantatus, neque satus, neque radicatus in terra truncus eorum: repente flavit in eos, et aruerunt, et turbo quasi stipulam auferet eos.

25. Et cui assimilastis me, et adæquastis? dicit Sanctus.

26. Levate in excelsum oculos vestros, et videte, quis creavit hæc: qui educit in numero militiam eorum, et omnes ex nomine vocat: præ multitudine fortitudinis et roboris, virtutisque ejus, neque unum reliquum fuit.

27. Quare dicis, Jacob, et loqueris Israel: abscondita est via mea a Domino, et a Deo meo judicium meum transivit?

28. Numquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ, non deficiet, neque laborabit, nec est investigatio sapientiæ ejus:

29. qui dat lasso virtutem, et his, qui non sunt, fortitudinem et robur multiplicat.

30. Deficient pueri, et laborabunt, et juvenes in infirmitate cadent.

31. Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem: assument pennas sicut aquilæ, current et non laborabunt, ambulabunt et non deficient.

CAPUT XLI.

1. Taceant ad me insulæ, et gentes mutent fortitudinem: accedant, et tunc loquantur, simul ad judicium propinquemus.

2. Quis suscitavit ab oriente justum, vocavit eum, ut sequeretur se? Dabit in conspectu ejus gentes, et reges obtinebit: dabit quasi pulverem gladio ejus, sicut stipulam vento raptam arcui ejus.

3. Persequetur eos, transibit in pace: semita in pedibus ejus non apparebit.

4. Quis hæc operatus est, et fecit vocans generationes ab exordio? Ego Dominus, primus et novissimus ego sum. (*Infr.* 44, 6. *Apoc.* 1, 8.)

5. Viderunt insulæ, et timuerunt, extrema terræ obstupuerunt, appropinquaverunt, et accesserunt.

6. Unusquisque proximo suo auxiliabitur, et fratri suo dicet: Confortare.

7. Confortavit faber ærarius percutiens malleo eum, qui cudebat tunc temporis, dicens: Glutino bonum est; et confortavit eum clavis, ut non moveretur.

8. Et tu, Israel serve meus, Jacob

quem elegi, semen Abraham amici mei,
9. in quo apprehendi te ab extremis terræ, et a longinquis ejus vocavi te, et dixi tibi: Servus meus es tu, elegi te, et non abjeci te.
10. Ne timeas, quia ego tecum sum: ne declines, quia ego Deus tuus, confortavi te, et auxiliatus sum tibi, et suscepit te dextera justi mei.
11. Ecce, confundentur et erubescent omnes, qui pugnant adversum te: erunt quasi non sint, et peribunt viri, qui contradicunt tibi.
12. Quæres eos, et non invenies viros rebelles tuos: erunt quasi non sint, et veluti consumtio homines bellantes adversum te,
13. quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam, dicensque tibi: Ne timeas, ego adjuvi te.
14. Noli timere, vermis Jacob, qui mortui estis ex Israel: ego auxiliatus sum tibi, dicit Dominus, et redemtor tuus sanctus Israel.
15. Ego posui te quasi plaustrum triturans novum, habens rostra serrantia: triturabis montes, et comminues, et colles quasi pulverem pones.
16. Ventilabis eos, et ventus tollet, et turbo disperget eos, et tu exultabis in Domino, in sancto Israel læetaberis.
17. Egeni, et pauperes quærunt aquas, et non sunt, lingua eorum siti aruit. Ego Dominus exaudiam eos, Deus Israel non derelinquam eos.
18. Aperiam in supinis collibus flumina, et in medio camporum fontes: ponam desertum in stagna aquarum, et terram inviam in rivos aquarum.
19. Dabo in solitudinem cedrum, et spinam et myrtum, et lignum olivæ: ponam in deserto abietem, ulmum et buxum simul,
20. ut videant, et sciant, et recogitent, et intelligant pariter, quia manus Domini fecit hoc, et Sanctus Israel creavit illud.
21. Prope facite judicium vestrum, dicit Dominus: afferte, siquid forte habetis, dixit rex Jacob.
22. Accedant, et nuntient nobis, quæcumque ventura sunt: priora quæ fuerunt nuntiate, et ponemus cor nostrum, et sciemus novissima eorum, et quæ ventura sunt, indicate nobis.
23. Annuntiate, quæ ventura sunt in futurum, et sciemus, quia dii estis vos: bene quoque aut male, si potestis, facite, et loquamur, et videamus simul.
24. Ecce, vos estis ex nihilo, et opus vestrum ex eo, quod non est: abominatio est, qui elegit vos.
25. Suscitavi ab aquilone, et veniet ab ortu solis: vocabit nomen meum, et adducet magistratus quasi lutum, et velut plastes conculcans humum.
26. Quis annuntiavit ab exordio, ut sciamus, et a principio, ut dicamus: Justus es? non est neque annuntians, neque prædicens, neque audiens sermones vestros.
27. Primus ad Sion dicet: Ecce adsunt, et Jerusalem evangelistam dabo.
28. Et vidi, et non erat neque ex istis quisquam, qui iniret consilium, et interrogatus responderet verbum.
29. Ecce omnes injusti, et vana opera eorum: ventus et inane simulacra eorum.

CAPUT XLII.

1. Ecce, servus meus, suscipiam eum: electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: dedi spiritum meum super eum: judicium gentibus proferet. (*Mat.* 12, 18.)
2. Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox ejus foris.
3. Calamum quassatum non conteret, et linum fumigans non extinguet: in veritate educet judicium.
4. Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra judicium, et legem ejus insulæ exspectabunt.
5. Hæc dicit Dominus Deus creans cœlos, et extendens eos, firmans terram, et quæ germinant ex ea:

dans flatum populo, qui est super eam, et spiritum calcantibus eam.

6. Ego Dominus vocavi te in justitia, et apprehendi manum tuam, et servavi te. Et dedi te in fœdus populi, in lucem gentium, (*Infr.*49,6.)

7. ut aperires oculos cæcorum, et educeres de conclusione vinctum, de domo carceris sedentes in tenebris.

8. Ego Dominus, hoc est nomen meum: gloriam meam alteri non dabo, et laudem meam sculptilibus. (*Infr.* 48, 11.)

9. Quæ prima fuerunt, ecce venerunt, nova quoque ego annuntio: antequam oriantur, audita vobis faciam.

10. Cantate Domino canticum novum, laus ejus ab extremis terræ, qui descenditis in mare, et plenitudo ejus, insulæ, et habitatores earum.

11. Sublevetur desertum, et civitates ejus, in domibus habitabit Cedar: laudate habitatores Petræ, de vertice montium clamabunt.

12. Ponent Domino gloriam, et laudem ejus in insulis nuntiabunt.

13. Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir prœliator suscitabit zelum: vociferabitur, et clamabit, super inimicos suos confortabitur.

14. Tacui semper, silui, patiens fui, sicut parturiens loquar, dissipabo, et absorbebo simul.

15. Desertos faciam montes et colles, et omne gramen eorum exsiccabo, et ponam flumina in insulas, et stagna arefaciam.

16. Et ducam cæcos in viam, quam nesciunt, et in semitis, quas ignoraverunt, ambulare eos faciam: ponam tenebras coram eis in lucem, et prava in recta: Hæc verba feci eis, et non dereliqui eos.

17. Conversi sunt retrorsum, confundantur confusione, qui confidunt in sculptili, qui dicunt conflatili: Vos dii nostri.

18. Surdi audite, et cæci intuemini ad videndum.

19. Quis cæcus, nisi servus meus? et surdus, nisi ad quem nuntios meos misi? quis cæcus, nisi qui venundatus est? et quis cæcus, nisi servus Domini?

20. Qui vides multa, nonne custodies? qui apertas habes aures, nonne audies?

21. Et Dominus voluit, ut sanctificaret eum, et magnificaret legem, et extolleret.

22. Ipse autem populus direptus et vastatus: laqueus juvenum omnes, et in domibus carcerum absconditi sunt: facti sunt in rapinam, nec est qui eruat: in direptionem, nec est qui dicat: Redde.

23. Quis est in vobis, qui audiat hoc, attendat et auscultet futura?

24. Quis dedit in direptionem Jacob et Israel vastantibus? nonne Dominus ipse, cui peccavimus? Et noluerunt in viis ejus ambulare, et non audierunt legem ejus.

25. Et effudit super eum indignationem furoris sui, et forte bellum, et combussit eum in circuitu, et non cognovit, et succendit eum, et non intellexit.

CAPUT XLIII.

1. Et nunc hæc dicit Dominus, creans te, Jacob, et formans te, Israel: Noli timere, quia redemi te, et vocavi te nomine tuo: meus es tu.

2. Cum transieris per aquas, tecum ero, et flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te,

3. quia ego Dominus Deus tuus, sanctus Israel salvator tuus, dedi propitiationem tuam Aegyptum, Aethiopiam, et Saba pro te.

4. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis et gloriosus, ego dilexi te, et dabo homines pro te, et populos pro anima tua.

5. Noli timere, quia ego tecum sum: ab oriente adducam semen tuum, et ab occidente congregabo te.

6. Dicam aquiloni: Da; et austro: Noli prohibere: affer filios meos de longinquo, et filias meas ab extremis terræ.

7. Et omnem, qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum, et feci eum.

8. Educ foras populum cæcum, et

oculos habentem; surdum, et aures ei sunt.

9. Omnes gentes congregatæ sunt simul, et collectæ sunt tribus: quis in vobis annuntiet istud, et quæ prima sunt, audire nos faciet? Dent testes eorum, justificentur, et audiant, et dicant: Vere.

10. Vos testes mei, dicit Dominus, et servus meus, quem elegi, ut sciatis, et credatis mihi, et intelligatis, quia ego ipse sum. Ante me non est formatus Deus, et post me non erit.

11. Ego sum, ego sum Dominus, et non est absque me salvator. *

12. Ego annuntiavi, et salvavi, auditum feci, et non fuit in vobis alienus: vos testes mei, dicit Dominus, et ego Deus. * (*Ose.* 13, 4.)

13. Et ab initio ego ipse, et non est, qui de manu mea eruat: operabor, et quis avertet illud?

14. Hæc dicit Dominus redemtor vester, sanctus Israel: Propter vos misi in Babylonem, et detraxi vectes universos, et Chaldæos in navibus suis gloriantes.

15. Ego Dominus sanctus vester, creans Israel, rex vester.

16. Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viam, et in aquis torrentibus semitam,

17. qui eduxit quadrigam et equum, agmen et robustum, simul obdormierunt, nec resurgent: contriti sunt quasi linum, et extincti sunt.

18. Ne memineritis priorum, et antiqua ne intueamini.

19. Ecce ego facio nova, et nunc orientur, utique cognoscetis ea: ponam in deserto viam, et in invio flumina. (II. *Cor.* 5, 17.)

20. Glorificabit me bestia agri, dracones et struthiones, quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo.

21. Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit.

22. Non me invocasti, Jacob, nec laborasti in me, Israel.

23. Non obtulisti mihi arietem holocausti tui, et victimis tuis non glorificasti me: non te servire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure.

24. Non emisti mihi argento calamum, et adipe victimarum tuarum non inebriasti me. Verumtamen servire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis.

25. Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, et peccatorum tuorum non recordabor.

26. Reduc me in memoriam, et judicemur simul: narra, si quid habes, ut justificeris.

27. Pater tuus primus peccavit, et interpretes tui prævaricati sunt in me.

28. Et contaminavi principes sanctos, dedi ad internecionem Jacob, et Israel in blasphemiam.

CAPUT XLIV.

1. Et nunc audi, Jacob serve meus, et Israel, quem elegi: (*Jer.* 30, 10.)

2. Hæc dicit Dominus faciens et formans te, ab utero auxiliator tuus: Noli timere, serve meus Jacob, et rectissime, quem elegi.

3. Effundam enim aquas super sitientem, et fluenta super aridam: effundam spiritum meum super semen tuum, et benedictionem meam super stirpem tuam.

4. Et germinabunt inter herbas quasi salices juxta præterfluentes aquas.

5. Iste dicet: Domini ego sum, et ille vocabit in nomine Jacob: et hic scribet manu sua: Domino; et in nomine Israel assimilabitur.

6. Hæc dicit Dominus rex Israel et redemtor ejus, Dominus exercituum: Ego primus, et ego novissimus, et absque me non est Deus. (*Supr.* 41, 4. *Infr.* 48, 12. *Apoc.* 1, 8.)

7. Quis similis mei? vocet, et annuntiet, et ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum: ventura et quæ futura sunt, annuntient eis.

8. Nolite timere, neque conturbemini, ex tunc audire te feci, et annuntiavi: Vos estis testes mei:

numquid est Deus absque me, et formator, quem ego non noverim?

9. Plastæ idoli omnes nihil sunt, et amantissima eorum non proderunt eis: ipsi sunt testes eorum, quia non vident, neque intelligunt, ut confundantur.

10. Quis formavit deum, et sculptile conflavit ad nihil utile?

11. Ecce omnes participes ejus confundentur: fabri enim sunt ex hominibus, convenient omnes, stabunt et pavebunt, et confundentur simul.

12. Faber ferrarius lima operatus est, in prunis, et in malleis formavit illud, et operatus est in brachio fortitudinis suæ: esuriet et deficiet, non bibet aquam, et lassescet. (*Sap.* 13, 11.)

13. Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina, fecit illud in angularibus, et in circino tornavit illud, et fecit imaginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo.

14. Succidit cedros, tulit ilicem et quercum, quæ steterat inter ligna saltus; plantavit pinum, quam pluvia nutrivit.

15. Et facta est hominibus in focum: sumsit ex eis, et calefactus est, et succendit, et coxit panes: de reliquo autem operatus est deum, et adoravit: fecit sculptile, et curvatus est ante illud.

16. Medium ejus combussit igni, et de medio ejus carnes comedit: coxit pulmentum, et saturatus est, et calefactus est, et dixit: Vah, calefactus sum, vidi focum.

17. Reliquum autem ejus deum fecit et sculptile sibi: curvatur ante illud, et adorat illud, et obsecrat, dicens: Libera me, quia deus meus es tu.

18. Nescierunt, neque intellexerunt, obliti enim sunt, ne videant oculi eorum, et ne intelligant corde suo.

19. Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt, ut dicant: Medietatem ejus combussi igni, et coxi super carbones ejus panes, coxi carnes et comedi, et de reliquo ejus idolum faciam? ante truncum ligni procidam?

20. Pars ejus cinis est: cor insipiens adoravit illud, et non liberabit animam suam, neque dicet: Forte mendacium est in dextera mea.

21. Memento horum, Jacob et Israel, quoniam servus meus es tu: formavi te, servus meus es tu Israel, ne obliviscaris mei.

22. Delevi ut nubem iniquitates tuas, et quasi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te.

23. Laudate cœli, quoniam misericordiam fecit Dominus: jubilate extrema terræ, resonate montes laudationem, saltus et omne lignum ejus, quoniam redemit Dominus Jacob, et Israel gloriabitur.

24. Hæc dicit Dominus, redemtor tuus et formator tuus ex utero: Ego sum Dominus, faciens omnia, extendens cœlos solus, stabiliens terram, et nullus mecum.

25. Irrita faciens signa divinorum, et ariolos in furorem vertens: convertens sapientes retrorsum, et scientiam eorum stultam faciens:

26. suscitans verbum servi sui, et consilium nuntiorum suorum complens, qui dico Jerusalem: Habitaberis; et civitatibus Juda: Aedificabimini; et deserta ejus suscitabo;

27. qui dico profundo: Desolare; et flumina tua arefaciam;

28 qui dico Cyro: Pastor meus es, et omnem voluntatem meam complebis; qui dico Jerusalem: Aedificaberis; et templo: Fundaberis.

CAPUT XLV.

1. Hæc dicit Dominus christo meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut subjiciam ante faciem ejus gentes, et dorsa regum vertam, et aperiam coram eo januas, et portæ non claudentur.

2. Ego ante te ibo, et gloriosos terræ humiliabo; portas æreas conteram, et vectes ferreos confringam.

3. Et dabo tibi thesauros absconditos, et arcana secretorum, ut scias, quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Israel,

4. propter servum meum Jacob, et

Israel electum meum, et vocavi te nomine tuo: assimilavi te, et non cognovisti me.

5. Ego Dominus, et non est amplius, extra me non est Deus: accinxi te, et non cognovisti me,

6. ut sciant hi, qui ab ortu solis, et qui ab occidente, quoniam absque me non est: ego Dominus, et non est alter,

7. formans lucem, et creans tenebras, faciens pacem, et creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc.

8. Rorate cœli desuper, et nubes pluant justum: aperiatur terra, et germinet salvatorem, et justitia oriatur simul: ego Dominus creavi eum.

9. Væ qui contradicit fictori suo, testa de samiis terræ: numquid dicet lutum figulo suo: Quid facis, et opus tuum absque manibus est? (*Jer.* 18, 6. *Rom.* 9, 20.)

10. Væ qui dicit patri: Quid generas? et mulieri: Quid parturis?

11. Hæc dicit Dominus sanctus Israel plastes ejus: Ventura interrogate me, super filios meos, et super opus manuum mearum mandate mihi.

12. Ego feci terram, et hominem super eam creavi ego: manus meæ tetenderunt cœlos, et omni militiæ eorum mandavi.

13. Ego suscitavi eum ad justitiam, et omnes vias ejus dirigam: ipse ædificabit civitatem meam, et captivitatem meam dimittet, non in pretio, neque in muneribus: dicit Dominus Deus exercituum.

14. Hæc dicit Dominus: Labor Aegypti, et negotiatio Aethiopiæ, et Sabaim viri sublimes ad te transibunt, et tui erunt: post te ambulabunt, vincti manicis pergent, et te adorabunt, teque deprecabuntur: tantum in te est Deus, et non est absque te Deus.

15. Vere, tu es Deus absonditus, Deus Israel salvator.

16. Confusi sunt, et erubuerunt omnes: simul abierunt in confusionem fabricatores errorum.

17. Israel salvatus est in Domino salute æterna: non confundemini, et non erubescetis usque in sæculum sæculi.

18. Quia hæc dicit Dominus creans cœlos, ipse Deus formans terram, et faciens eam, ipse plastes ejus: non in vanum creavit eam, ut habitaretur, formavit eam: ego Dominus, et non est alius.

19. Non in abscondito locutus sum in loco terræ tenebroso: non dixi semini Jacob: Frustra quærite me, ego Dominus, loquens justitiam, annuntians recta.

20. Congregamini, et venite, et accedite simul, qui salvati estis ex gentibus: nescierunt qui levant lignum sculpturæ suæ, et rogant deum non salvantem.

21. Annuntiate, et venite, et consiliamini simul: Quis auditum fecit hoc ab initio, et tunc prædixit illud? numquid non ego Dominus, et non est ultra Deus absque me? Deus justus, et salvans non est præter me.

22. Convertimini ad me, et salvi eritis omnes fines terræ, quia ego Deus, et non est alius.

23. In memetipso juravi: egredietur de ore meo justitiæ verbum, et non revertetur, quia mihi curvabitur omne genu, et jurabit omnis lingua. (*Rom.* 14, 11.)

24. Ergo in Domino, dicet, meæ sunt justitiæ et imperium: ad eum venient, et confundentur omnes, qui repugnant ei:

25. in Domino justificabitur, et laudabitur omne semen Israel.

CAPUT XLVI.

1. Confractus est Bel, contritus est Nabo; facta sunt simulacra eorum bestiis et jumentis, onera vestra gravi pondere usque ad lassitudinem.

2. Contabuerunt, et contrita sunt simul; non potuerunt salvare portantem, et anima eorum in captivitatem ibit.

3. Audite me, domus Jacob et omne residuum domus Israel, qui portamini a meo utero, qui gestamini a mea vulva.

4. Usque ad senectam ego ipse, et usque ad canos ego portabo: ego feci, et ego feram: ego portabo, et salvabo.
5. Cui assimilastis me, et adæquastis, et comparastis me, et fecistis similem?
6. Qui confertis aurum de sacculo, et argentum statera ponderatis, conducentes aurificem, ut faciat deum, et procidunt, et adorant.
7. Portant illum in humeris gestantes, et ponentes in loco suo, et stabit, ac de loco suo non movebitur: sed et, cum clamaverint ad eum, non audiet, de tribulatione non salvabit eos. (*Bar.* 6, 25.)
8. Mementote istud, et confundamini: redite, prævaricatores, ad cor.
9. Recordamini prioris sæculi, quoniam ego sum Deus, et non est ultra Deus, nec est similis mei:
10. annuntians ab exordio novissimum, et ab initio, quæ necdum facta sunt, dicens: Consilium meum stabit, et omnis voluntas mea fiet:
11. vocans ab oriente avem, et de terra longinqua virum voluntatis meæ, et locutus sum, et adducam illud: creavi, et faciam illud.
12. Audite me duro corde, qui longe estis a justitia.
13. Prope feci justitiam meam, non elongabitur, et salus mea non morabitur. Dabo in Sion salutem, et in Israel gloriam meam.

CAPUT XLVII.

1. Descende, sede in pulvere, virgo filia Babylon, sede in terra: non est solium filiæ Chaldæorum, quia ultra non vocaberis mollis et tenera.
2. Tolle molam, et mole farinam: denuda turpidinem tuam, discooperi humerum, revela crura, transi flumina.
3. Revelabitur ignominia tua, et videbitur opprobrium tuum: ultionem capiam, et non resistet mihi homo. (*Nahum* 3, 5.)
4. Redemtor noster, Dominus exercituum nomen illius, sanctus Israel.
5. Sede tacens, et intra in tenebras, filia Chaldæorum, quia non vocaberis ultra domina regnorum.
6. Iratus sum super populum meum, contaminavi hereditatem meam, et dedi eos in manu tua: non posuisti eis misericordias, super senem aggravasti jugum tuum valde.
7. Et dixisti: In sempiternum ero domina: non posuisti hæc super cor tuum, neque recordata es novissimi tui.
8. Et nunc audi hæc, delicata, et habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo: Ego sum, et non est præter me amplius: non sedebo vidua et ignorabo sterilitatem. (*Apoc.* 18, 7.)
9. Venient tibi duo hæc subito in die una, sterilitas et viduitas: universa venerunt super te propter multitudinem maleficiorum tuorum, et propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. (*Infr.* 51, 19.)
10. Et fiduciam habuisti in malitia tua, et dixisti: Non est, qui videat me; sapientia tua et scientia tua hæc decepit te. Et dixisti in corde tuo: Ego sum, et præter me non est altera.
11. Veniet super te malum, et nescies ortum ejus, et irruet super te calamitas, quam non poteris expiare: veniet super te repente miseria, quam nescies.
12. Sta cum incantatoribus tuis et cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior.
13. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent, et salvent te augures cœli, qui contemplabantur sidera, et supputabant menses, ut ex eis annuntiarent ventura tibi.
14. Ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos: non liberabunt animam suam de manu flammæ, non sunt prunæ, quibus calefiant, nec focus, ut sedeant ad eum.
15. Sic facta sunt tibi in quibuscumque laboraveras: negotiatores tui ab adolescentia tua, unusquisque in via sua erraverunt, non est, qui salvet te.

CAPUT XLVIII.

1. Audite hæc, domus Jacob, qui vocamini nomine Israel, et de aquis

Juda existis, qui juratis in nomine Domini, et Dei Israel recordamini non in veritate, neque in justitia.
2. De civitate enim sancta vocati sunt, et super Deum Israel constabiliti sunt: Dominus exercituum nomen ejus.
3. Priora ex tunc annuntiavi, et ex ore meo exierunt, et audita feci ea: repente operatus sum, et venerunt.
4. Scivi enim, quia durus es tu, et nervus ferreus cervix tua, et frons tua ærea.
5. Prædixi tibi ex tunc, antequam venirent, indicavi tibi, ne forte diceres: Idola mea fecerunt hæc, et sculptilia mea et conflatilia mandaverunt ista.
6. Quæ audisti, vide omnia: vos autem num annuntiastis? Audita feci tibi nova ex tunc, et conservata sunt quæ nescis:
7. nunc creata sunt, et non ex tunc, et ante diem, et non audisti ea, ne forte dicas: Ecce ego cognovi ea.
8. Neque audisti, neque cognovisti, neque ex tunc aperta est auris tua: scio enim, quia prævaricans prævaricaberis, et transgressorem ex utero vocavi te.
9. Propter nomen meum longe faciam furorem meum, et laude mea infrenabo te, ne intereas.
10. Ecce, excoxi te, sed non quasi argentum: elegi te in camino paupertatis.
11. Propter me, propter me faciam, ut non blasphemer, et gloriam meam alteri non dabo. (*Supr.* 42, 8.)
12. Audi me, Jacob et Israel, quem ego voco: Ego ipse, ego primus, et ego novissimus. (*Supr.* 41, 4. — 44, 6. *Apoc.* 1, 8.)
13. Manus quoque mea fundavit terram, et dextera mea mensa est cœlos: ego vocabo eos, et stabunt simul.
14. Congregamini omnes vos, et audite: quis de eis annuntiavit hæc? Dominus dilexit eum, faciet voluntatem suam in Babylone, et brachium suum in Chaldæis.
15. Ego, ego locutus sum, et vocavi eum: adduxi eum, et directa est via ejus.
16. Accedite ad me, et audite hoc: non a principio in abscondito locutus sum; ex tempore, antequam fieret, ibi eram, et nunc Dominus Deus misit me, et spiritus ejus.
17. Hæc dicit Dominus redemtor tuus sanctus Israel: Ego Dominus Deus tuus docens te utilia, gubernans te in via, qua ambulas.
18. Utinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua, et justitia tua sicut gurgites maris:
19. et fuisset quasi arena semen tuum, et stirps uteri tui ut lapilli ejus: non interisset, et non fuisset attritum nomen ejus a facie mea.
20. Egredimini de Babylone, fugite a Chaldæis, in voce exultationis annuntiate: auditum facite hoc, et efferte illud usque ad extrema terræ. Dicite: Redemit Dominus servum suum Jacob. (*Jer.* 51, 6.)
21. Non sitierunt in deserto, cum educeret eos: aquam de petra produxit eis, et scidit petram, et fluxerunt aquæ. (*Exod.* 17, 6.)
22. Non est pax impiis, dicit Dominus. (*Infr.* 57, 21.)

CAPUT XLIX.

1. Audite, insulæ, et attendite, populi de longe: Dominus ab utero vocavit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei.
2. Et posuit os meum quasi gladium acutum, in umbra manus suæ protexit me, et posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me. (*Infr.* 51, 16.)
3. Et dixit mihi: Servus meus es tu, Israel, quia in te gloriabor.
4. Et ego dixi: In vacuum laboravi, sine causa, et vane fortitudinem meam consumsi: ergo judicium meum cum Domino, et opus meum cum Deo meo.
5. Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero servum sibi, ut reducam Jacob ad eum, et Israel non congregabitur: et glorificatus sum in oculis Domini, et Deus meus factus est fortitudo mea.

6. Et dixit: Parum est, ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob, et fæces Israel convertendas. Ecce, dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ. (*Supr.* 42, 6. *Act.* 13, 47.)

7. Hæc dicit Dominus redemtor Israel, sanctus ejus, ad contemtibilem animam, ad abominatam gentem, ad servum dominorum: Reges videbunt, et consurgent principes, et adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, et Sanctum Israel qui elegit te.

8. Hæc dicit Dominus: In tempore placito exaudivi te, et in die salutis auxiliatus sum tui, et servavi te, et dedi te in fœdus populi, ut suscitares terram, et possideres hereditates dissipatas, (II. *Cor.* 6, 2.)

9. ut diceres his, qui vincti sunt: Exite; et his, qui in tenebris: Revelamini. Super vias pascentur, et in omnibus planis pascua eorum.

10. Non esurient, neque sitient, et non percutiet eos æstus et sol, quia miserator eorum reget eos, et ad fontes aquarum potabit eos. *

11. Et ponam omnes montes meos in viam, et semitæ meæ exaltabuntur. *(*Apoc.* 7, 16.)

12. Ecce, isti de longe venient, et ecce, illi ab aquilone et mari, et isti de terra australi.

13. Laudate cœli, et exulta terra, jubilate montes laudem, quia consolatus est Dominus populum suum, et pauperum suorum miserebitur.

14. Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus, et Dominus oblitus est mei.

15. Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui.

16. Ecce, in manibus meis descripsi te: muri tui coram oculis meis semper.

17. Venerunt structores tui: destruentes te, et dissipantes a te exibunt.

18. Leva in circuitu oculos tuos, et vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: vivo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, et circumdabis tibi eos quasi sponsa. (*Infr.* 60, 4.)

19. Quia deserta tua et solitudines tuæ, et terra ruinæ tuæ nunc angusta erunt præ habitatoribus, et longe fugabuntur, qui absorbebant te.

20. Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tuæ: Angustus est mihi locus, fac spatium mihi, ut habitem.

21. Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? ego sterilis, et non pariens, transmigrata, et captiva: et istos quis enutrivit? ego destituta et sola, et isti ubi erant?

22. Hæc dicit Dominus Deus: Ecce, levabo ad gentes manum meam, et ad populos exaltabo signum meum. Et afferent filios tuos in ulnis, et filias tuas super humeros portabunt.

23. Et erunt reges nutritii tui, et reginæ nutrices tuæ: vultu in terram demisso adorabunt te, et pulverem pedum tuorum lingent. Et scies, quia ego Dominus, super quo non confundentur, qui exspectant eum.

24. Numquid tolletur a forti præda? aut quod captum fuerit a robusto, salvum esse poterit?

25. Quia hæc dicit Dominus: Equidem, et captivitas a forti tolletur, et quod ablatum fuerit a robusto, salvabitur. Eos vero, qui judicaverunt te, ego judicabo, et filios tuos ego salvabo.

26. Et cibabo hostes tuos carnibus suis, et quasi musto, sanguine suo inebriabuntur: et sciet omnis caro, quia ego Dominus salvans te, et redemtor tuus fortis Jacob.

CAPUT L.

1. Hæc dicit Dominus: Quis est hic liber repudii matris vestræ, quo dimisi eam? aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? ecce, in iniquitatibus vestris venditi estis, et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram.

2. Quia veni, et non erat vir: vocavi, et non erat, qui audiret: numquid abbreviata et parvula facta est

manus mea, ut non possim redimere? aut non est in me virtus ad liberandum? Ecce, in increpatione mea desertum faciam mare, ponam flumina in siccum, computrescent pisces sine aqua, et morientur in siti. (*Infr.* 59, 1.)

3. Induam cœlos tenebris, et saccum ponam operimentum eorum.

4. Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lassus est verbo; erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum.

5. Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abii.

6. Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus, et conspuentibus in me.*

7. Dominus Deus auxiliator meus, ideo non sum confusus, ideo posui faciem meam ut petram durissimam, et scio, quoniam non confundar. *(*Mat.* 26, 67.)

8. Juxta est, qui justificat me: quis contradicet mihi? stemus simul, quis est adversarius meus? accedat ad me. (*Rom.* 8, 33.)

9. Ecce, Dominus Deus auxiliator meus: quis est, qui condemnet me? Ecce, omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos.

10. Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem servi sui? qui ambulavit in tenebris, et non est lumen ei, speret in nomine Domini, et innitatur super Deum suum.

11. Ecce, vos omnes accendentes ignem accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, et in flammis, quas succendistis: de manu mea factum est hoc vobis, in doloribus dormietis.

CAPUT LI.

1. Audite me, qui sequimini, quod justum est, et quæritis Dominum: attendite ad petram, unde excisi estis, et ad cavernam laci, de qua præcisi estis.

2. Attendite ad Abraham patrem vestrum, et ad Saram, quæ peperit vos, quia unum vocavi eum, et benedixi ei, et multiplicavi eum.

3. Consolabitur ergo Dominus Sion, et consolabitur omnes ruinas ejus, et ponet desertum ejus quasi delicias, et solitudinem ejus quasi hortum Domini. Gaudium et lætitia invenietur in ea, gratiarum actio, et vox laudis.

4. Attendite ad me, popule meus, et tribus mea, me audite, quia lex a me exiet, et judicium meum in lucem populorum requiescet.

5. Prope est justus meus, egressus est salvator meus, et brachia mea populos judicabunt: me insulæ exspectabunt, et brachium meum sustinebunt.

6. Levate in cœlum oculos vestros, et videte sub terra deorsum, quia cœli sicut fumus liquescent, et terra sicut vestimentum atteretur, et habitatores ejus sicut hæc interibunt: salus autem mea in sempiternum erit, et justitia mea non deficiet. (*Psal.* 36, 39.)

7. Audite me, qui scitis justum, populus meus, lex mea in corde eorum: nolite timere opprobrium hominum, et blasphemias eorum ne metuatis.

8. Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis, et sicut lanam, sic devorabit eos tinea: salus autem mea in sempiternum erit, et justitia mea in generationes generationum.

9. Consurge, consurge, induere fortitudinem, brachium Domini, consurge sicut in diebus antiquis, in generationibus sæculorum. Numquid non tu percussisti superbum, vulnerasti draconem?

10. Numquid non tu siccasti mare, aquam abyssi vehementis, qui posuisti profundum maris viam, ut transirent liberati? (*Exod.* 14, 21.)

11. Et nunc, qui redemti sunt a Domino, revertentur, et venient in Sion laudantes, et lætitia sempiterna super capita eorum: gaudium et lætitiam tenebunt, fugiet dolor et gemitus.

12. Ego, ego ipse consolabor vos: quis tu, ut timeres ab homine mor-

tali, et a filio hominis, qui quasi fœnum ita arescet?

13. Et oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit cœlos, et fundavit terram, et formidasti jugiter tota die a facie furoris ejus, qui te tribulabat, et paraverat ad perdendum: ubi nunc est furor tribulantis?

14. Cito veniet gradiens ad aperiendum, et non interficiet usque ad internecionem, nec deficiet panis ejus.

15. Ego autem sum Dominus Deus tuus, qui conturbo mare, et intumescunt fluctus ejus: Dominus exercituum, nomen meum.

16. Posui verba mea in ore tuo, et in umbra manus meæ protexi te, ut plantes cœlos, et fundes terram, et dicas ad Sion; Populus meus es tu. (*Supr.* 49, 2.)

17. Elevare, elevare, consurge, Jerusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem iræ ejus: usque ad fundum calicis soporis bibisti, et potasti usque ad fæces.

18. Non est, qui sustentet eam ex omnibus filiis, quos genuit, et non est, qui apprehendat manum ejus ex omnibus filiis, quos enutrivit.

19. Duo sunt, quæ occurrerunt tibi: quis contristabitur super te? vastitas et contritio, et fames et gladius: quis consolabitur te? (*Supr.* 47, 9.)

20. Filii tui projecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum, sicut oryx illaqueatus, pleni indignatione Domini, increpatione Dei tui.

21. Idcirco audi hoc, paupercula, et ebria non a vino.

22. Hæc dicit dominator tuus Dominus, et Deus tuus, qui pugnabit pro populo suo: Ecce, tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ: non adjicies, ut bibas illum ultra.

23. Et ponam illum in manu eorum, qui te humiliaverunt, et dixerunt animæ tuæ: Incurvare, ut transeamus; et posuistis ut terram corpus tuum, et quasi viam transeuntibus.

CAPUT LII.

1. Consurge, consurge, induere fortitudine tua, Sion: induere vestimentis gloriæ tuæ, Jerusalem civitas Sancti, quia non adjiciet ultra, ut pertranseat per te incircumcisus et immundus.

2. Excutere de pulvere, consurge, sede, Jerusalem: solve vincula colli tui, captiva filia Sion.

3. Quia hæc dicit Dominus: Gratis venundati estis, et sine argento redimemini.

4. Quia hæc dicit Dominus Deus: In Aegyptum descendit populus meus in principio, ut colonus esset ibi, et Assur absque ulla causa calumniatus est eum. (*Gen.* 46, 6.)

5. Et nunc quid mihi est hic, dicit Dominus, quoniam ablatus est populus meus gratis? Dominatores ejus inique agunt, dicit Dominus, et jugiter tota die nomen meum blasphematur. (*Rom.* 2, 24.)

6. Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum.

7. Quam pulchri super montes pedes annuntiantis et prædicantis pacem: annuntiantis bonum, prædicantis salutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus. (*Nahum.* 1, 15. *Rom.* 10, 15.)

8. Vox speculatorum tuorum, levaverunt vocem, simul laudabunt, quia oculo ad oculum videbunt, cum converterit Dominus Sion.

9. Gaudete, et laudate simul, deserta Jerusalem, quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Jerusalem.

10. Paravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium, et videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri. (*Psal.* 97, 3.)

11. Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere: exite de medio ejus, mundamini, qui fertis vasa Domini. (II. *Cor.* 6, 17.)

12. Quoniam non in tumultu exibitis, nec in fuga properabitis, præcedet enim vos Dominus, et congregabit vos Deus Israel.

13. Ecce, intelliget servus meus, exaltabitur et elevabitur, et sublimis erit valde.

14. Sicut obstupuerunt super te multi, sic inglorius erit inter viros

aspectus ejus, et forma ejus inter filios hominum.

15. Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum, quia quibus non est narratum de eo, viderunt, et qui non audierunt contemplati sunt. (*Rom.* 15, 21.)

CAPUT LIII.

1. Quis credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est? (*Joan.* 12, 38. *Rom.* 10, 16.)

2. Et ascendet sicut virgultum coram eo, et sicut radix de terra sitienti: non est species ei, neque decor, et vidimus eum, et non erat aspectus, et desideravimus eum,

3. despectum et novissimum virorum, virum dolorum, et scientem infirmitatem, et quasi absconditus vultus ejus et despectus, unde nec reputavimus eum. (*Marc.* 9, 11.)

4. Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit, et nos putavimus eum quasi leprosum, et percussum a Deo et humiliatum. (*Mat.* 8, 17.)

5. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, et livore ejus sanati sumus. (I. *Cor.* 15, 3.)

6. Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit, et posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.

7. Oblatus est, quia ipse voluit, et non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obmutescet, et non aperiet os suum. (*Mat.* 26, 63. *Act.* 8, 32.)

8. De angustia et de judicio sublatus est: generationem ejus quis enarrabit? quia abscissus est de terra viventium, propter scelus populi mei percussi eum.

9. Et dabit impios pro sepultura. et divitem pro morte sua, eo quod iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore ejus. (I. *Joan.* 3, 5.)

10. Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate: si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, et voluntas Domini in manu ejus dirigetur.

11. Pro eo quod laboravit anima ejus, videbit et saturabitur, in scientia sua justificabit ipse justus servus meus multos, et iniquitates eorum ipse portabit.

12. Ideo dispertiam ei plurimos, et fortium dividet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, et cum sceleratis reputatus est: et ipse peccata multorum tulit, et pro transgressoribus rogavit. (*Marc.* 15, 28. *Luc.* 23, 34.)

CAPUT LIV.

1. Lauda sterilis, quæ non paris: decanta laudem, et hinni, quæ non pariebas, quoniam multi filii desertæ magis quam ejus, quæ habet virum, dicit Dominus. (*Luc.* 23, 29. *Gal.* 4, 27.)

2. Dilata locum tentorii tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas: longos fac funiculos tuos, et clavos tuos consolida.

3. Ad dexteram enim, et ad lævam penetrabis, et semen tuum gentes hereditabit, et civitates desertas inhabitabit.

4. Noli timere, quia non confunderis, neque erubesces: non enim te pudebit, quia confusionis adolescentiæ tuæ oblivisceris, et opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis amplius.

5. Quia dominabitur tui, qui fecit te: Dominus exercituum, nomen ejus, et redemtor tuus Sanctus Israel, Deus omnis terræ vocabitur. (*Luc.* 1, 32.)

6. Quia ut mulierem derelictam et mœrentem spiritu vocavit te Dominus, et uxorem ab adolescentia abjectam, dixit Deus tuus.

7. Ad punctum in modico dereliqui te, et in miserationibus magnis congregabo te.

8. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, et in misericordia sempiterna misertus sum tui, dixit redemtor tuus Dominus.

9. Sicut in diebus Noe istud mihi est, cui juravi, ne inducerem aquas Noe ultra supra terram: sic juravi,

ut non irascar tibi, et non increpem te. (*Gen.* 9, 11.)

10. Montes enim commovebuntur, et colles contremiscent: misericordia autem mea non recedet a te, et fœdus pacis meæ non movebitur, dixit miserator tuus Dominus.

11. Paupercula, tempestate convulsa, absque ulla consolatione: Ecce, ego sternam per ordinem lapides tuos, et fundabo te in sapphiris,

12. et ponam jaspidem propugnacula tua, et portas tuas in lapides sculptos, et omnes terminos tuos in lapides desiderabiles.

13. Universos filios tuos doctos a Domino, et multitudinem pacis filiis tuis. (*Joan.* 6, 45.)

14. Et in justitia fundaberis: recede procul a calumnia, quia non timebis, et a pavore, quia non appropinquabit tibi.

15. Ecce, accola veniet, qui non erat mecum, advena quondam tuus adjungetur tibi.

16. Ecce, ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas, et proferentem vas in opus suum, et ego creavi interfectorem ad disperdendum.

17. Omne vas, quod fictum est contra te, non dirigetur, et omnem linguam resistentem tibi in judicio, judicabis. Hæc est hereditas servorum Domini, et justitia eorum apud me, dicit Dominus.

CAPUT LV.

1. Omnes sitientes venite ad aquas, et qui non habetis argentum, properate, emite, et comedite: venite, emite absque argento et absque ulla commutatione vinum et lac. (*Eccli.* 51, 33.)

2. Quare appenditis argentum non in panibus, et laborem vestrum non in saturitate? Audite audientes me, et comedite bonum, et delectabitur in crassitudine anima vestra.

3. Inclinate aurem vestram, et venite ad me: audite, et vivet anima vestra, et feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles. (*Act.* 13, 34.)

4. Ecce, testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus.

5. Ecce, gentem, quam nesciebas, vocabis, et gentes, quæ te non cognoverunt, ad te current propter Dominum Deum tuum et Sanctum Israel, quia glorificavit te.

6. Quærite Dominum, dum inveniri potest: invocate eum, dum prope est.

7. Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus, et ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum.

8. Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque viæ vestræ, viæ meæ, dicit Dominus.

9. Quia sicut exaltantur cœli a terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ a viis vestris, et cogitationes meæ a cogitationibus vestris.

10. Et quomodo descendit imber, et nix de cœlo, et illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram, et infundit eam, et germinare eam facit, et dat semen serenti, et panem comedenti:

11. sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui, et prosperabitur in his, ad quæ misi illud.

12. Quia in lætitia egrediemini, et in pace deducemini: montes et colles cantabunt coram vobis laudem, et omnia ligna regionis plaudent manu.

13. Pro saliunca ascendet abies, et pro urtica crescet myrtus, et erit Dominus nominatus in signum æternum, quod non auferetur.

CAPUT LVI.

1. Hæc dicit Dominus: Custodite judicium, et facite justitiam, quia juxta est salus mea, ut veniat, et justitia mea, ut reveletur. (*Sap.* 1, 1.)

2. Beatus vir, qui facit hoc, et filius hominis, qui apprehendet istud: custodiens sabbatum, ne polluat illud, custodiens manus suas, ne faciat omne malum.

3. Et non dicat filius advenæ, qui adhæret Domino, dicens: Separatione dividet me Dominus a populo suo;

et non dicat eunuchus: Ecce ego lignum aridum.
4. Quia hæc dicit Dominus eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, et elegerint, quæ ego volui, et tenuerint fœdus meum,
5. dabo eis in domo mea, et in muris meis locum, et nomen melius a filiis et filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.
6. Et filios advenæ, qui adhærent Domino, ut colant eum, et diligant nomen ejus, ut sint ei in servos: omnem custodientem sabbatum, ne polluat illud, et tenentem fœdus meum,
7. adducam eos in montem sanctum meum, et lætificabo eos in domo orationis meæ: holocausta eorum et victimæ eorum placebunt mihi super altari meo, quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis. (*Mat.* 21, 13.)
8. Ait Dominus Deus, qui congregat dispersos Israel: Adhuc congregabo ad eum congregatos ejus.
9. Omnes bestiæ agri venite ad devorandum, universæ bestiæ saltus.
10. Speculatores ejus cæci omnes, nescierunt universi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, et amantes somnia.
11. Et canes impudentissimi nescierunt saturitatem, ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam a summo usque ad novissimum. (*Jer.* 6, 13.)
12. Venite, sumamus vinum, et impleamur ebrietate, et erit sicut hodie, sic et cras, et multo amplius.

CAPUT LVII.

1. Justus perit, et non est, qui recogitet in corde suo, et viri misericordiæ colliguntur, quia non est, qui intelligat; a facie enim malitiæ collectus est justus.
2. Veniat pax, requiescat in cubili suo, qui ambulavit in directione sua.
3. Vos autem accedite huc, filii auguratricis, semen adulteri, et fornicariæ.
4. Super quem lusistis? super quem dilatastis os, et ejecistis linguam? numquid non vos filii scelesti, semen mendax?
5. qui consolamini in diis subter omne lignum frondosum, immolantes parvulos in torrentibus, subter eminentes petras?
6. In partibus torrentis pars tua, hæc est sors tua, et ipsis effudisti libamen, obtulisti sacrificium: numquid super his non indignabor?
7. Super montem excelsum et sublimem posuisti cubile tuum, et illuc ascendisti, ut immulares hostias.
8. Et post ostium, et retro postem posuisti memoriale tuum, quia juxta me discooperuisti, et suscepisti adulterum: dilatasti cubile tuum, et pepigisti cum eis fœdus: dilexisti stratum eorum manu aperta.
9. Et ornasti te regi unguento, et multiplicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul, et humiliata es usque ad inferos.
10. In multitudine viæ tuæ laborasti, non dixisti: Quiescam; vitam manus tuæ invenisti, propterea non rogasti.
11. Pro quo sollicita timuisti, quia mentita es, et mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo? Quia ego tacens, et quasi non videns, et mei oblita es.
12. Ego annuntiabo justitiam tuam, et opera tua non proderunt tibi.
13. Cum clamaveris, liberent te congregati tui, et omnes eos auferet ventus, tollet aura: qui autem fiduciam habet mei, hereditabit terram, et possidebit montem sanctum meum.
14. Et dicam: Viam facite, præbete iter, declinate de semita, auferte offendicula de via populi mei. *
15. Quia hæc dicit Excelsus, et sublimis habitans æternitatem, et sanctum nomen ejus in excelso et in sancto habitans, et cum contrito et humili spiritu, ut vivificet spiritum humilium, et vivificet cor contritorum. *(*Infr.* 62, 10.)
16. Non enim in sempiternum litigabo, neque usque ad finem irascar, quia spiritus a facie mea egredietur; et flatus ego faciam.
17. Propter iniquitatem avaritiæ ejus iratus sum, et percussi eum:

abscondi a te faciem meam, et indignatus sum, et abiit vagus in via cordis sui.
18. Vias ejus vidi, et sanavi eum, et reduxi eum, et reddidi consolationes ipsi, et lugentibus ejus.
19. Creavi fructum labiorum pacem, pacem ei, qui longe est, et qui prope, dixit Dominus, et sanavi eum.
20. Impii autem quasi mare fervens, quod quiescere non potest, et redundant fluctus ejus in conculcationem et lutum.
21. Non est pax impiis, dicit Dominus Deus. (*Supr.* 48, 22.)

CAPUT LVIII.

1. Clama! ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam, et annuntia populo meo scelera eorum, et domui Jacob peccata eorum.
2. Me etenim de die in diem quærunt, et scire vias meas volunt, quasi gens, quæ justitiam fecerit, et judicium Dei sui non dereliquerit: rogant me judicia justitiæ, appropinquare Deo volunt.
3. Quare jejunavimus, et non aspexisti: humiliavimus animas nostras, et nescisti? Ecce, in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra, et omnes debitores vestros repetitis.
4. Ecce, ad lites et contentiones jejunatis, et percutitis pugno impie. Nolite jejunare sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor vester.
5. Numquid tale est jejunium, quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? numquid contorquere quasi circulum caput suum, et saccum et cinerem sternere? numquid istud vocabis jejunium, et diem acceptabilem Domino? (*Zach.* 7, 5.)
6. Nonne hoc est magis jejunium, quod elegi? dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti sunt, liberos, et omne onus dirumpe.
7. Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris. (*Ezech.* 18, 7. *Mat.* 25, 35.)
8. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, et sanitas tua citius orietur, et anteibit faciem tuam justitia tua, et gloria Domini colliget te.
9. Tunc invocabis, et Dominus exaudiet, clamabis, et dicet: Ecce adsum; si abstuleris de medio tui catenam, et desieris extendere digitum, et loqui, quod non prodest.
10. Cum effuderis esurienti animam tuam, et animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, et tenebræ tuæ erunt sicut meridies.
11. Et requiem tibi dabit Dominus semper, et implebit splendoribus animam tuam, et ossa tua liberabit, et eris quasi hortus irriguus, et sicut fons aquarum, cujus non deficient aquæ.
12. Et ædificabuntur in te deserta sæculorum: fundamenta generationis et generationis suscitabis, et vocaberis ædificator sepium, avertens semitas in quietem. (*Infr.* 61, 4.)
13. Si averteris a sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, et vocaveris sabbatum delicatum, et sanctum Domini gloriosum, et glorificaveris eum, dum non facis vias tuas, et non invenitur voluntas tua, ut loquaris sermonem:
14. tunc delectaberis super Domino, et sustollam te super altitudines terræ, et cibabo te hereditate Jacob patris tui: os enim Domini locutum est.

CAPUT LIX.

1. Ecce, non est abbreviata manus Domini, ut salvare nequeat: neque aggravata est auris ejus, ut non exaudiat. (*Num.* 11, 23. *Supr.* 50, 2.)
2. Sed iniquitates vestræ diviserunt inter vos et Deum vestrum, et peccata vestra absconderunt faciem ejus a vobis, ne exaudiret.
3. Manus enim vestræ pollutæ sunt sanguine, et digiti vestri iniquitate: labia vestra locuta sunt mendacium, et lingua vestra iniquitatem fatur. (*Supr.* 1, 15.)
4. Non est, qui invocet justitiam, neque est, qui judicet vere, sed confidunt in nihilo, et loquuntur vani-

tates; conceperunt laborem, et pepererunt iniquitatem. (*Job* 15, 35.)

5. Ova aspidum ruperunt, et telas araneæ texuerunt: qui comederit de ovis eorum, morietur, et quod confotum est, erumpet in regulum.

6. Telæ eorum non erunt in vestimentum, neque operientur operibus suis: opera eorum opera inutilia, et opus iniquitatis in manibus eorum.

7. Pedes eorum ad malum currunt, et festinant, ut effundant sanguinem innocentem; cogitationes eorum cogitationes inutiles: vastitas et contritio in viis eorum. (*Prov.* 1, 16. *Rom.* 3, 15.)

8. Viam pacis nescierunt, et non est judicium in gressibus eorum: semitæ eorum incurvatæ sunt eis, omnis qui calcat in eis, ignorat pacem.

9. Propter hoc elongatum est judicium a nobis, et non apprehendet nos justitia: exspectavimus lucem, et ecce tenebræ: splendorem, et in tenebris ambulavimus.

10. Palpavimus sicut cæci parietem, et quasi absque oculis attrectavimus: impegimus meridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui.

11. Rugiemus quasi ursi omnes, et quasi columbæ meditantes gememus: exspectavimus judicium, et non est: salutem, et elongata est a nobis.

12. Multiplicatæ sunt enim iniquitates nostræ coram te, et peccata nostra responderunt nobis, quia scelera nostra nobiscum, et iniquitates nostras cognovimus,

13. peccare et mentiri contra Dominum: et aversi sumus, ne iremus post tergum Dei nostri, ut loqueremur calumniam et transgressionem: concepimus, et locuti sumus de corde verba mendacii.

14. Et conversum est retrorsum judicium, et justitia longe stetit, quia corruit in platea veritas, et æquitas non potuit ingredi.

15. Et facta est veritas in oblivionem, et qui recessit a malo, prædæ patuit: et vidit Dominus, et malum apparuit in oculis ejus, quia non est judicium:

16. et vidit, quia non est vir, et aporiatus est, quia non est qui occurrat, et salvavit sibi brachium suum, et justitia ejus ipsa confirmavit eum.

17. Indutus est justitia ut lorica, et galea salutis in capite ejus: indutus est vestimentis ultionis, et opertus est quasi pallio zeli. (*Ephes.* 6, 17.)

18. Sicut ad vindictam quasi ad retributionem indignationis hostibus suis, et vicissitudinem inimicis suis: insulis vicem reddet.

19. Et timebunt, qui ab occidente, nomen Domini, et qui ab ortu solis, gloriam ejus, cum venerit quasi fluvius violentus, quem spiritus Domini cogit,

20. et venerit Sion redemtor, et eis, qui redeunt ab iniquitate in Jacob, dicit Dominus. (*Rom.* 11, 26.)

21. Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus: Spiritus meus, qui est in te, et verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, et de ore seminis tui, et de ore seminis seminis tui, dicit Dominus, amodo et usque in sempiternum.

CAPUT LX.

1. Surge, illuminare, Jerusalem, quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est.

2. Quia ecce tenebræ operient terram, et caligo populos: super te autem orietur Dominus, et gloria ejus in te videbitur.

3. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui.

4. Leva in circuitu oculos tuos, et vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: filii tui de longe venient, et filiæ tuæ de latere surgent. (*Supr.* 49, 18.)

5. Tunc videbis, et afflues, mirabitur et dilatabitur cor tuum, quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi:

6. inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian et Epha: omnes de Saba venient, aurum et thus deferentes, et laudem Domino annuntiantes.

7. Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabajoth ministrabunt

tibi: offerentur super placabili altari meo, et domum majestatis meæ glorificabo.

8. Qui sunt isti, qui ut nubes volant, et quasi columbæ ad fenestras suas?

9. Me enim insulæ exspectant, et naves maris in principio, ut adducam filios tuos de longe: argentum eorum, et aurum eorum cum eis nomini Domini Dei tui, et sancto Israel, quia glorificavit te.

10. Et ædificabunt filii peregrinorum muros tuos, et reges eorum ministrabunt tibi: in indignatione enim mea percussi te, et in reconciliatione mea misertus sum tui.

11. Et aperientur portæ tuæ jugiter, die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo gentium, et reges earum adducantur. *

12. Gens enim et regnum, quod non servierit tibi, peribit, et gentes solitudine vastabuntur. * (*Apoc.* 21, 25.)

13. Gloria Libani ad te veniet, abies et buxus, et pinus simul ad ornandum locum sanctificationis meæ, et locum pedum meorum glorificabo.

14. Et venient ad te curvi filii eorum, qui humiliaverunt te, et adorabunt vestigia pedum tuorum omnes, qui detrahebant tibi, et vocabunt te civitatem Domini, Sion sancti Israel.

15. Pro eo quod fuisti derelicta, et odio habita, et non erat, qui per te transiret, ponam te in superbiam sæculorum, gaudium in generationem et generationem:

16. et suges lac gentium, et mamilla regum lactaberis, et scies, quia ego Dominus salvans te, et redemtor tuus fortis Jacob.

17. Pro ære afferam aurum, et pro ferro afferam argentum, et pro lignis æs, et pro lapidibus ferrum, et ponam visitationem tuam pacem, et præpositos tuos justitiam.

18. Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vastitas et contritio in terminis tuis, et occupabit salus muros tuos, et portas tuas laudatio.

19. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te, sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et Deus tuus in gloriam tuam. (*Apoc.* 21, 23.—22, 5.)

20. Non occidet ultra sol tuus, et luna tua non minuetur, quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et complebuntur dies luctus tui.

21. Populus autem tuus omnes justi, in perpetuum hereditabunt terram, germen plantationis meæ, opus manus meæ ad glorificandum.

22. Minimus erit in mille, et parvulus in gentem fortissimam: Ego Dominus in tempore ejus subito faciam istud.

CAPUT LXI.

1. Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me: ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, et prædicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem: (*Luc.* 4, 18.)

2. ut prædicarem annum placabilem Domino, et diem ultionis Deo nostro: ut consolarer omnes lugentes: (*Mat.* 5, 5.)

3. ut ponerem lugentibus Sion, et darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris, et vocabuntur in ea fortes justitiæ, plantatio Domini ad glorificandum.

4. Et ædificabunt deserta a sæculo, et ruinas antiquas erigent, et instaurabunt civitates desertas, dissipatas in generationem et generationem. *

5. Et stabunt alieni, et pascent pecora vestra, et filii peregrinorum agricolæ et vinitores vestri erunt.

6. Vos autem sacerdotes Domini vocabimini, ministri Dei nostri, dicetur vobis: Fortitudinem gentium comedetis, et in gloria earum superbietis. * (*Supr.* 58, 12.)

7. Pro confusione vestra duplici, et rubore laudabunt partem suam: propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, lætitia sempiterna erit eis.

8. Quia ego Dominus, diligens judicium, et odio habens rapinam in holocausto, et dabo opus eorum in veritate, et fœdus perpetuum feriam eis.

9. Et scient in gentibus semen eorum, et germen eorum in medio populorum: omnes, qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.

10. Gaudens gaudebo in Domino, et exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me vestimentis salutis, et indumento justitiæ circumdedit me, quasi sponsum decoratum corona, et quasi sponsam ornatam monilibus suis.

11. Sicut enim terra profert germen suum, et sicut hortus semen suum germinat, sic Dominus Deus germinabit justitiam, et laudem coram universis gentibus.

CAPUT LXII.

1. Propter Sion non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor Justus ejus, et Salvator ejus ut lampas accendatur.

2. Et videbunt gentes justum tuum, et cuncti reges inclytum tuum, et vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit.

3. Et eris corona gloriæ in manu Domini, et diadema regni in manu Dei tui.

4. Non vocaberis ultra Derelicta, et terra tua non vocabitur amplius Desolata, sed vocaberis Voluntas mea in ea, et terra tua, Inhabitata, quia complacuit Domino in te, et terra tua inhabitabitur.

5. Habitabit enim juvenis cum virgine, et habitabunt in te filii tui. Et gaudebit sponsus super sponsam, et gaudebit super te Deus tuus.

6. Super muros tuos Jerusalem constitui custodes: tota die, et tota nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiscimini Domini, ne taceatis,

7. et ne detis silentium ei, donec stabiliat, et donec ponat Jerusalem laudem in terra.

8. Juravit Dominus in dextera sua et in brachio fortitudinis suæ: Si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis, et si biberint filii alieni vinum tuum, in quo laborasti.

9. Quia, qui congregant illud, comedent, et laudabunt Dominum, et qui comportant illud, bibent in atriis sanctis meis.

10. Transite, transite per portas, præparate viam populo, planum facite iter, eligite lapides, et elevate signum ad populos. (*Supr.* 57, 14.)

11. Ecce Dominus auditum fecit in extremis terræ, dicite filiæ Sion: Ecce, Salvator tuus venit: ecce merces ejus cum eo, et opus ejus coram illo. (*Zach.* 9, 9. *Mat.* 21, 5.)

12. Et vocabunt eos: Populus sanctus, redemti a Domino. Tu autem vocaberis: Quæsita civitas, et non Derelicta.

CAPUT LXIII.

1. Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Ego, qui loquor justitiam, et propugnator sum ad salvandum.

2. Quare ergo rubrum est indumentum tuum, et vestimenta tua sicut calcantium in torculari? *

3. Torcular calcavi solus, et de gentibus non est vir mecum: calcavi eos in furore meo, et conculcavi eos in ira mea, et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, et omnia indumenta mea inquinavi. * (*Apoc.* 19, 13.)

4. Dies enim ultionis in corde meo annus redemtionis meæ venit. (*Supr.* 34, 8.)

5. Circumspexi, et non erat auxiliator: quæsivi et non fuit qui adjuvaret, et salvavit mihi brachium meum, et indignatio mea ipsa auxiliata est mihi.

6. Et conculcavi populos in furore meo, et inebriavi eos in indignatione mea, et detraxi in terram virtutem eorum.

7. Miserationum Domini recordabor, laudem Domini super omnibus, quæ reddidit nobis Dominus, et super multitudinem bonorum domui Israel, quæ largitus est eis secundum indulgentiam suam, et secundum multitudinem misericordiarum suarum.

8. Et dixit: Verumtamen populus

meus est, filii non negantes, et factus est eis salvator.

9. In omni tribulatione eorum non est tribulatus, et angelus faciei ejus salvavit eos: in dilectione sua et in indulgentia sua ipse redemit eos, et portavit eos, et elevavit eos cunctis diebus sæculi.

10. Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt, et afflixerunt spiritum Sancti ejus, et conversus est eis in inimicum, et ipse debellavit eos.

11. Et recordatus est dierum sæculi Moysi et populi sui: Ubi est, qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui? ubi est, qui posuit in medio ejus spiritum Sancti sui? *

12. Qui eduxit ad dexteram Moysen brachio majestatis suæ, qui scidit aquas ante eos, ut faceret sibi nomen sempiternum: * (*Ex.* 14, 29.)

13. qui eduxit eos per abyssos, quasi equum in deserto non impingentem.

14. Quasi animal in campo descendens, spiritus Domini ductor ejus fuit: sic adduxisti populum tuum, ut faceres tibi nomen gloriæ.

15. Attende de cœlo, et vide de habitaculo sancto tuo et gloriæ tuæ: ubi est zelus tuus, et fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum, et miserationum tuarum? super me continuerunt se. *

16. Tu enim pater noster, et Abraham nescivit nos, et Israel ignoravit nos: tu Domine, pater noster, redemtor noster, a sæculo nomen tuum. * (*Deut.* 26, 15. *Baruch* 2, 16.)

17. Quare errare nos fecisti, Domine, de viis tuis, indurasti cor nostrum, ne timeremus te? convertere propter servos tuos, tribus hereditatis tuæ.

18. Quasi nihilum possederunt populum sanctum tuum: hostes nostri conculcaverunt sanctificationem tuam.

19. Facti sumus quasi in principio, cum non dominareris nostri, neque invocaretur nomen tuum super nos.

CAPUT LXIV.

1. Utinam dirumperes cœlos, et descenderes: a facie tua montes defluerent.

2. Sicut exustio ignis tabescerent, aquæ arderent igni, ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis: a facie tua gentes turbarentur.

3. Cum feceris mirabilia, non sustinebimus: descendisti, et a facie tua montes defluxerunt.

4. A sæculo non audierunt, neque auribus perceperunt: oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparasti exspectantibus te. (I. *Cor.* 2, 9.)

5. Occurristi lætanti, et facienti justitiam: in viis tuis recordabuntur tui: ecce tu iratus es, et peccavimus: in ipsis fuimus semper, et salvabimur.

6. Et facti sumus ut immundus omnes nos, et quasi pannus menstruatæ universæ justitiæ nostræ, et cecidimus quasi folium universi, et iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos.

7. Non est qui invocet nomen tuum, qui consurgat, et teneat te: abscondisti faciem tuam a nobis, et allisisti nos in manu iniquitatis nostræ.

8. Et nunc, Domine, pater noster es tu, nos vero lutum, et fictor noster tu, et opera manuum tuarum omnes nos.

9. Ne irascaris, Domine, satis, et ne ultra memineris iniquitatis nostræ: ecce, respice, populus tuus omnes nos. (*Psal.* 78, 8.)

10. Civitas sancti tui facta est deserta, Sion deserta facta est, Jerusalem desolata est.

11. Domus sanctificationis nostræ, et gloriæ nostræ, ubi laudaverunt te patres nostri, facta est in exustionem ignis, et omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas.

12. Numquid super his continebis te, Domine, tacebis, et affliges nos vehementer?

CAPUT LXV.

1. Quæsierunt me, qui ante non interrogabant: invenerunt, qui non quæsierunt me. Dixi: Ecce ego, ecce ego ad gentem, quæ non invocabat nomen meum. (*Rom.* 10, 20.)

2. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur

in via non bona post cogitationes suas:

3. populus, qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam semper; qui immolant in hortis, et sacrificant super lateres:

4. qui habitant in sepulcris, et in delubris idolorum dormiunt, qui comedunt carnem suillam, et jus profanum in vasis eorum:

5. qui dicunt: Recede a me, non appropinques mihi, quia immundus es: isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die.

6. Ecce scriptum est coram me: non tacebo, sed reddam et retribuam in sinum eorum

7. iniquitates vestras, et iniquitates patrum vestrorum simul, dicit Dominus, qui sacrificaverunt super montes, et super colles exprobraverunt mihi, et remetiar opus eorum primum in sinu eorum.

8. Hæc dicit Dominus: Quomodo si inveniatur granum in botro, et dicatur: Ne dissipes illud, quoniam benedictio est: sic faciam propter servos meos, ut non disperdam totum.

9. Et educam de Jacob semen, et de Juda possidentem montes meos, et hereditabunt eam electi mei, et servi mei habitabunt ibi.

10. Et erunt campestria in caulas gregum, et vallis Achor in cubile armentorum populo meo, qui requisierunt me.

11. Et vos, qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis Fortunæ mensam, et libatis super eam:

12. numerabo vos in gladio, et omnes in cæde corruetis, pro eo quod vocavi, et non respondistis: locutus sum, et non audistis, et faciebatis malum in oculis meis, et quæ nolui, elegistis. (*Prov.* 1, 24. *Infr.* 66, 4. *Jer.* 7, 13.)

13. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce, servi mei comedent, et vos esurietis: ecce, servi mei bibent, et vos sitietis:

14. ecce, servi mei lætabuntur, et vos confundemini: ecce, servi mei laudabunt præ exultatione cordis, et vos clamabitis præ dolore cordis, et præ contritione spiritus ululabitis.

15. Et dimittetis nomen vestrum in juramentum electis meis, et interficiet te Dominus Deus, et servos suos vocabit nomine alio.

16. In quo, qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo, amen: et qui jurat in terra, jurabit in Deo, amen: quia oblivioni traditæ sunt angustiæ priores, et quia absconditæ sunt ab oculis meis.

17. Ecce enim, ego creo cœlos novos, et terram novam, et non erunt in memoria priora, et non ascendent super cor. (*Infr.* 66,22. *Apoc.* 21,1.)

18. Sed gaudebitis et exultabitis usque in sempiternum in his, quæ ego creo, quia ecce ego creo Jerusalem exultationem, et populum ejus gaudium.

19. Et exultabo in Jerusalem, et gaudebo in populo meo, et non audietur in eo ultra vox fletus et vox clamoris.

20. Non erit ibi amplius infans dierum, et senex, qui non impleat dies suos, quoniam puer centum annorum morietur, et peccator centum annorum maledictus erit.

21. Et ædificabunt domos, et habitabunt, et plantabunt vineas, et comedent fructus earum.

22. Non ædificabunt, et alius habitabit: non plantabunt, et alius comedet: secundum enim dies ligni erunt dies populi mei, et opera manuum eorum inveterabunt:

23. electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione, quia semen benedictorum Domini est, et nepotes eorum cum eis.

24. Eritque: antequam clament, ego exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego audiam.

25. Lupus et agnus pascentur simul, leo et bos comedent paleas, et serpenti pulvis panis ejus: non nocebunt, neque occident in omni monte sancto meo, dicit Dominus. (*Supr.* 11, 6.)

CAPUT LXVI.

1. Hæc dicit Dominus: Cœlum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum: quæ est ista domus, quam ædificabitis mihi? et quis est iste locus quietis meæ? (*Act.* 7, 49.)

2. Omnia hæc manus mea fecit, et facta sunt universa ista, dicit Dominus: ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, et contritum spiritu, et trementem sermones meos?

3. Qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat: qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in viis suis, et in abominationibus suis anima eorum delectata est.

4. Unde et ego eligam illusiones eorum, et quæ timebant, adducam eis, quia vocavi, et non erat, qui responderet: locutus sum, et non audierunt: feceruntque malum in oculis meis, et quæ nolui, elegerunt. (*Supr.* 65, 12.)

5. Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum ejus, dixerunt fratres vestri odientes vos, et abjicientes propter nomen meum: glorificetur Dominus, et videbimus in lætitia vestra, ipsi autem confundentur.

6. Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis.

7. Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus ejus, peperit masculum.

8. Quis audivit unquam tale? et quis vidit huic simile? numquid parturiet terra in die una? aut parietur gens simul, quia parturivit et peperit Sion filios suos?

9. Numquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam? dicit Dominus: si ego, qui generationem ceteris tribuo, sterilis ero? ait Dominus Deus tuus.

10. Lætamini cum Jerusalem, et exultate in ea omnes, qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio universi, qui lugetis super eam,

11. ut sugatis, et repleamini ab ubere consolationis ejus, ut mulgeatis, et deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus.

12. Quia hæc dicit Dominus: Ecce, ego declinabo super eam quasi fluvium pacis, et quasi torrentem inundantem gloriam gentium, quam sugetis: ad ubera portabimini, et super genua blandientur vobis.

13. Quomodo, si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, et in Jerusalem consolabimini.

14. Videbitis, et gaudebit cor vestrum, et ossa vestra quasi herba germinabunt, et cognoscetur manus Domini servis ejus, et indignabitur inimicis suis.

15. Quia, ecce, Dominus in igne veniet, et quasi turbo quadrigæ ejus: reddere in indignatione furorem suum, et increpationem suam in flamma ignis:

16. quia in igne Dominus dijudicabit, et in gladio suo ad omnem carnem, et multiplicabuntur interfecti a Domino,

17. qui sanctificabantur, et mundos se putabant in hortis post januam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam, et abominationem et murem: simul consumentur, dicit Dominus.

18. Ego autem opera eorum et cogitationes eorum: venio, ut congregem cum omnibus gentibus et linguis, et venient et videbunt gloriam meam.

19. Et ponam in eis signum, et mittam ex eis, qui salvati fuerint, ad gentes in mare, in Africam, et Lydiam tendentes sagittam, in Italiam et Græciam, ad insulas longe, ad eos, qui non audierunt de me, et non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam gentibus,

20. et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino in equis, et in quadrigis et in lecticis, et in mulis et in carrucis ad montem sanctum meum Jerusalem, dicit Dominus: quomodo si inferant filii Israel munus in vase mundo in domum Domini.

21. Et assumam ex eis in sacerdotes, et levitas, dicit Dominus:

22. quia sicut cœli novi et terra nova, quæ ego facio stare coram me, dicit Dominus: sic stabit semen vestrum, et nomen vestrum. *
23. Et erit mensis ex mense, et sabbatum ex sabbato: veniet omnis caro, ut adoret coram facie mea, dicit Dominus. * (*Apoc.* 21, 1.)
24. Et egredientur, et videbunt cadavera virorum, qui prævaricati sunt in me: vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur, et erunt usque ad satietatem visionis omni carni. (*Marc.* 9, 45.)

PROPHETIA JEREMIÆ.

CAPUT I.

1. Verba Jeremiæ filii Helciæ, de sacerdotibus, qui fuerunt in Anathoth, in terra Benjamin.
2. Quod factum est verbum Domini ad eum in diebus Josiæ filii Amon regis Juda, in tertiodecimo anno regni ejus.
3. Et factum est in diebus Joakim filii Josiæ regis Juda, usque ad consummationem undecimi anni Sedeciæ filii Josiæ regis Juda, usque ad transmigrationem Jerusalem, in mense quinto.
4. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:
5. Priusquam te formarem in utero, novi te, et antequam exires de vulva, sanctificavi te, et prophetam in gentibus dedi te.
6. Et dixi: A a a, Domine Deus: ecce, nescio loqui, quia puer ego sum.
7. Et dixit Dominus ad me: Noli dicere: Puer sum, quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis, et universa, quæcumque mandavero tibi, loqueris.
8. Ne timeas a facie eorum, quia tecum ego sum, ut eruam te, dicit Dominus.
9. Et misit Dominus manum suam, et tetigit os meum, et dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo: (*Isai.* 6, 7.)
10. ecce, constitui te hodie super gentes et super regna, ut evellas et destruas, et disperdas et dissipes, et ædifices et plantes. (*Infr.* 18, 7.)
11. Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Quid tu vides, Jeremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video.
12. Et dixit Dominus ad me: Bene vidisti, quia vigilabo ego super verbo meo, ut faciam illud.
13. Et factum est verbum Domini secundo ad me, dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollam succensam ego video, et faciem ejus a facie aquilonis.
14. Et dixit Dominus ad me: Ab aquilone pandetur malum super omnes habitatores terræ: (*Infr.* 4, 6.)
15. quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum aquilonis, ait Dominus, et venient et ponent unusquisque solium suum in introitu portarum Jerusalem, et super omnes muros ejus in circuitu, et super universas urbes Juda.
16. Et loquar judicia mea cum eis super omnem malitiam eorum, qui dereliquerunt me, et libaverunt diis alienis, et adoraverunt opus manuum suarum.
17. Tu ergo accinge lumbos tuos, et surge, et loquere ad eos omnia, quæ ego præcipio tibi. Ne formides a facie eorum, nec enim timere te faciam vultum eorum.
18. Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, et in columnam ferream, et in murum æreum, super omnem terram, regibus Juda, principibus ejus, et sacerdotibus, et populo terræ. (*Infr.* 6, 27.)
19. Et bellabunt adversum te, et non prævalebunt, quia ego tecum sum, ait Dominus, ut liberem te.

CAPUT II.

1. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

2. Vade, et clama in auribus Jerusalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Recordatus sum tui, miserans adolescentiam tuam, et charitatem desponsationis tuæ, quando secuta es me in deserto, in terra, quæ non seminatur.

3. Sanctus Israel Domino, primitiæ frugum ejus: omnes, qui devorant eum, delinquunt: mala venient super eos, dicit Dominus.

4. Audite verbum Domini, domus Jacob et omnes cognationes domus Israel:

5. Hæc dicit Dominus: Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt a me, et ambulaverunt post vanitatem, et vani facti sunt? (*Mich.* 6, 3.)

6. et non dixerunt: Ubi est Dominus, qui ascendere nos fecit de terra Aegypti: qui traduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem et inviam, per terram sitis, et imaginem mortis, per terram, in qua non ambulavit vir, neque habitavit homo?

7. Et induxi vos in terram Carmeli, ut comederetis fructum ejus, et optima illius, et ingressi contaminastis terram meam, et hereditatem meam posuistis in abominationem.

8. Sacerdotes non dixerunt: Ubi est Dominus? et tenentes legem nescierunt me, et pastores prævaricati sunt in me, et prophetæ prophetaverunt in Baal, et idola secuti sunt.

9. Propterea adhuc judicio contendam vobiscum, ait Dominus, et cum filiis vestris disceptabo.

10. Transite ad insulas Cethim, et videte, et in Cedar mittite, et considerate vehementer, et videte, si factum est hujuscemodi.

11. Si mutavit gens deos suos, et certe ipsi non sunt dii: populus vero meus mutavit gloriam suam in idolum.

12. Obstupescite cœli super hoc, et portæ ejus desolamini vehementer, dicit Dominus.

13. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.

14. Numquid servus est Israel, aut vernaculus? quare ergo factus est in prædam?

15. Super eum rugierunt leones, et dederunt vocem suam, posuerunt terram ejus in solitudinem; civitates ejus exustæ sunt, et non est, qui habitet in eis.

16. Filii quoque Mempheos et Taphnes constupraverunt te usque ad verticem.

17. Numquid non istud factum est tibi, quia dereliquisti Dominum Deum tuum eo tempore, quo ducebat te per viam?

18. Et nunc quid tibi vis in via Aegypti, ut bibas aquam turbidam? et quid tibi cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis?

19. Arguet te malitia tua, et aversio tua increpabit te. Scito et vide, quia malum et amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum, et non esse timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum.

20. A sæculo confregisti jugum meum, rupisti vincula mea, et dixisti: Non serviam. In omni enim colle sublimi, et sub omni ligno frondoso tu prosternebaris meretrix. (*Infr.* 3. 6.)

21. Ego autem plantavi te vineam electam, omne semen verum: quomodo ergo conversa es mihi in pravum vinea aliena? (*Isai.* 5, 1. *Mat.* 21, 33.)

22. Si laveris te nitro, et multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus Deus.

23. Quomodo dicis: Non sum polluta, post Baalim non ambulavi? vide vias tuas in convalle, scito quid feceris, cursor levis explicans vias suas.

24. Onager, assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui: nullus avertet eam:

omnes, qui quærunt eam, non deficient, in menstruis ejus invenient eam.

25. Prohibe pedem tuum a nuditate, et guttur tuum a siti. Et dixisti: Desperavi, nequaquam faciam: adamavi quippe alienos, et post eos ambulabo.

26. Quomodo confunditur fur, quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi et reges eorum, principes et sacerdotes et prophetæ eorum,

27. dicentes ligno: Pater meus es tu; et lapidi: Tu me genuisti; verterunt ad me tergum, et non faciem, et in tempore afflictionis suæ dicent: Surge, et libera nos.

28. Ubi sunt dii tui, quos fecisti tibi? surgant et liberent te in tempore afflictionis tuæ: secundum numerum quippe civitatum tuarum erant dii tui, Juda. (*Infr.* 11, 13.)

29. Quid vultis mecum judicio contendere? omnes dereliquistis me, dicit Dominus.

30. Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt: devoravit gladius vester prophetas vestros: quasi leo vastator

31. generatio vestra. Videte verbum Domini: Numquid solitudo factus sum Israeli, aut terra serotina? quare ergo dixit populus meus: Recessimus, non veniemus ultra ad te?

32. Numquid obliviscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? populus vero meus oblitus est mei diebus innumeris.

33. Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad quærendam dilectionem, quæ insuper et malitias tuas docuisti vias tuas,

34. et in alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum et innocentum? non in fossis inveni eos, sed in omnibus, quæ supra memoravi.

35. Et dixisti: Absque peccato et innocens ego sum: et propterea avertatur furor tuus a me. Ecce, ego judicio contendam tecum, eo quod dixeris: Non peccavi.

36. Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas! et ab Aegypto confunderis, sicut confusa es ab Assur.

37. Nam et ab ista egredieris, et manus tuæ erunt super caput tuum, quoniam obtrivit Dominus confidentiam tuam, et nihil habebis prosperum in ea.

CAPUT III.

1. Vulgo dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam, et recedens ab eo, duxerit virum alterum: numquid revertetur ad eam ultra? numquid non polluta et contaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus, et ego suscipiam te.

2. Leva oculos tuos in directum, et vide, ubi non prostrata sis: in viis sedebas, exspectans eos quasi latro in solitudine, et polluisti terram in fornicationibus tuis, et in malitiis tuis.

3. Quam ob rem prohibitæ sunt stillæ pluviarum, et serotinus imber non fuit: frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere.

4. Ergo saltem amodo voca me: Pater meus, dux virginitatis meæ tu es.

5. Numquid irasceris in perpetuum, aut perseverabis in finem? Ecce locuta es, et fecisti mala, et potuisti.

6. Et dixit Dominus ad me in diebus Josiæ regis: Numquid vidisti, quæ fecerit aversatrix Israel? abiit sibimet super omnem montem excelsum, et sub omni ligno frondoso, et fornicata est ibi. (*Supr.* 2, 20.)

7. Et dixi, cum fecisset hæc omnia: Ad me revertere; et non est reversa. Et vidit prævaricatrix soror ejus Juda,

8. quia pro eo, quod mœchata esset aversatrix Israel, dimisissem eam et dedissem ei libellum repudii: et non timuit prævaricatrix Juda soror ejus, sed abiit, et fornicata est etiam ipsa.

9. Et facilitate fornicationis suæ, contaminavit terram, et mœchata est cum lapide et ligno.

10. Et in omnibus his non est reversa ad me prævaricatrix soror ejus

Juda in toto corde suo, sed in mendacio, ait Dominus.

11. Et dixit Dominus ad me: Justificavit animam suam aversatrix Israel comparatione prævaricatricis Judæ.

12. Vade, et clama sermones istos contra aquilonem, et dices: Revertere, aversatrix Israel, ait Dominus, et non avertam faciem meam a vobis, quia sanctus ego sum, dicit Dominus et non irascar in perpetuum.

13. Verumtamen scito iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum prævaricata es, et dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno frondoso, et vocem meam non audisti, ait Dominus.

14. Convertimini filii revertentes, dicit Dominus, quia ego vir vester, et assumam vos unum de civitate, et duos de cognatione, et introducam vos in Sion.

15. Et dabo vobis pastores juxta cor meum, et pascent vos scientia et doctrina.

16. Cumque multiplicati fueritis, et creveritis in terra in diebus illis, ait Dominus, non dicent ultra: Arca testamenti Domini: neque ascendet super cor, neque recordabuntur illius, nec visitabitur, nec fiet ultra.

17. In tempore illo vocabunt Jerusalem Solium Domini, et congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine Domini in Jerusalem, et non ambulabunt post pravitatem cordis sui pessimi.

18. In diebus illis ibit domus Juda ad domum Israel, et venient simul de terra aquilonis ad terram, quam dedi patribus vestris.

19. Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios, et tribuam tibi terram desiderabilem, hereditatem præclaram exercituum gentium? Et dixi: Patrem vocabis me, et post me ingredi non cessabis.

20. Sed quomodo si contemnat mulier amatorem suum, sic contemsit me domus Israel, dicit Dominus.

21. Vox in viis audita est, ploratus et ululatus filiorum Israel, quoniam iniquam fecerunt viam suam, obliti sunt Domini Dei sui.

22. Convertimini filii revertentes, et sanabo aversiones vestras. Ecce, nos venimus ad te: tu enim es Dominus Deus noster.

23. Vere mendaces erant colles, et multitudo montium: vere in Domino Deo nostro salus Israel.

24. Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab adolescentia nostra, greges eorum, et armenta eorum, filios eorum, et filias eorum.

25. Dormiemus in confusione nostra, et operiet nos ignominia nostra, quoniam Domino Deo nostro peccavimus nos, et patres nostri ab adolescentia nostra usque ad diem hanc, et non audivimus vocem Domini Dei nostri.

CAPUT IV.

1. Si reverteris Israel, ait Dominus, ad me convertere: si abstuleris offendicula tua a facie mea, non commoveberis,

2. et jurabis: Vivit Dominus in veritate, et in judicio, et in justitia: et benedicent eum gentes, ipsumque laudabunt.

3. Hæc enim dicit Dominus viro Juda et Jerusalem: Novate vobis novale, et nolite serere super spinas: (*Ose.* 10, 12.)

4. circumcidimini Domino, et auferte præputia cordium vestrorum, viri Juda et habitatores Jerusalem, ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, et succendatur, et non sit, qui extinguat propter malitiam cogitationum vestrarum.

5. Annuntiate in Juda, et in Jerusalem auditum facite: loquimini, et canite tuba in terra: clamate fortiter, et dicite: Congregamini, et ingrediamur civitates munitas,

6. levate signum in Sion. Confortamini, nolite stare, quia malum ego adduco ab aquilone, et contritionem magnam. (*Supr.* 1, 14.)

7. Ascendit leo de cubili suo, et prædo gentium se levavit: egressus est de loco suo, ut ponat terram tuam in solitudinem: civitates tuæ vastabuntur, remanentes absque habitatore.

8. Super hoc accingite vos ciliciis, plangite et ululate, quia non est aversa ira furoris Domini a nobis.

9. Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit cor regis, et cor principum, et obstupescent sacerdotes, et prophetæ consternabuntur.
10. Et dixi: Heu, heu, heu, Domine Deus, ergone decepisti populum istum et Jerusalem, dicens: Pax erit vobis: et ecce pervenit gladius usque ad animam?
11. In tempore illo dicetur populo huic et Jerusalem: Ventus urens in viis, quæ sunt in deserto viæ filiæ populi mei, non ad ventilandum, et ad purgandum.
12. Spiritus plenus ex his veniet mihi, et nunc ego loquar judicia mea cum eis.
13. Ecce quasi nubes ascendet, et quasi tempestas currus ejus: velociores aquilis equi illius: væ nobis, quoniam vastati sumus.
14. Lava a malitia cor tuum, Jerusalem, ut salva fias: usquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ?
15. Vox enim annuntiantis a Dan, et notum facientis idolum de monte Ephraim.
16. Dicite gentibus: Ecce auditum est in Jerusalem, custodes venire de terra loginqua, et dare super civitates Juda vocem suam.
17. Quasi custodes agrorum facti sunt super eam in gyro, quia me ad iracundiam provocavit, dicit Dominus.
18. Viæ tuæ et cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi: ista malitia tua, quia amara, quia tetigit cor tuum. *
19. Ventrem meum, ventrem meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt in me: non tacebo, quoniam vocem buccinæ audivit anima mea, clamorem prœlii. *(*Sap.* 1, 3.)
20. Contritio super contritionem vocata est, et vastata est omnis terra: repente vastata sunt tabernacula mea, subito pelles meæ.
21. Usquequo videbo fugientem, audiam vocem buccinæ?
22. Quia stultus populus meus me non cognovit: filii insipientes sunt, et vecordes: sapientes sunt, ut faciant mala, bene autem facere nescierunt.
23. Aspexi terram, et ecce vacua erat et nihili, et cœlos, et non erat lux in eis.
24. Vidi montes, et ecce movebantur, et omnes colles conturbati sunt.
25. Intuitus sum, et non erat homo, et omne volatile cœli recessit.
26. Aspexi, et ecce Carmelus desertus, et omnes urbes ejus destructæ sunt a facie Domini et a facie iræ furoris ejus.
27. Hæc enim dicit Dominus: Deserta erit omnis terra, sed tamen consummationem non faciam.
28. Lugebit terra, et mœrebunt cœli desuper, eo quod locutus sum: cogitavi, et non pœnituit me, nec aversus sum ab eo.
29. A voce equitis et mittentis sagittam fugit omnis civitas: ingressi sunt ardua, et ascenderunt rupes: universæ urbes derelictæ sunt, et non habitat in eis homo.
30. Tu autem vastata, quid facies? cum vestieris te coccino, cum ornata fueris monili aureo, et pinxeris stibio oculos tuos, frustra componeris: contemserunt te amatores tui, animam tuam quærent.
31. Vocem enim quasi parturientis audivi, angustias ut puerperæ: vox filiæ Sion intermorientis, expandentisque manus suas: væ mihi, quia defecit anima mea propter interfectos.

CAPUT V.

1. Circuite vias Jerusalem, et aspicite, et considerate, et quærite in plateis ejus, an inveniatis virum facientem judicium, et quærentem fidem, et propitius ero ei.
2. Quodsi etiam Vivit Dominus, dixerint: et hoc falso jurabunt.
3. Domine, oculi tui respiciunt fidem: percussisti eos, et non doluerunt: attrivisti eos, et renuerunt accipere disciplinam: induraverunt facies suas supra petram, et noluerunt reverti.
4. Ego autem dixi: Forsitan pauperes sunt et stulti, ignorantes viam Domini, judicium Dei sui.
5. Ibo igitur ad optimates, et loquar eis, ipsi enim cognoverunt viam

Domini, judicium Dei sui, et ecce, magis hi simul confregerunt jugum, ruperunt vincula.

6. Idcirco percussit eos leo de silva, lupus ad vesperam vastavit eos, pardus vigilans super civitates eorum: omnis, qui egressus fuerit ex eis, capietur, quia multiplicatæ sunt prævaricationes eorum, confortatæ sunt aversiones eorum.

7. Super quo propitius tibi esse potero? filii tui dereliquerunt me, et jurant in his, qui non sunt dii: saturavi eos, et mœchati sunt, et in domo meretricis luxuriabantur.

8. Equi amatores, et emissarii facti sunt: unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat. (*Ezech.* 22, 11.)

9. Numquid super his non visitabo? dicit Dominus, et in gente tali non ulciscetur anima mea?

10. Ascendite muros ejus, et dissipate, consummationem autem nolite facere: auferte propagines ejus, quia non sunt Domini.

11. Prævaricatione enim prævaricata est in me domus Israel, et domus Juda, ait Dominus.

12. Negaverunt Dominum, et dixerunt: Non est ipse, neque veniet super nos malum: gladium et famem non videbimus.

13. Prophetæ fuerunt in ventum locuti, et responsum non fuit in eis; hæc ergo evenient illis.

14. Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Quia locuti estis verbum istud, ecce, ego do verba mea in ore tuo in ignem, et populum istum in ligna, et vorabit eos.

15. Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo, domus Israel, ait Dominus, gentem robustam, gentem antiquam, gentem, cujus ignorabis linguam, nec intelliges quid loquatur.

16. Pharetra ejus quasi sepulcrum patens: universi fortes.

17. Et comedet segetes tuas et panem tuum, devorabit filios tuos et filias tuas, comedet gregem tuum et armenta tua, comedet vineam tuam et ficum tuam, et conteret urbes munitas tuas, in quibus tu habes fiduciam, gladio.

18. Verumtamen in diebus illis, ait Dominus, non faciam vos in consummationem.

19. Quodsi dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus noster hæc omnia? dices ad eos: Sicut dereliquistis me, et servistis deo alieno in terra vestra, sic servietis alienis in terra non vestra. (*Infr.* 16, 11.)

20. Annuntiate hoc domui Jacob, et auditum facite in Juda, dicentes:

21. Audi, popule stulte, qui non habes cor: qui habentes oculos non videtis, et aures, et non auditis.

22. Me ergo non timebitis, ait Dominus, et a facie mea non dolebitis? Qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum, quod non præteribit: et commovebuntur, et non poterunt: et intumescent fluctus ejus, et non transibunt illud:

23. populo autem huic factum est cor incredulum et exasperans, recesserunt et abierunt.

24. Et non dixerunt in corde suo: Metuamus Dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluviam temporaneam et serotinam in tempore suo: plenitudinem annuæ messis custodientem nobis.

25. Iniquitates vestræ declinaverunt hæc, et peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis,

26. quia inventi sunt in populo meo impii insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes, et pedicas ad capiendos viros.

27. Sicut decipula plena avibus, sic domus eorum plenæ dolo, ideo magnificati sunt et ditati.

28. Incrassati sunt et impinguati, et præterierunt sermones meos pessime. Causam viduæ non judicaverunt, causam pupilli non direxerunt, et judicium pauperum non judicaverunt. (*Isai.* 1, 23. *Zach.* 7, 10.)

29. Numquid super his non visitabo? dicit Dominus, aut super gentem hujuscemodi non ulciscetur anima mea?

30. Stupor et mirabilia facta sunt in terra:

31. prophetæ prophetabant mendacium, et sacerdotes applaudebant manibus suis, et populus meus dilexit

talia: quid igitur fiet in novissimo ejus?

CAPUT VI.

1. Confortamini, filii Benjamin, in medio Jerusalem et in Thecua clangite buccina, et super Bethacarem levate vexillum, quia malum visum est ab aquilone, et contritio magna.
2. Speciosæ et delicatæ assimilavi filiam Sion.
3. Ad eam venient pastores et greges eorum, fixerunt in ea tentoria in circuitu: pascet unusquisque eos, qui sub manu sua sunt.
4. Sanctificate super eam bellum, consurgite, et ascendamus in meridie: væ nobis, quia declinavit dies, quia longiores factæ sunt umbræ vesperi.
5. Surgite, et ascendamus in nocte, et dissipemus domos ejus.
6. Quia hæc dicit Dominus exercituum: Cædite lignum ejus, et fundite circa Jerusalem aggerem: hæc est civitas visitationis, omnis calumnia in medio ejus.
7. Sicut frigidam fecit cisterna aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam: iniquitas et vastitas audietur in ea, coram me semper infirmitas et plaga.
8. Erudire, Jerusalem, ne forte recedat anima mea a te, ne forte ponam te desertam terram inhabitabilem.
9. Hæc dicit Dominus exercituum: Usque ad racemum colligent quasi in vinea reliquias Israel: converte manum tuam quasi vindemiator ad cartallum.
10. Cui loquar? et quem contestabor, ut audiat? ecce incircumcisæ aures eorum, et audire non possunt: ecce, verbum Domini factum est eis in opprobrium, et non suscipient illud.
11. Idcirco furore Domini plenus sum, laboravi sustinens: effunde super parvulum foris, et super consilium juvenum simul, vir enim cum muliere capietur, senex cum pleno dierum.
12. Et transibunt domus eorum ad alteros, agri et uxores pariter, quia extendam manum meam super habitantes terram, dicit Dominus.
13. A minore quippe usque ad majorem omnes avaritiæ student, et a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. (*Isai.* 56, 11. *Infr.* 8, 10.)
14. Et curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia, dicentes: Pax, pax; et non erat pax.
15. Confusi sunt, quia abominationem fecerunt, quin potius confusione non sunt confusi, et erubescere nescierunt: quam ob rem cadent inter ruentes, in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus.
16. Hæc dicit Dominus: State super vias, et videte, et interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, et ambulate in ea, et invenietis refrigerium animabus vestris. Et dixerunt: Non ambulabimus.
17. Et constitui super vos speculatores. Audite vocem tubæ. Et dixerunt: Non audiemus.
18. Ideo audite gentes, et cognosce congregatio, quanta ego faciam eis.
19. Audi terra: Ecce, ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum ejus, quia verba mea non audierunt, et legem meam projecerunt.
20. Utquid mihi thus de Saba affertis, et calamum suave olentem de terra longinqua? holocautomata vestra non sunt accepta, et victimæ vestræ non placuerunt mihi. (*Isai.* 1, 11.)
21. Propterea hæc dicit Dominus: Ecce, ego dabo in populum istum ruinas, et ruent in eis patres et filii simul, vicinus et proximus peribunt.
22. Hæc dicit Dominus: Ecce, populus venit de terra aquilonis, et gens magna consurget a finibus terræ.
23. Sagittam et scutum arripiet: crudelis est, et non miserebitur: vox ejus quasi mare sonabit, et super equos ascendent, præparati quasi vir ad prœlium, adversum te, filia Sion.
24. Audivimus famam ejus, dissolutæ sunt manus nostræ: tribulatio

apprehendit nos, dolores ut parturientem.

25. Nolite exire ad agros, et in via ne ambuletis, quoniam gladius inimici pavor in circuitu.

26. Filia populi mei, accingere cilicio, et conspergere cinere: luctum unigeniti fac tibi, planctum amarum, quia repente veniet vastator super nos.

27. Probatorem dedi te in populo meo robustum, et scies, et probabis viam eorum.

28. Omnes isti principes declinantes, ambulantes fraudulenter, æs et ferrum: universi corrupti sunt.

29. Defecit sufflatorium, in igne consumtum est plumbum, frustra conflavit conflator: malitiæ enim eorum non sunt consumtæ.

30. Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos.

CAPUT VII.

1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, dicens:

2. Sta in porta domus Domini, et prædica ibi verbum istud, et dic: Audite verbum Domini, omnis Juda, qui ingredimini per portas has, ut adoretis Dominum.

3. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Bonas facite vias vestras et studia vestra, et habitabo vobiscum in loco isto. (*Infr.* 26, 13.)

4. Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est.

5. Quoniam, si bene direxeritis vias vestras et studia vestra, si feceritis judicium inter virum et proximum ejus,

6. advenæ et pupillo, et viduæ non feceritis calumniam, nec sanguinem innocentem effuderitis in loco hoc, et post deos alienos non ambulaveritis in malum vobismetipsis:

7. habitabo vobiscum in loco isto, in terra, quam dedi patribus vestris a sæculo et usque in sæculum.

8. Ecce, vos confiditis vobis in sermonibus mendacii, qui non proderunt vobis:

9. furari, occidere, adulterari, jurare mendaciter, libare Baalim, et ire post deos alienos, quos ignoratis.

10. Et venistis, et stetistis coram me in domo hac, in qua invocatum est nomen meum, et dixistis: Liberati sumus eo, quod fecerimus omnes abominationes istas.

11. Numquid ergo spelunca latronum facta est domus ista, in qua invocatum est nomen meum, in oculis vestris? Ego, ego sum: ego vidi, dicit Dominus. (*Mat.* 21, 13,)

12. Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit nomen meum a principio, et videte, quæ fecerim ei propter malitiam populi mei Israel:

13. et nunc, quia fecistis omnia opera hæc, dicit Dominus, et locutus sum ad vos mane consurgens et loquens, et non audistis: et vocavi vos, et non respondistis: (*Isai.* 65, 12.)

14. faciam domui huic, in qua invocatum est nomen meum, et in qua vos habetis fiduciam, et loco, quem dedi vobis et patribus vestris, sicut feci Silo. (I. *Reg.* 4, 2.)

15. Et projiciam vos a facie mea, sicut projeci omnes fratres vestros, universum semen Ephraim.

16. Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem et orationem, et non obsistas mihi, quia non exaudiam te. (*Infr.* 11, 14.)

17. Nonne vides, quid isti faciunt in civitatibus Juda et in plateis Jerusalem?

18. Filii colligunt ligna, et patres succendunt ignem, et mulieres conspergunt adipem, ut faciant placentas reginæ cœli, et libent diis alienis, et me ad iracundiam provocent.

19. Numquid me ad iracundiam provocant? dicit Dominus: nonne semetipsos in confusionem vultus sui?

20. Ideo hæc dicit Dominus Deus: Ecce, furor meus et indignatio mea conflatur super locum istum, super viros, et super jumenta, et super lignum regionis. et super fruges terræ, et succendetur, et non extinguetur.

21. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Holocautomata vestra

addite victimis vestris, et comedite carnes,
22. quia non sum locutus cum patribus vestris, et non præcepi eis in die, qua eduxi eos de terra Aegypti, de verbo holocautomatum et victimarum.
23. Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Audite vocem meam, et ero vobis Deus, et vos eritis mihi populus, et ambulate in omni via, quam mandavi vobis, ut bene sit vobis.
24. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam, sed abierunt in voluntatibus, et in pravitate cordis sui mali, factique sunt retrorsum et non in ante, *(*Infr.* 16, 12.)
25. a die, qua egressi sunt patres eorum de terra Aegypti, usque ad diem hanc. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas per diem, consurgens diluculo et mittens.
26. Et non audierunt me, nec inclinaverunt aurem suam, sed induraverunt cervicem suam, et pejus operati sunt, quam patres eorum. *
27. Et loqueris ad eos omnia verba hæc, et non audient te, et vocabis eos, et non respondebunt tibi.
28. Et dices ad eos: Hæc est gens, quæ non audivit vocem Domini Dei sui, nec recepit disciplinam: periit fides, et ablata est de ore eorum.
29. Tonde capillum tuum, et projice, et sume in directum planctum, quia projecit Dominus, et reliquit generationem furoris sui,
30. quia fecerunt filii Juda malum in oculis meis, dicit Dominus. Posuerunt offendicula sua in domo, in qua invocatum est nomen meum, ut polluerent eam,
31. et ædificaverunt excelsa Topheth, quæ est in valle filii Ennom, ut incenderent filios suos et filias suas igni, quæ non præcepi, nec cogitavi in corde meo.
32. Ideo ecce, dies venient, dicit Dominus, et non dicetur amplius: Topheth, et vallis filii Ennom, sed Vallis interfectionis, et sepelient in Topheth, eo quod non sit locus.
33. Et erit morticinum populi hujus in cibos volucribus cœli et bestiis terræ, et non erit, qui abigat.
34. Et quiescere faciam de urbibus Juda, et de plateis Jerusalem vocem gaudii et vocem lætitiæ, vocem sponsi et vocem sponsæ: in desolationem enim erit terra. (*Ezech.* 26, 13.)

CAPUT VIII.

1. In illo tempore, ait Dominus: Ejicient ossa regum Juda, et ossa principum ejus, et ossa sacerdotum, et ossa prophetarum, et ossa eorum, qui habitaverunt Jerusalem, de sepulcris suis;
2. et expandent ea ad solem et lunam, et omnem militiam cœli, quæ dilexerunt, et quibus servierunt, et post quæ ambulaverunt, et quæ quæsierunt et adoraverunt: non colligentur, et non sepelientur, in sterquilinium super faciem terræ erunt.
3. Et eligent magis mortem quam vitam omnes, qui residui fuerint de cognatione hac pessima in universis locis, quæ derelicta sunt, ad quæ ejeci eos, dicit Dominus exercituum.
4. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Numquid, qui cadit, non resurget? et qui aversus est, non revertetur?
5. Quare ergo aversus est populus iste in Jerusalem aversione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, et noluerunt reverti.
6. Attendi, et auscultavi: nemo, quod bonum est, loquitur, nullus est, qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prœlium.
7. Milvus in cœlo cognovit tempus suum: turtur, et hirundo et ciconia custodierunt tempus adventus sui: populus autem meus non cognovit judicium Domini.
8. Quomodo dicitis: Sapientes nos sumus, et lex Domini nobiscum est? vere mendacium operatus est stylus mendax scribarum.
9. Confusi sunt sapientes, perterriti et capti sunt: verbum enim Domini projecerunt, et sapientia nulla est in eis.
10. Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum heredibus,

quia a minimo usque ad maximum omnes avaritiam sequuntur: a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. (*Supr.* 6, 13.)

11. Et sanabunt contritionem filiæ populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax; cum non esset pax.

12. Confusi sunt, quia abominationem fecerunt quinimo confusione non sunt confusi, et erubescere nescierunt: idcirco cadent inter corruentes, in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus.

13. Congregans congregabo eos, ait Dominus: non est uva in vitibus, et non sunt ficus in ficulnea, folium defluxit, et dedi eis, quæ prætergressa sunt.

14. Quare sedemus? convenite, et ingrediamur civitatem munitam, et sileamus ibi, quia Dominus Deus noster silere nos fecit, et potum dedit nobis aquam fellis: peccavimus enim Domino. (*Infr.* 9, 15.)

15. Exspectavimus pacem, et non erat bonum: tempus medelæ, et ecce formido. (*Infr.* 14, 19.)

16. A Dan auditus est fremitus equorum ejus, a voce hinnituum pugnatorum ejus commota est omnis terra, et venerunt, et devoraverunt terram, et plenitudinem ejus: urbem et habitatores ejus.

17. Quia, ecce, ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio, et mordebunt vos, ait Dominus:

18. dolor meus super dolorem, in me cor meum mœrens.

19. Ecce, vox clamoris filiæ populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non est in Sion, aut rex ejus non est in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in sculptilibus suis, et in vanitatibus alienis?

20. Transiit messis, finita est æstas, et nos salvati non sumus.

21. Super contritione filiæ populi mei contritus sum et contristatus: stupor obtinuit me.

22 Numquid resina non est in Galaad? aut medicus non est ibi? quare igitur non est obducta cicatrix filiæ populi mei?

CAPUT IX.

1. Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacymarum; et plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei.

2. Quis dabit me in solitudine diversorium viatorum? et derelinquam populum meum, et recedam ab eis, quia omnes adulteri sunt, cœtus prævaricatorum.

3. Et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii et non veritatis: confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, et me non cognoverunt, dicit Dominus.

4. Unusquisque se a proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam, quia omnis frater supplantans supplantabit, et omnis amicus fraudulenter incedet

5. Et vir fratrem suum deridebit, et veritatem non loquentur: docuerunt enim linguam suam loqui mendacium; ut inique agerent, laboraverunt.

6. Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus.

7. Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce, ego conflabo, et probabo eos: quid enim aliud faciam a facie filiæ populi mei?

8. Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est; in ore suo pacem cum amico suo loquitur, et occulte ponit ei insidias. (*Psal.* 27, 3.)

9. Numquid super his non visitabo? dicit Dominus, aut in gente hujusmodi non ulciscetur anima mea?

10. Super montes assumam fletum ac lamentum, et super speciosa deserti planctum, quoniam incensa sunt, eo quod non sit vir pertransiens: et non audierunt vocem possidentis, a volucre cœli usque ad pecora transmigraverunt et recesserunt.

11. Et dabo Jerusalem in acervos arenæ et cubilia draconum, et civitates Juda dabo in desolationem, eo quod non sit habitator.

12. Quis est vir sapiens, qui intelligat hoc, et ad quem verbum oris Domini fiat, ut annuntiet istud, quare perierit terra, et exusta sit quasi

desertum, eo quod non sit, qui pertranseat?
13. Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, et non audierunt vocem meam, et non ambulaverunt in ea,
14. et abierunt post pravitatem cordis sui, et post Baalim, quod didicerunt a patribus suis.
15. Idcirco hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce, ego cibabo populum istum absinthio, et potum dabo eis aquam fellis. (*Infr.* 23, 15.)
16. Et dispergam eos in gentibus, quas non noverunt ipsi et patres eorum, et mittam post eos gladium, donec consumantur.
17. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Contemplamini, et vocate lamentatrices et veniant, et ad eas, quæ sapientes sunt, mittite, et properent:
18. festinent, et assumant super nos lamentum: deducant oculi nostri lacrymas, et palpebræ nostræ defluant aquis,
19. quia vox lamentationis audita est de Sion: Quomodo vastati sumus et confusi vehementer? quia dereliquimus terram, quoniam dejecta sunt tabernacula nostra.
20. Audite ergo, mulieres, verbum Domini, et assumant aures vestræ sermonem oris ejus, et docete filias vestras lamentum, et unaquæque proximam suam planctum,
21. quia ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domus nostras, disperdere parvulos de foris, juvenes de plateis.
22. Loquere: Hæc dicit Dominus: Et cadet morticinum hominis quasi stercus super faciem regionis, et quasi fœnum post tergum metentis, et non est, qui colligat.
23. Hæc dicit Dominus: Non glorietur sapiens in sapientia sua, et non glorietur fortis in fortitudine sua, et non glorietur dives in divitiis suis:*
24. sed in hoc glorietur, qui gloriatur, scire et nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, et judicium et justitiam in terra: hæc enim placent mihi, ait Dominus. *(II. *Cor.* 10, 17.)
25. Ecce, dies veniunt, dicit Dominus, et visitabo super omnem, qui circumcisum habet præputium,
26. super Aegyptum, et super Juda, et super Edom, et super filios Ammon, et super Moab, et super omnes, qui attonsi sunt in comam, habitantes in deserto, quia omnes gentes habent præputium, omnis autem domus Israel incircumcisi sunt corde.

CAPUT X.

1. Audite verbum, quod locutus est Dominus super vos, domus Israel.
2. Hæc dicit Dominus: Juxta vias gentium nolite discere, et a signis cœli nolite metuere, quæ timent gentes,
3. quia leges populorum vanæ sunt: quia lignum de saltu præcidit opus manus artificis in ascia. (*Sap.* 13, 11.)
4. Argento et auro decoravit illud: clavis et malleis compegit, ut non dissolvatur.
5. In similitudinem palmæ fabricata sunt, et non loquentur; portata tollentur, quia incedere non valent: nolite ergo timere ea, quia nec male possunt facere, nec bene.
6. Non est similis tui, Domine: magnus es tu, et magnum nomen tuum in fortitudine. (*Mich.* 7, 18.)
7. Quis non timebit te, o rex gentium? tuum est enim decus: inter cunctos sapientes gentium, et in universis regnis eorum nullus est similis tui. (*Apoc.* 15, 4.)
8. Pariter insipientes et fatui probabuntur: doctrina vanitatis eorum lignum est.
9. Argentum involutum de Tharsis affertur, et aurum de Ophaz, opus artificis, et manus ærarii; hyacinthus et purpura indumentum eorum; opus artificum universa hæc.
10. Dominus autem Deus verus est: ipse Deus vivens, et rex sempiternus; ab indignatione ejus commovebitur terra, et non sustinebunt gentes comminationem ejus.
11. Sic ergo dicetis eis: Dii, qui cœlos et terram non fecerunt, pereant de terra, et de his, quæ sub cœlo sunt.
12. Qui facit terram in fortitudine

sua, præparat orbem in sapientia sua, et prudentia sua extendit cœlos.
13. Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in cœlo, et elevat nebulas ab extremitatibus terræ; fulgura in pluviam facit, et educit ventum de thesauris suis. (*Psal.* 134, 7. *Infr.* 51, 16.)
14. Stultus factus est omnis homo a scientia, confusus est artifex omnis in sculptili, quoniam falsum est, quod conflavit, et non est spiritus in eis.
15. Vana sunt, et opus risu dignum; in tempore visitationis suæ peribunt.
16. Non est his similis pars Jocob, qui enim formavit omnia, ipse est, et Israel virga hereditatis ejus: Dominus exercituum nomen illi.
17. Congrega de terra confusionem tuam, quæ habitas in obsidione,
18. quia hæc dicit Dominus: Ecce, ego longe projiciam habitatores terræ in hac vice, et tribulabo eos ita, ut inveniantur.
19. Væ mihi super contritione mea, pessima plaga mea. Ego autem dixi: Plane hæc infirmitas mea est, et portabo illam.
20. Tabernaculum meum vastatum est, omnes funiculi mei dirupti sunt, filii mei exierunt a me, et non subsistunt: non est, qui extendat ultra tentorium meum, et erigat pelles meas.
21. Quia stulte egerunt pastores, et Dominum non quæsierunt; propterea non intellexerunt, et omnis grex eorum dispersus est.
22. Vox auditionis ecce venit, et commotio magna de terra aquilonis, ut ponat civitates Juda solitudinem, et habitaculum draconum.
23. Scio, Domine, quia non est hominis via ejus: nec viri est, ut ambulet, et dirigat gressus suos.
24. Corripe me, Domine, verumtamen in judicio, et non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me. (*Psal.* 6, 2.)
25. Effunde indignationem tuam super gentes, quæ non cognoverunt te, et super provincias, quæ nomen tuum non invocaverunt, quia comederunt Jacob, et devoraverunt eum, et consumserunt illum, et decus ejus dissipaverunt. (*Psal.* 78, 6.)

CAPUT XI.

1. Verbum, quod factum est a Domino ad Jeremiam, dicens:
2. Audite verba pacti hujus, et loquimini ad viros Juda et ad habitatores Jerusalem,
3. et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Maledictus vir, qui non audierit verba pacti hujus,
4. quod præcepi patribus vestris in die, qua eduxi eos de terra Aegypti, de fornace ferrea, dicens: Audite vocem meam, et facite omnia, quæ præcipio vobis, et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum,
5. ut suscitem juramentum, quod juravi patribus vestris daturum me eis terram fluentem lacte et melle, sicut est dies hæc. Et respondi, et dixi: Amen, Domine.
6. Et dixit Dominus ad me: Vociferare omnia verba hæc in civitatibus Juda et foris Jerusalem, dicens: Audite verba pacti hujus, et facite illa,
7. quia contestans contestatus sum patres vestros in die, qua eduxi eos de terra Aegypti usque ad diem hanc: mane consurgens contestatus sum, et dixi: Audite vocem meam:
8. et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam, sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali: et induxi super eos omnia verba pacti hujus, quod præcepi, ut facerent, et non fecerunt.
9. Et dixit Dominus ad me: Inventa est conjuratio in viris Juda et in habitatoribus Jerusalem.
10. Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum priores, qui noluerunt audire verba mea, et hi ergo abierunt post deos alienos, ut servirent eis: irritum fecerunt domus Israel et domus Juda pactum meum, quod pepigi cum patribus eorum.
11. Quam ob rem hæc dicit Dominus: Ecce, ego inducam super eos mala, de quibus exire non poterunt:

et clamabunt ad me, et non exaudiam eos.

12. Et ibunt civitates Juda et habitatores Jerusalem, et clamabunt ad deos, quibus libant, et non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum.

13. Secundum numerum enim civitatum tuarum erant dii tui, Juda, et secundum numerum viarum, Jerusalem, posuisti aras confusionis, aras ad libandum Baalim. (*Supr.* 2, 28.)

14. Tu ergo noli orare pro populo hoc, et ne assumas pro eis laudem et orationem, quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum. (*Supr.* 6, 16. *Infr.* 14, 11.)

15. Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? numquid carnes sanctæ auferent a te malitias tuas, in quibus gloriata es?

16. Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocavit Dominus nomen tuum: ad vocem loquelæ, grandis exarsit ignis in ea, et combusta sunt fruteta ejus.

17. Et Dominus exercituum, qui plantavit te, locutus est super te malum pro malis, domus Israel et domus Juda, quæ fecerunt sibi ad irritandum me, libantes Baalim.

18. Tu autem, Domine, demonstrasti mihi, et cognovi: tunc ostendisti mihi studia eorum.

19. Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam; et non cognovi, quia cogitaverunt super me consilia, dicentes: Mittamus lignum in panem ejus, et eradamus eum de terra viventium, et nomen ejus non memoretur amplius.

20. Tu autem, Domine Sabaoth, qui judicas juste, et probas renes et corda: videam ultionem tuam ex eis, tibi enim revelavi causam meam. (*Infr.* 17, 10.)

21. Propterea hæc dicit Dominus ad viros Anathoth, qui quærunt animam tuam, et dicunt: Non prophetabis in nomine Domini, et non morieris in manibus nostris.

22. Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce, ego visitabo super eos: juvenes morientur in gladio, filii eorum et filiæ eorum morientur in fame.

23. Et reliquiæ non erunt ex eis: inducam enim malum super viros Anathoth, annum visitationis eorum.

CAPUT XII.

1. Justus quidem tu es, Domine, si disputem tecum: verumtamen justa loquar ad te: Quare via impiorum prosperatur; bene est omnibus, qui prævaricantur, et inique agunt? (*Job* 21, 7. *Habac.* 1, 13.)

2. Plantasti eos, et radicem miserunt: proficiunt et faciunt fructum: prope es tu ori eorum, et longe a renibus eorum.

3. Et tu, Domine, nosti me, vidisti me, et probasti cor meum tecum: congrega eos quasi gregem ad victimam, et sanctifica eos in die occisionis.

4. Usquequo lugebit terra, et herba omnis regionis siccabitur propter malitiam habitantium in ea? consumtum est animal et volucre, quoniam dixerunt: Non videbit novissima nostra.

5. Si cum peditibus currens laborasti, quomodo contendere poteris cum equis? cum autem in terra pacis securus fueris, quid facies in superbia Jordanis?

6. Nam et fratres tui, et domus patris tui, etiam ipsi pugnaverunt adversum te, et clamaverunt post te plena voce: ne credas eis, cum locuti fuerint tibi bona.

7. Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam: dedi dilectam animam meam in manu inimicorum ejus.

8. Facta est mihi hereditas mea quasi leo in silva: dedit contra me vocem, ideo odivi eam.

9. Numquid avis discolor hereditas mea mihi? numquid avis tincta per totum? venite congregamini omnes bestiæ terræ, properate ad devorandum.

10. Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt partem meam, dederunt portionem

meam desiderabilem in desertum solitudinis.

11. Posuerunt eam in dissipationem, luxitque super me: desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde.

12. Super omnes vias deserti venerunt vastatores, quia gladius Domini devorabit ab extremo terræ usque ad extremum ejus; non est pax universæ carni.

13. Seminaverunt triticum, et spinas messuerunt; hereditatem acceperunt, et non eis proderit: confundemini a fructibus vestris, propter iram furoris Domini.

14. Hæc dicit Dominus adversum omnes vicinos meos pessimos, qui tangunt hereditatem, quam distribui populo meo Israel: Ecce, ego evellam eos de terra sua, et domum Juda evellam de medio eorum.

15. Et cum evulsero eos, convertar, et miserebor eorum, et reducam eos, virum ad hereditatem suam, et virum in terram suam.

16. Et erit: si eruditi didicerint vias populi mei, ut jurent in nomine meo: Vivit Dominus; sicut docuerunt populum meum jurare in Baal, ædificabuntur in medio populi mei.

17. Quodsi non audierint, evellam gentem illam evulsione et perditione, ait Dominus.

CAPUT XIII.

1. Hæc dicit Dominus ad me: Vade et posside tibi lumbare lineum, et pones illud super lumbos tuos, et in aquam non inferes illud.

2. Et possedi lumbare juxta verbum Domini, et posui circa lumbos meos.

3. Et factus est sermo Domini ad me secundo, dicens:

4. Tolle lumbare, quod possedisti, quod est circa lumbos tuos, et surgens vade ad Euphraten, et absconde ibi illud in foramine petræ.

5. Et abii, et abscondi illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Dominus.

6. Et factum est post dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Euphraten, et tolle inde lumbare, quod præcepi tibi, ut absconderes illud ibi.

7. Et abii ad Euphraten, et fodi, et tuli lumbare de loco, ubi absconderam illud; et ecce computruerat lumbare ita, ut nulli usui aptum esset.

8. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

9. Hæc dicit Dominus: Sic putrescere faciam superbiam Juda, et superbiam Jerusalem multam:

10. populum istum pessimum, qui nolunt audire verba mea, et ambulant in pravitate cordis sui, abieruntque post deos alienos, ut servirent eis, et adorarent eos, et erunt sicut lumbare istud, quod nulli usui aptum est.

11. Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos viri, sic agglutinavi mihi omnem domum Israel, et omnem domum Juda, dicit Dominus, ut essent mihi in populum, et in nomen, et in laudem, et in gloriam: et non audierunt.

12. Dices ergo ad eos sermonem istum: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Omnis laguncula implebitur vino. Et dicent ad te: Numquid ignoramus, quia omnis laguncula implebitur vino?

13. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Ecce ego implebo omnes habitatores terræ hujus, et reges, qui sedent de stirpe David super thronum ejus, et sacerdotes, et prophetas, et omnes habitatores Jerusalem, ebrietate,

14. et dispergam eos, virum a fratre suo, et patres et filios pariter, ait Dominus: non parcam, et non concedam, neque miserebor, ut non disperdam eos.

15. Audite, et auribus percipite: Nolite elevari, quia Dominus locutus est.

16. Date Domino Deo vestro gloriam, antequam contenebrescat, et antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos: exspectabitis lucem, et ponet eam in umbram mortis et in caliginem.

17. Quodsi hoc non audieritis, in abscondito plorabit anima mea a

facie superbiæ: plorans plorabit, et deducet oculus meus lacrymam, quia captus est grex Domini. (*Thren.* 1, 2.)
18. Dic regi et dominatrici: Humiliamini, sedete, quoniam descendit de capite vestro corona gloriæ vestræ.
19. Civitates austri clausæ sunt, et non est qui aperiat; translata est omnis Juda transmigratione perfecta.
20. Levate oculos vestros, et videte qui venitis ab aquilone: ubi est grex, qui datus est tibi, pecus inclytum tuum?
21. Quid dices, cum visitaverit te? tu enim docuisti eos adversum te, et erudisti in caput tuum: numquid non dolores apprehendent te, quasi mulierem parturientem?
22. Quodsi dixeris in corde tuo: Quare venerunt mihi hæc? Propter multitudinem iniquitatis tuæ revelata sunt verecundiora tua, pollutæ sunt plantæ tuæ. (*Infr.* 30, 14.)
23. Si mutare potest æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas: et vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum.
24. Et disseminabo eos quasi stipulam, quæ vento raptatur in deserto.
25. Hæc sors tua, parsque mensuræ tuæ a me, dicit Dominus, quia oblita es mei, et confisa es in mendacio:
26. unde et ego nudavi femora tua contra faciem tuam, et apparuit ignominia tua,
27. adulteria tua, et hinnitus tuus, scelus fornicationis tuæ: super colles in agro vidi abominationes tuas. Væ tibi, Jerusalem, non mundaberis post me: usquequo adhuc?

CAPUT XIV.

1. Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam de sermonibus siccitatis.
2. Luxit Judæa, et portæ ejus corruerunt, et obscuratæ sunt in terra, et clamor Jerusalem ascendit.
3. Majores miserunt minores suos ad aquam; venerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam, reportaverunt vasa sua vacua; confusi sunt et afflicti, et operuerunt capita sua.
4. Propter terræ vastitatem, quia non venit pluvia in terram, confusi sunt agricolæ, operuerunt capita sua.
5. Nam et cerva in agro peperit, et reliquit, quia non erat herba.
6. Et onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventum quasi dracones; defecerunt oculi eorum, quia non erat herba.
7. Si iniquitates nostræ responderint nobis, Domine, fac propter nomen tuum, quoniam multæ sunt aversiones nostræ: tibi peccavimus.
8. Exspectatio Israel, salvator ejus in tempore tribulationis, quare quasi colonus futurus es in terra, et quasi viator declinans ad manendum?
9. Quare futurus es velut vir vagus, ut fortis, qui non potest salvare? Tu autem in nobis es, Domine, et nomen tuum invocatum est super nos, ne derelinquas nos.
10. Hæc dicit Dominus populo huic, qui dilexit movere pedes suos, et non quievit, et Domino non placuit: Nunc recordabitur iniquitatum eorum, et visitabit peccata eorum.
11. Et dixit Dominus ad me: Noli orare pro populo isto in bonum. (*Supr.* 7, 16.)
12. Cum jejunaverint, non exaudiam preces eorum, et si obtulerint holocautomata et victimas, non suscipiam ea, quoniam gladio, et fame, et peste consumam eos.
13. Et dixi, A a a, Domine Deus: Prophetæ dicunt eis: Non videbitis gladium, et fames non erit in vobis, sed pacem veram dabit vobis in loco isto. (*Infr.* 23, 17.)
14. Et dixit Dominus ad me: Falso prophetæ vaticinantur in nomine meo: non misi eos, et non præcepi eis, neque locutus sum ad eos: visionem mendacem, et divinationem, et fraudulentiam, et seductionem cordis sui prophetant vobis.
15. Idcirco hæc dicit Dominus de prophetis: Qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicentes: Gladius et fames non erit in terra

hac; in gladio et fame consumentur prophetæ illi.

16. Et populi, quibus prophetant, erunt projecti in viis Jerusalem præ fame et gladio, et non erit, qui sepeliat eos: ipsi et uxores eorum, filii et filiæ eorum, et effundam super eos malum suum.

17. Et dices ad eos verbum istud: Deducant oculi mei lacrymam per noctem et diem, et non taceant, quoniam contritione magna contrita est virgo filia populi mei plaga pessima vehementer. (*Thren.* 2, 18.)

18. Si egressus fuero ad agros, ecce occisi gladio: et si introiero in civitatem, ecce attenuati fame. Propheta quoque et sacerdos abierunt in terram, quam ignorabant.

19. Numquid projiciens abjecisti Judam? aut Sion abominata est anima tua? quare ergo percussisti nos ita, ut nulla sit sanitas? exspectavimus pacem, et non est bonum: et tempus curationis, et ecce turbatio. (*Supr.* 8, 15.)

20. Cognovimus, Domine, impietates nostras, iniquitates patrum nostrorum, quia peccavimus tibi.

21. Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum, neque facias nobis contumeliam solii gloriæ tuæ: recordare, ne irritum facias fœdus tuum nobiscum.

22. Numquid sunt in sculptilibus gentium, qui pluant? aut cœli possunt dare imbres? nonne tu es Dominus Deus noster, quem exspectavimus? Tu enim fecisti omnia hæc.

CAPUT XV.

1. Et dixit Dominus ad me: Si steterit Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: ejice illos a facie mea, et egrediantur.

2. Quod si dixerint ad te: Quo egrediemur? dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Qui ad mortem, ad mortem; et qui ad gladium, ad gladium; et qui ad famem, ad famem; et qui ad captivitatem, ad captivitatem. (*Zach.* 11, 9.)

3. Et visitabo super eos quatuor species, dicit Dominus: Gladium ad occisionem, et canes ad lacerandum, et volatilia cœli et bestias terræ ad devorandum et dissipandum.

4. Et dabo eos in fervorem universis regnis terræ propter Manassem, filium Ezechiæ regis Juda, super omnibus, quæ fecit in Jerusalem. *

5. Quis enim miserebitur tui, Jerusalem? aut quis contristabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? * (IV. *Reg.* 21, 11.)

6. Tu reliquisti me, dicit Dominus, retrorsum abiisti: et extendam manum meam super te, et interficiam te: laboravi rogans.

7. Et dispergam eos ventilabro in portis terræ: interfeci et disperdidi populum meum, et tamen a viis suis non sunt reversi.

8. Multiplicatæ sunt mihi viduæ ejus super arenam maris, induxi eis super matrem adolescentis vastatorem meridie, misi super civitates repente terrorem.

9. Infirmata est, quæ peperit septem; defecit anima ejus; occidit ei sol, cum adhuc esset dies: confusa est, et erubuit, et residuos ejus in gladium dabo in conspectu inimicorum eorum, ait Dominus. (I. *Reg.* 2, 5. *Amos* 8, 9.)

10. Væ mihi, mater mea: quare genuisti me virum rixæ, virum discordiæ in universa terra? non fœneravi, nec fœneravit mihi quisquam: omnes maledicunt mihi.

11. Dicit Dominus: Si non reliquiæ tuæ in bonum, si non occurri tibi in tempore afflictionis, et in tempore tribulationis adversus inimicum.

12. Numquid fœderabitur ferrum ferro ab aquilone, et æs?

13. Divitias tuas et thesauros tuos in direptionem dabo gratis in omnibus peccatis tuis, et in omnibus terminis tuis.

14. Et adducam inimicos tuos de terra, quam nescis, quia ignis succensus est in furore meo: super vos ardebit.

15. Tu scis, Domine, recordare mei, et visita me, et tuere me ab his, qui persequuntur me, noli in patientia tua suscipere me: scito, quoniam sustinui propter te opprobrium.

16. Inventi sunt sermones tui, et comedi eos, et factum est mihi verbum tuum in gaudium et in lætitiam cordis mei, quoniam invocatum est nomen tuum super me, Domine Deus exercituum.

17. Non sedi in concilio ludentium, et gloriatus sum a facie manus tuæ: solus sedebam, quoniam comminatione replesti me. (*Psal.* 1, 1.—25, 4.)

18. Quare factus est dolor meus perpetuus, et plaga mea desperabilis renuit curari? facta est mihi quasi mendacium aquarum infidelium. (*Infr.* 30, 15.)

19. Propter hoc hæc dicit Dominus: Si converteris, convertam te, et ante faciem meam stabis: et si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris: convertentur ipsi ad te, et tu non converteris ad eos.

20. Et dabo te populo huic in murum æreum, fortem, et bellabunt adversum te, et non prævalebunt, quia ego tecum sum, ut salvem te, et eruam te, dicit Dominus.

21. Et liberabo te de manu pessimorum, et redimam te de manu fortium.

CAPUT XVI.

1. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

2. Non accipies uxorem, et non erunt tibi filii et filiæ in loco isto.

3. Quia hæc dicit Dominus super filios et filias, qui generantur in loco isto, et super matres eorum, quæ genuerunt eos, et super patres eorum, de quorum stirpe sunt nati in terra hac:

4. Mortibus ægrotationum morientur, non plangentur, et non sepelientur: in sterquilinium super faciem terræ erunt, et gladio, et fame consumentur, et erit cadaver eorum in escam volatilibus cœli et bestiis terræ.

5. Hæc enim dicit Dominus: Ne ingrediaris domum convivii, neque vadas ad plangendum, neque consoleris eos, quia abstuli pacem meam a populo isto, dicit Dominus, misericordiam et miserationes.

6. Et morientur grandes et parvi in terra ista: non sepelientur neque plangentur, et non se incident, neque calvitium fiet pro eis.

7. Et non frangent inter eos lugenti panem ad consolandum super mortuo, et non dabunt eis potum calicis ad consolandum super patre suo et matre.

8. Et domum convivii non ingrediaris, ut sedeas cum eis, et comedas et bibas:

9. quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce, ego auferam de loco isto in oculis vestris et in diebus vestris vocem gaudii et vocem lætitiæ, vocem sponsi et vocem sponsæ.

10. Et cum annuntiaveris populo huic omnia verba hæc, et dixerint tibi: Quare locutus est Dominus super nos omne malum grande istud? quæ iniquitas nostra? et quod peccatum nostrum, quod peccavimus Domino Deo nostro?

11. dices ad eos: Quia dereliquerunt me patres vestri, ait Dominus, et abierunt post deos alienos, et servierunt eis, et adoraverunt eos, et me dereliquerunt, et legem meam non custodierunt. (*Supr.* 5, 19.)

12. Sed et vos pejus operati estis, quam patres vestri: ecce enim ambulat unusquisque post pravitatem cordis sui mali, ut me non audiat. *

13. Et ejiciam vos de terra hac in terram, quam ignoratis vos et patres vestri, et servietis ibi diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem. * (*Supr.* 7, 26.)

14. Propterea, ecce, dies veniunt, dicit Dominus, et non dicetur ultra: Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de terra Aegypti;

15. sed: vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de terra aquilonis, et de universis terris, ad quas ejeci eos, et reducam eos in terram suam, quam dedi patribus eorum.

16. Ecce, ego mittam piscatores multos, dicit Dominus, et piscabuntur eos, et post hæc mittam eis multos venatores, et venabuntur eos de omni monte, et de omni colle, et de cavernis petrarum.

17. Quia oculi mei super omnes vias eorum, non sunt absconditæ a facie mea, et non fuit occultata iniquitas eorum ab oculis meis.
18. Et reddam primum duplices iniquitates, et peccata eorum, quia contaminaverunt terram meam in morticinis idolorum suorum, et abominationibus suis impleverunt hereditatem meam.
19. Domine, fortitudo mea, et robur meum, et refugium meum in die tribulationis, ad te gentes venient ab extremis terræ, et dicent: Vere mendacium possederunt patres nostri, vanitatem, quæ eis non profuit.
20. Numquid faciet sibi homo deos, et ipsi non sunt dii?
21. Idcirco, ecce, ego ostendam eis, per vicem hanc: ostendam eis manum meam, et virtutem meam, et scient, quia nomen mihi Dominus.

CAPUT XVII.

1. Peccatum Juda scriptum est stylo ferreo in ungue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum, et in cornibus ararum eorum.
2. Cum recordati fuerint filii eorum ararum suarum, et lucorum suorum, lignorumque frondentium in montibus excelsis,
3. sacrificantes in agro: fortitudinem tuam, et omnes thesauros tuos in direptionem dabo, excelsa tua propter peccata in universis finibus tuis.
4. Et relinqueris sola ab hereditate tua, quam dedi tibi, et servire te faciam inimicis tuis in terra, quam ignoras, quoniam ignem succendisti in furore meo, usque in æternum ardebit.
5. Hæc dicit Dominus: Maledictus homo, qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum, et a Domino recedit cor ejus. (*Isai.* 30, 2.)
6. Erit enim quasi myricæ in deserto, et non videbit, cum venerit bonum, sed habitabit in siccitate in deserto, in terra salsuginis, et inhabitabili. (*Infr.* 48, 6.)
7. Benedictus vir, qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia ejus. * (*Psal.* 1, 3.)
8. Et erit quasi lignum, quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, et non timebit, cum venerit æstus. Et erit folium ejus viride, et in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. *
9. Pravum est cor omnium, et inscrutabile: quis cognoscet illud.
10. Ego Dominus scrutans cor, et probans renes, qui do unicuique juxta viam suam et juxta fructum adinventionum suarum. (*Psal.* 7, 10. *Apoc.* 2, 23.)
11. Perdix fovit, quæ non peperit; fecit divitias, et non in judicio; in dimidio dierum suorum derelinquet eas, et in novissimo suo erit insipiens.
12. Solium gloriæ altitudinis a principio, locus sanctificationis nostræ:
13. Exspectatio Israel, Domine: omnes, qui te derelinquunt, confundentur, recedentes a te, in terra scribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium, Dominum.
14. Sana me, Domine, et sanabor: salvum me fac, et salvus ero, quoniam laus mea tu es.
15. Ecce, ipsi dicunt ad me: Ubi est verbum Domini? veniat.
16. Et ego non sum turbatus, te pastorem sequens: et diem hominis non desideravi, tu scis. Quod egressum est de labiis meis, rectum in conspectu tuo fuit.
17. Non sis tu mihi formidini: spes mea tu in die afflictionis.
18. Confundantur, qui me persequuntur, et non confundar ego: paveant illi, et non paveam ego: induc super eos diem afflictionis, et duplici contritione contere eos.
19. Hæc dicit Dominus ad me: Vade, et sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Juda, et egrediuntur, et in cunctis portis Jerusalem,
20. et dices ad eos: Audite verbum Domini, reges Juda et omnis Juda, cunctique habitatores Jerusalem, qui ingredimini per portas istas.

21. Hæc dicit Dominus: Custodite animas vestras, et nolite portare pondera in die sabbati, nec inferatis per portas Jerusalem.

22. Et nolite ejicere onera de domibus vestris in die sabbati, et omne opus non facietis: sanctificate diem sabbati, sicut præcepi patribus vestris.

23. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam; sed induraverunt cervicem suam, ne audirent me, et ne acciperent disciplinam.

24. Et erit: Si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis hujus in die sabbati, et si sanctificaveritis diem sabbati, ne faciatis in eo omne opus:

25. ingredientur per portas civitatis hujus reges et principes, sedentes super solium David, et ascendentes in curribus et equis, ipsi et principes eorum, viri Juda, et habitatores Jerusalem, et habitabitur civitas hæc in sempiternum.

26. Et venient de civitatibus Juda, et de circuitu Jerusalem, et de terra Benjamin, et de campestribus, et de montuosis, et ab austro, portantes holocaustum et victimam, et sacrificium et thus, et inferent oblationem in domum Domini.

27. Si autem non audieritis me, ut sanctificetis diem sabbati, et ne portetis onus, et ne inferatis per portas Jerusalem in die sabbati: succendam ignem in portis ejus, et devorabit domos Jerusalem, et non extinguetur.

CAPUT XVIII.

1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, dicens:

2. Surge, et descende in domum figuli, et ibi audies verba mea.

3. Et descendi in domum figuli, et ecce, ipse faciebat opus super rotam.

4. Et dissipatum est vas, quod ipse faciebat e luto manibus suis; conversusque fecit illud vas alterum, sicut placuerat in oculis ejus, ut faceret.

5. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

6. Numquid, sicut figulus iste, non potero vobis facere, domus Israel? ait Dominus: ecce, sicut lutum in manu figuli sic vos in manu mea, domus Israel. (*Isai.* 45, 9. *Rom.* 9, 20.)

7. Repente loquar adversum gentem et adversus regnum, ut eradicem, et destruam, et disperdam illud. (*Supr.* 1, 10.)

8. Si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum adversus eam, agam et ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem ei.

9. Et subito loquar de gente et de regno, ut ædificem et plantem illud.

10. Si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem meam, pœnitentiam agam super bono, quod locutus sum, ut facerem ei.

11. Nunc ergo dic viro Juda et habitatoribus Jerusalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce, ego fingo contra vos malum, et cogito contra vos cogitationem: revertatur unusquisque a via sua mala, et dirigite vias vestras et studia vestra. *

12. Qui dixerunt: Desperavimus; post cogitationes enim nostras ibimus, et unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus.

13. Ideo hæc dicit Dominus: Interrogate gentes: Quis audivit talia horribilia, quæ fecit nimis virgo Israel? * (*Infr.* 25, 5. *Jon.* 3, 9.)

14. Numquid deficiet de petra agri nix Libani? aut evelli possunt aquæ erumpentes frigidæ et defluentes?

15. Quia oblitus est mei populus meus, frustra libantes et impingentes in viis suis, in semitis sæculi, ut ambularent per eas in itinere non trito:

16. ut fieret terra eorum in desolationem, et in sibilum sempiternum: omnis, qui præterierit per eam, obstupescet, et movebit caput suum. (*Infr.* 19, 8.)

17. Sicut ventus urens dispergam eos coram inimico: dorsum et non faciem ostendam eis in die perditionis eorum.

18. Et dixerunt: Venite, et cogite-

mus contra Jeremiam cogitationes: non enim peribit lex a sacerdote, neque consilium a sapiente, nec sermo a propheta: venite, et percutiamus eum lingua, et non attendamus ad universos sermones ejus.

19. Attende, Domine, ad me, et audi vocem adversariorum meorum.

20. Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ? Recordare, quod steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, et averterem indignationem tuam ab eis.

21. Propterea da filios eorum in famem, et deduc eos in manus gladii: fiant uxores eorum absque liberis, et viduæ, et viri earum interficiantur morte: juvenes eorum confodiantur gladio in prœlio.

22. Audiatur clamor de domibus eorum: adduces enim super eos latronem repente, quia foderunt foveam, ut caperent me, et laqueos absconderunt pedibus meis.

23. Tu autem, Domine, scis omne consilium eorum adversum me in mortem: ne propitieris iniquitati eorum, et peccatum eorum a facie tua non deleatur: fiant corruentes in conspectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

CAPUT XIX.

1. Hæc dicit Dominus: Vade, et accipe laguneulam figuli testeam a senioribus populi et a senioribus sacerdotum,

2. et egredere ad vallem filii Ennom, quæ est juxta introitum portæ fictilis, et prædicabis ibi verba, quæ ego loquar ad te.

3. Et dices: Audite verbum Domini, reges Juda et habitatores Jerusalem: hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce, ego inducam afflictionem super locum istum ita, ut omnis, qui audierit illam, tinniant aures ejus, (IV. *Reg.* 21, 12.)

4. eo quod dereliquerint me, et alienum fecerint locum istum: et libaverunt in eo diis alienis, quos nescierunt ipsi et patres eorum, et reges Juda, et repleverunt locum istum sanguine innocentum,

5. et ædificaverunt excelsa Baalim ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim, quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum.

6. Propterea, ecce, dies veniunt, dicit Dominus, et non vocabitur amplius locus iste Topheth et vallis filii Ennom, sed Vallis occisionis.

7. Et dissipabo consilium Juda et Jerusalem in loco isto, et subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum, et in manu quærentium animas eorum, et dabo cadavera eorum escam volatilibus cœli et bestiis terræ.

8. Et ponam civitatem hanc in stuporem et in sibilum: omnis, qui præterierit per eam, obstupescet, et sibilabit super universa plaga ejus. (*Supr.* 18, 16. *Infr.* 50, 13.)

9. Et cibabo eos carnibus filiorum suorum, et carnibus filiarum suarum, et unusquisque carnem amici sui comedet in obsidione et in angustia, in qua concludent eos inimici eorum, et qui quærunt animas eorum.

10. Et conteres lagunculam in oculis virorum, qui ibunt tecum,

11. et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Sic conteram populum istum et civitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest ultra instaurari: et in Topheth sepelientur, eo quod non sit alius locus ad sepeliendum.

12. Sic faciam loco huic, ait Dominus, et habitatoribus ejus, et ponam civitatem istam sicut Topheth.

13. Et erunt domus Jerusalem et domus regum Juda, sicut locus Topheth, immundæ: omnes domus, in quarum domatibus sacrificaverunt omni militiæ cœli, et libaverunt libamina diis alienis.

14. Venit autem Jeremias de Topheth, quo miserat eum Dominus ad prophetandum, et stetit in atrio domus Domini, et dixit ad omnem populum:

15. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce, ego inducam super civitatem hanc, et super omnes urbes ejus universa mala, quæ

locutus sum adversum eam, quoniam induraverunt cervicem suam, ut non audirent sermones meos.

CAPUT XX.

1. Et audivit Phassur filius Emmer sacerdos, qui constitutus erat princeps in domo Domini, Jeremiam prophetantem sermones istos.

2. Et percussit Phassur Jeremiam prophetam, et misit eum in nervum, quod erat in porta Benjamin superiori, in domo Domini.

3. Cumque illuxisset in crastinum, eduxit Phassur Jeremiam de nervo: et dixit ad eum Jeremias: Non Phassur vocavit Dominus nomen tuum, sed: Pavorem undique.

4. Quia hæc dicit Dominus: Ecce, ego dabo te in pavorem, te et omnes amicos tuos, et corruent gladio inimicorum suorum, et oculi tui videbunt: et omnem Judam dabo in manum regis Babylonis, et traducet eos in Babylonem, et percutiet eos gladio.

5. Et dabo universam substantiam civitatis hujus, et omnem laborem ejus, omneque pretium, et cunctos thesauros regum Juda dabo in manu inimicorum eorum, et diripient eos, et tollent, et ducent in Babylonem.

6. Tu autem, Phassur, et omnes habitatores domus tuæ ibitis in captivitatem, et in Babylonem venies, et ibi morieris, ibique sepelieris tu, et omnes amici tui, quibus prophetasti mendacium.

7. Seduxisti me, Domine, et seductus sum: fortior me fuisti, et invaluisti: factus sum in derisum tota die, omnes subsannant me.

8. Quia jam olim loquor, vociferans iniquitatem, et vastitatem clamito, et factus est mihi sermo Domini in opprobrium, et in derisum tota die.

9. Et dixi: Non recordabor ejus, neque loquar ultra in nomine illius, et factus est in corde meo quasi ignis exæstuans, claususque in ossibus meis, et defeci, ferre non sustinens.

10. Audivi enim contumelias multorum, et terrorem in circuitu? Persequimini, et persequamur eum; ab omnibus viris, qui erant pacifici mei, et custodientes latus meum: Si quo modo decipiatur, et prævaleamus adversus eum, et consequamur ultionem ex eo.

11. Dominus autem mecum est quasi bellator fortis, idcirco, qui persequuntur me, cadent, et infirmi erunt, confundentur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod nunquam delebitur. (*Infr.* 23, 40.)

12. Et tu, Domine exercituum, probator justi, qui vides renes et cor, videam, quæso, ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi causam meam. (*Supr.* 11, 20.)

13. Cantate Domino, laudate Dominum, quia liberavit animam pauperis de manu malorum.

14. Maledicta dies, in qua natus sum: dies, in qua peperit me mater mea, non sit benedicta. (*Job* 3, 3.)

15. Maledictus vir, qui annuntiavit patri meo, dicens: Natus est tibi puer masculus; et quasi gaudio lætificavit eum.

16. Sit homo ille, ut sunt civitates, quas subvertit Dominus, et non pœnituit eum: audiat clamorem mane, et ululatum in tempore meridiano,

17. qui non me interfecit a vulva, ut fieret mihi mater mea sepulcrum, et vulva ejus conceptus æternus.

18. Quare de vulva egressus sum, ut viderem laborem et dolorem, et consumerentur in confusione dies mei?

CAPUT XXI.

1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, quando misit ad eum rex Sedecias Phassur filium Melchiæ, et Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem, dicens:

2. Interroga pro nobis Dominum, quia Nabuchodonosor rex Babylonis prœliatur adversum nos: si forte faciat Dominus nobiscum secundum omnia mirabilia sua, et recedat a nobis.

3. Et dixit Jeremias ad eos: Sic dicetis Sedeciæ:

4. Hæc dicit Dominus Deus Israel:

Ecce, ego convertam vasa belli, quæ in manibus vestris sunt, et quibus vos pugnatis adversum regem Babylonis, et Chaldæos, qui obsident vos in circuitu murorum, et congregabo ea in medio civitatis hujus.

5. Et debellabo ego vos in manu extenta, et in brachio forti, et in furore, et in indignatione, et in ira grandi.

6. Et percutiam habitatores civitatis hujus: homines et bestiæ pestilentia magna morientur.

7. Et post hæc, ait Dominus, dabo Sedeciam regem Juda, et servos ejus, et populum ejus, et qui derelicti sunt in civitate hac a peste et gladio et fame, in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, et in manu inimicorum eorum, et in manu quærentium animam eorum, et percutiet eos in ore gladii, et non flectetur, neque parcet, nec miserebitur.

8. Et ad populum hunc dices: Hæc dicit Dominus: Ecce, ego do coram vobis viam vitæ, et viam mortis.

9. Qui habitaverit in urbe hac, morietur gladio, et fame, et peste: qui autem egressus fuerit, et transfugerit ad Chaldæos, qui obsident vos, vivet, et erit ei anima sua, quasi spolium. (*Infr.* 38, 2.)

10. Posui enim faciem meam super civitatem hanc in malum, et non in bonum: ait Dominus: in manu regis Babylonis dabitur, et exuret eam igni.

11. Et domui regis Juda: Audite verbum Domini,

12. domus David, hæc dicit Dominus: Judicate mane judicium, et eruite vi oppressum de manu calumniantis, ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, et succendatur, et non sit, qui extinguat propter malitiam studiorum vestrorum.*

13. Ecce, ego ad te habitatricem vallis solidæ atque campestris, ait Dominus; qui dicitis: Quis percutiet nos? et quis ingredietur domos nostras? * (*Infr.* 22, 3.)

14. Et visitabo super vos juxta fructum studiorum vestrorum, dicit Dominus, et succendam ignem in saltu ejus, et devorabit omnia in circuitu ejus.

CAPUT XXII.

1. Hæc dicit Dominus: Descende in domum regis Juda, et loqueris ibi verbum hoc,

2. et dices: Audi verbum Domini, rex Juda, qui sedes super solium David, tu et servi tui, et populus tuus, qui ingredimini per portas istas.

3. Hæc dicit Dominus: Facite judicium et justitiam, et liberate vi oppressum de manu calumniatoris, et advenam, et pupillum, et viduam nolite contristare, neque opprimatis inique, et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. (*Supr.* 21, 12.)

4. Si enim facientes feceritis verbum istud, ingredientur per portas domus hujus reges sedentes de genere David super thronum ejus, et ascendentes currus et equos, ipsi et servi, et populus eorum.

5. Quodsi non audieritis verba hæc, in memetipso juravi, dicit Dominus, quia in solitudinem erit domus hæc.

6. Quia hæc dicit Dominus super domum regis Juda: Galaad tu mihi caput Libani: si non posuero te solitudinem, urbes inhabitabiles.

7. Et sanctificabo super te interficientem virum et arma ejus, et succident electas cedros tuas, et præcipitabunt in ignem.

8. Et pertransibunt gentes multæ per civitatem hanc, et dicet unusquisque proximo suo: Quare fecit Dominus sic civitati huic grandi? (*Deut.* 29, 24. III. *Reg.* 9, 8.)

9. Et respondebunt: Eo quod dereliquerint pactum Domini Dei sui, et adoraverint deos alienos, et servierint eis.

10. Nolite flere mortuum, neque lugeatis super eum fletu: plangite eum, qui egreditur, quia non revertetur ultra, nec videbit terram nativitatis suæ.

11. Quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium Josiæ regem Juda, qui regnavit pro Josia patre suo, qui egressus est de loco isto: Non revertetur huc amplius,

12. sed in loco, ad quem transtuli eum, ibi morietur, et terram istam non videbit amplius.

13. Væ, qui ædificat domum suam in injustitia, et cœnacula sua non in judicio; amicum suum opprimet frustra, et mercedem ejus non reddet ei;
14. qui dicit: Aedificabo mihi domum latam, et cœnacula spatiosa; qui aperit sibi fenestras, et facit laquearia cedrina, pingitque sinopide.
15. Numquid regnabis, quoniam confers te cedro? pater tuus numquid non comedit et bibit, et fecit judicium et justitiam tunc, cum bene erat ei?
16. Judicavit causam pauperis et egeni in bonum suum; numquid non ideo, quia cognovit me? dicit Dominus.
17. Tui vero oculi et cor ad avaritiam, et ad sanguinem innocentem fundendum, et ad calumniam, et ad cursum mali operis.
18. Propterea hæc dicit Dominus ad Joakim filium Josiæ regem Juda: Non plangent eum: Væ, frater, et væ, soror: non concrepabunt ei: Væ, domine, et væ, inclyte.
19. Sepultura asini sepelietur, putrefactus et projectus extra portas Jerusalem. (*Infr.* 36, 30.)
20. Ascende Libanum, et clama, et in Basan da vocem tuam, et clama ad transeuntes, quia contriti sunt omnes amatores tui.
21. Locutus sum ad te in abundantia tua, et dixisti: Non audiam; hæc est via tua ab adolescentia tua, quia non audisti vocem meam:
22. Omnes pastores tuos pascet ventus, et amatores tui in captivitatem ibunt, et tunc confunderis, et erubesces ab omni malitia tua.
23. Quæ sedes in Libano, et nidificas in cedris, quomodo congemuisti cum venissent tibi dolores, quasi dolores parturientis?
24. Vivo ego, dicit Dominus, quia, si fuerit Jechonias, filius Joakim regis Juda, annulus in manu dextera mea, inde evellam eum.
25. Et dabo te in manu quærentium animam tuam, et in manu quorum tu formidas faciem, et in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, et in manu Chaldæorum.
26. Et mittam te, et matrem tuam quæ genuit te, in terram alienam, in qua nati non estis, ibique moriemini:
27. et in terram, ad quam ipsi levant animam suam, ut revertantur illuc, non revertentur.
28. Numquid vas fictile atque contritum vir iste Jechonias? numquid vas absque omni voluptate? quare abjecti sunt ipse et semen ejus, et projecti in terram, quam ignoraverunt?
29. Terra, terra, terra, audi sermonem Domini!
30. Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum, qui in diebus suis non prosperabitur, nec enim erit de semine ejus vir, qui sedeat super solium David, et potestatem habeat ultra in Juda.

CAPUT XXIII.

1. Væ pastoribus, qui disperdunt et dilacerant gregem pascuæ meæ, dicit Dominus. (*Ezech.* 13, 3.)
2. Ideo hæc dicit Dominus Deus Israel ad pastores, qui pascunt populum meum: Vos dispersistis gregem meum, et ejecistis eos, et non visitastis eos: ecce, ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum, ait Dominus.
3. Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas ejecero eos illuc, et convertam eos ad rura sua, et crescent et multiplibabuntur.
4. Et suscitabo super eos pastores, et pascent eos: non formidabunt ultra, et non pavebunt, et nullus quæretur ex numero, dicit Dominus.
5. Ecce, dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo David germen justum, et regnabit rex, et sapiens erit, et faciet judicium et justitiam in terra. (*Isai.* 4, 2. — 40, 11. *Infr.* 33, 14. *Dan.* 9, 24. *Joan.* 1, 45.)
6. In diebus illis salvabitur Juda, et Israel habitabit confidenter, et hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster. (*Deut.* 33, 28.)
7. Propter hoc, ecce, dies veniunt, dicit Dominus, et non dicent ultra:

Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de terra Aegypti;
8. sed: Vivit Dominus, qui eduxit et adduxit semen domus Israel de terra aquilonis, et de cunctis terris, ad quas ejeceram eos illuc, et habitabunt in terra sua. (*Supr.* 16, 14.)
9. Ad prophetas: Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt omnia ossa mea, factus sum quasi vir ebrius, et quasi homo madidus a vino a facie Domini, et a facie verborum sanctorum ejus,
10. quia adulteris repleta est terra: quia a facie maledictionis luxit terra, arefacta sunt arva deserti, factus est cursus eorum malus, et fortitudo eorum dissimilis.
11. Propheta namque et sacerdos polluti sunt, et in domo mea inveni malum eorum, ait Dominus.
12. Idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris: impellentur enim, et corruent in ea, afferam enim super eos mala, annum visitationis eorum, ait Dominus.
13. Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem: prophetabant in Baal, et decipiebant populum meum Israel.
14. Et in prophetis Jerusalem vidi similitudinem adulterantium, et iter mendacii, et confortaverunt manus pessimorum, ut non converteretur unusquisque a malitia sua: facti sunt mihi omnes ut Sodoma, et habitatores ejus quasi Gomorrha.
15. Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas: Ecce, ego cibabo eos absinthio, et potabo eos felle, a prophetis enim Jerusalem egressa est pollutio super omnem terram. (*Supr.* 9, 15.)
16. Hæc dicit Dominus exercituum: Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, et decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini. (*Infr.* 27, 9.)
17. Dicunt his, qui blasphemant me: Locutus est Dominus: Pax erit vobis; et omni, qui ambulat in pravitate cordis sui, dixerunt: Non veniet super vos malum. (*Supr.* 5. 12.)
18. Quis enim affuit in consilio Domini, et vidit et audivit sermonem ejus? quis consideravit verbum illius et audivit?
19. Ecce, turbo Dominicæ indignationis egredietur, et tempestas erumpens, super caput impiorum veniet. *
20. Non revertetur furor Domini usque dum faciat, et usque dum compleat cogitationem cordis sui: in novissimis diebus intelligetis consilium ejus. * (*Infr.* 30, 14.)
21. Non mittebam prophetas, et ipsi currebant: non loquebar ad eos, et ipsi prophetabant. (*Infr.* 27, 15.)
22. Si stetissent in consilio meo, et nota fecissent verba mea populo meo, avertissem utique eos a via sua mala, et a cogitationibus suis pessimis.
23. Putasne, Deus e vicino ego sum? dicit Dominus: et non Deus de longe?
24. Si occultabitur vir in absconditis, et ego non videbo eum? dicit Dominus: numquid non cœlum et terram ego impleo? dicit Dominus.
25. Audivi, quæ dixerunt prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, somniavi.
26. Usquequo istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium, et prophetantium seductiones cordis sui?
27. Qui volunt facere, ut obliviscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum, quæ narrat unusquisque ad proximum suum, sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baal.
28. Propheta, qui habet somnium, narret somnium, et qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum vere: quid paleis ad triticum? dicit Dominus.
29. Numquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, et quasi malleus conterens petram?
30. Propterea, ecce, ego ad prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea unusquisque a proximo suo:
31. ecce, ego ad prophetas, ait Dominus, qui assumunt linguas suas, et ajunt: Dicit Dominus.
32. Ecce, ego ad prophetas somniantes mendacium, ait Dominus,

qui narraverunt ea, et seduxerunt populum meum in mendacio suo, et in miraculis suis: cum ego non misissem eos, nec mandassem eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus.

33. Si igitur interrogaverit te populus iste, vel propheta, aut sacerdos, dicens: Quod est onus Domini? dices ad eos: Vos estis onus, projiciam quippe vos, dicit Dominus.

34. Et propheta, et sacerdos, et populus, qui dicit: Onus Domini; visitabo super virum illum, et super domum ejus.

35. Hæc dicetis unusquisque ad proximum, et ad fratrem suum: Quid respondit Dominus? et quid locutus est Dominus?

36. Et onus Domini ultra non memorabitur, quia onus erit unicuique sermo suus, et pervertistis verba Dei viventis, Domini exercituum, Dei nostri.

37. Hæc dices ad prophetam: Quid respondit tibi Dominus? et quid locutus est Dominus?

38. Si autem, Onus Domini, dixeritis, propter hoc hæc dicit Dominus: Quia dixistis sermonem istum: Onus Domini; et misi ad vos dicens: Nolite dicere: Onus Domini;

39. propterea, ecce, ego tollam vos portans, et derelinquam vos, et civitatem quam dedi vobis et patribus vestris a facie mea.

40. Et dabo vos in opprobrium sempiternum, et in ignominiam æternam, quæ nunquam oblivione delebitur. (*Supr.* 20, 11.)

CAPUT XXIV.

1. Ostendit mihi Dominus, et ecce, duo calathi pleni ficis, positi ante templum Domini, postquam transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis Jechoniam filium Joakim regem Juda, et principes ejus, et fabrum, et inclusorem de Jerusalem, et adduxit eos in Babylonem. (IV. *Reg.* 24, 15.)

2. Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut solent ficus esse primi temporis; et calathus unus ficus habebat malas nimis, quæ comedi non poterant, eo quod essent malæ.

3. Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides, Jeremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valde: et malas, malas valde, quæ comedi non possunt, eo quod sint malæ.

4. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

5. Hæc dicit Dominus Deus Israel: Sicut ficus hæ bonæ, sic cognoscam transmigrationem Juda, quam emisi de loco isto in terram Chaldæorum, in bonum.

6. Et ponam oculos meos super eos ad placandum, et reducam eos in terram hanc, et ædificabo eos, et non destruam, et plantabo eos, et non evellam.

7. Et dabo eis cor, ut sciant me, quia ego sum Dominus, et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum, quia revertentur ad me in toto corde suo. (*Supr.* 7, 23. *Infr.* 31, 33.)

8. Et sicut ficus pessimæ, quæ comedi non possunt, eo quod sint malæ, hæc dicit Dominus, sic dabo Sedeciam regem Juda, et principes ejus, et reliquos de Jerusalem, qui remanserunt in urbe hac, et qui habitant in terra Aegypti. (*Infr.*29,17.)

9. Et dabo eos in vexationem afflictionemque omnibus regnis terræ: in opprobrium et in parabolam, et in proverbium et in maledictionem in universis locis, ad quæ ejeci eos.

10. Et mittam in eis gladium, et famem, et pestem, donec consumantur de terra, quam dedi eis et patribus eorum.

CAPUT XXV.

1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam de omni populo Juda in anno quarto Joakim filii Josiæ regis Juda (ipse est annus primus Nabuchodonosor regis Babylonis),

2. quod locutus est Jeremias propheta ad omnem populum Juda et ad universos habitatores Jerusalem, dicens:

3. A tertiodecimo anno Josiæ filii Amon regis Juda usque ad diem hanc: iste tertius et vigesimus annus, factum est verbum Domini ad me, et lo-

cutus sum ad vos de nocte consurgens et loquens, et non audistis.
4. Et misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas, consurgens diluculo mittensque, et non audistis, neque inclinastis aures vestras, ut audiretis,
5. cum diceret: Revertimini unusquisque a via sua mala, et a pessimis cogitationibus vestris, et habitabitis in terra, quam dedit Dominus vobis, et patribus vestris a sæculo et usque in sæculum. (IV. *Reg.* 17, 13. *Supr.* 18, 11. *Infr.* 35, 15.)
6. Et nolite ire post deos alienos, ut serviatis eis, adoretisque eos, neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestrarum, et non affligam vos.
7. Et non audistis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum vestrarum in malum vestrum.
8. Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Pro eo, quod non audistis verba mea,
9. ecce, ego mittam, et assumam universas cognationes aquilonis, ait Dominus, et Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum, et adducam eos super terram istam, et super habitatores ejus, et super omnes nationes, quæ in circuitu illius sunt, et interficiam eos, et ponam eos in stuporem et in sibilum, et in solitudines sempiternas.
10. Perdamque ex eis vocem gaudii et vocem lætitiæ, vocem sponsi et vocem sponsæ, vocem molæ et lumen lucernæ.
11. Et erit universa terra hæc in solitudinem, et in stuporem, et servient omnes gentes istæ regi Babylonis septuaginta annis. (II. *Par.* 36, 22. I. *Esd.* 1, 1. *Infr.* 29, 10. *Dan.* 9, 2.)
12. Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, et super gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, et super terram Chaldæorum, et ponam illam in solitudines sempiternas.
13. Et adducam super terram illam, omnia verba mea, quæ locutus sum contra eam, omne quod scriptum est in libro isto, quæcumque prophetavit Jeremias adversum omnes gentes,
14. quia servierunt eis, cum essent gentes multæ, et reges magni, et reddam eis secundum opera eorum, et secundum facta manuum suarum.
15. Quia sic dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Sume calicem vini furoris hujus de manu mea, et propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te.
16. Et bibent, et turbabuntur, et insanient a facie gladii, quem ego mittam inter eos.
17. Et accepi calicem de manu Domini, et propinavi cunctis gentibus, ad quas misit me Dominus:
18. Jerusalem, et civitatibus Juda, et regibus ejus, et principibus ejus, ut darem eos in solitudinem, et in stuporem et in sibilum, et in maledictionem, sicut est dies ista:
19. Pharaoni regi Aegypti, et servis ejus, et principibus ejus, et omni populo ejus,
20. et universis generaliter: cunctis regibus terræ Ausitidis, et cunctis regibus terræ Philisthiim, et Ascaloni et Gazæ et Accaron, et reliquiis Azoti,
21. et Idumææ et Moab, et filiis Ammon,
22. et cunctis regibus Tyri, et universis regibus Sidonis, et regibus terræ insularum, qui sunt trans mare,
23. et Dedan et Thema et Buz, et universis, qui attonsi sunt in comam:
24. et cunctis regibus Arabiæ, et cunctis regibus occidentis, qui habitant in deserto,
25. et cunctis regibus Zambri, et cunctis regibus Elam, et cunctis regibus Medorum:
26. cunctis quoque regibus aquilonis de prope et de longe, unicuique contra fratrem suum, et omnibus regnis terræ, quæ super faciem ejus sunt; et rex Sesach bibet post eos.
27. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Bibite et inebriamini, et vomite et

cadite, neque surgatis a facie gladii, quem ego mittam inter vos.
28. Cumque noluerint accipere calicem de manu tua, ut bibant, dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Bibentes bibetis,
29. quia ecce, in civitate, in qua invocatum est nomen meum, ego incipiam affligere: et vos quasi innocentes et immunes eritis? Non eritis immunes, gladium enim ego voco super omnes habitatores terræ, dicit Dominus exercituum. (I. *Petr.* 4,17.)
30. Et tu prophetabis ad eos omnia verba hæc, et dices ad illos: Dominus de excelso rugiet, et de habitaculo sancto suo dabit vocem suam: rugiens rugiet super decorem suum: celeuma quasi calcantium concinetur adversus omnes habitatores terræ. (*Joel* 3, 16. *Amos* 1, 2.)
31. Pervenit sonitus usque ad extrema terræ, quia judicium Domino cum gentibus: judicatur ipse cum omni carne, impios tradidi gladio, dicit Dominus.
32. Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce, afflictio egredietur de gente in gentem, et turbo magnus egredietur a summitatibus terræ.
33. Et erunt interfecti Domini in die illa a summo terræ usque ad summum ejus: non plangentur, et non colligentur, neque sepelientur: in sterquilinium super faciem terræ jacebunt.
34. Ululate, pastores, et clamate, et aspergite vos cinere, optimates gregis, quia completi sunt dies vestri, ut interficiamini, et dissipationes vestræ, et cadetis quasi vasa pretiosa.
35. Et peribit fuga a pastoribus, et salvatio ab optimatibus gregis.
36. Vox clamoris pastorum, et ululatus optimatum gregis, quia vastavit Dominus pascua eorum.
37. Et conticuerunt arva pacis a facie iræ furoris Domini.
38. Dereliquit quasi leo umbraculum suum, quia facta est terra eorum in desolationem a facie iræ columbæ, et a facie iræ furoris Domini.

CAPUT XXVI.

1. In principio regni Joakim, filii Josiæ regis Juda, factum est verbum istud a Domino, dicens:
2. Hæc dicit Dominus: Sta in atrio domus Domini, et loqueris ad omnes civitates Juda, de quibus veniunt, ut adorent in domo Domini universos sermones, quos ego mandavi tibi, ut loquaris ad eos: noli subtrahere verbum,
3. si forte audiant et convertantur unusquisque a via sua mala, et pœniteat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum.
4. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Si non audieritis me, ut ambuletis in lege mea, quam dedi vobis,
5. ut audiatis sermones servorum meorum prophetarum, quos ego misi ad vos de nocte consurgens et dirigens, et non audistis:
6. dabo domum istam sicut Silo, et urbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ. (I. *Reg.* 4,2.)
7. Et audierunt sacerdotes, et prophetæ, et omnis populus Jeremiam loquentem verba hæc in domo Domini.
8. Cumque complesset Jeremias loquens omnia, quæ præceperat ei Dominus, ut loqueretur ad universum populum, apprehenderunt eum sacerdotes, et prophetæ, et omnis populus, dicens: Morte moriatar.
9. Quare prophetavit in nomine Domini, dicens: Sicut Silo erit domus hæc, et urbs ista desolabitur, eo quod non sit habitator? Et congregatus est omnis populus adversus Jeremiam in domo Domini.
10. Et audierunt principes Juda verba hæc, et ascenderunt de domo regis in domum Domini, et sederunt in introitu portæ domus Domini novæ.
11. Et locuti sunt sacerdotes et prophetæ ad principes et ad omnem populum, dicentes: Judicium mortis est viro huic, quia prophetavit adversus civitatem istam, sicut audistis auribus vestris.

12. Et ait Jeremias ad omnes principes et ad universum populum, dicens: Dominus misit me, ut prophetarem ad domum istam, et ad civitatem hanc omnia verba, quæ audistis. (*Supr.* 25, 13.)
13. Nunc ergo bonas facite vias vestras et studia vestra, et audite vocem Domini Dei vestri, et pœnitebit Dominum mali, quod locutus est adversum vos. (*Supr.* 7, 3.)
14. Ego autem, ecce, in manibus vestris sum: facite mihi, quod bonum et rectum est in oculis vestris:
15. verumtamen scitote et cognoscite, quod si occideritis me, sanguinem innocentem tradetis contra vosmetipsos, et contra civitatem istam, et habitatores ejus. In veritate enim misit me Dominus ad vos, ut loquerer in auribus vestris omnia verba hæc. (*Mat.* 23, 34.)
16. Et dixerunt principes, et omnis populus ad sacerdotes et ad prophetas: Non est viro huic judicium mortis, quia in nomine Domini Dei nostri locutus est ad nos.
17. Surrexerunt ergo viri de senioribus terræ, et dixerunt ad omnem cœtum populi, loquentes:
18. Michæas de Morasthi fuit propheta in diebus Ezechiæ regis Juda, et ait ad omnem populum Juda, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Sion quasi ager arabitur, et Jerusalem in acervum lapidum erit, et mons domus in excelsa silvarum. (*Mich.* 3, 12.)
19. Numquid morte condemnavit eum Ezechias rex Juda et omnis Juda? numquid non timuerunt Dominum, et deprecati sunt faciem Domini: et pœnituit Dominum mali, quod locutus fuerat adversum eos? Itaque nos facimus malum grande contra animas nostras.
20. Fuit quoque vir prophetans in nomine Domini, Urias filius Semei de Cariathiarim, et prophetavit adversus civitatem istam, et adversus terram hanc juxta omnia verba Jeremiæ.
21. Et audivit rex Joakim, et omnes potentes, et principes ejus verba hæc, et quæsivit rex interficere eum. Et audivit Urias, et timuit, fugitque et ingressus est Aegyptum.
22. Et misit rex Joakim viros in Aegyptum, Elnathan filium Achobor, et viros cum eo in Aegyptum.
23. Et eduxerunt Uriam de Aegypto, et adduxerunt eum ad regem Joakim, et percussit eum gladio, et projecit cadaver ejus in sepulcris vulgi ignobilis.
24. Igitur manus Ahicam filii Saphan fuit cum Jeremia, ut non traderetur in manus populi, et interficerent eum.

CAPUT XXVII.

1. In principio regni Joakim, filii Josiæ, regis Juda, factum est verbum istud ad Jeremiam a Domino, dicens:
2. Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi vincula et catenas, et pones eas in collo tuo.
3. Et mittes eas ad regem Edom, et ad regem Moab, et ad regem filiorum Ammon, et ad regem Tyri, et ad regem Sidonis, in manu nuntiorum, qui venerunt Jerusalem ad Sedeciam regem Juda.
4. Et præcipies eis, ut ad dominos suos loquantur: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Hæc dicetis ad dominos vestros:
5. Ego feci terram, et homines, et jumenta, quæ sunt super faciem terræ, in fortitudine mea magna, et in brachio meo extento, et dedi eam ei, qui placuit in oculis meis.
6. Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor regis Babylonis servi mei: insuper et bestias agri dedi ei, ut serviant illi.
7. Et servient ei omnes gentes, et filio ejus, et filio filii ejus, donec veniat tempus terræ ejus et ipsius: et servient ei gentes multæ, et reges magni.
8. Gens autem et regnum, quod non servierit Nabuchodonosor regi Babylonis, et quicumque non curvaverit collum suum sub jugo regis Babylonis, in gladio, et in fame, et in peste visitabo super gentem illam,

ait Dominus, donec consumam eos in manu ejus.

9. Vos ergo nolite audire prophetas vestros, et divinos, et somniatores, et augures, et maleficos, qui dicunt vobis: Non servietis regi Babylonis; (*Supr.* 23, 16. *Infr.* 29, 8.)

10. quia mendacium prophetant vobis, ut longe vos faciant de terra vestra, et ejiciant vos, et pereatis.

11. Porro gens, quæ subjecerit cervicem suam sub jugo regis Babylonis, et servierit ei: dimittam eam in terra sua, dicit Dominus, et colet eam, et habitabit in ea.

12. Et ad Sedeciam regem Juda locutus sum secundum omnia verba hæc, dicens: Subjicite colla vestra sub jugo regis Babylonis, et servite ei, et populo ejus, et vivetis.

13. Quare moriemini tu et populus tuus gladio, et fame, et peste, sicut locutus est Dominus ad gentem, quæ servire noluerit regi Babylonis?

14. Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis: Non servietis regi Babylonis; quia mendacium ipsi loquuntur vobis.

15. Quia non misi eos, ait Dominus, et ipsi prophetant in nomine meo mendaciter, ut ejiciant vos, et pereatis tam vos, quam prophetæ, qui vaticinantur vobis. (*Supr.* 14, 14. — 23, 21. *Infr.* 29, 9.)

16. Et ad sacerdotes, et ad populum istum locutus sum, dicens: Hæc dicit Dominus: Nolite audire verba prophetarum vestrorum, qui prophetant vobis, dicentes: Ecce vasa Domini revertentur de Babylone nunc cito; mendacium enim prophetant vobis.

17. Nolite ergo audire eos, sed servite regi Babylonis, ut vivatis: quare datur hæc civitas in solitudinem?

18. Et si prophetæ sunt, et est verbum Domini in eis, occurrant Domino exercituum, ut non veniant vasa, quæ derelicta fuerant in domo Domini, et in domo regis Juda, et in Jerusalem, in Babylonem.

19. Quia hæc dicit Dominus exercituum ad columnas, et ad mare, et ad bases, et ad reliqua vasorum, quæ remanserunt in civitate hac, (IV. *Reg.* 25, 13.)

20. quæ non tulit Nabuchodonosor rex Babylonis, cum transferret Jechoniam filium Joakim regem Juda de Jerusalem in Babylonem, et omnes optimates Juda et Jerusalem,

21. quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel ad vasa, quæ derelicta sunt in domo Domini, et in domo regis Juda et Jerusalem:

22. In Babylonem transferentur, et ibi erunt usque ad diem visitationis suæ, dicit Dominus, et afferri faciam ea, et restitui in loco isto.

CAPUT XXVIII.

1. Et factum est in anno illo, in principio regni Sedeciæ regis Juda, in anno quarto, in mense quinto, dixit ad me Hananias, filius Azur, propheta de Gabaon, in domo Domini coram sacerdotibus et omni populo, dicens:

2. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Contrivi jugum regis Babylonis.

3. Adhuc duo anni dierum, et ego referri faciam ad locum istum omnia vasa domus Domini, quæ tulit Nabuchodonosor rex Babylonis de loco isto, et transtulit ea in Babylonem.

4. Et Jechoniam filium Joakim regem Juda, et omnem transmigrationem Juda, qui ingressi sunt in Babylonem, ego convertam ad locum istum, ait Dominus: conteram enim jugum regis Babylonis.

5. Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam in oculis sacerdotum et in oculis omnis populi, qui stabat in domo Domini,

6. et ait Jeremias propheta: Amen, sic faciat Dominus: suscitet Dominus verba tua, quæ prophetasti, ut referantur vasa in domum Domini, et omnis transmigratio de Babylone ad locum istum.

7. Verumtamen audi verbum hoc, quod ego loquor in auribus tuis, et in auribus universi populi:

8. Prophetæ, qui fuerunt ante me et ante te ab initio, et prophetaverunt super terras multas, et super

regna magna de prœlio, et de afflictione, et de fame.

9. Propheta, qui vaticinatus est pacem, cum venerit verbum ejus, scietur propheta, quem misit Dominus in veritate.

10. Et tulit Hananias propheta catenam de collo Jeremiæ prophetæ, et confregit eam.

11. Et ait Hananias in conspectu omnis populi, dicens: Hæc dicit Dominus: Sic confringam jugum Nabuchodonosor regis Babylonis post duos annos dierum de collo omnium gentium.

12. Et abiit Jeremias propheta in viam suam. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, postquam confregit Hananias propheta catenam de collo Jeremiæ prophetæ, dicens:

13. Vade, et dices Hananiæ: Hæc dicit Dominus: Catenas ligneas contrivisti, et facies pro eis catenas ferreas.

14. Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Jugum ferreum posui super collum cunctarum gentium istarum, ut serviant Nabuchodonosor regi Babylonis, et servient ei: insuper et bestias terræ dedi ei.

15. Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi, Hanania: non misit te Dominus, et tu confidere fecisti populum istum in mendacio.

16. Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce, ego mittam te a facie terræ: hoc anno morieris, adversum enim Dominum locutus es.

17. Et mortuus est Hananias propheta in anno illo mense septimo.

CAPUT XXIX.

1. Et hæc sunt verba libri, quem misit Jeremias propheta de Jerusalem ad reliquias seniorum transmigrationis, et ad sacerdotes et ad prophetas, et ad omnem populum, quem traduxerat Nabuchodonosor de Jerusalem in Babylonem,

2. postquam egressus est Jechonias rex, et domina et eunuchi, et principes Juda et Jerusalem, et faber et inclusor de Jerusalem,

3. in manu Elasa filii Saphan et Gamariæ filii Helciæ, quos misit Sedecias rex Juda ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Babylonem, dicens:

4. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel omni transmigrationi, quam transtuli de Jerusalem in Babylonem:

5. Aedificate domos, et habitate, et plantate hortos, et comedite fructum eorum.

6. Accipite uxores, et generate filios et filias, et date filiis vestris uxores, et filias vestras date viris, et pariant filios et filias, et multiplicamini ibi, et nolite esse pauci numero.

7. Et quærite pacem civitatis, ad quam transmigrare vos feci, et orate pro ea ad Dominum, quia in pace illius erit pax vobis.

8. Hæc enim dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Non vos seducant prophetæ vestri, qui sunt in medio vestrum, et divini vestri, et ne attendatis ad somnia vestra, quæ vos somniatis, (*Supr.* 23, 16.)

9. quia falso ipsi prophetant vobis in nomine meo, et non misi eos, dicit Dominus.

10. Quia hæc dicit Dominus: Cum cœperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo vos, et suscitabo super vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum istum. *

11. Ego enim scio cogitationes, quas ego cogito super vos, ait Dominus, cogitationes pacis, et non afflictionis, ut dem vobis finem et patientiam. *(*Supr.* 25, 11.)

12. Et invocabitis me, et ibitis, et orabitis me, et ego exaudiam vos.

13. Quæretis me, et invenietis, cum quæsieritis me in toto corde vestro.

14. Et inveniar a vobis, ait Dominus, et reducam captivitatem vestram, et congregabo vos de universis gentibus et de cunctis locis, ad quæ expuli vos, dicit Dominus, et reverti vos faciam de loco, ad quem transmigrare vos feci,

15. quia dixistis: Suscitavit nobis Dominus prophetas in Babylone.

16. Quia hæc dicit Dominus ad regem, qui sedet super solium David,

et ad omnem populum habitatorem urbis hujus, ad fratres vestros, qui non sunt egressi vobiscum in transmigrationem:
17. hæc dicit Dominus exercituum: Ecce, mittam in eos gladium et famem et pestem, et ponam eos quasi ficus malas, quæ comedi non possunt, eo quod pessimæ sint. (*Supr.* 24, 9.)
18. Et persequar eos in gladio et in fame et in pestilentia, et dabo eos in vexationem universis regnis terræ: in maledictionem et in stuporem, et in sibilum et in opprobrium cunctis gentibus, ad quas ego ejeci eos,
19. eo quod non audierint verba mea, dicit Dominus, quæ misi ad eos per servos meos prophetas, de nocte consurgens, et mittens: et non audistis, dicit Dominus.
20. Vos ergo audite verbum Domini, omnis transmigratio, quam emisi de Jerusalem in Babylonem.
21. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel ad Achab filium Coliæ, et ad Sedeciam filium Maasiæ, qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter: Ecce, ego tradam eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis, et percutiet eos in oculis vestris.
22. Et assumetur ex eis maledictio omni transmigrationi Juda, quæ est in Babylone, dicentium: Ponat te Dominus sicut Sedeciam, et sicut Achab, quos frixit rex Babylonis in igne,
23. pro eo quod fecerint stultitiam in Israel, et mœchati sunt in uxores amicorum suorum, et locuti sunt verbum in nomine meo mendaciter, quod non mandavi eis: ego sum judex et testis, dicit Dominus.
24. Et ad Semeian Nehelamiten dices:
25. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Pro eo, quod misisti in nomine tuo libros ad omnem populum, qui est in Jerusalem, et ad Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem, et ad universos sacerdotes, dicens:
26. Dominus dedit te sacerdotem pro Jojade sacerdote, ut sis dux in domo Domini super omnem virum arreptitium et prophetantem, ut mittas eum in nervum et in carcerem:
27. et nunc quare non increpasti Jeremiam Anathothiten, qui prophetat vobis?
28. Quia super hoc misit in Babylonem ad nos, dicens: Longum est: ædificate domos, et habitate, et plantate hortos, et comedite fructus eorum.
29. Legit ergo Sophonias sacerdos librum istum in auribus Jeremiæ prophetæ.
30. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens:
31. Mitte ad omnem transmigrationem, dicens: Hæc dicit Dominus ad Semeian Nehelamiten: Pro eo quod prophetavit vobis Semeias: et ego non misi eum, et fecit vos confidere in mendacio,
32. idcirco hæc dicit Dominus: Ecce, ego visitabo super Semeian Nehelamiten, et super semen ejus: non erit ei vir sedens in medio populi hujus, et non videbit bonum, quod ego faciam populo meo, ait Dominus, quia prævaricationem locutus est adversus Dominum.

CAPUT XXX.

1. Hoc verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, dicens:
2. Hæc dicit Dominus Deus Israel, dicens: Scribe tibi omnia verba, quæ locutus sum ad te, in libro.
3. Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus, et convertam conversionem populi mei Israel et Juda, ait Dominus, et convertam eos ad terram, quam dedi patribus eorum, et possidebunt eam.
4. Et hæc verba, quæ locutus est Dominus ad Israel et ad Judam:
5. Quoniam hæc dicit Dominus: Vocem terroris audivimus: formido, et non est pax.
6. Interrogate, et videte, si generat masculus: quare ergo vidi omnis viri manum super lumbum suum, quasi parturientis, et conversæ sunt universæ facies in auruginem?

7. Væ, quia magna dies illa, nec est similis ejus, tempusque tribulationis est Jacob, et ex ipso salvabitur. (*Joel* 2, 11. *Amos.* 5, 18.)
8. Et erit in die illa, ait Dominus exercituum: conteram jugum ejus de collo tuo, et vincula ejus dirumpam, et non dominabuntur ei amplius alieni,
9. sed servient Domino Deo suo, et David regi suo, quem suscitabo eis.
10. Tu ergo ne timeas, serve meus Jacob, ait Dominus, neque paveas, Israel, quia ecce ego salvabo te de terra loginqua, et semen tuum de terra captivitatis eorum, et revertetur Jacob, et quiescet, et cunctis affluet bonis, et non erit, quem formidet, (*Isai.* 44, 2. *Luc.* 1, 70.)
11. quoniam tecum ego sum, ait Dominus, ut salvem te: faciam enim consummationem in cunctis gentibus, in quibus dispersi te: te autem non faciam in consummationem, sed castigabo te in judicio, ut non videaris tibi innoxius.
12. Quia hæc dicit Dominus: Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua.
13. Non est, qui judicet judicium tuum ad alligandum: curationum utilitas non est tibi.
14. Omnes amatores tui obliti sunt tui, teque non quærent, plaga enim inimici percussi te castigatione crudeli; propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua. (*Supr.* 23, 19.)
15. Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus: propter multitudinem iniquitatis tuæ, et propter dura peccata tua feci hæc tibi. (*Supr.* 15, 18.)
16. Propterea omnes, qui comedunt te, devorabuntur, et universi hostes tui in captivitatem ducentur, et qui te vastant, vastabuntur, cunctosque prædatores tuos dabo in prædam.
17. Obducam enim cicatricem tibi, et a vulneribus tuis sanabo te, dicit Dominus. Quia ejectam vocaverunt te, Sion: Hæc est, quæ non habebat requirentem.
18. Hæc dicit Dominus: Ecce, ego convertam conversionem tabernaculorum Jacob, et tectis ejus miserebor, et ædificabitur civitas in excelso suo, et templum juxta ordinem suum fundabitur.
19. Et egredietur de eis laus, voxque ludentium, et multiplicabo eos, et non minuentur, et glorificabo eos, et non attenuabuntur.
20. Et erunt filii ejus sicut a principio, et cœtus ejus coram me permanebit, et visitabo adversum omnes, qui tribulant eum.
21. Et erit dux ex eo, et princeps de medio ejus producetur, et applicabo eum, et accedet ad me: quis enim iste est, qui applicet cor suum, et appropinquet mihi? ait Dominus.
22. Et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum.
23. Ecce, turbo Domini, furor egrediens, procella ruens in capite impiorum conquiescet.
24. Non avertet iram indignationis Dominus, donec faciat et compleat cogitationem cordis sui: in novissimo dierum intelligetis ea.

CAPUT XXXI.

1. In tempore illo, dicit Dominus: Ero Deus universis cognationibus Israel, et ipsi erunt mihi in populum.
2. Hæc dicit Dominus: Invenit gratiam in deserto populus, qui remanserat a gladio: vadet ad requiem suam Israel.
3. Longe Dominus apparuit mihi. Et in caritate perpetua dilexi te, ideo attraxi te, miserans.
4. Rursumque ædificabo te, et ædificaberis, virgo Israel; adhuc ornaberis tympanis tuis, et egredieris in choro ludentium.
5. Adhuc plantabis vineas in montibus Samariæ: plantabunt plantantes, et donec tempus veniat, non vindemiabunt,
6. quia erit dies, in qua clamabunt custodes in monte Ephraim: Surgite, et ascendamus in Sion ad Dominum Deum nostrum. (*Isai.* 2, 3. *Mich.* 4, 2.)

7. Quia hæc dicit Dominus: Exultate in lætitia, Jacob, et hinnite contra caput gentium: personate et canite, et dicite: Salva, Domine, populum tuum, reliquias Israel.

8. Ecce, ego adducam eos de terra aquilonis, et congregabo eos ab extremis terræ: inter quos erunt cæcus et claudus, prægnans et pariens simul, cœtus magnus revertentium huc.

9. In fletu venient, et in misericordia reducam eos, et adducam eos per torrentes aquarum in via recta, et non impingent in ea, quia factus sum Israeli pater, et Ephraim primogenitus meus est.

10. Audite verbum Domini, gentes, et annuntiate in insulis, quæ procul sunt, et dicite: Qui dispersit Israel, congregabit eum, et custodiet eum sicut pastor gregem suum.

11. Redemit enim Dominus Jacob, et liberavit eum de manu potentioris.

12. Et venient, et laudabunt in monte Sion, et confluent ad bona Domini super frumento, et vino et oleo, et fœtu pecorum et armentorum, eritque anima eorum quasi hortus irriguus, et ultra non esurient.

13. Tunc lætabitur virgo in choro, juvenes et senes simul, et convertam luctum eorum in gaudium, et consolabor eos, et lætificabo a dolore suo.

14. Et inebriabo animam sacerdotum pinguedine, et populus meus bonis meis adimplebitur, ait Dominus.

15. Hæc dicit Dominus: Vox in excelso audita est lamentationis, luctus et fletus Rachel, plorantis filios suos et nolentis consolari super eis, quia non sunt. (*Mat.* 2, 18.)

16. Hæc dicit Dominus: Quiescat vox tua a ploratu, et oculi tui a lacrymis, quia est merces operi tuo, ait Dominus: et revertentur de terra inimici.

17. Et est spes novissimis tuis, ait Dominus, et revertentur filii ad terminos suos.

18. Audiens audivi Ephraim transmigrantem: Castigasti me, et eruditus sum, quasi juvenculus indomitus: converte me, et convertar, quia tu Dominus Deus meus.

19. Postquam enim convertisti me, egi pœnitentiam, et postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Confusus sum, et erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ.

20. Si filius honorabilis mihi Ephraim, si puer delicatus: quia ex quo locutus sum de eo, adhuc recordabor ejus. Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum: miserans miserebor ejus, ait Dominus.

21. Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines, dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulasti, revertere, virgo Israel, revertere ad civitates tuas istas.

22. Usquequo deliciis dissolveris, filia vaga? quia creavit Dominus novum super terram: femina circumdabit virum.

23. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Adhuc dicent verbum istud in terra Juda et in urbibus ejus, cum convertero captivitatem eorum: Benedicat tibi Dominus, pulchritudo justitiæ, mons sanctus;

24. et habitabunt in eo Judas, et omnes civitates ejus simul, agricolæ et minantes greges.

25. Quia inebriavi animam lassam, et omnem animam esurientem saturavi:

26. ideo quasi de somno suscitatus sum, et vidi, et somnus meus dulcis mihi.

27. Ecce, dies veniunt, dicit Dominus, et seminabo domum Israel et domum Juda semine hominum et semine jumentorum.

28. Et sicut vigilavi super eos, ut evellerem, et demolirer et dissiparem, et disperderem et affligerem: sic vigilabo super eos, ut ædificem et plantem, ait Dominus.

29. In diebus illis non dicent ultra: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupuerunt; (*Ezech.* 18, 2.)

30. sed unusquisque in iniquitate sua morietur: omnis homo, qui com-

ederit uvam acerbam, obstupescent dentes ejus.

31. Ecce, dies venient, dicit Dominus, et feriam domui Israel et domui Juda fœdus novum, (*Hebr.* 8, 8.)

32. non secundum pactum, quod pepigi cum patribus eorum in die, qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Aegypti; pactum, quod irritum fecerunt, et ego dominatus sum eorum, dicit Dominus.

33. Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israel: post dies illos, dicit Dominus: Dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam, et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum. (*Supr.* 24, 7. *Hebr.* 10, 16.)

34. Et non ducebit ultra vir proximum suum et vir fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum; omnes enim cognoscent me a minimo eorum usque ad maximum, ait Dominus, quia propitiabor iniquitati eorum, et peccati eorum non memorabor amplius. (*Act.* 10, 43.)

35. Hæc dicit Dominus, qui dat solem in lumine diei, ordinem lunæ et stellarum in lumine noctis, qui turbat mare, et sonant fluctus ejus, Dominus exercituum nomen illi.

36. Si defecerint leges istæ coram me, dicit Dominus, tunc et semen Israel deficiet, ut non sit gens coram me cunctis diebus.

37. Hæc dicit Dominus: Si mensurari potuerint cœli sursum, et investigari fundamenta terræ deorsum, et ego abjiciam universum semen Israel propter omnia, quæ fecerunt, dicit Dominus.

38. Ecce, dies veniunt, dicit Dominus, et ædificabitur civitas Domino a turre Hananeel usque ad portam anguli.

39. Et exibit ultra norma mensuræ in conspectu ejus super collem Gareb, et circuibit Goatha,

40. et omnem vallem cadaverum et cineris, et universam regionem mortis usque ad torrentem Cedron, et usque ad angulum portæ equorum orientalis, Sanctum Domini: non evelletur, et non destruetur ultra in perpetuum.

CAPUT XXXII.

1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino in anno decimo Sedeciæ regis Juda; ipse est annus decimus octavus Nabuchodonosor.

2. Tunc exercitus regis Babylonis obsidebat Jerusalem, et Jeremias propheta erat clausus in atrio carceris, qui erat in domo regis Juda.

3. Clauserat enim eum Sedecias rex Juda, dicens: Quare vaticinaris, dicens: hæc dicit Dominus: Ecce, ego dabo civitatem istam in manus regis Babylonis, et capiet eam?

4. Et Sedecias rex Juda non effugiet de manu Chaldæorum, sed tradetur in manus regis Babylonis, et loquetur os ejus cum ore illius, et oculi ejus oculos illius videbunt,

5. et in Babylonem ducet Sedeciam, et ibi erit, donec visitem eum, ait Dominus: si autem dimicaveritis adversum Chaldæos, nihil prosperum habebitis.

6. Et dixit Jeremias: Factum est verbum Domini ad me, dicens:

7. Ecce Hanameel, filius Sellum, patruelis tuus veniet ad te, dicens: Eme tibi agrum meum, qui est in Anathoth: tibi enim competit ex propinquitate, ut emas.

8. Et venit ad me Hanameel, filius patrui mei, secundum verbum Domini ad vestibulum carceris, et ait ad me: Posside agrum meum, qui est in Anathoth in terra Benjamin, quia tibi competit hereditas, et tu propinquus es, ut possideas. Intellexi autem, quod verbum Domini esset.

9. Et emi agrum ab Hanameel, filio patrui mei, qui est in Anathoth, et appendi ei argentum, septem stateres et decem argenteos.

10. Et scripsi in libro, et signavi, et adhibui testes, et appendi argentum in statera.

11. Et accepi librum possessionis signatum, et stipulationes, et rata, et signa forinsecus.

12. Et dedi librum possessionis Baruch, filio Neri filii Maasiæ, in oculis

Hanameel patruelis mei, in oculis testium, qui scripti erant in libro emtionis, et in oculis omnium Judæorum, qui sedebant in atrio carceris.

13. Et præcepi Baruch coram eis, dicens:

14. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Sume libros istos, librum emtionis hunc signatum, et librum hunc, qui apertus est, et pone illos in vase fictili, ut permanere possint diebus multis.

15. Hæc enim dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Adhuc possidebuntur domus, et agri et vineæ in terra ista.

16. Et oravi ad Dominum, postquam tradidi librum possessionis Baruch filio Neri, dicens:

17. Heu, heu, heu, Domine Deus: ecce, tu fecisti cœlum et terram in fortitudine tua magna, et in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne verbum,

18. qui facis misericordiam in millibus, et reddis iniquitatem patrum in sinum filiorum eorum post eos: Fortissime, magne et potens, Dominus exercituum nomen tibi. (*Exod.* 34, 7.)

19. Magnus consilio, et incomprehensibilis cogitatu, cujus oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique secundum vias suas, et secundum fructum adinventionum ejus.

20. Qui posuisti signa et portenta in terra Aegypti usque ad diem hanc, et in Israel et in hominibus, et fecisti tibi nomen, sicut est dies hæc.

21. Et eduxisti populum tuum Israel de terra Aegypti, in signis et in portentis, et in manu robusta et in brachio extento, et in terrore magno.

22. Et dedisti eis terram hanc, quam jurasti patribus eorum, ut dares eis terram fluentem lacte et melle.

23. Et ingressi sunt, et possederunt eam, et non obedierunt voci tuæ, et in lege tua non ambulaverunt: omnia, quæ mandasti eis, ut facerent, non fecerunt, et evenerunt eis omnia mala hæc.

24. Ecce, munitiones exstructæ sunt adversum civitatem, ut capiatur, et urbs data est in manus Chaldæorum, qui prœliantur adversus eam a facie gladii et famis et pestilentiæ, et quæcumque locutus es, acciderunt, ut tu ipse cernis.

25. Et tu dicis mihi, Domine Deus: Eme agrum argento, et adhibe testes, cum urbs data sit in manus Chaldæorum?

26. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

27. Ecce, ego Dominus Deus universæ carnis: numquid mihi difficile erit omne verbum?

28. Propterea hæc dicit Dominus: Ecce, ego tradam civitatem istam in manus Chaldæorum, et in manus regis Babylonis, et capient eam.

29. Et venient Chaldæi prœliantes adversum urbem hanc, et succendent eam igni, et comburent eam, et domos, in quarum domatibus sacrificabant Baal, et libabant diis alienis libamina ad irritandum me.

30. Erant enim filii Israel et filii Juda jugiter facientes malum in oculis meis ab adolescentia sua: filii Israel, qui usque nunc exacerbant me in opere manuum suarum, dicit Dominus.

31. Quia in furore et in indignatione mea facta est mihi civitas hæc, a die, qua ædificaverunt eam, usque ad diem istam, qua auferetur de conspectu meo:

32. propter malitiam filiorum Israel, et filiorum Juda, quam fecerunt ad iracundiam me provocantes, ipsi et reges eorum, principes eorum, et sacerdotes eorum et prophetæ eorum, viri Juda et habitatores Jerusalem.

33. Et verterunt ad me terga et non facies, cum docerem eos diluculo, et erudirem, et nollent audire, ut acciperent disciplinam.

34. Et posuerunt idola sua in domo, in qua invocatum est nomen meum, ut polluerent eam. (IV. *Reg.* 21, 4.)

35. Et ædificaverunt excelsa Baal,

quæ sunt in valle filii Ennom, ut initiarent filios suos et filias suas Moloch, quod non mandavi eis: nec ascendit in cor meum, ut facerent abominationem hanc, et in peccatum deducerent Judam.

36. Et nunc propter ista, hæc dicit Dominus Deus Israel ad civitatem hanc, de qua vos dicitis, quod tradetur in manus regis Babylonis in gladio et in fame et in peste:

37. Ecce, ego congregabo eos de universis terris, ad quas ejeci eos in furore meo, et in ira mea, et in indignatione grandi, et reducam eos ad locum istum, et habitare eos faciam confidenter.

38. Et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum.

39. Et dabo eis cor unum, et viam unam, ut timeant me universis diebus, et bene sit eis, et filiis eorum post eos.

40. Et feriam eis pactum sempiternum, et non desinam eis benefacere, et timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant a me.

41. Et lætabor super eis, cum bene eis fecero, et plantabo eos in terra ista in veritate in toto corde meo et in tota anima mea.

42. Quia hæc dicit Dominus: Sicut adduxi super populum istum omne malum hoc grande, sic adducam super eos omne bonum, quod ego loquor ad eos.

43. Et possidebuntur agri in terra ista, de qua vos dicitis, quod deserta sit, eo quod non remanserit homo et jumentum, et data sit in manus Chaldæorum.

44. Agri ementur pecunia, et scribentur in libro, et imprimetur signum, et testis adhibebitur, in terra Benjamin et in circuitu Jerusalem, in civitatibus Juda et in civitatibus montanis, et in civitatibus campestribus et in civitatibus quæ ad austrum sunt, quia convertam captivitem eorum, ait Dominus.

CAPUT XXXIII.

1. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam secundo, cum adhuc clausus esset in atrio carceris, dicens:

2. Hæc dicit Dominus, qui facturus est, et formaturus illud, et paraturus, Dominus nomen ejus:

3. Clama ad me, et exaudiam te, et annuntiabo tibi grandia et firma, quæ nescis.

4. Quia hæc dicit Dominus Deus Israel ad domos urbis hujus et ad domos regis Juda, quæ destructæ sunt, et ad munitiones et ad gladium

5. venientium, ut dimicent cum Chaldæis, et impleant eas cadaveribus hominum, quos percussi in furore meo et in indignatione mea, abscondens faciem meam a civitate hac propter omnem malitiam eorum:

6. Ecce, ego obducam eis cicatricem et sanitatem, et curabo eos, et revelabo illis deprecationem pacis et veritatis.

7. Et convertam conversionem Juda et conversionem Jerusalem, et ædificabo eos sicut a principio.

8. Et emundabo illos ab omni iniquitate sua, in qua peccaverunt mihi, et propitius ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus deliquerunt mihi, et spreverunt me.

9. Et erit mihi in nomen et in gaudium, et in laudem et in exultationem cunctis gentibus terræ, quæ audierint omnia bona, quæ ego facturus sum eis, et pavebunt, et turbabuntur in universis bonis, et in omni pace, quam ego faciam eis.

10. Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur in loco isto (quem vos dicitis esse desertum, eo quod non sit homo nec jumentum in civitatibus Juda et foris Jerusalem, quæ desolatæ sunt absque homine, et absque habitatore, et absque pecore)

11. vox gaudii et vox lætitiæ, vox sponsi et vox sponsæ, vox dicentium: Confitemini Domino exercituum, quoniam bonus Dominus, quoniam in æternum misericordia ejus; et portantium vota in domum Domini: reducam enim conversionem terræ, sicut a principio, dicit Dominus.

12. Hæc dicit Dominus exercituum:

Adhuc erit in loco isto deserto absque homine et absque jumento, et in cunctis civitatibus ejus habitaculum pastorum accubantium gregum.

13. In civitatibus montuosis et in civitatibus campestribus, et in civitatibus, quæ ad austrum sunt, et in terra Benjamin et in circuitu Jerusalem, et in civitatibus Juda adhuc transibunt greges ad manum numerantis, ait Dominus.

14. Ecce, dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo verbum bonum, quod locutus sum ad domum Israel et ad domum Juda.

15. In diebus illis et in tempore illo germinare faciam David germen justitiæ, et faciet judicium et justitiam in terra. (*Supr.* 23, 5.)

16. In diebus illis salvabitur Juda, et Jerusalem habitabit confidenter, et hoc est nomen, quod vocabunt eum: Dominus justus noster.

17. Quia hæc dicit Dominus: Non interibit de David vir, qui sedeat super thronum domus Israel.

18. Et de sacerdotibus et de Levitis non interibit vir a facie mea, qui offerat holocautomata, et incendat sacrificium, et cædat victimas omnibus diebus.

19. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

20. Hæc dicit Dominus: Si irritum potest fieri pactum meum cum die, et pactum meum cum nocte, ut non sit dies et nox in tempore suo,

21. et pactum meum irritum esse poterit cum David servo meo, ut non sit ex eo filius, qui regnet in throno ejus, et Levitæ et sacerdotes ministri mei.

22. Sicut enumerari non possunt stellæ cœli, et metiri arena maris, sic multiplicabo semen David servi mei, et Levitas ministros meos.

23. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

24. Numquid non vidisti, quid populus hic locutus sit, dicens: Duæ cognationes, quas elegerat Dominus, abjectæ sunt, et populum meum despexerunt eo, quod non sit ultra gens coram eis?

25. Hæc dicit Dominus: Si pactum meum inter diem et noctem, et leges cœlo et terræ non posui:

26. equidem et semen Jacob et David servi mei projiciam, ut non assumam de semine ejus principes seminis Abraham, Isaac et Jacob: reducam enim conversionem eorum, et miserebor eis.

CAPUT XXXIV.

1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, quando Nabuchodonosor rex Babylonis, et omnis exercitus ejus universaque regna terræ, quæ erant sub potestate manus ejus, et omnes populi bellabant contra Jerusalem et contra omnes urbes ejus, dicens:

2. Hæc dicit Dominus Deus Israel: Vade, et loquere ad Sedeciam regem Juda, et dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Ecce, ego tradam civitatem hanc in manus regis Babylonis, et succendet eam igni.

3. Et tu non effugies de manu ejus, sed comprehensione capieris, et in manu ejus traderis, et oculi tui oculos regis Babylonis videbunt, et os ejus cum ore tuo loquetur, et Babylonem introibis.

4. Attamen audi verbum Domini, Sedecia rex Juda: Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio,

5. sed in pace morieris, et secundum combustiones patrum tuorum regum priorum, qui fuerunt ante te, sic comburent te, et: Væ domine, plangent te; quia verbum ego locutus sum, dicit Dominus.

6. Et locutus est Jeremias propheta ad Sedeciam regem Juda universa verba hæc in Jerusalem.

7. Et exercitus regis Babylonis pugnabat contra Jerusalem, et contra omnes civitates Juda, quæ reliquæ erant contra Lachis et contra Azecha: hæ enim supererant de civitatibus Juda, urbes munitæ.

8. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, postquam percussit rex Sedecias fœdus cum omni populo in Jerusalem, prædicans:

9. Ut dimitteret unusquisque servum suum, et unusquisque ancillam

suam, Hebræum et Hebræam, liberos; et nequaquam dominarentur eis, id est in Judæo et fratre suo.
10. Audierunt ergo omnes principes et universus populus, qui inierant pactum, ut dimitteret unusquisque servum suum, et unusquisque ancillam suam liberos, et ultra non dominarentur eis: audierunt igitur, et dimiserunt.
11. Et conversi sunt deinceps, et retraxerunt servos et ancillas suas quos dimiserant liberos, et subjugaverunt in famulos et famulas.
12. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam a Domino, dicens:
13. Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego percussi fœdus cum patribus vestris in die, qua eduxi eos de terra Aegypti de domo servitutis, dicens:
14. Cum completi fuerint septem anni, dimittat unusquisque fratrem suum Hebræum, qui venditus est ei, et serviet tibi sex annis, et dimittes eum a te liberum: et non audierunt patres vestri me, nec inclinaverunt aurem suam. (*Deut.* 15, 12.)
15. Et conversi estis vos hodie, et fecistis quod rectum est in oculis meis, ut prædicaretis libertatem unusquisque ad amicum suum, et inistis pactum in conspectu meo in domo, in qua invocatum est nomen meum super eam.
16. Et reversi estis, et commaculastis nomen meum, et reduxistis unusquisque servum suum, et unusquisque ancillam suam, quos dimiseratis, ut essent liberi et suæ potestatis, et subjugastis eos, ut sint vobis servi et ancillæ.
17. Propterea hæc dicit Dominus: Vos non audistis me, ut prædicaretis libertatem unusquisque fratri suo, et unusquisque amico suo: ecce, ego prædico vobis libertatem, ait Dominus ad gladium, ad pestem et ad famem, et dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ.
18. Et dabo viros, qui prævaricantur fœdus meum, et non observaverunt verba fœderis, quibus assensi sunt in conspectu meo, vitulum quem conciderunt in duas partes, et transierunt inter divisiones ejus: (*Gen.* 15, 10.)
19. principes Juda et principes Jerusalem, eunuchi et sacerdotes, et omnis populus terræ, qui transierunt inter divisiones vituli,
20. et dabo eos in manus inimicorum suorum, et in manus quærentium animam eorum, et erit morticinum eorum in escam volatilibus cœli et bestiis terræ.
21. Et Sedeciam regem Juda et principes ejus dabo in manus inimicorum suorum, et in manus quærentium animas eorum, et in manus exercituum regis Babylonis, qui recesserunt a vobis.
22. Ecce, ego præcipio, dicit Dominus, et reducam eos in civitatem hanc, et prœliabuntur adversus eam, et capient eam, et incendent igni, et civitates Juda dabo in solitudinem eo, quod non sit habitator.

CAPUT XXXV.

1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino in diebus Joakim filii Josiæ regis Juda, dicens:
2. Vade ad domum Rechabitarum, et loquere eis, et introduces eos in domum Domini in unam exedram thesaurorum, et dabis eis bibere vinum.
3. Et assumsi Jezoniam, filium Jeremiæ filii Habsaniæ, et fratres ejus et omnes filios ejus, et universam domum Rechabitarum,
4. et introduxi eos in domum Domini ad gazophylacium filiorum Hanan, filii Jegedeliæ hominis Dei, quod erat juxta gazophylacium principum, super thesaurum Maasiæ filii Sellum, qui erat custos vestibuli.
5. Et posui coram filiis domus Rechabitarum scyphos plenos vino et calices, et dixi ad eos: Bibite vinum.
6. Qui responderunt: Non bibemus vinum, quia Jonadab filius Rechab, pater noster, præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum, vos et filii vestri, usque in sempiternum:
7. et domum non ædificabitis, et sementem non seretis, et vineas non plantabitis, nec habebitis, sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus

vestris, ut vivatis diebus multis super faciem terræ, in qua vos peregrinamini.

8. Obedivimus ergo voci Jonadab filii Rechab, patris nostri, in omnibus, quæ præcepit nobis, ita, ut non biberemus vinum cunctis diebus nostris, nos et mulieres nostræ, filii et filiæ nostræ,

9. et non ædificaremus domos ad habitandum, et vineam et agrum, et sementem non habuimus,

10. sed habitavimus in tabernaculis, et obedientes fuimus juxta omnia, quæ præcepit nobis Jonadab pater noster.

11. Cum autem ascendisset Nabuchodonosor rex Babylonis ad terram nostram, diximus: Venite, et ingrediamur Jerusalem a facie exercitus Chaldæorum, et a facie exercitus Syriæ, et mansimus in Jerusalem.

12. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

13. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Vade, et dic viris Juda et habitatoribus Jerusalem: Numquid non recipietis disciplinam, ut obediatis verbis meis? dicit Dominus.

14. Prævaluerunt sermones Jonadab filii Rechab, quos præcepit filiis suis, ut non biberent vinum, et non biberunt usque ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris sui: Ego autem locutus sum ad vos, de mane consurgens et loquens, et non obedistis mihi.

15. Misique ad vos omnes servos meos prophetas, consurgens diluculo, mittensque et dicens: Convertimini unusquisque a via sua pessima, et bona facite studia vestra, et nolite sequi deos alienos, neque colatis eos, et habitabitis in terra, quam dedi vobis et patribus vestris: et non inclinastis aurem vestram, neque audistis me. (*Supr.* 25, 5.)

16. Firmaverunt igitur filii Jonadab filii Rechab præceptum patris sui, quod præceperat eis: populus autem iste non obedivit mihi.

17. Idcirco hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce, ego adducam super Juda et super omnes habitatores Jerusalem universam afflictionem, quam locutus sum adversum illos, eo quod locutus sum ad illos, et non audierunt: vocavi illos, et non responderunt mihi.

18. Domui autem Rechabitarum, dixit Jeremias: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Pro eo, quod obedistis præcepto Jonadab patris vestri, et custodistis omnia mandata ejus, et fecistis universa, quæ præcepit vobis:

19. propterea hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Non deficiet vir de stirpe Jonadab filii Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.

CAPUT XXXVI.

1. Et factum est in anno quarto Joakim filii Josiæ regis Juda; factum est verbum hoc ad Jeremiam a Domino, dicens:

2. Tolle volumen libri, et scribes in eo omnia verba, quæ locutus sum tibi adversum Israel et Judam, et adversum omnes gentes a die, qua locutus sum ad te ex diebus Josiæ usque ad diem hanc:

3. si forte audiente domo Juda universa mala, quæ ego cogito facere eis, revertatur unusquisque a via sua pessima, et propitius ero iniquitati, et peccato eorum.

4. Vocavit ergo Jeremias Baruch filium Neriæ, et scripsit Baruch ex ore Jeremiæ omnes sermones Domini, quos locutus est ad eum, in volumine libri;

5. et præcepit Jeremias Baruch, dicens: Ego clausus sum, nec valeo ingredi domum Domini.

6. Ingredere ergo tu, et lege de volumine, in quo scripsisti ex ore meo verba Domini, audiente populo in domo Domini in die jejunii, insuper et audiente universo Juda, qui veniunt de civitatibus suis, leges eis:

7. si forte cadat oratio eorum in conspectu Domini, et revertatur unusquisque a via sua pessima, quoniam magnus furor et indignatio est, quam locutus est Dominus adversus populum hunc.

8. Et fecit Baruch filius Neriæ juxta

omnia, quæ præceperat ei Jeremias propheta, legens ex volumine sermones Domini in domo Domini.

9. Factum est autem in anno quinto Joakim filii Josiæ regis Juda, in mense nono; prædicaverunt jejunium in conspectu Domini omni populo in Jerusalem, et universæ multitudini, quæ confluxerat de civitatibus Juda in Jerusalem.

10. Legitque Baruch ex volumine sermones Jeremiæ in domo Domini in gazophylacio Gamariæ filii Saphan scribæ, in vestibulo superiori, in introitu portæ novæ domus Domini, audiente omni populo.

11. Cumque audisset Michæas filius Gamariæ filii Saphan omnes sermones Domini ex libro,

12. descendit in domum regis ad gazophylacium scribæ; et ecce, ibi omnes principes sedebant: Elisama scriba, et Dalajas filius Semeiæ, et Elnathan filius Achobor, et Gamarias filius Saphan, et Sedecias filius Hananiæ, et universi principes.

13. Et nuntiavit eis Michæas omnia verba, quæ audivit legente Baruch ex volumine in auribus populi.

14. Miserunt itaque omnes principes ad Baruch, Judi filium Nathaniæ filii Selemiæ, filii Chusi, dicentes: Volumen, ex quo legisti audiente populo, sume in manu tua, et veni. Tulit ergo Baruch filius Neriæ volumen in manu sua, et venit ad eos.

15. Et dixerunt ad eum: Sede, et lege hæc in auribus nostris. Et legit Baruch in auribus eorum.

16. Igitur cum audissent omnia verba, obstupuerunt unusquisque ad proximum suum, et dixerunt ad Baruch: Nuntiare debemus regi omnes sermones istos.

17. Et interrogaverunt eum, dicentes: Indica nobis, quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore ejus.

18. Dixit autem eis Baruch: Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos, et ego scribebam in volumine atramento.

19. Et dixerunt principes ad Baruch: Vade et abscondere, tu et Jeremias, et nemo sciat, ubi sitis.

20. Et ingressi sunt ad regem in atrium; porro volumen commendaverunt in gazophylacio Elisamæ scribæ, et nuntiaverunt audiente rege omnes sermones.

21. Misitque rex Judi, ut sumeret volumen, qui tollens illud de gazophylacio Elisamæ scribæ, legit audiente rege et universis principibus, qui stabant circa regem.

22. Rex autem sedebat in domo hiemali in mense nono, et posita erat arula coram eo plena prunis.

23. Cumque legisset Judi tres pagellas vel quatuor, scidit illud scalpello scribæ, et projecit in ignem, qui erat super arulam, donec consumeretur omne volumen igni, qui erat in arula.

24. Et non timuerunt, neque sciderunt vestimenta sua rex et omnes servi ejus, qui audierunt universos sermones istos.

25. Verumtamen Elnathan, et Dalajas et Gamarias contradixerunt regi, ne combureret librum; et non audivit eos.

26. Et præcepit rex Jeremiel filio Amelech, et Sarajæ filio Ezriel, et Selemiæ filio Abdeel, ut comprehenderent Baruch scribam et Jeremiam prophetam; abscondit autem eos Dominus.

27. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam, postquam combusserat rex volumen et sermones, quos scripserat Baruch ex ore Jeremiæ, dicens:

28. Rursum tolle volumen aliud, et scribe in eo omnes sermones priores, qui erant in primo volumine, quod combussit Joakim rex Juda.

29. Et ad Joakim regem Juda dices: Hæc dicit Dominus: Tu combussisti volumen illud, dicens: Quare scripsisti in eo annuntians: Festinus veniet rex Babylonis, et vastabit terram hanc, et cessare faciet ex illa hominem et jumentum?

30. Propterea hæc dicit Dominus contra Joakim regem Juda: Non erit ex eo, qui sedeat super solium David, et cadaver ejus projicietur ad

æstum per diem, et ad gelu per noctem.

31. Et visitabo contra eum, et contra semen ejus et contra servos ejus iniquitates suas, et adducam super eos, et super habitatores Jerusalem et super viros Juda omne malum, quod locutus sum ad eos, et non audierunt.

32. Jeremias autem tulit volumen aliud, et dedit illud Baruch filio Neriæ scribæ, qui scripsit in eo ex ore Jeremiæ omnes sermones libri, quem combusserat Joakim rex Juda igni; et insuper additi sunt sermones multo plures, quam antea fuerant.

CAPUT XXXVII.

1. Et regnavit rex Sedecias filius Josiæ pro Jechonia filio Joakim, quem constituit regem Nabuchodonosor rex Babylonis in terra Juda; (IV. *Reg.* 24, 17.)

2. et non obedivit ipse, et servi ejus et populus terræ verbis Domini, quæ locutus est in manu Jeremiæ prophetæ.

3. Et misit rex Sedecias Juchal filium Selemiæ, et Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem ad Jeremiam prophetam, dicens: Ora pro nobis Dominum Deum nostrum.

4. Jeremias autem libere ambulabat in medio populi: non enim miserant eum in custodiam carceris. Igitur exercitus Pharaonis egressus est de Aegypto, et audientes Chaldæi, qui obsidebant Jerusalem, hujuscemodi nuntium, recesserunt ab Jerusalem.

5. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam, dicens:

6. Hæc dicit Dominus Deus Israel: Sic dicetis regi Juda, qui misit vos ad me interrogandum: Ecce, exercitus Pharaonis, qui egressus est vobis in auxilium, revertetur in terram suam in Aegyptum,

7. et redient Chaldæi, et bellabunt contra civitatem hanc, et capient eam, et succendent eam igni.

8. Hæc dicit Dominus: Nolite decipere animas vestras, dicentes: Euntes abibunt, et recedent a nobis Chaldæi, quia non abibunt.

9. Sed et si percusseritis omnem exercitum Chaldæorum, qui præliantur adversum vos, et derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati, singuli de tentorio suo consurgent, et incendent civitatem hanc igni.

10. Ergo, cum recessisset exercitus Chaldæorum ab Jerusalem propter exercitum Pharaonis,

11. egressus est Jeremias de Jerusalem, ut iret in terram Benjamin, et divideret ibi possessionem in conspectu civium.

12. Cumque pervenisset ad portam Benjamin, erat ibi custos portæ per vices, nomine Jerias, filius Selemiæ filii Hananiæ, et apprehendit Jeremiam prophetam, dicens: Ad Chaldæos profugis.

13. Et respondit Jeremias: Falsum est, non fugio ad Chaldæos. Et non audivit eum, sed comprehendit Jerias Jeremiam, et adduxit eum ad principes.

14. Quam ob rem irati principes contra Jeremiam, [cæsum eum miserunt in carcerem, qui erat in domo Jonathan scribæ; ipse enim præpositus erat super carcerem.

15. Itaque ingresus est Jeremias in domum laci et in ergastulum, et sedit ibi Jeremias diebus multis.

16. Mittens autem Sedecias rex tulit eum, et interrogavit eum in domo sua abscondite, et dixit: Putasne, est sermo a Domino? Et dixit Jeremias: Est. Et ait: In manus regis Babylonis traderis.

17. Et dixit Jeremias ad regem Sedeciam: Quid peccavi tibi, et servis tuis et populo tuo, quia misisti me in domum carceris?

18. Ubi sunt prophetæ vestri, qui prophetabant vobis, et dicebant: Non veniet rex Babylonis super vos, et super terram hanc?

19. Nunc ergo audi, obsecro, domine mi rex, valeat deprecatio mea in conspectu tuo, et ne me remittas in domum Jonathan scribæ, ne moriar ibi.

20. Præcepit ergo rex Sedecias, ut traderetur Jeremias in vestibulo

carceris, et daretur ei torta panis quotidie, excepto pulmento, donec consumerentur omnes panes de civitate; et mansit Jeremias in vestibulo carceris.

CAPUT XXXVIII.

1. Audivit autem Saphatias, filius Mathan, et Gedelias, filius Phassur, et Juchal, filius Selemiæ, et Phassur, filius Melchiæ, sermones, quos Jeremias loquebatur ad omnem populum, dicens:

2. Hæc dicit Dominus: Quicumque manserit in civitate hac, morietur gladio et fame et peste: qui autem profugerit ad Chaldæos, vivet, et erit anima ejus sospes et vivens. (*Supr.* 21, 9.)

3. Hæc dicit Dominus: Tradendo tradetur civitas hæc in manu exercitus regis Babylonis, et capiet eam.

4. Et dixerunt principes regi: Rogamus, ut occidatur homo iste: de industria enim dissolvit manus virorum bellantium, qui remanserunt in civitate hac, et manus universi populi, loquens ad eos juxta verba hæc: siquidem homo iste non quærit pacem populo huic, sed malum.

5. Et dixit rex Sedecias: Ecce ipse in manibus vestris est, nec enim fas est, regem vobis quidquam negare.

6. Tulerunt ergo Jeremiam, et projecerunt eum in lacum Melchiæ filii Amelech, qui erat in vestibulo carceris, et submiserunt Jeremiam funibus in lacum, in quo non erat aqua, sed lutum; descendit itaque Jeremias in cœnum.

7. Audivit autem Abdemelech Aethiops vir eunuchus, qui erat in domo regis, quod misissent Jeremiam in lacum; porro rex sedebat in porta Benjamin.

8. Et egressus est Abdemelech de domo regis, et locutus est ad regem, dicens:

9. Domine, mi rex, malefecerunt viri isti omnia, quæcumque perpetrarunt contra Jeremiam prophetam, mittentes eum in lacum, ut moriatur ibi fame: non sunt enim panes ultra in civitate.

10. Præcepit itaque rex Abdemelech Aethiopi, dicens: Tolle tecum hinc triginta viros, et leva Jeremiam prophetam de lacu, antequam moriatur.

11. Assumtis ergo Abdemelech secum viris ingressus est domum regis, quæ erat sub cellario, et tulit inde veteres pannos et antiqua, quæ computruerant, et submisit ea ad Jeremiam in lacum per funiculos.

12. Dixitque Abdemelech Aethiops ad Jeremiam: Pone veteres pannos, et hæc scissa et putrida sub cubito manuum tuarum, et super funes; fecit ergo Jeremias sic.

13. Et extraxerunt Jeremiam funibus, et eduxerunt eum de lacu; mansit autem Jeremias in vestibulo carceris.

14. Et misit rex Sedecias, et tulit ad se Jeremiam prophetam ad ostium tertium, quod erat in domo Domini, et dixit rex ad Jeremiam: Interrogo ego te sermonem, ne abscondas a me aliquid.

15. Dixit autem Jeremias ad Sedeciam: Si annuntiavero tibi, numquid non interficies me? et si consilium dedero tibi, non me audies.

16. Juravit ergo rex Sedecias Jeremiæ clam, dicens: Vivit Dominus, qui fecit nobis animam hanc, si occidero te, et si tradidero te in manus virorum istorum, qui quærunt animam tuam.

17. Et dixit Jeremias ad Sedeciam: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, vivet anima tua, et civitas hæc non succendetur igni, et salvus eris tu, et domus tua.

18. Si autem non exieris ad principes regis Babylonis, tradetur civitas hæc in manus Chaldæorum, et succendent eam igni, et tu non effugies de manu eorum.

19. Et dixit rex Sedecias ad Jeremiam: Sollicitus sum propter Judæos, qui transfugerunt ad Chaldæos, ne forte tradar in manus eorum, et illudant mihi.

20. Respondit autem Jeremias: Non te tradent: audi, quæso, vocem Domini, quam ego loquor ad

te, et bene tibi erit, et vivet anima tua.

21. Quodsi nolueris egredi: iste est sermo, quem ostendit mihi Donus:

22. Ecce, omnes mulieres, quæ remanserunt in domo regis Juda, educentur ad principes regis Babylonis, et ipsæ dicent: Seduxerunt te, et prævaluerunt adversum te viri pacifici tui, demerserunt in cœno, et in lubrico pedes tuos, et recesserunt a te.

23. Et omnes uxores tuæ et filii tui educentur ad Chaldæos, et non effugies manus eorum, sed in manu regis Babylonis capieris, et civitatem hanc comburet igni.

24. Dixit ergo Sedecias ad Jeremiam: Nullus sciat verba hæc, et non morieris.

25. Si autem audierint principes, quia locutus sum tecum, et venerint ad te, et dixerint tibi: Indica nobis, quid locutus sis cum rege, ne celes nos, et non te interficiemus, et quid locutus est tecum rex,

26. dices ad eos: Prostravi ego preces meas coram rege, ne me reduci juberet in domum Jonatham, et ibi morerer.

27. Venerunt ergo omnes principes ad Jeremiam, et interrogaverunt eum, et locutus est eis juxta omnia verba, quæ præceperat ei rex, et cessaverunt ab eo; nihil enim fuerat auditum.

28. Mansit vero Jeremias in vestibulo carceris usque ad diem, quo capta est Jerusalem; et factum est, ut caperetur Jerusalem.

CAPUT XXXIX.

1. Anno nono Sedeciæ regis Juda, mense decimo, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, et omnis exercitus ejus ad Jerusalem, et obsidebant eam. (IV. *Reg.* 25, 1.)

2. Undecimo autem anno Sedeciæ, mense quarto, quinta mensis aperta est civitas. (IV. *Reg.* 24, 15.)

3. Et ingressi sunt omnes principes regis Babylonis, et sederunt in porta media: Neregel, Sereser, Semegarnabu, Sarsachim, Rabsares, Neregel, Sereser, Rebmag, et omnes reliqui principes regis Babylonis.

4. Cumque vidisset eos Sedecias rex Juda et omnes viri bellatores, fugerunt, et egressi sunt nocte de civitate per viam horti regis, et per portam, quæ erat inter duos muros, et egressi sunt ad viam deserti.

5. Persecutus est autem eos exercitus Chaldæorum, et comprehenderunt Sedeciam in campo solitudinis Jerichontinæ, et captum adduxerunt ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Reblatha, quæ est in terra Emath; et locutus est ad eum judicia.

6. Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ in Reblatha in oculis ejus; et omnes nobiles Juda occidit rex Babylonis.

7. Oculos quoque Sedeciæ eruit, et vinxit eum compedibus, ut duceretur in Babylonem.

8. Domum quoque regis, et domum vulgi succenderunt Chaldæi igni, et murum Jerusalem subverterunt.

9. Et reliquias populi, qui remanserant in civitate, et perfugas, qui transfugerant ad eum, et superfluos vulgi, qui remanserant, transtulit Nabuzardan, magister militum, in Babylonem.

10. Et de plebe pauperum, qui nihil penitus habebant, dimisit Nabuzardan magister militum in terra Juda et dedit eis vineas et cisternas in die illa.

11. Præceperat autem Nabuchodonosor rex Babylonis de Jeremia Nabuzardan magistro militum, dicens:

12. Tolle illum, et pone super eum oculos tuos, nihilque ei mali facias, sed, ut voluerit, sic facias ei.

13. Misit ergo Nabuzardan princeps militiæ, et Nabusezban et Rabsares, et Neregel et Sereser, et Rebmag, et omnes optimates regis Babylonis

14. miserunt et tulerunt Jeremiam de vestibulo carceris, et tradiderunt eum Godoliæ filio Ahicam filii Saphan, ut intraret in domum, et habitaret in populo.

15. Ad Jeremiam autem factus fuerat sermo Domini, cum clausus esset in vestibulo carceris, dicens:

16. Vade, et dic Abdemelech Aethiopi, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce, ego inducam sermones meos super civitatem hanc in malum, et non in bonum, et erunt in conspectu tuo in die illa.
17. Et liberabo te in die illa, ait Dominus, et non traderis in manus virorum, quos tu formidas.
18. Sed eruens liberabo te, et gladio non cades, sed erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam: ait Dominus.

CAPUT XL.

1. Sermo, qui factus est ad Jeremiam a Domino, postquam dimissus est a Nabuzardan magistro militiæ de Rama, quando tulit eum vinctum catenis in medio omnium, qui migrabant de Jerusalem et Juda, et ducebantur in Babylonem.
2. Tollens ergo princeps militiæ Jeremiam, dixit ad eum: Dominus Deus tuus locutus est malum hoc super locum istum,
3. et adduxit et fecit Dominus, sicut locutus est, quia peccastis Domino, et non audistis vocem ejus, et factus est vobis sermo hic.
4. Nunc ergo ecce, solvi te hodie de catenis, quæ sunt in manibus tuis: si placet tibi, ut venias mecum in Babylonem, veni, et ponam oculos meos super te: si autem displicet tibi venire mecum in Babylonem, reside: ecce, omnis terra in conspectu tuo est, quod elegeris, et quo placuerit tibi, ut vadas, illuc perge.
5. Et mecum noli venire, sed habita apud Godoliam filium Ahicam filii Saphan, quem præposuit rex Babylonis civitatibus Juda, habita ergo cum eo in medio populi, vel quocumque placuerit tibi, ut vadas, vade. Dedit quoque ei magister militiæ cibaria et munuscula, et dimisit eum.
6. Venit autem Jeremias ad Godoliam filium Ahicam in Masphath, et habitavit cum eo in medio populi, qui relictus fuerat in terra.
7. Cumque audissent omnes principes exercitus, qui dispersi fuerant per regiones, ipsi et socii eorum, quod præfecisset rex Babylonis Godoliam filium Ahicam terræ, et quod commendasset ei viros, et mulieres et parvulos, et de pauperibus terræ, qui non fuerant translati in Babylonem;
8. venerunt ad Godoliam in Masphath, et Ismahel filius Nathaniæ, et Johanan et Jonathan, filii Caree, et Sareas filius Thanehumeth, et filii Ophi, qui erant de Netophathi, et Jezonias filius Maachathi; ipsi et viri eorum.
9. Et juravit eis Godolias filius Ahicam filii Saphan, et comitibus eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldæis, habitate in terra, et servite regi Babylonis, et bene erit vobis. (IV. *Reg.* 25, 24.)
10. Ecce, ego habito in Masphath, ut respondeam præcepto Chaldæorum, qui mittuntur ad nos: vos autem colligite vindemiam, et messem et oleum, et condite in vasis vestris, et manete in urbibus vestris, quas tenetis.
11. Sed et omnes Judæi, qui erant in Moab, et in filiis Ammon, et in Jdumæa, et in universis regionibus, audito, quod dedisset rex Babylonis reliquias in Judæa, et quod præposuisset super eos Godoliam filium Ahicam filii Saphan,
12. reversi sunt, inquam, omnes Judæi de universis locis, ad quæ profugerant, et venerunt in terram Juda ad Godoliam in Masphath, et collegerunt vinum et messem multam nimis.
13. Johanan autem filius Caree, et omnes principes exercitus, qui dispersi fuerant in regionibus, venerunt ad Godoliam in Masphath.
14. Et dixerunt ei: Scito, quod Baalis rex filiorum Ammon misit Ismahel filium Nathaniæ percutere animam tuam. Et non credidit eis Godolias filius Ahicam.
15. Johanan autem filius Caree dixit ad Godoliam seorsum in Masphath, loquens: Ibo, et percutiam Ismahel filium Nathaniæ nullo sciente, ne interficiat animam tuam, et

dissipentur omnes Judæi, qui congregati sunt ad te, et peribunt reliquiæ Juda.

16. Et ait Godolias filius Ahicam ad Johanan filium Caree: Noli facere verbum hoc: falsum enim tu loqueris de Ismahel.

CAPUT XLI.

1. Et factum est in mense septimo; venit Ismahel filius Nathaniæ, filii Elisama de semine regali, et optimates regis, et decem viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam in Masphath, et comederunt ibi panes simul in Masphath.

2. Surrexit autem Ismahel filius Nathaniæ, et decem viri, qui cum eo erant, et percusserunt Godoliam filium Ahicam filii Saphan gladio, et interfecerunt eum, quem præfecerat rex Babylonis terræ.

3. Omnes quoque Judæos, qui erant cum Godolia in Masphath, et Chaldæos, qui reperti sunt ibi, et viros bellatores percussit Ismahel.

4. Secundo autem die, postquam occiderat Godoliam, nullo adhuc sciente,

5. venerunt viri de Sichem, et de Silo et de Samaria octoginta viri, rasi barba, et scissis vestibus, et squallentes; et munera, et thus habebant in manu, ut offerrent in domo Domini.

6. Egressus ergo Ismahel filius Nathaniæ in occursum eorum de Masphath, incedens et plorans ibat; cum autem occurrisset eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam filium Ahicam.

7. Qui cum venissent ad medium civitatis, interfecit eos Ismahel filius Nathaniæ circa medium laci; ipse et viri, qui erant cum eo.

8. Decem autem viri reperti sunt inter eos, qui dixerunt ad Ismahel: Noli occidere nos, quia habemus thesauros in agro, frumenti et hordei, et olei et mellis. Et cessavit, et non interfecit eos cum fratribus suis.

9. Lacus autem, in quem projecerat Ismahel omnia cadavera virorum, quos percussit propter Godoliam, ipse est, quem fecit rex Asa propter Baasa regem Israel; ipsum replevit Ismahel filius Nathaniæ occisis.

10. Et captivas duxit Ismahel omnes reliquias populi, qui erant in Masphath, filias regis, et universum populum, qui remanserat in Masphath, quos commendaverat Nabuzardan princeps militiæ Godoliæ filio Ahicam. Et cepit eos Ismahel filius Nathaniæ, et abiit, ut transiret ad filios Ammon.

11. Audivit autem Johanan filius Caree et omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, omne malum, quod fecerat Ismahel filius Nathaniæ.

12. Et assumtis universis viris profecti sunt, ut bellarent adversum Ismahel filium Nathaniæ, et invenerunt eum ad aquas multas, quæ sunt in Gabaon.

13. Cumque vidisset omnis populus, qui erat cum Ismahel, Johanan filium Caree et universos principes bellatorum, qui erant cum eo, lætati sunt.

14. Et reversus est omnis populus, quem ceperat Ismahel in Masphath, reversusque abiit ad Johanan filium Caree.

15. Ismahel autem filius Nathaniæ fugit cum octo viris a facie Johanan, et abiit ad filios Ammon.

16. Tulit ergo Johanan filius Caree, et omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, universas reliquias vulgi, quas reduxerat ab Ismahel filio Nathaniæ de Masphath, postquam percussit Godoliam filium Ahicam, fortes viros ad prœlium, et mulieres et pueros, et eunuchos, quos reduxerat de Gabaon.

17. Et abierunt, et sederunt peregrinantes in Chamaam, quæ est juxta Bethlehem, ut pergerent, et introirent Aegyptum

18. a facie Chaldæorum; timebant enim eos, quia percusserat Ismahel filius Nathaniæ Godoliam filium Ahicam, quem præposuerat rex Babylonis in terra Juda.

CAPUT XLII.

1. Et accesserunt omnes principes bellatorum, et Johanan filius Caree, et Jezonias filius Osajæ, et reliquum vulgus a parvo usque ad magnum,

2. dixeruntque ad Jeremiam prophetam: Cadat oratio nostra in conspectu tuo, et ora pro nobis ad Dominum Deum tuum pro universis reliquiis istis, quia derelicti sumus pauci de pluribus, sicut oculi tui nos intuentur,

3. et annuntiet nobis Dominus Deus tuus viam, per quam pergamus, et verbum, quod faciamus.

4. Dixit autem ad eos Jeremias propheta: Audivi; ecce, ego oro ad Dominum Deum vestrum secundum verba vestra: omne verbum quodcumque responderit mihi, indicabo vobis, nec celabo vos quidquam.

5. Et illi dixerunt ad Jeremiam: Sit Dominus inter nos testis veritatis et fidei, si non juxta omne verbum, in quo miserit te Dominus Deus tuus ad nos, sic faciemus.

6. Sive bonum est, sive malum, voci Domini Dei nostri, ad quem mittimus te, obediemus, ut bene sit nobis, cum audierimus vocem Domini Dei nostri.

7. Cum autem completi essent decem dies, factum est verbum Domini ad Jeremiam.

8. Vocavitque Johanan filium Caree, et omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, et universum populum a minimo usque ad magnum,

9. et dixit ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Israel, ad quem misistis me, ut prosternerem preces vestras in conspectu ejus:

10. Si quiescentes manseritis in terra hac, ædificabo vos, et non destruam: plantabo, et non evellam, jam enim placatus sum super malo, quod feci vobis.

11. Nolite timere a facie regis Babylonis, quem vos pavidi formidatis: nolite metuere eum, dicit Dominus, quia vobiscum sum ego, ut salvos vos faciam, et eruam de manu ejus.

12. Et dabo vobis misericordias, et miserebor vestri, et habitare vos faciam in terra vestra.

13. Si autem dixeritis vos: Non habitabimus in terra ista, nec audiemus vocem Domini Dei nostri,

14. dicentes: Nequaquam, sed ad terram Aegypti pergemus, ubi non videbimus bellum, et clangorem tubæ non audiemus, et famem non sustinebimus, et ibi habitabimus:

15. propter hoc nunc audite verbum Domini, reliquiæ Juda: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Si posueritis faciem vestram, ut ingrediamini Aegyptum, et intraveritis, ut ibi habitetis:

16. gladius, quem vos formidatis, ibi comprehendet vos in terra Aegypti, et fames, pro qua estis solliciti, adhærebit vobis in Aegypto, et ibi moriemini.

17. Omnesque viri, qui posuerunt faciem suam, ut ingrediantur Aegyptum, ut habitent ibi, morientur gladio et fame et peste; nullus de eis remanebit, nec effugiet a facie mali, quod ego afferam super eos.

18. Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Sicut conflatus est furor meus, et indignatio mea super habitatores Jerusalem, sic conflabitur indignatio mea super vos cum ingressi fueritis Aegyptum, et eritis in jusjurandum et in stuporem, et in maledictum et in opprobrium: et nequaquam ultra videbitis locum istum.

19. Verbum Domini super vos, reliquiæ Juda: Nolite intrare Aegyptum: scientes scietis, quia obtestatus sum vos hodie,

20. quia decepistis animas vestras: vos enim misistis me ad Dominum Deum nostrum dicentes: Ora pro nobis ad Dominum Deum nostrum, et juxta omnia quæcumque dixerit tibi Dominus Deus noster, sic annuntia nobis, et faciemus.

21. Et annuntiavi vobis hodie, et non audistis vocem Domini Dei vestri super universis, pro quibus misit me ad vos.

22. Nunc ergo scientes scietis, quia gladio et fame et peste moriemini

in loco, ad quem voluistis intrare, ut habitaretis ibi.

CAPUT XLIII.

1. Factum est autem, cum complesset Jeremias loquens ad populum universos sermones Domini Dei eorum, pro quibus miserat eum Dominus Deus eorum ad illos, omnia verba hæc,

2. dixit Azarias filius Osajæ, et Johanan filius Caree, et omnes viri superbi, dicentes ad Jeremiam: Mendacium tu loqueris: non misit te Dominus Deus noster, dicens: Ne ingrediamini Aegyptum, ut habitetis illic.

3. Sed Baruch filius Neriæ incitat te adversum nos, ut tradat nos in manus Chaldæorum, ut interficiat nos, et traduci faciat in Babylonem.

4. Et non audivit Johanan filius Caree, et omnes principes bellatorum, et universus populus vocem Domini, ut manerent in terra Juda,

5. sed tollens Johanan filius Caree, et universi principes bellatorum universos reliquiarum Juda, qui reversi fuerant de cunctis gentibus, ad quas fuerant ante dispersi, ut habitarent in terra Juda:

6. viros, et mulieres et parvulos, et filias regis, et omnem animam, quam reliquerat Nabuzardan princeps militiæ cum Godolia filio Ahicam, filii Saphan, et Jeremiam prophetam, et Baruch filium Neriæ.

7. Et ingressi sunt terram Aegypti, quia non obedierunt voci Domini, et venerunt usque ad Taphnis.

8. Et factus est sermo Domini ad Jeremiam in Taphnis, dicens:

9. Sume lapides grandes in manu tua, et abscondes eos in crypta, quæ est sub muro latericio in porta domus Pharaonis in Taphnis, cernentibus viris Judæis,

10. et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce, ego mittam et assumam Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum, et ponam thronum ejus super lapides istos, quos abscondi, et statuet solium suum super eos.

11. Veniensque percutiet terram Aegypti: quos in mortem, in mortem, et quos in captivitatem, in captivitatem, et quos in gladium, in gladium.

12. Et succendet ignem in delubris deorum Aegypti, et comburet ea, et captivos ducet illos, et amicietur terra Aegypti, sicut amicitur pastor pallio suo, et egredietur inde in pace.

13. Et conteret statuas domus Solis, quæ sunt in terra Aegypti, et delubra deorum Aegypti comburet igni.

CAPUT XLIV.

1. Verbum, quod factum est per Jeremiam ad omnes Judæos, qui habitabant in terra Aegypti, habitantes in Magdalo et in Taphnis, et in Memphis et in terra Phatures, dicens:

2. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Vos vidistis omne malum istud, quod adduxi super Jerusalem, et super omnes urbes Juda: et ecce, desertæ sunt hodie, et non est in eis habitator,

3. propter malitiam, quam fecerunt, ut me ad iracundiam provocarent, et irent, ut sacrificarent, et colerent deos alienos, quos nesciebant et illi, et vos, et patres vestri.

4. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas de nocte consurgens, mittensque et dicens: Nolite facere verbum abominationis hujuscemodi, quam odivi.

5. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam, ut converterentur a malis suis, et non sacrificarent diis alienis.

6. Et conflata est indignatio mea et furor meus, et succensa est in civitatibus Juda et in plateis Jerusalem, et versæ sunt in solitudinem et vastitatem secundum diem hanc.

7. Et nunc hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Quare vos facitis malum grande hoc contra animas vestras, ut intereat ex vobis vir et mulier, parvulus et lactens de medio Judæ, nec relinquatur vobis quidquam residuum,

8. provocantes me in operibus manuum vestrarum, sacrificando diis alienis in terra Aegypti, in quam ingressi estis, ut habitetis ibi, et dispereatis, et sitis in maledictionem et in opprobrium cunctis gentibus terræ?

9. Numquid obliti estis mala patrum vestrorum, et mala regum Juda, et mala uxorum ejus, et mala vestra, et mala uxorum vestrarum, quæ fecerunt in terra Juda et in regionibus Jerusalem?

10. Non sunt mundati usque ad diem hanc, et non timuerunt, et non ambulaverunt in lege Domini, et in præceptis meis, quæ dedi coram vobis et coram patribus vestris.

11. Ideo hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce, ego ponam faciem meam in vobis in malum, et disperdam omnem Judam. (*Amos* 9, 4.)

12. Et assumam reliquias Judæ, qui posuerunt facies suas, ut ingrederentur terram Aegypti, et habitarent ibi, et consumentur omnes in terra Aegypti: cadent in gladio et in fame, et consumentur a minimo usque ad maximum in gladio, et in fame morientur, et erunt in jusjurandum et in miraculum, et in maledictionem et in opprobrium.

13. Et visitabo super habitatores terræ Aegypti, sicut visitavi super Jerusalem in gladio et fame et peste.

14. Et non erit, qui effugiat, et sit residuus de reliquiis Judæorum, qui vadunt, ut peregrinentur in terra Aegypti, et revertantur in terram Juda, ad quam ipsi elevant animas suas, ut revertantur, et habitent ibi: non revertentur, nisi qui fugerint.

15. Responderunt autem Jeremiæ omnes viri scientes, quod sacrificarent uxores eorum diis alienis, et universæ mulieres, quarum stabat multitudo grandis, et omnis populus habitantium in terra Aegypti in Phatures, dicentes:

16. Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te.

17. sed facientes faciemus omne verbum, quod egredietur de ore nostro, ut sacrificemus reginæ cœli, et libemus ei libamina, sicut fecimus nos, et patres nostri, reges nostri, et principes nostri in urbibus Juda, et in plateis Jerusalem: et saturati sumus panibus, et bene nobis erat, malumque non vidimus.

18. Ex eo autem tempore, quo cessavimus sacrificare reginæ cœli, et libare ei libamina, indigemus omnibus, et gladio et fame consumti sumus.

19. Quodsi nos sacrificamus reginæ cœli, et libamus ei libamina: numquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad colendum eam, et libandum ei libamina?

20. Et dixit Jeremias ad omnem populum, adversum viros et adversum mulieres, et adversum universam plebem, qui responderant ei verbum, dicens:

21. Numquid non sacrificium, quod sacrificastis in civitatibus Juda, et in plateis Jerusalem vos et patres vestri, reges vestri, et principes vestri, et populus terræ, horum recordatus est Dominus, et ascendit super cor ejus?

22. Et non poterat Dominus ultra portare propter malitiam studiorum vestrorum, et propter abominationes, quas fecistis, et facta est terra vestra in desolationem, et in stuporem et in maledictum eo, quod non sit habitator, sicut est dies hæc.

23. Propterea, quod sacrificaveritis idolis, et peccaveritis Domino, et non audieritis vocem Domini, et in lege, et in præceptis, et in testimoniis ejus non ambulaveritis, idcirco evenerunt vobis mala hæc, sicut est dies hæc.

24. Dixit autem Jeremias ad omnem populum, et ad universas mulieres: Audite verbum Domini, omnis Juda, qui estis in terra Aegypti:

25. Hæc inquit Dominus exercituum, Deus Israel, dicens: Vos et uxores vestræ locuti estis ore vestro, et manibus vestris implestis, dicentes: Faciamus vota nostra, quæ vovimus, ut sacrificemus reginæ cœli, et libe-

mus ei libamina: implestis vota vestra, et opere perpetrastis ea.

26. Ideo audite verbum Domini, omnis Juda, qui habitatis in terra Aegypti: Ecce, ego juravi in nomine meo magno, ait Dominus, quia nequaquam ultra vocabitur nomen meum ex ore omnis viri Judæi dicentis: Vivit Dominus Deus, in omni terra Aegypti.

27. Ecce, ego vigilabo super eos in malum, et non in bonum, et consumentur omnes viri Juda, qui sunt in terra Aegypti, gladio et fame, donec penitus consumantur.

28. Et qui fugerint gladium, revertentur de terra Aegypti in terram Juda viri pauci, et scient omnes reliquiæ Juda ingredientium terram Aegypti, ut habitent ibi, cujus sermo compleatur, meus, an illorum.

29. Et hoc vobis signum, ait Dominus, quod visitem ego super vos in loco isto, ut sciatis, quia vere complebuntur sermones mei contra vos in malum.

30. Hæc dicit Dominus: Ecce, ego tradam Pharaonem Ephree regem Aegypti in manu inimicorum ejus, et in manu quærentium animam illius, sicut tradidi Sedeciam regem Juda in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, inimici sui et quærentis animam ejus.

CAPUT XLV.

1. Verbum, quod locutus est Jeremias propheta ad Baruch filium Neriæ, cum scripsisset verba hæc in libro ex ore Jeremiæ, anno quarto Joakim filii Josiæ regis Juda, dicens:

2. Hæc dicit Dominus Deus Israel ad te Baruch:

3. Dixisti: Væ misero mihi, quoniam addidit Dominus dolorem dolori meo: laboravi in gemitu meo, et requiem non inveni.

4. Hæc dicit Dominus: Sic dices ad eum: Ecce, quos ædificavi, ego destruo; et quos plantavi, ego evello, et universam terram banc.

5. Et tu quæris tibi grandia? noli quærere, quia, ecce, ego adducam malum super omnem carnem, ait Dominus, et dabo tibi animam tuam in salutem in omnibus locis, ad quæcomque perrexeris.

CAPUT XLVI.

1. Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam contra gentes.

2. Ad Aegyptum adversum exercitum Pharaonis Nechao, regis Aegypti, qui erat juxta fluvium Euphraten in Charcamis, quem percussit Nabuchodonosor rex Babylonis, in quarto anno Joakim filii Josiæ regis Juda.

3. Præparate scutum et clypeum, et procedite ad bellum:

4. jungite equos, et ascendite equites, state in galeis, polite lanceas, induite vos loricis.

5. Quid igitur? vidi ipsos pavidos et terga vertentes, fortes eorum cæsos: fugerunt conciti, nec respexerunt: terror undique, ait Dominus.

6. Non fugiat velox, nec salvari se putet fortis: ad aquilonem juxta flumen Euphraten victi sunt, et ruerunt.

7. Quis est iste, qui quasi flumen ascendit, et veluti fluviorum, intumescunt gurgites ejus?

8. Aegyptus, fluminis instar ascendit, et velut flumina movebuntur fluctus ejus, et dicet: Ascendens operiam terram, perdam civitatem, et habitatores ejus.

9. Ascendite equos, et exultate in curribus, et procedant fortes, Aethiopia, et Libyes tenentes scutum, et Lydii arripientes et jacientes sagittas.

10. Dies autem ille Domini Dei exercituum dies ultionis, ut sumat vindictam de inimicis suis: devorabit gladius, et saturabitur et inebriabitur sanguine eorum, victima enim Domini Dei exercituum in terra aquilonis juxta flumen Euphraten.

11. Ascende in Galaad, et tolle resinam, virgo filia Aegypti: frustra multiplicas medicamina, sanitas non erit tibi.

12. Audierunt gentes ignominiam tuam, et ululatus tuus replevit terram, quia fortis impegit in fortem, et ambo pariter conciderunt.

13. Verbum, quod locutus est Dominus ad Jeremiam prophetam super eo, quod venturus esset Nabuchodonosor rex Babylonis et percussurus terram Aegypti:

14. Annuntiate Aegypto, et auditum facite in Magdalo, et resonet in Memphis et in Taphnis, dicite: Sta, et præpara te, quia devorabit gladius ea, quæ per circuitum tuum sunt. (*Supr.* 44, 1.)

15. Quare computruit fortis tuus? non stetit, quoniam Dominus subvertit eum.

16. Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad proximum suum, et dicent: Surge, et revertamur ad populum nostrum, et ad terram nativitatis nostræ, a facie gladii columbæ.

17. Vocate nomen Pharaonis regis Aegypti: tumultum adduxit tempus.

18. Vivo ego (inquit rex, Dominus exercituum nomen ejus), quoniam sicut Thabor in montibus, et sicut Carmelus in mari, veniet.

19. Vasa transmigrationis fac tibi, habitatrix filia Aegypti, quia Memphis in solitudinem erit, et deseretur, et inhabitabilis erit.

20. Vitula elegans atque formosa, Aegyptus: stimulator ab aquilone veniet ei.

21. Mercenarii quoque ejus, qui versabantur in medio ejus, quasi vituli saginati versi sunt, et fugerunt simul, nec stare potuerunt, quia dies interfectionis eorum venit super eos, tempus visitationis eorum.

22. Vox ejus quasi æris sonabit, quoniam cum exercitu properabunt, et cum securibus venient ei, quasi cædentes ligna.

23. Succiderunt saltum ejus, ait Dominus, qui supputari non potest: multiplcati sunt super locustas, et non est eis numerus.

24. Confusa est filia Aegypti, et tradita in manu populi aquilonis.

25. Dixit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce, ego visitabo super tumultum Alexandriæ, et super Pharaonem, et super Aegyptum, et super deos ejus, et super reges ejus, et super Pharaonem, et super eos, qui confidunt in eo.

26. Et dabo eos in manu quærentium animam eorum, et in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, et in manus servorum ejus, et post hæc habitabitur sicut diebus pristinis, ait Dominus.

27. Et tu ne timeas, serve meus Jacob, et ne paveas, Israel, quia, ecce, ego salvum te faciam de longinquo, et semen tuum de terra captivitatis tuæ, et revertetur Jacob, et requiescet, et prosperabitur, et non erit, qui exterreat eum. (*Isai.* 43, 1. — 44, 2.)

28. Et tu noli timere, serve meus Jacob, ait Dominus, quia tecum ego sum, quia ego consumam cunctas gentes, ad quas ejeci te: te vero non consumam, sed castigabo te in judicio, nec quasi innocenti parcam tibi.

CAPUT XLVII.

1. Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam contra Palæsthinos, antequam percuteret Pharao Gazam:

2. Hæc dicit Dominus: Ecce, aquæ ascendunt ab aquilone, et erunt quasi torrens inundans, et operient terram et plenitudinem ejus, urbem et habitatores ejus; clamabunt homines, et ululabunt omnes habitatores terræ

3. a strepitu pompæ armorum et bellatorum ejus, a commotione quadrigarum ejus, et multitudine rotarum illius. Non respexerunt patres filios manibus dissolutis

4. pro adventu diei, in quo vastabuntur omnes Philisthiim, et dissipabitur Tyrus et Sidon cum omnibus reliquis auxiliis suis: depopulatus est enim Dominus Palæsthinos, reliquias insulæ Cappadociæ. (*Amos* 9, 7.)

5. Venit calvitium super Gazam: conticuit Ascalon: et reliquiæ vallis earum usquequo concideris?

6. O mucro Domini, usquequo non quiesces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, et sile.

7. Quomodo quiescet, cum Dominus

præceperit ei adversus Ascalonem, et adversus maritimas ejus regiones, ibique condixerit illi?

CAPUT XLVIII.

1. Ad Moab hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Væ super Nabo, quoniam vastata est et confusa: capta est Cariathaim, confusa est fortis, et tremuit.

2. Non est ultra exultatio in Moab contra Hesebon: cogitaverunt malum. Venite, et disperdamus eam de gente: ergo silens conticesces, sequeturque te gladius.

3. Vox clamoris de Oronaim: vastitas, et contritio magna.

4. Contrita est Moab: annuntiate clamorem parvulis ejus.

5. Per ascensum enim Luith plorans ascendet in fletu, quoniam in descensu Oronaim hostes ululatum contritionis audierunt:

6. Fugite, salvate animas vestras, et eritis quasi myricæ in deserto.

7. Pro eo enim, quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis et in thesauris tuis, tu quoque capieris, et ibit Chamos in transmigrationem: sacerdotes ejus, et principes ejus simul. (*Supr.* 17, 5.)

8. Et veniet prædo ad omnem urbem, et urbs nulla salvabitur, et peribunt valles, et dissipabuntur campestria, quoniam dixit Dominus:

9. Date florem Moab, quia florens egredietur, et civitates ejus desertæ erunt, et inhabitabiles.

10. Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter, et maledictus, qui prohibet gladium suum a sanguine.

11. Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, et requievit in fæcibus suis, nec transfusus est de vase in vas, et in transmigrationem non abiit: idcirco permansit gustus ejus in eo, et odor ejus non est immutatus.

12. Propterea, ecce, dies veniunt, dicit Dominus, et mittam ei ordinatores et stratores laguncularum, et sternent eum, et vasa ejus exhaurient, et lagunculas eorum collident.

13. Et confundetur Moab a Chamos, sicut confusa est domus Israel a Bethel, in qua habebat fiduciam. (III. *Reg.* 12, 29.)

14. Quomodo dicitis: Fortes sumus, et viri robusti ad prœliandum?

15. Vastata est Moab, et civitates illius succiderunt, et electi juvenes ejus descenderunt in occisionem, ait rex: Dominus exercituum, nomen ejus.

16. Prope est interitus Moab, ut veniat, et malum ejus velociter accurret nimis.

17. Consolamini eum omnes, qui estis in circuitu ejus, et universi, qui scitis nomen ejus, dicite: Quomodo confracta est virga fortis, baculus gloriosus?

18. Descende de gloria, et sede in siti, habitatio filiæ Dibon, quoniam vastator Moab ascendit ad te, dissipavit munitiones tuas.

19. In via sta, et prospice, habitatio Aroer: interroga fugientem, et ei, qui evasit, dic: Quid accidit?

20. Confusus est Moab, quoniam victus est: ululate, et clamate, annuntiate in Arnon, quoniam vastata est Moab.

21. Et judicium venit ad terram campestrem: super Helon, et super Jasa et super Mephaath,

22. et super Dibon, et super Nabo et super domum Deblathaim,

23. et super Cariathaim, et super Bethgamul et super Bethmaon,

24. et super Carioth et super Bosra, et super omnes civitates terræ Moab, quæ longe, et quæ prope sunt.

25. Abscissum est cornu Moab, et brachium ejus contritum est, ait Dominus.

26. Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus est, et allidet manum Moab in vomitu suo, et erit in derisum etiam ipse:

27. fuit enim in derisum tibi Israel, quasi inter fures reperisses eum: propter verba ergo tua, quæ adversum illum locutus es, captivus duceris.

28. Relinquite civitates, et habitate in petra, habitatores Moab, et estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis.

29. Audivimus superbiam Moab, superbus est valde, sublimitatem ejus et arrogantiam, et superbiam, et altitudinem cordis ejus. (*Isai.* 16, 6.)
30. Ego scio, ait Dominus, jactantiam ejus, et quod non sit juxta eam virtus ejus, nec juxta quod poterat, conata sit facere.
31. Ideo super Moab ejulabo, et ad Moab universam clamabo, ad viros muri fictilis lamentantes.
32. De planctu Jazer plorabo tibi, vinea Sabama: propagines tuæ transierunt mare, usque ad mare Jazer pervenerunt: super messem tuam et vindemiam tuam prædo irruit.
33. Ablata est lætitia et exultatio de Carmelo et de terra Moab, et vinum de torcularibus sustuli: nequaquam calcator uvæ solitum celeuma cantabit. (*Isai.* 16, 10.)
34. De clamore Hesebon usque Eleale et Jasa dederunt vocem suam: a Segor usque ad Oronaim vitula conternante: aquæ quoque Nemrim pessimæ erunt.
35. Et auferam de Moab, ait Dominus, offerentem in excelsis et sacrificantem diis ejus.
36. Propterea cor meum ad Moab quasi tibiæ resonabit, et cor meum ad viros muri fictilis dabit sonitum tibiarum, quia plus fecit, quam potuit: idcirco perierunt.
37. Omne enim caput calvitium, et omnis barba rasa erit: in cunctis manibus colligatio, et super omne dorsum cilicium. (*Isai.* 15, 2. *Ezech.* 7, 18.)
38. Super omnia tecta Moab, et in plateis ejus omnis planctus, quoniam contrivi Moab sicut vas inutile, ait Dominus.
39. Quomodo victa est, et ululaverunt? quomodo dejecit cervicem Moab, et confusus est? eritque Moab in derisum, et in exemplum omnibus in circuitu suo.
40. Hæc dicit Dominus: Ecce, quasi aquila volabit, et extendet alas suas ad Moab.
41. Capta est Carioth, et munitiones comprehensæ sunt, et erit cor fortium Moab in die illa, sicut cor mulieris parturientis.
42. Et cessabit Moab esse populus, quoniam contra Dominum gloriatus est.
43. Pavor, et fovea et laqueus super te, o habitator Moab, dicit Dominus.
44. Qui fugerit a facie pavoris, cadet in foveam, et qui conscenderit de fovea, capietur laqueo: adducam enim super Moab annum visitationis eorum, ait Dominus. (*Isai.* 24, 18.)
45. In umbra Hesebon steterunt de laqueo fugientes, quia ignis egressus est de Hesebon, et flamma de medio Seon, et devorabit partem Moab, et verticem filiorum tumultus.
46. Væ tibi Moab: periisti, popule Chamos, quia comprehensi sunt filii tui, et filiæ tuæ in captivitatem.
47. Et convertam captivitatem Moab in novissimis diebus, ait Dominus. Hucusque judicia Moab.

CAPUT XLIX.

1. Ad filios Ammon: Hæc dicit Dominus: Numquid non filii sunt Israel? aut heres non est ei? Cur igitur hereditate possedit Melchom, Gad, et populus ejus in urbibus ejus habitavit?
2. Ideo, ecce, dies veniunt, dicit Dominus, et auditum faciam super Rabbath filiorum Ammon fremitum prœlii, et erit in tumulum dissipata, filiæque ejus igni succendentur, et possidebit Israel possessores suos, ait Dominus.
3. Ulula, Hesebon, quoniam vastata est Hai: clamate, filiæ Rabbath, accingite vos ciliciis, plangite et circuite per sepes, quoniam Melchom in transmigrationem ducetur, sacerdotes ejus, et principes ejus simul.
4. Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua, filia delicata, quæ confidebas in thesauris tuis, et dicebas: Quis veniet ad me?
5. Ecce, ego inducam super te terrorem, ait Dominus Deus exercituum, ab omnibus qui sunt in circuitu tuo, et dispergemini singuli a conspectu vestro, nec erit qui congreget fugientes.

6. Et post hæc reverti faciam captivos filiorum Ammon, ait Dominus.
7. Ad Idumæam: Hæc dicit Dominus exercituum: Numquid non ultra est sapientia in Theman? Periit consilium a filiis: inutilis facta est sapientia eorum.
8. Fugite et terga vertite, descendite in voraginem, habitatores Dedan, quoniam perditionem Esau adduxi super eum, tempus visitationis ejus.
9. Si vindemiatores venissent super te, non reliquissent racemum: si fures in nocte, rapuissent, quod sufficeret sibi.
10. Ego vero discooperui Esau, revelavi abscondita ejus, et celari non poterit: vastatum est semen ejus, et fratres ejus, et vicini ejus: et non erit.
11. Relinque pupillos tuos: ego faciam eos vivere, et viduæ tuæ in me sperabunt.
12. Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus non erat judicium, ut biberent calicem, bibentes bibent: et tu quasi innocens relinqueris? non eris innocens, sed bibens bibes.
13. Quia per memetipsum juravi, dicit Dominus, quod in solitudinem et in opprobrium, et in desertum et in maledictionem erit Bosra, et omnes civitates ejus erunt in solitudines sempiternas.
14. Auditum audivi a Domino, et legatus ad gentes missus est: Congregamini, et venite contra eam, et consurgamus in prœlium. (*Abd.* 1.)
15. Ecce enim, parvulum dedi te in gentibus contemtibilem inter homines.
16. Arrogantia tua decepit te, et superbia cordis tui, qui habitas in cavernis petræ, et apprehendere niteris altitudinem collis: cum exaltaveris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus. *
17. Et erit Idumæa deserta: omnis, qui transibit per eam, stupebit, et sibilabit super omnes plagas ejus. * (*Abd.* 4.)
18. Sicut subversa est Sodoma et Gomorrha, et vicinæ ejus, ait Dominus, non habitabit ibi vir, et non incolet eam filius hominis. (*Infr.* 50, 40.)
19. Ecce, quasi leo ascendet de superbia Jordanis ad pulchritudinem robustam, quia subito currere faciam eum ad illam: et quis erit electus, quem præponam ei? quis enim similis mei? et quis sustinebit me? et quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? (*Job* 41, 1.)
20. Propterea audite consilium Domini, quod iniit de Edom, et cogitationes ejus, quas cogitavit de habitatoribus Theman: Si non dejecerint eos parvuli gregis, nisi dissipaverint cum eis habitaculum eorum.
21. A voce ruinæ eorum commota est terra: clamor in Mari rubro auditus est vocis ejus.
22. Ecce, quasi aquila ascendet, et avolabit, et expandet alas suas super Bosran, et erit cor fortium Idumææ in die illa, quasi cor mulieris parturientis.
23. Ad Damascum: Confusa est Emath, et Arphad, quia auditum pessimum audierunt, turbati sunt in mari: præ sollicitudine quiescere non potuit.
24. Dissoluta est Damascus, versa est in fugam, tremor apprehendit eam, angustia et dolores tenuerunt eam quasi parturientem.
25. Quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem, urbem lætitiæ!
26. Ideo cadent juvenes ejus in plateis ejus, et omnes viri prœlii conticescent in die illa, ait Dominus exercituum.
27. Et succendam ignem in muro Damasci, et devorabit mœnia Benadad.
28. Ad Cedar, et ad regna Asor, quæ percussit Nabuchodonosor rex Babylonis: Hæc dicit Dominus: Surgite, et ascendite ad Cedar, et vastate filios orientis.
29. Tabernacula eorum et greges eorum capient, pelles eorum, et omnia vasa eorum, et camelos eorum tollent sibi, et vocabunt super eos formidinem in circuitu.
30. Fugite, abite vehementer, in voraginibus sedete, qui habitatis Asor, ait Dominus: iniit enim contra

vos Nabuchodonosor rex Babylonis consilium, et cogitavit adversum vos cogitationes.

31. Consurgite, et ascendite ad gentem quietam et habitantem confidenter, ait Dominus, non ostia, nec vectes eis: soli habitant.

32. Et erunt cameli eorum in direptionem, et multitudo jumentorum in prædam, et dispergam eos in omnem ventum, qui sunt attonsi in comam, et ex omni confinio eorum adducam interitum super eos, ait Dominus.

33. Et erit Asor in habitaculum draconum, deserta usque in æternum; non manebit ibi vir, nec incolet eam filius hominis.

34. Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam adversus Aelam in principio regni Sedeciæ regis Juda, dicens:

35. Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce, ego confringam arcum Aelam, et summam fortitudinem eorum.

36. Et inducam super Aelam quatuor ventos a quatuor plagis cœli, et ventilabo eos in omnes ventos istos, et non erit gens, ad quam non perveniant profugi Aelam.

37. Et pavere faciam Aelam coram inimicis suis, et in conspectu quærentium animam eorum, et adducam super eos malum, iram furoris mei, dicit Dominus, et mittam post eos gladium, donec consumam eos.

38. Et ponam solium meum in Aelam, et perdam inde reges et principes, ait Dominus.

39. In novissimis autem diebus reverti faciam captivos Aelam, dicit Dominus.

CAPUT L.

1. Verbum, quod locutus est Dominus de Babylone et de terra Chaldæorum in manu Jeremiæ prophetæ:

2. Annuntiate in gentibus, et auditum facite, levate signum, prædicate, et nolite celare, dicite: Capta est Babylon, confusus est Bel, victus est Merodach, confusa sunt sculptilia ejus, superata sunt idola eorum.

3. Quoniam ascendit contra eam gens ab aquilone, quæ ponet terram ejus in solitudinem, et non erit, qui habitet in ea ab homine usque ad pecus, et moti sunt, et abierunt.

4. In diebus illis et in tempore illo, ait Dominus venient filii Israel, ipsi et filii Juda simul: ambulantes et flentes properabunt, et Dominum Deum suum quærent.

5. In Sion interrogabunt viam: huc facies eorum. Venient, et apponentur ad Dominum fœdere sempiterno, quod nulla oblivione delebitur.

6. Grex perditus factus est populus meus: pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus: de monte in collem transierunt, obliti sunt cubilis sui.

7. Omnes, qui invenerunt, comederunt eos, et hostes eorum dixerunt: Non peccavimus; pro eo quod peccaverunt Domino, decori justitiæ, et exspectationi patrum eorum Domino.

8. Recedite de medio Babylonis, et de terra Chaldæorum egredimini, et estote quasi hœdi ante gregem.

9. Quoniam, ecce, ego suscito, et adducam in Babylonem congregationem gentium magnarum de terra aquilonis, et præparabuntur adversus eam, et inde capietur: sagitta ejus quasi viri fortis interfectoris non revertetur vacua.

10. Et erit Chaldæa in prædam: omnes vastantes eam replebuntur, ait Dominus:

11. Quoniam exultatis, et magna loquimini, diripientes hereditatem meam: quoniam effusi estis sicut vituli super herbam, et mugistis sicut tauri.

12. Confusa est mater vestra nimis, et adæquata pulveri, quæ genuit vos: ecce novissima erit in gentibus, deserta, invia, et arens.

13. Ab ira Domini non habitabitur, sed redigetur tota in solitudinem; omnis, qui transibit per Babylonem, stupebit, et sibilabit super universis plagis ejus.

14. Præparamini contra Babylonem per circuitum omnes, qui tenditis arcum: debellate eam, non parcatis jaculis, quia Domino peccavit.

15. Clamate adversus eam, ubique dedit manum, ceciderunt fundamenta ejus, destructi sunt muri ejus, quoniam ultio Domini est: ultionem accipite de ea, sicut fecit, facite ei.
16. Disperdite satorem de Babylone, et tenentem falcem in tempore messis: a facie gladii columbæ unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad terram suam fugient.
17. Grex dispersus Israel, leones ejecerunt eum, primus comedit eum rex Assur, iste novissimus exossavit eum Nabuchodonosor rex Babylonis.
18. Propterea hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce, ego visitabo regem Babylonis et terram ejus, sicut visitavi regem Assur,
19. et reducam Israel ad habitaculum suum, et pascetur Carmelum et Basan, et in monte Ephraim et Galaad saturabitur anima ejus.
20. In diebus illis et in tempore illo, ait Dominus, quæretur iniquitas Israel, et non erit: et peccatum Juda, et non invenietur, quoniam propitius ero eis, quos reliquero.
21. Super terram dominantium ascende, et super habitatores ejus visita, dissipa, et interfice, quæ post eos sunt, ait Dominus: et fac juxta omnia, quæ præcepi tibi.
22. Vox belli in terra, et contritio magna.
23. Quomodo confractus est et contritus malleus universæ terræ? quomodo versa est in desertum Babylon in gentibus?
24. Illaqueavi te, et capta es, Babylon, et nesciebas: inventa es et apprehensa, quoniam Dominum provocasti.
25. Aperuit Dominus thesaurum suum, et protulit vasa iræ suæ, quoniam opus est Domino Deo exercituum in terra Chaldæorum.
26. Venite ad eam ab extremis finibus, aperite, ut exeant qui conculcent eam: tollite de via lapides, et redigite in acervos, et interficite eam, nec sit quidquam reliquum.
27. Dissipate universos fortes ejus: descendant in occisionem: væ eis, quia venit dies eorum, tempus visitationis eorum.
28. Vox fugientium, et eorum, qui evaserunt de terra Babylonis, ut annuntient in Sion ultionem Domini Dei nostri, ultionem templi ejus.
29. Annuntiate in Babylonem plurimis omnibus, qui tendunt arcum: consistite adversus eam per gyrum, et nullus evadat: reddite ei secundum opus suum, juxta omnia, quæ fecit, facite illi, quia contra Dominum erecta est, adversum Sanctum Israel. (*Infr.* 51, 49.)
30. Idcirco cadent juvenes ejus in plateis ejus, et omnes viri bellatores ejus conticescent in die illa, ait Dominus.
31. Ecce, ego ad te, superbe, dicit Dominus Deus exercituum, quia venit dies tuus, tempus visitationis tuæ.
32. Et cadet superbus, et corruet, et non erit, qui suscitet eum: et succendam ignem in urbibus ejus, et devorabit omnia in circuitu ejus.
33. Hæc dicit Dominus exercituum: Calumniam sustinent filii Israel et filii Juda simul: omnes, qui ceperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos.
34. Redemtor eorum fortis, Dominus exercituum nomen ejus, judicio defendet causam eorum, ut exterreat terram, et commoveat habitatores Babylonis.
35. Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, et ad habitatores Babylonis, et ad principes, et ad sapientes ejus:
36. gladius ad divinos ejus, qui stulti erunt: gladius ad fortes illius, qui timebunt:
37. gladius ad equos ejus, et ad currus ejus, et ad omne vulgus, quod est in medio ejus, et erunt quasi mulieres: gladius ad thesauros ejus, qui diripientur.
38. Siccitas super aquas ejus erit, et arescent, quia terra sculptilium est, et in portentis gloriantur:
39. propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis, et habitabunt in ea struthiones, et non inhabitabitur ultra usque in sempiternum, nec

exstruetur usque ad generationem et generationem.

40. Sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorrham, et vicinas ejus, ait Dominus, non habitabit ibi vir, et non incolet eam filius hominis. (*Gen.* 19, 24.)

41. Ecce, populus venit ab aquilone, et gens magna, et reges multi consurgent a finibus terræ.

42. Arcum et scutum apprehendent, crudeles sunt et immisericordes: vox eorum quasi mare sonabit, et super equos ascendent, sicut vir paratus ad prælium contra te, filia Babylon.

43. Audivit rex Babylonis famam eorum, et dissolutæ sunt manus ejus: angustia apprehendit eum, dolor quasi parturientem.

44. Ecce, quasi leo ascendet de superbia Jordanis ad pulchritudinem robustam, quia subito currere faciam eum ad illam: et quis erit electus, quem præponam ei? quis est enim similis mei? et quis sustinebit me? et quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? (*Supr.* 49, 19.)

45. Propterea audite consilium Domini, quod mente concepit adversum Babylonem, et cogitationes ejus, quas cogitavit super terram Chaldæorum: Nisi detraxerint eos parvuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum eorum.

46. A voce captivitatis Babylonis commota est terra, et clamor inter gentes auditus est.

CAPUT LI.

1. Hæc dicit Dominus: Ecce, ego suscitabo super Babylonem et super habitatores ejus, qui cor suum levaverunt contra me, quasi ventum pestilentem.

2. Et mittam in Babylonem ventilatores, et ventilabunt eam et demolientur terram ejus, quoniam venerunt super eam undique in die afflictionis ejus.

3. Non tendat, qui tendit arcum suum, et non ascendat loricatus: nolite parcere juvenibus ejus, interficite omnem militiam ejus.

4. Et cadent interfecti in terra Chaldæorum, et vulnerati in regionibus ejus,

5. quoniam non fuit viduatus Israel et Juda a Deo suo, Domino exercituum: terra autem eorum repleta est delicto a Sancto Israel.

6. Fugite de medio Babylonis, et salvet unusquisque animam suam: nolite tacere super iniquitatem ejus, quoniam tempus ultionis est a Domino: vicissitudinem ipse retribuet ei.

7. Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram; de vino ejus biberunt gentes, et ideo commotæ sunt.

8. Subito cecidit Babylon, et contrita est: ululate super eam, tollite resinam ad dolorem ejus, si forte sanetur. (*Isai.* 21, 9. *Apoc.* 14, 8.)

9. Curavimus Babylonem, et non est sanata: derelinquamus eam, et eamus unusquisque in terram suam, quoniam pervenit usque ad cœlos judicium ejus, et elevatum est usque ad nubes.

10. Protulit Dominus justitias nostras: venite, et narremus in Sion opus Domini Dei nostri.

11. Acuite sagittas, implete pharetras: suscitavit Dominus spiritum regum Medorum, et contra Babylonem mens ejus est, ut perdat eam, quoniam ultio Domini est, ultio templi sui.

12. Super muros Babylonis levate signum, augete custodiam, levate custodes, præparate insidias, quia cogitavit Dominus, et fecit quæcumque locutus est contra habitatores Babylonis.

13. Quæ habitas super aquas multas, locuples in thesauris, venit finis tuus pedalis præcisionis tuæ.

14. Juravit Dominus exercituum per animam suam: Quoniam replebo te hominibus quasi brucho, et super te celeuma cantabitur. (*Amos* 6, 8.)

15. Qui fecit terram in fortitudine sua, præparavit orbem in sapientia sua, et prudentia sua extendit cœlos;

16. dante eo vocem, multiplicantur aquæ in cœlo, qui levat nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam

fecit, et produxit ventum de thesauris suis.

17. Stultus factus est omnis homo a scientia; confusus est omnis conflator in sculptili, quia mendax est conflatio eorum, nec est spiritus in eis.

18. Vana sunt opera et risu digna; in tempore visitationis suæ peribunt.

19. Non sicut hæc, pars Jacob, quia qui fecit omnia, ipse est, et Israel sceptrum hereditatis ejus: Dominus exercituum nomen ejus.

20. Collidis tu mihi vasa belli, et ego collidam in te gentes, et disperdam in te regna:

21. et collidam in te equum et equitem ejus, et collidam in te currum et ascensorem ejus:

22. et collidam in te virum et mulierem, et collidam in te senem et puerum, et collidam in te juvenem et virginem:

23. et collidam in te pastorem et gregem ejus, et collidam in te agricolam et jugales ejus, et collidam in te duces et magistratus.

24. Et reddam Babyloni et cunctis habitatoribus Chaldææ omne malum suum, quod fecerunt in Sion in oculis vestris, ait Dominus.

25. Ecce, ego ad te, mons pestifer, ait Dominus, qui corrumpis universam terram, et extendam manum meam super te, et evolvam te de petris, et dabo te in montem combustionis.

26. Et non tollent de te lapidem in angulum, et lapidem in fundamenta, sed perditus in æternum eris, ait Dominus.

27. Levate signum in terra, clangite buccina in gentibus, sanctificate super eam, gentes, annuntiate contra illam regibus Ararat, Menni et Ascenez, numerate contra eam Taphsar, adducite equum quasi bruchum aculeatum.

28. Sanctificate contra eam, gentes, reges Mediæ, duces ejus, et universos magistratus ejus, cunctamque terram potestatis ejus.

29. Et commovebitur terra, et conturbabitur, quia evigilabit contra Babylonem cogitatio Domini, ut ponat terram Babylonis desertam et inhabitabilem.

30. Cessaverunt fortes Babylonis a prœlio; habitaverunt in præsidiis; devoratum est robur eorum, et facti sunt quasi mulieres; incensa sunt tabernacula ejus, contriti sunt vectes ejus.

31. Currens obviam currenti veniet, et nuntius obvius nuntianti, ut annuntiet regi Babylonis, quia capta est civitas ejus a summo usque ad summum;

32. et vada præoccupata sunt, et paludes incensæ sunt igni, et viri bellatores conturbati sunt.

33. Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Filia Babylonis quasi area, tempus trituræ ejus: adhuc modicum, et veniet tempus messionis ejus.

34. Comedit me, devoravit me Nabuchodonosor, rex Babylonis: reddidit me quasi vas inane, absorbuit me quasi draco, replevit ventrem suum teneritudine mea, et ejecit me.

35. Iniquitas adversum me, et caro mea super Babylonem, dicit habitatio Sion: et sanguis meus super habitatores Chaldææ, dicit Jerusalem.

36. Propterea hæc dicit Dominus: Ecce, ego judicabo causam tuam, et ulciscar ultionem tuam, et desertum faciam mare ejus, et siccabo venam ejus.

37. Et erit Babylon in tumulos, habitatio draconum, stupor et sibilus eo, quod non sit habitator.

38. Simul ut leones rugient, excutient comas veluti catuli leonum.

39. In calore eorum ponam potus eorum, et inebriabo eos, ut sopiantur, et dormiant somnum sempiternum, et non consurgant, dicit Dominus. (*Infr.* v. 57.)

40. Deducam eos quasi agnos ad victimam, et quasi arietes cum hœdis.

41. Quomodo capta est Sesach, et comprehensa est inclyta universæ terræ? quomodo facta est in stuporem Babylon inter gentes?

42. Ascendit super Babylonem mare; multitudine fluctuum ejus operta est.

43. Factæ sunt civitates ejus in stuporem; terra inhabitabilis et deserta, terra in qua nullus habitet, nec transeat per eam filius hominis.
44. Et visitabo super Bel in Babylone, et ejiciam, quod absorbuerat, de ore ejus, et non confluent ad eum ultra gentes; siquidem et murus Babylonis corruet.
45. Egredimini de medio ejus, populus meus, ut salvet unusquisque animam suam ab ira furoris Domini.
46. Et ne forte mollescat cor vestrum, et timeatis auditum, qui audietur in terra, et veniet in anno auditio, et post hunc annum auditio, et iniquitas in terra, et dominator super dominatorem:
47. Propterea, ecce, dies veniunt, et visitabo super sculptilia Babylonis: et omnis terra ejus confundetur, et universi interfecti ejus cadent in medio ejus.
48. Et laudabunt super Babylonem cœli et terra, et omnia quæ in eis sunt, quia ab aquilone venient ei prædones, ait Dominus.
49. Et quomodo fecit Babylon, ut caderent occisi in Israel, sic de Babylone cadent occisi in universa terra.
50. Qui fugistis gladium, venite, nolite stare; recordamini procul Domini, et Jerusalem ascendat super cor vestrum.
51. Confusi sumus, quoniam audivimus opprobrium: operuit ignominia facies nostras, quia venerunt alieni super sanctificationem domus Domini.
52. Propterea, ecce, dies veniunt, ait Dominus, et visitabo super sculptilia ejus, et in omni terra ejus mugiet vulneratus.
53. Si ascenderit Babylon in cœlum, et firmaverit in excelso robur suum: a me venient vastatores ejus, ait Dominus.
54. Vox clamoris de Babylone, et contritio magna de terra Chaldæorum,
55. quoniam vastavit Dominus Babylonem, et perdidit ex ea vocem magnam, et sonabunt fluctus eorum quasi aquæ multæ; dedit sonitum vox eorum,
56. Quia venit super eam, id est super Babylonem, prædo; et apprehensi sunt fortes ejus, et emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus reddens retribuet.
57. Et inebriabo principes ejus et sapientes ejus, et duces ejus et magistratus ejus, et fortes ejus, et dormient somnum sempiternum, et non expergiscentur, ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.
58. Hæc dicit Dominus exercituum: Murus Babylonis ille latissimus suffossione suffodietur, et portæ ejus excelsæ igni comburentur, et labores populorum ad nihilum, et gentium in ignem erunt, et disperibunt.
59. Verbum, quod præcepit Jeremias propheta, Sarajæ filio Neriæ filii Maasiæ, cum pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni ejus; Sarajas autem erat princeps prophetiæ.
60. Et scripsit Jeremias omne malum, quod venturum erat super Babylonem in libro uno; omnia verba hæc, quæ scripta sunt contra Babylonem.
61. Et dixit Jeremias ad Sarajam: Cum veneris in Babylonem, et videris, et legeris omnia verba hæc,
62. dices: Domine, tu locutus es contra locum istum, ut disperderes eum, ne sit, qui in eo habitet ab homine usque ad pecus, et ut sit perpetua solitudo.
63. Cumque compleveris legere librum istum, ligabis ad eum lapidem, et projicies illum in medium Euphraten,
64. et dices: Sic submergetur Babylon, et non consurget a facie afflictionis, quam ego adduco super eam, et dissolvetur. Hucusque verba Jeremiæ.

CAPUT LII.

1. Filius viginti et unius anni erat Sedecias, cum regnare cœpisset, et undecim annis regnavit in Jerusalem; et nomen matris ejus Amital, filia Jeremiæ de Lobna. (*Supr.* 37, 1.)

2. Et fecit malum in oculis Domini juxta omnia, quæ fecerat Joakim;
3. quoniam furor Domini erat in Jerusalem et in Juda usquequo projiceret eos a facie sua; et recessit Sedecias a rege Babylonis.
4. Factum est autem in anno nono regni ejus, in mense decimo, decima mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse et omnis exercitus ejus adversus Jerusalem, et obsederunt eam, et ædificaverunt contra eam munitiones in circuitu. (*Supr.* 39, 1.)
5. Et fuit civitas obsessa usque ad undecimum annum regis Sedeciæ.
6. Mense autem quarto, nona mensis obtinuit fames civitatem; et non erant alimenta populo terræ.
7. Et dirupta est civitas, et omnes viri bellatores ejus fugerunt, exieruntque de civitate nocte per viam portæ, quæ est inter duos muros, et ducit ad hortum regis (Chaldæis obsidentibus urbem in gyro), et abierunt per viam, quæ ducit in eremum.
8. Persecutus est autem Chaldæorum exercitus regem, et apprehenderunt Sedeciam in deserto, quod est juxta Jericho; et omnis comitatus ejus diffugit ab eo.
9. Cumque comprehendissent regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quæ est in terra Emath, et locutus est ad eum judicia.
10. Et jugulavit rex Babylonis filios Sedeciæ in oculis ejus; sed et omnes principes Juda occidit in Reblatha.
11. Et oculos Sedeciæ eruit, et vinxit eum compedibus, et adduxit eum rex Babylonis in Babylonem, et posuit eum in domo carceris usque ad diem mortis ejus.
12. In mense autem quinto, decima mensis, ipse est annus nonus decimus Nabuchodonosor regis Babylonis; venit Nabuzardan princeps militiæ, qui stabat coram rege Babylonis in Jerusalem.
13. Et incendit domum Domini, et domum regis, et omnes domos Jerusalem; et omnem domum magnam igni cumbussit.
14. Et totum murum Jerusalem per circuitum destruxit cunctus exercitus Chaldæorum, qui erat cum magistro militiæ.
15. De pauperibus autem populi et de reliquo vulgo, quod remanserat in civitate, et de perfugis, qui transfugerant ad regem Babylonis, et ceteros de multitudine transtulit Nabuzardan princeps militiæ.
16. De pauperibus vero terræ reliquit Nabuzardan princeps militiæ vinitores et agricolas.
17. Columnas quoque æreas, quæ erant in domo Domini, et bases, et mare æneum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, et tulerunt omne æs eorum in Babylonem.
18. Et lebetes, et creagras, et psalteria, et phialas, et mortariola, et omnia vasa ærea, quæ in ministerio fuerant, tulerunt;
19. et hydrias, et thymiamateria, et urceos, et pelves, et candalabra, et mortaria, et cyathos; quoquot aurea, aurea; et quotquot argentea, argentea, tulit magister militiæ;
20. et columnas duas, et mare unum, et vitulos duodecim æreos, qui erant sub basibus, quas fecerat rex Salomon in domo Domini; non erat pondus æris omnium horum vasorum.
21. De columnis autem, decem et octo cubiti altitudinis erant in columna una, et funiculus duodecim cubitorum circuibat eam; porro grossitudo ejus quatuor digitorum, et intrinsecus cava erat. (III. *Reg.* 7, 15.)
22. Et capitella super utramque ærea; altitudo capitelli unius quinque cubitorum; et retiacula, et malogranata super coronam in circuitu, omnia ærea. Similiter columnæ secundæ, et malogranata.
23. Et fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia, et omnia malogranata centum, retiaculis circumdabantur.
24. Et tulit magister militiæ Sarajam sacerdotem primum, et Sophoniam

sacerdotem secundum, et tres custodes vestibuli.
25. Et de civitate tulit eunuchum unum, qui erat præpositus super viros bellatores; et septem viros de his, qui videbant faciem regis, qui inventi sunt in civitate; et scribam principem militum, qui probabat tyrones; et sexaginta viros de populo terræ, qui inventi sunt in medio civitatis.
26. Tulit autem eos Nabuzardan magister militiæ, et duxit eos ad regem Babylonis in Reblatha.
27. Et percussit eos rex Babylonis, et interfecit eos in Reblatha in terra Emath; et translatus est Juda de terra sua.
28. Iste est populus, quem transtulit Nabuchodonosor: In anno septimo Judæos tria millia et viginti tres;
29. in anno octavo decimo Nabuchodonosor de Jerusalem animas octingentas triginta duas;
30. In anno vigesimo tertio Nabuchodonosor, transtulit Nabuzardan magister militiæ animas Judæorum septingentas quadraginta quinque: omnes ergo animæ, quatuor millia sexcentæ.
31. Et factum est in trigesimo septimo anno transmigrationis Joachin regis Juda, duodecimo mense, vigesima quinta mensis; elevavit Evilmerodach rex Babylonis ipso anno regni sui, caput Joachin regis Juda, et eduxit eum de domo carceris.
32. Et locutus est cum eo bona, et posuit thronum ejus super thronos regum, qui erant post se in Babylone.
33. Et mutavit vestimenta carceris ejus; et comedebat panem coram eo semper cunctis diebus vitæ suæ;
34. et cibaria ejus, cibaria perpetua dabantur ei a rege Babylonis statuta per singulos dies, usque ad diem mortis suæ cunctis diebus vitæ ejus. (IV. *Reg.* 25, 30.)

THRENI,
ID EST
LAMENTATIONES JEREMIÆ PROPHETÆ.

Et factum est, postquam in captivitatem redactus est Israel, et Jerusalem deserta est, sedit Jeremias propheta flens, et planxit lamentatione hac in Jerusalem, et amaro animo suspirans et ejulans dixit:

CAPUT I.

Aleph. 1. Quomodo sedet sola civitas plena populo? facta est quasi vidua domina gentium; princeps provinciarum facta est sub tributo.
Beth. 2. Plorans ploravit in nocte, et lacrymæ ejus in maxillis ejus; non est, qui consoletur eam, ex omnibus caris ejus; omnes amici ejus spreverunt eam, et facti sunt ei inimici. (*Jer.* 13, 17.)
Ghimel. 3. Migravit Judas propter afflictionem et multitudinem servitutis; habitavit inter gentes, nec invenit requiem; omnes persecutores ejus apprehenderunt eam inter angustias.
Daleth. 4. Viæ Sion lugent, eo quod non sint qui veniant ad solemnitatem; omnes portæ ejus destructæ: sacerdotes ejus gementes; virgines ejus squalidæ, et ipsa oppressa amaritudine.
He. 5. Facti sunt hostes ejus in capite, inimici ejus locupletati sunt, quia Dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum ejus; parvuli ejus ducti sunt in captivitatem ante faciem tribulantis.

Vav. 6. Et egressus est a filia Sion omnis decor ejus; facti sunt principes ejus velut arietes non invenientes pascua, et abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis.

Zain. 7. Recordata est Jerusalem dierum afflictionis suæ et prævaricationis omnium desiderabilium suorum, quæ habuerat a diebus antiquis, cum caderet populus ejus in manu hostili, et non esset auxiliator; viderunt eam hostes, et deriserunt sabbata ejus.

Heth. 8. Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est; omnes, qui glorificabant eam, spreverunt illam, quia viderunt ignominiam ejus; ipsa autem gemens conversa est retrorsum.

Teth. 9. Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata est finis sui; deposita est vehementer, non habens consolatorem: vide Domine, afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus.

Jod. 10. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia ejus, quia vidit gentes ingressas sanctuarium suum, de quibus præceperas, ne intrarent in ecclesiam tuam.

Caph. 11. Omnis populus ejus gemens et quærens panem; dederunt pretiosa quæque pro cibo ad refocillandam animam: vide, Domine, et considera, quoniam facta sum vilis.

Lamed. 12. O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, et videte, si est dolor sicut dolor meus, quoniam vindemiavit me, ut locutus est Dominus in die iræ furoris sui.

Mem. 13. De excelso misit ignem in ossibus meis, et erudivit me: expandit rete pedibus meis, convertit me retrorsum, posuit me desolatam, tota die mœrore confectam.

Nun. 14. Vigilavit jugum iniquitatum mearum: in manu ejus convolutæ sunt, et impositæ collo meo: infirmata est virtus mea: dedit me Dominus in manu, de qua non potero surgere.

Samech. 15. Abstulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei: vocavit adversum me tempus, ut contereret electos meos; torcular calcavit Dominus virgini filiæ Juda.

Ain. 16. Idcirco ego plorans, et oculus meus deducens aquas, quia longe factus est a me consolator, convertens animam meam: facti sunt filii mei perditi, quoniam invaluit inimicus. (*Jer.* 14, 17.)

Phe. 17. Expandit Sion manus suas, non est, qui consoletur eam; mandavit Dominus adversum Jacob in circuitu ejus hostes ejus; facta est Jerusalem quasi polluta menstruis inter eos.

Sade. 18. Justus est Dominus, quia os ejus ad iracundiam provocavi: audite, obsecro, universi populi, et videte dolorem meum: virgines meæ et juvenes mei abierunt in captivitatem.

Coph. 19. Vocavi amicos meos, et ipsi deceperunt me: sacerdotes mei et senes mei in urbe consumti sunt, quia quæsierunt cibum sibi, ut refocillarent animam suam.

Res. 20. Vide, Domine, quoniam tribulor, conturbatus est venter meus: subversum est cor meum in memetipsa, quoniam amaritudine plena sum: foris interficit gladius, et domi mors similis est.

Sin. 21. Audierunt, quia ingemisco ego, et non est, qui consoletur me: omnes inimici mei audierunt malum meum, lætati sunt, quoniam tu fecisti: adduxisti diem consolationis, et fient similes mei.

Thau. 22. Ingrediatur omne malum eorum coram te, et vindemia eos, sicut vindemiasti me propter omnes iniquitates meas: multi enim gemitus mei, et cor meum mœrens.

CAPUT II.

Aleph. 1. Quomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filiam Sion; projecit de cœlo in terram inclytam Israel, et non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui.

Beth. 2. Præcipitavit Dominus, nec pepercit, omnia speciosa Jacob, destruxit in furore suo munitiones

virginis Juda, et dejecit in terram, polluit regnum et principes ejus.

Ghimel. 3. Confregit in ira furoris sui omne cornu Israel; avertit retrorsum dexteram suam a facie inimici, et succendit in Jacob quasi ignem flammæ devorantis in gyro.

Daleth. 4. Tetendit arcum suum quasi inimicus, firmavit dexteram suam quasi hostis, et occidit omne, quod pulchrum erat visu in tabernaculo filiæ Sion; effudit quasi ignem indignationem suam.

He. 5. Factus est Dominus velut inimicus, præcipitavit Israel, præcipitavit omnia mœnia ejus; dissipavit munitiones ejus, et replevit in filia Juda humiliatum et humiliatam.

Vav. 6. Et dissipavit quasi hortum tentorium suum, demolitus est tabernaculum suum; oblivioni tradidit Dominus in Sion festivitatem et sabbatum, et in opprobrium et in indignationem furoris sui regem et sacerdotem.

Zain. 7. Repulit Dominus altare suum, maledixit sanctificationi suæ, tradidit in manu inimici muros turrium ejus: vocem dederunt in domo Domini, sicut in die solemni.

Heth. 8. Cogitavit Dominus dissipare murum filiæ Sion, tetendit funiculum suum, et non avertit manum suam a perditione; luxitque antemurale, et murus pariter dissipatus est.

Teth. 9. Defixæ sunt in terra portæ ejus; perdidit et contrivit vectes ejus, regem ejus et principes ejus in gentibus; non est lex, et prophetæ ejus non invenerunt visionem a Domino.

Jod. 10. Sederunt in terra, conticuerunt senes filiæ Sion, consperserunt cinere capita sua, accincti sunt ciliciis; abjecerunt in terram capita sua virgines Jerusalem.

Caph. 11. Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea: effusum est in terra jecur meum super contritione filiæ populi mei, cum deficeret parvulus et lactens in plateis oppidi.

Lamed. 12. Matribus suis dixerunt: Ubi est triticum et vinum? cum deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis, cum exhalarent animas suas in sinu matrum suarum.

Mem. 13. Cui comparabo te? vel cui assimilabo te, filia Jerusalem? cui exæquabo te, et consolabor te, virgo filia Sion? magna est enim velut mare contritio tua: quis medebitur tui?

Nun. 14. Prophetæ tui viderunt tibi falsa et stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent: viderunt autem tibi assumtiones falsas et ejectiones.

Samech. 15. Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per viam, sibilaverunt, et moverunt caput suum super filiam Jerusalem: Hæccine est urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium universæ terræ?

Phe. 16. Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui, sibilaverunt, et fremuerunt dentibus, et dixerunt: Devorabimus, en ista est dies, quam exspectabamus: invenimus, vidimus.

Ain. 17. Fecit Dominus, quæ cogitavit, complevit sermonem suum, quem præceperat a diebus antiquis: destruxit, et non pepercit, et lætificavit super te inimicum, et exaltavit cornu hostium tuorum. (*Deut.* 28, 15.)

Sade. 18. Clamavit cor eorum ad Dominum super muros filiæ Sion: Deduc quasi torrentem lacrymas per diem et noctem: non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. (*Supr.* 1, 16.)

Coph. 19. Consurge, lauda in nocte in principio vigiliarum, effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini: leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.

Res. 20. Vide, Domine, et considera, quem vindemiaveris ita: ergone comedent mulieres fructum suum, parvulos ad mensuram palmæ? si occiditur in sanctuario Domini sacerdos et propheta?

Sin. 21. Jacuerunt in terra foris puer et senex, virgines meæ et juvenes mei ceciderunt in gladio:

interfecisti in die furoris tui, percussisti, nec misertus es.

Thau. 22. Vocasti quasi ad diem solemnem, qui terrerent me de circuitu, et non fuit in die furoris Domini, qui effugeret, et relinqueretur: quos educavi, et enutrivi, inimicus meus consumsit eos.

CAPUT III.

Aleph. 1. Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus.

Aleph. 2. Me minavit, et adduxit in tenebras, et non in lucem.

Aleph. 3. Tantum in me vertit, et convertit manum suam tota die.

Beth. 4. Vetustam fecit pellem meam, et carnem meam, contrivit ossa mea.

Beth. 5. Aedificavit in gyro meo, et circumdedit me felle et labore.

Beth. 6. In tenebrosis collocavit me, quasi mortuos sempiternos.

Ghimel. 7. Circumædificavit adversum me, ut non egrediar: aggravavit compedem meum.

Ghimel. 8. Sed et cum clamavero et rogavero, exclusit orationem meam.

Ghimel. 9. Conclusit vias meas lapidibus quadris: semitas meas subvertit.

Daleth. 10. Ursus insidians factus est mihi: leo in absconditis.

Daleth. 11. Semitas meas subvertit, et confregit me: posuit me desolatam.

Daleth. 12. Tetendit arcum suum, et posuit me quasi signum ad sagittam.

He. 13. Misit in renibus meis filias pharetræ suæ.

He. 14. Factus sum in derisum omni populo meo, canticum eorum tota die.

He. 15. Replevit me amaritudinibus, inebriavit me absynthio.

Vav. 16. Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere.

Vav. 17. Et repulsa est a pace anima mea: oblitus sum bonorum.

Vav. 18. Et dixi: Periit finis meus et spes mea a Domino.

Zain. 19. Recordare paupertatis et transgressionis meæ, absynthii et fellis.

Zain. 20. Memoria memor ero, et tabescet in me anima mea.

Zain. 21. Hæc recolens in corde meo, ideo sperabo.

Heth. 22. Misericordiæ Domini, quia non sumus consumti; quia non defecerunt miserationes ejus.

Heth. 23. Novi diluculo, multa est fides tua.

Heth. 24. Pars mea Dominus, dixit anima mea; propterea exspectabo eum.

Teth. 25. Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum.

Teth. 26. Bonum est præstolari cum silentio salutare Dei.

Teth. 27. Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua.

Jod. 28. Sedebit solitarius, et tacebit, quia levavit super se.

Jod. 29. Ponet in pulvere os suum, si forte sit spes.

Jod. 30. Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis.

Caph. 31. Quia non repellet in sempiternum Dominus;

Caph. 32. quia si abjecit, et miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum.

Caph. 33. Non enim humiliavit ex corde suo, et abjecit filios hominum,

Lamed. 34. ut contereret sub pedibus suis omnes vinctos terræ,

Lamed. 35. ut declinaret judicium viri in conspectu vultus Altissimi.

Lamed. 36. Ut perverteret hominem in judicio suo, Dominus ignoravit.

Mem. 37. Quis est iste, qui dixit, ut fieret, Domino non jubente? (*Amos* 3, 6.)

Mem. 38. Ex ore Altissimi non egredientur nec mala nec bona?

Mem. 39. Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis?

Nun. 40. Scrutemur vias nostras, et quæramus, et revertamur ad Dominum.

Nun. 41. Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cœlos.
Nun. 42. Nos inique egimus, et ad iracundiam provocavimus: idcirco tu inexorabilis es.
Samech. 43. Operuisti in furore, et percussisti nos: occidisti, nec pepercisti.
Samech. 44. Opposuisti nubem tibi, ne transeat oratio.
Samech. 45. Eradicationem et abjectionem posuisti me in medio populorum.
Phe. 46. Aperuerunt super nos os suum omnes inimici.
Phe. 47. Formido et laqueus facta est nobis vaticinatio et contritio.
Phe. 48. Divisiones aquarum deduxit oculus meus, in contritione filiæ populi mei.
Ain. 49. Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eo quod non esset requies,
Ain. 50. donec respiceret et videret Dominus de cœlis.
Ain. 51. Oculus meus deprædatus est animam meam in cunctis filiabus urbis meæ.
Sade. 52. Venatione ceperunt me quasi avem inimici mei gratis.
Sade. 53. Lapsa est in lacum vita mea, et posuerunt lapidem super me.
Sade. 54. Inundaverunt aquæ super caput meum; dixi: Perii.
Coph. 55. Invocavi nomen tuum, Domine, de lacu novissimo.
Coph. 56. Vocem meam audisti: ne avertas aurem tuam a singultu meo et clamoribus.
Coph. 57. Appropinquasti in die, quando invocavi te; dixisti: Ne timeas.
Res. 58. Judicasti, Domine, causam animæ meæ, redemtor vitæ meæ.
Res. 59. Vidisti, Domine, iniquitatem illorum adversum me: judica judicium meum.
Res. 60. Vidisti omnem furorem, universas cogitationes eorum adversum me.
Sin. 61. Audisti opprobrium eorum, Domine, omnes cogitationes eorum adversum me:
Sin. 62. labia insurgentium mihi, et meditationes eorum adversum me tota die.
Sin. 63. Sessionem eorum, et resurrectionem eorum vide, ego sum psalmus eorum.
Thau. 64. Reddes eis vicem, Domine, juxta opera manuum suarum.
Thau. 65. Dabis eis scutum cordis laborem tuum.
Thau. 66. Persequeris in furore, et conteres eos sub cœlis, Domine.

CAPUT IV.

Aleph. 1. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum?
Beth. 2. Filii Sion inclyti, et amicti auro primo; quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli?
Ghimel. 3. Sed et lamiæ nudaverunt mammam, lactaverunt catulos suos: filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto.
Daleth. 4. Adhæsit lingua lactentis ad palatum ejus in siti; parvuli petierunt panem, et non erat, qui frangeret eis.
He. 5. Qui vescebantur voluptuose, interierunt in viis; qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.
Vav. 6. Et major effecta est iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, quæ subversa est in momento, et non ceperunt in ea manus. (*Gen.* 19, 24.)
Zain. 7. Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores.
Heth. 8. Denigrata est super carbones facies eorum, et non sunt cogniti in plateis; adhæsit cutis eorum ossibus, aruit, et facta est quasi lignum.
Teth. 9. Melius fuit occisis gladio, quam interfectis fame, quoniam isti extabuerunt consumti a sterilitate terræ.
Jod. 10. Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos; facti

sunt cibus earum in contritione filiæ populi mei.

Caph. 11. Complevit Dominus furorem suum, effudit iram indignationis suæ, et succendit ignem in Sion, et devoravit fundamenta ejus.

Lamed. 12. Non crediderunt reges terræ et universi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hostis et inimicus per portas Jerusalem,

Mem. 13. propter peccata prophetarum ejus et iniquitates sacerdotum ejus, qui effuderunt in medio ejus sanguinem justorum.

Nun. 14. Erraverunt cæci in plateis, polluti sunt in sanguine, cumque non possent, tenuerunt lacinias suas.

Samech. 15. Recedite polluti, clamaverunt eis, recedite, abite, nolite tangere: jurgati quippe sunt, et commoti dixerunt inter gentes: Non addet ultra, ut habitet in eis.

Phe. 16. Facies Domini divisit eos, non addet, ut respiciat eos; facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserti sunt.

Ain. 17. Cum adhuc subsisteremus, defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum, cum respiceremus attenti ad gentem, quæ salvare non poterat.

Sade. 18. Lubricaverunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum, appropinquavit finis noster: completi sunt dies nostri, quia venit finis noster.

Coph. 19. Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis cœli: super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis.

Res. 20. Spiritus oris nostri, christus Dominus captus est in peccatis nostris, cui diximus: In umbra tua vivemus in gentibus.

Sin. 21. Gaude et lætare, filia Edom, quæ habitas in terra Hus: ad te quoque perveniet calix, inebriaberis, atque nudaberis.

Thau. 22. Completa est iniquitas tua, filia Sion: non addet ultra, ut transmigret te: visitavit iniquitatem tuam, filia Edom, discooperuit peccata tua.

Oratio Jeremiæ Prophetæ.

CAPUT V.

1. Recordare, Domine, quid acciderit nobis: intuere, et respice opprobrium nostrum.

2. Hereditas nostra versa est ad alienos, domus nostræ ad extraneos.

3. Pupilli facti sumus absque patre, matres nostræ quasi viduæ.

4. Aquam nostram pecunia bibimus: ligna nostra pretio comparavimus.

5. Cervicibus nostris minabamur, lassis non dabatur requies.

6. Aegypto dedimus manum et Assyriis, ut saturaremur pane.

7. Patres nostri peccaverunt, et non sunt, et nos iniquitates eorum portavimus.

8. Servi dominati sunt nostri: non fuit, qui redimeret de manu eorum.

9. In animabus nostris afferebamus panem nobis, a facie gladii in deserto.

10. Pellis nostra quasi clibanus exusta est a facie tempestatum famis.

11. Mulieres in Sion humiliaverunt, et virgines in civitatibus Juda.

12. Principes manu suspensi sunt: facies senum non erubuerunt.

13. Adolescentibus impudice abusi sunt, et pueri in ligno corruerunt.

14. Senes defecerunt de portis, juvenes de choro psallentium.

15. Defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster.

16. Cecidit corona capitis nostri: væ nobis, quia peccavimus.

17. Propterea mœstum factum est cor nostrum, ideo contenebrati sunt oculi nostri,

18. propter montem Sion, quia disperiit, vulpes ambulaverunt in eo.

19. Tu autem, Domine, in æternum permanebis, solium tuum in generationem et generationem.

20. Quare in perpetuum oblivisceris nostri? derelinques nos in longitudine dierum?

21. Converte nos, Domine, ad te, et convertemur: innova dies nostros, sicut a principio.

22. Sed projiciens repulisti nos, iratus es contra nos vehementer.

PROPHETIA BARUCH.

CAPUT I.

1. Et hæc verba libri, quæ scripsit Baruch filius Neriæ, filii Maasiæ, filii Sedeciæ, filii Sedei, filii Helciæ in Babylonia,

2. in anno quinto, in septimo die mensis, in tempore, quo ceperunt Chaldæi Jerusalem, et succenderunt eam igni.

3. Et legit Baruch verba libri hujus ad aures Jechoniæ filii Joakim regis Juda, et ad aures universi populi venientes ad librum;

4. et ad aures potentium filiorum regum, et ad aures presbyterorum; et ad aures populi, a minimo usque ad maximum eorum omnium habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi.

5. Qui audientes plorabant, et jejunabant, et orabant in conspectu Domini.

6. Et collegerunt pecuniam secundum quod potuit uniuscujusque manus,

7. et miserunt in Jerusalem ad Joakim filium Helciæ filii Salom sacerdotem, et ad sacerdotes, et ad omnem populum, qui inventi sunt cum eo in Jerusalem:

8. cum acciperet vasa templi Domini, quæ ablata fuerant de templo, revocare in terram Juda decima die mensis Sivan, vasa argentea, quæ fecit Sedecias filius Josiæ rex Juda,

9. posteaquam cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis Jechoniam, et principes et cunctos potentes, et populum terræ ab Jerusalem, et duxit eos vinctos in Babylonem.

10. Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pecunias, de quibus emite holocautomata et thus, et facite manna, et offerte pro peccato ad aram Domini Dei nostri,

11. et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, et pro vita Balthasar filii ejus, ut sint dies eorum sicut dies cœli super terram:

12. et ut det Dominus virtutem nobis, et illuminet oculos nostros, ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis, et sub umbra Balthasar filii ejus, et serviamus eis multis diebus, et inveniamus gratiam in conspectu eorum.

13. Et pro nobis ipsis orate ad Dominum Deum nostrum, quia peccavimus Domino Deo nostro, et non est aversus furor ejus a nobis usque in hunc diem.

14. Et legite librum istum, quem misimus ad vos recitari in templo Domini, in die solemni, et in die opportuno,

15. et dicetis: Domino Deo nostro justitia: nobis autem confusio faciei nostræ, sicut est dies hæc omni Juda, et habitantibus in Jerusalem, (*Infr.* 2, 6.)

16. regibus nostris et principibus nostris, et sacerdotibus nostris et prophetis nostris et patribus nostris.

17. Peccavimus ante Dominum Deum nostrum, et non credidimus, diffidentes in eum, (*Dan.* 9, 5,)

18. et non fuimus subjectibiles illi, et non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in mandatis ejus, quæ dedit nobis.

19. A die, qua eduxit patres nostros de terra Aegypti, usque ad diem hanc eramus incredibiles ad Dominum Deum nostrum, et dissipati recessimus, ne audiremus vocem ipsius.

20. Et adhæserunt nobis multa mala et maledictiones, quæ constituit Dominus Moysi servo suo, qui eduxit patres nostros de terra Aegypti, dare nobis terram fluentem lac et mel, sicut hodierna die. (*Deut.* 28, 15.)

21. Et non audivimus vocem Domini Dei nostri secundum omnia verba prophetarum, quos misit ad nos,

22. et abivimus unusquisque in sensum cordis nostri maligni, operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei nostri.

CAPUT II.

1. Propter quod statuit Dominus Deus noster verbum suum, quod locutus est ad nos, et ad judices nostros, qui judicaverunt Israel, et ad reges nostros, et ad principes nostros, et ad omnem Israel et Juda,
2. ut adduceret Dominus super nos mala magna, quæ non sunt facta sub cœlo, quemadmodum facta sunt in Jerusalem, secundum quæ scripta sunt in lege Moysi, (*Deut.* 28, 53.)
3. ut manducaret homo carnes filii sui, et carnes filiæ suæ.
4. Et dedit eos sub manu regum omnium, qui sunt in circuitu nostro in improperium, et in desolationem in omnibus populis, in quibus nos dispersit Dominus.
5. Et facti sumus subtus, et non supra, quia peccavimus Domino Deo nostro, non obaudiendo voci ipsius.
6. Domino Deo nostro justitia: nobis autem et patribus nostris confusio faciei, sicut est dies hæc. *
7. Quia locutus est Dominus super nos omnia mala hæc, quæ venerunt super nos, * (*Supr.* 1, 5.)
8. et non sumus deprecati faciem Domini Dei nostri, ut reverteremur unusquisque nostrum a viis nostris pessimis.
9. Et vigilavit Dominus in malis, et adduxit ea super nos, quia justus est Dominus in omnibus operibus suis, quæ mandavit nobis,
10. et non audivimus vocem ipsius, ut iremus in præceptis Domini, quæ dedit ante faciem nostram.
11. Et nunc, Domine Deus Israel, qui eduxisti populum tuum de terra Aegypti in manu valida, et in signis et in prodigiis, et in virtute tua magna et in brachio excelso, et fecisti tibi nomen, sicut est dies iste: (*Dan.* 9, 15.)
12. peccavimus, impie egimus, inique gessimus, Domine Deus noster, in omnibus justitiis tuis.
13. Avertatur ira tua a nobis, quia derelicti sumus pauci inter gentes, ubi dispersisti nos.
14. Exaudi, Domine, preces nostras et orationes nostras, et educ nos propter te, et da nobis invenire gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxerunt,
15. ut sciat omnis terra, quia tu es Dominus Deus noster, et quia nomen tuum invocatum est super Israel, et super genus ipsius.
16. Respice, Domine, de domo sancta tua in nos, et inclina aurem tuam, et exaudi nos. (*Isai.* 63, 15.)
17. Aperi oculos tuos, et vide, quia non mortui, qui sunt in inferno, quorum spiritus acceptus est a visceribus suis, dabunt honorem et justificationem Domino, (*Isai.* 37, 17. *Psal.* 113, 17.)
18. sed anima, quæ tristis est super magnitudine mali, et incedit curva et infirma, et oculi deficientes, et anima esuriens dat tibi gloriam, et justitiam Domino.
19. Quia non secundum justitias patrum nostrorum nos fundimus preces, et petimus misericordiam ante conspectum tuum, Domine Deus noster,
20. sed quia misisti iram tuam et furorem tuum super nos, sicut locutus es in manu puerorum tuorum prophetarum, dicens:
21. Sic dicit Dominus: Inclinate humerum vestrum et cervicem vestram, et opera facite regi Babylonis, et sedebitis in terra, quam dedi patribus vestris. (*Jer.* 38, 17.)
22. Quodsi non audieritis vocem Domini Dei vestri operari regi Babyloniæ, defectionem vestram faciam de civitatibus Juda, et a foris Jerusalem,
23. et auferam a vobis vocem jucunditatis, et vocem gaudii, et vocem sponsi et vocem sponsæ, et erit omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus eam.
24. Et non audierunt vocem tuam, ut operarentur regi Babylonis, et statuisti verba tua, quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur ossa regum nostrorum, et ossa patrum nostrorum de loco suo:
25. et ecce projecta sunt in calore solis et in gelu noctis, et mortui sunt in doloribus pessimis,

in fame et in gladio, et in emissione.
26. Et posuisti templum, in quo invocatum est nomen tuum in ipso, sicut hæc dies, propter iniquitatem domus Israel et domus Juda.
27. Et fecisti in nobis, Domine Deus noster, secundum omnem bonitatem tuam, et secundum omnem miserationem tuam illam magnam,
28. sicut locutus es in manu pueri tui Moysi in die, qua præcepisti ei scribere legem tuam coram filiis Israel, * (*Deut.* 28, 15.)
29. dicens: Si non audieritis vocem meam, multitudo hæc magna convertetur in minimam inter gentes, quo ego eos dispergam, *
30. quia scio, quod me non audiet populus, populus est enim dura cervice, et convertetur ad cor suum in terra captivitatis suæ,
31. et scient, quia ego sum Dominus Deus eorum, et dabo eis cor, et intelligent: aures, et audient.
32. Et laudabunt me in terra captivitatis suæ, et memores erunt nominis mei.
33. Et avertent se a dorso suo duro et a malignitatibus suis, quia reminiscentur viam patrum suorum, qui peccaverunt in me.
34. Et revocabo illos in terram, quam juravi patribus eorum Abraham, Isaac et Jacob, et dominabuntur ejus, et multiplicabo eos, et non minorabuntur.
35. Et statuam illis testamentum alterum sempiternum, ut sim illis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum, et non movebo amplius populum meum, filios Israel a terra, quam dedi illis.

CAPUT III.

1. Et nunc, Domine omnipotens, Deus Israel, anima in angustiis, et spiritus anxius clamat ad te:
2. audi, Domine, et miserere, quia Deus es misericors, et miserere nostri, quia peccavimus ante te.
3. Quia tu sedes in sempiternum: et nos peribimus in ævum?
4. Domine omnipotens, Deus Israel, audi nunc orationem mortuorum Israel, et filiorum ipsorum, qui peccaverunt ante te, et non audierunt vocem Domini Dei sui, et agglutinata sunt nobis mala.
5. Noli meminisse iniquitatum patrum nostrorum, sed memento manus tuæ et nominis tui in tempore isto,
6. quia tu es Dominus Deus noster, et laudabimus te, Domine,
7. quia propter hoc dedisti timorem tuum in cordibus nostris, et ut invocemus nomen tuum, et laudemus te in captivitate nostra, quia convertimur ab iniquitate patrum nostrorum, qui peccaverunt ante te.
8. Et ecce, nos in captivitate nostra sumus hodie, qua nos dispersisti in improperium, et in maledictum et in peccatum, secundum omnes iniquitates patrum nostrorum, qui recesserunt a te, Domine Deus noster.
9. Audi, Israel, mandata vitæ: auribus percipe, ut scias prudentiam.
10. Quid est Israel, quod in terra inimicorum es?
11. inveterasti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis, deputatus es cum descendentibus in infernum.
12. Dereliquisti fontem sapientiæ:
13. nam si in via Dei ambulasses, habitasses utique in pace sempiterna.
14. Disce, ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus, ut scias simul, ubi sit longiturnitas vitæ et victus, ubi sit lumen oculorum et pax.
15. Quis invenit locum ejus? et quis intravit in thesauros ejus?
16. Ubi sunt principes gentium? et qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram?
17. qui in avibus cœli ludunt?
18. qui argentum thesaurizat et aurum, in qua confidunt homines, et non est finis acquisitionis eorum? qui argentum fabricant et solliciti sunt, nec est inventio operum illorum?
19. Exterminati sunt, et ad inferos descenderunt, et alii loco eorum surrexerunt.

20. Juvenes viderunt lumen, et habitaverunt super terram, viam autem disciplinæ ignoraverunt,
21. neque intellexerunt semitas ejus, neque filii eorum susceperunt eam, a facie ipsorum longe facta est:
22. non est audita in terra Chanaan, neque visa est in Theman.
23. Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam, quæ de terra est, negotiatores Merrhæ et Theman, et fabulatores, et exquisitores prudentiæ et intelligentiæ: viam autem sapientiæ nescierunt, neque commemorati sunt semitas ejus.
24. O Israel, quam magna est domus Dei, et ingens locus possessionis ejus!
25. Magnus est, et non habet finem: excelsus et immensus.
26. Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, statura magna, scientes bellum.
27. Non hos elegit Dominus, neque viam disciplinæ invenerunt; propterea perierunt.
28. Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam.
29. Quis ascendit in cœlum, et accepit eam, et eduxit eam de nubibus?
30. Quis transfretavit mare, et invenit illam, et attulit illam super aurum electum?
31. Non est, qui possit scire vias ejus, neque qui exquirat semitas ejus;
32. sed qui scit universa, novit eam; et adinvenit eam prudentia sua, qui præparavit terram in æterno tempore, et replevit eam pecudibus et quadrupedibus;
33. qui emittit lumen, et vadit, et vocavit illud, et obedit illi in tremore.
34. Stellæ autem dederunt lumen in custodiis suis, et lætatæ sunt;
35. vocatæ sunt, et dixerunt: Adsumus; et luxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas.
36. Hic est Deus noster, et non æstimabitur alius adversus eum.
37. Hic adinvenit omnem viam disciplinæ, et tradidit illam Jacob puero suo et Israel dilecto suo.
38. Post hæc in terris visus est, et cum hominibus conversatus est.

CAPUT IV.

1. Hic liber mandatorum Dei, et lex, quæ est in æternum: omnes, qui tenent eam, pervenient ad vitam; qui autem dereliquerunt eam, in mortem.
2. Convertere, Jacob, et apprehende eam, ambula per viam ad splendorem ejus contra lumen ejus.
3. Ne tradas alteri gloriam tuam, et dignitatem tuam genti alienæ.
4. Beati sumus, Israel, quia, quæ Deo placent, manifesta sunt nobis.
5. Animæquior esto, populus Dei, memorabilis Israel:
6. venundati estis gentibus non in perditionem, sed propter quod in ira ad iracundiam provocastis Deum, traditi estis adversariis.
7. Exacerbastis enim eum, qui fecit vos, Deum æternum, immolantes dæmoniis, et non Deo.
8. Obliti enim estis Deum, qui nutrivit vos, et contristastis nutricem vestram Jerusalem.
9. Vidit enim iracundiam a Deo venientem vobis, et dixit: Audite, confines Sion, adduxit enim mihi Deus luctum magnum:
10. vidi enim captivitatem populi mei, filiorum meorum et filiarum, quam superduxit illis Aeternus.
11. Nutrivi enim illos cum jucunditate: dimisi autem illos cum fletu et luctu.
12. Nemo gaudeat super me viduam et desolatam: a multis derelicta sum propter peccata filiorum meorum, quia declinaverunt a lege Dei.
13. Justitias autem ipsius nescierunt, nec ambulaverunt per vias mandatorum Dei, neque per semitas veritatis ejus cum justitia ingressi sunt.
14. Veniant confines Sion, et memorentur captivitatem filiorum et filiarum mearum, quam superduxit illis Aeternus.
15. Adduxit enim super illos gen-

tem de longinquo, gentem improbam et alterius linguæ,

16. qui non sunt reveriti senem, neque puerorum miserti sunt, et abduxerunt dilectos viduæ, et a filiis unicam desolaverunt.

17. Ego autem quid possum adjuvare vos?

18. Qui enim adduxit super vos mala, ipse vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum.

19. Ambulate, filii, ambulate: ego enim derelicta sum sola.

20. Exui me stola pacis, indui autem me sacco obsecrationis, et clamabo ad Altissimum in diebus meis.

21. Animæquiores estote, filii, clamate ad Dominum, et eripiet vos de manu principum inimicorum.

22. Ego enim speravi in æternum, salutem vestram, et venit mihi gaudium a sancto super misericordia, quæ veniet vobis ab æterno salutari nostro.

23. Emisi enim vos cum luctu et ploratu: reducet autem vos mihi Dominus cum gaudio et jucunditate in sempiternum.

24. Sicut enim viderunt vicinæ Sion captivitatem vestram a Deo, sic videbunt et in celeritate salutem vestram a Deo, quæ superveniet vobis cum honore magno et splendore æterno.

25. Filii, patienter sustinete iram, quæ supervenit vobis: persecutus est enim te inimicus tuus, sed cito videbis perditionem ipsius, et super cervices ipsius ascendes.

26. Delicati mei ambulaverunt vias asperas: ducti sunt enim, ut grex direptus ab inimicis.

27. Animæquiores estote, filii, et proclamate ad Dominum: erit enim memoria vestra ab eo, qui duxit vos.

28. Sicut enim fuit sensus vester, ut erraretis a Deo: decies tantum iterum convertentes requiretis eum.

29. Qui enim induxit vobis mala, ipse rursum adducet vobis sempiternam jucunditatem cum salute vestra.

30. Animæquior esto, Jerusalem, exhortatur enim te, qui te nominavit.

31. Nocentes peribunt, qui te vexaverunt, et qui gratulati sunt in tua ruina, punientur:

32. civitates, quibus servierunt filii tui, punientur: et quæ accepit filios tuos.

33. Sicut enim gavisa est in tua ruina, et lætata est in casu tuo, sic contristabitur in sua desolatione.

34. Et amputabitur exultatio multitudinis ejus, et gaudimonium ejus erit in luctum.

35. Ignis enim superveniet ei ab æterno in longiturnis diebus, et habitabitur a dæmoniis in multitudine temporis.

36. Circumspice, Jerusalem, ad orientem, et vide jucunditatem a Deo tibi venientem. (*Infr.* 5, 5.)

37. Ecce enim, veniunt filii tui, quos dimisisti dispersos, veniunt collecti ab oriente usque ad occidentem, in verbo sancti gaudentes in honorem Dei.

CAPUT V.

1. Exue te, Jerusalem, stola luctus et vexationis tuæ, et indue te decore et honore ejus, quæ a Deo tibi est sempiternæ gloriæ.

2. Circumdabit te Deus diploide justitiæ, et imponet mitram capiti honoris æterni.

3. Deus enim ostendet splendorem suum in te omni, qui sub cœlo est.

4. Nominabitur enim tibi nomen tuum a Deo in sempiternum: Pax justitiæ et honor pietatis.

5. Exsurge, Jerusalem, et sta in excelso, et circumspice ad orientem, et vide collectos filios tuos ab oriente sole usque ad occidentem, in verbo sancti gaudentes Dei memoria.*

6. Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet autem illos Dominus ad te portatos in honore sicut filios regni.

7. Constituit enim Deus humiliare omnem montem excelsum, et rupes perennes, et convalles replere in æqualitatem terræ, ut ambulet Israel diligenter in honorem Dei.

8. Obumbraverunt autem et silvæ et omne lignum suavitatis Israel ex mandato Dei. * (*Supr.* 4, 36.)

9. Adducet enim Deus Israel cum jucunditate in lumine majestatis suæ, cum misericordia et justitia, quæ est ex ipso.

CAPUT VI.

Exemplar epistolæ, quam misit Jeremias ad abducendos captivos in Babyloniam a rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis secundum quod præceptum est illi a Deo.

1. Propter peccata, quæ peccastis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi a Nabuchodonosor rege Babyloniorum.

2. Ingressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, et temporibus longis usque ad generationes septem: post hoc autem educam vos inde cum pace. (*Jer.* 25, 9.)

3. Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos et argenteos, et lapideos et ligneos in humeris portari, ostentantes metum gentibus. (*Isai.* 44, 10.)

4. Videte ergo, ne et vos similes efficiamini factis alienis, et metuatis, et metus vos capiat in ipsis.

5. Visa itaque turba de retro et ab ante, adorantes, dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari, Domine.

6. Angelus enim meus vobiscum est, ipse autem exquiram animas vestras.

7. Nam lingua ipsorum polita a fabro, ipsa etiam inaurata et inargentata falsa sunt, et non possunt loqui.

8. Et sicut virgini amanti ornamenta, ita accepto auro fabricati sunt.

9. Coronas certe aureas habent super capita sua dii illorum, unde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum et argentum, et erogant illud in semetipsos.

10. Dant autem et ex ipso prostitutis, et meretrices ornant, et iterum cum receperint illud a meretricibus, ornant deos suos.

11. Hi autem non liberantur ab ærugine et tinea.

12. Opertis autem illis veste purpurea, extergunt faciem ipsorum propter pulverem domus, qui est plurimus inter eos.

13. Sceptrum autem habet ut homo, sicut judex regionis, qui in se peccantem non interficit.

14. Habet etiam in manu gladium et securim, se autem de bello et a latronibus non liberat. Unde vobis notum sit, quia non sunt dii.

15. Non ergo timueritis eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur, tales sunt et dii illorum:

16. constitutis illis in domo, oculi eorum pleni sunt pulvere a pedibus introeuntium.

17. Et sicut alicui, qui regem offendit, circumseptæ sunt januæ, aut sicut ad sepulcrum adductum mortuum, ita tutantur sacerdotes ostia clausuris et seris, ne a latronibus exspolientur.

18. Lucernas accendunt illis, et quidem multas, ex quibus nullam videre possunt; sunt autem sicut trabes in domo.

19. Corda vero eorum dicunt elingere serpentes, qui de terra sunt, dum comedunt eos et vestimentum ipsorum, et non sentiunt.

20. Nigræ fiunt facies eorum a fumo, qui in domo fit.

21. Supra corpus eorum et supra caput eorum volant noctuæ et hirundines, et aves etiam similiter et cattæ.

22. Unde sciatis, quia non sunt dii. Ne ergo timueritis eos.

23. Aurum etiam, quod habent, ad speciem est. Nisi aliquis exterserit æruginem, non fulgebunt, neque enim dum conflarentur, sentiebant.

24. Ex omni pretio emta sunt, in quibus spiritus non inest ipsis.

25. Sine pedibus in humeris portantur, ostentantes ignobilitatem suam hominibus. Confundantur etiam, qui colunt ea. (*Isai.* 46, 7.)

26. Propterea, si ceciderint in terram, a semetipsis non consurgunt; neque si quis eum statuerit rectum, per semetipsum stabit; sed sicut mortuis munera eorum illis apponentur.

27. Hostias illorum vendunt sacer-

dotes ipsorum, et abutuntur: similiter et mulieres eorum decerpentes, neque infirmo neque mendicanti aliquid impertiunt,
28. de sacrificiis eorum fœtæ et menstruatæ contingunt. Scientes itaque ex his, quia non sunt dii, ne timeatis eos.
29. Unde enim vocantur dii? Quia mulieres apponunt diis argenteis, et aureis et ligneis;
30. et in domibus eorum sacerdotes sedent, habentes tunicas scissas, et capita et barbam rasam, quorum capita nuda sunt.
31. Rugiunt autem clamantes contra deos suos, sicut in cœna mortui.
32. Vestimenta eorum auferunt sacerdotes, et vestiunt uxores suas et filios suos.
33. Neque si quid mali patiuntur ab aliquo, neque si quid boni, poterunt retribuere; neque regem constituere possunt, neque auferre.
34. Similiter neque dare divitias possunt, neque malum retribuere. Si quis illis votum voverit, et non reddiderit, neque hoc requirunt.
35. Hominem a morte non liberant, neque infirmum a potentiori eripiunt.
36. Hominem cæcum ad visum non restituunt, de necessitate hominem non liberabunt.
37. Viduæ non miserebuntur, neque orphanis benefacient.
38 Lapidibus de monte similes sunt dii illorum, lignei et lapidei, et aurei et argentei. Qui autem colunt ea, confundentur.
39. Quomodo ergo æstimandum est, aut dicendum, illos esse deos?
40. Adhuc enim ipsis Chaldæis non honorantibus ea, qui cum audierint, mutum non posse loqui, offerunt illud ad Bel, postulantes ab eo loqui,
41. quasi possint sentire, qui non habent motum, et ipsi cum intellexerint, relinquent ea; sensum enim non habent ipsi dii illorum.
42. Mulieres autem circumdatæ funibus in viis sedent, succendentes ossa olivarum.
43. Cum autem aliqua ex ipsis, attracta ab aliquo transeunte, dormierit cum eo, proximæ suæ exprobrat, quod ea non sit digna habita, sicut ipsa, neque funis ejus diruptus sit.
44. Omnia autem, quæ illis fiunt, falsa sunt. Quomodo æstimandum, aut dicendum est, illos esse deos?
45. A fabris autem et ab aurificibus facta sunt. Nihil aliud erunt, nisi id quod volunt esse sacerdotes.
46. Artifices etiam ipsi, qui ea faciunt, non sunt multi temporis. Numquid ergo possunt ea, quæ fabricata sunt ab ipsis, esse dii?
47. Reliquerunt autem falsa, et opprobrium postea futuris.
48. Nam cum supervenerit illis prœlium, et mala: cogitant sacerdotes apud se, ubi se abscondant cum illis.
49. Quomodo ergo sentiri debeant, quoniam dii sunt, qui nec de bello se liberant, neque de malis se eripiunt?
50. Nam cum sint lignea, inaurata et inargentata, scietur postea, quia falsa sunt, ab universis gentibus et regibus: quæ manifesta sunt, quia non sunt dii, sed opera manuum hominum, et nullum Dei opus cum illis.
51. Unde ergo notum est, quia non sunt dii, sed opera manuum hominum, et nullum Dei opus in ipsis est?
52. Regem regioni non suscitant, neque pluviam hominibus dabunt.
53. Judicium quoque non discernent, neque regiones liberabunt ab injuria, quia nihil possunt, sicut corniculæ inter medium cœli et terræ.
54. Etenim, cum inciderit ignis in domum deorum ligneorum, argenteorum et aureorum, sacerdotes quidem ipsorum fugient et liberabuntur: ipsi vero sicut trabes in medio comburentur.
55. Regi autem, et bello non resistent. Quomodo ergo æstimandum est aut recipiendum, quia dii sunt?
56. Non a furibus, neque a latronibus se liberabunt dii lignei et lapi-

dei, et inaurati et inargentati, quibus hi, qui fortiores sunt,

57. aurum et argentum, et vestimentum, quo operti sunt, auferent illis, et abibunt, nec sibi auxilium ferent.

58. Itaque melius est esse regem ostentantem virtutem suam; aut vas in domo utile, in quo gloriabitur, qui possidet illud; vel ostium in domo, quod custodit, quæ in ipsa sunt, quam falsi dii.

59. Sol quidem, et luna, ac sidera, cum sint splendida et emissa ad utilitates, obaudiunt.

60. Similiter et fulgur, cum apparuerit, perspicuum est; id ipsum autem et spiritus in omni regione spirat.

61. Et nubes, quibus cum imperatum fuerit a Deo perambulare universum orbem, perficiunt, quod imperatum est eis.

62. Ignis etiam missus desuper, ut consumat montes et silvas, facit, quod præceptum est ei. Hæc autem neque speciebus, neque virtutibus uni eorum similia sunt.

63. Unde neque existimandum est, neque dicendum, illos esse deos, quando non possunt neque judicium judicare, neque quidquam facere hominibus.

64. Scientes itaque, quia non sunt dii, ne ergo timueritis eos.

65. Neque enim regibus maledicent, neque benedicent.

66. Signa etiam in cœlo gentibus non ostendunt, neque ut sol lucebunt, neque illuminabunt ut luna.

67. Bestiæ meliores sunt illis, quæ possunt fugere sub tectum, ac prodesse sibi.

68. Nullo itaque modo nobis est manifestum, quia sunt dii: propter quod ne timeatis eos.

69. Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit, ita sunt dii illorum lignei, et argentei et inaurati.

70. Eodem modo et in horto spina alba, supra quam omnis avis sedet. Similiter et mortuo projecto in tenebris similes sunt dii illorum lignei, et inaurati et inargentati.

71. A purpura quoque et murice, quæ supra illos tineant, scietis itaque, quia non sunt dii. Ipsi etiam postremo comeduntur, et erunt opprobrium in regione.

72. Melior est homo justus, qui non habet simulacra, nam erit longe ab opprobriis.

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPUT I.

1. Et factum est in trigesimo anno, in quarto, in quinta mensis, cum essem in medio captivorum juxta fluvium Chobar, aperti sunt cœli, et vidi visiones Dei. (*Infr.* 3, 23.)

2. In quinta mensis, ipse est annus quintus transmigrationis regis Joachin,

3. factum est verbum Domini ad Ezechielem, filium Buzi sacerdotem in terra Chaldæorum secus flumen Chobar; et facta est super eum ibi manus Domini.

4. Et vidi, et ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone, et nubes magna et ignis involvens, et splendor in circuitu ejus, et de medio ejus quasi species electri, id est de medio ignis;

5. et in medio ejus similitudo quatuor animalium; et hic aspectus eorum, similitudo hominis in eis.

6. Quatuor facies uni, et quatuor pennæ uni.

7. Pedes eorum pedes recti, et planta pedis eorum quasi planta pedis vituli, et scintillæ quasi aspectus æris candentis.

8. Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus; et facies et pennas per quatuor partes habebant.

9. Junctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum; non reverte-

bantur, cum incederent, sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur.

10. Similitudo autem vultus eorum: facies hominis, et facies leonis a dexteris ipsorum quatuor; facies autem bovis, a sinistris ipsorum quatuor, et facies aquilæ desuper ipsorum quatuor.

11. Facies eorum et pennæ eorum extentæ desuper; duæ pennæ singulorum jungebantur, et duæ tegebant corpora eorum;

12. et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat; ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur, cum ambularent.

13. Et similitudo animalium, aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, et quasi aspectus lampadarum. Hæc erat visio discurrens in medio animalium, splendor ignis, et de igne fulgur egrediens.

14. Et animalia ibant, et revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.

15. Cumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram juxta animalia, habens quatuor facies;

16. et aspectus rotarum, et opus earum, quasi visio maris; et una similitudo ipsarum quatuor, et aspectus earum et opera, quasi sit rota in medio rotæ.

17. Per quatuor partes earum euntes ibant, et non revertebantur, cum ambularent.

18. Statura quoque erat rotis, et altitudo, et horribilis aspectus; et totum corpus oculis plenum in circuitu ipsarum quatuor. (*Infr.* 10, 12.)

19. Cumque ambularent animalia, ambulabant pariter et rotæ juxta ea, et cum elevarentur animalia de terra, elevabantur simul et rotæ.

20. Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu et rotæ pariter elevabantur, sequentes eum; spiritus enim vitæ erat in rotis.

21. Cum euntibus ibant, et cum stantibus stabant, et cum elevatis a terra pariter elevabantur et rotæ, sequentes ea, quia spiritus vitæ erat in rotis.

22. Et similitudo super capita animalium firmamenti, quasi aspectus crystalli horribilis, et extenti super capita eorum desuper.

23. Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum: unumquodque duabus alis velabat corpus suum, et alterum similiter velabatur.

24. Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum, quasi sonum sublimis Dei; cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis, ut sonus castrorum; cumque starent, dimittebantur pennæ eorum.

25. Nam, cum fieret vox super firmamentum, quod erat super caput eorum, stabant, et submittebant alas suas.

26. Et super firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis sapphiri similitudo throni, et super similitudinem throni, similitudo quasi aspectus hominis desuper.

27. Et vidi quasi speciem electri, velut aspectum ignis, intrinsecus ejus per circuitum; a lumbis ejus et desuper, et a lumbis ejus usque deorsum, vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu;

28. velut aspectum arcus, cum fuerit in nube in die pluviæ: hic erat aspectus splendoris per gyrum.

CAPUT II.

1. Hæc visio similitudinis gloriæ Domini, et vidi, et cecidi in faciem meam, et audivi vocem loquentis. Et dixit ad me: Fili hominis sta super pedes tuos, et loquar tecum.

2. Et ingressus est in me spiritus, postquam locutus est mihi, et statuit me supra pedes meos, et audivi loquentem ad me,

3. et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatrices, quæ recesserunt a me: ipsi et patres eorum prævaricati sunt pactum meum usque ad diem hanc.

4. Et filii dura facie et indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te, et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:

5. Si forte vel ipsi audiant, et si forte quiescant, quoniam domus exasperans est, et scient, quia propheta fuerit in medio eorum.
6. Tu ergo, fili hominis, ne timeas eos, neque sermones eorum metuas, quoniam increduli et subversores sunt tecum, et cum scorpionibus habitas: verba eorum ne timeas, et vultus eorum ne formides, quia domus exasperans est.
7. Loqueris ergo verba mea ad eos, si forte audiant et quiescant, quoniam irritatores sunt.
8. Tu autem, fili hominis, audi, quæcumque loquor ad te, et noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix est: aperi os tuum et comede, quæcumque ego do tibi.
9. Et vidi, et ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber; et expandit illum coram me, qui erat scriptus intus et foris; et scriptæ erant in eo lamentationes, et carmen, et væ. (*Apoc.* 5, 1.)

CAPUT III.

1. Et dixit ad me: Fili hominis, quodcumque inveneris, comede: comede volumen istud, et vadens loquere ad filios Israel.
2. Et aperui os meum, et cibavit me volumine illo,
3. et dixit ad me: Fili hominis, venter tuus comedet, et viscera tua complebuntur volumine isto, quod ego do tibi. Et comedi illud; et factum est in ore meo sicut mel dulce. (*Apoc.* 10, 9.)
4. Et dixit ad me: Fili hominis vade ad domum Israel, et loqueris verba mea ad eos.
5. Non enim ad populum profundi sermonis et ignotæ linguæ, tu mitteris ad domum Israel,
6. neque ad populos multos profundi sermonis et ignotæ linguæ, quorum non possis audire sermones: et si ad illos mittereris, ipsi audirent te.
7. Domus autem Israel nolunt audire te, quia nolunt audire me: omnis quippe domus Israel attrita fronte est et duro corde.
8. Ecce, dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, et frontem tuam duriorem frontibus eorum.
9. Ut adamantem et ut silicem dedi faciem tuam, ne timeas eos, neque metuas a facie eorum, quia domus exasperans est.
10. Et dixit ad me: Fili hominis, omnes sermones meos, quos ego loquor ad te, assume in corde tuo, et auribus tuis audi,
11. et vade, ingredere ad transmigrationem, ad filios populi tui, et loqueris ad eos, et dices eis: Hæc dicit Dominus Deus: Si forte audiant et quiescant.
12. Et assumsit me spiritus, et audivi post me vocem commotionis magnæ: Benedicta gloria Domini de loco suo;
13. et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, et vocem rotarum sequentium animalia, et vocem commotionis magnæ.
14. Spiritus quoque levavit me, et assumsit me, et abii amarus in indignatione spiritus mei; manus enim Domini erat mecum, confortans me.
15. Et veni ad transmigrationem, ad acervum novarum frugum ad eos, qui habitabant juxta flumen Chobar, et sedi, ubi illi sedebant, et mansi ibi septem diebus mærens in medio eorum.
16. Cum autem pertransissent septem dies, factum est verbum Domini ad me, dicens:
17. Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel, et audies de ore meo verbum, et annuntiabis eis ex me. (*Infr.* 33, 7.)
18. Si, dicente me ad impium: Morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur a via sua impia, et vivat: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.
19. Si autem tu annuntiaveris impio, et ille non fuerit conversus ab impietate sua et a via sua impia: ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti.
20. Sed et si conversus justus a

justitia sua fuerit, et fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo: ipse morietur, quia non annuntiasti ei, in peccato suo morietur, et non erunt in memoria justitiæ ejus, quas fecit: sanguinem vero ejus de manu tua requiram.

21. Si autem tu annuntiaveris justo, ut non peccet justus, et ille non peccaverit: vivens vivet, quia annuntiasti ei, et tu animam tuam liberasti.

22. Et facta est super me manus Domini, et dixit ad me: Surgens egredere in campum, et ibi loquar tecum.

23. Et surgens egressus sum in campum; et ecce ibi gloria Domini stabat quasi gloria, quam vidi juxta fluvium Chobar; et cecidi in faciem meam. (*Supr.* 1, 3.)

24. Et ingressus est in me spiritus, et statuit me super pedes meos, et locutus est mihi, et dixit ad me: Ingredere, et includere in medio domus tuæ.

25. Et tu, fili hominis, ecce data sunt super te vincula, et ligabunt te in eis, et non egredieris de medio eorum.

26. Et linguam tuam adhærere faciam palato tuo, et eris mutus, nec quasi vir objurgans, quia domus exasperans est.

27. Cum autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui audit, audiat, et qui quiescit, quiescat, quia domus exasperans est.

CAPUT IV.

1. Et tu, fili hominis, sume tibi laterem, et pones eum coram te, et describes in eo civitatem Jerusalem.

2. Et ordinabis adversus eam obsidionem, et ædificabis munitiones, et comportabis aggerem, et dabis contra eam castra, et pones arietes in gyro.

3. Et tu sume tibi sartaginem ferream, et pones eam in murum ferreum inter te et inter civitatem, et obfirmabis faciem tuam ad eam, et erit in obsidionem, et circumdabis eam: signum est domui Israel.

4. Et tu dormies super latus tuum sinistrum, et pones iniquitates domus Israel super eo numero dierum, quibus dormies super illud, et assumes iniquitatem eorum.

5. Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, numero dierum trecentos et nonaginta dies, et portabis iniquitatem domus Israel.

6. Et cum compleveris hæc, dormies super latus tuum dexterum secundo, et assumes iniquitatem domus Juda quadraginta diebus: diem pro anno, diem inquam, pro anno dedi tibi. (*Num.* 14, 34.)

7. Et ad obsidionem Jerusalem convertes faciem tuam, et brachium tuum erit extentum, et prophetabis adversus eam.

8. Ecce, circumdedi te vinculis, et non te convertes a latere tuo in latus aliud, donec compleas dies obsidionis tuæ.

9. Et tu sume tibi frumentum et hordeum, et fabam et lentem, et milium et viciam, et mittes ea in vas unum, et facies tibi panes numero dierum, quibus dormies super latus tuum: trecentis et nonaginta diebus comedes illud.

10. Cibus autem tuus, quo vesceris, erit in pondere viginti stateres in die: a tempore usque ad tempus comedes illud.

11. Et aquam in mensura bibes, sextam partem hin: a tempore usque ad tempus bibes illud.

12. Et quasi subcineritium hordeaceum comedes illud, et stercore, quod egreditur de homine, operies illud in oculis eorum.

13. Et dixit Dominus: Sic comedent filii Israel panem suum pollutum inter gentes, ad quas ejiciam eos. (*Ose.* 9, 4.)

14. Et dixi: A a a, Domine Deus: ecce, anima mea non est polluta, et morticinum et laceratum a bestiis non comedi ab infantia mea usque nunc, et non est ingressa in os meum omnis caro immunda.

15. Et dixit ad me: Ecce, dedi tibi fimum boum pro stercoribus

humanis, et facies panem tuum in eo.

16. Et dixit ad me: Fili hominis, ecce, ego conteram baculum panis in Jerusalem, et comedent panem in pondere et in sollicitudine, et aquam in mensura et in angustia bibent, (*Infr.* 5, 16.)

17. ut deficientibus pane et aqua corruat unusquisque ad fratrem suum, et contabescant in iniquitatibus suis.

CAPUT V.

1. Et, tu fili hominis, sume tibi gladium acutum, radentem pilos, et assumes eum, et duces per caput tuum, et per barbam tuam, et assumes tibi stateram ponderis, et divides eos.

2. Tertiam partem igni combures in medio civitatis, juxta completionem dierum obsidionis, et assumes tertiam partem, et concides gladio in circuitu ejus: tertiam vero aliam disperges in ventum, et gladium nudabo post eos.

3. Et sumes inde parvum numerum, et ligabis eos in summitate pallii tui.

4. Et ex eis rursum tolles, et projicies eos in medio ignis, et combures eos igni, et ex eo egredietur ignis in omnem domum Israel.

5. Hæc dicit Dominus Deus: Ista est Jerusalem: in medio gentium posui eam, et in circuitu ejus terras.

6. Et contemsit judicia mea, ut plus esset impia, quam gentes: et præcepta mea ultra, quam terræ, quæ in circuitu ejus sunt: judicia enim mea projecerunt, et in præceptis meis non ambulaverunt.

7. Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Quia superastis gentes, quæ in circuitu vestro sunt, et in præceptis meis non ambulastis, et judicia mea non fecistis, et juxta judicia gentium, quæ in circuitu vestro sunt, non estis operati:

8. ideo hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego ad te, et ipse ego faciam in medio tui judicia in oculis gentium:

9. et faciam in te, quod non feci, et quibus similia ultra non faciam propter omnes abominationes tuas.

10. Ideo patres comedent filios in medio tui, et filii comedent patres suos, et faciam in te judicia, et ventilabo universas reliquias tuas in omnem ventum.

11. Idcirco, vivo ego, dicit Dominus Deus, nisi pro eo, quod sanctum meum violasti in omnibus offensionibus tuis et in cunctis abominationibus tuis, ego quoque confringam, et non parcet oculus meus, et non miserebor.

12. Tertia pars tui peste morietur, et fame consumetur in medio tui, et tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam vero partem tuam in omnem ventum dispergam, et gladium evaginabo post eos.

13. Et complebo furorem meum, et requiescere faciam indignationem meam in eis, et consolabor, et scient, quia ego Dominus locutus sum in zelo meo, cum implevero indignationem meam in eis.

14. Et dabo te in desertum et in opprobrium gentibus, quæ in circuitu tuo sunt, in conspectu omnis prætereuntis.

15. Et eris opprobrium et blasphemia, exemplum et stupor in gentibus, quæ in circuitu tuo sunt, cum fecero in te judicia in furore et in indignatione, et in increpationibus iræ.

16. Ego Dominus locutus sum: Quando misero sagittas famis pessimas in eos, quæ erunt mortiferæ, et quas mittam, ut disperdam vos, et famem congregabo super vos, et conteram in vobis baculum panis. (*Supr.* 4, 16. *Infr.* 14, 13.)

17. Et immittam in vos famem et bestias pessimas usque ad internecionem, et pestilentia et sanguis transibunt per te, et gladium inducam super te. Ego Dominus locutus sum.

CAPUT VI.

1. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, pone faciem tuam ad montes Israel, et prophetabis ad eos,

3. et dices: Montes Israel, audite verbum Domini Dei: hæc dicit Dominus Deus montibus et collibus, rupibus et vallibus: Ecce, ego inducam super vos gladium, et disperdam excelsa vestra, (*Infr.* 36, 1.)
4. et demoliar aras vestras, et confringentur simulacra vestra, et dejiciam interfectos vestros ante idola vestra.
5. Et dabo cadavera filiorum Israel ante faciem simulacrorum vestrorum, et dispergam ossa vestra circum aras vestras
6. in omnibus habitationibus vestris. Urbes desertæ erunt, et excelsa demolientur et dissipabuntur: et interibunt aræ vestræ, et confringentur: et cessabunt idola vestra, et conterentur delubra vestra, et delebuntur opera vestra.
7. Et cadet interfectus in medio vestri, et scietis, quia ego sum Dominus.
8. Et relinquam in vobis eos, qui fugerint gladium in gentibus, cum dispersero vos in terris.
9. Et recordabuntur mei liberati vestri in gentibus, ad quas captivi ducti sunt, quia contrivi cor eorum fornicans et recedens a me, et oculos eorum fornicantes post idola sua, et displicebunt sibimet super malis, quæ fecerunt in universis abominationibus suis.
10. Et scient, quia ego Dominus non frustra locutus sum, ut facerem eis malum hoc.
11. Hæc dicit Dominus Deus: Percute manum tuam, et allide pedem tuum, et dic: Heu, ad omnes abominationes malorum domus Israel, quia gladio, fame et peste ruituri sunt.
12. Qui longe est, peste morietur: qui autem prope, gladio corruet: et qui relictus fuerit et obsessus, fame morietur, et complebo indignationem meam in eis.
13. Et scietis, quia ego Dominus, cum fuerint interfecti vestri in medio idolorum vestrorum, in circuitu ararum vestrarum, in omni colle excelso, et in cunctis summitatibus montium, et subtus omne lignum nemorosum et subtus universam quercum frondosam, locum, ubi accenderunt thura redolentia universis idolis suis.
14. Et extendam manum meam super eos, et faciam terram desolatam et destitutam a deserto Deblatha in omnibus habitationibus eorum: et scient, quia ego Dominus.

CAPUT VII.

1. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
2. Et tu, fili hominis, hæc dicit Dominus Deus terræ Israel: Finis venit, venit finis super quatuor plagas terræ.
3. Nunc finis super te, et immittam furorem meum in te, et judicabo te juxta vias tuas, et ponam contra te omnes abominationes tuas.
4. Et non parcet oculus meus super te, et non miserebor, sed vias tuas ponam super te, et abominationes tuæ in medio tui erunt: et scietis, quia ego Dominus.
5. Hæc dicit Dominus Deus: Afflictio una, afflictio ecce venit:
6. finis venit, venit finis, evigilavit adversum te: ecce venit.
7. Venit contritio super te, qui habitas in terra: venit tempus, prope est dies occisionis, et non gloriæ montium.
8. Nunc de propinquo effundam iram meam super te, et complebo furorem meum in te, et judicabo te juxta vias tuas, et imponam tibi omnia scelera tua,
9. et non parcet oculus meus, nec miserebor, sed vias tuas imponam tibi, et abominationes tuæ in medio tui erunt: et scietis, quia ego sum Dominus percutiens.
10. Ecce dies, ecce venit: egressa est contritio, floruit virga, germinavit superbia:
11. iniquitas surrexit in virga impietatis, non ex eis, et non ex populo, neque ex sonitu eorum, et non erit requies in eis.
12. Venit tempus, appropinquavit dies: qui emit, non lætetur, et qui vendit, non lugeat, quia ira super omnem populum ejus.

13. Quia, qui vendit, ad id, quod vendidit, non revertetur, et adhuc in viventibus vita eorum: visio enim ad omnem multitudinem ejus non regredietur, et vir in iniquitate vitæ suæ non confortabitur.

14. Canite tuba, præparentur omnes, et non est, qui vadat ad prœlium: ira enim mea super universum populum ejus.

15. Gladius foris, et pestis et fames intrinsecus: qui in agro est, gladio morietur, et qui in civitate, pestilentia et fame devorabuntur.

16. Et salvabuntur, qui fugerint ex eis, et erunt in montibus quasi columbæ convallium omnes trepidi, unusquisque in iniquitate sua.

17. Omnes manus dissolventur, et omnia genua fluent aquis.

18. Et accingent se ciliciis, et operiet eos formido, et in omni facie confusio, et in universis capitibus eorum calvitium. (*Jer.* 48, 37.)

19. Argentum eorum foras projicietur, et aurum eorum in sterquilinium erit. Argentum eorum, et aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. Animam suam non saturabunt, et ventres eorum non implebuntur, quia scandalum iniquitatis eorum factum est. (*Prov.* 11, 4. *Eccli.* 5, 10. *Soph.* 1, 18.)

20. Et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, et imagines abominationum suarum, et simulacrorum fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis illud in immunditiam,

21. et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, et impiis terræ in prædam, et contaminabunt illud.

22. Et avertam faciem meam ab eis, et violabunt arcanum meum, et introibunt in illud emissarii, et contaminabunt illud.

23. Fac conclusionem, quoniam terra plena est judicio sanguinum et civitas plena iniquitate.

24. Et adducam pessimos de gentibus, et possidebunt domos eorum, et quiescere faciam superbiam potentium, et possidebunt sanctuaria eorum.

25. Angustia superveniente, requirent pacem, et non erit.

26. Conturbatio super conturbationem veniet, et auditus super auditum, et quærent visionem de propheta, et lex peribit a sacerdote, et consilium a senioribus.

27. Rex lugebit, et princeps induetur mœrore, et manus populi terræ conturbabuntur. Secundum viam eorum faciam eis, et secundum judicia eorum judicabo eos: et scient, quia ego Dominus.

CAPUT VIII.

1. Et factum est in anno sexto, in sexto mense, in quinta mensis; ego sedebam in domo mea, et senes Juda sedebant coram me, et cecidit ibi super me manus Domini Dei.

2. Et vidi, et ecce similitudo quasi aspectus ignis; ab aspectu lumborum ejus, et deorsum ignis; et a lumbis ejus, et sursum, quasi aspectus splendoris, ut visio electri.

3. Et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei, et elevavit me Spiritus inter terram et cœlum, et adduxit me in Jerusalem in visione Dei juxta ostium interius, quod respiciebat ad aquilonem, ubi erat statutum idolum zeli ad provocandam æmulationem. (*Dan.* 14, 35.)

4. Et ecce, ibi gloria Dei Israel secundum visionem, quam videram in campo.

5. Et dixit ad me: Fili hominis, leva oculos tuos ad viam aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam aquilonis; et ecce ab aquilone portæ altaris idolum zeli in ipso introitu.

6. Et dixit ad me: Fili hominis, putasne, vides tu, quid isti faciunt, abominationes magnas, quas domus Israel facit hic, ut procul recedam a sanctuario meo? Et adhuc conversus videbis abominationes majores.

7. Et introduxit me ad ostium atrii; et vidi, et ecce, foramen unum in pariete.

8. Et dixit ad me: Fili hominis, fode parietem. Et cum fodissem parietem, apparuit ostium unum.

9. Et dixit ad me: Ingredere, et vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic.

10. Et ingressus vidi, et ecce, omnis similitudo reptilium et animalium, abominatio, et universa idola domus Israel depicta erant in pariete in circuitu per totum.

11. Et septuaginta viri de senioribus domus Israel, et Jezonias filius Saphan stabat in medio eorum stantium ante picturas; et unusquisque habebat thuribulum in manu sua, et vapor nebulæ de thure consurgebat.

12. Et dixit ad me: Certe vides, fili hominis, quæ seniores domus Israel faciunt in tenebris, unusquisque in abscondito cubiculi sui; dicunt enim: Non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram.

13. Et dixit ad me: Adhuc conversus videbis abominationes majores, quas isti faciunt.

14. Et introduxit me per ostium portæ domus Domini, quod respiciebat ad aquilonem; et ecce, ibi mulieres sedebant plangentes Adonidem.

15. Et dixit ad me: Certe vidisti, fili hominis: adhuc conversus videbis abominationes majores his.

16. Et introduxit me in atrium domus Domini interius; et ecce, in ostio templi Domini inter vestibulum et altare, quasi vigintiquinque viri, dorsa habentes contra templum Domini et facies ad orientem, et adorabant ad ortum solis.

17. Et dixit ad me: Certe vidisti, fili hominis: numquid leve est hoc domui Juda, ut facerent abominationes istas, quas fecerunt hic, quia replentes terram iniquitate conversi sunt ad irritandum me? Et ecce, applicant ramum ad nares suas.

18. Ergo et ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miserebor, et cum clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos.

CAPUT IX.

1. Et clamavit in auribus meis voce magna, dicens: Appropinquaverunt visitationes urbis, et unusquisque vas interfectionis habet in manu sua.

2. Et ecce, sex viri veniebant de via portæ superioris, quæ respicit ad aquilonem; et uniuscujusque vas interitus in manu ejus; vir quoque unus in medio eorum vestitus erat lineis, et atramentarium scriptoris ad renes ejus; et ingressi sunt, et steterunt juxta altare æreum.

3. Et gloria Domini Israel assumta est de Cherub, quæ erat super eum ad limen domus, et vocavit virum, qui indutus erat lineis, et atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis.

4. Et dixit Dominus ad eum: Transi per mediam civitatem in medio Jerusalem, et signa thau super frontes virorum gementium et dolentium super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio ejus. (*Exod.* 12, 7. *Apoc.* 7, 3.)

5. Et illis dixit, audiente me: Transite per civitatem sequentes eum, et percutite: non parcat oculus vester, neque misereamini.

6. Senem, adolescentulum et virginem, parvulum et mulieres interficite usque ad internecionem: omnem autem, super quem videritis thau, ne occidatis, et a sanctuario meo incipite. Cœperunt ergo a viris senioribus, qui erant ante faciem domus.

7. Et dixit ad eos: Contaminate domum, et implete atria interfectis: egredimini. Et egressi sunt, et percutiebant eos, qui erant in civitate.

8. Et cæde completa, remansi ego, ruique super faciem meam, et clamans ajo: Heu, heu, heu, Domine Deus: ergone disperdes omnes reliquias Israel, effundens furorem tuum super Jerusalem?

9. Et dixit ad me: Iniquitas domus Israel et Juda magna est nimis valde, et repleta est terra sanguinibus, et civitas repleta est aversione; dixerunt enim: Dereliquit Dominus terram, et Dominus non videt.

10. Igitur et meus non parcet oculus, neque miserebor: viam eorum super caput eorum reddam.

11. Et ecce, vir, qui erat indutus lineis, qui habebat atramentarium in dorso suo, respondit verbum, dicens: Feci, sicut præcepisti mihi.

CAPUT X.

1. Et vidi, et ecce in firmamento, quod erat super caput Cherubim, quasi lapis sapphirus, quasi species similitudinis solii, apparuit super ea.
2. Et dixit ad virum, qui indutus erat lineis, et ait: Ingredere in medio rotarum, quæ sunt subtus Cherubim, et imple manum tuam prunis ignis, quæ sunt inter Cherubim, et effunde super civitatem. Ingressusque est in conspectu meo;
3. Cherubim autem stabant a dexteris domus, cum ingrederetur vir, et nubes implevit atrium interius.
4. Et elevata est gloria Domini desuper Cherub ad limen domus; et repleta est domus nube, et atrium repletum est splendore gloriæ Domini.
5. Et sonitus alarum Cherubim audiebatur usque ad atrium exterius, quasi vox Dei omnipotentis loquentis.
6. Cumque præcepisset viro, qui indutus erat lineis, dicens: Sume ignem de medio rotarum, quæ sunt inter Cherubim: ingressus ille stetit juxta rotam.
7. Et extendit Cherub manum de medio Cherubim ad ignem, qui erat inter Cherubim; et sumsit, et dedit in manus ejus, qui indutus erat lineis, qui accipiens egressus est.
8. Et apparuit in Cherubim similitudo manus hominis subtus pennas eorum;
9. et vidi, et ecce quatuor rotæ juxta Cherubim: rota una juxta Cherub unum, et rota alia juxta Cherub unum: species autem rotarum erat quasi visio lapidis chrysolithi.
10. Et aspectus earum similitudo una quatuor, quasi sit rota in medio rotæ.
11. Cumque ambularent, in quatuor partes gradiebantur, et non revertebantur ambulantes, sed ad locum, ad quem ire declinabat, quæ prima erat, sequebantur et ceteræ, nec convertebantur.
12. Et omne corpus earum, et colla et manus, et pennæ et circuli plena erant oculis, in circuitu quatuor rotarum. (*Supr.* 1, 18.)
13. Et rotas istas vocavit volubiles, audiente me.
14. Quatuor autem facies habebat unum; facies una, facies Cherub, et facies secunda, facies hominis; et in tertio facies leonis; et in quarto facies aquilæ.
15. Et elevata sunt Cherubim; ipsum est animal, quod videram juxta fluvium Chobar.
16. Cumque ambularent Cherubim, ibant pariter et rotæ juxta ea; et cum elevarent Cherubim alas suas, ut exaltarentur de terra, non residebant rotæ, sed et ipsæ juxta erant.
17. Stantibus illis, stabant, et cum elevatis elevabantur; spiritus enim vitæ erat in eis.
18. Et egressa est gloria Domini a limine templi, et stetit super Cherubim.
19. Et elevantia Cherubim alas suas, exaltata sunt a terra coram me; et illis egredientibus, rotæ quoque subsecutæ sunt; et stetit in introitu portæ domus Domini orientalis; et gloria Dei Israel erat super ea.
20. Ipsum est animal, quod vidi subter Deum Israel juxta fluvium Chobar; et intellexi, quia Cherubim essent. (*Supr.* 1, 1.)
21. Quatuor vultus uni, et quatuor alæ uni; et similitudo manus hominis sub alis eorum.
22. Et similitudo vultuum eorum, ipsi vultus, quos videram juxta fluvium Chobar, et intuitus eorum, et impetus singulorum ante faciem suam ingredi.

CAPUT XI.

1. Et elevavit me spiritus, et introduxit me ad portam domus Domini orientalem, quæ respicit ad solis ortum; et ecce, in introitu portæ viginti quinque viri; et vidi in medio eorum Jezoniam filium Azur, et Pheltiam filium Banajæ, principes populi.

2. Dixitque ad me: Fili hominis, hi sunt viri, qui cogitant iniquitatem, et tractant consilium pessimum in urbe ista,

3. dicentes: Nonne dudum ædificatæ sunt domus? hæc est lebes, nos autem carnes.

4. Idcirco vaticinare de eis, vaticinare, fili hominis.

5. Et irruit in me spiritus Domini, et dixit ad me: Loquere: Hæc dicit Dominus: Sic locuti estis, domus Israel, et cogitationes cordis vestri ego novi.

6. Plurimos occidistis in urbe hac, et implestis vias ejus interfectis.

7. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Interfecti vestri, quos posuistis in medio ejus, hi sunt carnes, et hæc est lebes, et educam vos de medio ejus.

8. Gladium metuistis, et gladium inducam super vos, ait Dominus, Deus.

9. Et ejiciam vos de medio ejus, daboque vos in manu hostium, et faciam in vobis judicia.

10. Gladio cadetis: in finibus Israel judicabo vos, et scietis, quia ego Dominus.

11. Hæc non erit vobis in lebetem, et vos non eritis in medio ejus in carnes: in finibus Israel judicabo vos.

12. Et scietis, quia ego Dominus: quia in præceptis meis non ambulastis, et judicia mea non fecistis, sed juxta judicia gentium, quæ in circuitu vestro sunt, estis operati.

13. Et factum est, cum prophetarem, Pheltias filius Banajæ mortuus est; et cecidi in faciem meam, clamans voce magna, et dixi: Heu, heu, heu, Domine Deus: consummationem tu facis reliquiarum Israel?

14. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

15. Fili hominis, fratres tui, fratres tui, viri propinqui tui, et omnis domus Israel, universi, quibus dixerunt habitatores Jerusalem: Longe recedite a Domino, nobis data est terra in possessionem.

16. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia longe feci eos in gentibus, et quia dispersi eos in terris, ero eis in sanctificationem modicam in terris, ad quas venerunt.

17. Propterea loquere: Hæc dicit Dominus Deus: Congregabo vos de populis, et adunabo de terris, in quibus dispersi estis, daboque vobis humum Israel.

18. Et ingredientur illuc, et auferent omnes offensiones, cunctasque abominationes ejus de illa.

19. Et dabo eis cor unum, et spiritum novum tribuam in visceribus eorum, et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum, (*Infr.* 36, 26.)

20. ut in præceptis meis ambulent, et judicia mea custodiant, faciantque ea: et sint mihi in populum, et ego sim eis in Deum.

21. Quorum cor post offendicula et abominationes suas ambulat, horum viam in capite suo ponam, dicit Dominus Deus.

22. Et elevaverunt Cherubim alas suas, et rotæ cum eis, et gloria Dei Israel erat super ea.

23. Et ascendit gloria Domini de medio civitatis, stetitque super montem, qui est ad orientem urbis.

24. Et spiritus levavit me, adduxitque in Chaldæam ad transmigrationem in visione in spiritu Dei; et sublata est a me visio, quam videram.

25. Et locutus sum ad transmigrationem omnia verba Domini, quæ ostenderat mihi.

CAPUT XII.

1. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, in medio domus exasperantis tu habitas, qui oculos habent ad videndum, et non vident, et aures ad audiendum, et non audiunt, quia domus exasperans est.

3. Tu ergo, fili hominis, fac tibi vasa transmigrationis, et transmigrabis per diem coram eis: transmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum in conspectu eorum, si forte aspiciant, quia domus exasperans est.

4. Et efferes foras vasa tua quasi

vasa transmigrantis per diem in conspectu eorum: tu autem egredieris vespere coram eis, sicut egreditur migrans.

5. Ante oculos eorum perfode tibi parietem, et egredieris per eum.

6. In conspectu eorum in humeris portaberis, in caligine effereris, faciem tuam velabis, et non videbis terram, quia portentum dedi te domui Israel.

7. Feci ergo sicut præceperat mihi Dominus; vasa mea protuli quasi vasa transmigrantis per diem, et vespere perfodi mihi parietem manu; et in caligine egressus sum in humeris portatus in conspectu eorum.

8. Et factus est sermo Domini mane ad me, dicens:

9. Fili hominis, numquid non dixerunt ad te domus Israel, domus exasperans: Quid tu facis?

10. Dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Super ducem onus istud, qui est in Jerusalem, et super omnem domum Israel, quæ est in medio eorum.

11. Dic: ego portentum vestrum: quomodo feci, sic fiet illis: in transmigrationem et in captivitatem ibunt.

12. Et dux, qui est in medio eorum, in humeris portabitur, in caligine egredietur: parietem perfodient, ut educant eum: facies ejus operietur, ut non videat oculo terram.

13. Et extendam rete meum super eum, et capietur in sagena mea, et adducam eum in Babylonem in terram Chaldæorum: et ipsam non videbit, ibique morietur. (*Infr.* 17,20.)

14. Et omnes, qui circa eum sunt, præsidium ejus et agmina ejus dispergam in omnem ventum, et gladium evaginabo post eos.

15. Et scient, quia ego Dominus, quando dispersero illos in gentibus, et disseminavero eos in terris.

16. Et relinquam ex eis viros paucos a gladio et fame et pestilentia, ut enarrent omnia scelera eorum in gentibus, ad quas ingredientur: et scient, quia ego Dominus.

17. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

18. Fili hominis, panem tuum in conturbatione comede, sed et aquam tuam in festinatione et mœrore bibe.

19. Et dices ad populum terræ: Hæc dicit Dominus Deus ad eos, qui habitant in Jerusalem in terra Israel: Panem suum in sollicitudine comedent, et aquam suam in desolatione bibent, ut desoletur terra a multitudine sua, propter iniquitatem omnium, qui habitant in ea.

20. Et civitates, quæ nunc habitantur, desolatæ erunt, terraque deserta: et scietis, quia ego Dominus.

21. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

22. Fili hominis, quod est proverbium istud vobis in terra Israel? dicentium: In longum differentur dies, et peribit omnis visio.

23. Ideo dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Quiescere faciam proverbium istud, neque vulgo dicetur ultra in Israel: et loquere ad eos, quod appropinquaverint dies, et sermo omnis visionis.

24. Non enim erit ultra omnis visio cassa, neque divinatio ambigua in medio filiorum Israel.

25. Quia ego Dominus loquar, et quodcumque locutus fuero verbum, fiet, et non prolongabitur amplius, sed in diebus vestris domus exasperans loquar verbum, et faciam illud, dicit Dominus Deus.

26. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

27. Fili hominis, ecce, domus Israel dicentium: Visio, quam hic videt, in dies multos, et in tempora longa iste prophetat.

28. Propterea dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Non prolongabitur ultra omnis sermo meus: verbum, quod locutus fuero, complebitur, dicit Dominus Deus.

CAPUT XIII.

1. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, vaticinare ad prophetas Israel, qui prophetant, et

dices prophetantibus de corde suo: Audite verbum Domini:

3. hæc dicit Dominus Deus: Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, et nihil vident. (*Jer.* 23, 1. *Infr.* 14, 9. — 34, 2.

4. Quasi vulpes in desertis, prophetæ tui, Israel, erant.

5. Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prœlio in die Domini.

6. Vident vana, et divinant mendacium, dicentes: Ait Dominus: cum Dominus non miserit eos; et perseveraverunt confirmare sermonem.

7. Numquid non visionem cassam vidistis, et divinationem mendacem locuti estis? et dicitis, ait Dominus, cum ego non sum locutus.

8. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, et vidistis mendacium, ideo ecce, ego ad vos, dicit Dominus Deus,

9. et erit manus mea super prophetas, qui vident vana, et divinant mendacium: in consilio populi mei non erunt, et in scriptura domus Israel non scribentur, nec in terram Israel ingredientur, et scietis, quia ego Dominus Deus:

10. eo quod deceperint populum meum, dicentes: Pax, et non est pax: et ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis.

11. Dic ad eos, qui liniunt absque temperatura, quod casurus sit: erit enim imber inundans, et dabo lapides prægrandes desuper irruentes, et ventum procellæ dissipantem.

12. Siquidem ecce cecidit paries; numquid non dicetur vobis: Ubi est litura, quam linistis?

13. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Et erumpere faciam spiritum tempestatum in indignatione mea, et imber inundans in furore meo erit, et lapides grandes in ira in consumtionem.

14. Et destruam parietem, quem linistis absque temperamento, et adæquabo eum terræ, et revelabitur fundamentum ejus, et cadet, et consumetur in medio ejus: et scietis, quia ego sum Dominus.

15. Et complebo indignationem meam in pariete, et in his, qui liniunt eum absque temperamento, dicamque vobis: Non est paries, et non sunt, qui liniunt eum.

16. Prophetæ Israel, qui prophetant ad Jerusalem, et vident ei visionem pacis: et non est pax, ait Dominus Deus.

17. Et tu, fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophetant de corde suo, et vaticinare super eas,

18. et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ consuunt pulvillos sub omni cubito manus, et faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas, et cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum.

19. Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei et fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, et vivificarent animas, quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis.

20. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego ad pulvillos vestros, quibus vos capitis animas volantes, et dirumpam eos de brachiis vestris, et dimittam animas, quas vos capitis, animas ad volandum.

21. Et dirumpam cervicalia vestra, et liberabo populum meum de manu vestra, neque erunt ultra in manibus vestris ad prædandum: et scietis, quia ego Dominus.

22. Pro eo quod mœrere fecistis cor justi mendaciter, quem ego non contristavi, et confortastis manus impii, ut non reverteretur a via sua mala, et viveret,

23. propterea vana non videbitis, et divinationes non divinabitis amplius, et eruam populum meum de manu vestra: et scietis, quia ego Dominus.

CAPUT XIV.

1. Et venerunt ad me viri seniorum Israel, et sederunt coram me.

2. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

3. Fili hominis, viri isti posuerunt immunditias suas in cordibus suis, et scandalum iniquitatis suæ statuerunt contra faciem suam: numquid interrogatus respondebo eis?

4. Propter hoc loquere eis, et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Homo homo de domo Israel, qui posuerit immunditias suas in corde suo, et scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, et venerit ad prophetam, interrogans per eum me, ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum,

5. ut capiatur domus Israel in corde suo, quo recesserunt a me in cunctis idolis suis.

6. Propterea dic ad domum Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Convertimini, et recedite ab idolis vestris, et ab universis contaminationibus vestris avertite facies vestras.

7. Quia homo homo de domo Israel, et de proselytis quicumque advena fuerit in Israel, si alienatus fuerit a me, et posuerit idola sua in corde suo, et scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, et venerit ad prophetam, ut interroget per eum me: ego Dominus respondebo ei per me.

8. Et ponam faciem meam super hominem illum, et faciam eum in exemplum et in proverbium, et disperdam eum de medio populi mei: et scietis, quia ego Dominus.

9. Et propheta cum erraverit et locutus fuerit verbum, ego Dominus decepi prophetam illum, et extendam manum meam super illum et delebo eum de medio populi mei Israel. (*Supr.* 13, 3.)

10. Et portabunt iniquitatem suam: juxta iniquitatem interrogantis, sic iniquitas prophetæ erit,

11. ut non erret ultra domus Israel a me, neque polluatur in universis prævaricationibus suis, sed sint mihi in populum, et ego sim eis in Deum, ait Dominus exercituum.

12. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

13. Fili hominis, terra cum peccaverit mihi, ut prævaricetur prævaricans, extendam manum meam super eam, et conteram virgam panis ejus, et immittam in eam famem, et interficiam de ea hominem et jumentum. (*Supr.* 5, 16.)

14. Et si fuerint tres viri isti in medio ejus, Noe, Daniel et Job, ipsi justitia sua liberabunt animas suas, ait Dominus exercituum.

15. Quodsi et bestias pessimas induxero super terram, ut vastem eam: et fuerit invia, eo quod non sit pertransiens propter bestias,

16. tres viri isti si fuerint in ea: Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia nec filios nec filias liberabunt, sed ipsi soli liberabuntur, terra autem desolabitur.

17. Vel si gladium induxero super terram illam, et dixero gladio: Transi per terram: et interfecero de ea hominem et jumentum,

18. et tres viri isti fuerint in medio ejus: Vivo ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt filios, neque filias, sed ipsi soli liberabuntur.

19. Si autem et pestilentiam immisero super terram illam, et effudero indignationem meam super eam in sanguine, ut auferam ex ea hominem et jumentum,

20. et Noe, et Daniel et Job fuerint in medio ejus: Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia filium, et filiam non liberabunt, sed ipsi justitia sua liberabunt animas suas.

21. Quoniam hæc dicit Dominus Deus: Quod et si quatuor judicia mea pessima, gladium et famem, ac bestias malas et pestilentiam immisero in Jerusalem, ut interficiam de ea hominem et pecus,

22. tamen relinquetur in ea salvatio educentium filios et filias: ecce, ipsi ingredientur ad vos, et videbitis viam eorum et adinventiones eorum, et consolabimini super malo, quod induxi in Jerusalem in omnibus, quæ importavi super eam.

23. Et consolabuntur vos, cum videritis viam eorum et adinventiones eorum, et cognoscetis, quod non

frustra fecerim omnia, quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

CAPUT XV.

1. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
2. Fili hominis, quod fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna silvarum?
3. Numquid tolletur de ea lignum, ut fiat opus: aut fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat in eo quodcumque vas?
4. Ecce, igni datum est in escam, utramque partem ejus consumsit ignis, et medietas ejus redacta est in favillam: numquid utile erit ad opus?
5. Etiam, cum esset integrum, non erat aptum ad opus: quanto magis, cum illud ignis devoraverit et combusserit, nihil ex eo fiet operis?
6. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna silvarum, quod dedi igni ad devorandum: sic tradam habitatores Jerusalem.
7. Et ponam faciem meam in eos: de igne egredientur, et ignis consumet eos; et scietis, quia ego Dominus, cum posuero faciem meam in eos,
8. et dedero terram inviam, et desolatam, eo quod prævaricatores exstiterint, dicit Dominus Deus.

CAPUT XVI.

1. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
2. Fili hominis, notas fac Jerusalem abominationes suas,
3. et dices: Hæc dicit Dominus Deus Jerusalem: Radix tua et generatio tua de terra Chanaan: pater tuus Amorrhæus, et mater tua Cethæa.
4. Et quando nata es, in die ortus tui non est præcisus umbilicus tuus, et aqua non es lota in salutem, nec sale salita, nec involuta pannis.
5. Non pepercit super te oculus, ut faceret tibi unum de his, misertus tui, sed projecta es super faciem terræ in abjectione animæ tuæ, in die qua nata es.
6. Transiens autem per te, vidi te conculcari in sanguine tuo, et dixi tibi, cum esses in sanguine tuo: Vive; dixi, inquam, tibi: In sanguine tuo vive.
7. Multiplicatam quasi germen agri dedi te, et multiplicata es, et grandis effecta, et ingressa es, et pervenisti ad mundum muliebrem: ubera tua intumuerunt, et pilus tuus germinavit, et eras nuda et confusione plena.
8. Et transivi per te, et vidi te, et ecce, tempus tuum, tempus amantium, et expandi amictum meum super te, et operui ignominiam tuam. Et juravi tibi, et ingressus sum pactum tecum, ait Dominus Deus, et facta es mihi.
9. Et lavi te aqua, et emundavi sanguinem tuum ex te, et unxi te oleo.
10. Et vestivi te discoloribus, et calceavi te ianthino, et cinxi te bysso, et indui te subtilibus.
11. Et ornavi te ornamento, et dedi armillas in manibus tuis, et torquem circa collum tuum.
12. Et dedi inaurem super os tuum, et circulos auribus tuis, et coronam decoris in capite tuo.
13. Et ornata es auro et argento, et vestita es bysso et polymito, et multicoloribus: similam, et mel et oleum comedisti, et decora facta es vehementer nimis, et profecisti in regnum.
14. Et egressum est nomen tuum in gentes propter speciem tuam, quia perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit Dominus Deus.
15. Et habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo, et exposuisti fornicationem tuam omni transeunti, ut ejus fieres.
16. Et sumens de vestimentis tuis fecisti tibi excelsa hinc inde consuta, et fornicata es super eis, sicut non est factum, neque futurum est.
17. Et tulisti vasa decoris tui de auro meo atque argento meo, quæ dedi tibi, et fecisti tibi imagines masculinas, et fornicata es in eis.

18. Et sumsisti vestimenta tua multicoloria, et operuisti illas, et oleum meum et thymiama meum posuisti coram eis.
19. Et panem meum, quem dedi tibi, similam, et oleum et mel, quibus enutrivi te, posuisti in conspectu eorum in odorem suavitatis: et factum est, ait Dominus Deus.
20. Et tulisti filios tuos et filias tuas, quas generasti mihi, et immolasti eis ad devorandum. Numquid parva est fornicatio tua?
21. Immolasti filios meos, et dedisti, illos consecrans, eis.
22. Et post omnes abominationes tuas et fornicationes, non es recordata dierum adolescentiæ tuæ, quando eras nuda et confusione plena, conculcata in sanguine tuo.
23. Et accidit post omnem malitiam tuam (væ, væ tibi, ait Dominus Deus),
24. et ædificasti tibi lupanar, et fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis.
25. Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ, et abominabilem fecisti decorem tuum, et divisisti pedes tuos omni transeunti, et multiplicasti fornicationes tuas.
26. Et fornicata es cum filiis Aegypti vicinis tuis magnarum carnium, et multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me.
27. Ecce, ego extendam manum meam super te, et auferam justificationem tuam, et dabo te in animas odientium te filiarum Palæstinarum, quæ erubescunt in via tua scelerata.
28. Et fornicata es in filiis Assyriorum, eo quod necdum fueris expleta, et postquam fornicata es, nec sic es satiata.
29. Et multiplicasti fornicationem tuam in terra Chanaan cum Chaldæis, et nec sic satiata es.
30. In quo mundabo cor tuum, ait Dominus Deus, cum facias omnia hæc opera mulieris meretricis et procacis?
31. Quia fabricasti lupanar tuum in capite omnis viæ, et excelsum tuum fecisti in omni platea, nec facta es quasi meretrix fastidio augens pretium,
32. sed quasi mulier adultera, quæ super virum suum inducit alienos.
33. Omnibus meretricibus dantur mercedes: tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, et dona donabas eis, ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum.
34. Factumque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, et post te non erit fornicatio: in eo enim, quod dedisti mercedes, et mercedes non accepisti, factum est in te contrarium.
35. Propterea, meretrix, audi verbum Domini:
36. Hæc dicit Dominus Deus: Quia effusum est æs tuum, et revelata est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos, et super idola abominationum tuarum in sanguine filiorum tuorum, quos dedisti eis:
37. ecce, ego congregabo omnes amatores tuos, quibus commista es, et omnes, quos dilexisti cum universis, quos oderas: et congregabo eos super te undique, et nudabo ignominiam tuam coram eis, et videbunt omnem turpitudinem tuam. *
38. Et judicabo te judiciis adulterarum et effundentium sanguinem, et dabo te in sanguinem furoris et zeli. *(*Infr.* 23, 10.)
39. Et dabo te in manus eorum, et destruent lupanar tuum, et demolientur prostibulum tuum et denudabunt te vestimentis tuis, et auferent vasa decoris tui, et derelinquent te nudam plenamque ignominia: *(IV. *Reg.* 25, 9.)
40. et adducent super te multitudinem, et lapidabunt te lapidibus, et trucidabunt te gladiis suis.
41. Et comburent domos tuas igni, et facient in te judicia in oculis mulierum plurimarum, et desines fornicari, et mercedes ultra non dabis. *
42. Et requiescet indignatio mea in te, et auferetur zelus meus a te, et quiescam, nec irascar amplius.
43. Eo, quod non fueris recordata dierum adolescentiæ tuæ, et provocasti me in omnibus his: quapropter et ego vias tuas in capite tuo dedi,

ait Dominus Deus, et non feci juxta scelera tua in omnibus abominationibus tuis.

44. Ecce, omnis, qui dicit vulgo proverbium, in te assumet illud dicens: Sicut mater, ita et filia ejus.

45. Filia matris tuæ es tu, quæ projecit virum suum et filios suos, et soror sororum tuarum es tu, quæ projecerunt viros suos et filios suos: mater vestra Cethæa, et pater vester Amorrhæus.

46. Et soror tua major, Samaria ipsa et filiæ ejus, quæ habitant ad sinistram tuam: soror autem tua minor te, quæ habitat a dexteris tuis, Sodoma et filiæ ejus.

47. Sed nec in viis earum ambulasti, neque secundum scelera earum fecisti pauxillum minus: pene sceleratiora fecisti illis in omnibus viis tuis.

48. Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non fecit Sodoma soror tua ipsa et filiæ ejus, sicut fecisti tu et filiæ tuæ.

49. Ecce, hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ: superbia, saturitas panis et abundantia, et otium ipsius et filiarum ejus, et manum egeno et pauperi non porrigebant.

50. Et elevatæ sunt, et fecerunt abominationes coram me, et abstuli eas, sicut vidisti.

51. Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccavit, sed vicisti eas sceleribus tuis, et justificasti sorores tuas in omnibus abominationibus tuis, quas operata es.

52. Ergo et tu porta confusionem tuam, quæ vicisti sorores tuas peccatis tuis, sceleratius agens ab eis: justificatæ sunt enim a te: ergo et tu confundere, et porta ignominiam tuam, quæ justificasti sorores tuas.

53. Et convertam restituens eas conversione Sodomorum cum filiabus suis, et conversione Samariæ et filiarum ejus, et convertam reversionem tuam in medio earum,

54. ut portes ignominiam tuam, et confundaris in omnibus, quæ fecisti consolans eas.

55. Et soror tua Sodoma et filiæ ejus revertentur ad antiquitatem suam, et Samaria et filiæ ejus revertentur ad antiquitatem suam, et tu et filiæ tuæ revertemini ad antiquitatem vestram.

56. Non fuit autem Sodoma soror tua audita in ore tuo, in die superbiæ tuæ,

57. antequam revelaretur malitia tua: sicut hoc tempore in opprobrium filiarum Syriæ et cunctarum in circuitu tuo filiarum Palæstinarum, quæ ambiunt te per gyrum.

58. Scelus tuum et ignominiam tuam tu portasti, ait Dominus Deus.

59. Quia hæc dicit Dominus Deus: Et faciam tibi, sicut despexisti juramentum, ut irritum faceres pactum:

60. et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adolescentiæ tuæ, et suscitabo tibi pactum sempiternum.

61. Et recordaberis viarum tuarum, et confunderis, cum receperis sorores tuas te majores cum minoribus suis, et dabo eas tibi in filias, sed non ex pacto tuo.

62. Et suscitabo ego pactum meum tecum: et scies, quia ego Dominus,

63. ut recorderis, et confundaris, et non sit tibi ultra aperire os præ confusione tua, cum placatus tibi fuero in omnibus, quæ fecisti, ait Dominus Deus.

CAPUT XVII.

1. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, propone ænigma, et narra parabolam ad domum Israel,

3. et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis et varietate, venit ad Libanum, et tulit medullam cedri.

4. Summitatem frondium ejus avulsit, et transportavit eam in terram Chanaan, in urbe negotiatorum posuit illam.

5. Et tulit de semine terræ, et posuit illud in terra pro semine, ut firmaret radicem super aquas multas: in superficie posuit illud.

6. Cumque germinasset, crevit in vineam latiorem humili statura, respicientibus ramis ejus ad eam, et radices ejus sub illa erant; facta est ergo vinea, et fructificavit in palmites, et emisit propagines.

7. Et facta est aquila altera grandis magnis alis multisque plumis: et ecce, vinea ista quasi mittens radices suas ad eam, palmites suos extendit ad illam, ut irrigaret eam de areolis germinis sui.

8. In terra bona super aquas multas plantata est, ut faciat frondes, et portet fructum, ut sit in vineam grandem.

9. Dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ergone prosperabitur? nonne radices ejus evellet, et fructus ejus distringet, et siccabit omnes palmites germinis ejus, et arescet, et non in brachio grandi, neque in populo multo, ut evelleret eam radicitus?

10. Ecce, plantata est: ergone prosperabitur? nonne, cum tetigerit eam ventus urens, siccabitur, et in areis germinis sui arescet?

11. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

12. Dic ad domum exasperantem: Nescitis, quid ista significent? Dic: Ecce, venit rex Babylonis in Jerusalem, et assumet regem et principes ejus, et adducet eos ad semetipsum in Babylonem. (IV. *Reg.* 24, 15.)

13. Et tollet de semine regni, ferietque cum eo fœdus, et ab eo accipiet jusjurandum: sed et fortes terræ tollet,

14. ut sit regnum humile, et non elevetur, sed custodiat pactum ejus, et servet illud.

15. Qui recedens ab eo misit nuntios ad Aegyptum, ut daret sibi equos et populum multum. Numquid prosperabitur, vel consequetur salutem, qui fecit hæc? et qui dissolvit pactum, numquid effugiet?

16. Vivo ego. dicit Dominus Deus, quoniam in loco regis, qui constituit eum regem, cujus fecit irritum juramentum, et solvit pactum, quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur.

17. Et non in exercitu grandi, neque in populo multo faciet contra eum Pharao prœlium: in jactu aggeris, et in exstructione vallorum, ut interficiat animas multas.

18. Spreverat enim juramentum, ut solveret fœdus: et ecce, dedit manum suam, et cum omnia hæc fecerit, non effugiet.

19. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Vivo ego, quoniam juramentum, quod sprevit, et fœdus, quod prævaricatus est, ponam in caput ejus.

20. Et expandam super eum rete meum, et comprehendetur in sagena mea, et adducam eum in Babylonem, et judicabo eum in prævaricatione, qua despexit me. (*Supr.* 12, 13. *Infr.* 32, 3.)

21. Et omnes profugi ejus cum universo agmine suo, gladio cadent, residui autem in omnem ventum dispergentur: et scietis, quia ego Dominus locutus sum.

22. Hæc dicit Dominus Deus: Et sumam ego de medulla cedri sublimis, et ponam: de vertice ramorum ejus tenerum distringam, et plantabo super montem excelsum et eminentem.

23. In monte sublimi Israel plantabo illud, et erumpet in germen, et faciet fructum, et erit in cedrum magnam, et habitabunt sub ea omnes volucres, et universum volatile sub umbra frondium ejus nidificabit. (*Matth.* 13, 32.)

24. Et scient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliavi lignum sublime, et exaltavi lignum humile, et siccavi lignum viride, et frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum, et feci.

CAPUT XVIII.

1. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

2. Quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel, dicentes: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt? (*Jer.* 31, 29.)

3. Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit ultra vobis parabola hæc in proverbium in Israel.

4. Ecce, omnes animæ meæ sunt: ut anima patris, ita et anima filii mea est: anima, quæ peccaverit ipsa morietur.
5. Et vir si fuerit justus, et fecerit judicium et justitiam,
6. in montibus non comederit, et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, et uxorem proximi sui non violaverit, et ad mulierem menstruatam non accesserit,
7. et hominem non contristaverit, pignus debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit, panem suum esurienti dederit, et nudum operuerit vestimento, (*Isai.* 58, 7. *Mat.* 25, 35.)
8. ad usuram non commodaverit, et amplius non acceperit, ab iniquitate averterit manum suam, et judicium verum fecerit inter virum et virum,
9. in præceptis meis ambulaverit, et judicia mea custodierit, ut faciat veritatem: hic justus est, vita vivet, ait Dominus Deus.
10. Quod si genuerit filium latronem effundentem sanguinem, et fecerit unum de istis,
11. et hæc quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem, et uxorem proximi sui polluentem,
12. egenum et pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, et ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem,
13. ad usuram dantem, et amplius accipientem: numquid vivet? non vivet, cum universa hæc detestanda fecerit: morte morietur, sanguis ejus in ipso erit.
14. Quodsi genuerit filium, qui videns omnia peccata patris sui, quæ fecit, timuerit, et non fecerit simile eis,
15. super montes non comederit, et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, et uxorem proximi sui non violaverit,
16. et virum non contristaverit, pignus non retinuerit, et rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit, et nudum operuerit vestimento,
17. a pauperis injuria averterit manum suam, usuram et superabundantiam non acceperit, judicia mea fecerit, in præceptis meis ambulaverit: hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita vivet.
18. Pater ejus, quia calumniatus est, et vim fecit fratri, et malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua.
19. Et dicitis: Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet, quia filius judicium et justitiam operatus est, omnia præcepta mea custodivit, et fecit illa, vivet vita.
20. Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, et pater non portabit iniquitatem filii: justitia justi super eum erit, et impietas impii erit super eum. (*Deut.* 24, 16.)
21. Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, et custodierit omnia præcepta mea, et fecerit judicium et justitiam: vita vivet, et non morietur.
22. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor: in justitia sua, quam operatus est, vivet.
23. Numquid voluntatis meæ est mors impii, dicit Dominus Deus, et non ut convertatur a viis suis, et vivat? (*Infr.* 33, 11. II. *Petr.* 3, 9.)
24. Si autem averterit se justus a justitia sua, et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, numquid vivet? omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur: in prævaricatione, qua prævaricatus est, et in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur. *(*Infr.* 33, 20.)
25. Et dixistis: Non est æqua via Domini. Audite ergo, domus Israel: Numquid via mea non est æqua, et non magis viæ vestræ pravæ sunt?*
26. Cum enim averterit se justus a justitia sua, et fecerit iniquitatem, morietur in eis: in injustitia, quam operatus est, morietur.
27. Et cum averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, et fecerit judicium et justitiam: ipse animam suam vivificabit.

28. Considerans enim, et avertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita vivet, et non morietur.
29. Et dicunt filii Israel: Non est æqua via Domini. Numquid viæ meæ non sunt æquæ, domus Israel, et non magis viæ vestræ pravæ?
30. Idcirco unumquemque juxta vias suas judicabo, domus Israel, ait Dominus Deus. Convertimini, et agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, et non erit vobis in ruinam iniquitas. (*Mat.* 3, 2.)
31. Projicite a vobis omnes prævaricationes vestras, in quibus prævaricati estis, et facite vobis cor novum, et spiritum novum: et quare moriemini, domus Israel?
32. Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus, revertimini, et vivite. (*Supr. v.* 23.)

CAPUT XIX.

1. Et tu assume planctum super principes Israel,
2. et dices: Quare mater tua leæna inter leones cubavit, in medio leunculorum enutrivit catulos suos?
3. Et eduxit unum de leunculis suis, et leo factus est, et didicit capere prædam, hominemque comedere.
4. Et audierunt de eo gentes, et non absque vulneribus suis ceperunt eum, et adduxerunt eum in catenis in terram Aegypti.
5. Quæ cum vidisset, quoniam infirmata est, et periit exspectatio ejus, tulit unum de leunculis suis, leonem constituit eum.
6. Qui incedebat inter leones, et factus est leo, et didicit prædam capere, et homines devorare,
7. didicit viduas facere, et civitates eorum in desertum adducere; et desolata est terra, et plenitudo ejus a voce rugitus illius.
8. Et convenerunt adversus eum gentes undique de provinciis, et expanderunt super eum rete suum; in vulneribus earum captus est.
9. Et miserunt eum in caveam, in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis, miseruntque eum in carcerem, ne audiretur vox ejus ultra super montes Israel.
10. Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata est; fructus ejus et frondes ejus creverunt ex aquis multis.
11. Et factæ sunt ei virgæ solidæ in sceptra dominantium, et exaltata est statura ejus inter frondes, et vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorum.
12. Et evulsa est in ira, in terramque projecta, et ventus urens siccavit fructum ejus; marcuerunt, et arefactæ sunt virgæ roboris ejus; ignis comedit eam. (*Ose* 13, 15.)
13. Et nunc transplantata est in desertum, in terra invia et sitienti.
14. Et egressus est ignis de virga ramorum ejus, qui fructum ejus comedit; et non fuit in ea virga fortis, sceptrum dominantium. Planctus est, et erit in planctum.

CAPUT XX.

1. Et factum est in anno septimo, in quinto, in decima mensis; venerunt viri de senioribus Israel, ut interrogarent Dominum, et sederunt coram me.
2. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
3. Fili hominis, loquere senioribus Israel, et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid ad interrogandum me vos venistis? Vivo ego, quia non respondebo vobis, ait Dominus Deus.
4. Si judicas eos, si judicas, fili hominis, abominationes patrum eorum ostende eis.
5. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua elegi Israel, et levavi manum meam pro stirpe domus Jacob, et apparui eis in terra Aegypti, et levavi manum meam pro eis, dicens: Ego Dominus Deus vester,
6. in die illa levavi manum meam pro eis, ut educerem eos de terra Aegypti, in terram, quam provideram eis, fluentem lacte et melle, quæ est egregia inter omnes terras.
7. Et dixi ad eos: Unusquisque offensiones oculorum suorum abjiciat,

et in idolis Aegypti nolite pollui.
Ego Dominus Deus vester.
8. Et irritaverunt me, noluerunt-
que me audire: unusquisque abomi-
nationes oculorum suorum non pro-
jecit, nec idola Aegypti reliquerunt,
et dixi, ut effunderem indignatio-
nem meam super eos, et implerem
iram meam in eis in medio terræ
Aegypti.
9. Et feci propter nomen meum, ut
non violaretur coram gentibus, in
quarum medio erant, et inter quas
apparui eis, ut educerem eos de terra
Aegypti.
10. Ejeci ergo eos de terra Aegypti,
et eduxi eos in desertum.
11. Et dedi eis præcepta mea, et
judicia mea ostendi eis, quæ faciens
homo vivet in eis. (*Lev.* 18, 5, *Rom.*
10, 5.)
12. Insuper et sabbata mea dedi
eis, ut essent signum inter me et
eos, et scirent, quia ego Dominus
sanctificans eos. (*Exod.* 20, 8.)
13. Et irritaverunt me domus Israel
in deserto, in præceptis meis non
ambulaverunt, et judicia mea proje-
cerunt, quæ faciens homo vivet in
eis, et sabbata mea violaverunt ve-
hementer: dixi ergo, ut effunderem
furorem meum super eos in deserto,
et consumerem eos.
14. Et feci propter nomen meum,
ne violaretur coram gentibus, de qui-
bus ejeci eos in conspectu earum.
15. Ego igitur levavi manum meam
super eos in deserto, ne inducerem
eos in terram, quam dedi eis fluen-
tem lacte et melle, præcipuam ter-
rarum omnium,
16. quia judicia mea projecerunt,
et in præceptis meis non ambulave-
runt, et sabbata mea violaverunt:
post idola enim cor eorum gradie-
batur.
17. Et pepercit oculus meus super
eos, ut non interficerem eos, nec
consumsi eos in deserto.
18. Dixi autem ad filios eorum in
solitudine: In præceptis patrum
vestrorum nolite incedere, nec judi-
cia eorum custodiatis, nec in idolis
eorum polluamini:
19. Ego Dominus Deus vester, in
præceptis meis ambulate, judicia
mea custodite, et facite ea,
20. et sabbata mea sanctificate, ut
sint signum inter me et vos, et scia-
tis, quia ego sum Dominus Deus
vester.
21. Et exacerbaverunt me filii, in
præceptis meis non ambulaverunt,
et judicia mea non custodierunt, ut
facerent ea: quæ cum fecerit homo,
vivet in eis, et sabbata mea viola-
verunt, et comminatus sum, ut ef-
funderem furorem meum super eos,
et implerem iram meam in eis in de-
serto.
22. Averti autem manum meam, et
feci propter nomen meum, ut non
violaretur coram gentibus, de quibus
ejeci eos in oculis earum.
23. Iterum levavi manum meam
in eos in solitudine, ut dispergerem
illos in nationes, et ventilarem in
terras,
24. eo quod judicia mea non fecis-
sent, et præcepta mea reprobassent,
et sabbata mea violassent, et post
idola patrum suorum fuissent oculi
eorum.
25. Ergo et ego dedi eis præcepta
non bona, et judicia, in quibus non
vivent.
26. Et pollui eos in muneribus suis,
cum offerrent omne, quod aperit
vulvam, propter delicta sua: et sci-
ent, quia ego Dominus.
27. Quamobrem loquere ad domum
Israel, fili hominis, et dices ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc et
in hoc blasphemaverunt me patres
vestri, cum sprevissent me contem-
nentes,
28. et induxissem eos in terram,
super quam levavi manum meam,
ut darem eis: viderunt omnem col-
lem excelsum et omne lignum ne-
morosum, et immolaverunt ibi vi-
ctimas suas, et dederunt ibi irrita-
tionem oblationis suæ, et posuerunt
ibi odorem suavitatis suæ, et liba-
verunt libationes suas.
29. Et dixi ad eos: Quid est excel-
sum, ad quod vos ingredimini? et
vocatum est nomen ejus Excelsum
usque ad hanc diem.
30. Propterea dic ad domum Israel:

Hæc dicit Dominus Deus: Certe in via patrum vestrorum vos polluimini, et post offendicula eorum vos fornicamini,
31. et in oblatione donorum vestrorum, cum traducitis filios vestros per ignem, vos polluimini in omnibus idolis vestris usque hodie: et ego respondebo vobis, domus Israel? Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non respondebo vobis.
32. Neque cogitatio mentis vestræ fiet, dicentium: Erimus sicut gentes, et sicut cognationes terræ, ut colamus ligna et lapides.
33. Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in manu forti, et in brachio extento, et in furore effuso regnabo super vos.
34. Et educam vos de populis, et congregabo vos de terris, in quibus dispersi estis: in manu valida, et in brachio extento, et in furore effuso regnabo super vos.
35. Et adducam vos in desertum populorum, et judicabor vobiscum ibi facie ad faciem.
36. Sicut judicio contendi adversum patres vestros in deserto terræ Aegypti, sic judicabo vos, dicit Dominus Deus.
37. Et subjiciam vos sceptro meo, et inducam vos in vinculis fœderis.
38. Et eligam de vobis transgressores et impios, et de terra incolatus eorum educam eos, et in terram Israel non ingredientur: et scietis, quia ego Dominus.
39. Et vos, domus Israel, hæc dicit Dominus Deus: Singuli post idola vestra ambulate, et servite eis. Quod si et in hoc non audieritis me, et nomen meum sanctum pollueritis ultra in muneribus vestris et in idolis vestris:
40. in monte sancto meo, in monte excelso Israel, ait Dominus Deus, ibi serviet mihi omnis domus Israel: omnes, inquam, in terra, in qua placebunt mihi, et ibi quæram primitias vestras, et initium decimarum vestrarum in omnibus sanctificationibus vestris.
41. In odorem suavitatis suscipiam vos, cum eduxero vos de populis, et congregavero vos de terris, in quas dispersi estis, et sanctificabor in vobis in oculis nationum.
42. Et scietis, quia ego Dominus, cum induxero vos ad terram Israel, in terram, pro qua levavi manum meam, ut darem eam patribus vestris.
43. Et recordabimini ibi viarum vestrarum et omnium scelerum vestrorum, quibus polluti estis in eis, et displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris, quas fecistis.
44. Et scietis, quia ego Dominus, cum benefecero vobis propter nomen meum, et non secundum vias vestras malas, neque secundum scelera vestra pessima, domus Israel, ait Dominus Deus.
45. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
46. Fili hominis, pone faciem tuam contra viam austri, et stilla ad africum, et propheta ad saltum agri meridiani.
47. Et dices saltui meridiano: Audi verbum Domini, hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego succendam in te ignem, et comburam in te omne lignum viride et omne lignum aridum: non extinguetur flamma succensionis, et comburetur in ea omnis facies ab austro usque ad aquilonem.
48. Et videbit universa caro, quia ego Dominus succendi eam, nec extinguetur.
49. Et dixi: A a a, Domine Deus; ipsi dicunt de me: Numquid non per parabolas loquitur iste?

CAPUT XXI.

1. Et factus est sermo Domini ad me dicens:
2. Fili hominis, pone faciem tuam ad Jerusalem, et stilla ad sanctuaria, et propheta contra humum Israel,
3. et dices terræ Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego ad te, et ejiciam gladium meum de vagina sua, et occidam in te justum et impium.
4. Pro eo autem, quod occidi in te justum et impium, idcirco egredietur gladius meus de vigina sua ad

omnem carnem ab austro usque ad aquilonem,
5. ut sciat omnis caro, quia ego Dominus eduxi gladium meum de vigina sua irrevocabilem.
6. Et tu, fili hominis, ingemisce in contritione lumborum, et in amaritudinibus ingemisce coram eis.
7. Cumque dixerint ad te: Quare tu gemis? dices: Pro auditu, quia venit, et tabescet omne cor, et dissolventur universæ manus, et infirmabitur omnis spiritus, et per cuncta genua fluent aquæ: ecce, venit, et fiet, ait Dominus Deus.
8. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
9. Fili hominis, propheta, et dices: Hæc dicit Dominus Deus, loquere: Gladius, gladius exacutus est et limatus.
10. Ut cædat victimas, exacutus est, ut splendeat, limatus est: qui moves sceptrum filii mei, succidisti omne lignum.
11. Et dedi eum ad levigandum, ut teneatur manu: iste exacutus est gladius, et iste limatus est, ut sit in manu interficientis.
12. Clama et ulula, fili hominis, quia hic factus est in populo meo, hic in cunctis ducibus Israel, qui fugerant: gladio traditi sunt cum populo meo, idcirco plaude super femur,
13. quia probatus est: et hoc, cum sceptrum subverterit, et non erit, dicit Dominus Deus.
14. Tu ergo, fili hominis, propheta, et percute manu ad manum, et duplicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorum: hic est gladius occisionis magnæ, qui obstupescere eos facit,
15. et corde tabescere, et multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladii acuti et limati ad fulgendum, amicti ad cædem.
16. Exacuere, vade ad dexteram, sive ad sinistram quocumque faciei tuæ est appetitus.
17. Quin et ego plaudam manu ad manum, et implebo indignationem meam: Ego Dominus locutus sum.
18. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
19. Et tu, fili hominis, pone tibi duas vias, ut veniat gladius regis Babylonis, de terra una egredientur ambæ: et manu capiet conjecturam, in capite viæ civitatis conjiciet.
20. Viam pones, ut veniat gladius ad Rabbath filiorum Ammon et ad Judam in Jerusalem munitissimam.
21. Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, divinationem quærens, commiscens sagittas: interrogavit idola, exta consuluit.
22. Ad dexteram ejus facta est divinatio super Jerusalem, ut ponat arietes, ut aperiat os in cæde, ut elevet vocem in ululatu, ut ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem, ut ædificet munitiones.
23. Eritque quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum, et sabbatorum otium imitans: ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum.
24. Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod recordati estis iniquitatis vestræ, et revelastis prævaricationes vestras, et apparuerunt peccata vestra in omnibus cogitationibus vestris: pro eo, inquam, quod recordati estis, manu capiemini.
25. Tu autem, profane, impie dux Israel, cujus venit dies in tempore iniquitatis præfinita,
26. hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim, tolle coronam: nonne hæc est, quæ humilem sublevavit, et sublimem humilavit?
27. Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam: et hoc non factum est, donec veniret, cujus est judicium, et tradam ei.
28. Et tu, fili hominis, propheta, et dic: Hæc dicit Dominus Deus ad filios Ammon et ad opprobrium eorum, et dices: Mucro, mucro, evaginate ad occidendum, limate, ut interficias et fulgeas,
29. cum tibi viderentur vana, et divinarentur mendacia, ut dareris super olla vuclneratorum impiorum,

quorum venit dies in tempore iniquitatis præfinita.
30. Revertere ad vaginam tuam: in loco, in quo creatus es, in terra nativitatis tuæ judicabo te,
31. et effundam super te indignationem meam: in igne furoris mei sufflabo in te, daboque te in manus hominum insipientium et fabricantium interitum.
32. Igni eris cibus, sanguis tuus erit in medio terræ, oblivioni traderis: quia ego Dominus locutus sum.

CAPUT XXII.

1. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:
2. Et tu, fili hominis, nonne judicas, nonne judicas civitatem sanguinum?
3. et ostendes ei omnes abominationes suas, et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Civitas effundens sanguinem in medio sui, ut veniat tempus ejus, et quæ fecit idola contra semetipsam, ut pollueretur.
4. In sanguine tuo, qui a te effusus est, deliquisti, et in idolis tuis, quæ fecisti, polluta es, et appropinquare fecisti dies tuos, et adduxisti tempus annorum tuorum: propterea dedi te opprobrium gentibus, et irrisionem universis terris.
5. Quæ juxta sunt et quæ procul a te, triumphabunt de te, sordida, nobilis, grandis interitu.
6. Ecce, principes Israel singuli in brachio suo fuerunt in te ad effundendum sanguinem.
7. Patrem et matrem contumeliis affecerunt in te, advenam calumniati sunt in medio tui, pupillum et viduam contristaverunt apud te:
8. Sanctuaria mea sprevisti, et sabbata mea polluisti.
9. Viri detractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem, et super montes comederunt in te, scelus operati sunt in medio tui.
10. Verecundiora patris discooperuerunt in te, immunditiam menstruatæ humiliaverunt in te.
11. Et unusquisque in uxorem proximi sui operatus est abominationem, et socer nurum suam polluit nefarie, frater sororem suam, filiam patris sui, oppressit in te. (*Jer.*5,8.)
12. Munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem: usuram et superabundantiam accepisti, et avare proximos tuos calumniabaris, meique oblita es, ait Dominus Deus.
13. Ecce, complosi manus meas super avaritiam tuam, quam fecisti, et super sanguinem, qui effusus est in medio tui.
14. Numquid sustinebit cor tuum, aut prævalebunt manus tuæ in diebus, quos ego faciam tibi? Ego Dominus locutus sum, et faciam.
15. Et dispergam te in nationes, et ventilabo te in terras, et deficere faciam immunditiam tuam a te.
16. Et possidebo te in conspectu gentium: et scies, quia ego Dominus.
17. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:
18. Fili hominis, versa est mihi domus Israel in scoriam: omnes isti æs et stannum, et ferrum et plumbum in medio fornacis: scoria argenti facti sunt.
19. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eo quod versi estis omnes in scoriam, propterea, ecce, ego congregabo vos in medio Jerusalem,
20. congregatione argenti, et æris et stanni, et ferri et plumbi in medio fornacis, ut succendam in ea ignem ad conflandum; sic congregabo in furore meo et in ira mea, et requiescam, et conflabo vos.
21. Et congregabo vos, et succendam vos in igne furoris mei, et conflabimini in medio ejus.
22. Ut conflatur argentum in medio fornacis, sic eritis in medio ejus: et scietis, quia ego Dominus, cum effuderim indignationem meam super vos.
23. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:
24. Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda, et non compluta in die furoris.
25. Conjuratio prophetarum in medio ejus, sicut leo rugiens rapiensque prædam, animas devoraverunt, opes et pretium acceperunt, viduas ejus multiplicaverunt in medio illius.

26. Sacerdotes ejus contemserunt legem meam, et polluerunt sanctuaria mea: inter sanctum et profanum non habuerunt distantiam, et inter pollutum et mundum non intellexerunt, et a sabbatis meis averterunt oculos suos, et coinquinabar in medio eorum.

27. Principes ejus in medio illius quasi lupi rapientes prædam ad effundendum sanguinem et ad perdendas animas, et avare ad sectanda lucra. (*Soph.* 3, 3.)

28. Prophetæ autem ejus liniebant eos absque temperamento, videntes vana et divinantes eis mendacium, dicentes: Hæc dicit Dominus Deus; cum Dominus non sit locutus.

29. Populi terræ calumniabantur calumniam, et rapiebant violenter: egenum et pauperem affligebant, et advenam opprimebant calumnia absque judicio.

30. Et quæsivi de eis virum, qui interponeret sepem, et staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam: et non inveni.

31. Et effudi super eos indignationem meam, in igne iræ meæ consumsi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

CAPUT XXIII.

1. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, duæ mulieres filiæ matris unius fuerunt,

3. et fornicatæ sunt in Aegypto, in adolescentia sua fornicatæ sunt: ibi subacta sunt ubera earum, et fractæ sunt mammæ pubertatis earum.

4. Nomina autem earum: Oolla major, et Ooliba, soror ejus minor: et habui eas, et pepererunt filios et filias. Porro earum nomina: Samaria, Oolla: et Jerusalem, Ooliba.

5. Fornicata est igitur super me Oolla, et insanivit in amatores suos, in Assyrios propinquantes,

6. vestitos hyacintho, principes et magistratus, juvenes cupidinis, universos equites, ascensores equorum.

7. Et dedit fornicationes suas super eos electos, filios Assyriorum universos, et in omnibus, in quos insanivit, in immunditiis eorum polluta est.

8. Insuper et fornicationes suas, quas habuerat in Aegypto, non reliquit: nam et illi dormierunt cum ea in adolescentia ejus, et illi confregerunt ubera pubertatis ejus, et effuderunt fornicationem suam super eam.

9. Propterea tradidi eam in manus amatorum suorum, in manus filiorum Assur, super quorum insanivit libidine.

10. Ipsi discooperuerunt ignominiam ejus, filios et filias ejus tulerunt, et ipsam occiderunt gladio, et factæ sunt famosæ mulieres, et judicia perpetraverunt in ea. (*Supr.* 16, 37.)

11. Quod cum vidisset soror ejus Ooliba, plus quam illa insanivit libidine, et fornicationem suam super fornicationem sororis suæ

12. ad filios Assyriorum præbuit impudenter, ducibus et magistratibus ad se venientibus indutis veste varia, equitibus, qui vectabantur equis, et adolescentibus forma cunctis egregia.

13. Et vidi, quod polluta esset via una ambarum.

14. Et auxit fornicationes suas: cumque vidisset viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expressas coloribus,

15. et accinctos balteis renes, et tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, similitudinem filiorum Babylonis, terræque Chaldæorum, in qua orti sunt,

16. insanivit super eos concupiscentia oculorum suorum, et misit nuntios ad eos in Chaldæam.

17. Cumque venissent ad eam filii Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam stupris suis, et polluta est ab eis, et saturata est anima ejus ab illis.

18. Denudavit quoque fornicationes suas, et discooperuit ignominiam suam, et recessit anima mea ab ea, sicut recesserat anima mea a sorore ejus.

19. Multiplicavit enim fornicationes suas, recordans dies adolescen-

tiæ suæ, quibus fornicata est in terra Aegypti.
20. Et insanivit libidine super concubitum eorum, quorum carnes sunt ut carnes asinorum, et sicut fluxus equorum fluxus eorum.
21. Et visitasti scelus adolescentiæ tuæ, quando subacta sunt in Aegypto ubera tua, et confractæ sunt mammæ pubertatis tuæ.
22. Propterea, Ooliba, hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego suscitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus satiata est anima tua, et congregabo eos adversum te in circuitu:
23. Filios Babylonis, et universos Chaldæos, nobiles, tyrannosque, et principes: omnes filios Assyriorum, juvenes forma egregia, duces et magistratus universos, principes principum, et nominatos ascensores equorum,
24. et venient super te instructi curru et rota, multitudo populorum: lorica, et clypeo et galea armabuntur contra te undique, et dabo coram eis judicium, et judicabunt te judiciis suis.
25. Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: nasum tuum et aures tuas præcident, et quæ remanserint, gladio concident: ipsi filios tuos et filias tuas capient, et novissimum tuum devorabitur igni.
26. Et denudabunt te vestimentis tuis, et tollent vasa gloriæ tuæ.
27. Et requiescere faciam scelus tuum de te, et fornicationem tuam de terra Aegypti, nec levabis oculos tuos ad eos, et Aegypti non recordaberis amplius.
28. Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego tradam te in manus eorum, quos odisti, in manus, de quibus satiata est anima tua.
29. Et agent tecum in odio, et tollent omnes labores tuos, et dimittent te nudam et ignominia plenam, et revelabitur ignominia fornicationum tuarum, scelus tuum et fornicationes tuæ.
30. Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es post gentes, inter quas polluta es in idolis earum.
31. In via sororis tuæ ambulasti et dabo calicem ejus in manu tua.
32. Hæc dicit Dominus Deus: Calicem sororis tuæ bibes profundum et latum: eris in derisum et in subsannationem, quæ est capacissima.
33. Ebrietate et dolore repleberis: calice mœroris et tristitiæ, calice sororis tuæ Samariæ.
34. Et bibes illum, et epotabis usque ad fæces, et fragmenta ejus devorabis, et ubera tua lacerabis; quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.
35. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia oblita es mei, et projecisti me post corpus tuum, tu quoque porta scelus tuum et fornicationes tuas.
36. Et ait Dominus ad me, dicens: Fili hominis, numquid judicas Oollam et Oolibam, et annuntias eis scelera earum?
37. Quia adulteratæ sunt, et sanguis in manibus earum, et cum idolis suis fornicatæ sunt: insuper et filios suos, quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad devorandum.
38. Sed et hoc fecerunt mihi: polluerunt sanctuarium meum in die illa, et sabbata mea profanaverunt.
39. Cumque immolarent filios suos idolis suis, et ingrederentur sanctuarium meum in die illa, ut polluerent illud, etiam hæc fecerunt in medio domus meæ.
40. Miserunt ad viros venientes de longe, ad quos nuntium miserant: itaque ecce, venerunt, quibus te lavisti, et circumlinisti stibio oculos tuos, et ornata es mundo muliebri.
41. Sedisti in lecto pulcherrimo, et mensa ornata est ante te: thymiama meum et unguentum meum posuisti super eam.
42. Et vox multitudinis exultantis erat in ea, et in viris, qui de multitudine hominum adducebantur, et veniebant de deserto, posuerunt armillas in manibus eorum, et coronas speciosas in capitibus eorum.
43. Et dixi ei, quæ attrita est in

adulteriis: Nunc fornificabitur in fornicatione sua etiam hæc.

44. Et ingressi sunt ad eam quasi ad mulierem meretricem: sic ingrediebantur ad Oollam et Oolibam, mulieres nefarias.

45. Viri ergo justi sunt: hi judicabunt eas judicio adulterarum et judicio effundentium sanguinem, quia adulteræ sunt, et sanguis in manibus earum.

46. Hæc enim dicit Dominus Deus: Adduc ad eas multitudinem, et trade eas in tumultum et in rapinam,

47. et lapidentur lapidibus populorum, et confodiantur gladiis eorum: filios et filias earum interficient, et domos earum igne succendent.

48. Et auferam scelus de terra, et discent omnes mulieres, ne faciant secundum scelus earum.

49. Et dabunt scelus vestrum super vos, et peccata idolorum vestrorum portabitis: et scietis, quia ego Dominus Deus.

CAPUT XXIV.

1. Et factum est verbum Domini ad me in anno nono, in mense decimo, decima die mensis, dicens:

2. Fili hominis, scribe tibi nomen diei hujus, in qua confirmatus est rex Babylonis adversum Jerusalem hodie.

3. Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam, et loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Pone ollam: pone inquam, et mitte in eam aquam.

4. Congere frusta ejus in eam, omnem partem bonam, femur et armum, electa et ossibus plena.

5. Pinguissimum pecus assume, compone quoque strues ossium sub ea: efferbuit coctio ejus, et discocta sunt ossa illius in medio ejus.

6. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ civitati sanguinum, ollæ, cujus rubigo in ea est, et rubigo ejus non exivit de ea: per partes et per partes suas ejice eam, non cecidit super eam sors.

7. Sanguis enim ejus in medio ejus est, super limpidissimam petram effudit illum: non effudit illum super terram, ut possit operiri pulvere.

8. Ut superinducerem indignationem meam, et vindicta ulciscerer, dedi sanguinem ejus super petram limpidissimam, ne operiretur.

9. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ civitati sanguinum, cujus ego grandem faciam pyram. (*Nahum* 3, 1. *Hab.* 2, 12.)

10. Congere ossa, quæ igne succendam: consumentur carnes, et coquetur universa compositio, et ossa tabescent.

11. Pone quoque eam super prunas vacuam, ut incalescat, et liquefiat æs ejus, et confletur in medio ejus inquinamentum ejus, et consumatur rubigo ejus:

12. multo labore sudatum est, et non exivit de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem.

13. Immunditia tua execrabilis, quia mundare te volui, et non es mundata a sordibus tuis, sed nec mundaberis prius, donec quiescere faciam indignationem meam in te.

14. Ego Dominus locutus sum: veniet, et faciam, non transeam, nec parcam, nec placabor: juxta vias tuas et juxta adinventiones tuas judicabo te, dicit Dominus.

15. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

16. Fili hominis, ecce, ego tollo a te desiderabile oculorum tuorum in plaga, et non planges, neque plorabis, neque fluent lacrymæ tuæ.

17. Ingemisce tacens, mortuorum luctum non facies: corona tua circumligata sit tibi, et calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes.

18. Locutus sum ergo ad populum mane, et mortua est uxor mea vespere: fecique mane, sicut præceperat mihi.

19. Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis quid ista significent, quæ tu facis?

20. Et dixi ad eos: Sermo Domini factus est ad me, dicens:

21. Loquere domui Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego pol-

luam sanctuarium meum, superbiam imperii vestri, et desiderabile oculorum vestrorum, et super quo pavet anima vestra: filii vestri et filiæ vestræ, quas reliquistis, gladio cadent.

22. Et facietis, sicut feci: ora amictu non velabitis, et cibos lugentium non comedetis.

23. Coronas habebitis in capitibus vestris, et calceamenta in pedibus: non plangetis, neque flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus vestris, et unusquisque gemet ad fratrem suum.

24. Eritque Ezechiel vobis in portentum: juxta omnia, quæ fecit, facietis, cum venerit istud: et scietis, quia ego Dominus Deus.

25. Et tu, fili hominis, ecce, in die, qua tollam ab eis fortitudinem eorum, et gaudium dignitatis, et desiderium oculorum eorum, super quo requiescunt animæ eorum, filios et filias eorum:

26. in die illa, cum venerit fugiens ad te, ut annuntiet tibi,

27. in die, inquam, illa aperietur os tuum cum eo, qui fugit, et loqueris, et non silebis ultra, erisque eis in portentum: et scietis, quia ego Dominus.

CAPUT XXV.

1. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, pone faciem tuam contra filios Ammon, et prophetabis de eis.

3. Et dices filiis Ammon: Audite verbum Domini Dei: hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod dixisti: Euge, euge, super sanctuarium meum, quia pollutum est, et super terram Israel, quoniam desolata est, et super domum Juda, quoniam ducti sunt in captivitatem:

4. idcirco ego tradam te filiis orientalibus in hereditatem, et collocabunt caulas suas in te, et ponent in te tentoria sua: ipsi comedent fruges tuas, et ipsi bibent lac tuum.

5. Daboque Rabbath in habitaculum camelorum, et filios Ammon in cubile pecorum: et scietis, quia ego Dominus.

6. Quia hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod plausisti manu, et percussisti pede, et gavisa es ex toto affectu super terram Israel:

7. idcirco, ecce, ego extendam manum meam super te, et tradam te in direptionem gentium, et interficiam te de populis, et perdam de terris, et conteram: et scies, quia ego Dominus.

8. Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod dixerunt Moab et Seir: Ecce, sicut omnes gentes, domus Juda:

9. idcirco, ecce, ego aperiam humerum Moab de civitatibus, de civitatibus, inquam, ejus et de finibus ejus inclytas terræ Bethiesimoth, et Beelmeon, et Cariathaim,

10. filiis Orientis cum filiis Ammon, et dabo eam in hereditatem, ut non sit ultra memoria filiorum Ammon in gentibus.

11. Et in Moab faciam judicia, et scient, quia ego Dominus.

12. Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod fecit Idumæa ultionem, ut se vindicaret de filiis Juda, peccavitque delinquens, et vindictam expetivit de eis:

13. idcirco hæc dicit Dominus Deus: Extendam manum meam super Idumæam, et auferam de ea hominem et jumentum, et faciam eam desertam ab austro, et qui sunt in Dedan, gladio cadent.

14. Et dabo ultionem meam super Idumæam per manum populi mei Israel, et facient in Edom juxta iram meam et furorem meum: et scient vindictam meam, dicit Dominus Deus.

15. Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod fecerunt Palæstini vindictam, et ulti se sunt toto animo, interficientes, et implentes inimicitias veteres:

16. propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego extendam manum meam super Palæstinos, et interficiam interfectores, et perdam reliquias maritimæ regionis,

17. faciamque in eis ultiones mag-

nas, arguens in furore: et scient, quia ego Dominus, cum dedero vindictam meam super eos.

CAPUT XXVI.

1. Et factum est in undecimo anno, prima mensis; factus est sermo Domini ad me, dicens:
2. Fili hominis, pro eo, quod dixit Tyrus de Jerusalem: Euge, confractæ sunt portæ populorum, conversa est ad me: implebor, deserta est:
3. propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego super te, Tyre, et ascendere faciam ad te gentes multas, sicut ascendit mare fluctuans.
4. Et dissipabunt muros Tyri, et destruent turres ejus, et radam pulverem ejus de ea, et dabo eam in limpidissimam petram.
5. Siccatio sagenarum erit in medio maris, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus, et erit in direptionem gentibus.
6. Filiæ quoque ejus, quæ sunt in agro, gladio interficientur: et scient, quia ego Dominus.
7. Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor regem Babylonis ab aquilone, regem regum, cum equis et curribus et equitibus, et cœtu populoque magno.
8. Filias tuas, quæ sunt in agro gladio interficiet, et circumdabit te munitionibus, et comportabit aggerem in gyro, et elevabit contra te clypeum.
9. Et vineas et arietes temperabit in muros tuos, et turres tuas destruet in armatura sua.
10. Inundatione equorum ejus operiet te pulvis eorum: a sonitu equitum, et rotarum et curruum movebuntur muri tui, cum ingressus fuerit portas tuas quasi per introitum urbis dissipatæ.
11. Ungulis equorum suorum conculcabit omnes plateas tuas, populum tuum gladio cædet, et statuæ tuæ nobiles in terram corruent.
12. Vastabunt opes tuas, diripient negotiationes tuas, et destruent muros tuos, et domos tuas præclaras subvertent, et lapides tuos, et ligna tua, ut pulverem tuum in medio aquarum ponent.
13. Et quiescere faciam multitudinem canticorum tuorum, et sonitus cithararum tuarum non audietur amplius. (*Jer.* 7, 34.)
14. Et dabo te in limpidissimam petram: siccatio sagenarum eris, nec ædificaberis ultra, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.
15. Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Numquid non a sonitu ruinæ tuæ et gemitu interfectorum tuorum, cum occisi fuerint, in medio tui commovebuntur insulæ?
16. Et descendent de sedibus suis omnes principes maris, et auferent exuvias suas, et vestimenta sua varia abjicient, et induentur stupore: in terra sedebunt, et attoniti super repentino casu tuo admirabuntur.
17. Et assumentes super te lamentum, dicent tibi: Quomodo periisti, quæ habitas in mari, urbs inclyta, quæ fuisti fortis in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabant universi?
18. Nunc stupebunt naves in die pavoris tui, et turbabuntur insulæ in mari, eo quod nullus egrediatur ex te.
19. Quia hæc dicit Dominus Deus: Cum dedero te urbem desolatam sicut civitates, quæ non habitantur: et adduxero super te abyssum, et operuerint te aquæ multæ,
20. et detraxero te cum his, qui descendunt in lacum ad populum sempiternum, et collocavero te in terra novissima sicut solitudines veteres cum his, qui deducuntur in lacum, ut non habiteris, porro cum dedero gloriam in terra viventium:
21. in nihilum redigam te, et non eris, et requisita non invenieris ultra in sempiternum, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXVII.

1. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:
2. Tu ergo, fili hominis, assume super Tyrum lamentum,
3. et dices Tyro, quæ habitat in

introitu maris, negotiationi populorum ad insulas multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Tyre, tu dixisti: Perfecti decoris ego sum,

4. et in corde maris sita. Finitimi tui, qui te ædificaverunt, impleverunt decorem tuum:

5. abietibus de Sanir exstruxerunt te cum omnibus tabulatis maris: cedrum de Libano tulerunt, ut facerent tibi malum.

6. Quercus de Basan dolaverunt in remos tuos, et transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, et prætoriola de insulis Italiæ.

7. Byssus varia de Aegypto texta est tibi in velum, ut poneretur in malo: hyacinthus et purpura de insulis Elisa facta sunt operimentum tuum.

8. Habitatores Sidonis et Aradii fuerunt remiges tui: sapientes tui, Tyre, facti sunt gubernatores tui.

9. Senes Giblii, et prudentes ejus habuerunt nautas ad ministerium variæ supellectilis tuæ: omnes naves maris, et nautæ earum fuerunt in populo negotiationis tuæ.

10. Persæ, et Lydii et Libyes erant in exercitu tuo viri bellatores tui: clypeum et galeam suspenderunt in te pro ornatu tuo.

11. Filii Aradii cum exercitu tuo erant super muros tuos in circuitu, sed et Pigmæi, qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum: ipsi compleverunt pulchritudinem tuam.

12. Carthaginenses negotiatores tui, a multitudine cunctarum divitiarum, argento, ferro, stanno plumboque repleverunt nundinas tuas.

13. Græcia, Thubal et Mosoch, ipsi institores tui, mancipia et vasa ærea advexerunt populo tuo.

14. De domo Thogorma equos, et equites et mulos adduxerunt ad forum tuum.

15. Filii Dedan negotiatores tui, insulæ multæ negotiatio manus tuæ, dentes eburneos, et ebeninos commutaverunt in pretio tuo.

16. Syrus, negotiator tuus propter multitudinem operum tuorum, gemmam et purpuram, et scutulata et byssum, et sericum et chodchod proposuerunt in mercatu tuo.

17. Juda et terra Israel, ipsi institores tui in frumento primo, balsamum et mel, et oleum et resinam proposuerunt in nundinis tuis.

18. Damascenus, negotiator tuus in multitudine operum tuorum, in multitudine diversarum opum, in vino pingui, in lanis coloris optimi.

19. Dan, et Græcia et Mosel in nundinis tuis proposuerunt ferrum fabrefactum: stacte et calamus in negotiatione tua.

20. Dedan institores tui in tapetibus ad sedendum.

21. Arabia et universi principes Cedar, ipsi negotiatores manus tuæ: cum agnis, et arietibus et hœdis venerunt ad te negotiatores tui.

22. Venditores Saba et Reema, ipsi negotiatores tui, cum universis primis aromatibus, et lapide pretioso et auro, quod proposuerunt in mercatu tuo.

23. Haran, et Chene et Eden negotiatores tui: Saba, Assur, et Chelmad venditores tui:

24. ipsi negotiatores tui multifariam involucris hyacinthi, et polymitorum gazarumque pretiosarum, quæ obvolutæ et astrictæ erant funibus: cedros quoque habebant in negotiationibus tuis.

25. Naves maris, principes tui in negotiatione tua, et repleta es et glorificata nimis in corde maris.

26. In aquis multis adduxerunt te remiges tui, ventus auster contrivit te in corde maris.

27. Divitiæ tuæ et thesauri tui, et multiplex instrumentum tuum: nautæ tui et gubernatores tui, qui tenebant supellectilem tuam, et populo tuo præerant: viri quoque bellatores tui, qui erant in te cum universa multitudine tua, quæ est in medio tui, cadent in corde maris in die ruinæ tuæ.

28. A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur classes,

29. et descendent de navibus suis omnes, qui tenebant remum: nautæ et universi gubernatores maris in terra stabunt,

30. et ejulabunt super te voce magna, et clamabunt amare, et superjacient pulverem capitibus suis, et cinere conspergentur.
31. Et radent super te calvitium, et accingentur ciliciis, et plorabunt te in amaritudine animæ ploratu amarissimo.
32. Et assument super te carmen lugubre, et plangent te: Quæ est ut Tyrus, quæ obmutuit in medio maris?
33. Quæ in exitu negotiationum tuarum de mari implesti populos multos: in multitudine divitiarum tuarum et populorum tuorum ditasti reges terræ.
34. Nunc contrita es a mari: in profundis aquarum opes tuæ et omnis multitudo tua, quæ erat in medio tui, ceciderunt.
35. Universi habitatores insularum obstupuerunt super te, et reges earum omnes tempestate perculsi mutaverunt vultus.
36. Negotiatores populorum sibilaverunt super te: ad nihilum deducta es, et non eris usque in perpetuum.

CAPUT XXVIII.

1. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
2. Fili hominis, dic principi Tyri: Hæc dicit Dominus Deus: Eo, quod elevatum est cor tuum, et dixisti: Deus ego sum, et in cathedra Dei sedi in corde maris; cum sis homo, et non Deus, et dedisti cor tuum quasi cor Dei.
3. Ecce, sapientior es tu Daniele: omne secretum non est absconditum a te.
4. In sapientia et prudentia tua fecisti tibi fortitudinem, et acquisisti aurum et argentum in thesauris tuis.
5. In multitudine sapientiæ tuæ, et in negotiatione tua multiplicasti tibi fortitudinem, et elevatum est cor tuum in robore tuo.
6. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est cor tuum quasi cor Dei,
7. idcirco, ecce, ego adducam super te alienos robustissimos gentium, et nudabant gladios suos super pulchritudinem sapientiæ tuæ, et polluent decorem tuum.
8. Interficient et detrahent te, et morieris in interitu occisorum in corde maris.
9. Numquid dicens loqueris: Deus ego sum, coram interficientibus te: cum sis homo, et non Deus, in manu occidentium te?
10. Morte incircumcisorum morieris in manu alienorum: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.
11. Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, leva planctum super regem Tyri,
12. et dices ei: Hæc dicit Dominus Deus: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia et perfectus decore,
13. in deliciis paradisi Dei fuisti, omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topazius et jaspis, chrysolithus, et onyx et beryllus, sapphirus, et carbunculus et smaragdus, aurum opus decoris tui, et foramina tua in die, qua conditus es, præparata sunt.
14. Tu Cherub extentus et protegens, et posui te in monte sancto Dei: in medio lapidum ignitorum ambulasti.
15. Perfectus in viis tuis a die conditionis tuæ, donec inventa est iniquitas in te.
16. In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, et peccasti, et ejeci te de monte Dei, et perdidi te, o Cherub protegens, de medio lapidum ignitorum.
17. Et elevatum est cor tuum in decore tuo, perdidisti sapientiam tuam in decore tuo: in terram projeci te, ante faciem regum dedi te, ut cernerent te.
18. In multitudine iniquitatum tuarum et iniquitate negotiationis tuæ polluisti sanctificationem tuam: producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, et dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium videntium te.
19. Omnes, qui viderint te in gentibus obstupescent super te: nihili

factus es, et non eris in perpetuum.
20. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
21. Fili hominis, pone faciem tuam contra Sidonem, et prophetabis de ea,
22. et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego ad te, Sidon, et glorificabor in medio tui, et scient, quia ego Dominus, cum fecero in ea judicia, et sanctificatus fuero in ea.
23. Et immittam ei pestilentiam et sanguinem in plateis ejus, et corruent interfecti in medio ejus gladio per circuitum: et scient, quia ego Dominus.
24. Et non erit ultra domui Israel offendiculum amaritudinis, et spina dolorem inferens undique per circuitum eorum, qui adversantur eis: et scient, quia ego Dominus Deus.
25. Hæc dicit Dominus Deus: Quando congregavero domum Israel de populis, in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis coram gentibus, et habitabunt in terra sua, quam dedi servo meo Jacob.
26. Et habitabunt in ea securi, et ædificabunt domos, et plantabunt vineas, et habitabunt confidenter, cum fecero judicia in omnibus, qui adversantur eis per circuitum: et scient, quia ego Dominus Deus eorum.

CAPUT XXIX.

1. In anno decimo, decimo mense, undecima die mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:
2. Fili hominis, pone faciem tuam contra Pharaonem regem Aegypti, et prophetabis de eo et de Aegypto universa:
3. Loquere, et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego ad te, Pharao rex Aegypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, et dicis: Meus est fluvius, et ego feci memetipsum.
4. Et ponam frenum in maxillis tuis, et agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis, et extraham te de medio fluminum tuorum, et universi pisces tui squamis tuis adhærebunt.
5. Et projiciam te in desertum, et omnes pisces fluminis tui: super faciem terræ cades, non colligeris, neque congregaberis, bestiis terræ et volatilibus cœli dedi te ad devorandum:
6. et scient omnes habitatores Aegypti, quia ego Dominus, pro eo, quod fuisti baculus arundineus domui Israel. (*Isai.* 36, 6.)
7. Quando apprehenderunt te manu, et confractus es, et lacerasti omnem humerum eorum, et innitentibus eis super te, comminutus es, et dissolvisti omnes renes eorum.
8. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego adducam super te gladium, et interficiam de te hominem et jumentum.
9. Et erit terra Aegypti in desertum et in solitudinem: et scient, quia ego Dominus, pro eo, quod dixeris: Fluvius meus est, et ego feci eum.
10. Idcirco, ecce, ego ad te et ad flumina tua, daboque terram Aegypti in solitudines, gladio dissipatam, a turre Syenes usque ad terminos Aethiopiæ.
11. Non pertransibit eam pes hominis, neque pes jumenti gradietur in ea, et non habitabitur quadraginta annis.
12. Daboque terram Aegypti desertam in medio terrarum desertarum, et civitates ejus in medio urbium subversarum, et erunt desolatæ quadraginta annis, et dispergam Aegyptios in nationes, et ventilabo eos in terras.
13. Quia hæc dicit Dominus Deus: Post finem quadraginta annorum congregabo Aegyptum de populis, in quibus dispersi fuerant.
14. Et reducam captivitatem Aegypti, et collocabo eos in terra Phathures, in terra nativitatis suæ, et erunt ibi in regnum humile:
15. inter cetera regna erit humillima, et non elevabitur ultra super nationes, et imminuam eos, ne imperent gentibus.
16. Neque erunt ultra domui Israel in confidentia, docentes iniquitatem, ut fugiant, et sequantur

eos: et scient, quia ego Dominus Deus.
17. Et factum est in vigesimo et septimo anno, in primo, in una mensis; factum est verbum Domini ad me, dicens:
18. Fili hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis servire fecit exercitum suum servitute magna adversus Tyrum: omne caput decalvatum, et omnis humerus depilatus est, et merces non est reddita ei, neque exercitui ejus de Tyro pro servitute qua servivit mihi adversus eam.
19. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego dabo Nabuchodonosor regem Babylonis in terra Aegypti, et accipiet multitudinem ejus, et deprædabitur manubias ejus, et diripiet spolia ejus, et erit merces exercitui illius, (*Jer.* 46, 2.)
20. et operi, quo servivit adversus eam: dedi ei terram Aegypti, pro eo, quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus.
21. In die illo pullulabit cornu domui Israel, et tibi dabo apertum os in medio eorum: et scient, quia ego Dominus.

CAPUT XXX.

1. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:
2. Fili hominis, propheta, et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ululate, væ, væ diei,
3. quia juxta est dies, et appropinquat dies Domini: dies nubis, tempus gentium erit.
4. Et veniet gladius in Aegyptum, et erit pavor in Aethiopia, cum ceciderint vulnerati in Aegypto, et ablata fuerit multitudo illius, et destructa fundamenta ejus.
5. Aethiopia, et Lybya et Lydi, et omne reliquum vulgus, et Chub et filii terræ fœderis cum eis gladio cadent.
6. Hæc dicit Dominus Deus: Et corruent fulcientes Aegyptum, et destruetur superbia imperii ejus: a turre Syenes gladio cadent in ea, ait Dominus Deus exercituum,
7. et dissipabuntur in medio terrarum desolatarum, et urbes ejus in medio civitatum desertarum erunt;
8. et scient, quia ego Dominus, cum dedero ignem in Aegypto, et attriti fuerint omnes auxiliatores ejus.
9. In die illa egredientur nuntii a facie mea in trieribus ad conterendam Aethiopiæ confidentiam, et erit pavor in eis in die Aegypti, quia absque dubio veniet.
10. Hæc dicit Dominus Deus: Cessare faciam multitudinem Aegypti in manu Nabuchodonosor regis Babylonis. (*Supr.* 29, 19.)
11. Ipse et populus ejus cum eo fortissimi gentium adducentur ad disperdendam terram, et evaginabunt gladios suos super Aegyptum, et implebunt terram interfectis.
12. Et faciam alveos fluminum aridos, et tradam terram in manus pessimorum, et dissipabo terram et plenitudinem ejus manu alienorum: Ego Dominus locutus sum.
13. Hæc dicit Dominus Deus: Et disperdam simulacra, et cessare faciam idola de Memphis, et dux de terra Aegypti non erit amplius, et dabo terrorem in terra Aegypti. *
14. Et disperdam terram Phathures, et dabo ignem in Taphnis, et faciam judicia in Alexandria.
15. Et effundam indignationem meam super Pelusium, robur Aegypti, et interficiam multitudinem Alexandriæ, (*Zach.* 13, 2.)
16. et dabo ignem in Aegypto: quasi parturiens dolebit Pelusium, et Alexandria erit dissipata, et in Memphis angustiæ quotidianæ.
17. Juvenes Heliopoleos et Bubasti gladio cadent, et ipsæ captivæ ducentur.
18. Et in Taphnis nigrescet dies, cum contrivero ibi sceptra Aegypti, et defecerit in ea superbia potentiæ ejus, ipsam nubes operiet, filiæ autem ejus in captivitatem ducentur.
19. Et judicia faciam in Aegypto: et scient, quia ego Dominus.
20. Et factum est in undecimo anno, in primo mense, in septima mensis; factum est verbum Domini ad me, dicens:

21. Fili hominis, brachium Pharaonis regis Aegypti confregi, et ecce, non est obvolutum, ut restitueretur ei sanitas, ut ligaretur pannis, et fasciaretur linteolis, ut recepto robore posset tenere gladium.
22. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego ad Pharaonem regem Aegypti, et comminuam brachium ejus forte, sed confractum, et dejiciam gladium de manu ejus,
23. et dispergam Aegyptum in gentibus, et ventilabo eos in terris.
24. Et confortabo brachia regis Babylonis, daboque gladium meum in manu ejus, et confringam brachia Pharaonis, et gement gemitibus interfecti coram facie ejus.
25. Et confortabo brachia regis Babylonis, et brachia Pharaonis concident: et scient, quia ego Dominus, cum dedero gladium meum in manu regis Babylonis, et extenderit eum super terram Aegypti.
26. Et dispergam Aegyptum in nationes, et ventilabo eos in terras: et scient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXI.

1. Et factum est in anno undecimo tertio mense, una mensis; factum est verbum Domini ad me, dicens:
2. Fili hominis, dic Pharaoni regi Aegypti, et populo ejus: Cui similis factus es in magnitudine tua?
3. Ecce, Assur quasi cedrus in Libano, pulcher ramis et frondibus nemorosus, excelsusque altitudine, et inter condensas frondes elevatum est cacumen ejus.
4. Aquæ nutrierunt illum, abyssus exaltavit illum, flumina ejus manabant in circuitu radicum ejus, et rivos suos emisit ad universa ligna regionis.
5. Propterea elevata est altitudo ejus super omnia ligna regionis, et multiplicata sunt arbusta ejus, et elevati sunt rami ejus præ aquis multis.
6. Cumque extendisset umbram suam, in ramis ejus fecerunt nidos omnia volatilia cœli, et sub frondibus ejus genuerunt omnes bestiæ saltuum, et sub umbraculo illius habitabat cœtus gentium plurimarum. (*Supr.* 17, 23.)
7. Eratque pulcherrimus in magnitudine sua, et in dilatatione arbustorum suorum: erat enim radix illius juxta aquas multas.
8. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei, abietes non adæquaverunt summitatem ejus, et platani non fuerunt æquæ frondibus illius: omne lignum paradisi Dei non est assimilatum illi et pulchritudini ejus,
9. quoniam speciosum feci eum, et multis, condensisque frondibus: et æmulata sunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiso Dei.
10. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod sublimatus est in altitudine, et dedit summitatem suam virentem atque condensam, et elevatum est cor ejus in altitudine sua,
11. tradidi eum in manu fortissimi gentium: faciens faciet ei: juxta impietatem ejus ejeci eum.
12. Et succident eum alieni et crudelissimi nationum, et projicient eum super montes, et in cunctis convallibus corruent rami ejus, et confringentur arbusta ejus in universis rupibus terræ, et recedent de umbraculo ejus omnes populi terræ, et relinquent eum.
13. In ruina ejus habitaverunt omnia volatilia cœli, et in ramis ejus fuerunt universæ bestiæ regionis.
14. Quam ob rem non elevabuntur in altitudine sua omnia ligna aquarum, nec ponent sublimitatem suam inter nemorosa atque frondosa, nec stabunt in sublimitate sua omnia, quæ irrigantur aquis, quia omnes traditi sunt in mortem ad terram ultimam in medio filiorum hominum ad eos, qui descendunt in lacum.
15. Hæc dicit Dominus Deus: In die, quando descendit ad inferos, induxi luctum, operui eum abysso. et prohibui flumina ejus, et coercui aquas multas: contristatus est super eum Libanus, et omnia ligna agri concussa sunt.
16. A sonitu ruinæ ejus commovi

gentes, cum deducerem eum ad infernum cum his, qui descendebant in lacum, et consolata sunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia atque præclara in Libano: universa, quæ irrigabantur aquis.

17. Nam et ipsi cum eo descendent in infernum ad interfectos gladio, et brachium uniuscujusque sedebit sub umbraculo ejus in medio nationum.

18. Cui assimilatus es, o inclyte atque sublimis inter ligna voluptatis? Ecce, deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam: in medio incircumcisorum dormies, cum eis, qui interfecti sunt gladio, ipse est Pharao et omnis multitudo ejus, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXXII.

1. Et factum est, duodecimo anno, in mense duodecimo, in una mensis; factum est verbum Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, assume lamentum super Pharaonem regem Aegypti, et dices ad eum: Leoni gentium assimilatus es, et draconi, qui est in mari, et ventilabas cornu in fluminibus tuis, et conturbabas aquas pedibus tuis, et conculcabas flumina earum.

3. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Expandam super te rete meum in multitudine populorum multorum, et extraham te in sagena mea. (*Supr.* 17, 20.)

4. Et projiciam te in terram, super faciem agri abjiciam te, et habitare faciam super te omnia volatilia cœli, et saturabo de te bestias universæ terræ.

5. Et dabo carnes tuas super montes, et implebo colles tuos sanie tua.

6. Et irrigabo terram fœtore sanguinis tui super montes, et valles implebuntur ex te.

7. Et operiam, cum extinctus fueris, cœlum, et nigrescere faciam stellas ejus, solem nube tegam, et luna non dabit lumen suum. (*Isai.* 13, 10.)

8. Omnia luminaria cœli mœrere faciam super te, et dabo tenebras super terram tuam, dicit Dominus Deus, cum ceciderint vulnerati tui in medio terræ, ait Dominus Deus.

9. Et irritabo cor populorum multorum, cum induxero contritionem tuam in gentibus super terras, quas nescis.

10. Et stupescere faciam super te populos multos, et reges eorum horrore nimio formidabunt super te, cum volare cœperit gladius meus super facies eorum, et obstupescent repente singuli pro anima sua in die ruinæ tuæ.

11. Quia hæc dicit Dominus Deus: Gladius regis Babylonis veniet tibi,

12. in gladiis fortium dejiciam multitudinem tuam: inexpugnabiles omnes gentes hæ, et vastabunt superbiam Aegypti, et dissipabitur multitudo ejus.

13. Et perdam omnia jumenta ejus, quæ erant super aquas plurimas, et non conturbabit eas pes hominis ultra, neque ungula jumentorum turbabit eas.

14. Tunc purissimas reddam aquas eorum, et flumina eorum quasi oleum adducam, ait Dominus Deus,

15. cum dedero terram Aegypti desolatam: deseretur autem terra a plenitudine sua, quando percussero omnes habitatores ejus: et scient, quia ego Dominus.

16. Planctus est, et plangent eum: filiæ gentium plangent eum, super Aegyptum et super multitudinem ejus plangent eum, ait Dominus Deus.

17. Et factum est in duodecimo anno, in quintadecima mensis; factum est verbum Domini ad me, dicens:

18. Fili hominis, cane lugubre super multitudinem Aegypti, et detrahe eam ipsam, et filias gentium robustarum ad terram ultimam cum his, qui descendunt in lacum.

19. Quo pulchrior es? descende, et dormi cum incircumcisis.

20. In medio interfectorum gladio cadent, gladius datus est: attraxerunt eam, et omnes populos ejus.

21. Loquentur ei potentissimi robustorum de medio inferni, qui cum

auxiliatoribus ejus descenderunt, et dormierunt incircumcisi, interfecti gladio.

22. Ibi Assur, et omnis multitudo ejus, in circuitu illius sepulcra ejus: omnes interfecti, et qui ceciderunt gladio,

23. quorum data sunt sepulcra in novissimis laci, et facta est multitudo ejus per gyrum sepulcri ejus: universi interfecti, cadentesque gladio, qui dederunt quondam formidinem in terra viventium.

24. Ibi Aelam, et omnis multitudo ejus per gyrum sepulcri sui: omnes hi interfecti ruentesque gladio, qui descenderunt incircumcisi ad terram ultimam, qui posuerunt terrorem suum in terra viventium, et portaverunt ignominiam suam cum his, qui descendunt in lacum.

25. In medio interfectorum posuerunt cubile ejus in universis populis ejus in circuitu ejus sepulcrum illius: omnes hi incircumcisi interfectique gladio, dederunt enim terrorem suum in terra viventium, et portaverunt ignominiam suam cum his, qui descendunt in lacum: in medio interfectorum positi sunt.

26. Ibi Mosoch et Thubal, et omnis multitudo ejus, in circuitu ejus sepulcra illius: omnes hi incircumcisi interfectique et cadentes gladio, quia dederunt formidinem suam in terra viventium.

27. Et non dormient cum fortibus, cadentibusque et incircumcisis, qui descenderunt ad infernum cum armis suis, et posuerunt gladios suos sub capitibus suis, et fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum, quia terror fortium facti sunt in terra viventium.

28. Et tu ergo in medio incircumcisorum contereris, et dormies cum interfectis gladio.

29. Ibi Idumæa, et reges ejus, et omnes duces ejus, qui dati sunt cum exercitu suo, cum interfectis gladio, et qui cum incircumcisis dormierunt, et cum his, qui descendunt in lacum.

30. Ibi principes aquilonis omnes, et universi venatores, qui deducti sunt cum interfectis, paventes et in sua fortitudine confusi, qui dormierunt incircumcisi cum interfectis gladio, et portaverunt confusionem suam cum his, qui descendunt in lacum.

31. Vidit eos Pharao, et consolatus est super universa multitudine sua, quæ interfecta est gladio, Pharao et omnis exercitus ejus, ait Dominus Deus:

32. quia dedi terrorem meum in terra viventium, et dormivit in medio incircumcisorum cum interfectis gladio Pharao et omnis multitudo ejus, ait Dominus Deus.

CAPUT XXXIII.

1. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, loquere ad filios populi tui, et dices ad eos: Terra, cum induxero super eam gladium, et tulerit populus terræ virum unum de novissimis suis, et constituerit eum super se speculatorem,

3. et ille viderit gladium venientem super terram, et cecinerit buccina, et annuntiaverit populo:

4. audiens autem, quisquis ille est, sonitum buccinæ, et non se observaverit, veneritque gladius, et tulerit eum: sanguis ipsius super caput ejus erit.

5. Sonum buccinæ audivit, et non se observavit, sanguis ejus in ipso erit: si autem se custodierit, animam suam salvabit.

6. Quodsi speculator viderit gladium venientem, et non insonuerit buccina, et populus se non custodierit, veneritque gladius, et tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem ejus de manu speculatoris requiram.

7. Et tu, fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel: audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me. (*Supr.* 3, 17.)

8. Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris; non fueris locutus, ut se custodiat impius a via sua: ipse impius in iniquitate sua

morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.

9. Si autem annuntiante te ad impium, ut a viis suis convertatur, non fuerit conversus a via sua: ipse in iniquitate sua morietur, porro tu animam tuam liberasti.

10. Tu ergo, fili hominis, dic ad domum Israel: Sic locuti estis, dicentes: Iniquitates nostræ et peccata nostra super nos sunt, et in ipsis nos tabescimus: quomodo ergo vivere poterimus?

11. Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impii, sed ut convertatur impius a via sua, et vivat. Convertimini, convertimini a viis vestris pessimis: et quare moriemini, domus Israel? (*Supr.* 18, 23.)

12. Tu itaque fili hominis, dic ad filios populi tui: Justitia justi non liberabit eum, in quacumque die peccaverit: et impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua, et justus non poterit vivere in justitia sua, in quacumque die peccaverit.

13. Etiam si dixero justo, quod vita vivat, et confisus in justitia sua fecerit iniquitatem: omnes justitiæ ejus oblivioni tradentur, et in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa morietur.

14. Si autem dixero impio: Morte morieris: et egerit pœnitentiam a peccato suo, feceritque judicium et justitiam,

15. et pignus restituerit ille impius, rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam injustum: vita vivet, et non morietur.

16. Omnia peccata ejus, quæ peccavit, non imputabuntur ei: judicium et justitiam fecit, vita vivet.

17. Et dixerunt filii populi tui: Non est æqui ponderis via Domini; et ipsorum via injusta est.

18. Cum enim recesserit justus a justitia sua, feceritque iniquitates, morietur in eis.

19. Et cum recesserit impius ab impietate sua, feceritque judicium et justitiam, vivet in eis;

20. et dicitis: Non est recta via Domini. Unumquemque juxta vias suas judicabo de vobis, domus Israel. (*Supr.* 18, 25.)

21. Et factum est in duodecimo anno, in decimo mense, in quinta mensis transmigrationis nostræ, venit ad me, qui fugerat de Jerusalem, dicens: Vastata est civitas.

22. Manus autem Domini facta fuerat ad me vespere, antequam veniret, qui fugerat, aperuitque os meum, donec veniret ad me mane, et aperto ore meo non silui amplius.

23. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

24. Fili hominis, qui habitant in ruinosis his super humum Israel, loquentes ajunt: Unus erat Abraham, et hereditate possedit terram, nos autem multi sumus, nobis data est terra in possessionem.

25. Idcirco dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui in sanguine comeditis, et oculos vestros levatis ad immunditias vestras, et sanguinem funditis: numquid terram hereditate possidebitis?

26. Stetistis in gladiis vestris, fecistis abominationes, et unusquisque uxorem proximi sui polluit: et terram hereditate possidebitis?

27. Hæc dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus: Vivo ego, quia, qui in ruinosis habitant, gladio cadent, et qui in agro est, bestiis tradetur ad devorandum, qui autem in præsidiis et speluncis sunt, peste morientur.

28. Et dabo terram in solitudinem et in desertum, et deficiet superba fortitudo ejus, et desolabuntur montes Israel, eo quod nullus sit, qui per eos transeat.

29. Et scient, quia ego Dominus, cum dedero terram eorum desolatam et desertam propter universas abominationes suas, quas operati sunt.

30. Et tu, fili hominis: Filii populi tui, qui loquuntur de te juxta muros et in ostiis domorum, et dicunt unus ad alterum, vir ad proximum suum, loquentes: Venite, et audiamus, quis sit sermo egrediens a Domino.

31. Et veniunt ad te, quasi si ingrediatur populus, et sedent coram te populus meus, et audiunt sermones tuos, et non faciunt eos, quia in canticum oris sui vertunt illos, et avaritiam suam sequitur cor eorum.

32. Et es eis quasi carmen musicum, quod suavi dulcique sono canitur: et audiunt verba tua, et non faciunt ea.

33. Et cum venerit, quod prædictum est (ecce enim venit), tunc scient, quod prophetes fuerit inter eos.

CAPUT XXXIV.

1. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, propheta de pastoribus Israel: propheta, et dices pastoribus: Hæc dicit Dominus Deus: Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: nonne greges a pastoribus pascuntur? (*Supr.* 13, 3.)

3. Lac comedebatis, et lanis operiebamini, et quod crassum erat, occidebatis: gregem autem meum non pascebatis. * (*Zach.* 11, 16.)

4. Quod infirmum fuit, non consolidastis, et quod ægrotum, non sanastis, quod confractum est, non alligastis, et quod abjectum est, non reduxistis, et quod perierat, non quæsistis, sed cum austeritate imperabatis eis et cum potentia. *

5. Et dispersæ sunt oves meæ, eo quod non esset pastor, et factæ sunt in devorationem omnium bestiarum agri, et dispersæ sunt.

6. Erraverunt greges mei in cunctis montibus et in universo colle excelso, et super omnem faciem terræ dispersi sunt greges mei, et non erat, qui requireret, non erat, inquam, qui requireret.

7. Propterea, pastores, audite verbum Domini:

8. Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia pro eo, quod facti sunt greges mei in rapinam et oves meæ in devorationem omnium bestiarum agri, eo quod non esset pastor (neque enim quæsierunt pastores mei gregem meum, sed pascebant pastores semetipsos, et greges meos non pascebant):

9. propterea, pastores, audite verbum Domini:

10. hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego ipse super pastores, requiram gregem meum de manu eorum, et cessare faciam eos, ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semetipsos, et liberabo gregem meum de ore eorum, et non erit ultra eis in escam.

11. Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego ipse requiram oves meas, et visitabo eas.

12. Sicut visitat pastor gregem suum in die, quando fuerit in medio ovium suarum dissipatarum: sic visitabo oves meas, et liberabo eas de omnibus locis, in quibus dispersæ fuerant in die nubis et caliginis.

13. Et educam eas de populis, et congregabo eas de terris, et inducam eas in terram suam, et pascam eas in montibus Israel, in rivis et in cunctis sedibus terræ.

14. In pascuis uberrimis pascam eas, et in montibus excelsis Israel erunt pascua earum: ibi requiescent in herbis virentibus, et in pascuis pinguibus pascentur super montes Israel.

15. Ego pascam oves meas, et ego eas accubare faciam, dicit Dominus Deus.

16. Quod perierat, requiram, et quod abjectum erat, reducam, et quod confractum fuerat, alligabo, et quod infirmum fuerat, consolidabo, et quod pingue et forte, custodiam, et pascam illas in judicio.

17. Vos autem, greges mei, hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego judico inter pecus et pecus, arietum et hircorum.

18. Nonne satis vobis erat, pascua bona depasci? insuper et reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris, et cum purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbabatis.

19. Et oves meæ his, quæ conculcata pedibus vestris fuerant, pascebantur, et quæ pedes vestri turbaverant, hæc bibebant.

20. Propterea hæc dicit Dominus Deus ad vos: Ecce, ego ipse

judico inter pecus pingue et macilentum,
21. pro eo quod lateribus et humeris impingebatis, et cornibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora, donec dispergerentur foras:
22. salvabo gregem meum, et non erit ultra in rapinam, et judicabo inter pecus et pecus.
23. Et suscitabo super eas pastorem unum, qui pascat eas servum meum David: ipse pascet eas, et ipse erit eis in pastorem. *
24. Ego autem Dominus ero eis in Deum, et servus meus David princeps in medio eorum: Ego Dominus locutus sum. * (*Isai.* 40, 11.)
25. Et faciam cum eis pactum pacis, et cessare faciam bestias pessimas de terra, et qui habitant in deserto, securi dormient in saltibus.
26. Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem, et deducam imbrem in tempore suo: pluviæ benedictionis erunt.
27. Et dabit lignum agri fructum suum, et terra dabit germen suum, et erunt in terra sua absque timore: et scient, quia ego Dominus, cum contrivero catenas jugi eorum, et eruero eos de manu imperantium sibi.
28. Et non erunt ultra in rapinam in gentibus, neque bestiæ terræ devorabunt eos, sed habitabunt confidenter absque ullo terrore.
29. Et suscitabo eis germen nominatum, et non erunt ultra imminuti fame in terra, neque portabunt ultra opprobrium gentium.
30. Et scient, quia ego Dominus Deus eorum cum eis, et ipsi populus meus, domus Israel, ait Dominus Deus.
31. Vos autem greges mei, greges pascuæ meæ, homines estis, et ego Dominus Deus vester, dicit Dominus Deus. (*Joan.* 10, 11.)

CAPUT XXXV.

1. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
2. Fili hominis, pone faciem tuam adversum montem Seir, et prophetabis de eo, et dices illi:
3. Hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego ad te, mons Seir, et extendam manum meam super te, et dabo te desolatum atque desertum.
4. Urbes tuas demoliar, et tu desertus eris, et scies, quia ego Dominus:
5. eo quod fueris inimicus sempiternus, et concluseris filios Israel in manus gladii in tempore afflictionis eorum, in tempore iniquitatis extremæ.
6. Propterea: Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam sanguini tradam te, et sanguis te persequetur, et cum sanguinem oderis, sanguis persequetur te.
7. Et dabo montem Seir desolatum atque desertum, et auferam de eo euntem et redeuntem.
8. Et implebo montes ejus occisorum tuorum: In collibus tuis et in vallibus tuis atque in torrentibus interfecti gladio cadent.
9. In solitudines sempiternas tradam te, et civitates tuæ non habitabuntur: et scietis, quia ego Dominus Deus.
10. Eo quod dixeris: Duæ gentes et duæ terræ meæ erunt, et hereditate possidebo eas, cum Dominus esset ibi,
11. propterea: Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia faciam juxta iram tuam et secundum zelum tuum, quem fecisti odio habens eos, et notus efficiar per eos, cum te judicavero.
12. Et scies, quia ego Dominus audivi universa opprobria tua, quæ locutus es de montibus Israel, dicens: Deserti, nobis ad devorandum dati sunt.
13. Et insurrexistis super me ore vestro, et derogastis adversum me verba vestra: Ego audivi.
14. Hæc dicit Dominus Deus: Lætante universa terra in solitudinem te redigam.
15. Sicuti gavisus es super hereditatem domus Israel, eo quod fuerit dissipata, sic faciam tibi: dissipatus eris, mons Seir et Idumæa omnis: et scient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXVI.

1. Tu autem fili hominis, propheta super montes Israel, et dices: Montes Israel, audite verbum Domini: (*Supr.* 6, 3.)

2. hæc dicit Dominus Deus: Eo quod dixerit inimicus de vobis: Euge, altitudines sempiternæ in hereditatem datæ sunt nobis;

3. propterea vaticinare, et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod desolati estis et conculcati per circuitum, et facti in hereditatem reliquis gentibus, et ascendistis super labium linguæ et opprobrium populi,

4. propterea, montes Israel, audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus et collibus, torrentibus, vallibusque, et desertis, parietinis, et urbibus derelictis, quæ depopulatæ sunt et subsannatæ a reliquis gentibus per circuitum.

5. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quoniam in igne zeli mei locutus sum de reliquis gentibus, et de Idumæa universa, quæ dederunt terram meam sibi in hereditatem cum gaudio et toto corde et ex animo, et ejecerunt eam, ut vastarent:

6. idcirco vaticinare super humum Israel, et dices montibus et collibus, jugis et vallibus: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego in zelo meo et in furore meo locutus sum, eo quod confusionem gentium sustinueritis.

7. Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Ego levavi manum meam, ut gentes, quæ in circuitu vestro sunt, ipsæ confusionem suam portent.

8. Vos autem, montes Israel, ramos vestros germinetis, et fructum vestrum afferatis populo meo Israel, prope enim est, ut veniat:

9. quia, ecce, ego ad vos, et convertar ad vos, et arabimini, et accipietis sementem.

10. Et multiplicabo in vobis homines omnemque domum Israel, et habitabuntur civitates, et ruinosa instaurabuntur.

11. Et replebo vos hominibus et jumentis, et multiplicabuntur, et crescent, et habitare vos faciam sicut a principio, bonisque donabo majoribus, quam habuistis ab initio: et scietis, quia ego Dominus.

12. Et adducam super vos homines populum meum Israel, et hereditate possidebunt te, et eris eis in hereditatem, et non addes ultra, ut absque eis sis.

13. Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod dicunt de vobis: Devoratrix hominum es, et suffocans gentem tuam;

14. propterea homines non comedes amplius, et gentem tuam non necabis ultra, ait Dominus Deus:

15. nec auditam faciam in te amplius confusionem gentium, et opprobrium populorum nequaquam portabis, et gentem tuam non amittes amplius, ait Dominus Deus.

16. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

17. Fili hominis, domus Israel habitaverunt in humo sua, et polluerunt eam in viis suis et in studiis suis, juxta immunditiam menstruatæ facta est via eorum coram me.

18. Et effudi indignationem meam super eos pro sanguine, quem fuderunt super terram, et in idolis suis polluerunt eam.

19. Et dispersi eos in gentes, et ventilati sunt in terras: juxta vias eorum et adinventiones eorum judicavi eos.

20. Et ingressi sunt ad gentes, ad quas introierunt, et polluerunt nomen sanctum meum, cum diceretur de eis: Populus Domini iste est, et de terra ejus egressi sunt. (*Isai.* 52, 5. *Rom.* 2, 24.)

21. Et peperci nomini sancto meo, quod polluerat domus Israel in gentibus, ad quas ingressi sunt.

22. Idcirco dices domui Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Non propter vos ego faciam, domus Israel, sed propter nomen sanctum meum, quod polluistis in gentibus, ad quas intrastis.

23. Et sanctificabo nomen meum magnum, quod pollutum est inter gentes, quod polluistis in medio earum, ut sciant gentes, quia ego Dominus, ait Dominus exercituum,

cum sanctificatus fuero in vobis coram eis:

24. tollam quippe vos de gentibus, et congregabo vos de universis terris, et adducam vos in terram vestram.

25. Et effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, et ab universis idolis vestris mundabo vos.

26. Et dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri, et auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum. (*Supr.* 11, 19.)

27. Et spiritum meum ponam in medio vestri, et faciam, ut in præceptis meis ambuletis, et judicia mea custodiatis et operemini.

28. Et habitabitis in terra, quam dedi patribus vestris, et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum.

29. Et salvabo vos ex universis inquinamentis vestris, et vocabo frumentum, et multiplicabo illud, et non imponam vobis famem.

30. Et multiplicabo fructum ligni et genimina agri, ut non portetis ultro opprobrium famis in gentibus.

31. Et recordabimini viarum vestrarum pessimarum, studiorumque non bonorum, et displicebunt vobis iniquitates vestræ et scelera vestra.

32. Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus, notum sit vobis: confundimini, et erubescite super viis vestris, domus Israel.

33. Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua mundavero vos ex omnibus iniquitatibus vestris, et inhabitari fecero urbes, et instauravero ruinosa,

34. et terra deserta fuerit exculta, quæ quondam erat desolata in oculis omnis viatoris,

35. dicent: Terra illa inculta, facta est ut hortus voluptatis, et civitates desertæ, et destitutæ atque suffossæ, munitæ sederunt.

36. Et scient gentes, quæcumque derelictæ fuerint in circuitu vestro, quia ego Dominus ædificavi dissipata, plantavique inculta, ego Dominus locutus sim, et fecerim.

37. Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc inveniet me domus Israel, ut faciam eis: multiplicabo eos sicut gregem hominum,

38. ut gregem sanctum, ut gregem Jerusalem in solemnitatibus ejus: sic erunt civitates desertæ, plenæ gregibus hominum: et scient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXVII.

1. Facta est super me manus Domini, et eduxit me in Spiritu Domini, et dimisit me in medio campi, qui erat plenus ossibus,

2. et circumduxit me per ea in gyro; erant autem multa valde super faciem campi, siccaque vehementer;

3. et dixit ad me: Fili hominis, putasne, vivent ossa ista? Et dixi: Domine Deus, tu nosti?

4. Et dixit ad me: Vaticinare de ossibus istis, et dices eis: Ossa arida, audite verbum Domini:

5. hæc dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce, ego intromittam in vos spiritum, et vivetis.

6. Et dabo super vos nervos, et succrescere faciam super vos carnes, et superextendam in vobis cutem, et dabo vobis spiritum, et vivetis: et scietis, quia ego Dominus.

7. Et prophetavi, sicut præceperat mihi; factus est autem sonitus, prophetante me, et ecce commotio; et accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam.

8. Et vidi, et ecce, super ea nervi et carnes ascenderunt, et extenta est in eis cutis desuper, et spiritum non habebant.

9. Et dixit ad me: Vaticinare ad spiritum, vaticinare, fili hominis, et dices ad spiritum: Hæc dicit Dominus Deus: A quatuor ventis veni, spiritus, et insuffla super interfectos istos, et reviviscant.

10. Et prophetavi, sicut præceperat mihi, et ingressus est in ea spiritus, et vixerunt, steteruntque super pedes suos exercitus grandis nimis valde.

11. Et dixit ad me: Fili hominis, ossa hæc universa, domus Israel est;

ipsi dicunt: Aruerunt ossa nostra, et periit spes nostra, et abscissi sumus.

12. Propterea vaticinare, et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego aperiam tumulos vestros, et educam vos de sepulcris vestris, populus meus, et inducam vos in terram Israel.

13. Et scietis, quia ego Dominus, cum aperuero sepulcra vestra, et eduxero vos de tumulis vestris, popule meus,

14. et dedero spiritum meum in vobis, et vixeritis, et requiescere vos faciam super humum vestram; et scietis, quia ego Dominus locutus sum, et feci, ait Dominus Deus.

15. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

16. Et tu, fili hominis, sume tibi lignum unum, et scribe super illud: Judæ, et filiorum Israel sociorum ejus; et tolle lignum alterum, et scribe super illud: Joseph ligno Ephraim, et cunctæ domui Israel sociorumque ejus.

17. Et adjunge illa, unum ad alterum, tibi in lignum unum, et erunt in unionem in manu tua.

18. Cum autem dixerint ad te filii populi tui loquentes: Nonne indicas nobis, quid in his tibi velis?

19. loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego assumam lignum Joseph, quod est in manu Ephraim, et tribus Israel, quæ sunt ei adjunctæ, et dabo eas pariter cum ligno Juda, et faciam eas in lignum unum, et erunt unum in manu ejus.

20. Erunt autem ligna, super quæ scripseris, in manu tua in oculis eorum.

21. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego assumam filios Israel de medio nationum, ad quas abierunt, et congregabo eos undique, et adducam eos ad humum suam. * (*Joan.* 10, 16.)

22. Et faciam eos in gentem unam in terra in montibus Israel, et rex unus erit omnibus imperans, et non erunt ultra duæ gentes, nec dividentur amplius in duo regna. *

23. Neque polluentur ultra in idolis suis et abominationibus suis, et cunctis iniquitatibus suis, et salvos eos faciam de universis sedibus, in quibus peccaverunt, et emundabo eos, et erunt mihi populus, et ego ero eis Deus.

24. Et servus meus David rex super eos, et pastor unus erit omnium eorum: in judiciis meis ambulabunt, et mandata mea custodient, et facient ea. (*Jer.* 23, 5. *Supr.* 34, 23.)

25. Et habitabunt super terram, quam dedi servo meo Jacob, in qua habitaverunt patres vestri, et habitabunt super eam ipsi et filii eorum et filii filiorum eorum usque in sempiternum: et David servus meus princeps eorum in perpetuum.

26. Et percutiam illis fœdus pacis: pactum sempiternum erit eis, et fundabo eos, et multiplicabo, et dabo sanctificationem meam in medio eorum in perpetuum. (*Psal.* 109, 4.)

27. Et erit tabernaculum meum in eis, et ero eis Deus, et ipsi erunt mihi populus.

28. Et scient gentes, quia ego Dominus sanctificator Israel, cum fuerit sanctificatio mea in medio eorum in perpetuum.

CAPUT XXXVIII.

1. Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, pone faciem tuam contra Gog, terram Magog, principem capitis Mosoch et Thubal, et vaticinare de eo, (*Infr.* 39, 1. *Apoc.* 20, 7.)

3. et dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego ad te, Gog, principem capitis Mosoch et Thubal,

4. et circumagam te, et ponam frenum in maxillis tuis, et educam te, et omnem exercitum tuum, equos et equites vestitos loricis universos, multitudinem magnam, hastam et clypeum arripientium et gladium.

5. Persæ, Aethiopes et Libyes cum eis, omnes scutati et galeati:

6. Gomer et universa agmina ejus, domus Thogorma, latera aquilonis, et totum robur ejus, populique multi tecum.

7. Præpara, et instrue te et omnem multitudinem tuam, quæ coacervata est ad te, et esto eis in præceptum.

8. Post multos dies visitaberis, in novissimo annorum venies ad terram, quæ reversa est a gladio, et congregata est de populis multis ad montes Israel, qui fuerunt deserti jugiter: hæc de populis educta est, et habitabunt in ea confidenter universi.

9. Ascendens autem quasi tempestas venies, et quasi nubes, ut operias terram tu, et omnia agmina tua, et populi multi tecum.

10. Hæc dicit Dominus Deus: In die illa ascendent sermones super cor tuum, et cogitabis cogitationem pessimam,

11. et dices: Ascendam ad terram absque muro, veniam ad quiescentes habitantesque secure: hi omnes habitant sine muro, vectes et portæ non sunt eis;

12. ut diripias spolia, et invadas prædam, ut inferas manum tuam super eos, qui deserti fuerant et postea restituti, et super populum, qui est congregatus ex gentibus, qui possidere cœpit et esse habitator umbilici terræ.

13. Saba et Dedan, et negotiatores Tharsis, et omnes leones ejus dicent tibi: Numquid ad sumenda spolia tu venis? Ecce, ad diripiendam prædam congregasti multitudinem tuam, ut tollas argentum et aurum, et auferas supellectilem atque substantiam, et diripias manubias infinitas.

14. Propterea vaticinare, fili hominis, et dices ad Gog: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid non in die illo, cum habitaverit populus meus Israel confidenter, scies?

15. Et venies de loco tuo a lateribus aquilonis tu et populi multi tecum ascensores equorum universi, cœtus magnus, et exercitus vehemens.

16. Et ascendes super populum meum Israel quasi nubes, ut operias terram. In novissimis diebus eris, et adducam te super terram meam, ut sciant gentes me, cum sanctificatus fuero in te in oculis eorum, o Gog.

17. Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es, de quo locutus sum in diebus antiquis in manu servorum meorum prophetarum Israel, qui prophetaverunt in diebus illorum temporum, ut adducerem te super eos.

18. Et erit in die illa, in die adventus Gog super terram Israel, ait Dominus Deus, ascendet indignatio mea in furore meo.

19. Et in zelo meo, in igne iræ meæ locutus sum: Quia in die illa erit commotio magna super terram Israel,

20. et commovebuntur a facie mea pisces maris et volucres cœli, et bestiæ agri et omne reptile, quod movetur super humum, cunctique homines, qui sunt super faciem terræ, et subvertentur montes, et cadent sepes, et omnis murus corruet in terram. (*Mat.* 24, 29.)

21. Et convocabo adversus eum in cunctis montibus meis gladium, ait Dominus Deus: gladius uniuscujusque in fratrem suum dirigetur.

22. Et judicabo eum peste, et sanguine et imbre vehementi, et lapidibus immensis: ignem et sulphur pluam super eum, et super exercitum ejus, et super populos multos, qui sunt cum eo.

23. Et magnificabor et sanctificabor, et notus ero in oculis multarum gentium: et scient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXIX.

1. Tu autem, fili hominis, vaticinare adversum Gog, et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego super te, Gog, principem capitis Mosoch et Thubal: (*Supr.* 38, 2.)

2. et circumagam te, et educam te, et ascendere te faciam de lateribus aquilonis, et adducam te super montes Israel.

3. Et percutiam arcum tuum in manu sinistra tua, et sagittas tuas de manu dextera tua dejiciam.

4. Super montes Israel cades tu, et omnia agmina tua et populi tui,

qui sunt tecum: feris, avibus, omnique volatili, et bestiis terræ dedi te ad devorandum.

5. Super faciem agri cades, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.

6. Et immittam ignem in Magog, et in his, qui habitant in insulis confidenter: et scient, quia ego Dominus.

7. Et nomen sanctum meum notum faciam in medio populi mei Israel et non polluam nomen sanctum meum amplius: et scient gentes, quia ego Dominus, sanctus Israel.

8. Ecce venit, et factum est, ait Dominus Deus: hæc est dies, de qua locutus sum.

9. Et egredientur habitatores de civitatibus Israel, et succendent et comburent arma, clypeum et hastas, arcum et sagittas, et baculos manuum et contos, et succendent ea igni septem annis.

10. Et non portabunt ligna de regionibus, neque succident de saltibus, quoniam arma succendent igni, et deprædabuntur eos, quibus prædæ fuerant, et diripient vastatores suos, ait Dominus Deus.

11. Et erit in die illa: dabo Gog locum nominatum sepulcrum in Israel, vallem viatorum ad orientem maris, quæ obstupescere faciet prætereuntes, et sepelient ibi Gog, et omnem multitudinem ejus, et vocabitur vallis multitudinis Gog.

12. Et sepelient eos domus Israel, ut mundent terram, septem mensibus.

13. Sepeliet autem eum omnis populus terræ, et erit eis nominata dies, in qua glorificatus sum, ait Dominus Deus.

14. Et viros jugiter constituent lustrantes terram, qui sepeliant, et requirant eos, qui remanserant super faciem terræ, ut emundent eam: post menses autem septem quærere incipient.

15. Et circuibunt peragrantes terram, cumque viderint os hominis, statuent juxta illud titulum, donec sepeliant illud pollinctores in valle multitudinis Gog.

16. Nomen autem civitatis: Amona; et mundabunt terram.

17. Tu ergo, fili hominis, hæc dicit Dominus Deus, dic omni volucri, et universis avibus cunctisque bestiis agri: Convenite, properate, concurrite undique ad victimam meam, quam ego immolo vobis, victimam grandem super montes Israel, ut comedatis carnem, et bibatis sanguinem.

18. Carnes fortium comedetis, et sanguinem principum terræ bibetis, arietum et agnorum, et hircorum taurorumque, et altilium et pinguium omnium.

19. Et comedetis adipem in saturitatem, et bibetis sanguinem in ebrietatem, de victima, quam ego immolabo vobis,

20. et saturabimini super mensam meam de equo et equite *forti*, et de universis viris bellatori*bus*, ait Dominus Deus.

21. Et ponam gloriam meam in gentibus, et videbunt omnes gentes judicium meum, quod fecerim, et manum meam, quam posuerim super eos.

22. Et scient domus Israel, quia ego Dominus Deus eorum a die illa et deinceps.

23. Et scient gentes, quoniam in iniquitate sua capta sit domus Israel, eo quod dereliquerint me, et absconderim faciem meam ab eis, et tradiderim eos in manus hostium, et ceciderint in gladio universi.

24. Juxta immunditiam eorum et scelus feci eis, et abscondi faciem meam ab illis.

25. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Nunc reducam captivitatem Jacob, et miserebor omnis domus Israel, et assumam zelum pro nomine sancto meo.

26. Et portabunt confusionem suam et omnem prævaricationem, qua prævaricati sunt in me, cum habitaverint in terra sua confidenter neminem formidantes:

27. et reduxero eos de populis, et congregavero de terris inimicorum suorum, et sanctificatus fuero in eis in oculis gentium plurimarum.

28. Et scient, quia ego Dominus Deus eorum, eo quod transtulerim eos in nationes, et congregaverim eos super terram suam, et non dereliquerim quemquam ex eis ibi.
29. Et non abscondam ultra faciem meam ab eis, eo quod effuderim spiritum meum super omnem domum Israel, ait Dominus Deus.

CAPUT XL.

1. In vigesimo quinto anno transmigrationis nostræ in exordio anni, decima mensis, quartodecimo anno, postquam percussa est civitas; in ipsa hac die facta est super me manus Domini, et adduxit me illuc.
2. In visionibus Dei adduxit me in terram Israel, et dimisit me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi ædificium civitatis vergentis ad austrum.
3. Et introduxit me illuc; et ecce, vir cujus erat species quasi species æris, et funiculus lineus in manu ejus, et calamus mensuræ in manu ejus; stabat autem in porta.
4. Et locutus est ad me idem vir: Fili hominis, vide oculis tuis, et auribus tuis audi, et pone cor tuum in omnia, quæ ego ostendam tibi, quia, ut ostendantur tibi, adductus est huc: annuntia omnia, quæ tu vides, domui Israel.
5. Et ecce, murus forinsecus in circuitu domus undique, et in manu viri calamus mensuræ sex cubitorum, et palmo; et mensus est latitudinem ædificii calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.
6. Et venit ad portam, quæ respiciebat viam orientalem, et ascendit per gradus ejus, et mensus est limen portæ calamo uno latitudinem, id est, limen unum calamo uno in latitudine;
7. et thalamum uno calamo in longum, et uno calamo in latum, et inter thalamos quinque cubitos;
8. et limen portæ juxta vestibulum portæ intrinsecus, calamo uno.
9. Et mensus est vestibulum portæ octo cubitorum, et frontem ejus duobus cubitis; vestibulum autem portæ erat intrinsecus.
10. Porro thalami portæ ad viam orientalem, tres hinc et tres inde; mensura una trium, et mensura una frontium ex utraque parte.
11. Et mensus est latitudinem liminis portæ, decem cubitorum, et longitudinem portæ, tredecim cubitorum;
12. et marginem ante thalamos cubiti unius, et cubitus unus finis utrinque; thalami autem, sex cubitorum erant hinc et inde.
13. Et mensus est portam a tecto thalami usque ad tectum ejus, latitudinem viginti quinque cubitorum; ostium contra ostium.
14. Et fecit frontes per sexaginta cubitos, et ad frontem atrium portæ undique per circuitum;
15. et ante faciem portæ, quæ pertingebat usque ad faciem vestibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos;
16. et fenestras obliquas in thalamis et in frontibus eorum, quæ erant intra portam undique per circuitum; similiter autem erant et in vestibulis fenestræ per gyrum intrinsecus, et ante frontes pictura palmarum.
17. Et eduxit me ad atrium exterius, et ecce, gazophylacia, et pavimentum stratum lapide in atrio per circuitum; triginta gazophylacia in circuitu pavimenti.
18. Et pavimentum in fronte portarum secundum longitudinem portarum erat inferius.
19. Et mensus est latitudinem a facie portæ inferioris usque ad frontem atrii interioris extrinsecus, centum cubitos ad orientem et ad aquilonem.
20. Portam quoque, quæ respiciebat viam aquilonis atrii exterioris, mensus est tam in longitudine, quam in latitudine;
21. et thalamos ejus tres hinc, et tres inde, et frontem ejus et vestibulum ejus secundum mensuram portæ prioris, quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, et latitudinem viginti quinque cubitorum.
22. Fenestræ autem ejus, et vestibulum, et sculpturæ secundum

mensuram portæ, quæ respiciebat ad orientem; et septem graduum erat ascensus ejus, et vestibulum ante eam.
23. Et porta atrii interioris contra portam aquilonis et orientalem; et mensus est a porta usque ad portam centum cubitos.
24. Et eduxit me ad viam australem; et ecce, porta, quæ respiciebat ad austrum; et mensus est frontem ejus et vestibulum ejus juxta mensuras superiores.
25. Et fenestras ejus, et vestibula in circuitu, sicut fenestras ceteras, quinquaginta cubitorum longitudine, et latitudine viginti quinque cubitorum.
26. Et in gradibus septem ascendebatur ad eam; et vestibulum ante fores ejus; et cælatæ palmæ erant, una hinc, et altera inde in fronte ejus.
27. Et porta atrii interioris in via australi; et mensus est a porta usque ad portam in via australi, centum cubitos.
28. Et introduxit me in atrium interius ad portam australem, et mensus est portam juxta mensuras superiores;
29. thalamum ejus et frontem ejus, et vestibulum ejus eisdem mensuris; et fenestras ejus et vestibulum ejus in circuitu quinquaginta cubitos longitudinis, et latitudinis viginti quinque cubitos;
30. et vestibulum per gyrum longitudine viginti quinque cubitorum et latitudine quinque cubitorum;
31. et vestibulum ejus ad atrium exterius, et palmas ejus in fronte: et octo gradus erant, quibus ascendebatur per eam.
32. Et introduxit me in atrium interius per viam orientalem, et mensus est portam secundum mensuras superiores;
33. thalamum ejus et frontem ejus, et vestibulum ejus sicut supra; et fenestras ejus et vestibula ejus in circuitu, longitudine quinquaginta cubitorum, et latitudine viginti quinque cubitorum;
34. et vestibulum ejus, id est atrii exterioris; et palmæ cælatæ in fronte ejus hinc et inde; et in octo gradibus ascensus ejus.
35. Et introduxit me ad portam, quæ respiciebat ad aquilonem, et mensus est secundum mensuras superiores;
36. thalamum ejus et frontem ejus, et vestibulum ejus, et fenestras ejus per circuitum, longitudine quinquaginta cubitorum, et latitudine viginti quinque cubitorum.
37. Et vestibulum ejus respiciebat ad atrium exterius; et cælatura palmarum in fronte ejus hinc et inde; et in octo gradibus ascensus ejus.
38. Et per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum; ibi lavabant holocaustum.
39. Et in vestibulo portæ duæ mensæ hinc et duæ mensæ inde, ut immoletur super eas holocaustum et pro peccato et pro delicto.
40. Et ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portæ, quæ pergit ad aquilonem, duæ mensæ; et ad latus alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ.
41. Quatuor mensæ hinc, et quatuor mensæ inde; per latera portæ octo mensæ erant, super quas immolabant.
42. Quatuor autem mensæ ad holocaustum de lapidibus quadris exstructæ; longitudine cubiti unius et dimidii, et latitudine cubiti unius et dimidii, et altitudine cubiti unius; super quas ponant vasa, in quibus immolatur holocaustum et victima.
43. Et labia earum palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum, super mensas autem carnes oblationis.
44. Et extra portam interiorem gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ respicientis ad aquilonem; et facies eorum contra viam australem, una ex latere portæ orientalis, quæ respiciebat ad viam aquilonis.
45. Et dixit ad me: Hoc est gazophylacium, quod respicit viam meridianam, sacerdotum erit, qui excubant in custodiis templi.
46. Porro gazophylacium, quod

respicit ad viam aquilonis, sacerdotum erit, qui excubant ad ministerium altaris: isti sunt filii Sadoc, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum, ut ministrent ei.

47. Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum, et latitudine centum cubitorum per quadrum; et altare ante faciem templi.

48. Et introduxit me in vestibulum templi, et mensus est vestibulum quinque cubitis hinc, et quinque cubitis inde; et latitudinem portæ trium cubitorum hinc, et trium cubitorum inde.

49. Longitudinem autem vestibuli viginti cubitorum et latitudinem undecim cubitorum; et octo gradibus ascendebatur ad eam. Et columnæ erant in frontibus, una hinc et altera inde.

CAPUT XLI.

1. Et introduxit me in templum, et mensus est frontes, sex cubitos latitudinis hinc, et sex cubitos latitudinis inde, latitudinem tabernaculi.

2. Et latitudo portæ decem cubitorum erat; et latera portæ, quinque cubitis hinc, et quinque cubitis inde; et mensus est longitudinem ejus quadraginta cubitorum, et latitudinem viginti cubitorum.

3. Et introgressus intrinsecus mensus est in fronte portæ duos cubitos, et portam sex cubitorum, et latitudinem portæ septem cubitorum.

4. Et mensus est longitudinem ejus viginti cubitorum et latitudinem ejus viginti cubitorum, ante faciem templi, et dixit ad me: Hoc est Sanctum sanctorum.

5. Et mensus est parietem domus sex cubitorum, et latitudinem lateris quatuor cubitorum undique per circuitum domus.

6. Latera autem, latus ad latus, bis triginta tria; et erant eminentia, quæ ingrederentur per parietem domus, in lateribus per circuitum, ut continerent, et non attingerent parietem templi.

7. Et platea erat in rotundum, ascendens sursum per cochleam, et in cœnaculum templi deferebat per gyrum, idcirco latius erat templum in superioribus, et sic de inferioribus ascendebatur ad superiora in medium.

8. Et vidi in domo altitudinem per circuitum, fundata latera ad mensuram calami sex cubitorum spatio,

9. et latitudinem per parietem lateris forinsecus quinque cubitorum; et erat interior domus in lateribus domus.

10. Et inter gazophylacia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus undique,

11. et ostium lateris ad orationem: ostium unum ad viam aquilonis, et ostium unum ad viam australem; et latitudinem loci ad orationem quinque cubitorum in circuitu.

12. Et ædificium, quod erat separatum versumque ad viam respicientem ad mare, latitudinis septuaginta cubitorum; paries autem ædificii quinque cubitorum latitudinis per circuitum; et longitudo ejus nonaginta cubitorum.

13. Et mensus est domus longitudinem centum cubitorum, et quod separatum erat ædificium, et parietes ejus, longitudinis centum cubitorum.

14. Latitudo autem ante faciem domus, et ejus, quod erat separatum contra orientem, centum cubitorum.

15. Et mensus est longitudinem ædificii contra faciem ejus, quod erat separatum ad dorsum; ethecas ex utraque parte centum cubitorum, et templum interius, et vestibula atrii.

16. Limina, et fenestras obliquas, et ethecas in circuitu per tres partes, contra uniuscujusque limen, stratumque ligno per gyrum in circuitu; terra autem usque ad fenestras, et fenestræ clausæ super ostia.

17. Et usque ad domum interiorem, et forinsecus per omnem parietem in circuitu, intrinsecus et forinsecus, ad mensuram.

18. Et fabrefacta Cherubim et palmæ; et palma inter Cherub et Cherub, duasque facies habebat Cherub.

19. Faciem hominis juxta palmam ex hac parte, et faciem leonis juxta

palmam ex alia parte: expressam per omnem domum in circuitu.

20. De terra usque ad superiora portæ, Cherubim et palmæ cælatæ erant in pariete templi.

21. Limen quadrangulum, et facies sanctuarii, aspectus contra aspectum.

22. Altaris lignei trium cubitorum altitudo, et longitudo ejus duorum cubitorum; et anguli ejus, et longitudo ejus, et parietes ejus lignei. Et locutus est ad me: Hæc est mensa coram Domino.

23. Et duo ostia erant in templo, et in sanctuario.

24. Et in duobus ostiis ex utraque parte bina erant ostiola, quæ in se invicem plicabantur; bina enim ostia erant ex utraque parte ostiorum.

25. Et cælata erant in ipsis ostiis templi Cherubim et sculpturæ palmarum, sicut in parietibus quoque expressæ erant; quam ob rem et grossiora erant ligna in vestibuli fronte forinsecus.

26. Super quæ fenestræ obliquæ, et similitudo palmarum hinc atque inde in humerulis vestibuli, secundum latera domus latitudinemque parietum.

CAPUT XLII.

1. Et eduxit me in atrium exterius per viam ducentem ad aquilonem, et introduxit me in gazophylacium, quod erat contra separatum ædificium, et contra ædem vergentem ad aquilonem.

2. In facie longitudinis centum cubitos ostii aquilonis, et latitudinis quinquaginta cubitos,

3. contra viginti cubitos atrii interioris, et contra pavimentum stratum lapide atrii exterioris, ubi erat porticus juncta porticui triplici.

4. Et ante gazophylacia deambulatio decem cubitorum latitudinis, ad interiora respiciens viæ cubiti unius. Et ostia eorum ad aquilonem:

5. ubi erant gazophylacia in superioribus humiliora, quia supportabant porticus, quæ ex illis eminebant de inferioribus et de mediis ædificii.

6. Tristega enim erant, et non habebant columnas, sicut erant columnæ atriorum; propterea eminebant de inferioribus et de mediis a terra cubitis quinquaginta.

7. Et peribolus exterior secundum gazophylacia, quæ erant in via atrii exterioris ante gazophylacia; longitudo ejus quinquaginta cubitorum,

8. quia longitudo erat gazophylaciorum atrii exterioris quinquaginta cubitorum, et longitudo ante faciem templi centum cubitorum.

9. Et erat subter gazophylacia hæc introitus ab oriente ingredientium in ea de atrio exteriori.

10. In latitudine periboli atrii, quod erat contra viam orientalem, in faciem ædificii separati, et erant ante ædificium gazophylacia.

11. Et via ante faciem eorum juxta similitudinem gazophylaciorum, quæ erant in via aquilonis; secundum longitudinem eorum, sic et latitudo eorum, et omnis introitus eorum, et similitudines, et ostia eorum;

12. secundum ostia gazophylaciorum, quæ erant in via respiciente ad notum, ostium in capite viæ, quæ via erat ante vestibulum separatum per viam orientalem ingredientibus.

13. Et dixit ad me: Gazophylacia aquilonis et gazophylacia austri, quæ sunt ante ædificium separatum, hæc sunt gazophylacia sancta, in quibus vescuntur sacerdotes, qui appropinquant ad Dominum in Sancta sanctorum, ibi ponent Sancta sanctorum, et oblationem pro peccato et pro delicto, locus enim sanctus est.

14. Cum autem ingressi fuerint sacerdotes, non egredientur de sanctis in atrium exterius, et ibi reponent vestimenta sua, in quibus ministrant, quia sancta sunt, vestienturque vestimentis aliis, et sic procedent ad populum.

15. Cumque complesset mensuras domus interioris, eduxit me per viam portæ, quæ respiciebat ad viam orientalem, et mensus est eam undique per circuitum.

16. Mensus est autem contra ven-

tum orientalem calamo mensuræ quingentos calamos in calamo mensuræ per circuitum.

17. Et mensus est contra ventum aquilonis quingentos calamos in calamo mensuræ per gyrum.

18. Et ad ventum australem mensus est quingentos calamos in calamo mensuræ per circuitum.

19. Et ad ventum occidentalem mensus est quingentos calamos in calamo mensuræ.

20. Per quatuor ventos mensus est murum ejus undique per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum, et latitudinem quingentorum cubitorum, dividentem inter sanctuarium et vulgi locum.

CAPUT LXIII.

1. Et duxit me ad portam, quæ respiciebat ad viam orientalem.

2. Et ecce, gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem; et vox erat ei quasi vox aquarum multarum, et terra splendebat a majestate ejus.

3. Et vidi visionem secundum speciem, quam videram, quando venit, ut disperderet civitatem; et species secundum aspectum, quem videram juxta fluvium Chobar; et cecidi super faciem meam. (*Supr.* 9, 1. *Supr.* 1, 1.)

4. Et majestas Domini ingressa est templum per viam portæ, quæ respiciebat ad orientem.

5. Et elevavit me spiritus, et introduxit me in atrium interius; et ecce, repleta erat gloria Domini domus.

6. Et audivi loquentem ad me de domo, et vir, qui stabat juxta me,

7. dixit ad me: Fili hominis, locus solii mei, et locus vestigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Israel in æternum, et non polluent ultra domus Israel nomen sanctum meum, ipsi et reges eorum, in fornicationibus suis, et in ruinis regum suorum et in excelsis.

8. Qui fabricati sunt limen suum juxta limen meum, et postes suos juxta postes meos, et murus erat inter me et eos, et polluerunt nomen sanctum meum in abominationibus, quas fecerunt: propter quod consumsi eos in ira mea.

9. Nunc ergo repellant procul fornicationem suam et ruinas regum suorum a me, et habitabo in medio eorum semper.

10. Tu autem, fili hominis, ostende domui Israel templum, et confundantur ab iniquitatibus suis, et metiantur fabricam,

11. et erubescant ex omnibus, quæ fecerunt: figuram domus, et fabricæ ejus exitus et introitus, et omnem descriptionem ejus, et universa præcepta ejus, cunctumque ordinem ejus, et omnes leges ejus ostende eis, et scribes in oculis eorum, ut custodiant omnes descriptiones ejus et præcepta illius, et faciant ea.

12. Ista est lex domus in summitate montis: Omnis finis ejus in circuitu Sanctum sanctorum est: hæc est ergo lex domus.

13. Istæ autem mensuræ altaris in cubito verissimo, qui habebat cubitum et palmum; in sinu ejus erat cubitus, et cubitus in latitudine, et definitio ejus usque ad labium ejus, et in circuitu, palmus unus; hæc quoque erat fossa altaris.

14. Et de sinu terræ usque ad crepidinem novissimam duo cubiti, et latitudo cubiti unius; et a crepidine minore usque ad crepidinem majorem quatuor cubiti, et latitudo cubiti unius.

15. Ipse autem Ariel quatuor cubitorum; et ab Ariel usque ad sursum, cornua quatuor.

16. Et Ariel duodecim cubitorum in longitudine per duodecim cubitos latitudinis; quadrangulatum æquis lateribus.

17. Et crepido quatuordecim cubitorum longitudinis per quatuordecim cubitos latitudinis in quatuor angulis ejus; et corona in circuitu ejus dimidii cubiti, et sinus ejus unius cubiti per circuitum; gradus autem ejus versi ad orientem.

18. Et dixit ad me: Fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Hi sunt ritus altaris in quacumque die fuerit fabricatum, ut offeratur super illud holocaustum, et effundatur sanguis.

19. Et dabis sacerdotibus et Levitis, qui sunt de semine Sadoc, qui accedunt ad me, ait Dominus Deus, ut offerant mihi vitulum de armento pro peccato.
20. Et assumens de sanguine ejus, pones super quatuor cornua ejus, et super quatuor angulos crepidinis, et super coronam in circuitu, et mundabis illud, et expiabis.
21. Et tolles vitulum, qui oblatus fuerit pro peccato, et combures eum in separato loco domus extra sanctuarium.
22. Et in die secunda offeres hircum caprarum immaculatum pro peccato, et expiabunt altare, sicut expiaverunt in vitulo.
23. Cumque compleveris expians illud, offeres vitulum de armento immaculatum, et arietem de grege immaculatum.
24. Et offeres eos in conspectu Domini, et mittent sacerdotes super eos sal, et offerent eos holocaustum Domino.
25. Septem diebus facies hircum pro peccato quotidie: et vitulum de armento, et arietem de pecoribus immaculatos offerent.
26. Septem diebus expiabunt altare, et mundabunt illud, et implebunt manum ejus.
27. Expletis autem diebus, in die octava et ultra facient sacerdotes super altare holocausta vestra, et quæ pro pace offerunt, et placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

CAPUT LXIV.

1. Et convertit me ad viam portæ sanctuarii exterioris, quæ respiciebat ad orientem; et erat clausa.
2. Et dixit Dominus ad me: Porta hæc clausa erit, non aperietur, et vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa
3. principi. Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat panem coram Domino: per viam portæ vestibuli ingredietur, et per viam ejus egredietur.
4. Et adduxit me per viam portæ aquilonis in conspectu domus, et vidi, et ecce, implevit gloria Domini domum Domini, et cecidi in faciem meam.
5. Et dixit ad me Dominus: Fili hominis, pone cor tuum, et vide oculis tuis, et auribus tuis audi omnia, quæ ego loquor ad te de universis ceremoniis domus Domini, et de cunctis legibus ejus, et pones cor tuum in viis templi per omnes exitus sanctuarii.
6. Et dices ad exasperantem me domum Israel: Hæc dicit Dominus Deus: sufficiant vobis omnia scelera vestra, domus Israel,
7. eo quod inducitis filios alienos, incircumcisos corde et incircumcisos carne, ut sint in sanctuario meo, et polluant domum meam: et offertis panes meos, adipem et sanguinem, et dissolvitis pactum meum in omnibus sceleribus vestris.
8. Et non servastis præcepta sanctuarii mei, et posuistis custodes observationum mearum in sanctuario meo vobismetipsis.
9. Hæc dicit Dominus Deus: Omnis alienigena, incircumcisus corde et incircumcisus carne, non ingredietur sanctuarium meum: omnis filius alienus, qui est in medio filiorum Israel.
10. Sed et Levitæ, qui longe recesserunt a me in errore filiorum Israel, et erraverunt a me post idola sua, et portaverunt iniquitatem suam,
11. erunt in sanctuario meo æditui et janitores portarum domus, et ministri domus: ipsi mactabunt holocausta et victimas populi, et ipsi stabunt in conspectu eorum, ut ministrent eis.
12. Pro eo, quod ministraverunt illis in conspectu idolorum suorum, et facti sunt domui Israel in offendiculum iniquitatis, idcirco levavi manum meam super eos, ait Dominus Deus, et portabunt iniquitatem suam,
13. et non appropinquabunt ad me, ut sacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne sanctuarium meum juxta Sancta sanctorum, sed

portabunt confusionem suam et scelera sua, quæ fecerunt.

14. Et dabo eos janitores domus in omni ministerio ejus, et in universis, quæ fient in ea.

15. Sacerdotes autem et Levitæ filii Sadoc, qui custodierunt ceremonias sanctuarii mei, cum errarent filii Israel a me, ipsi accedent ad me, ut ministrent mihi, et stabunt in conspectu meo, ut offerant mihi adipem et sanguinem, ait Dominus Deus.

16. Ipsi ingredientur sanctuarium meum, et ipsi accedent ad mensam meam, ut ministrent mihi, et custodiant ceremonias meas.

17. Cumque ingredientur portas atrii interioris, vestibus lineis induentur, nec ascendet super eos quidquam laneum, quando ministrant in portis atrii interioris et intrinsecus.

18. Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum, et feminalia linea erunt in lumbis eorum, et non accingentur in sudore.

19. Cumque egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis, in quibus ministraverant, et reponent ea in gazophylacio sanctuarii, et vestient se vestimentis aliis, et non sanctificabunt populum in vestibus suis.

20. Caput autem suum non radent, neque comam nutrient, sed tondentes attondent capita sua.

21. Et vinum non bibet omnis sacerdos, quando ingressurus est atrium interius. (*Lev*. 10, 9.)

22. Et viduam et repudiatam non accipient uxores, sed virgines de semine domus Israel, sed et viduam, quæ fuerit vidua a sacerdote, accipient. (*Lev*. 21, 14.)

23. Et populum meum docebunt, quid sit inter sanctum et pollutum et inter mundum et immundum, ostendent eis.

24. Et cum fuerit controversia, stabunt in judiciis meis, et judicabunt: leges meas et præcepta mea in omnibus solemnitatibus meis custodient, et Sabbata mea sanctificabunt.

25. Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluantur, nisi ad patrem et matrem, et filium et filiam, et fratrem et sororem, quæ alterum virum non habuerit, in quibus contaminabuntur.

26. Et postquam fuerit emundatus, septem dies numerabuntur ei.

27. Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius, ut ministret mihi in sanctuario, offeret pro peccato suo, ait Dominus Deus.

28. Non erit autem eis hereditas: ego hereditas eorum, et possessionem non dabitis eis in Israel, ego enim possessio eorum. (*Deut*. 18, 1.)

29. Victimam et pro peccato et pro delicto ipsi comedent, et omne votum in Israel ipsorum erit.

30. Et primitiva omnium primogenitorum, et omnia libamenta ex omnibus, quæ offeruntur, sacerdotum erunt: et primitiva ciborum vestrorum dabitis sacerdoti, ut reponat benedictionem domui tuæ. (*Exod*. 22, 29.)

31. Omne morticinum et captum a bestia, de avibus et de pecoribus, non comedent sacerdotes. (*Lev*. 22, 8.)

CAPUT LXV.

1. Cumque cœperitis terram dividere sortito, separate primitias Domino, sanctificatum de terra, longitudine viginti quinque millia, et latitudine decem millia; sanctificatum erit in omni termino ejus per circuitum.

2. Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos, quadrifariam per circuitum, et quinquaginta cubitis in suburbana ejus per gyrum.

3. Et a mensura ista mensurabis longitudinem viginti quinque millium, et latitudinem decem millium: et in ipso erit templum, Sanctumque sanctorum.

4. Sanctificatum de terra erit sacerdotibus ministris sanctuarii, qui accedunt ad ministerium Domini, et erit eis locus in domos, et in sanctuarium sanctitatis.

5. Viginti quinque autem millia

longitudinis, et decem millia latitudinis erunt Levitis, qui ministrant domui: ipsi possidebunt viginti gazophylacia.

6. Et possessionem civitatis dabitis quinque millia latitudinis, et longitudinis viginti quinque millia secundum separationem sanctuarii, omni domui Israel.

7. Principi quoque hinc et inde in separationem sanctuarii, et in possessionem civitatis, contra faciem separationis sanctuarii, et contra faciem possessionis urbis, a latere maris usque ad mare, et a latere orientis usque ad orientem: longitudinis autem juxta unamquamque partem a termino occidentali usque ad terminum orientalem.

8. De terra erit ei possessio in Israel, et non depopulabuntur ultra principes populum meum, sed terram dabunt domui Israel secundum tribus eorum.

9. Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiat vobis, principes Israel: iniquitatem et rapinas intermittite, et judicium et justitiam facite, separate confinia vestra a populo meo, ait Dominus Deus.

10. Statera justa, et ephi justum, et batus justus erit vobis.

11. Ephi et batus æqualia et unius mensuræ erunt, ut capiat decimam partem cori batus, et decimam partem cori ephi: juxta mensuram cori erit æqua libratio eorum.

12. Siclus autem viginti obolos habet. Porro viginti sicli, et viginti quinque sicli, et quindecim sicli mnam faciunt. (*Exod.* 30, 13.)

13. Et hæ sunt primitiæ, quas tolletis: sextam partem ephi de coro frumenti, et sextam partem ephi de coro hordei.

14. Mensura quoque olei, batus olei, decima pars cori est, et decem bati corum faciunt, quia decem bati implent corum.

15. Et arietem unum de grege ducentorum de his, quæ nutriunt Israel in sacrificium, et in holocaustum et in pacifica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus.

16. Omnis populus terræ tenebitur primitiis his principi in Israel.

17. Et super principem erunt holocausta, et sacrificium et libamina in solemnitatibus, et in Calendis et in Sabbatis, et in universis solemnitatibus domus Israel: ipse faciet pro peccato sacrificium, et holocaustum et pacifica ad expiandum pro domo Israel.

18. Hæc dicit Dominus Deus: In primo mense, una mensis sumes vitulum de armento immaculatum, et expiabis sanctuarium.

19. Et tollet sacerdos de sanguine, quod erit pro peccato, et ponet in postibus domus, et in quatuor angulis crepidinis altaris, et in postibus portæ atrii interioris.

20. Et sic facies in septima mensis pro unoquoque, qui ignoravit, et errore deceptus est, et expiabis pro domo.

21. In primo mense, quartadecima die mensis erit vobis Paschæ solemnitas; septem diebus azyma comedentur.

22. Et faciet princeps in die illa pro se et pro universo populo terræ vitulum pro peccato.

23. Et in septem dierum solemnitate faciet holocaustum Domino septem vitulos et septem arietes immaculatos quotidie septem diebus, et pro peccato hircum caprarum quotidie.

24. Et sacrificium ephi per vitulum, et ephi per arietem faciet, et olei hin per singula ephi.

25. Septimo mense, quintadecima die mensis in solemnitate faciet, sicut supra dicta sunt per septem dies: tam pro peccato, quam pro holocausto, et in sacrificio et in oleo.

CAPUT LXVI.

1. Hæc dicit Dominus Deus: Porta atrii interioris, quæ respicit ad orientem, erit clausa sex diebus, in quibus opus fit: die autem Sabbati aperietur, sed et in die Calendarum aperietur.

2. Et intrabit princeps per viam vestibuli portæ deforis, et stabit in limine portæ, et facient sacerdotes

holocaustum ejus et pacifica ejus, et adorabit super limen portæ, et egredietur: porta autem non claudetur usque ad vesperam.
3. Et adorabit populus terræ ad ostium portæ illius in Sabbatis, et in Calendis coram Domino.
4. Holocaustum autem hoc offeret princeps Domino in die Sabbati: sex agnos immaculatos et arietem immaculatum,
5. et sacrificium ephi per arietem: in agnis autem sacrificium quod dederit manus ejus, et olei hin per singula ephi.
6. In die autem Calendarum vitulum de armento immaculatum, et sex agni et arietes immaculati erunt.
7. Et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet sacrificium: de agnis autem, sicut invenerit manus ejus, et olei hin per singula ephi.
8. Cumque ingressurus est princeps, per viam vestibuli portæ ingrediatur, et per eandem viam exeat.
9. Et cum intrabit populus terræ in conspectu Domini in solemnitatibus: qui ingreditur per portam aquilonis, ut adoret, egrediatur per viam portæ meridianæ: porro qui ingreditur per viam portæ meridianæ, egrediatur per viam portæ aquilonis: non revertetur per viam portæ, per quam ingressus est, sed e regione illius egredietur.
10. Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus ingredietur, et cum egredientibus egredietur.
11. Et in nundinis et in solemnitatibus erit sacrificium ephi per vitulum et ephi per arietem: agnis autem erit sacrificium, sicut invenerit manus ejus, et olei hin per singula ephi.
12. Cum autem fecerit princeps spontaneum holocaustum aut pacifica voluntaria Domino, aperietur ei porta, quæ respicit ad orientem: et faciet holocaustum suum et pacifica sua, sicut fieri solet in die Sabbati, et egredietur, claudeturque porta, postquam exierit.
13. Et agnum ejusdem anni immaculatum faciet holocaustum quotidie Domino, semper mane faciet illud.
14. Et faciet sacrificium super eo cata mane mane sextam partem ephi, et de oleo tertiam partem hin, ut misceatur similæ, sacrificium Domino legitimum, juge atque perpetuum.
15. Faciet agnum, et sacrificium et oleum cata mane mane, holocaustum sempiternum.
16. Hæc dicit Dominus Deus: Si dederit princeps donum alicui de filiis suis, hereditas ejus filiorum suorum erit: possidebunt eam hereditarie.
17. Si autem dederit legatum de hereditate sua uni servorum suorum, erit illius usque ad annum remissionis, et revertetur ad principem, hereditas autem ejus filiis ejus erit.
18. Et non accipiet princeps de hereditate populi per violentiam et de possessione eorum, sed de possessione sua hereditatem dabit filiis suis, ut non dispergatur populus meus unusquisque a possessione sua.
19. Et introduxit me per ingressum, qui erat ex latere portæ, in gazophylacia sanctuarii ad sacerdotes, quæ respiciebant ad aquilonem; et erat ibi locus vergens ad occidentem.
20. Et dixit ad me: Iste est locus, ubi coquent sacerdotes pro peccato et pro delicto, ubi coquent sacrificium, ut non efferant in atrium exterius, et sanctificetur populus.
21. Et eduxit me in atrium exterius, et circumduxit me per quatuor angulos atrii; et ecce, atriolum erat in angulo atrii, atriola singula per angulos atrii.
22. In quatuor angulis atrii atriola disposita, quadraginta cubitorum per longum, et triginta per latum; mensuræ unius quatuor erant.
23. Et paries per circuitum ambiens quatuor atriola; et culinæ fabricatæ erant subter porticus per gyrum.
24. Et dixit ad me: Hæc est domus culinarum, in qua coquent ministri domus Domini victimas populi.

CAPUT XLVII.

1. Et convertit me ad portam domus, et ecce, aquæ egrediebantur subter limen domus ad orientem, facies enim domus respiciebat ad orientem; aquæ autem descendebant in latus templi dexterum ad meridiem altaris.

2. Et eduxit me per viam portæ aquilonis, et convertit me ad viam foras portam exteriorem, viam quæ respiciebat ad orientem; et ecce, aquæ redundantes a latere dextero.

3. Cum egrederetur vir ad orientem, qui habebat funiculum in manu sua, et mensus est mille cubitos, et traduxit me per aquam usque ad talos.

4. Rursumque mensus est mille, et traduxit me per aquam usque ad genua;

5. et mensus est mille, et traduxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille, torrentem, quem non potui pertransire, quoniam intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non potest transvadari.

6. Et dixit ad me: Certe vidisti, fili hominis. Et eduxit me, et convertit ad ripam torrentis.

7. Cumque me convertissem, ecce, in ripa torrentis ligna multa nimis ex utraque parte.

8. Et ait ad me: Aquæ istæ, quæ egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis, et descendunt ad plana deserti, intrabunt mare, et exibunt, et sanabuntur aquæ.

9. Et omnis anima vivens, quæ serpit, quocumque venerit torrens, vivet, et erunt pisces multi satis, postquam venerint illuc aquæ istæ, et sanabuntur et vivent omnia, ad quæ venerit torrens.

10. Et stabunt super illas piscatores, ab Engaddi usque ad Engallim siccatio sagenarum erit: plurimæ species erunt piscium ejus, sicut pisces maris magni, multitudinis nimiæ:

11. in littoribus autem ejus, et in palustribus non sanabuntur, quia in salinas dabuntur.

12. Et super torrentem orietur in ripis ejus ex utraque parte omne lignum pomiferum: non defluet folium ex eo, et non deficiet fructus ejus: per singulos menses afferet primitiva, quia aquæ ejus de sanctuario egredientur, et erunt fructus ejus in cibum, et folia ejus ad medicinam.

13. Hæc dicit Dominus Deus: Hic est terminus, in quo possidebitis terram in duodecim tribubus Israel, quia Joseph duplicem funiculum habet.

14. Possidebitis autem eam singuli æque ut frater suus, super quam levavi manum meam, ut darem patribus vestris, et cadet terra hæc vobis in possessionem.

15. Hic est autem terminus terræ: ad plagam septentrionalem a mari magno via Hethalon, venientibus Sedada,

16. Emath, Berotha, Sabarim, quæ est inter terminum Damasci et confinium Emath, domus Tichon, quæ est juxta terminum Auran.

17. Et erit terminus a mari usque ad atrium Enon terminus Damasci, et ab aquilone ad aquilonem: terminus Emath plaga septentrionalis.

18. Porro plaga orientalis de medio Auran, et de medio Damasci et de medio Galaad, et de medio terræ Israel, Jordanis disterminans ad mare orientale, metiemini etiam plagam orientalem.

19. Plaga autem australis meridiana a Thamar usque ad aquas contradictionis Cades, et torrens usque ad mare magnum: et hæc est plaga ad meridiem australis.

20. Et plaga maris, mare magnum a confinio per directum, donec venias Emath: hæc est plaga maris.

21. Et dividetis terram istam vobis per tribus Israel,

22. et mittetis eam in hereditatem vobis, et advenis, qui accesserint ad vos, qui genuerint filios in medio vestrum, et erunt vobis sicut indigenæ inter filios Israel: vobiscum divident possessionem in medio tribuum Israel.

23. In tribu autem quacumque fuerit advena, ibi dabitis possessionem illi, ait Dominus Deus.

CAPUT LXVIII.

1. Et hæc nomina tribuum a finibus aquilonis juxta viam Hethalon pergentibus Emath, atrium Enan terminus Damasci ad aquilonem juxta viam Emath, et erit ei plaga orientalis maris, Dan una.

2. Et super terminum Dan, a plaga orientali usque ad plagam maris, Aser una.

3. Et super terminum Aser, a plaga orientali usque ad plagam maris, Nephthali una.

4. Et super terminum Nephthali, a plaga orientali usque ad plagam maris, Manasse una.

5. Et super terminum Manasse, a plaga orientali usque ad plagam maris, Ephraim una.

6. Et super terminum Ephraim a plaga orientali usque ad plagam maris, Ruben una.

7. Et super terminum Ruben, a plaga orientali usque ad plagam maris, Juda una.

8. Et super terminum Juda, a plaga orientali usque ad plagam maris, erunt primitiæ, quas separabitis, viginti quinque millibus latitudinis et longitudinis, sicuti singulæ partes a plaga orientali usque ad plagam maris, et erit sanctuarium in medio ejus.

9. Primitiæ, quas separabitis Domino, longitudo viginti quinque millibus, et latitudo decem millibus.

10. Hæ autem erunt primitiæ sanctuarii sacerdotum: ad aquilonem longitudinis viginti quinque millia, et ad mare latitudinis decem millia, sed et ad orientem latitudinis decem millia, et ad meridiem longitudinis viginti quinque millia, et erit sanctuarium Domini in medio ejus.

11. Sacerdotibus sanctuarium erit de filiis Sadoc, qui custodierunt ceremonias meas, et non erraverunt, cum errarent filii Israel, sicut erraverunt et Levitæ.

12. Et erunt eis primitiæ de primitiis terræ Sanctum sanctorum juxta terminum Levitarum.

13. Sed et Levitis similiter juxta fines sacerdotum viginti quinque millia longitudinis, et latitudinis decem millia. Omnis longitudo viginti et quinque millium, et latitudo decem millium.

14. Et non venundabunt ex eo, neque mutabunt, neque transferentur primitiæ terræ, quia sanctificatæ sunt Domino.

15. Quinque millia autem, quæ supersunt in latitudine per viginti quinque millia, profana erunt urbis in habitaculum et in suburbana, et erit civitas in medio ejus.

16. Et hæ mensuræ ejus: ad plagam septentrionalem quingenta et quatuor millia, et ad plagam meridianam, quingenta et quatuor millia, et ad plagam orientalem, quingenta et quatuor millia, et ad plagam occidentalem, quingenta et quatuor millia.

17. Erunt autem suburbana civitatis ad aquilonem ducenta quinquaginta, et ad meridiem ducenta quinquaginta, et ad orientem ducenta quinquaginta, et ad mare ducenta quinquaginta.

18. Quod autem reliquum fuerit in longitudine secundum primitias sanctuarii, decem millia in orientem, et decem millia in occidentem, erunt sicut primitiæ sanctuarii, et erunt fruges ejus in panes his, qui serviunt civitati.

19. Servientes autem civitati, operabuntur ex omnibus tribubus Israel.

20. Omnes primitiæ, viginti quinque millia, per viginti quinque millia in quadrum, separabuntur in primitias sanctuarii et in possessionem civitatis.

21. Quod autem reliquum fuerit, principis erit ex omni parte primitiarum sanctuarii et possessionis civitatis e regione viginti quinque millium primitiarum usque ad terminum orientalem: sed et ad mare e regione viginti quinque millium usque ad terminum maris, similiter in partibus principis erit, et erunt primitiæ sanctuarii, et sanctuarium templi in medio ejus.

22. De possessione autem Levitarum et de possessione civitatis in medio partium principis erit inter

terminum Juda et inter terminum Benjamin, et ad principem pertinebit.
23. Et reliquis tribubus: a plaga orientali usque ad plagam occidentalem, Benjamin una.
24. Et contra terminum Benjamin, a plaga orientali usque ad plagam occidentalem, Simeon una.
25. Et super terminum Simeonis, a plaga orientali usque ad plagam occidentalem, Issachar una.
26. Et super terminum Issachar, a plaga orientali usque ad plagam occidentalem, Zabulon una.
27. Et super terminum Zabulon, a plaga orientali usque ad plagam maris, Gad una.
28. Et super terminum Gad, ad plagam austri in meridie, et erit finis de Thamar usque ad aquas contradictionis Cades, hereditas contra mare magnum.
29. Hæc est terra, quam mittetis in sortem tribubus Israel, et hæ partitiones earum, ait Dominus Deus.
30. Et hi egressus civitatis: a plaga septentrionali quingentos et quatuor millia mensurabis.
31. Et portæ civitatis ex nominibus tribuum Israel, portæ tres a septentrione: porta Ruben una, porta Juda una, porta Levi una.
32. Et ad plagam orientalem, quingentos et quatuor millia et portæ tres: porta Joseph una, porta Benjamin una, porta Dan una.
33. Et ad plagam meridianam, quingentos et quatuor millia metieris, et portæ tres: porta Simeonis una, porta Issachar una, porta Zabulon una.
34. Et ad plagam occidentalem, quingentos et quatuor millia, et portæ eorum tres: porta Gad una, porta Aser una, porta Nephthali una.
35. Per circuitum, decem et octo millia, et nomen civitatis ex illa die: Dominus ibidem.

PROPHETIA DANIELIS.

CAPUT I.

1. Anno tertio regni Joakim regis Juda, venit Nabuchodonosor rex Babylonis in Jerusalem, et obsedit eam;
2. et tradidit Dominus in manu ejus Joakim regem Juda, et partem vasorum domus Dei; et asportavit ea in terram Senaar in domum dei sui, et vasa intulit in domum thesauri dei sui. (II. *Par.* 36, 6.)
3. Et ait rex Asphenez præposito eunuchorum, ut introduceret de filiis Israel et de semine regio et tyrannorum
4. pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma, et eruditos omni sapientia, cautos scientia, et doctos disciplina, et qui possent stare in palatio regis, ut doceret eos litteras et linguam Chaldæorum.
5. Et constituit eis rex annonam per singulos dies de cibis suis, et de vino, unde bibebat ipse, ut enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis.
6. Fuerunt ergo inter eos de filiis Juda: Daniel, Ananias, Misael et Azarias.
7. Et imposuit eis præpositus eunuchorum nomina: Danieli, Baltassar; Ananiæ, Sidrach; Misaeli, Misach; et Azariæ, Abdenago.
8. Proposuit autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa regis, neque de vino potus ejus, et rogavit eunuchorum præpositum, ne contaminaretur.
9. Dedit autem Deus Danieli gratiam et misericordiam in conspectu principis eunuchorum.
10. Et ait princeps eunuchorum ad Danielem: Timeo ego dominum meum regem, qui constituit vobis cibum et potum, qui si viderit vultus vestros macilentiores præ ceteris adolescentibus coævis vestris, condemnabitis caput meum regi.

11. Et dixit Daniel ad Malasar, quem constituerat princeps eunuchorum super Danielem, Ananiam, Misaelem et Azariam:
12. Tenta nos, obsecro, servos tuos diebus decem, et dentur nobis legumina ad vescendum, et aqua ad bibendum:
13. et contemplare vultus nostros et vultus puerorum, qui vescuntur cibo regio, et sicut videris, facies cum servis tuis.
14. Qui, audito sermone hujuscemodi, tentavit eos diebus decem.
15. Post dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores et corpulentiores præ omnibus pueris, qui vescebantur cibo regio.
16. Porro Malasar tollebat cibaria et vinum potus eorum, dabatque eis legumina.
17. Pueris autem his dedit Deus scientiam et disciplinam in omni libro et sapientia; Danieli autem intelligentiam omnium visionum et somniorum.
18. Completis itaque diebus, post quos dixerat rex, ut introducerentur, introduxit eos præpositus eunuchorum in conspectu Nabuchodonosor.
19. Cumque eis locutus fuisset rex, non sunt inventi tales de universis, ut Daniel, Ananias, Misael et Azarias; et steterunt in conspectu regis.
20. Et omne verbum sapientiæ et intellectus, quod sciscitatus est ab eis rex, invenit in eis decuplum super cunctos ariolos et magos, qui erant in universo regno ejus.
21. Fuit autem Daniel usque ad annum primum Cyri regis. (*Infr.*6,28.)

CAPUT II.

1. In anno secundo regni Nabuchodonosor vidit Nabuchodonosor somnium, et conterritus est spiritus ejus: et somnium ejus fugit ab eo.
2. Præcepit autem rex, ut convocarentur arioli et magi, et malefici et Chaldæi, ut indicarent regi somnia sua; qui cum venissent, steterunt coram rege.
3. Et dixit ad eos rex: Vidi somnium, et mente confusus ignoro, quid viderim.
4. Responderuntque Chaldæi regi syriace: Rex in sempiternum vive: dic somnium servis tuis, et interpretationem ejus indicabimus.
5. Et respondens rex ait Chaldæis: Sermo recessit a me: nisi indicaveritis mihi somnium et conjecturam ejus, peribitis vos, et domus vestræ publicabuntur.
6. Si autem somnium, et conjecturam ejus narraveritis, præmia et dona, et honorem multum accipietis a me: somnium igitur et interpretationem ejus indicate mihi.
7. Responderunt secundo, atque dixerunt: Rex somnium dicat servis suis, et interpretationem illius indicabimus.
8. Respondit rex, et ait: Certe novi, quod tempus redimitis, scientes, quod recesserit a me sermo.
9. Si ergo somnium non indicaveritis mihi, una est de vobis sententia, quod interpretationem quoque fallacem et deceptione plenam composueritis, ut loquamini mihi, donec tempus pertranseat. Somnium itaque dicite mihi, ut sciam, quod interpretationem quoque ejus veram loquamini.
10. Respondentes ergo Chaldæi coram rege, dixerunt: Non est homo super terram, qui sermonem tuum, rex, possit implere, sed neque regum quisquam magnus et potens verbum hujuscemodi sciscitatur ab omni ariolo, et mago et Chaldæo.
11. Sermo enim, quem tu quæris, rex, gravis est, nec reperietur quisquam, qui indicet illum in conspectu regis, exceptis diis, quorum non est cum hominibus conversatio.
12. Quo audito, rex in furore et in ira magna præcepit, ut perirent omnes sapientes Babylonis.
13. Et egressa sententia, sapientes interficiebantur; quærebanturque Daniel et socii ejus, ut perirent.
14. Tunc Daniel requisivit de lege atque sententia ab Arioch principe militiæ regis, qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes Babylonis.
15. Et interrogavit eum, qui a rege

potestatem acceperat, quam ob causam tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. Cum ergo rem indicasset Arioch Danieli,

16. Daniel ingressus rogavit regem, ut tempus daret sibi ad solutionem indicandam regi.

17. Et ingressus est domum suam, Ananiæque, et Misaeli et Azariæ sociis suis indicavit negotium,

18. ut quærerent misericordiam a facie Dei cœli super sacramento isto, et non perirent Daniel et socii ejus cum ceteris sapientibus Babylonis.

19. Tunc Danieli mysterium per visionem nocte revelatum est; et benedixit Daniel Deum cœli,

20. et locutus ait: Sit nomen Domini benedictum a sæculo et usque in sæculum, quia sapientia et fortitudo ejus sunt.

21. Et ipse mutat tempora et ætates: transfert regna, atque constituit: dat sapientiam sapientibus, et scientiam intelligentibus disciplinam:

22. ipse revelat profunda et abscondita, et novit in tenebris constituta, et lux cum eo est. (*Joan.* 1, 9. I. *Cor.* 4, 5.)

23. Tibi, Deus patrum nostrorum, confiteor, teque laudo, quia sapientiam et fortitudinem dedisti mihi, et nunc ostendisti mihi, quæ rogavimus te, quia sermonem regis aperuisti nobis.

24. Post hæc Daniel ingressus ad Arioch, quem constituerat rex, ut perderet sapientes Babylonis, sic ei locutus est: Sapientes Babylonis ne perdas, introduc me in conspectu regis, et solutionem regi narrabo.

25. Tunc Arioch festinus introduxit Danielem ad regem, et dixit ei: Inveni hominem de filiis transmigrationis Juda, qui solutionem regi annuntiet.

26. Respondit rex, et dixit Danieli, cujus nomen erat Baltassar: Putasne, vere potes mihi indicare somnium, quod vidi, et interpretationem ejus?

27. Et respondens Daniel coram rege, ait: Mysterium, quod rex interrogat, sapientes, magi, arioli et aruspices nequeunt indicare regi.

28. Sed est Deus in cœlo revelans mysteria, qui indicavit tibi rex Nabuchodonosor, quæ ventura sunt in novissimis temporibus. Somnium tuum et visiones capitis tui in cubili tuo hujuscemodi sunt:

29. Tu rex cogitare cœpisti in strato tuo, quid esset futurum post hæc, et qui revelat mysteria, ostendit tibi, quæ ventura sunt.

30. Mihi quoque non in sapientia, quæ est in me plus quam in cunctis viventibus, sacramentum hoc revelatum est, sed ut interpretatio regi manifesta fieret, et cogitationes mentis tuæ scires.

31. Tu rex videbas, et ecce, quasi statua una grandis: statua illa magna et statura sublimis stabat contra te, et intuitus ejus erat terribilis.

32. Hujus statuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem et brachia de argento, porro venter et femora ex ære:

33. tibiæ autem ferreæ, pedum quædam pars erat ferrea, quædam autem fictilis.

34. Videbas ita, donec abscissus est lapis de monte sine manibus, et percussit statuam in pedibus ejus ferreis et fictilibus, et comminuit eos.

35. Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum et aurum, et redacta quasi in favillam æstivæ areæ, quæ rapta sunt vento, nullusque locus inventus est eis: lapis autem, qui percusserat statuam, factus est mons magnus, et implevit universam terram.

36. Hoc est somnium: interpretationem quoque ejus dicemus coram te, rex.

37. Tu rex regum es, et Deus cœli regnum et fortitudinem, et imperium et gloriam dedit tibi,

38. et omnia, in quibus habitant filii hominum et bestiæ agri, volucres quoque cœli dedit in manu tua, et sub ditione tua universa constituit: tu es ergo caput aureum.

39. Et post te consurget regnum aliud minus te argenteum, et regnum

tertium aliud æreum, quod imperabit universæ terræ.
40. Et regnum quartum erit velut ferrum: quomodo ferrum comminuit et domat omnia, sic comminuet et conteret omnia hæc.
41. Porro, quia vidisti pedum et digitorum partem testæ figuli, et partem ferream: regnum divisum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, secundum quod vidisti ferrum mistum testæ ex luto.
42. Et digitos pedum ex parte ferreos, et ex parte fictiles: ex parte regnum erit solidum, et ex parte contritum.
43. Quod autem vidisti ferrum mistum testæ ex luto, commiscebuntur quidem humano semine, sed non adhærebunt sibi, sicuti ferrum misceri non potest testæ.
44. In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, et regnum ejus alteri populo non tradetur: comminuet autem, et consumet universa regna hæc, et ipsum stabit in æternum.
45. Secundum quod vidisti, quod de monte abscissus est lapis sine manibus, et comminuit testam et ferrum et æs, et argentum et aurum: Deus magnus ostendit regi, quæ ventura sunt postea: et verum est somnium, et fidelis interpretatio ejus.
46. Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, et Danielem adoravit, et hostias et incensum præcepit, ut sacrificarent ei. (IV. *Reg.* 1, 13. *Actor.* 14, 12.)
47. Loquens ergo rex, ait Danieli: Vere Deus vester Deus deorum est, et Dominus regum, et revelans mysteria, quoniam tu potuisti aperire hoc sacramentum.
48. Tunc rex Danielem in sublime extulit, et munera multa et magna dedit ei, et constituit eum principem super omnes provincias Babylonis, et præfectum magistratuum super cunctos sapientes Babylonis.
49. Daniel autem postulavit a rege; et constituit super opera provinciæ Babylonis, Sidrach, Misach, et Abdenago; ipse autem Daniel erat in foribus regis.

CAPUT III.

1. Nabuchodonosor rex fecit statuam auream altitudine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum sex, et statuit eam in campo Dura provinciæ Babylonis.
2. Itaque Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus et judices, duces et tyrannos et præfectos, omnesque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex.
3. Tunc congregati sunt satrapæ, magistratus et judices, duces et tyranni et optimates, qui erant in potestatibus constituti, et universi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex; stabant autem in conspectu statuæ, quam posuerat Nabuchodonosor rex;
4. et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, et linguis:
5. In hora, qua audieritis sonitum tubæ, et fistulæ et citharæ, sambucæ et psalterii, et symphoniæ et universi generis musicorum, cadentes adorate statuam auream, quam constituit Nabuchodonosor rex.
6. Si quis autem non prostratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis.
7. Post hæc igitur statim, ut audierunt omnes populi sonitum tubæ, fistulæ et citharæ, sambucæ et psalterii, et symphoniæ et omnis generis musicorum, cadentes omnes populi, tribus et linguæ adoraverunt statuam auream, quam constituerat Nabuchodonosor rex.
8. Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldæi accusaverunt Judæos,
9. dixeruntque Nabuchodonosor regi: Rex in æternum vive:
10. tu rex posuisti decretum, ut omnis homo, qui audierit sonitum tubæ, fistulæ et citharæ, sambucæ et psalterii, et symphoniæ et universi

generis musicorum, prosternat se, et adoret statuam auream:
11. Si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis.
12. Sunt ergo viri Judæi, quos constituisti super opera regionis Babylonis, Sidrach, Misach et Abdenago, viri isti contemserunt, rex, decretum tuum: deos tuos non colunt, et statuam auream, quam erexisti, non adorant.
13. Tunc Nabuchodonosor in furore et in ira præcepit, ut adducerentur Sidrach, Misach et Abdenago, qui confestim adducti sunt in conspectu regis.
14. Pronuntiansque Nabuchodonosor rex, ait eis: Verene, Sidrach, Misach et Abdenago, deos meos non colitis, et statuam auream, quam constitui, non adoratis?
15. Nunc ergo, si estis parati, quacumque hora audieritis sonitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ, et psalterii et symphoniæ, omnisque generis musicorum, prosternite vos, et adorate statuam, quam feci: quod si non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis: et quis est Deus, qui eripiet vos de manu mea?
16. Respondentes Sidrach, Misach et Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi.
17. Ecce enim, Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, et de manibus tuis, o rex, liberare.
18. Quodsi noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, et statuam auream, quam erexisti, non adoramus.
19. Tunc Nabuchodonosor repletus est furore; et aspectus faciei illius immutatus est super Sidrach, Misach et Abdenago, et præcepit, ut succenderetur fornax septuplum, quam succendi consueverat.
20. Et viris fortissimis de exercitu suo jussit, ut ligatis pedibus Sidrach, Misach et Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis.
21. Et confestim viri illi vincti cum braccis suis et tiaris, et calceamentis et vestibus missi sunt in medium fornacis ignis ardentis,
22. nam jussio regis urgebat; fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos, qui miserant Sidrach, Misach et Abdenago, interfecit flamma ignis.
23. Viri autem hi tres, id est, Sidrach, Misach et Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis colligati.

Quæ sequuntur, in Hebræis voluminibus non reperi.

24. Et ambulabant in medio flammæ, laudantes Deum et benedicentes Domino.
25. Stans autem Azarias oravit sic, aperiensque os suum in medio ignis, ait:
26. Benedictus es, Domine, Deus patrum nostrorum, et laudabile et gloriosum nomen tuum in sæcula,
27. quia justus es in omnibus, quæ fecisti nobis, et universa opera tua vera, et viæ tuæ rectæ, et omnia judicia tua vera.
28. Judicia enim vera fecisti juxta omnia, quæ induxisti super nos, et super civitatem sanctam patrum nostrorum Jerusalem, quia in veritate et in judicio induxisti omnia hæc propter peccata nostra.
29. Peccavimus enim, et inique egimus recedentes a te, et deliquimus in omnibus,
30. et præcepta tua non audivimus, nec observavimus, nec fecimus, sicut præceperas nobis, ut bene nobis esset:
31. omnia ergo, quæ induxisti super nos, et universa, quæ fecisti nobis, in vero judicio fecisti,
32. et tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorum, iniquorum et pessimorum, prævaricatorumque et regi injusto et pessimo ultra omnem terram.
33. Et nunc non possumus aperire os: confusio et opprobrium facti sumus servis tuis et his, qui colunt te.
34. Ne, quæsumus, tradas nos in

perpetuum propter nomen tuum, et ne dissipes testamentum tuum,
35. neque auferas misericordiam tuam a nobis propter Abraham dilectum tuum, et Isaac servum tuum, et Israel sanctum tuum,
36. quibus locutus es pollicens, quod multiplicares semen eorum sicut stellas cœli, et sicut arenam, quæ est in littore maris:
37. quia, Domine, imminuti sumus plus quam omnes gentes, sumusque humiles in universa terra hodie propter peccata nostra.
38. Et non est in tempore hoc princeps, et dux et propheta, neque holocaustum neque sacrificium, neque oblatio neque incensum, neque locus primitiarum coram te,
39. ut possimus invenire misericordiam tuam, sed in animo contrito et spiritu humilitatis suscipiamur.
40. Sicut in holocausto arietum et taurorum, et sicut in millibus agnorum pinguium, sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, quoniam non est confusio confidentibus in te.
41. Et nunc sequimur te in toto corde, et timemus te, et quærimus faciem tuam.
42. Nec confundas nos, sed fac nobiscum juxta mansuetudinem tuam, et secundum multitudinem misericordiæ tuæ.
43. Et erue nos in mirabilibus tuis, et da gloriam nomini tuo, Domine,
44. et confundantur omnes, qui ostendunt servis tuis mala, confundantur in omni potentia tua, et robur eorum conteratur:
45. et sciant, quia tu es Dominus Deus solus et gloriosus super orbem terrarum.
46. Et non cessabant, qui miserant eos ministri regis succendere fornacem, naphtha et stuppa, et pice et malleolis;
47. et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem;
48. et erupit, et incendit, quos reperit juxta fornacem de Chaldæis.
49. Angelus autem Domini descendit cum Azaria et sociis ejus in fornacem, et excussit flammam ignis de fornace,
50. et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem; et non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec quidquam molestiæ intulit.
51. Tunc hi tres quasi ex uno ore laudabant, et glorificabant, et benedicebant Deum in fornace, dicentes:
52. Benedictus es Domine, Deus patrum nostrorum, et laudabilis, et gloriosus, et superexaltatus in sæcula: et benedictum nomen gloriæ tuæ sanctum, et laudabile et superexaltatum in omnibus sæculis.
53. Benedictus es in templo sancto gloriæ tuæ, et superlaudabilis et supergloriosus in sæcula.
54. Benedictus es in throno regni tui, et superlaudabilis et superexaltatus in sæcula.
55. Benedictus es, qui intueris abyssos, et sedes super Cherubim, et laudabilis et superexaltatus in sæcula.
56. Benedictus es in firmamento cœli, et laudabilis et gloriosus in sæcula.
57. Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
58. Benedicite Angeli Domini Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
59. Benedicite cœli Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (*Psal.* 148, 4.)
60. Benedicite aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
61. Benedicite omnes virtutes Domini Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
62. Benedicite sol et luna Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
63. Benedicite stellæ cœli Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
64. Benedicite omnis imber et ros Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.

65. Benedicite omnes spiritus Dei Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
66. Benedicite ignis et æstus Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
67. Benedicite frigus et æstus Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
68. Benedicite rores et pruina Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
69. Benedicite gelu et frigus Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
70. Benedicite glacies et nives Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
71. Benedicite noctes et dies Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
72. Benedicite lux et tenebræ Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
73. Benedicite fulgura et nubes Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
74. Benedicat terra Dominum, laudet et superexaltet eum in sæcula.
75. Benedicite montes et colles Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
76. Benedicite universa germinantia in terra Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
77. Benedicite fontes Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
78. Benedicite maria et flumina Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
79. Benedicite cete et omnia, quæ moventur in aquis, Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
80. Benedicite omnes volucres cœli Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
81. Benedicite omnes bestiæ et pecora Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
82. Benedicite filii hominum Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
83. Benedicat Israel Dominum, laudet et superexaltet eum in sæcula.
84. Benedicite sacerdotes Domini Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
85. Benedicite servi Domini Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
86. Benedicite spiritus, et animæ justorum Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
87. Benedicite sancti, et humiles corde Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
88. Benedicite Anania, Azaria, Misael Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula.
Quia eruit nos de inferno, et salvos fecit de manu mortis, et liberavit nos de medio ardentis flammæ, et de medio ignis eruit nos.
89. Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus.
90. Benedicite omnes religiosi Domino Deo deorum, laudate et confitemini ei, quia in omnia sæcula misericordia ejus.

Hucusque in Hebræo non habetur; et quæ posuimus, de Theodotionis editione translata sunt.

91. Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit, et surrexit propere, et ait optimatibus suis: Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondentes regi, dixerunt: Vere, rex.
92. Respondit et ait: Ecce, ego video quatuor viros solutos et ambulantes in medio ignis, et nihil corruptionis in eis est, et species quarti similis filio Dei.
93. Tunc accessit Nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis, et ait: Sidrach, Misach et Abdenago, servi Dei excelsi, egredimini, et venite. Statimque egressi sunt Sidrach, Misach et Abdenago de medio ignis.
94. Et congregati satrapæ et magistratus, et judices et potentes regis contemplabantur viros illos, quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, et capillus capitis eorum non esset adustus,

et sarabala eorum non fuissent immutata, et odor ignis non transisset per eos. (*Luc.* 21, 18.)

95. Et erumpens Nabuchodonosor, ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet, Misach et Abdenago, qui misit Angelum suum, et eruit servos suos, qui crediderunt in eum, et verbum regis immutaverunt, et tradiderunt corpora sua, ne servirent, et ne adorent omnem deum, excepto Deo suo.

96. A me ergo positum est hoc decretum, ut omnis populus, tribus et lingua, quæcumque locuta fuerit blasphemiam contra Deum Sidrach, Misach et Abdenago, dispereat, et domus ejus vastetur, neque enim est alius Deus, qui possit ita salvare.

97. Tunc rex promovit Sidrach, Misach et Abdenago in provincia Babylonis.

98. Nabuchodonosor rex, omnibus populis, gentibus et linguis, qui habitant in universa terra: Pax vobis multiplicetur.

99. Signa et mirabilia fecit apud me Deus excelsus. Placuit ergo mihi prædicare

100. signa ejus, quia magna sunt, et mirabilia ejus, quia fortia, et regnum ejus regnum sempiternum, et potestas ejus in generationem et generationem. (*Infr.* 4, 31. — 7, 14.)

CAPUT IV.

1. Ego Nabuchodonosor quietus eram in domo mea, et florens in palatio meo:

2. somnium vidi, quod perterruit me, et cogitationes meæ in strato meo et visiones capitis mei conturbaverunt me.

3. Et per me propositum est decretum, ut introducerentur in conspectu meo cuncti sapientes Babylonis, et ut solutionem somnii indicarent mihi.

4. Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi et aruspices, et somnium narravi in conspectu eorum, et solutionem ejus non indicaverunt mihi,

5. donec collega ingressus est in conspectu meo, Daniel, cui nomen Baltassar secundum nomen dei mei, qui habet spiritum deorum sanctorum in semetipso, et somnium coram ipso locutus sum.

6. Baltassar princeps ariolorum, quoniam ego scio, quod spiritum sanctorum deorum habeas in te, et omne sacramentum non est impossibile tibi, visiones somniorum meorum, quas vidi, et solutionem earum narra.

7. Visio capitis mei in cubili meo: Videbam, et ecce, arbor in medio terræ, et altitudo ejus nimia.

8. Magna arbor, et fortis, et proceritas ejus contingens cœlum, aspectus illius erat usque ad terminos universæ terræ.

9. Folia ejus pulcherrima, et fructus ejus nimius, et esca universorum in ea: subter eam habitabant animalia et bestiæ, et in ramis ejus conversabantur volucres cœli, et ex ea vescebatur omnis caro.

10. Videbam in visione capitis mei super stratum meum, et ecce, vigil et sanctus de cœlo descendit.

11. Clamavit fortiter, et sic ait: Succidite arborem, et præcidite ramos ejus, excutite folia ejus, et dispergite fructus ejus: fugiant bestiæ, quæ subter eam sunt, et volucres de ramis ejus.

12. Verumtamen germen radicum ejus in terra sinite, et alligetur vinculo ferreo et æreo in herbis, quæ foris sunt, et rore cœli tingatur, et cum feris pars ejus in herba terræ.

13. Cor ejus ab humano commutetur, et cor feræ detur ei, et septem tempora mutentur super eum.

14. In sententia vigilum decretum est, et sermo sanctorum et petitio, donec cognoscant viventes, quoniam dominatur Excelsus in regno hominum: et cuicumque voluerit, dabit illud, et humillimum hominem constituet super eum. (I. *Reg.* 16, 11.)

15. Hoc somnium vidi ego Nabuchodonosor rex: tu ergo, Baltassar, interpretationem narra festinus, quia omnes sapientes regni mei non queunt solutionem edicere mihi: tu autem potes, quia spiritus deorum sanctorum in te est.

16. Tunc Daniel, cujus nomen Bal-

tassar, cœpit intra semetipsum tacitus cogitare quasi una hora, et cogitationes ejus conturbabant eum. Respondens autem rex ait: Baltassar, somnium et interpretatio ejus non conturbent te. Respondit Baltassar, et dixit: Domine mi, somnium his, qui te oderunt, et interpretatio ejus hostibus tuis sit.

17. Arborem, quam vidisti sublimem, atque robustam, cujus altitudo pertingit ad cœlum, et aspectus illius in omnem terram,

18. et rami ejus pulcherrimi, et fructus ejus nimius, et esca omnium in ea, subter eam habitantes bestiæ agri, et in ramis ejus commorantes aves cœli:

19. Tu es rex, qui magnificatus es, et invaluisti: et magnitudo tua crevit, et pervenit usque ad cœlum, et potestas tua in terminos universæ terræ.

20. Quod autem vidit rex vigilem et sanctum descendere de cœlo, et dicere: Succidite arborem, et dissipate illam: attamen germen radicum ejus in terra dimittite, et vinciatur ferro et ære in herbis foris, et rore cœli conspergatur, et cum feris sit pabulum ejus, donec septem tempora mutentur super eum:

21. Hæc est interpretatio sententiæ Altissimi, quæ pervenit super dominum meum regem:

22. Ejicient te ab hominibus, et cum bestiis ferisque erit habitatio tua, et fœnum ut bos comedes, et rore cœli infunderis: septem quoque tempora mutabuntur super te, donec scias, quod dominetur Excelsus super regnum hominum, et cuicumque voluerit, det illud. (*Infr.* 5, 21.)

23. Quod autem præcepit, ut relinqueretur germen radicum ejus, id est, arboris: regnum tuum tibi manebit, postquam cognoveris potestatem esse cœlestem.

24. Quam ob rem, rex, consilium meum placeat tibi, et peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum: forsitan ignoscet delictis tuis.*

25. Omnia hæc venerunt super Nabuchodonosor regem. *(*Eccli* 3,33.)

26. Post finem mensium duodecim in aula Babylonis deambulabat;

27. responditque rex, et ait: Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, et in gloria decoris mei?

28. Cumque sermo adhuc esset in ore regis, vox de cœlo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodonosor rex: Regnum tuum transibit a te.

29. Et ab hominibus ejicient te, et cum bestiis et feris erit habitatio tua: fœnum quasi bos comedes, et septem tempora mutabuntur super te, donec scias, quod dominetur Excelsus in regno hominum, et cuicumque voluerit, det illud.

30. Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor; et ex hominibus abjectus est, et fœnum ut bos comedit, et rore cœli corpus ejus infectum est, donec capilli ejus in similitudinem aquilarum crescerent, et ungues ejus quasi avium.

31. Igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad cœlum levavi, et sensus meus redditus est mihi; et Altissimo benedixi, et viventem in sempiternum laudavi, et glorificavi, quia potestas ejus potestas sempiterna, et regnum ejus in generationem et generationem;*

32. et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati sunt, juxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus cœli quam in habitatoribus terræ; et non est qui resistat manui ejus, et dicat ei: Quare fecisti? * (*Supr.* 3, 100.)

33. In ipso tempore sensus meus reversus est ad me, et ad honorem regni mei decoremque perveni; et figura mea reversa est ad me, et optimates mei, et magistratus mei requisierunt me, et in regno meo restitutus sum; et magnificentia amplior addita est mihi.

34. Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo, et magnifico, et glorifico regem cœli, quia omnia opera ejus vera, et viæ ejus judicia; et gradientes in superbia potest humiliare.

CAPUT V.

1. Baltassar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille; et unusquisque secundum suam bibebat ætatem.

2. Præcepit ergo jam temulentus, ut afferrentur vasa aurea et argentea, quæ asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de templo, quod fuit in Jerusalem, ut biberent in eis rex et optimates ejus, uxoresque ejus et concubinæ.

3. Tunc allata sunt vasa aurea et argentea, quæ asportaverat de templo, quod fuerat in Jerusalem; et biberunt in eis rex et optimates ejus, uxores et concubinæ illius.

4. Bibebant vinum, et laudabant deos suos aureos et argenteos, æreos, ferreos, ligneosque et lapideos.*

5. In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ; et rex aspiciebat articulos manus scribentis.

6. Tunc facies regis commutata est, et cogitationes ejus conturbabant eum; et compages renum ejus solvebantur, et genua ejus ad se invicem collidebantur. *(*Jer.* 51, 39.)

7. Exclamavit itaque rex fortiter, ut introducerent magos, Chaldæos, et aruspices. Et proloquens rex ait sapientibus Babylonis: Quicumque legerit scripturam hanc, et interpretationem ejus manifestam mihi fecerit, purpura vestietur, et torquem auream habebit in collo, et tertius in regno meo erit.

8. Tunc ingressi omnes sapientes regis non potuerunt nec scripturam legere, nec interpretationem indicare regi.

9. Unde rex Baltassar satis conturbatus est, et vultus illius immutatus est; sed et optimates ejus turbabantur.

10. Regina autem pro re, quæ acciderat regi et optimatibus ejus, domum convivii ingressa est, et proloquens ait: Rex in æternum vive: non te conturbent cogitationes tuæ, neque facies tua immutetur.

11. Est vir in regno tuo, qui spiritum deorum sanctorum habet in se, et in diebus patris tui scientia et sapientia inventæ sunt in eo: nam et rex Nabuchodonosor pater tuus principem magorum, incantatorum, Chaldæorum et aruspicum constituit eum: pater, inquam, tuus, o rex,

12. quia spiritus amplior et prudentia, intelligentiaque et interpretatio somniorum, et ostensio secretorum ac solutio ligatorum inventæ sunt in eo, hoc est, in Daniele, cui rex posuit nomen Baltassar: nunc itaque Daniel vocetur, et interpretationem narrabit.

13. Igitur introductus est Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex ait: Tu es Daniel de filiis captivitatis Judæ, quem adduxit pater meus rex de Judæa?

14. Audivi de te, quoniam spiritum deorum habeas, et scientia, intelligentiaque ac sapientia ampliores inventæ sunt in te.

15. Et nunc introgressi sunt in conspectu meo sapientes magi, ut scripturam hanc legerent, et interpretationem ejus indicarent mihi, et nequiverunt sensum hujus sermonis edicere.

16. Porro ego audivi de te, quod possis obscura interpretari, et ligata dissolvere: si ergo vales scripturam legere, et interpretationem ejus indicare mihi, purpura vestieris, et torquem auream circa collum tuum habebis, et tertius in regno meo princeps eris.

17. Ad quæ respondens Daniel, ait coram rege: Munera tua sint tibi, et dona domus tuæ alteri da: scripturam autem legam tibi, rex, et interpretationem ejus ostendam tibi.

18. O rex, Deus altissimus regnum et magnificentiam, gloriam et honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo.

19. Et propter magnificentiam, quam dederat ei, universi populi, tribus et linguæ tremebant, et metuebant eum: quos volebat, interficiebat, et quos volebat, percutiebat, et quos volebat, exaltabat, et quos volebat, humiliabat.

20. Quando autem elevatum est cor ejus, et spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est

de solio regni sui, et gloria ejus ablata est:

21. et a filiis hominum ejectus est, sed et cor ejus cum bestiis positum est, et cum onagris erat habitatio ejus: fœnum quoque ut bos comedebat, et rore cœli corpus ejus infectum est, donec cognosceret, quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum, et quemcumque voluerit, suscitabit super illud. *

22. Tu quoque filius ejus, Baltassar, non humiliasti cor tuum, cum scires hæc omnia: *(*Supr.* 4, 22.)

23. sed adversum Dominatorem cœli elevatus es, et vasa domus ejus allata sunt coram te, et tu et optimates tui, et uxores tuæ et concubinæ tuæ vinum bibistis in eis: deos quoque argenteos et aureos, et æreos, ferreos, ligneosque et lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque sentiunt, laudasti: porro Deum, qui habet flatum tuum in manu sua et omnes vias tuas, non glorificasti.

24. Idcirco ab eo missus est articulus manus, quæ scripsit hoc, quod exaratum est.

25. Hæc est autem scriptura, quæ digesta est: Mane, Thecel, Phares.

26. Et hæc est interpretatio sermonis. Mane: numeravit Deus regnum tuum, et complevit illud;

27. Thecel: appensus es in statera, et inventus es minus habens;

28. Phares: divisum est regnum tuum, et datum est Medis et Persis.

29. Tunc jubente rege indutus est Daniel purpura, et circumdata est torques aurea collo ejus; et prædicatum est de eo, quod haberet potestatem tertius in regno suo.

30. Eadem nocte interfectus est Baltassar rex Chaldæus.

31. Et Darius Medus successit in regnum, annos natus sexaginta duos.

CAPUT VI.

1. Placuit Dario, et constituit super regnum satrapas centum viginti, ut essent in toto regno suo.

2. Et super eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat, ut satrapæ illis redderent rationem, et rex non sustineret molestiam.

3. Igitur Daniel superabat omnes principes et satrapas, quia spiritus Dei amplior erat in illo.

4. Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum; unde principes et satrapæ quærebant occasionem, ut invenirent Danieli ex latere regis; nullamque causam et suspicionem reperire potuerunt, eo quod fidelis esset, et omnis culpa et suspicio non inveniretur in eo.

5. Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus Danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei sui.

6. Tunc principes et satrapæ surripuerunt regi, et sic locuti sunt ei: Dari rex, in æternum vive:

7. consilium inierunt omnes principes regni tui, magistratus et satrapæ, senatores et judices, ut decretum imperatorium exeat et edictum: Ut omnis, qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo et homine usque ad triginta dies, nisi a te, rex, mittatur in lacum leonum.

8. Nunc itaque, rex, confirma sententiam, et scribe decretum, ut non immutetur, quod statutum est a Medis et Persis, nec prævaricari cuiquam liceat. (*Esth.* 1, 19.)

9. Porro rex Darius proposuit edictum, et statuit.

10. Quod cum Daniel comperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum suam, et fenestris apertis in cœnaculo suo contra Jerusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua, et adorabat, confitebaturque coram Deo suo, sicut et ante facere consueverat.

11. Viri ergo illi curiosius inquirentes invenerunt Danielem orantem et obsecrantem Deum suum.

12. Et accedentes locuti sunt regi super edicto: Rex, numquid non constituisti, ut omnis homo, qui rogaret quemquam de diis et hominibus usque ad dies triginta, nisi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos respondens rex, ait: Verus est sermo juxta decretum Medorum atque Persarum, quod prævaricari non licet.

13. Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Juda non curavit de lege tua et de edicto, quod constituisti, sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua.

14. Quod verbum cum audisset rex, satis contristatus est, et pro Daniele posuit cor, ut liberaret eum, et usque ad occasum solis laborabat, ut erueret illum.

15. Viri autem illi, intelligentes regem, dixerunt ei: Scito, rex, quia lex Medorum atque Persarum est, ut omne decretum, quod constituerit rex, non liceat immutari.

16. Tunc rex præcepit; et adduxerunt Danielem, et miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te.

17. Allatusque est lapis unus, et positus est super os laci, quem obsignavit rex annulo suo et annulo optimatum suorum, ne quid fieret contra Danielem.

18. Et abiit rex in domum suam, et dormivit incœnatus; cibique non sunt allati coram eo, insuper et somnus recessit ab eo.

19. Tunc rex primo diluculo consurgens, festinus ad lacum leonum perrexit;

20. appropinquansque lacui, Danielem voce lacrymabili inclamavit, et affatus est eum: Daniel, serve Dei viventis, Deus tuus, cui tu servis semper, putasne valuit te liberare a leonibus?

21. Et Daniel regi respondens ait: Rex, in æternum vive:

22. Deus meus misit Angelum suum, et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi, quia coram eo justitia inventa est in me, sed et coram te, rex, delictum non feci. (I. *Machab.* 2, 60. *Hebr.* 11, 33.)

23. Tunc vehementer rex gavisus est super eo, et Danielem præcepit educi de lacu; eductusque est Daniel de lacu, et nulla læsio inventa est in eo, quia credidit Deo suo.

24. Jubente autem rege, adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielem, et in lacum leonum missi sunt, ipsi, et filii et uxores eorum; et non pervenerunt usque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, et omnia ossa eorum comminuerunt.

25. Tunc Darius rex scripsit universis populis, tribubus et linguis habitantibus in universa terra: Pax vobis multiplicetur.

26. A me constitutum est decretum, ut in universo imperio et regno meo tremiscant, et paveant Deum Danielis: ipse est enim Deus vivens et æternus in sæcula, et regnum ejus non dissipabitur, et potestas ejus usque in æternum. (*Supr.* 3, 96.)

27. Ipse liberator atque salvator, faciens signa et mirabilia in cœlo et in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum.

28. Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii, regnumque Cyri Persæ. (*Supr.* 1, 21.)

CAPUT VII.

1. Anno primo Baltassar regis Babylonis, Daniel somnium vidit; visio autem capitis ejus in cubili suo; et somnium scribens, brevi sermone comprehendit, summatimque perstringens, ait:

2. Videbam in visione mea nocte, et ecce, quatuor venti cœli pugnabant in mari magno.

3. Et quatuor bestiæ grandes ascendebant de mari, diversæ inter se.

4. Prima quasi leæna, et alas habebat aquilæ; aspiciebam, donec evulsæ sunt alæ ejus, et sublata est de terra, et super pedes quasi homo stetit, et cor hominis datum est ei.

5. Et ecce, bestia alia similis urso in parte stetit; et tres ordines erant in ore ejus et in dentibus ejus, et sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas.

6. Post hæc aspiciebam, et ecce, alia quasi pardus, et alas habebat quasi avis quatuor super se, et quatuor capita erant in bestia, et potestas data est ei.

7. Post hæc aspiciebam in visione noctis, et ecce, bestia quarta terribilis, atque mirabilis, et fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos,

comedens atque comminuens, et reliqua pedibus suis conculcans; dissimilis autem erat ceteris bestiis, quas videram ante eam, et habebat cornua decem.

8. Considerabam cornua, et ecce, cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum, et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie ejus, et ecce, oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto, et os loquens ingentia.

9. Aspiciebam, donec throni positi sunt, et antiquus dierum sedit: vestimentum ejus candidum quasi nix, et capilli capitis ejus quasi lana munda, thronus ejus flammæ ignis, rotæ ejus ignis accensus.

10. Fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie ejus: millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei, judicium sedit, et libri aperti sunt. *

11. Aspiciebam propter vocem sermonum grandium, quos cornu illud loquebatur, et vidi, quoniam interfecta esset bestia, et perisset corpus ejus, et traditum esset ad comburennum igni: *(*Apoc.* 5, 11.)

12. aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas, et tempora vitæ constituta essent eis usque ad tempus et tempus.

13. Aspiciebam ergo in visione noctis, et ecce, cum nubibus cœli quasi filius hominis veniebat, et usque ad antiquum dierum pervenit, et in conspectu ejus obtulerunt eum.

14. Et dedit ei potestatem, et honorem et regnum, et omnes populi, tribus et linguæ ipsi servient; potestas ejus, potestas æterna, quæ non auferetur, et regnum ejus, quod non corrumpetur. (*Supr.* 3, 100. *Mich.* 4, 7. *Luc.* 1, 32.)

15. Horruit spiritus meus, ego Daniel territus sum in his; et visiones capitis mei conturbaverunt me.

16. Accessi ad unum de assistentibus, et veritatem quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem sermonum, et docuit me:

17. Hæ quatuor bestiæ magnæ, quatuor sunt regna, quæ consurgent de terra.

18. Suscipient autem regnum sancti Dei altissimi, et obtinebunt regnum usque in sæculum et sæculum sæculorum.

19. Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta, quæ erat dissimilis valde ab omnibus et terribilis nimis; dentes et ungues ejus ferrei; comedebat, et comminuebat, et reliqua pedibus suis conculcabat;

20. et de cornibus decem, quæ habebat in capite, et de alio, quod ortum fuerat, ante quod ceciderant tria cornua: et de cornu illo, quod habebat oculos et os loquens grandia, et majus erat ceteris.

21. Aspiciebam, et ecce, cornu illud faciebat bellum adversus sanctos, et prævalebat eis, (*Apoc.* 11, 7.)

22. donec venit antiquus dierum, et judicium dedit sanctis Excelsi, et tempus advenit, et regnum obtinuerunt sancti.

23. Et sic ait: Bestia quarta, regnum quartum erit in terra, quod majus erit omnibus regnis, et devorabit universam terram, et conculcabit, et comminuet eam.

24. Porro cornua decem ipsius regni, decem reges erunt, et alius consurget post eos, et ipse potentior erit prioribus, et tres reges humiliabit.

25. Et sermones contra Excelsum loquetur, et sanctos Altissimi conteret, et putabit, quod possit mutare tempora et leges, et tradentur in manu ejus usque ad tempus, et tempora et dimidium temporis.

26. Et judicium sedebit, ut auferatur potentia, et conteratur, et dispereat usque in finem.

27. Regnum autem, et potestas et magnitudo regni, quæ est subter omne cœlum, detur populo sanctorum Altissimi, cujus regnum regnum sempiternum est, et omnes reges servient ei, et obedient.

28. Hucusque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar, et facies mea mutata est in me; verbum autem in corde meo conservavi.

CAPUT VIII.

1. Anno tertio regni Baltassar regis, visio apparuit mihi. Ego Daniel post id, quod videram in principio,
2. vidi in visione mea, cum essem in Susis castro, quod est in Aelam regione; vidi autem in visione, esse me super portam Ulai.
3. Et levavi oculos meos, et vidi; et ecce, aries unus stabat ante paludem, habens cornua excelsa, et unum excelsius altero atque succrescens. Postea
4. vidi arietem cornibus ventilantem contra occidentem, et contra aquilonem et contra meridiem; et omnes bestiæ non poterant resistere ei, neque liberari de manu ejus; fecitque secundum voluntatem suam, et magnificatus est.
5. Et ego intelligebam; ecce autem hircus caprarum veniebat ab occidente super faciem totius terræ, et non tangebat terram; porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos.
6. Et venit usque ad arietem illum cornutum, quem videram stantem ante portam, et cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suæ.
7. Cumque appropinquasset prope arietem, efferatus est in eum, et percussit arietem, et comminuit duo cornua ejus, et non poterat aries resistere ei; cumque eum misisset in terram, conculcavit, et nemo quibat liberare arietem de manu ejus.
8. Hircus autem caprarum magnus factus est nimis; cumque crevisset, fractum est cornu magnum; et orta sunt quatuor cornua subter illud per quatuor ventos cœli.
9. De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum: et factum est grande contra meridiem, et contra orientem, et contra fortitudinem. (*Supr.* 7, 8.)
10. Et magnificatum est usque ad fortitudinem cœli, et dejecit de fortitudine, et de stellis, et conculcavit eas.
11. Et usque ad principem fortitudinis magnificatum est, et ab eo tulit juge sacrificium, et dejecit locum sanctificationis ejus.
12. Robur autem datum est ei contra juge sacrificium propter peccata; et prosternetur veritas in terra; et faciet, et prosperabitur.
13. Et audivi unum de sanctis loquentem; et dixit unus sanctus alteri, nescio cui loquenti: Usquequo visio, et juge sacrificium, et peccatum desolationis, quæ facta est, et sanctuarium, et fortitudo conculcabitur?
14. Et dixit ei: Usque ad vesperam et mane, dies duo millia trecenti, et mundabitur sanctuarium.
15. Factum est autem, cum viderem ego Daniel visionem, et quærerem intelligentiam, ecce, stetit in conspectu meo quasi species viri.
16. Et audivi vocem viri inter Ulai; et clamavit, et ait: Gabriel, fac intelligere istum visionem.
17. Et venit, et stetit juxta, ubi ego stabam; cumque venisset, pavens corrui in faciem meam; et ait ad me: Intellige, fili hominis, quoniam in tempore finis complebitur visio.
18. Cumque loqueretur ad me, collapsus sum pronus in terram; et tetigit me, et statuit me in gradu meo,
19. dixitque mihi: Ego ostendam tibi, quæ futura sunt in novissimo maledictionis, quoniam habet tempus finem suum.
20. Aries, quem vidisti habere cornua, rex Medorum est atque Persarum.
21. Porro hircus caprarum rex Græcorum est, et cornu grande, quod erat inter oculos ejus, ipse est rex primus.
22. Quod autem fracto illo surrexerunt quatuor pro eo: quatuor reges de gente ejus consurgent, sed non in fortitudine ejus.
23. Et post regnum eorum, cum creverint iniquitates, consurget rex impudens facie, et intelligens propositiones,
24. et roborabitur fortitudo ejus, sed non in viribus suis: et supra quam credi potest, universa vastabit, et prosperabitur, et faciet. Et interficiet robustos et populum sanctorum (I. *Mach.* 1, 52.)

25. secundum voluntatem suam, et dirigetur dolus in manu ejus, et cor suum magnificabit, et in copia rerum omnium occidet plurimos, et contra principem principum consurget, et sine manu conteretur. (II. *Machab.* 9, 5.)
26. Et visio vespere et mane, quæ dicta est, vera est: tu ergo visionem signa, quia post multos dies erit. (*Jer.* 32, 14. *Apoc.* 22, 10.)
27. Et ego Daniel langui, et ægrotavi per dies; cumque surrexissem, faciebam opera regis, et stupebam ad visionem; et non erat, qui interpretaretur.

CAPUT IX.

1. In anno primo Darii filii Assueri de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldæorum,
2. anno uno regni ejus, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur desolationis Jerusalem septuaginta anni. (*Jer.* 25, 11. 29, 10.)
3. Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare et deprecari in jejuniis, sacco et cinere.
4. Et oravi Dominum Deum meum, et confessus sum, et dixi: Obsecro, Domine Deus magne et terribilis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus te, et custodientibus mandata tua: (II. *Esdr.* 1, 5.)
5. peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, et recessimus, et declinavimus a mandatis tuis ac judiciis. (*Baruch* 1, 17.)
6. Non obedivimus servis tuis prophetis, qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris, omnique populo terræ.
7. Tibi, Domine, justitia, nobis autem confusio faciei, sicut est hodie viro Juda, et habitatoribus Jerusalem et omni Israel, his qui prope sunt, et his, qui procul in universis terris, ad quas ejecisti eos propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te.
8. Domine, nobis confusio faciei, regibus nostris, principibus nostris, et patribus nostris, qui peccaverunt.
9. Tibi autem Domino Deo nostro misericordia et propitiatio, quia recessimus a te,
10. et non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in lege ejus, quam posuit nobis per servos suos prophetas.
11. Et omnis Israel prævaricati sunt legem tuam, et declinaverunt, ne audirent vocem tuam, et stillavit super nos maledictio et detestatio, quæ scripta est in libro Moysi servi Dei, quia peccavimus ei. *
12. Et statuit sermones suos, quos locutus est super nos et super principes nostros, qui judicaverunt nos, ut superinduceret in nos magnum malum, quale nunquam fuit sub omni cœlo, secundum quod factum est in Jerusalem. * (*Lev.* 26, 16.)
13. Sicut scriptum est in lege Moysi, omne malum hoc venit super nos, et non rogavimus faciem tuam, Domine Deus noster, ut reverteremur ab iniquitatibus nostris, et cogitaremus veritatem tuam. (*Deut.* 27, 14.)
14. Et vigilavit Dominus super malitiam, et adduxit eam super nos: justus Dominus Deus noster in omnibus operibus suis, quæ fecit, non enim audivimus vocem ejus.
15. Et nunc, Domine Deus noster, qui eduxisti populum tuum de terra Aegypti in manu forti, et fecisti tibi nomen secundum diem hanc: peccavimus, iniquitatem fecimus, (*Baruch* 2, 11. *Exod.* 14, 22.)
16. Domine, in omnem justitiam tuam: avertatur, obsecro, ira tua et furor tuus a civitate tua Jerusalem et monte sancto tuo. Propter peccata enim nostra et iniquitates patrum nostrorum, Jerusalem et populus tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum.
17. Nunc ergo exaudi, Deus noster, orationem servi tui et preces ejus, et ostende faciem tuam super sanctuarium tuum, quod desertum est propter temetipsum.
18. Inclina, Deus meus, aurem tuam et audi: aperi oculos tuos, et vide desolationem nostram, et civitatem,

super quam invocatum est nomen tuum, neque enim in justificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.
19. Exaudi Domine, placare Domine, attende et fac, ne moreris propter temetipsum, Deus meus, quia nomen tuum invocatum est super civitatem et super populum tuum.
20. Cumque adhuc loquerer, et orarem, et confiterer peccata mea et peccata populi mei Israel, et prosternerem preces meas in conspectu Dei mei pro monte sancto Dei mei;
21. adhuc me loquente in oratione, ecce, vir Gabriel, quem videram in visione a principio, cito volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini. (*Supr.* 8, 16.)
22. Et docuit me, et locutus est mihi, dixitque: Daniel, nunc egressus sum, ut docerem te, et intelligeres.
23. Ab exordio precum tuarum egressus est sermo: ego autem veni, ut indicarem tibi, quia vir desideriorum es: tu ergo animadverte sermonem, et intellige visionem.
24. Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum et super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur justitia sempiterna, et impleatur visio et prophetia, et ungatur Sanctus sanctorum.
25. Scito ergo, et animadverte: Ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem hebdomades septem et hebdomades sexaginta duæ erunt: et rursum ædificabitur platea, et muri in angustia temporum.
26. Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus, et non erit ejus populus, qui eum negaturus est. Et civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, et finis ejus vastitas, et post finem belli statuta desolatio.
27. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una, et in dimidio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium, et erit in templo abominatio desolationis, et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio. (*Mat.* 24, 15.)

CAPUT X.

1. Anno tertio Cyri regis Persarum verbum revelatum est Danieli, cognomento Baltassar, et verbum verum et fortitudo magna; intellexitque sermonem, intelligentia enim est opus in visione.
2. In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus;
3. panem desiderabilem non comedi, et caro et vinum non introierunt in os meum, sed neque unguento unctus sum, donec complerentur trium hebdomadarum dies.
4. Die autem vigesima et quarta mensis primi eram juxta fluvium magnum, qui est Tigris.
5. Et levavi oculos meos, et vidi; et ecce, vir unus, vestitus lineis, et renes ejus accincti auro obrizo;
6. et corpus ejus quasi chrysolithus, et facies ejus velut species fulguris, et oculi ejus ut lampas ardens; et brachia ejus, et quæ deorsum sunt usque ad pedes, quasi species æris candentis; et vox sermonum ejus ut vox multitudinis. (*Mat.* 28, 3. *Ezech.* 1, 7.)
7. Vidi autem ego Daniel solus visionem, porro viri, qui erant mecum, non viderunt; sed terror nimius irruit super eos, et fugerunt in absconditum.
8. Ego autem relictus solus vidi visionem grandem hanc; et non remansit in me fortitudo, sed et species mea immutata est in me, et emarcui, nec habui quidquam virium. (*Luc.* 24, 16. *Act.* 9, 7.)
9. Et audivi vocem sermonum ejus, et audiens jacebam consternatus super faciem meam, et vultus meus hærebat terræ. *(*Supr.* 8, 18.)
10. Et ecce, manus tetigit me, et erexit me super genua mea, et super articulos manuum mearum. *
11. Et dixit ad me: Daniel, vir desideriorum, intellige verba, quæ ego loquor ad te, et sta in gradu

tuo: nunc enim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tremens.

12. Et ait ad me: Noli metuere, Daniel, quia ex die primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua, et ego veni propter sermones tuos.

13. Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti et uno diebus, et ecce, Michael unus de principibus primis venit in adjutorium meum, et ego remansi ibi juxta regem Persarum.

14. Veni autem, ut docerem te, quæ ventura sunt populo tuo in novissimis diebus, quoniam adhuc visio in dies.

15. Cumque loqueretur mihi hujuscemodi verbis, dejeci vultum meum ad terram, et tacui.

16. Et ecce, quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea; et aperiens os meum locutus sum, et dixi ad eum, qui stabat contra me: Domine mi, in visione tua dissolutæ sunt compages meæ, et nihil in me remansit virium. (*Isai.* 6, 7.)

17. Et quomodo poterit servus Domini mei loqui cum Domino meo? nihil enim in me remansit virium, sed et halitus meus intercluditur.

18. Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis, et confortavit me,

19. et dixit: Noli timere, vir desideriorum: pax tibi, confortare, et esto robustus. Cumque loqueretur mecum, convalui, et dixi: Loquere, Domine mi, quia confortasti me.

20. Et ait: Numquid scis, quare venerim ad te? et nunc revertar, ut prœlier adversum principem Persarum: cum ego egrederer, apparuit princeps Græcorum veniens.

21. Verumtamen annuntiabo tibi, quod expressum est in scriptura veritatis, et nemo est adjutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps vester. (*Apoc.* 12, 7.)

CAPUT XI.

1. Ego autem ab anno primo Darii Medi stabam, ut confortaretur et roboraretur.

2. Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce, adhuc tres reges stabunt in Perside, et quartus ditabitur opibus nimiis super omnes, et cum invaluerit divitiis suis, concitabit omnes adversum regnum Græciæ.

3. Surget vero rex fortis, et dominabitur potestate multa, et faciet quod placuerit ei.

4. Et cum steterit, conteretur regnum ejus, et dividetur in quatuor ventos cœli sed non in posteros ejus, neque secundum potentiam illius, qua dominatus est: lacerabitur enim regnum ejus etiam in externos, exceptis his.

5. Et confortabitur rex austri, et de principibus ejus prævalebit super eum, et dominabitur ditione; multa enim dominatio ejus.

6. Et post finem annorum fœderabuntur, filiaque regis austri veniet ad regem aquilonis, facere amicitiam, et non obtinebit fortitudinem brachii, nec stabit semen ejus, et tradetur ipsa, et qui adduxerunt eam, adolescentes ejus, et qui confortabant eam in temporibus.

7. Et stabit de germine radicum ejus plantatio, et veniet cum exercitu, et ingredietur provinciam regis aquilonis, et abutetur eis, et obtinebit.

8. Insuper et deos eorum, et sculptilia, vasa quoque pretiosa argenti et auri captiva ducet in Aegyptum: ipse prævalebit adversus regem aquilonis.

9. Et intrabit in regnum rex austri, et revertetur ad terram suam.

10. Filii autem ejus provocabuntur, et congregabunt multitudinem exercituum plurimorum, et veniet properans et inundans, et revertetur, et concitabitur, et congredietur cum robore ejus.

11. Et provocatus rex austri egredietur, et pugnabit adversus regem aquilonis, et præparabit multitudinem nimiam, et dabitur multitudo in manu ejus.

12. Et capiet multitudinem, et exaltabitur cor ejus, et dejiciet multa millia, sed non prævalebit.

13. Convertetur enim rex aquilonis,

et præparabit multitudinem multo majorem quam prius, et in fine temporum annorumque veniet properans cum exercitu magno et opibus nimiis.

14. Et in temporibus illis multi consurgent adversus regem austri: filii quoque prævaricatorum populi tui extollentur, ut impleant visionem, et corruent. (*Isai.* 19, 16.)

15. Et veniet rex aquilonis, et comportabit aggerem, et capiet urbes munitissimas, et brachia austri non sustinebunt, et consurgent electi ejus ad resistendum, et non erit fortitudo.

16. Et faciet veniens super eum juxta placitum suum, et non erit, qui stet contra faciem ejus, et stabit in terra inclyta, et consumetur in manu ejus.

17. Et ponet faciem suam, ut veniat ad tenendum universum regnum ejus, et recta faciet cum eo, et filiam feminarum dabit ei, ut evertat illud, et non stabit, nec illius erit.

18. Et convertet faciem suam ad insulas, et capiet multas, et cessare faciet principem opprobrii sui, et opprobrium ejus convertetur in eum.

19. Et convertet faciem suam ad imperium terræ suæ, et impinget, et corruet, et non invenietur.

20. Et stabit in loco ejus vilissimus et indignus decore regio, et in paucis diebus conteretur, non in furore, nec in prœlio.

21. Et stabit in loco ejus despectus, et non tribuetur ei honor regius, et veniet clam, et obtinebit regnum in fraudulentia.

22. Et brachia pugnantis expugnabuntur a facie ejus, et conterentur, insuper et dux fœderis.

23. Et post amicitias cum eo faciet dolum, et ascendet, et superabit in modico populo.

24. Et abundantes et uberes urbes ingredietur, et faciet, quæ non fecerunt patres ejus et patres patrum ejus: rapinas, et prædam et divitias eorum dissipabit, et contra firmissimas cogitationes inibit, et hoc usque ad tempus.

25. Et concitabitur fortitudo ejus et cor ejus adversum regem austri in exercitu magno, et rex austri provocabitur ad bellum multis auxiliis et fortibus nimis, et non stabunt, quia inibunt adversus eum consilia.

26. Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercitusque ejus opprimetur, et cadent interfecti plurimi.

27. Duorum quoque regum cor erit, ut malefaciant, et ad mensam unam mendacium loquentur, et non proficient, quia adhuc finis in aliud tempus.

28. Et revertetur in terram suam cum opibus multis, et cor ejus adversum testamentum sanctum, et faciet, et revertetur in terram suam.

29. Statuto tempore revertetur, et veniet ad austrum, et non erit priori simile novissimum.

30. Et venient super eum Trieres et Romani, et percutietur, et revertetur, et indignabitur contra testamentum sanctuarii, et faciet, reverteturque et cogitabit adversum eos, qui dereliquerunt testamentum sanctuarii. (*Num.* 24, 24.)

31. Et brachia ex eo stabunt, et polluent sanctuarium fortitudinis, et auferent juge sacrificium et dabunt abominationem in desolationem.

32. Et impii in testamentum simulabunt fraudulenter: populus autem, sciens Deum suum, obtinebit et faciet.

33. Et docti in populo docebunt plurimos, et ruent in gladio et in flamma, et in captivitate et in rapina dierum.

34. Cumque corruerint, sublevabuntur auxilio parvulo, et applicabuntur eis plurimi fraudulenter.

35. Et de eruditis ruent, ut conflentur, et eligantur, et dealbentur usque ad tempus præfinitum, quia adhuc aliud tempus erit.

36. Et faciet juxta voluntatem suam rex, et elevabitur, et magnificabitur adversus omnem deum, et adversus Deum deorum loquetur magnifica, et dirigetur, donec complea-

tur iracundia: perpetrata quippe est definitio. (*Supr.* 8, 4.)

37. Et Deum patrum suorum non reputabit, et erit in concupiscentiis feminarum, nec quemquam deorum curabit, quia adversum universa consurget.

38. Deum autem Maozim in loco suo venerabitur, et Deum, quem ignoraverunt patres ejus, colet auro et argento, et lapide pretioso, rebusque pretiosis.

39. Et faciet, ut muniat Maozim cum deo alieno, quem cognovit, et multiplicabit gloriam, et dabit eis potestatem in multis, et terram dividet gratuito.

40. Et in tempore præfinito prœliabitur adversus eum rex austri, et quasi tempestas veniet contra illum rex aquilonis in curribus et in equitibus, et in classe magna, et ingredietur terras, et conteret, et pertransiet.

41. Et introibit in terram gloriosam, et multæ corruent: hæ autem solæ salvabuntur de manu ejus, Edom et Moab, et principium filiorum Ammon.

42. Et mittet manum suam in terras, et terra Aegypti non effugiet.

43. Et dominabitur thesaurorum auri et argenti, et in omnibus pretiosis Aegypti: per Libyam quoque, et Aethiopiam transibit.

44. Et fama turbabit eum ab oriente et ab aquilone, et veniet in multitudine magna, ut conterat et interficiat plurimos.

45. Et figet tabernaculum suum Apadno inter maria super montem inclytum et sanctum, et veniet usque ad summitatem ejus, et nemo auxiliabitur ei.

CAPUT XII.

1. In tempore autem illo consurget Michael, princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui, et veniet tempus, quale non fuit ab eo, ex quo gentes esse cœperunt usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur populus tuus, omnis, qui inventus fuerit scriptus in libro.

2. Et multi de his, qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt: alii in vitam æternam, et alii in opprobrium, ut videant semper. (*Mat.* 25, 46.)

3. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. (*Sap.* 3, 7.)

4. Tu autem, Daniel, claude sermones, et signa librum usque ad tempus statutum: plurimi pertransibunt, et multiplex erit scientia.

5. Et vidi ego Daniel, et ecce, quasi duo alii stabant; unus hinc super ripam fluminis, et alius inde ex altera ripa fluminis.

6. Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui stabat super aquas fluminis: Usquequo finis horum mirabilium?

7. Et audivi virum, qui indutus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis, cum elevasset dexteram et sinistram suam in cœlum, et jurasset per viventem in æternum, quia in tempus, et tempora, et dimidium temporis. Et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti, complebuntur universa hæc. *

8. Et ego audivi, et non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit post hæc? * (*Apoc.* 10, 5.)

9. Et ait: Vade, Daniel, quia clausi sunt, signatique sermones usque ad præfinitum tempus.

10. Eligentur, et dealbabuntur, et quasi ignis probabuntur multi, et impie agent impii, neque intelligent omnes impii: porro docti intelligent.

11. Et a tempore cum ablatum fuerit juge sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta.

12. Beatus, qui exspectat, et pervenit usque ad dies mille trecentos triginta quinque.

13. Tu autem vade ad præfinitum, et requiesces, et stabis in sorte tua in finem dierum.

Hucusque Danielem in Hebræo volumine legimus. Quæ sequuntur usque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

CAPUT XIII.

1. Et erat vir habitans in Babylone, et nomen ejus Joakim;
2. et accepit uxorem nomine Susannam, filiam Helciæ, pulchram nimis et timentem Deum;
3. parentes enim illius, cum essent justi, erudierunt filiam suam secundum legem Moysi.
4. Erat autem Joakim dives valde, et erat ei pomarium vicinum domui suæ; et ad ipsum confluebant Judæi, eo quod esset honorabilior omnium.
5. Et constituti sunt de populo duo senes judices in illo anno, de quibus locutus est Dominus: Quia egressa est iniquitas de Babylone a senioribus judicibus, qui videbantur regere populum.
6. Isti frequentabant domum Joakim, et veniebant ad eos omnes, qui habebant judicia.
7. Cum autem populus revertisset per meridiem, ingrediebatur Susanna, et deambulabat in pomario viri sui.
8. Et videbant eam senes quotidie ingredientem et deambulantem, et exarserunt in concupiscentiam ejus;
9. et everterunt sensum suum, et declinaverunt oculos suos, ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum justorum.
10. Erant ergo ambo vulnerati amore ejus, nec indicaverunt sibi vicissim dolorem suum;
11. erubescebant enim indicare sibi concupiscentiam suam, volentes concumbere cum ea;
12. et observabant quotidie sollicitius videre eam. Dixitque alter ad alterum:
13. Eamus domum, quia hora prandii est. Et egressi recesserunt a se.
14. Cumque revertissent, venerunt in unum, et sciscitantes ab invicem causam, confessi sunt concupiscentiam suam; et tunc in communi statuerunt tempus, quando eam possent invenire solam.
15. Factum est autem, cum observarent diem aptum, ingressa est aliquando sicut heri et nudiustertius cum duabus solis puellis, voluitque lavari in pomario, æstus quippe erat;
16. et non erat ibi quisquam, præter duos senes absconditos et contemplantes eam.
17. Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum et smigmata, et ostia pomarii claudite, ut laver.
18. Et fecerunt sicut præceperat, clauseruntque ostia pomarii, et egressæ sunt per posticum, ut afferrent, quæ jusserat; nesciebantque, senes intus esse absconditos.
19. Cum autem egressæ essent puellæ, surrexerunt duo senes et accurrerunt ad eam, et dixerunt:
20. Ecce, ostia pomarii clausa sunt, et nemo nos videt, et nos in concupiscentia tui sumus: quam ob rem assentire nobis, et commiscere nobiscum:
21. quod si nolueris, dicemus contra te testimonium, quod fuerit tecum juvenis, et ob hanc causam emiseris puellas a te.
22. Ingemuit Susanna, et ait: Angustiæ sunt mihi undique: si enim hoc egero, mors mihi est, si autem non egero, non effugiam manus vestras.
23. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini.
24. Et exclamavit voce magna Susanna; exclamaverunt autem et senes adversus eam.
25. Et cucurrit unus ad ostia pomarii, et aperuit.
26. Cum ergo audissent clamorem famuli domus in pomario, irruerunt per posticum, ut viderent, quidnam esset.
27. Postquam autem senes locuti sunt, erubuerunt servi vehementer, quia numquam dictus fuerat sermo hujuscemodi de Susanna. Et facta est dies crastina.
28. Cumque venisset populus ad Joakim virum ejus, venerunt et duo presbyteri pleni iniqua cogitatione adversus Susannam, ut interficerent eam.
29. Et dixerunt coram populo: Mittite ad Susannam filiam Helciæ,

uxorem Joakim. Et statim miserunt.

30. Et venit cum parentibus, et filiis, et universis cognatis suis.

31. Porro Susanna erat delicata nimis et pulchra specie.

32. At iniqui illi jusserunt, ut discooperiretur (erat enim cooperta), ut vel sic satiarentur decore ejus.

33. Flebant igitur sui, et omnes qui noverant eam.

34. Consurgentes autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super caput ejus.

35. Quæ flens suspexit ad cœlum; erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino.

36. Et dixerunt presbyteri: Cum deambularemus in pomario soli, ingressa est hæc cum duabus puellis, et clausit ostia pomarii, et dimisit a se puellas.

37. Venitque ad eam adolescens, qui erat absconditus, et concubuit cum ea.

38. Porro nos, cum essemus in angulo pomarii, videntes iniquitatem, concurrimus ad eos, et vidimus eos pariter commisceri.

39. Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, et apertis ostiis exsilivit:

40. hanc autem cum apprehendissemus, interrogavimus, quisnam esset adolescens, et noluit indicare nobis: hujus rei testes sumus.

41. Credidit eis multitudo quasi senibus et judicibus populi, et condemnaverunt eam ad mortem.

42. Exclamavit autem voce magna Susanna, et dixit: Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia, antequam fiant,

43. tu scis, quoniam falsum testimonium tulerunt contra me, et ecce, morior, cum nihil horum fecerim, quæ isti malitiose composuerunt adversum me.

44. Exaudivit autem Dominus vocem ejus.

45. Cumque duceretur ad mortem, suscitavit Dominus spiritum sanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel;

46. et exclamavit voce magna: Mundus ego sum a sanguine hujus.

47. Et conversus omnis populus ad eum, dixit: Quis est iste sermo, quem tu locutus es?

48. Qui cum staret in medio eorum, ait: Sic fatui, filii Israel, non judicantes, neque quod verum est cognoscentes, condemnastis filiam Israel?

49. Revertimini ad judicium, quia falsum testimonium locuti sunt adversus eam.

50. Reversus est ergo populus cum festinatione, et dixerunt ei senes: Veni, et sede in medio nostrum, et indica nobis, quia tibi Deus dedit honorem senectutis.

51. Et dixit ad eos Daniel: Separate illos ab invicem procul, et dijudicabo eos.

52. Cum ergo divisi essent alter ab altero, vocavit unum de eis, et dixit ad eum: Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operabaris prius:

53. judicans judicia injusta, innocentes opprimens et dimittens noxios, dicente Domino: Innocentem et justum non interficies. (*Ex.* 23, 7.)

54. Nunc ergo si vidistis eam, dic sub qua arbore videris eos colloquentes sibi. Qui ait: Sub schino.

55. Dixit autem Daniel: Recte mentitus es in caput tuum: ecce enim Angelus Dei, accepta sententia ab eo, scindet te medium.

56. Et, amoto eo, jussit venire alium, et dixit ei: Semen Chanaan et non Juda, species decepit te, et concupiscentia subvertit cor tuum:

57. sic faciebatis filiabus Israel, et illæ timentes loquebantur vobis, sed filia Juda non sustinuit iniquitatem vestram.

58. Nunc ergo dic mihi, sub qua arbore comprehenderis eos loquentes sibi? Qui ait: Sub prino.

59. Dixit autem ei Daniel: Recte mentitus es et tu in caput tuum, manet enim Angelus Domini, gladium habens, ut secet te medium, et interficiat vos.

60. Exclamavit itaque omnis cœ-

tus voce magna, et benedixerunt Deum, qui salvat sperantes in se.
61. Et consurrexerunt adversus duos presbyteros (convicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium), feceruntque eis, sicut male egerant adversus proximum,
62. ut facerent secundum legem Moysi, et interfecerunt eos; et salvatus est sanguis innoxius in die illa. (*Deut.* 19, 18.)
63. Helcias autem et uxor ejus laudaverunt Deum pro filia sua Susanna cum Joakim marito ejus et cognatis omnibus, quia non esset inventa in ea res turpis.
64. Daniel autem factus est magnus in conspectu populi a die illa, et deinceps.
65. Et rex Astyages appositus est ad patres suos, et suscepit Cyrus Perses regnum ejus.

CAPUT XIV.

1. Erat autem Daniel conviva regis, et honoratus super omnes amicos ejus.
2. Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel; et impendebantur in eo per dies singulos similæ artabæ duodecim, et oves quadraginta, vinique amphoræ sex.
3. Rex quoque colebat eum, et ibat per singulos dies adorare eum; porro Daniel adorabat Deum suum. Dixitque ei rex: Quare non adoras Bel?
4. Qui respondens, ait ei: Quia non colo idola manufacta, sed viventem Deum, qui creavit cœlum et terram, et habet potestatem omnis carnis.
5. Et dixit rex ad eum: Non videtur tibi esse Bel vivens Deus? An non vides, quanta comedat et bibat quotidie?
6. Et ait Daniel arridens: Ne erres, rex: iste enim intrinsecus luteus est et forinsecus æreus, neque comedit aliquando.
7. Et iratus rex vocavit sacerdotes ejus, et ait eis: Nisi dixeritis mihi, quis est qui comedat impensas has, moriemini.
8. Si autem ostenderitis, quoniam Bel comedat hæc, morietur Daniel, quia blasphemavit in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat juxta verbum tuum.
9. Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, exceptis uxoribus, et parvulis et filiis. Et venit rex cum Daniele in templum Bel.
10. Et dixerunt sacerdotes Bel: Ecce nos egredimur foras, et tu rex pone escas, et vinum misce, et claude ostium, et signa annulo tuo:
11. et cum ingressus fueris mane, nisi inveneris omnia comesta a Bel, morte moriemur, vel Daniel, qui mentitus est adversum nos.
12. Contemnebant autem, quia fecerant sub mensa absconditum introitum, et per illum ingrediebantur semper, et devorabant ea.
13. Factum est igitur, postquam egressi sunt illi, rex posuit cibos ante Bel; præcepit Daniel pueris suis, et attulerunt cinerem, et cribravit per totum templum coram rege; et egressi clauserunt ostium, et signantes annulo regis abierunt.
14. Sacerdotes autem ingressi sunt nocte juxta consuetudinem suam, et uxores et filii eorum, et comederunt omnia, et biberunt.
15. Surrexit autem rex primo diluculo et Daniel cum eo.
16. Et ait rex: Salvane sunt signacula, Daniel? Qui respondit: Salva, rex.
17. Statimque cum aperuisset ostium, intuitus rex mensam, exclamavit voce magna: Magnus es Bel, et non est apud te dolus quisquam.
18. Et risit Daniel, et tenuit regem, ne ingrederetur intro, et dixit: Ecce pavimentum, animadverte, cujus vestigia sint hæc.
19. Et dixit rex: Video vestigia virorum et mulierum et infantium. Et iratus est rex.
20. Tunc apprehendit sacerdotes et uxores et filios eorum; et ostenderunt ei abscondita ostiola, per quæ ingrediebantur, et consumebant, quæ erant super mensam.
21. Occidit ergo illos rex, et tradidit Bel in potestatem Danielis, qui subvertit eum et templum ejus.

22. Et erat draco magnus in loco illo, et colebant eum Babylonii.
23. Et dixit rex Danieli: Ecce, nunc non potes dicere, quia iste non sit Deus vivens: adora ergo eum.
24. Dixitque Daniel: Dominum Deum meum adoro, quia ipse est Deus vivens, iste autem non est Deus vivens.
25. Tu autem, rex, da mihi potestatem, et interficiam draconem absque gladio et fuste. Et ait rex: Do tibi.
26. Tulit ergo Daniel picem, et adipem et pilos, et coxit pariter, fecitque massas, et dedit in os draconis, et diruptus est draco. Et dixit: Ecce, quem colebatis.
27. Quod cum audissent Babylonii, indignati sunt vehementer, et congregati adversum regem, dixerunt: Judæus factus est rex: Bel destruxit, draconem interfecit, et sacerdotes occidit.
28. Et dixerunt cum venissent ad regem: Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te et domum tuam.
29. Vidit ergo rex, quod irruerent in eum vehementer, et necessitate compulsus tradidit eis Danielem.
30. Qui miserunt eum in lacum leonum; et erat ibi diebus sex.
31. Porro in lacu erant leones septem, et dabantur eis duo corpora quotidie, et duæ oves; et tunc non data sunt eis, ut devorarent Danielem. (*Supr.* 6, 16.)
32. Erat autem Habacuc propheta in Judæa, et ipse coxerat pulmentum, et intriverat panes in alveolo; et ibat in campum, ut ferret messoribus.
33. Dixitque Angelus Domini ad Habacuc: Fer prandium, quod habes, in Babylonem Danieli, qui est in lacu leonum.
34. Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem non vidi, et lacum nescio.
35. Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice ejus, et portavit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritus sui. (*Ezech.* 8, 3.)
36. Et clamavit Habacuc, dicens: Daniel, serve Dei, tolle prandium, quod misit tibi Deus.
37. Et ait Daniel: Recordatus es mei, Deus, et non dereliquisti diligentes te.
38. Surgensque Daniel comedit. Porro Angelus Domini restituit Habacuc confestim in loco suo.
39. Venit ergo rex die septimo, ut lugeret Danielem, et venit ad lacum, et introspexit, et ecce, Daniel sedens in medio leonum.
40. Et exclamavit voce magna rex, dicens: Magnus es, Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum.
41. Porro illos, qui perditionis ejus causa fuerant, intromisit in lacum; et devorati sunt in momento coram eo.
42. Tunc rex ait: Paveant omnes habitantes in universa terra Deum Danielis, quia ipse est Salvator, faciens signa et mirabilia in terra, qui liberavit Danielem de lacu leonum. (*Supr.* 6, 27.)

PROPHETIA OSEE.

CAPUT I.

1. Verbum Domini, quod factum est ad Osee filium Beeri, in diebus Oziæ, Joathan, Achaz, Ezechiæ, regum Juda, et in diebus Jeroboam filii Joas, regis Israel.
2. Principium loquendi Domino in Osee; et dixit Dominus ad Osee: Vade, sume tibi uxorem fornicationum, et fac tibi filios fornicationum, quia fornicans fornicabitur terra a Domino.
3. Et abiit, et accepit Gomer filiam Debelaim; et concepit, et peperit ei filium.
4. Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen ejus Jezrahel, quoniam ad-

huc modicum, et visitabo sanguinem Jezrahel super domum Jehu, et quiescere faciam regnum domus Israel.
5. Et in illa die conteram arcum Israel in valle Jezrahel.
6. Et concepit adhuc, et peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen ejus: Absque misericordia; quia non addam ultra misereri domui Israel, sed oblivione obliviscar eorum.
7. Et domui Juda miserebor, et salvabo eos in Domino Deo suo, et non salvabo eos in arcu et gladio, et in bello, et in equis et in equitibus.
8. Et ablactavit eam, quæ erat Absque misericordia; et concepit, et peperit filium.
9. Et dixit: Voca nomen ejus: Non populus meus; quia vos non populus meus, et ego non ero vester.
10. Et erit numerus filiorum Israel quasi arena maris, quæ sine mensura est, et non numerabitur. Et erit in loco, ubi dicetur eis: Non populus meus vos; dicetur eis: Filii Dei viventis. (*Rom.* 9, 26.)
11. Et congregabuntur filii Juda, et filii Israel pariter, et ponent sibimet caput unum, et ascendent de terra; quia magnus dies Jezrahel.

CAPUT II.

1. Dicite fratribus vestris: Populus meus; et sorori vestræ: Misericordiam consecuta.
2. Judicate matrem vestram, judicate, quoniam ipsa non uxor mea, et ego non vir ejus: auferat fornicationes suas a facie sua, et adulteria sua de medio uberum suorum.
3. Ne forte exspoliem eam nudam, et statuam eam secundum diem nativitatis suæ, et ponam eam quasi solitudinem, et statuam eam velut terram inviam, et interficiam eam siti.
4. Et filiorum illius non miserebor, quoniam filii fornicationum sunt,
5. quia fornicata est mater eorum; confusa est, quæ concepit eos, quia dixit: Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi et aquas meas, lanam meam et linum meum, oleum meum et potum meum.
6. Propter hoc, ecce, ego sepiam viam tuam spinis, et sepiam eam maceria, et semitas suas non inveniet.
7. Et sequetur amatores suos, et non apprehendet eos, et quæret eos, et non inveniet, et dicet: Vadam, et revertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quam nunc.
8. Et hæc nescivit, quia ego dedi ei frumentum et vinum, et oleum et argentum multiplicavi ei, et aurum, quæ fecerunt Baal.
9. Idcirco convertar, et sumam frumentum meum in tempore suo, et vinum meum in tempore suo, et liberabo lanam meam et linum meum, quæ operiebant ignominiam ejus.
10. Et nunc revelabo stultitiam ejus in oculis amatorum ejus, et vir non eruet eam de manu mea,
11. et cessare faciam omne gaudium ejus, solemnitatem ejus, Neomeniam ejus, Sabbatum ejus, et omnia festa tempora ejus.
12. Et corrumpam vineam ejus, et ficum ejus, de quibus dixit: Mercedes hæ meæ sunt, quas dederunt mihi amatores mei; et ponam eam in saltum, et comedet eam bestia agri.
13. Et visitabo super eam dies Baalim, quibus accendebat incensum, et ornabatur inaure sua et monili suo, et ibat post amatores suos, et mei obliviscebatur, dicit Dominus.
14. Propter hoc, ecce, ego lactabo eam, et ducam eam in solitudinem, et loquor ad cor ejus.
15. Et dabo ei vinitores ejus ex eodem loco, et vallem Achor ad aperiendam spem: et canet ibi juxta dies juventutis suæ, et juxta dies ascensionis suæ de terra Aegypti.
16. Et erit in die illa, ait Dominus, vocabit me: Vir meus, et non vocabit me ultra, Baali.
17. Et auferam nomina Baalim de ore ejus, et non recordabitur ultra nominis eorum.
18. Et percutiam cum eis fœdus in die illa, cum bestia agri, et cum volucre cœli et cum reptili terræ, et arcum et gladium, et bellum con-

teram de terra, et dormire eos faciam fiducialiter.
19. Et sponsabo te mihi in sempiternum, et sponsabo te mihi in justitia et judicio, et in misericordia et in miserationibus.
20. Et sponsabo te mihi in fide: et scies, quia ego Dominus.
21. Et erit in die illa: Exaudiam, dicit Dominus, exaudiam cœlos, et illi exaudient terram.
22. Et terra exaudiet triticum, et vinum et oleum, et hæc exaudient Jezrahel.
23. Et seminabo eam mihi in terra, et miserebor ejus, quæ fuit Absque misericordia.
24. Et dicam Non populo meo: Populus meus es tu, et ipse dicet: Deus meus es tu. (*Rom.* 9, 25.)

CAPUT III.

1. Et dixit Dominus ad me: Adhuc vade, et dilige mulierem dilectam amico et adulteram, sicut diligit Dominus filios Israel, et ipsi respiciunt ad deos alienos, et diligunt vinacia uvarum.
2. Et fodi eam mihi quindecim argenteis, et coro hordei, et dimidio coro hordei.
3. Et dixi ad eam: Dies multos exspectabis me; non fornicaberis, et non eris viro, sed et ego exspectabo te; * (*Ezech.* 34, 23.)
4. quia dies multos sedebunt filii Israel sine rege et sine principe, et sine sacrificio et sine altari, et sine ephod et sine teraphim.
5. Et post hæc revertentur filii Israel, et quærent Dominum Deum suum, et David regem suum, et pavebunt ad Dominum, et ad bonum ejus in novissimo dierum. *

CAPUT IV.

1. Audite verbum Domini, filii Israel, quia judicium Domino cum habitatoribus terræ: non est enim veritas, et non est misericordia, et non est scientia Dei in terra.
2. Maledictum et mendacium, et homicidium et furtum, et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit.
3. Propter hoc lugebit terra, et infirmabitur omnis, qui habitat in ea, in bestia agri et in volucre cœli, sed et pisces maris congregabuntur.
4. Verumtamen unusquisque non judicet, et non arguatur vir: populus enim tuus sicut hi, qui contradicunt sacerdoti.
5. Et corrues hodie, et corruet etiam propheta tecum: nocte tacere feci matrem tuam.
6. Conticuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam, quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi, et oblita es legis Dei tui, obliviscar filiorum tuorum et ego.
7. Secundum multitudinem eorum sic peccaverunt mihi: gloriam eorum in ignominiam commutabo.
8. Peccata populi mei comedent, et ad iniquitatem eorum sublevabunt animas eorum.
9. Et erit sicut populus, sic sacerdos, et visitabo super eum vias ejus, et cogitationes ejus reddam ei. *
10. Et comedent, et non saturabuntur: fornicati sunt, et non cessaverunt, quoniam Dominum dereliquerunt in non custodiendo.
11. Fornicatio, et vinum et ebrietas auferunt cor. * (*Isai.* 24, 2.)
12. Populus meus in ligno suo interrogavit, et baculus ejus annuntiavit ei, spiritus enim fornicationum decepit eos, et fornicati sunt a Deo suo.
13. Super capita montium sacrificabant, et super colles accendebant thymiama: subtus quercum, et populum et terebinthum, quia bona erat umbra ejus: ideo fornicabuntur filiæ vestræ, et sponsæ vestræ adulteræ erunt.
14. Non visitabo super filias vestras, cum fuerint fornicatæ, et super sponsas vestras, cum adulteraverint, quoniam ipsi cum meretricibus conversabantur, et cum effeminatis sacrificabant, et populus non intelligens vapulabit.
15. Si fornicaris, tu Israel, non delinquat saltem Juda, et nolite ingredi in Galgala, et ne ascenderitis

in Bethaven, neque juraveritis: Vivit Dominus.

16. Quoniam sicut vacca lasciviens declinavit Israel: nunc pascet eos Dominus, quasi agnum in latitudine.

17. Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum.

18. Separatum est convivium eorum, fornicatione fornicati sunt: dilexerunt afferre ignominiam protectores ejus.

19. Ligavit eum spiritus in alis suis, et confundentur a sacrificiis suis.

CAPUT V.

1. Audite hoc, sacerdotes, et attendite, domus Israel, et domus regis, auscultate, quia vobis judicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, et rete expansum super Thabor.

2. Et victimas declinastis in profundum, et ego eruditor omnium eorum.

3. Ego scio Ephraim, et Israel non est absconditus a me, quia nunc fornicatus est Ephraim, contaminatus est Israel.

4. Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum, quia spiritus fornicationum in medio eorum, et Dominum non cognoverunt.

5. Et respondebit arrogantia Israel in facie ejus, et Israel et Ephraim ruent in iniquitate sua, ruet etiam Judas cum eis.

6. In gregibus suis et in armentis suis vadent ad quærendum Dominum, et non invenient: ablatus est ab eis.

7. In Dominum prævaricati sunt, quia filios alienos genuerunt, nunc devorabit eos mensis cum partibus suis.

8. Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama; ululate in Bethaven, post tergum tuum, Benjamin.

9. Ephraim in desolatione erit in die correptionis, in tribubus Israel ostendi fidem.

10. Facti sunt principes Juda quasi assumentes terminum: super eos effundam quasi aquam iram meam.

11. Calumniam patiens est Ephraim, fractus judicio, quoniam cœpit abire post sordes.

12. Et ego quasi tinea Ephraim, et quasi putredo domui Juda.

13. Et vidit Ephraim languorem suum, et Juda vinculum suum, et abiit Ephraim ad Assur, et misit ad regem Ultorem: et ipse non poterit sanare vos, nec solvere poterit a vobis vinculum.

14. Quoniam ego quasi leæna Ephraim, et quasi catulus leonis domui Juda: Ego, ego capiam, et vadam: tollam, et non est, qui eruat.

15. Vadens revertar ad locum meum, donec deficiatis, et quæratis faciem meam.

CAPUT VI.

1. In tribulatione sua mane consurgent ad me: Venite, et revertamur ad Dominum,

2. quia ipse cepit et sanabit nos: percutiet, et curabit nos.

3. Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu ejus. Sciemus, sequemurque, ut cognoscamus Dominum: quasi diluculum præparatus est egressus ejus, et veniet quasi imber nobis temporaneus, et serotinus terræ. (I. *Cor.* 15, 4.)

4. Quid faciam tibi, Ephraim? quid faciam tibi, Juda? misericordia vestra quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens.

5. Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei, et judicia tua quasi lux egredientur.

6. Quia misericordiam volui, et non sacrificium, et scientiam Dei plus quam holocausta. (*Exod.* 4, 17. *Mat.* 12, 7.)

7. Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi prævaricati sunt in me.

8. Galaad civitas operantium idolum, supplantata sanguine.

9. Et quasi fauces virorum latronum, particeps sacerdotum, in via interficientium pergentes de Sichem, quia scelus operati sunt.

10. In domo Israel vidi horrendum: ibi fornicationes Ephraim, contaminatus est Israel.

11. Sed et Juda pone messem tibi,

cum convertero captivitatem populi mei.

CAPUT VII.

1. Cum sanare vellem Israel, revelata est iniquitas Ephraim et malitia Samariæ, quia operati sunt mendacium; et fur ingressus est spolians, latrunculus foris.
2. Et ne forte dicant in cordibus suis omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt eos adinventiones suæ, coram facie mea factæ sunt.
3. In malitia sua lætificaverunt regem, et in mendaciis suis principes.
4. Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus a coquente: quievit paululum civitas a commistione fermenti, donec fermentaretur totum.
5. Dies regis nostri: cœperunt principes furere a vino: extendit manum suam cum illusoribus.
6. Quia applicuerunt quasi clibanum cor suum, cum insidiaretur eis; tota nocte dormivit coquens eos, mane ipse succensus quasi ignis flammæ.
7. Omnes calefacti sunt quasi clibanus, et devoraverunt judices suos; omnes reges eorum ceciderunt; non est qui clamet in eis ad me.
8. Ephraim in populis ipse commiscebatur, Ephraim factus est subcineritius panis, qui non reversatur.
9. Comederunt alieni robur ejus, et ipse nescivit, sed et cani effusi sunt in eo, et ipse ignoravit.
10. Et humiliabitur superbia Israel in facie ejus, nec reversi sunt ad Dominum Deum suum, et non quæsierunt eum in omnibus his.
11. Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor: Aegyptum invocabant, ad Assyrios abierunt.
12. Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum; quasi volucrem cœli detraham eos, cædam eos secundum auditionem cœtus eorum.
13. Væ eis, quoniam recesserunt a me: vastabuntur, quia prævaricati sunt in me, et ego redemi eos, et ipsi locuti sunt contra me mendacia.
14. Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis: super triticum et vinum ruminabant, recesserunt a me.
15. Et ego erudivi eos, et confortavi brachia eorum, et in me cogitaverunt malitiam.
16. Reversi sunt, ut essent absque jugo, facti sunt quasi arcus dolosus: cadent in gladio principes eorum, a furore linguæ suæ. Ista subsannatio eorum in terra Aegypti.

CAPUT VIII.

1. In gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum Domini, pro eo quod transgressi sunt fœdus meum, et legem meam prævaricati sunt.
2. Me invocabunt: Deus meus, cognovimus te, Israel.
3. Projecit Israel bonum, inimicus persequetur eum.
4. Ipsi regnaverunt, et non ex me, principes exstiterunt, et non cognovi: argentum suum et aurum suum fecerunt sibi idola, ut interirent:
5. projectus est vitulus tuus, Samaria, iratus est furor meus in eos: usquequo non poterunt emundari?
6. Quia ex Israel et ipse est; artifex fecit illum, et non est Deus, quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariæ.
7. Quia ventum seminabunt, et turbinem metent: culmus stans non est in eo, germen non faciet farinam: quod etsi fecerit, alieni comedent eam.
8. Devoratus est Israel, nunc factus est in nationibus quasi vas immundum.
9. Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi, Ephraim munera dederunt amatoribus.
10. Sed et cum mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos, et quiescent paulisper ab onere regis et principum.
11. Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum, factæ sunt ei aræ in delictum.
12. Scribam ei multiplices leges

meas, quæ velut alienæ computatæ sunt.

13. Hostias offerent, immolabunt carnes, et comedent, et Dominus non suscipiet eas: nunc recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit peccata eorum: ipsi in Aegyptum convertentur.

14. Et oblitus est Israel factoris sui, et ædificavit delubra, et Judas multiplicavit urbes munitas: et mittam ignem in civitates ejus, et devorabit ædes illius.

CAPUT IX.

1. Noli lætari, Israel, noli exultare sicut populi, quia fornicatus es a Deo tuo, dilexisti mercedem super omnes areas tritici.

2. Area et torcular non pascet eos, et vinum mentietur eis.

3. Non habitabunt in terra Domini; reversus est Ephraim in Aegyptum, et in Assyriis pollutum comedit.

4. Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei; sacrificia eorum quasi panes lugentium; omnes qui comedent eum, contaminabuntur, quia panis eorum animæ ipsorum, non intrabit in domum Domini.

5. Quid facietis in die solemni, in die festivitatis Domini?

6. Ecce enim profecti sunt a vastitate: Aegyptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos, desiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculis eorum.

7. Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis: scitote, Israel, stultum prophetam, insanum virum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuæ et multitudinem amentiæ.

8. Speculator Ephraim cum Deo meo, propheta laqueus ruinæ factus est super omnes vias ejus, insania in domo Dei ejus.

9. Profunde peccaverunt, sicut in diebus Gabaa; recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit peccata eorum. (*Judic.* 19, 25.)

10. Quasi uvas in deserto inveni Israel, quasi prima poma ficulneæ in cacumine ejus vidi patres eorum; ipsi autem intraverunt ad Beelphegor, et abalienati sunt in confusionem, et facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt.

11. Ephraim quasi avis avolavit, gloria eorum a partu, et ab utero et a conceptu.

12. Quod etsi enutrierint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus: sed et væ eis, cum recessero ab eis.

13. Ephraim, ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine, et Ephraim educet ad interfectorem filios suos.

14. Da eis, Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam sine liberis, et ubera arentia.

15. Omnes nequitiæ eorum in Galgal, quia ibi exosos habui eos: propter malitiam adinventionum eorum de domo mea ejiciam eos: non addam, ut diligam eos, omnes principes eorum recedentes.

16. Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est, fructum nequaquam facient. Quod etsi genuerint, interficiam amantissima uteri eorum.

17. Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum, et erunt vagi in nationibus.

CAPUT X.

1. Vitis frondosa Israel, fructus adæquatus est ei; secundum multitudinem fructus sui multiplicavit altaria, juxta ubertatem terræ suæ exuberavit simulacris.

2. Divisum est cor eorum, nunc interibunt; ipse confringet simulacra eorum, depopulabitur aras eorum.

3. Quia nunc dicent: Non est rex nobis, non enim timemus Dominum: et rex quid faciet nobis?

4. Loquimini verba visionis inutilis, et ferietis fœdus; et germinabit quasi amaritudo judicium super sulcos agri.

5. Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samariæ, quia luxit super eum populus ejus, et æditui ejus super eum exultaverunt in gloria ejus, quia migravit ab eo.

6. Siquidem et ipse in Assur delatus est, munus regi Ultori: con-

fusio Ephraim capiet, et confundetur Israel in voluntate sua.

7. Transire fecit Samaria regem suum quasi spumam super faciem aquæ.

8. Et disperdentur excelsa idoli, peccatum Israel; lappa et tribulus ascendet super aras eorum et dicent montibus: Operite nos; et collibus: Cadite super nos. (*Luc.* 23, 30.)

9. Ex diebus Gabaa peccavit Israel, ibi steterunt; non comprehendet eos in Gabaa prœlium super filios iniquitatis. (*Supr.* 9, 9.)

10. Juxta desiderium meum corripiam eos: congregabuntur super eos populi, cum corripientur propter duas iniquitates suas.

11. Ephraim vitula docta diligere trituram, et ego transivi super pulchritudinem colli ejus, ascendam super Ephraim; arabit Judas, confringet sibi sulcos Jacob.

12. Seminate vobis in justitia, et metite in ore misericordiæ, innovate vobis novale; tempus autem requirendi Dominum, cum venerit, qui docebit vos justitiam. (*Jer.* 4,3.)

13. Arastis impietatem, iniquitatem messuistis, comedistis frugem mendacii, quia confisus es in viis tuis, in multitudine fortium tuorum.

14. Consurget tumultus in populo tuo: et omnes munitiones tuæ vastabuntur, sicut vastatus est Salmana a domo ejus, qui judicavit Baal in die prœlii, matre super filios allisa. (*Judic.* 8, 12.)

15. Sic fecit vobis Bethel a facie malitiæ nequitiarum vestrarum.

CAPUT XI.

1. Sicut mane transiit, pertransiit rex Israel. Quia puer Israel, et dilexi eum, et ex Aegypto vocavi filium meum. (*Mat.* 2, 15.)

2. Vocaverunt eos, sic abierunt a facie eorum; Baalim immolabant, et simulacris sacrificabant.

3. Et ego, quasi nutritius Ephraim, portabam eos in brachiis meis, et nescierunt, quod curarem eos.

4. In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis, et ero eis quasi exaltans jugum super maxillas eorum, et declinavi ad eum, ut vesceretur.

5. Non revertetur in terram Aegypti, et Assur ipse rex ejus, quoniam noluerunt converti.

6. Cœpit gladius in civitatibus ejus, et consumet electos ejus, et comedet capita eorum.

7. Et populus meus pendebit ad reditum meum: jugum autem imponetur eis simul, quod non auferetur.

8. Quomodo dabo te, Ephraim, protegam te, Israel? quomodo dabo te sicut Adama, ponam te ut Seboim? Conversum est in me cor meum, pariter conturbata est pœnitudo mea.

9. Non faciam furorem iræ meæ, non convertar, ut disperdam Ephraim, quoniam Deus ego, et non homo: in medio tui sanctus, et non ingrediar civitatem.

10. Post Dominum ambulabunt, quasi leo rugiet, quia ipse rugiet, et formidabunt filii maris.

11. Et avolabunt quasi avis ex Aegypto, et quasi columba de terra Assyriorum, et collocabo eos in domibus suis, dicit Dominus.

12. Circumdedit me in negatione Ephraim, et in dolo domus Israel: Judas autem testis descendit cum Deo, et cum sanctis fidelis.

CAPUT XII.

1. Ephraim pascit ventum, et sequitur æstum; tota die mendacium et vastitatem multiplicat; et fœdus cum Assyriis iniit, et oleum in Aegyptum ferebat.

2. Judicium ergo Domini cum Juda, et visitatio super Jacob; juxta vias ejus, et juxta adinventiones ejus reddet ei. * (*Gen.* 25, 25. — 32, 24.)

3. In utero supplantavit fratrem suum: et in fortitudine sua directus est cum Angelo. *

4. Et invaluit ad Angelum et confortatus est; flevit et rogavit eum, in Bethel invenit eum, et ibi locutus est nobiscum.

5. Et Dominus Deus exercituum, Dominus memoriale ejus.

6. Et tu ad Deum tuum converteris; misericordiam et judicium custodi, et spera in Deo tuo semper.

7. Chanaan, in manu ejus statera dolosa, calumniam dilexit.
8. Et dixit Ephraim: Verumtamen dives effectus sum, inveni idolum mihi: omnes labores mei non invenient mihi iniquitatem, quam peccavi.
9. Et ego Dominus Deus tuus ex terra Aegypti, adhuc sedere te faciam in tabernaculis, sicut in diebus festivitatis.
10. Et locutus sum super prophetas, et ego visionem multiplicavi, et in manu prophetarum assimilatus sum.
11. Si Galaad idolum, ergo frustra erant in Galgal bobus immolantes, nam et altaria eorum quasi acervi super sulcos agri;
12. fugit Jacob in regionem Syriæ, et servivit Israel in uxorem, et in uxorem servavit. (*Gen.* 28, 5.)
13. In propheta autem eduxit Dominus Israel de Aegypto, et in propheta servatus est. (*Exod.* 14, 21.)
14. Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus suis, et sanguis ejus super eum veniet, et opprobrium ejus restituet ei Dominus suus.

CAPUT XIII.

1. Loquente Ephraim, horror invasit Israel, et deliquit in Baal, et mortuus est.
2. Et nunc addiderunt ad peccandum, feceruntque sibi conflatile de argento suo quasi similitudinem idolorum; factura artificum totum est; his ipsi dicunt: Immolate homines, vitulos adorantes.
3. Idcirco erunt quasi nubes matutina, et sicut ros matutinus præteriens, sicut pulvis turbine raptus ex area, et sicut fumus de fumario.
4. Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Aegypti: et Deum absque me nescies, et salvator non est præter me. (*Isai.* 43, 11.)
5. Ego cognovi te in deserto, in terra solitudinis.
6. Juxta pascua sua adimpleti sunt, et saturati sunt, et levaverunt cor suum, et obliti sunt mei.
7. Et ego ero eis quasi leæna, sicut pardus in via Assyriorum.
8. Occurram eis quasi ursa raptis catulis, et dirumpam interiora jecoris eorum, et consumam eos ibi quasi leo: bestia agri scindet eos.
9. Perditio tua, Israel: tantummodo in me auxilium tuum.
10. Ubi est rex tuus? maxime nunc salvet te in omnibus urbibus tuis; et judices tui, de quibus dixisti: Da mihi regem et principes. (I. *Reg.* 8, 5.)
11. Dabo tibi regem in furore meo, et auferam in indignatione mea.
12. Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum ejus.
13. Dolores parturientis venient ei; ipse filius non sapiens; nunc enim non stabit in contritione filiorum.
14. De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: ero mors tua, o mors, morsus tuus ero, inferne; consolatio abscondita est ab oculis meis. (I. *Cor.* 15, 54. *Hebr.* 2, 14.)
15. Quia ipse inter fratres dividet, adducet urentem ventum Dominus de deserto ascendentem, et siccabit venas ejus, et desolabit fontem ejus, et ipse diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis. (*Ezech.* 19, 12.)

CAPUT XIV.

1. Pereat Samaria, quoniam ad amaritudinem concitavit Deum suum, in gladio pereant; parvuli eorum elidantur, et fœtæ ejus discindantur.
2. Convertere, Israel, ad Dominum Deum tuum, quoniam corruisti in iniquitate tua.
3. Tollite vobiscum verba, et convertimini ad Dominum, et dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, accipe bonum, et reddemus vitulos labiorum nostrorum.
4. Assur non salvabit nos, super equum non ascendemus, nec dicemus ultra: Dii nostri opera manuum nostrarum, quia ejus, qui in te est, misereberis pupilli.
5. Sanabo contritiones eorum, diligam eos spontanee, quia aversus est furor meus ab eis.
6. Ero quasi ros, Israel germinabit sicut lilium, et erumpet radix ejus ut Libani.

7. Ibunt rami ejus, et erit quasi oliva gloria ejus, et odor ejus ut Libani.
8. Convertentur sedentes in umbra ejus; vivent tritico, et germinabunt quasi vinea: memoriale ejus sicut vinum Libani.
9. Ephraim, quid mihi ultra idola? Ego exaudiam, et dirigam eum ego ut abietem virentem: ex me fructus tuus inventus est.
10. Quis sapiens, et intelliget ista? intelligens, et sciet hæc? quia rectæ viæ Domini, et justi ambulabunt in eis, prævaricatores vero corruent in eis.

PROPHETIA JOEL.

CAPUT I.

1. Verbum Domini, quod factum est ad Joel filium Phatuel.
2. Audite hoc, senes, et auribus percipite, omnes habitatores terræ, si factum est istud in diebus vestris, aut in diebus patrum vestrorum?
3. Super hoc filiis vestris narrate, et filii vestri filiis suis, et filii eorum generationi alteræ.
4. Residuum erucæ comedit locusta, et residuum locustæ comedit bruchus, et residuum bruchi comedit rubigo.
5. Expergiscimini ebrii, et flete, et ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore vestro.
6. Gens enim ascendit super terram meam, fortis et innumerabilis; dentes ejus ut dentes leonis, et molares ejus ut catuli leonis.
7. Posuit vineam meam in desertum, et ficum meam decorticavit: nudans spoliavit eam, et projecit: albi facti sunt rami ejus.
8. Plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis suæ.
9. Periit sacrificium, et libatio de domo Domini, luxerunt sacerdotes ministri Domini.
10. Depopulata est regio, luxit humus, quoniam devastatum est triticum, confusum est vinum, elanguit oleum.
11. Confusi sunt agricolæ, ululaverunt vinitores super frumento et hordeo, quia periit messis agri.
12. Vinea confusa est, et ficus elanguit: malogranatum, et palma, et malum, et omnia ligna agri aruerunt, quia confusum est gaudium a filiis hominum.
13. Accingite vos, et plangite, sacerdotes, ululate ministri altaris: ingredimini, cubate in sacco ministri Dei mei, quoniam interiit de domo Dei vestri sacrificium et libatio.
14. Sanctificate jejunium, vocate cœtum, congregate senes, omnes habitatores terræ, in domum Dei vestri, et clamate ad Dominum: (*Infr.* 2, 15.)
15. A a a, diei; quia prope est dies Domini, et quasi vastitas a potente veniet. (*Ezech.* 4, 14.)
16. Numquid non coram oculis vestris alimenta perierunt de domo Dei nostri, lætitia, et exultatio?
17. Computruerunt jumenta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipatæ sunt apothecæ, quoniam confusum est triticum.
18. Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti? Quia non est pascua eis; sed et greges pecorum disperierunt.
19. Ad te, Domine, clamabo, quia ignis comedit speciosa deserti, et flamma succendit omnia ligna regionis.
20. Sed et bestiæ agri, quasi area sitiens imbrem, suspexerunt ad te, quoniam exsiccati sunt fontes aquarum, et ignis devoravit speciosa deserti.

CAPUT II.

1. Canite tuba in Sion, ululate in monte sancto meo, conturbentur omnes habitatores terræ, quia venit dies Domini, quia prope est

2. dies tenebrarum et caliginis, dies nubis et turbinis; quasi mane expansum super montes populus multus et fortis; similis ei non fuit a principio, et post eum non erit usque in annos generationis et generationis.
3. Ante faciem ejus ignis vorans, et post eum exurens flamma; quasi hortus voluptatis terra coram eo, et post eum solitudo deserti; neque est, qui effugiat eum.
4. Quasi aspectus equorum aspectus eorum; et quasi equites sic current.
5. Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exsilient, sicut sonitus flammæ ignis devorantis stipulam, velut populus fortis præparatus ad prœlium.
6. A facie ejus cruciabuntur populi; omnes vultus redigentur in ollam.
7. Sicut fortes current, quasi viri bellatores ascendent murum; viri in viis suis gradientur, et non declinabunt a semitis suis.
8. Unusquisue fratrem suum non coarctabit, singuli in calle suo ambulabunt; sed et per fenestras cadent, et non demolientur.
9. Urbem ingredientur, in muro current, domos conscendent, per fenestras intrabunt quasi fur.
10. A facie ejus contremuit terra, moti sunt cœli: sol et luna obtenebrati sunt, et stellæ retraxerunt splendorem suum. (*Isai.* 13, 10. *Mat.* 24, 29.)
11. Et Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui, quia multa sunt nimis castra ejus, quia fortia et facientia verbum ejus: magnus enim dies Domini, et terribilis valde; et quis sustinebit eum? (*Jerem.* 30, 7. *Amos* 5, 18. *Soph.* 1, 15.)
12. Nunc ergo dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu.
13. Et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra, et convertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus et misericors est, patiens et multæ misericordiæ, et præstabilis super malitia. (*Psal.* 85, 5. *Jon.* 4, 2.)
14. Quis scit, si convertatur, et ignoscat, et relinquat post se benedictionem, sacrificium, et libamen Domino Deo vestro? (*Jon.* 3, 9.)
15. Canite tuba in Sion, sanctificate jejunium, vocate cœtum, *
16. congregate populum, sanctificate ecclesiam, coadunate senes, congregate parvulos et sugentes ubera: egrediatur sponsus de cubili suo, et sponsa de thalamo suo.
17. Inter vestibulum et altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, et dicent: Parce, Domine, parce populo tuo, et ne des hereditatem tuam in opprobrium, ut dominentur eis nationes; quare dicunt in populis: Ubi est Deus eorum? * (*Supr.* 1, 14.)
18. Zelatus est Dominus terram, suam, et pepercit populo suo,
19. et respondit Dominus, et dixit populo suo: Ecce, ego mittam vobis frumentum, et vinum et oleum, et replebimini eis, et non dabo vos ultra opprobrium in gentibus.
20. Et eum, qui ab aquilone est, procul faciam a vobis, et expellam eum in terram inviam et desertam; faciem ejus contra mare orientale, et extremum ejus ad mare novissimum: et ascendet fœtor ejus, et ascendet putredo ejus, quia superbe egit.
21. Noli timere, terra, exulta et lætare, quoniam magnificavit Dominus ut faceret.
22. Nolite timere, animalia regionis, quia germinaverunt speciosa deserti, quia lignum attulit fructum suum; ficus et vinea dederunt virtutem suam.
23. Et filii Sion, exultate, et lætamini in Domino Deo vestro, quia dedit vobis doctorem justitiæ, et descendere faciet ad vos imbrem matutinum et serotinum sicut in principio.
24. Et implebuntur areæ frumento, et redundabunt torcularia vino et oleo.
25. Et reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, et rubigo et eruca: fortitudo mea magna, quam misi in vos.
26. Et comedetis vescentes, et satu-

rabimini; et laudabitis nomen Domini Dei vestri, qui fecit mirabilia vobiscum, et non confundetur populus meus in sempiternum.

27. Et scietis, quia in medio Israel ego sum, et ego Dominus Deus vester, et non est amplius, et non confundetur populus meus in æternum.

28. Et erit post hæc: effundam spiritum meum super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filiæ vestræ: senes vestri somnia somniabunt, et juvenes vestri visiones videbunt. (*Isai.* 44, 3. *Act.* 2, 17.)

29. Sed et super servos meos et ancillas in diebus illis effundam spiritum meum.

30. Et dabo prodigia in cœlo et in terra, sanguinem, et ignem et vaporem fumi.

31. Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus et horribilis. (*Supr.* 2, 10.)

32. Et erit: omnis, qui invocaverit nomen Domini, salvus erit, quia in monte Sion et in Jerusalem erit salvatio, sicut dixit Dominus, et in residuis, quos Dominus vocaverit. (*Rom.* 10, 13.)

CAPUT III.

1. Quia ecce in diebus illis et in tempore illo, cum convertero captivitatem Juda et Jerusalem,

2. congregabo omnes gentes, et deducam eas in vallem Josaphat, et disceptabo cum eis ibi super populo meo et hereditate mea Israel, quos disperserunt in nationibus, et terram meam diviserunt.

3. Et super populum meum miserunt sortem, et posuerunt puerum in prostibulo, et puellam vendiderunt pro vino, ut biberent.

4. Verum quid mihi et vobis, Tyrus et Sidon, et omnis terminus Palæstinorum? numquid ultionem vos reddetis mihi? et si ulciscimini vos contra me, cito velociter reddam vicissitudinem vobis super caput vestrum.

5. Argentum enim meum et aurum tulistis, et desiderabilia mea et pulcherrima intulistis in delubra vestra.

6. Et filios Juda et filios Jerusalem vendidistis filiis Græcorum, ut longe faceretis eos de finibus suis.

7. Ecce, ego suscitabo eos de loco, in quo vendidistis eos, et convertam retributionem vestram in caput vestrum.

8. Et vendam filios vestros et filias vestras in manibus filiorum Juda, et venundabunt eos Sabæis, genti longinquæ, quia Dominus locutus est.

9. Clamate hoc in gentibus, sanctificate bellum, suscitate robustos: accedant, ascendant omnes viri bellatores.

10. Concidite aratra vestra in gladios, et ligones vestros in lanceas. Infirmus dicat: Quia fortis ego sum.

11. Erumpite et venite, omnes gentes de circuitu, et congregamini; ibi occumbere faciet Dominus robustos tuos.

12. Consurgant et ascendant gentes in vallem Josaphat, quia ibi sedebo, ut judicem omnes gentes in circuitu.

13. Mittite falces, quoniam maturavit messis: venite, et descendite, quia plenum est torcular; exuberant torcularia, quia multiplicata est malitia eorum. (*Apoc.* 14, 15.)

14. Populi, populi in Valle concisionis, quia juxta est dies Domini in Valle concisionis.

15. Sol et luna obtenebrati sunt, et stellæ retraxerunt splendorem suum. (*Supr.* 2, 10.)

16. Et Dominus de Sion rugiet, et de Jerusalem dabit vocem suam; et movebuntur cœli et terra; et Dominus spes populi sui, et fortitudo filiorum Israel. (*Jer.* 25,30. *Amos* 1, 2.)

17. Et scietis, quia ego Dominus Deus vester habitans in Sion, monte sancto meo; et erit Jerusalem sancta, et alieni non transibunt per eam amplius.

18. Et erit in die illa: stillabunt montes dulcedinem, et colles fluent lacte, et per omnes rivos Juda ibunt aquæ, et fons de domo Domini egre-

dietur, et irrigabit torrentem spinarum. (*Amos* 9, 13.)

19. Aegyptus in desolationem erit, et Idumæa in desertum perditionis, pro eo quod inique egerint in filios Juda, et effuderint sanguinem innocentem in terra sua.

20. Et Judæa in æternum habitabitur, et Jerusalem in generationem et generationem.

21. Et mundabo sanguinem eorum, quem non mundaveram: et Dominus commorabitur in Sion.

PROPHETIA AMOS.

CAPUT I.

1. Verba Amos, qui fuit in pastoribus de Thecue, quæ vidit super Israel in diebus Oziæ regis Juda, et in diebus Jeroboam filii Joas regis Israel ante duos annos terræ motus. (*Zach.* 14, 5.)

2. Et dixit: Dominus de Sion rugiet, et de Jerusalem dabit vocem suam, et luxerunt speciosa pastorum, et exsiccatus est vertex Carmeli. (*Joel* 3, 16.)

3. Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Damasci, et super quatuor non convertam eum, eo quod trituraverint in plaustris ferreis Galaad.

4. Et mittam ignem in domum Azael, et devorabit domos Benadad.

5. Et conteram vectem Damasci, et disperdam habitatorem de campo idoli, et tenentem sceptrum de domo voluptatis, et transferetur populus Syriæ Cyrenen, dicit Dominus.

6. Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Gazæ, et super quatuor non convertam eum, eo quod transtulerint captivitatem perfectam, ut concluderent eam in Idumæa.

7. Et mittam ignem in murum Gazæ, et devorabit ædes ejus.

8. Et disperdam habitatorem de Azoto, et tenentem sceptrum de Ascalone, et convertam manum meam super Accaron, et peribunt reliqui Philistinorum, dicit Dominus Deus.

9. Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Tyri, et super quatuor non convertam eum, eo quod concluserint captivitatem perfectam in Idumæa, et non sint recordati fœderis fratrum.

10. Et mittam ignem in murum Tyri, et devorabit ædes ejus.

11. Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Edom, et super quatuor non convertam eum, eo quod persecutus sit in gladio fratrem suum, et violaverit misericordiam ejus, et tenuerit ultra furorem suum, et indignationem suam servaverit usque in finem.

12. Mittam ignem in Theman, et devorabit ædes Bosræ.

13. Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus filiorum Ammon, et super quatuor non convertam eum, eo quod dissecuerit prægnantes Galaad ad dilatandum terminum suum.

14. Et succendam ignem in muro Rabba, et devorabit ædes ejus in ululatu in die belli, et in turbine in die commotionis.

15. Et ibit Melchom in captivitatem, ipse et principes ejus simul, dicit Dominus.

CAPUT II.

1. Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Moab, et super quatuor non convertam eum, eo quod incenderit ossa regis Idumææ usque ad cinerem.

2. Et mittam ignem in Moab, et devorabit ædes Carioth, et morietur in sonitu Moab, in clangore tubæ:

3. et disperdam judicem de medio ejus, et omnes principes ejus interficiam cum eo, dicit Dominus.

4. Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Juda et super quatuor non convertam eum, eo quod abjecerit legem Domini, et mandata ejus non custodierit; deceperunt

enim eos idola sua, post quæ abierant patres eorum.
5. Et mittam ignem in Juda, et devorabit ædes Jerusalem.
6. Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Israel, et super quatuor non convertam eum, pro eo quod vendiderit pro argento justum, et pauperem pro calceamentis.
7. Qui conterunt super pulverem terræ capita pauperum, et viam humilium declinant, et filius ac pater ejus ierunt ad puellam, ut violarent nomen sanctum meum.
8. Et super vestimentis pignoratis accubuerunt juxta omne altare, et vinum damnatorum bibebant in domo Dei sui.
9. Ego autem exterminavi Amorrhæum a facie eorum, cujus altitudo, cedrorum altitudo ejus, et fortis ipse quasi quercus; et contrivi fructum ejus desuper, et radices ejus subter. (*Num.* 21,24. *Deut.* 2,24.)
10. Ego sum, qui ascendere vos feci de terra Aegypti, et duxi vos in deserto quadraginta annis, ut possideretis terram Amorrhæi. *
11. Et suscitavi de filiis vestris in prophetas, et de juvenibus vestris nazaræos: numquid non ita est, filii Israel? dicit Dominus. * (*Deut.* 8,2.)
12. Et propinabitis nazaræis vinum, et prophetis mandabitis, dicentes: Ne prophetetis.
13. Ecce, ego stridebo subter vos, sicut stridet plaustrum onustum fœno.
14. Et peribit fuga a veloce, et fortis non obtinebit virtutem suam, et robustus non salvabit animam suam;
15. et tenens arcum non stabit, et velox pedibus suis non salvabitur, et ascensor equi non salvabit animam suam,
16. et robustus corde inter fortes nudus fugiet in die illa, dicit Dominus.

CAPUT III.

1. Audite verbum, quod locutus est Dominus super vos, filii Israel; super omnem cognationem, quam eduxi de terra Aegypti, dicens:
2. Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terræ, idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras.
3. Numquid ambulabunt duo pariter, nisi convenerit eis?
4. Numquid rugiet leo in saltu, nisi habuerit prædam? numquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo, nisi aliquid apprehenderit?
5. Numquid cadet avis in laqueum terræ absque aucupe? numquid auferetur laqueus de terra, antequam quid ceperit?
6. Si clanget tuba in civitate, et populus non expavescet? si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit?
7. Quia non facit Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas.
8. Leo rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus est, quis non prophetabit?
9. Auditum facite in ædibus Azoti, et in ædibus terræ Aegypti, et dicite: Congregamini super montes Samariæ, et videte insanias multas in medio ejus, et calumniam patientes in penetralibus ejus.
10. Et nescierunt facere rectum, dicit Dominus, thesaurizantes iniquitatem, et rapinas in ædibus suis.
11. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tribulabitur, et circuietur terra, et detrahetur ex te fortitudo tua, et diripientur ædes tuæ.
12. Hæc dicit Dominus: Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ, sic eruentur filii Israel, qui habitant in Samaria in plaga lectuli, et in Damasci grabato.
13. Audite, et contestamini in domo Jacob, dicit Dominus Deus exercituum,
14. quia in die, cum visitare cœpero prævaricationes Israel, super eum visitabo, et super altaria Bethel, et amputabuntur cornua altaris, et cadent in terram.
15. Et percutiam domum hiemalem cum domo æstiva, et peribunt domus eburneæ, et dissipabuntur ædes multæ, dicit Dominus.

CAPUT IV.

1. Audite verbum hoc, vaccæ pingues, quæ estis in monte Samariæ; quæ calumniam facitis egenis, et confringitis pauperes; qui dicitis dominis vestris: Afferte, et bibemus.

2. Juravit Dominus Deus in sancto suo: Quia ecce dies venient super vos, et levabunt vos in contis, et reliquias vestras in ollis ferventibus.

3. Et per aperturas exibitis altera contra alteram, et projiciemini in Armon, dicit Dominus.

4. Venite ad Bethel, et impie agite, ad Galgalam, et multiplicate prævaricationem, et afferte mane victimas vestras, tribus diebus decimas vestras.

5. Et sacrificate de fermentato laudem, et vocate voluntarias oblationes, et annuntiate: sic enim voluistis, filii Israel, dicit Dominus Deus.

6. Unde et ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris, et indigentiam panum in omnibus locis vestris, et non estis reversi ad me, dicit Dominus.

7. Ego quoque prohibui a vobis imbrem, cum adhuc tres menses superessent usque ad messem, et plui super unam civitatem, et super alteram civitatem non plui: pars una compluta est, et pars, super quam non plui, aruit.

8. Et venerunt duæ et tres civitates ad unam civitatem, ut biberent aquam, et non sunt satiatæ, et non redistis ad me, dicit Dominus.

9. Percussi vos in vento urente, et in aurugine multitudinem hortorum vestrorum et vinearum vestrarum: oliveta vestra et ficeta vestra comedit eruca, et non redistis ad me, dicit Dominus. (*Agg.* 2, 18.)

10. Misi in vos mortem in via Aegypti, percussi in gladio juvenes vestros usque ad captivitatem equorum vestrorum, et ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras, et non redistis ad me, dicit Dominus.

11. Subverti vos, sicut subvertit Deus Sodomam et Gomorrham, et facti estis quasi torris raptus ab incendio, et non redistis ad me, dicit Dominus.

12. Quapropter hæc faciam tibi, Israel, postquam autem hæc fecero tibi, præparare in occursum Dei tui, Israel.

13. Quia ecce formans montes, et creans ventum, et annuntians homini eloquium suum, faciens matutinam nebulam, et gradiens super excelsa terræ: Dominus Deus exercituum nomen ejus.

CAPUT V.

1. Audite verbum istud, quod ego levo super vos planctum. Domus Israel cecidit, et non adjiciet, ut resurgat.

2. Virgo Israel projecta est in terram suam; non est, qui suscitet eam.

3. Quia hæc dicit Dominus Deus: Urbs, de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum, et de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem in domo Israel.

4. Quia hæc dicit Dominus domui Israel: Quærite me, et vivetis.

5. Et nolite quærere Bethel, et in Galgalam nolite intrare, et in Bersabee non transibitis, quia Galgala captiva ducetur, et Bethel erit inutilis.

6. Quærite Dominum, et vivite, ne forte comburatur ut ignis domus Joseph, et devorabit, et non erit qui extinguat Bethel.

7. Qui convertitis in absinthium judicium, et justitiam in terra relinquitis.

8. Facientem Arcturum et Orionem, et convertentem in mane tenebras, et diem in noctem mutantem, qui vocat aquas maris, et effundit eas super faciem terræ: Dominus nomen est ejus, (*Infr.* 9, 6.)

9. qui subridet vastitatem super robustum, et depopulationem super potentem affert.

10. Odio habuerunt corripientem in porta, et loquentem perfecte abominati sunt.

11. Idcirco, pro eo. quod diripiebatis pauperem, et prædam electam tollebatis ab eo, domos quadro la-

pide ædificabitis, et non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantissimas, et non bibetis vinum earum. (*Soph.* 1, 13.)
12. Quia cognovi multa scelera vestra et fortia peccata vestra: hostes justi accipientes munus, et pauperes deprimentes in porta.
13. Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.
14. Quærite bonum, et non malum, ut vivatis, et erit Dominus Deus exercituum vobiscum, sicut dixistis.
15. Odite malum, et diligite bonum, et constituite in porta judicium, si forte misereatur Dominus Deus exercituum reliquiis Joseph. (*Psl.* 96, 10. *Rom.* 12, 9.)
16. Propterea hæc dicit Dominus Deus, exercituum dominator: In omnibus plateis planctus, et in cunctis, quæ foris sunt, dicetur: Væ væ; et vocabunt agricolam ad luctum, et ad planctum eos, qui sciunt plangere.
17. Et in omnibus vineis erit planctus, quia pertransibo in medio tui, dicit Dominus.
18. Væ desiderantibus diem Domini: ad quid eam vobis? dies Domini ista tenebræ, et non lux. *
19. Quomodo, si fugiat vir a facie leonis, et occurat ei ursus, et ingrediatur domum, et innitatur manu sua super parietem, et mordeat eum coluber. * (*Joel* 2, 11.)
20. Numquid non tenebræ dies Domini, et non lux: et caligo, et non splendor in ea.
21. Odi et projeci festivitates vestras, et non capiam odorem cœtuum vestrorum. (*Isai.* 1, 11.)
22. Quodsi obtuleritis mihi holocautomata et munera vestra, non suscipiam, et vota pinguium vestrorum non respiciam.
23. Aufer a me tumultum carminum tuorum, et cantica lyræ tuæ non audiam.
24. Et revelabitur quasi aqua judicium, et justitia quasi torrens fortis.
25. Numquid hostias et sacrificium obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, domus Israel? (*Act.* 7, 42.)
26. Et portastis tabernaculum Moloch vestro, et imaginem idolorum vestrorum, sidus Dei vestri, quæ fecistis vobis.
27. Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus: Deus exercituum nomen ejus.

CAPUT VI.

1. Væ, qui opulenti estis in Sion, et confiditis in monte Samariæ; optimates capita populorum, ingredientes pompatice domum Israel. *
2. Transite in Chalane, et videte, et ite inde in Emath magnam, et descendite in Geth Palæstinorum, et ad optima quæque regna horum, si latior terminus eorum termino vestro est. * (*Luc.* 6, 24.)
3. Qui separati estis in diem malum, et appropinquatis solio iniquitatis:
4. qui dormitis in lectis eburneis, et lascivitis in stratis vestris: qui comeditis agnum de grege, et vitulos de medio armenti:
5. qui canitis ad vocem psalterii; sicut David putaverunt se habere vasa cantici.
6. Bibentes vinum in phialis, et optimo unguento delibuti, et nihil patiebantur super contritione Joseph.
7. Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium, et auferetur factio lascivientium.
8. Juravit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus Deus exercituum: Detestor ego superbiam Jacob, et domos ejus odi, et tradam civitatem cum habitatoribus suis. (*Jer.* 51, 14.)
9. Quodsi reliqui fuerint decem viri in domo una, et ipsi morientur.
10. Et tollet eum propinquus suus, et comburet eum, ut efferat ossa de domo, et dicet ei, qui in penetralibus domus est: Numquid adhuc est penes te?
11. Et respondebit: Finis est. Et dicet ei: Tace, et non recorderis nominis Domini:
12. quia ecce Dominus mandabit, et percutiet domum majorem ruinis, et domum minorem scissionibus.
13. Numquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bubalis, quoniam convertistis in amari-

tudinem judicium, et fructum justitiæ in absinthium?
14. Qui lætamini in nihilo, qui dicitis: Numquid non in fortitudine nostra assumsimus nobis cornua?
15. Ecce enim suscitabo super vos, domus Israel, dicit Dominus Deus exercituum, gentem: et conteret vos ab introitu Emath usque ad torrentem deserti.

CAPUT VII.

1. Hæc ostendit mihi Dominus Deus; et ecce, fictor locustæ in principio germinantium serotini imbris, et ecce, serotinus post tonsionem regis.
2. Et factum est, cum consummasset comedere herbam terræ, dixi: Domine Deus, propitius esto, obsecro: quis suscitabit Jacob, quia parvulus est?
3. Misertus est Dominus super hoc: Non erit, dixit Dominus.
4. Hæc ostendit mihi Dominus Deus: et ecce, vocabat judicium ad ignem Dominus Deus: et devoravit abyssum multam, et comedit simul partem.
5. Et dixi: Domine Deus, quiesce, obsecro: quis suscitabit Jacob, quia parvulus est?
6. Misertus est Dominus super hoc: Sed et istud non erit, dixit Dominus Deus.
7. Hæc ostendit mihi Dominus: et ecce, Dominus stans super murum litum, et in manu ejus trulla cæmentarii.
8. Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides, Amos? Et dixi: Trullam cæmentarii. Et dixit Dominus: Ecce, ego ponam trullam in medio populi mei Israel: non adjiciam ultra superinducere eum.
9. Et demolientur excelsa idoli, et sanctificationes Israel desolabuntur, et consurgam super domum Jeroboam in gladio.
10. Et misit Amasias, sacerdos Bethel, ad Jeroboam regem Israel, dicens: Rebellavit contra te Amos in medio domus Israel: non poterit terra sustinere universos sermones ejus.
11. Hæc enim dicit Amos: In gladio morietur Jeroboam, et Israel captivus migrabit de terra sua.
12. Et dixit Amasias ad Amos: Qui vides, gradere, fuge in terram Juda, et comede ibi panem, et prophetabis ibi,
13. et in Bethel non adjicies ultra ut prophetes, quia sanctificatio regis est, et domus regni est.
14. Responditque Amos, et dixit ad Amasiam: Non sum propheta, et non sum filius prophetæ, sed armentarius ego sum, vellicans sycomoros.
15. Et tulit me Dominus, cum sequerer gregem; et dixit Dominus ad me: Vade, propheta ad populum meum Israel.
16. Et nunc audi verbum Domini: Tu dicis: Non prophetabis super Israel, et non stillabis super domum idoli.
17. Propter hoc hæc dicit Dominus: Uxor tua in civitate fornicabitur, et filii tui et filiæ tuæ in gladio cadent, et humus tua funiculo metietur, et tu in terra polluta morieris, et Israel captivus migrabit de terra sua.

CAPUT VIII.

1. Hæc ostendit mihi Dominus Deus; et ecce, uncinus pomorum.
2. Et dixit: Quid tu vides, Amos? Et dixi: Uncinum pomorum. Et dixit Dominus ad me: Venit finis super populum meum Israel: non adjiciam ultra, ut pertranseam eum.
3. Et stridebunt cardines templi in die illa, dicit Dominus Deus: multi morientur, in omni loco projicietur silentium.
4. Audite hoc, qui conteritis pauperem, et deficere facitis egenos terræ,
5. dicentes: Quando transibit mensis, et venundabimus merces: et sabbatum, et aperiemus frumentum, ut imminuamus mensuram, et augeamus siclum, et supponamus stateras dolosas,
6. ut possideamus in argento egenos et pauperes pro calceamentis, et quisquilias frumenti vendamus?
7. Juravit Dominus in superbiam

Jacob: Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum.
8. Numquid super isto non commovebitur terra, et lugebit omnis habitator ejus; et ascendet quasi fluvius universus, et ejicietur, et defluet quasi rivus Aegypti?
9. Et erit in die illa, dicit Dominus Deus: Occidet sol in meridie, et tenebrescere faciam terram in die luminis:
10. et convertam festivitates vestras in luctum, et omnia cantica vestra in planctum, et inducam super omne dorsum vestrum saccum, et super omne caput calvitium, et ponam eam quasi luctum unigeniti, et novissima ejus quasi diem amarum. (*Tob.* 2, 6. I. *Mach.* 1, 41.)
11. Ecce, dies veniunt, dicit Dominus, et mittam famem in terram: non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini.
12. Et commovebuntur a mari usque ad mare et ab aquilone usque ad orientem: circuibunt quærentes verbum Domini, et non invenient.
13. In die illa deficient virgines pulchræ, et adolescentes in siti;
14. qui jurant in delicto Samariæ, et dicunt: Vivit Deus tuus Dan, et vivit via Bersabee: et cadent, et non resurgent ultra.

CAPUT IX.

1. Vidi Dominum stantem super altare; et dixit: Percute cardinem: et commoveantur superliminaria, avaritia enim in capite omnium, et novissimum eorum in gladio interficiam, non erit fuga eis. Fugient, et non salvabitur ex eis, qui fugerit.
2. Si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos, et si ascenderint usque in cœlum, inde detraham eos. (*Psal.* 138, 8.)
3. Et si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos, et si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, et mordebit eos.
4. Et si abierint in captivitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gladio, et occidet eos, et ponam oculos meos super eos in malum, et non in bonum. (*Jer.* 44, 11.)
5. Et Dominus Deus exercituum, qui tangit terram, et tabescet, et lugebunt omnes habitantes in ea, et defluet sicut fluvius Aegypti:
6. qui ædificat in cœlo ascensionem suam, et fasciculum suum super terram fundavit, qui vocat aquas maris, et effundit eas super faciem terræ: Dominus nomen ejus. (*Supr.* 5, 8.)
7. Numquid non ut filii Aethiopum vos estis mihi, filii Israel? ait Dominus; numquid non Israel ascendere feci de terra Aegypti, et Palæstinos de Cappadocia, et Syros de Cyrene? *
8. Ecce, oculi Domini Dei super regnum peccans, et conteram illud a facie terræ. Verumtamen conterens non conteram domum Jacob, dicit Dominus. * (*Jer.* 47, 4.)
9. Ecce enim mandabo ego, et concutiam in omnibus gentibus domum Israel, sicut concutitur triticum in cribro, et non cadet lapillus super terram.
10. In gladio morientur omnes peccatores populi mei, qui dicunt: Non appropinquabit, et non veniet super nos malum.
11. In die illa suscitabo tabernaculum David, quod cecidit, et reædificabo aperturas murorum ejus, et ea, quæ corruerant, instaurabo, et reædificabo illud sicut in diebus antiquis, (*Act.* 15, 16.)
12. ut possideant reliquias Idumææ et omnes nationes, eo quod invocatum sit nomen meum super eos, dicit Dominus faciens hæc.
13. Ecce, dies veniunt, dicit Dominus, et comprehendet arator messorem, et calcator uvæ mittentem semen, et stillabunt montes dulcedinem, et omnes colles culti erunt. *
14. Et convertam captivitatem populi mei Israel, et ædificabunt civitates desertas, et inhabitabunt, et plantabunt vineas, et bibent vinum earum, et facient hortos, et comedent fructus eorum. * (*Joel* 3, 18.)
15. Et plantabo eos super humum suam, et non evellam eos ultra de terra sua, quam dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

PROPHETIA ABDIÆ.

1. Visio Abdiæ. Hæc dicit Dominus Deus ad Edom: Auditum audivimus a Domino, et legatum ad gentes misit: Surgite, et consurgamus adversus eum in prælium. (*Jer*. 49, 14.)

2. Ecce, parvulum dedi te in gentibus, contemtibilis tu es valde.

3. Superbia cordis tui extulit te, habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum, qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram?

4. Si exaltatus fueris ut aquila, et si inter sidera posueris nidum tuum: inde detraham te, dicit Dominus.

5. Si fures introissent ad te, si latrones per noctem, quomodo conticuisses? nonne furati essent sufficentia sibi? si vindemiatores introissent ad te, numquid saltem racemum reliquissent tibi?

6. Quomodo scrutati sunt Esau, investigaverunt abscondita ejus?

7. Usque ad terminum emiserunt te, omnes viri fœderis tui illuserunt tibi, invaluerunt adversum te viri pacis tuæ, qui comedunt tecum, ponent insidias subter te: non est prudentia in eo.

8. Numquid non in die illa, dicit Dominus, perdam sapientes de Idumæa, et prudentiam de monte Esau? (*Isai*. 29, 14. I. *Cor*. 1, 19.)

9. Et timebunt fortes tui a meridie, ut intereat vir de monte Esau.

10. Propter interfectionem et propter iniquitatem in fratrem tuum Jacob, operiet te confusio, et peribis in æternum. (*Gen*. 27, 42.)

11. In die, cum stares adversus eum, quando capiebant alieni exercitum ejus, et extranei ingrediebantur portas ejus, et super Jerusalem mittebant sortem; tu quoque eras quasi unus ex eis.

12. Et non despicies in die fratris tui, in die peregrinationis ejus, et non lætaberis super filios Juda in die perditionis eorum, et non magnificabis os tuum in die angustiæ.

13. Neque ingredieris portam populi mei in die ruinæ eorum, neque despicies et tu in malis ejus in die vastitatis illius, et non emitteris adversus exercitum ejus in die vastitatis illius.

14. Neque stabis in exitibus, ut interficias eos, qui fugerint, et non concludes reliquos ejus in die tribulationis.

15. Quoniam juxta est dies Domini super omnes gentes: sicut fecisti, fiet tibi: retributionem tuam convertet in caput tuum.

16. Quomodo enim bibistis super montem sanctum meum, bibent omnes gentes jugiter, et bibent, et absorbebunt, et erunt, quasi non sint.

17. Et in monte Sion erit salvatio, et erit sanctus, et possidebit domus Jacob eos, qui se possederant.

18. Et erit domus Jacob ignis, et domus Joseph flamma, et domus Esau stipula, et succendentur in eis, et devorabunt eos, et non erunt reliquiæ domus Esau, quia Dominus locutus est.

19. Et hereditabunt hi, qui ad austrum sunt, montem Esau, et qui in campestribus Philisthiim, et possidebunt regionem Ephraim, et regionem Samariæ, et Benjamin possidebit Galaad.

20. Et transmigratio exercitus hujus filiorum Israel, omnia loca Chananæorum usque ad Sareptam, et transmigratio Jerusalem, quæ in Bosphoro est, possidebit civitates austri.

21. Et ascendent salvatores in montem Sion, judicare montem Esau, et erit Domino regnum.

PROPHETIA JONÆ.

CAPUT I.

1. Et factum est verbum Domini ad Jonam, filium Amathi dicens:

2. Surge, et vade in Niniven civitatem grandem, et prædica in ea, quia ascendit malitia ejus coram me.

3. Et surrexit Jonas, ut fugeret in Tharsis a facie Domini, et descendit in Joppen, et invenit navem euntem in Tharsis; et dedit naulum ejus, et descendit in eam, ut iret cum eis in Tharsis a facie Domini.

4. Dominus autem misit ventum magnum in mare; et facta est tempestas magna in mari, et navis periclitabatur conteri.

5. Et timuerunt nautæ, et clamaverunt viri ad deum suum; et miserunt vasa, quæ erant in navi, in mare, ut alleviaretur ab eis; et Jonas descendit ad interiora navis, et dormiebat sopore gravi.

6. Et accessit ad eum gubernator, et dixit ei: Quid tu sopore deprimeris? surge, invoca Deum tuum, si forte recogitet Deus de nobis, et non pereamus.

7. Et dixit vir ad collegam suum: Venite et mittamus sortes, et sciamus, quare hoc malum sit nobis. Et miserunt sortes; et cecidit sors super Jonam.

8. Et dixerunt ad eum: Indica nobis, cujus causa malum istud sit nobis: quod est opus tuum? quæ terra tua? et quo vadis? vel ex quo populo es tu?

9. Et dixit ad eos: Hebræus ego sum, et Dominum Deum cœli ego timeo, qui fecit mare et aridam.

10. Et timuerunt viri timore magno, et dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti? (Cognoverunt enim viri, quod a facie Domini fugeret, quia indicaverat eis.)

11. Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, et cessabit mare a nobis? quia mare ibat, et intumescebat.

12. Et dixit ad eos: Tollite me, et mittite in mare, et cessabit mare a vobis: scio enim ego, quoniam propter me tempestas hæc grandis venit super vos.

13. Et remigabant viri, ut reverterentur ad aridam, et non valebant, quia mare ibat, et intumescebat super eos.

14. Et clamaverunt ad Dominum, et dixerunt: Quæsumus, Domine, ne pereamus in anima viri istius, et ne des super nos sanguinem innocentem, quia tu, Domine, sicut voluisti, fecisti.

15. Et tulerunt Jonam, et miserunt in mare; et stetit mare a fervore suo.

16. Et timuerunt viri timore magno Dominum, et immolaverunt hostias Domino, et voverunt vota.

CAPUT II.

1. Et præparavit Dominus piscem grandem, ut deglutiret Jonam; et erat Jonas in ventre piscis tribus diebus, et tribus noctibus. (*Mat.* 12, 39. *Luc.* 11, 30.)

2. Et oravit Jonas ad Dominum Deum suum de ventre piscis.

3. Et dixit:

Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, et exaudivit me: de ventre inferi clamavi, et exaudisti vocem meam. (*Psal.* 119, 1. I. *Cor.* 15, 4.)

4. Et projecisti me in profundum in corde maris, et flumen circumdedit me: omnes gurgites tui et fluctus tui super me transierunt.

5. Et ego dixi: Abjectus sum a conspectu oculorum tuorum; verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum. *(*Psal.* 68, 2.)

6. Circumdederunt me aquæ usque ad animam: abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum. *

7. Ad extrema montium descendi: terræ vectes concluserunt me in æternum, et sublevabis de corruptione vitam meam, Domine Deus meus.

8. Cum angustiaretur in me anima

mea, Domini recordatus sum, ut veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum.

9. Qui custodiunt vanitates frustra, misericordiam suam derelinquunt.

10. Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quæcumque vovi, reddam pro salute Domino.

11. Et dixit Dominus pisci, et evomuit Jonam in aridam.

CAPUT III.

1. Et factum est verbum Domini ad Jonam secundo, dicens:

2. Surge, et vade in Niniven civitatem magnam, et prædica in ea prædicationem, quam ego loquor ad te.

3. Et surrexit Jonas, et abiit in Niniven juxta verbum Domini; et Ninive erat civitas magna itinere trium dierum.

4. Et cœpit Jonas introire in civitatem itinere diei unius, et clamavit, et dixit: Adhuc quadraginta dies, et Ninive subvertetur.

5. Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum, et prædicaverunt jejunium, et vestiti sunt saccis a majore usque ad minorem. (*Mat.* 12, 41. *Luc.* 11, 32.)

6. Et pervenit verbum ad regem Ninive; et surrexit de solio suo, et abjecit vestimentum suum a se, et indutus est sacco, et sedit in cinere.

7. Et clamavit, et dixit in Ninive ex ore regis et principum ejus, dicens: Homines et jumenta, et boves et pecora non gustent quidquam, nec pascantur, et aquam non bibant.

8. Et operiantur saccis homines et jumenta, et clament ad Dominum in fortitudine, et convertatur vir a via sua mala, et ab iniquitate, quæ est in manibus eorum.

9. Quis scit, si convertatur, et ignoscat Deus: et revertatur a furore iræ suæ, et non peribimus? (*Jer.* 18, 11. *Joel* 2, 14.)

10. Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala; et misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, et non fecit.

CAPUT IV.

1. Et afflictus est Jonas afflictione magna, et iratus est;

2. et oravit ad Dominum, et dixit: Obsecro, Domine, numquid non hoc est verbum meum, cum adhuc essem in terra mea? propter hoc præoccupavi, ut fugerem in Tharsis: scio enim, quia tu Deus clemens et misericors es, patiens, et multæ miserationis, et ignoscens super malitia. (*Joel* 2, 13.)

3. Et nunc, Domine, tolle quæso animam meam a me, quia melior est mihi mors, quam vita.

4. Et dixit Dominus: Putasne, bene irasceris tu?

5. Et egressus est Jonas de civitate, et sedit contra orientem civitatis, et fecit sibimet umbraculum ibi, et sedebat subter illud in umbra, donec videret, quid accideret civitati.

6. Et præparavit Dominus Deus hederam, et ascendit super caput Jonæ, ut esset umbra super caput ejus, et protegeret eum; laboraverat enim; et lætatus est Jonas super hedera lætitia magna.

7. Et paravit Deus vermen ascensu diluculi in crastinum; et percussit hederam, et exaruit.

8. Et cum ortus fuisset sol, præcepit Dominus vento calido et urenti; et percussit sol super caput Jonæ, et æstuabat; et petivit animæ suæ, ut moreretur, et dixit: Melius est mihi mori, quam vivere.

9. Et dixit Dominus ad Jonam: Putasne, bene irasceris tu super hedera? Et dixit: Bene irascor ego usque ad mortem.

10. Et dixit Dominus: Tu doles super hederam, in qua non laborasti, neque fecisti, ut cresceret: quæ sub una nocte nata est, et sub una nocte periit.

11. Et ego non parcam Ninive civitati magnæ, in qua sunt plus quam centum viginti millia hominum, qui nesciunt, quid sit inter dexteram et sinistram suam, et jumenta multa?

PROPHETIA MICHÆÆ.

CAPUT I.

1. Verbum Domini, quod factum est ad Michæam Morasthiten, in diebus Joathan, Achaz et Ezechiæ regum Juda; quod vidit super Samariam et Jerusalem. *(*Deut.* 32, 1.)

2. Audite, populi omnes, et attendat terra et plenitudo ejus, et sit Dominus Deus vobis in testem, Dominus de templo sancto suo. *

3. Quia, ecce, Dominus egredietur de loco suo, et descendet, et calcabit super excelsa terræ. (*Isai.* 26, 21.)

4. Et consumentur montes subtus eum, et valles scindentur sicut cera a facie ignis, et sicut aquæ, quæ decurrunt in præceps.

5. In scelere Jacob omne istud, et in peccatis domus Israel: quod scelus Jacob? nonne Samaria? et quæ excelsa Judæ? nonne Jerusalem?

6. Et ponam Samariam quasi acervum lapidum in agro, cum plantatur vinea, et detraham in vallem lapides ejus, et fundamenta ejus revelabo.

7. Et omnia sculptilia ejus concidentur, et omnes mercedes ejus comburentur igne, et omnia idola ejus ponam in perditionem, quia de mercedibus meretricis congregata sunt, et usque ad mercedem meretricis revertentur.

8. Super hoc plangam, et ululabo, vadam spoliatus et nudus, faciam planctum velut draconum, et luctum quasi struthionum;

9. quia desperata est plaga ejus, quia venit usque ad Judam, tetigit portam populi mei usque ad Jerusalem.

10. In Geth nolite annuntiare, lacrymis ne ploretis, in Domo pulveris pulvere vos conspergite.

11. Et transite vobis, Habitatio pulchra, confusa ignominia; non est egressa, quæ habitat in exitu: planctum Domus vicina accipiet ex vobis, quæ stetit sibimet,

12. quia infirmata est in bonum, quæ habitat in amaritudinibus, quia descendit malum a Domino in portam Jerusalem.

13. Tumultus quadrigæ stuporis habitanti Lachis: principium peccati est filiæ Sion, quia in te inventa sunt scelera Israel.

14. Propterea dabit emissarios super hereditatem Geth, Domus mendacii in deceptionem regibus Israel.

15. Adhuc heredem adducam tibi, quæ habitas in Maresa, usque ad Odollam veniet gloria Israel.

16. Decalvare, et tondere super filios deliciarum tuarum: dilata calvitium tuum sicut aquila, quoniam captivi ducti sunt ex te.

CAPUT II.

1. Væ, qui cogitatis inutile, et operamini malum in cubilibus vestris: in luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum.

2. Et concupierunt agros, et violenter tulerunt, et rapuerunt domos, et calumniabantur virum et domum ejus, virum et hereditatem ejus.

3. Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce, ego cogito super familiam istam malum, unde non auferetis colla vestra, et non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est.

4. In die illa sumetur super vos parabola, et cantabitur canticum cum suavitate, dicentium: Depopulatione vastati sumus, pars populi mei commutata est: quomodo recedet a me, cum revertatur, qui regiones nostras dividat?

5. Propter hoc non erit tibi mittens funiculum sortis in cœtu Domini.

6. Ne loquamini loquentes: Non stillabit super istos, non comprehendet confusio.

7. Dicit domus Jacob: Numquid abbreviatus est spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes ejus? Nonne verba mea bona sunt cum eo, qui recte graditur?

8. Et e contrario populus meus in adversarium consurrexit: desuper tunica pallium sustulistis, et eos, qui transibant simpliciter, convertistis in bellum.
9. Mulieres populi mei ejecistis de domo deliciarum suarum: a parvulis earum tulistis laudem meam in perpetuum.
10. Surgite, et ite, quia non habetis hic requiem, propter immunditiam ejus corrumpetur putredine pessima.
11. Utinam non essem vir habens spiritum, et mendacium potius loquerer: stillabo tibi in vinum et in ebrietatem, et erit super quem stillatur populus iste.
12. Congregatione congregabo, Jacob, totum te, in unum conducam reliquias Israel, pariter ponam illum quasi gregem in ovili, quasi pecus in medio caularum: tumultuabuntur a multitudine hominum.
13. Ascendet enim pandens iter ante eos: divident, et transibunt portam, et ingredientur per eam; et transibit rex eorum coram eis, et Dominus in capite eorum.

CAPUT III.

1. Et dixi: Audite, principes Jacob et duces domus Israel: Numquid non vestrum est, scire judicium,
2. qui odio habetis bonum, et diligitis malum: qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis, et carnem eorum desuper ossibus eorum?
3. Qui comederunt carnem populi mei, et pellem eorum desuper excoriaverunt, et ossa eorum confregerunt, et conciderunt sicut in lebete, et quasi carnem in medio ollæ.
4. Tunc clamabunt ad Dominum, et non exaudiet eos, et abscondet faciem suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis.
5. Hæc dicit Dominus super prophetas, qui seducunt populum meum, qui mordent dentibus suis, et prædicant pacem, et si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prœlium.
6. Propterea nox vobis pro visione erit, et tenebræ vobis pro divinatione, et occumbet sol super prophetas, et obtenebrabitur super eos dies.
7. Et confundentur, qui vident visiones, et confundentur divini, et operient omnes vultus suos, quia non est responsum Dei.
8. Verumtamen ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, judicio et virtute, ut annuntiem Jacob scelus suum, et Israel peccatum suum.
9. Audite hoc, principes domus Jacob, et judices domus Israel, qui abominamini judicium, et omnia recta pervertitis: * (*Ezech.* 22, 27.)
10. qui ædificatis Sion in sanguinibus, et Jerusalem in iniquitate.
11. Principes ejus in muneribus judicabant, et sacerdotes ejus in mercede docebant, et prophetæ ejus in pecunia divinabant, et super Dominum requiescebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? non venient super nos mala. *
12. Propter hoc, causa vestri, Sion quasi ager arabitur, et Jerusalem quasi acervus lapidum erit, et mons templi in excelsa silvarum. (*Jer.* 26, 18.)

CAPUT IV.

1. Et erit, in novissimo dierum erit mons domus Domini præparatus in vertice montium et sublimis super colles, et fluent ad eum populi. (*Isai.* 2, 2.)
2. Et properabunt gentes multæ et dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos de viis suis, et ibimus in semitis ejus, quia de Sion egredietur lex, et verbum Domini de Jerusalem.
3. Et judicabit inter populos multos, et corripiet gentes fortes usque in longinquum, et concident gladios suos in vomeres, et hastas suas in ligones: non sumet gens adversus gentem gladium, et non discent ultra belligerare.
4. Et sedebit vir subtus vitem suam et subtus ficum suam, et non erit,

qui deterreat, quia os Domini exercituum locutum est. (*Zach.* 3, 10.)

5. Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in nomine dei sui, nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei nostri in æternum et ultra.

6. In die illa, dicit Dominus, congregabo claudicantem, et eam, quam ejeceram, colligam, et quam afflixeram,

7. et ponam claudicantem in reliquias, et eam, quæ laboraverat, in gentem robustam, et regnabit Dominus super eos in monte Sion, ex hoc nunc et usque in æternum. (*Soph.* 3, 19. *Dan.* 7, 14.)

8. Et tu, turris gregis nebulosa filiæ Sion, usque ad te veniet, et veniet potestas prima, regnum filiæ Jerusalem.

9. Nunc quare mœrore contraheris? numquid rex non est tibi, aut consiliarius tuus periit, quia comprehendit te dolor sicut parturientem?

10. Dole, et satage, filia Sion, quasi parturiens, quia nunc egredieris de civitate, et habitabis in regione, et venies usque ad Babylonem, ibi liberaberis: ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum.

11. Et nunc congregatæ sunt super te gentes multæ, quæ dicunt: Lapidetur; et aspiciat in Sion oculus noster.

12. Ipsi autem non cognoverunt cogitationes Domini, et non intellexerunt consilium ejus, quia congregavit eos quasi fœnum areæ.

13. Surge, et tritura, filia Sion, quia cornu tuum ponam ferreum, et ungulas tuas ponam æreas, et comminues populos multos, et interficies Domino rapinas eorum, et fortitudinem eorum Domino universæ terræ.

CAPUT V.

1. Nunc vastaberis, filia latronis: obsidionem posuerunt super nos, in virga percutient maxillam judicis Israel.

2. Et tu Bethlehem Ephratha parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, et egressus ejus ab initio a diebus æternitatis. (*Mat.* 2, 6.)

3. Propter hoc dabit eos usque ad tempus, in quo parturiens pariet, et reliquiæ fratrum ejus convertentur ad filios Israel.

4. Et stabit, et pascet in fortitudine Domini, in sublimitate nominis Domini Dei sui, et convertentur quia nunc magnificabitur usque ad terminos terræ.

5. Et erit iste pax, cum venerit Assyrius in terram nostram, et quando calcaverit in domibus nostris, et suscitabimus super eum septem pastores, et octo primates homines.

6. Et pascent terram Assur in gladio, et terram Nemrod in lanceis ejus, et liberabit ab Assur, cum venerit in terram nostram, et cum calcaverit in finibus nostris.

7. Et erunt reliquiæ Jacob in medio populorum multorum, quasi ros a Domino, et quasi stillæ super herbam, quæ non exspectat virum, et non præstolatur filios hominum.

8. Et erunt reliquiæ Jacob in gentibus in medio populorum multorum, quasi leo in jumentis silvarum, et quasi catulus leonis in gregibus pecorum; qui cum transierit, et conculcaverit et ceperit, non est, qui eruat.

9. Exaltabitur manus tua super hostes tuos, et omnes inimici tui interibunt.

10. Et erit in die illa, dicit Dominus: Auferam equos tuos de medio tui, et disperdam quadrigas tuas.

11. Et perdam civitates terræ tuæ, et destruam omnes munitiones tuas, et auferam maleficia de manu tua, et divinationes non erunt in te.

12. Et perire faciam sculptilia tua et statuas tuas de medio tui, et non adorabis ultra opera manuum tuarum.

13. Et evellam lucos tuos de medio tui, et conteram civitates tuas.

14. Et faciam in furore et in indignatione ultionem in omnibus gentibus, quæ non audierunt.

CAPUT VI.

1. Audite, quæ Dominus loquitur: Surge, contende judicio adversum

montes, et audiant colles vocem tuam.

2. Audiant montes judicium Domini et fortia fundamenta terræ, quia judicium Domini cum populo suo, et cum Israel dijudicabitur.

3. Popule meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? responde mihi. (*Jer.* 2, 5.)

4. Quia eduxi te de terra Aegypti, et de domo servientium liberavi te, et misi ante faciem tuam Moysen, et Aaron et Mariam?

5. Popule meus, memento quæso, quid cogitaverit Balac, rex Moab, et quid responderit ei Balaam filius Beor de Setim usque ad Galgalam, ut cognosceres justitias Domini. *

6. Quid dignum offeram Domino? curvabo genu Deo excelso? numquid offeram ei holocautomata et vitulos anniculos? * (*Num.* 22 et 23.)

7. Numquid placari potest Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ?

8. Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, et quid Dominus requirat a te: Utique facere judicium, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo. (*Zach.* 7, 9. *Mat.* 23, 23.)

9. Vox Domini ad civitatem clamat, et salus erit timentibus nomen tuum: Audite tribus, et quis approbabit illud?

10. Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis, et mensura minor iræ plena.

11. Numquid justificabo stateram impiam et saccelli pondera dolosa?

12. In quibus divites ejus repleti sunt iniquitate, et habitantes in ea loquebantur mendacium, et lingua eorum fraudulenta in ore eorum.

13. Et ego ergo cœpi percutere te perditione super peccatis tuis.

14. Tu comedes, et non saturaberis; et humiliatio tua in medio tui, et apprehendes, et non salvabis, et quos salvaveris, in gladium dabo.

15. Tu seminabis, et non metes: tu calcabis olivam, et non ungeris oleo, et mustum, et non bibes vinum. (*Deut.* 28, 38. *Agg.* 1, 6.)

16. Et custodisti præcepta Amri, et omne opus domus Achab, et ambulasti in voluntatibus eorum, ut darem te in perditionem, et habitantes in ea in sibilum, et opprobrium populi mei portabitis.

CAPUT VII.

1. Væ mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ: non est botrus ad comedendum, præcoquas ficus desideravit anima mea.

2. Periit sanctus de terra, et rectus in hominibus non est: omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum ad mortem venatur.

3. Malum manuum suarum dicunt bonum: princeps postulat, et judex in reddendo est, et magnus locutus est desiderium animæ suæ, et conturbaverunt eam.

4. Qui optimus in eis est, quasi paliurus; et qui rectus, quasi spina de sepe. Dies speculationis tuæ, visitatio tua venit; nunc erit vastitas eorum.

5. Nolite credere amico, et nolite confidere in duce: ab ea, quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui.

6. Quia filius contumeliam facit patri, et filia consurgit adversus matrem suam, nurus adversus socrum suam, et inimici hominis domestici ejus. (*Mat.* 10, 35.)

7. Ego autem ad Dominum aspiciam, exspectabo Deum salvatorem meum: audiet me Deus meus.

8. Ne læteris, inimica mea, super me, quia cecidi: consurgam, cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est.

9. Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec causam meam judicet, et faciat judicium meum; educet me in lucem, videbo justitiam ejus.

10. Et aspiciet inimica mea, et operietur confusione, quæ dicit ad me: Ubi est Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt in eam; nunc erit in conculcationem, ut lutum platearum.

11. Dies, ut ædificentur maceriæ tuæ; in die illa longe fiet lex.
12. In die illa et usque ad te veniet de Assur, et usque ad civitates munitas, et a civitatibus munitis usque ad flumen, et ad mare de mari, et ad montem de monte.
13. Et terra erit in desolationem propter habitatores suos, et propter fructum cogitationum eorum.
14. Pasce populum tuum in virga tua, gregem hereditatis tuæ, habitantes solos in saltu, in medio Carmeli; pascentur Basan et Galaad juxta dies antiquos.
15. Secundum dies egressionis tuæ de terra Aegypti ostendam ei mirabilia.
16. Videbunt gentes, et confundentur super omni fortitudine sua; ponent manum super os, aures eorum surdæ erunt.
17. Lingent pulverem sicut serpentes, velut reptilia terræ perturbabuntur in ædibus suis; Dominum Deum nostrum formidabunt, et timebunt te.
18. Quis Deus similis tui, qui aufers iniquitatem, et transis peccatum reliquiarum hereditatis tuæ? Non immittet ultra furorem suum, quoniam volens misericordiam est. (*Jer.* 10, 6. *Act.* 10, 43.)
19. Revertetur, et miserebitur nostri; deponet iniquitates nostras, et projiciet in profundum maris omnia peccata nostra.
20. Dabis veritatem Jacob, misericordiam Abraham, quæ jurasti patribus nostris a diebus antiquis.

PROPHETIA NAHUM.

CAPUT I.

1. Onus Ninive: Liber visionis Nahum Elcesæi.
2. Deus æmulator, et ulciscens Dominus: ulciscens Dominus, et habens furorem; ulciscens Dominus in hostes suos, et irascens ipse inimicis suis;
3. Dominus patiens, et magnus fortitudine, et mundans non faciet innocentem; Dominus in tempestate et turbine viæ ejus, et nebulæ pulvis pedum ejus;
4. increpans mare, et exsiccans illud, et omnia flumina ad desertum deducens. Infirmatus est Basan et Carmelus; et flos Libani elanguit.
5. Montes commoti sunt ab eo, et colles desolati sunt; et contremuit terra a facie ejus, et orbis et omnes habitantes in eo.
6. Ante faciem indignationis ejus quis stabit? et quis resistet in ira furoris ejus? indignatio ejus effusa est ut ignis; et petræ dissolutæ sunt ab eo.
7. Bonus Dominus, et confortans in die tribulationis, et sciens sperantes in se.
8. Et in diluvio prætereunte consummationem faciet loci ejus; et inimicos ejus persequentur tenebræ.
9. Quid cogitatis contra Dominum? consummationem ipse faciet; non consurget duplex tribulatio.
10. Quia sicut spinæ se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium: consumentur quasi stipula ariditate plena.
11. Ex te exibit cogitans contra Dominum malitiam; mente pertractans prævaricationem.
12. Hæc dicit Dominus: Si perfecti fuerint, et ita plures, sic quoque attondentur, et pertransibit: afflixi te, et non affligam te ultra.
13. Et nunc conteram virgam ejus de dorso tuo, et vincula tua disrumpam.
14. Et præcipiet super te Dominus, non seminabitur ex nomine tuo amplius; de domo Dei tui interficiam sculptile et conflatile, ponam sepulcrum tuum, quia inhonoratus es.
15. Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem; celebra, Juda, festivitates tuas, et redde vota tua, quia non adjiciet

ultra, ut pertranseat in te Belial: universus interiit. (*Isai.* 52, 7. *Rom.* 10, 15.)

CAPUT II.

1. Ascendit, qui dispergat coram te, qui custodiat obsidionem; contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem valde,

2. quia reddidit Dominus superbiam Jacob, sicut superbiam Israel; quia vastatores dissipaverunt eos, et propagines eorum corruperunt.

3. Clypeus fortium ejus ignitus, viri exercitus in coccineis; igneæ habenæ currus in die præparationis ejus, et agitatores consopiti sunt.

4. In itineribus conturbati sunt, quadrigæ collisæ sunt in plateis; aspectus eorum quasi lampades, quasi fulgura discurrentia.

5. Recordabitur fortium suorum; ruent in itineribus suis, velociter ascendent muros ejus; et præparabitur umbraculum.

6. Portæ fluviorum apertæ sunt, et templum ad solum dirutum.

7. Et miles captivus abductus est, et ancillæ ejus minabantur gementes ut columbæ, murmurantes in cordibus suis.

8. Et Ninive quasi piscina aquarum aquæ ejus; ipsi vero fugerunt: state, state, et non est, qui revertatur.

9. Diripite argentum, diripite aurum, et non est finis divitiarum ex omnibus vasis desiderabilibus.

10. Dissipata est, et scissa et dilacerata; et cor tabescens, et dissolutio geniculorum, et defectio in cunctis renibus; et facies omnium eorum sicut nigredo ollæ.

11. Ubi est habitaculum leonum, et pascua catulorum leonum, ad quam ivit leo, ut ingrederetur illuc catulus leonis; et non est, qui exterreat?

12. Leo cepit sufficienter catulis suis, et necavit leænis suis, et implevit præda speluncas suas, et cubile suum rapina.

13. Ecce, ego ad te, dicit Dominus exercituum, et succendam usque ad fumum quadrigas tuas, et leunculos tuos comedet gladius, et exterminabo de terra prædam tuam, et non audietur ultra vox nuntiorum tuorum.

CAPUT III.

1. Væ, civitas sanguinum, universa mendacii dilaceratione plena: non recedet a te rapina. (*Ezech.* 24, 9.)

2. Vox flagelli, et vox impetus rotæ et equi frementis, et quadrigæ ferventis et equitis ascendentis,

3. et micantis gladii et fulgurantis hastæ, et multitudinis interfectæ et gravis ruinæ: nec est finis cadaverum, et corruent in corporibus suis.

4. Propter multitudinem fornicationum meretricis speciosæ et gratæ, et habentis maleficia, quæ vendidit gentes in fornicationibus suis, et familias in maleficiis suis.

5. Ecce, ego ad te, dicit Dominus exercituum; et revelabo pudenda tua in facie tua, et ostendam gentibus nuditatem tuam et regnis ignominiam tuam. (*Isai.* 47, 3.)

6. Et projiciam super te abominationes, et contumeliis te afficiam, et ponam te in exemplum.

7. Et erit: omnis, qui viderit te, resiliet a te, et dicet: Vastata est Ninive; quis commovebit super te caput? unde quæram consolatorem tibi?

8. Numquid melior es Alexandria populorum, quæ habitat in fluminibus? Aquæ in circuitu ejus, cujus divitiæ, mare: aquæ muri ejus.

9. Aethiopia fortitudo ejus, et Aegyptus, et non est finis: Africa et Libyes fuerunt in auxilio tuo.

10. Sed et ipsa in transmigrationem ducta est in captivitatem, parvuli ejus elisi sunt in capite omnium viarum, et super inclytos ejus miserunt sortem, et omnes optimates ejus confixi sunt in compedibus.

11. Et tu ergo inebriaberis, et eris despecta, et tu quæres auxilium ab inimico.

12. Omnes munitiones tuæ sicut ficus cum grossis suis; si concussæ fuerint, cadent in os comedentis.

13. Ecce populus tuus mulieres in medio tui; inimicis tuis adapertione

pandentur portæ terræ tuæ, devorabit ignis vectes tuos.

14. Aquam propter obsidionem hauri tibi, exstrue munitiones tuas: intra in lutum, et calca, subigens tene laterem.

15. Ibi comedet te ignis; peribis gladio, devorabit te ut bruchus; congregare ut bruchus; multiplicare ut locusta.

16. Plures fecisti negotiationes tuas, quam stellæ sint cœli; bruchus expansus est et avolavit.

17. Custodes tui quasi locustæ, et parvuli tui quasi locustæ locustarum, quæ considunt in sepibus in die frigoris; sol ortus est, et avolaverunt, et non est cognitus locus earum, ubi fuerint.

18. Dormitaverunt pastores tui, rex Assur, sepelientur principes tui, latitavit populus tuus in montibus, et non est, qui congreget.

19. Non est obscura contritio tua, pessima est plaga tua: omnes qui audierunt auditionem tuam compresserunt manum super te, quia super quem non transiit malitia tua semper?

PROPHETIA HABACUC.

CAPUT I.

1. Onus, quod vidit Habacuc propheta.

2. Usquequo, Domine, clamabo, et non exaudies? vociferabor ad te vim patiens, et non salvabis?

3. Quare ostendisti mihi iniquitatem et laborem, videre prædam et injustitiam contra me? et factum est judicium, et contradictio potentior.

4. Propter hoc lacerata est lex, et non pervenit usque ad finem judicium; quia impius prævalet adversus justum, propterea egreditur judicium perversum.

5. Aspicite in gentibus, et videte: admiramini, et obstupescite, quia opus factum est in diebus vestris, quod nemo credet, cum narrabitur. (*Act.* 13, 41.)

6. Quia, ecce, ego suscitabo Chaldæos, gentem amaram et velocem, ambulantem super latitudinem terræ, ut possideat tabernacula non sua.

7. Horribilis et terribilis est, ex semetipsa judicium et onus ejus egredietur.

8. Leviores pardis equi ejus, et velociores lupis vespertinis, et diffundentur equites ejus: equites namque ejus de longe venient, volabunt quasi aquila festinans ad comedendum.

9. Omnes ad prædam venient, facies eorum ventus urens, et congregabit quasi arenam captivitatem.

10. Et ipse de regibus triumphabit, et tyranni ridiculi ejus erunt, ipse super omnem munitionem ridebit, et comportabit aggerem, et capiet eam.

11. Tunc mutabitur spiritus, et pertransibit, et corruet: hæc est fortitudo ejus dei sui.

12. Numquid non tu a principio, Domine Deus meus, sancte meus, et non moriemur? Domine, in judicium posuisti eum, et fortem ut corriperes, fundasti eum.

13. Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, et respicere ad iniquitatem non poteris: quare respicis super iniqua agentes, et taces devorante impio justiorem se?

14. Et facies homines quasi pisces maris, et quasi reptile non habens principem.

15. Totum in hamo sublevavit, traxit illud in sagena sua, et congregavit in rete suum. Super hoc lætabitur et exultabit:

16. propterea immolabit sagenæ suæ, et sacrificabit reti suo, quia in ipsis incrassata est pars ejus, et cibus ejus electus.

17. Propter hoc ergo expandit sagenam suam, et semper interficere gentes non parcet.

CAPUT II.

1. Super custodiam meam stabo, et figam gradum super munitionem; et contemplabor, ut videam, quid dicatur mihi, et quid respondeam ad arguentem me.

2. Et respondit mihi Dominus, et dixit: Scribe visum, et explana eum super tabulas, ut percurrat, qui legerit eum,

3. quia adhuc visus procul, et apparebit in finem, et non mentietur: si moram fecerit, exspecta illum, quia veniens veniet, et non tardabit. * (*Joan.* 3, 36. *Rom.* 1, 17.)

4. Ecce qui incredulus est, non erit recta anima ejus in semetipso: justus autem in fide sua vivet. *

5. Et quomodo vinum potantem decipit, sic erit vir superbus, et non decorabitur, qui dilatavit quasi infernus animam suam; et ipse quasi mors, et non adimpletur; et congregabit ad se omnes gentes, et coacervabit ad se omnes populos.

6. Numquid non omnes isti super eum parabolam sument, et loquelam ænigmatum ejus, et dicetur: Væ ei, qui multiplicat non sua; usquequo et aggravat contra se densum lutum?

7. Numquid non repente consurgent, qui mordeant te, et suscitabuntur lacerantes te, et eris in rapinam eis?

8. Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt te omnes, qui reliqui fuerint de populis propter sanguinem hominis et iniquitatem terræ civitatis, et omnium habitantium in ea.

9. Væ, qui congregat avaritiam malam domui suæ, ut sit in excelso nidus ejus, et liberari se putat de manu mali.

10. Cogitasti confusionem domui tuæ, concidisti populos multos, et peccavit anima tua,

11. quia lapis de pariete clamabit et lignum, quod inter juncturas ædificiorum est, respondebit.

12. Væ, qui ædificat civitatem in sanguinibus, et præparat urbem in iniquitate. (*Nah.* 3, 1.)

13. Numquid non hæc sunt a Domino exercituum? Laborabunt enim populi in multo igne, et gentes in vacuum, et deficient,

14. quia replebitur terra, ut cognoscant gloriam Domini, quasi aquæ operientes mare.

15. Væ, qui potum dat amico suo, mittens fel suum, et inebrians ut aspiciat nuditatem ejus.

16. Repletus es ignominia pro gloria, bibe tu quoque et consopire: circumdabit te calix dexteræ Domini, et vomitus ignominiæ super gloriam tuam.

17. Quia iniquitas Libani operiet te, et vastitas animalium deterrebit eos de sanguinibus hominum, et iniquitate terræ, et civitatis et omnium habitantium in ea.

18. Quid prodest sculptile, quia sculpsit illud fictor suus, conflatile et imaginem falsam? quia speravit in figmento fictor ejus, ut faceret simulacra muta. (*Baruch* 6, 46.)

19. Væ, qui dicit ligno: Expergiscere; Surge, lapidi tacenti. Numquid ipse docere poterit? Ecce, iste coopertus est auro et argento, et omnis spiritus non est in visceribus ejus. (*Sap.* 13, 11.)

20. Dominus autem in templo sancto suo: sileat a facie ejus omnis terra. (*Psal.* 10, 5.)

CAPUT III.

Oratio Habacuc Prophetæ pro ignorantiis.

1. Domine, audivi auditionem tuam, et timui.

Domine, opus tuum in medio annorum vivifica illud:

2. in medio annorum notum facies: cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis.

3. Deus ab austro veniet, et sanctus de monte Pharan.

Operuit cœlos gloria ejus, et laudis ejus plena est terra.

4. Splendor ejus ut lux erit: cornua in manibus ejus:

5. ibi abscondita est fortitudo ejus, ante faciem ejus ibit mors.

Et egredietur diabolus ante pedes ejus.

6. Stetit, et mensus est terram.
Aspexit, et dissolvit gentes, et contriti sunt montes sæculi.
Incurvati sunt colles mundi ab itineribus æternitatis ejus.
7. Pro iniquitate vidi tentoria Aethiopiæ; turbabuntur pelles terræ Madian.
8. Numquid in fluminibus iratus es, Domine? aut in fluminibus furor tuus? vel in mari indignatio tua?
Qui ascendes super equos tuos, et quadrigæ tuæ salvatio.
9. Suscitans suscitabis arcum tuum: juramenta tribubus quæ locutus es.
10. Fluvios scindes terræ; viderunt te, et doluerunt montes: gurges aquarum transiit.
Dedit abyssus vocem suam, altitudo manus suas levavit.
11. Sol et luna steterunt in habitaculo suo, in luce sagittarum tuarum, ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ.
12. In fremitu conculcabis terram, in furore obstupefacies gentes.
13. Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo.
Percussisti caput de domo impii: denudasti fundamentum ejus usque ad collum.
14. Maledixisti sceptris ejus, capiti bellatorum ejus, venientibus ut turbo ad dispergendum me.
Exultatio eorum sicut ejus, qui devorat pauperem in abscondito.
15. Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum.
16. Audivi, et conturbatus est venter meus: a voce contremuerunt labia mea.
Ingrediatur putredo in ossibus meis, et subter me scateat,
ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam ad populum accinctum nostrum.
17. Ficus enim non florebit, et non erit germen in vineis.
Mentietur opus olivæ, et arva non afferent cibum.
Abscindetur de ovili pecus, et non erit armentum in præsepibus.
18. Ego autem in Domino gaudebo, et exultabo in Deo Jesu meo.
19. Deus Dominus fortitudo mea, et ponet pedes meos quasi cervorum,
et super excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIÆ.

CAPUT I.

1. Verbum Domini, quod factum est ad Sophoniam filium Chusi, filii Godoliæ, filii Amariæ, filii Ezeciæ, in diebus Josiæ filii Amon regis Judæ.
2. Congregans congregabo omnia a facie terræ, dicit Dominus:
3. congregans hominem, et pecus: congregans volatilia cœli et pisces maris, et ruinæ impiorum erunt, et disperdam homines a facie terræ, dicit Dominus.
4. Et extendam manum meam super Judam, et super omnes habitantes Jerusalem, et disperdam de loco hoc reliquias Baal, et nomina æditorum cum sacerdotibus:
5. et eos, qui adorant super tecta militiam cœli, et adorant, et jurant in Domino, et jurant in Melchom:
6. et qui avertuntur de post tergum Domini, et qui non quæsierunt Dominum, nec investigaverunt eum.
7. Silete a facie Domini Dei, quia juxta est dies Domini, quia præparavit Dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos.
8. Et erit, in die hostiæ Domini visitabo super principes, et super filios regis et super omnes, qui induti sunt veste peregrina:
9. et visitabo super omnem, qui arroganter ingreditur super limen in die illa, qui complent domum Domini Dei sui iniquitate et dolo.
10. Et erit in die illa, dicit Dominus, vox clamoris a porta piscium,

et ululatus a Secunda, et contritio magna a collibus.

11. Ululate habitatores Pilæ, conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt omnes involuti argento.

12. Et erit in tempore illo, scrutabor Jerusalem in lucernis, et visitabo super viros defixos in fæcibus suis, qui dicunt in cordibus suis: Non faciet bene Dominus, et non faciet male.

13. Et erit fortitudo eorum in direptionem, et domus eorum in desertum, et ædificabunt domos, et non habitabunt, et plantabunt vineas, et non bibent vinum earum. *

14. Juxta est dies Domini magnus, juxta est et velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. * (*Amos* 5, 11.)

15. Dies iræ dies illa, dies tribulationis et angustiæ, dies calamitatis et miseriæ, dies tenebrarum et caliginis, dies nebulæ et turbinis, *

16. dies tubæ et clangoris super civitates munitas et super angulos excelsos. * (*Joel* 2, 11.)

17. Et tribulabo homines, et ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt, et effundetur sanguis eorum sicut humus, et corpora eorum sicut stercora.

18. Sed et argentum eorum, et aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini; in igne zeli ejus devorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram. (*Ezech.* 7, 19. *Infr.* 3, 8.)

CAPUT II.

1. Convenite, congregamini, gens non amabilis,

2. priusquam pariat jussio quasi pulverem transeuntem diem; antequam veniat super vos ira furoris Domini; antequam veniat super vos dies indignationis Domini.

3. Quærite Dominum, omnes mansueti terræ, qui judicium ejus estis operati: quærite justum, quærite mansuetum, si quomodo abscondamini in die furoris Domini,

4. quia Gaza destructa erit, et Ascalon in desertum; Azotum in meridie ejicient, et Accaron eradicabitur.

5. Væ, qui habitatis funiculum maris, gens perditorum: verbum Domini super vos, Chanaan, terra Philisthinorum, et disperdam te ita, ut non sit inhabitator.

6. Et erit funiculus maris requies pastorum, et caulæ pecorum;

7. et erit funiculus ejus, qui remanserit de domo Juda; ibi pascentur, in domibus Ascalonis ad vesperam requiescent, quia visitabit eos Dominus Deus eorum, et avertet captivitatem eorum.

8. Audivi opprobrium Moab et blasphemias filiorum Ammon, quæ exprobraverunt populo meo, et magnificati sunt super terminos eorum.

9. Propterea, vivo ego, dicit Dominus exercituum Deus Israel, quia Moab ut Sodoma erit, et filii Ammon quasi Gomorrha: siccitas spinarum, et acervi salis et desertum usque in æternum: reliquiæ populi mei diripient eos, et residui gentis meæ possidebunt illos.

10. Hoc eis eveniet pro superbia sua, quia blasphemaverunt et magnificati sunt super populum Domini exercituum.

11. Horribilis Dominus super eos, et attenuabit omnes deos terræ; et adorabunt eum viri de loco suo, omnes insulæ gentium.

12. Sed et vos Aethiopes interfecti gladio meo eritis.

13. Et extendet manum suam super aquilonem, et perdet Assur; et ponet Speciosam in solitudinem, et in invium et quasi desertum.

14. Et accubabunt in medio ejus greges, omnes bestiæ gentium; et onocrotalus, et ericius in liminibus ejus morabuntur; vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari, quoniam attenuabo robur ejus. (*Isai.* 34, 11.)

15. Hæc est civitas gloriosa, habitans in confidentia, quæ dicebat in corde suo: Ego sum, et extra me non est alia amplius: quomodo facta est in desertum cubile bestiæ? omnis, qui transit per eam, sibilabit, et movebit manum suam.

CAPUT III.

1. Væ, provocatrix, et redemta civitas, columba.
2. Non audivit vocem, et non suscepit disciplinam; in Domino non est confisa, ad Deum suum non appropinquavit.
3. Principes ejus in medio ejus quasi leones rugientes; judices ejus lupi vespere, non relinquebant in mane. (*Mich.* 3, 11.)
4. Prophetæ ejus vesani, viri infideles; sacerdotes ejus polluerunt sanctum, injuste egerunt contra legem.
5. Dominus justus in medio ejus non faciet iniquitatem; mane mane judicium suum dabit in lucem, et non abscondetur; nescivit autem iniquus confusionem.
6. Disperdidi gentes, et dissipati sunt anguli earum: desertas feci vias eorum, dum non est, qui transeat: desolatæ sunt civitates eorum, non remanente viro, neque ullo habitatore.
7. Dixi: Attamen timebis me, suscipies disciplinam, et non peribit habitaculum ejus propter omnia, in quibus visitavi eam: verumtamen diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes suas.
8. Quapropter exspecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meæ in futurum, quia judicium meum, ut congregem gentes, et colligam regna, et effundam super eos indignationem meam, omnem iram furoris mei: in igne enim zeli mei devorabitur omnis terra, (*Supr.* 1, 18.)
9. quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, et serviant ei humero uno.
10. Ultra flumina Aethiopiæ, inde supplices mei, filii dispersorum meorum deferent munus mibi.
11. In die illa non confunderis super cunctis adinventionibus tuis, quibus prævaricata es in me, quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, et non adjicies exaltari amplius in monte sancto meo.
12. Et derelinquam in medio tui populum pauperem et egenum, et sperabunt in nomine Domini.
13. Reliquiæ Israel non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, et non invenietur in ore eorum lingua dolosa, quoniam ipsi pascentur et accubabunt, et non erit, qui exterreat.
14. Lauda, filia Sion: jubila, Israel: lætare et exulta in omni corde, filia Jerusalem.
15. Abstulit Dominus judicium tuum, avertit inimicos tuos: rex Israel Dominus in medio tui, non timebis malum ultra.
16. In die illa dicetur: Jerusalem, noli timere: Sion, non dissolvantur manus tuæ.
17. Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse salvabit: gaudebit super te in lætitia, silebit in dilectione sua, exultabit super te in laude.
18. Nugas, qui a lege recesserant, congregabo, quia ex te erant, ut non ultra habeas super eis opprobrium.
19. Ecce, ego interficiam omnes, qui afflixerunt te in tempore illo, et salvabo claudicantem, et eam, quæ ejecta fuerat, congregabo, et ponam eos in laudem et in nomen in omni terra confusionis eorum: *
20. in tempore illo, quo adducam vos, et in tempore, quo congregabo vos: dabo enim vos in nomen et in laudem omnibus populis terræ, cum convertero captivitatem vestram coram oculis vestris, dicit Dominus. * (*Mich.* 4, 7.)

PROPHETIA AGGÆI.

CAPUT I.

1. In anno secundo Darii regis, in mense sexto, in die una mensis factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ ad Zorobabel, filium Salathiel, ducem Juda, et ad Jesum, filium Josedec, sacerdotem magnum, dicens: (I. *Esdr.* 5, 2.)

2. Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Populus iste dicit: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ.

3. Et factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens:

4. Numquid tempus vobis est, ut habitetis in domibus laqueatis, et domus ista deserta?

5. Et nunc hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras.

6. Seminastis multum, et intulistis parum: comedistis, et non estis satiati: bibistis, et non estis inebriati: operuistis vos, et non estis calefacti: et qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum. (*Mich.* 6, 15.)

7. Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras:

8. ascendite in montem, portate ligna, et ædificate domum, et acceptabilis mihi erit, et glorificabor, dicit Dominus.

9. Respexistis ad amplius, et ecce, factum est minus: et intulistis in domum, et exsufflavi illud: quam ob causam? dicit Dominus exercituum: quia domus mea deserta est, et vos festinatis unusquisque in domum suam.

10. Propter hoc super vos prohibiti sunt cœli, ne darent rorem, et terra prohibita est, ne daret germen suum:

11. et vocavi siccitatem super terram et super montes, et super triticum et super vinum, et super oleum et quæcumque profert humus, et super homines et super jumenta, et super omnem laborem manuum.

12. Et audivit Zorobabel filius Salathiel, et Jesus filius Josedec sacerdos magnus, et omnes reliquiæ populi vocem Domini Dei sui, et verba Aggæi prophetæ, sicut misit eum Dominus Deus eorum ad eos; et timuit populus a facie Domini.

13. Et dixit Aggæus nuntius Domini de nuntiis Domini, populo dicens: Ego vobiscum sum, dicit Dominus.

14. Et suscitavit Dominus spiritum Zorobabel filii Salathiel, ducis Juda, et spiritum Jesu filii Josedec sacerdotis magni, et spiritum reliquorum de omni populo; et ingressi sunt, et faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui.

CAPUT II.

1. In die vigesima et quarta mensis, in sexto mense, in anno secundo Darii regis;

2. in septimo mense, vigesima et prima mensis, factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens:

3. Loquere ad Zorobabel, filium Salathiel, ducem Juda, et ad Jesum, filium Josedec, sacerdotem magnum, et ad reliquos populi, dicens:

4. Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima? et quid vos videtis hanc nunc? numquid non ita est, quasi non sit in oculis vestris?

5. Et nunc confortare, Zorobabel, dicit Dominus, et confortare Jesu fili Josedec sacerdos magne, et confortare omnis populus terræ, dicit Dominus exercituum, et facite (quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum)

6. verbum, quod pepigi vobiscum, cum egrederemini de terra Aegypti, et spiritus meus erit in medio vestrum: nolite timere.

7. Quia hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc unum modicum est, et ego commovebo cœlum et terram, et mare et aridam. (*Heb.* 12, 26.)

8. Et movebo omnes gentes: Et veniet desideratus cunctis gentibus, et implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum.

9. Meum est argentum, et meum est aurum, dicit Dominus exercituum.

10. Magna erit gloria domus istius novissimæ plus quam primæ, dicit Dominus exercituum: et in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum.

11. In vigesima et quarta noni mensis, in anno secundo Darii regis factum est verbum Domini ad Aggæum prophetam, dicens:

12. Hæc dicit Dominus exercituum: Interroga sacerdotes legem, dicens:

13. Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, et tetigerit de summitate ejus panem, aut pulmentum aut vinum, aut oleum aut omnem cibum: numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes dixerunt: Non.

14. Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes, et dixerunt: Contaminabitur.

15. Et respondit Aggæus, et dixit: Sic populus iste, et sic gens ista ante faciem meam, dicit Dominus, et sic omne opus manuum eorum: et omnia, quæ obtulerunt ibi, contaminata erunt.

16. Et nunc ponite corda vestra a die hac et supra, antequam poneretur lapis super lapidem in templo Domini.

17. Cum accederetis ad acervum viginti modiorum, et fierent decem: et intraretis ad torcular, ut exprimeretis quinquaginta lagenas, et fiebant viginti:

18. percussi vos vento urente et aurugine et grandine omnia opera manuum vestrarum, et non fuit in vobis, qui reverteretur ad me, dicit Dominus. (*Amos* 4, 9.)

19. Ponite corda vestra ex die ista, et in futurum, a die vigesima et quarta noni mensis: a die, qua fundamenta jacta sunt templi Domini, ponite super cor vestrum.

20. Numquid jam semen in germine est, et adhuc vinea et ficus, et malogranatum, et lignum olivæ non floruit? ex die ista benedicam.

21. Et factum est verbum Domini secundo ad Aggæum in vigesima et quarta mensis, dicens:

22. Loquere ad Zorobabel ducem Juda, dicens: Ego movebo cœlum pariter et terram.

23. Et subvertam solium regnorum, et conteram fortitudinem regni gentium, et subvertam quadrigam et ascensorem ejus, et descendent equi et ascensores eorum, vir in gladio fratris sui.

24. In die illa, dicit Dominus exercituum, assumam te, Zorobabel, fili Salathiel, serve meus, dicit Dominus, et ponam te quasi signaculum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum. (*Eccli.* 49, 13.)

PROPHETIA ZACHARIÆ.

CAPUT I.

1. In mense octavo in anno secundo Darii regis factum est verbum Domini ad Zachariam, filium Barachiæ filii Addo, prophetam, dicens:

2. Iratus est Dominus super patres vestros iracundia.

3. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, et convertar ad vos, dicit Dominus exercituum. (*Mal.* 3, 7.)

4. Ne sitis sicut patres vestri, ad quos clamabant prophetæ priores, dicentes: Hæc dicit Dominus exercituum: Convertimini de viis vestris malis et de cogitationibus vestris pessimis: et non audierunt, neque attenderunt ad me, dicit Domi-

nus. (*Isai.* 31, 6.—45, 22. *Jer.* 3, 12. *Ezech.* 18, 30. *Ose* 14, 2. *Joel* 2, 12.)

5. Patres vestri ubi sunt? et prophetæ numquid in sempiternum vivent?

6. Verumtamen verba mea et legitima mea, quæ mandavi servis meis prophetis, numquid non comprehenderunt patres vestros, et conversi sunt, et dixerunt: Sicut cogitavit Dominus exercituum facere nobis secundum vias nostras, et secundum adinventiones nostras, fecit nobis.

7. In die vigesima et quarta undecimi mensis Sabath, in anno secundo Darii factum est verbum Domini ad Zachariam filium Barachiæ, filii Addo, prophetam dicens:

8. Vidi per noctem, et ecce, vir ascendens super equum rufum, et ipse stabat inter myrteta, quæ erant in profundo, et post eum equi rufi, varii et albi.

9. Et dixi: Quid sunt isti, Domine mi? Et dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me: Ego ostendam tibi, quid sint hæc.

10. Et respondit vir, qui stabat inter myrteta, et dixit: Isti sunt, quos misit Dominus, ut perambulent terram.

11. Et responderunt Angelo Domini, qui stabat inter myrteta, et dixerunt: Perambulavimus terram, et ecce, omnis terra habitatur, et quiescit.

12. Et respondit Angelus Domini, et dixit: Domine exercituum, usquequo tu non misereberis Jerusalem et urbium Juda, quibus iratus es? iste jam septuagesimus annus est.

13. Et respondit Dominus Angelo, qui loquebatur in me verba bona, verba consolatoria.

14. Et dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me: Clama dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Zelatus sum Jerusalem et Sion zelo magno. *

15. Et ira magna ego irascor super gentes opulentas, quia ego iratus sum parum, ipsi vero adjuverunt in malum. *(*Infr.* 8, 2.)

16. Propterea hæc dicit Dominus: Revertar ad Jerusalem in misericordiis, et domus mea ædificabitur in ea, ait Dominus exercituum, et perpendiculum extendetur super Jerusalem.

17. Adhuc clama dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc affluent civitates meæ bonis, et consolabitur adhuc Dominus Sion, et eliget adhuc Jerusalem.

18. Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce, quatuor cornua.

19. Et dixi ad Angelum, qui loquebatur in me: Quid sunt hæc? Et dixit ad me: Hæc sunt cornua, quæ ventilaverunt Judam, et Israel, et Jerusalem.

20. Et ostendit mihi Dominus quatuor fabros.

21. Et dixi: Quid isti veniunt facere? Qui ait, dicens: Hæc sunt cornua, quæ ventilaverunt Judam per singulos viros, et nemo eorum levavit caput suum: et venerunt isti deterrere ea, ut dejiciant cornua gentium, quæ levaverunt cornu super terram Juda, ut dispergerent eam.

CAPUT II.

1. Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce vir, et in manu ejus funiculus mensorum.

2. Et dixi: Quo tu vadis? Et dixit ad me: Ut metiar Jerusalem, et videam, quanta sit latitudo ejus, et quanta longitudo ejus.

3. Et ecce Angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, et Angelus alius egrediebatur in occursum ejus.

4. Et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum, dicens: Absque muro habitabitur Jerusalem præ multitudine hominum et jumentorum in medio ejus.

5. Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, et in gloria ero in medio ejus.

6. O, o fugite de terra aquilonis, dicit Dominus, quoniam in quatuor ventos cœli dispersi vos, dicit Dominus.

7. O Sion, fuge, quæ habitas apud filiam Babylonis,

8. quia hæc dicit Dominus exerci-

tuum: Post gloriam misit me ad gentes, quæ spoliaverunt vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei, (*Deut.* 32, 10.)

9. quia ecce ego levo manum meam super eos, et erunt prædæ his, qui serviebant sibi: et cognoscetis, quia Dominus exercituum misit me.

10. Lauda et lætare, filia Sion, quia ecce ego venio, et habitabo in medio tui, ait Dominus.

11. Et applicabuntur gentes multæ ad Dominum in die illa, et erunt mihi in populum, et habitabo in medio tui: et scies, quia Dominus exercituum misit me ad te.

12. Et possidebit Dominus Judam partem suam in terra sanctificata, et eliget adhuc Jerusalem.

13. Sileat omnis caro a facie Domini, quia consurrexit de habitaculo sancto suo.

CAPUT III.

1. Et ostendit mihi Dominus Jesum sacerdotem magnum stantem coram Angelo Domini; et satan stabat a dexteris ejus, ut adversaretur ei.

2. Et dixit Dominus ad satan: Increpet Dominus in te, satan, et increpet Dominus in te, qui elegit Jerusalem: numquid non iste torris est erutus de igne?

3. Et Jesus erat indutus vestibus sordidis, et stabat ante faciem Angeli.

4. Qui respondit, et ait ad eos, qui stabant coram se, dicens: Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce, abstuli a te iniquitatem tuam, et indui te mutatoriis.

5. Et dixit: Ponite cidarim mundam super caput ejus; et induerunt eum vestibus: et Angelus Domini stabat.

6. Et contestabatur Angelus Domini Jesum, dicens:

7. Hæc dicit Dominus exercituum: Si in viis meis ambulaveris, et custodiam meam custodieris, tu quoque judicabis domum meam, et custodies atria mea, et dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic assistunt.

8. Audi, Jesu sacerdos magne, tu et amici tui, qui habitant coram te, quia viri portendentes sunt: Ecce enim ego a d d u c a m s e r v u m m e u m o r i e n t e m. (*Luc.* 1, 78.)

9. Quia ecce lapis, quem dedi coram Jesu, super lapidem unum septem oculi sunt: ecce ego cælabo sculpturam ejus, ait Dominus exercituum, et auferam iniquitatem terræ illius in die una. (*Mat.* 21, 42.)

10. In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum suum subter vitem et subter ficum. (*Mich.* 4, 4. I. *Mach.* 14, 12.)

CAPUT IV.

1. Et reversus est Angelus, qui loquebatur in me, et suscitavit me, quasi virum, qui suscitatur de somno suo.

2. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi, et ecce candelabrum aureum totum, et lampas ejus super caput ipsius, et septem lucernæ ejus super illud, et septem infusoria lucernis, quæ erant super caput ejus.

3. Et duæ olivæ super illud, una a dexteris lampadis, et una a sinistris ejus.

4. Et respondi, et ajo ad Angelum, qui loquebatur in me, dicens: Quid sunt hæc, domine mi?

5. Et respondit Angelus, qui loquebatur in me, et dixit ad me: Numquid nescis, quid sunt hæc? Et dixi: Non, domine mi.

6. Et respondit, et ait ad me, dicens: Hoc est verbum Domini ad Zorobabel, dicens: Non in exercitu, nec in robore, sed in spiritu meo, dicit Dominus exercituum.

7. Quis tu mons magne coram Zorobabel? in planum! et educet lapidem primarium, et exæquabit gratiam gratiæ ejus.

8. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

9. Manus Zorobabel fundaverunt domum istam, et manus ejus perficient eam: et scietis, quia Dominus exercituum misit me ad vos.

10. Quis enim despexit dies parvos? et lætabuntur, et videbunt lapidem stanneum in manu Zorobabel.

Septem isti oculi sunt Domini, qui discurrunt in universam terram.

11. Et respondi, et dixi ad eum: Quid sunt duæ olivæ istæ ad dexteram candelabri, et ad sinistram ejus?

12. Et respondi secundo, et dixi ad eum: Quid sunt duæ spicæ olivarum, quæ sunt juxta duo rostra aurea, in quibus sunt suffusoria ex auro?

13. Et ait ad me, dicens: Numquid nescis, quid sunt hæc? Et dixi: Non, domine mi.

14. Et dixit: Isti sunt duo filii olei, qui assistunt Dominatori universæ terræ.

CAPUT V.

1. Et conversus sum, et levavi oculos meos; et vidi, et ecce volumen volans.

2. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ego video volumen volans: longitudo ejus viginti cubitorum, et latitudo ejus decem cubitorum.

3. Et dixit ad me: Hæc est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis terræ, quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, judicabitur, et omnis jurans ex hoc similiter judicabitur.

4. Educam illud, dicit Dominus exercituum, et veniet ad domum furis, et ad domum jurantis in nomine meo mendaciter, et commorabitur in medio domus ejus, et consumet eam, et ligna ejus et lapides ejus.

5. Et egressus est Angelus, qui loquebatur in me; et dixit ad me: Leva oculos tuos, et vide, quid est hoc, quod egreditur.

6. Et dixi: Quidnam est? Et ait: Hæc est amphora egrediens. Et dixit: Hæc est oculus eorum in universa terra.

7. Et ecce, talentum plumbi portabatur, et ecce, mulier una sedens in medio amphoræ.

8. Et dixit: Hæc est impietas. Et projecit eam in medio amphoræ, et misit massam plumbeam in os ejus.

9. Et levavi oculos meos, et vidi, et ecce, duæ mulieres egredientes, et spiritus in alis earum, et habebant alas quasi alas milvi; et levaverunt amphoram inter terram et cœlum.

10. Et dixi ad Angelum, qui loquebatur in me: Quo istæ deferunt amphoram?

11. Et dixit ad me: Ut ædificetur ei domus in terra Sennaar, et stabiliatur, et ponatur ibi super basem suam.

CAPUT VI.

1. Et conversus sum, et levavi oculos meos, et vidi; et ecce, quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium; et montes, montes ærei.

2. In quadriga prima equi rufi, et in quadriga secunda equi nigri,

3. et in quadriga tertia equi albi, et in quadriga quarta equi varii, et fortes.

4. Et respondi, et dixi ad Angelum, qui loquebatur in me: Quid sunt hæc, domine mi?

5. Et respondit Angelus, et ait ad me: Isti sunt quatuor venti cœli, qui egrediuntur, ut stent coram Dominatore omnis terræ.

6. In qua erant equi nigri, egrediebantur in terram aquilonis, et albi egressi sunt post eos, et varii egressi sunt ad terram austri.

7. Qui autem erant robustissimi, exierunt, et quærebant ire, et discurrere per omnem terram. Et dixit: Ite, perambulate terram; et perambulaverunt terram.

8. Et vocavit me, et locutus est ad me, dicens: Ecce, qui egrediuntur in terram aquilonis, requiescere fecerunt spiritum meum in terra aquilonis.

9. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

10. Sume a transmigratione ab Holdai, et a Tobia, et ab Idaja, et venies tu in die illa, et intrabis domum Josiæ, filii Sophoniæ, qui venerunt de Babylone.

11. Et sumes aurum et argentum, et facies coronas, et pones in capite Jesu filii Josedec sacerdotis magni,

12. et loqueris ad eum, dicens:

Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Ecce Vir Oriens nomen ejus: et subter eum orietur, et ædificabit templum Domino. (*Supr.* 3, 8.)

13. Et ipse exstruet templum Domino, et ipse portabit gloriam, et sedebit, et dominabitur super solio suo, et erit sacerdos super solio suo, et consilium pacis erit inter illos duos.

14. Et coronæ erunt Helem et Tobiæ, et Idajæ et Hem, filio Sophoniæ, memoriale in templo Domini.

15. Et qui procul sunt, venient, et ædificabunt in templo Domini: et scietis, quia Dominus exercituum misit me ad vos. Erit autem hoc, si auditu audieritis vocem Domini Dei vestri.

CAPUT VII.

1. Et factum est in anno quarto Darii regis, factum est verbum Domini ad Zachariam, in quarta mensis noni, qui est Caslev.

2. Et miserunt ad domum Dei Sarasar et Rogommelech, et viri, qui erant cum eo, ad deprecandam faciem Domini,

3. ut dicerent sacerdotibus domus Domini exercituum, et prophetis loquentes: Numquid flendum est mihi in quinto mense, vel sanctificare me debeo, sicut jam feci multis annis?

4. Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens:

5. Loquere ad omnem populum terræ, et ad sacerdotes, dicens: Cum jejunaretis, et plangeretis in quinto et septimo per hos septuaginta annos: numquid jejunium jejunastis mihi? (*Isai.* 58, 5.)

6. Et cum comedistis et bibistis, numquid non vobis comedistis, et vobismetipsis bibistis?

7. Numquid non sunt verba, quæ locutus est Dominus in manu prophetarum priorum, cum adhuc Jerusalem habitaretur, et esset opulenta, ipsa et urbes in circuitu ejus, et ad austrum, et in campestribus habitaretur?

8. Et factum est verbum Domini ad Zachariam, dicens:

9. Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Judicium verum judicate, et misericordiam et miserationes facite, unusquisque cum fratre suo. (*Mich.* 6, 8.)

10. Et viduam et pupillum, et advenam et pauperem nolite calumniari, et malum vir fratri suo non cogitet in corde suo. (*Exod.* 22, 22. *Jer.* 5, 28.)

11. Et noluerunt attendere, et averterunt scapulam recedentem, et aures suas aggravaverunt, ne audirent.

12. Et cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem et verba, quæ misit Dominus exercituum in spiritu suo per manum prophetarum priorum: et facta est indignatio magna a Domino exercituum.

13. Et factum est, sicut locutus est, et non audierunt: sic clamabunt, et non exaudiam, dicit Dominus exercituum.

14. Et dispersi eos per omnia regna, quæ nesciunt, et terra desolata est ab eis, eo quod non esset transiens et revertens, et posuerunt terram desiderabilem in desertum.

CAPUT VIII.

1. Et factum est verbum Domini exercituum, dicens:

2. Hæc dicit Dominus exercituum: Zelatus sum Sion zelo magno, et indignatione magna zelatus sum eam.

3. Hæc dicit Dominus exercituum: Reversus sum ad Sion, et habitabo in medio Jerusalem, et vocabitur Jerusalem, Civitas veritatis; et mons Domini exercituum, Mons sanctificatus.

4. Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc habitabunt senes et anus in plateis Jerusalem, et viri baculus in manu ejus præ multitudine dierum.

5. Et plateæ civitatis complebuntur infantibus, et puellis ludentibus in plateis ejus.

6. Hæc dicit Dominus exercituum: Si videbitur difficile in oculis reliquiarum populi hujus in diebus illis,

numquid in oculis meis difficile erit, dicit Dominus exercituum?

7. Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego salvabo populum meum de terra orientis, et de terra occasus solis.

8. Et adducam eos, et habitabunt in medio Jerusalem, et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum in veritate et in justitia.

9. Hæc dicit Dominus exercituum: Confortentur manus vestræ, qui auditis in his diebus sermones istos per os prophetarum in die, qua fundata est domus Domini exercituum, ut templum ædificaretur.

10. Siquidem ante dies illos merces hominum non erat, nec merces jumentorum erat, neque introeunti, neque exeunti erat pax præ tribulatione: et dimisi omnes homines, unumquemque contra proximum suum.

11. Nunc autem non juxta dies priores ego faciam reliquiis populi hujus, dicit Dominus exercituum,

12. sed semen pacis erit: vinea dabit fructum suum, et terra dabit germen suum, et cœli dabunt rorem suum: et possidere faciam reliquias populi hujus universa hæc.

13. Et erit: sicut eratis maledictio in gentibus, domus Juda, et domus Israel: sic salvabo vos, et eritis benedictio: nolite timere, confortentur manus vestræ.

14. Quia hæc dicit Dominus exercituum: Sicut cogitavi, ut affligerem vos, cum ad iracundiam provocassent patres vestri me, dicit Dominus,

15. et non sum misertus: sic conversus cogitavi in diebus istis, ut benefaciam domui Juda et Jerusalem: nolite timere.

16. Hæc sunt ergo verba, quæ facietis: Loquimini veritatem, unusquisque cum proximo suo: veritatem et judicium pacis judicate in portis vestris. (*Ephes.* 4, 25.)

17. Et unusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris, et juramentum mendax ne diligatis: omnia enim hæc sunt, quæ odi, dicit Dominus.

18. Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens:

19. Hæc dicit Dominus exercituum: Jejunium quarti, et jejunium quinti, et jejunium septimi, et jejunium decimi erit domui Juda in gaudium et lætitiam, et in solemnitates præclaras: veritatem tantum, et pacem diligite.

20. Hæc dicit Dominus exercituum: Usquequo veniant populi, et habitent in civitatibus multis,

21. et vadant habitatores, unus ad alterum, dicentes: Eamus, et deprecemur faciem Domini, et quæramus Dominum exercituum: vadam etiam ego.

22. Et venient populi multi et gentes robustæ ad quærendum Dominum exercituum in Jerusalem, et deprecandam faciem Domini.

23. Hæc dicit Dominus exercituum: In diebus illis, in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linquis gentium, et apprehendent fimbriam viri Judæi, dicentes: Ibimus vobiscum: audivimus enim, quoniam Deus vobiscum est.

CAPUT IX.

1. Onus verbi Domini in terra Hadrach, et Damasci requiei ejus, quia Domini est oculus hominis, et omnium tribuum Israel.

2. Emath quoque in terminis ejus, et Tyrus et Sidon; assumserunt quippe sibi sapientiam valde.

3. Et ædificavit Tyrus munitionem suam, et coacervavit argentum quasi humum, et aurum ut lutum platearum.

4. Ecce, Dominus possidebit eam, et percutiet in mari fortitudinem ejus; et hæc igni devorabitur.

5. Videbit Ascalon, et timebit; et Gaza, et dolebit nimis; et Accaron, quoniam confusa est spes ejus; et peribit rex de Gaza, et Ascalon non habitabitur.

6. Et sedebit separator in Azoto, et disperdam superbiam Philisthinorum.

7. Et auferam sanguinem ejus de ore ejus, et abominationes ejus de medio dentium ejus, et relinquetur

etiam ipse Deo nostro, et erit quasi dux in Juda, et Accaron quasi Jebusæus.
8. Et circumdabo domum meam ex his, qui militant mihi euntes et revertentes, et non transibit super eos ultra exactor, quia nunc vidi in oculis meis.
9. Exulta satis, filia Sion: jubila, filia Jerusalem, Ecce Rex tuus veniet tibi justus, et salvator: ipse pauper et ascendens super asinam, et super pullum filium asinæ. (*Isai.* 62, 11. *Mat.* 21, 5.)
10. Et disperdam quadrigam ex Ephraim, et equum de Jerusalem, et dissipabitur arcus belli, et loquetur pacem gentibus, et potestas ejus a mari usque ad mare, et a fluminibus usque ad fines terræ.
11. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua.
12. Convertimini ad munitionem, vincti spei: hodie quoque annuntians duplicia reddam tibi.
13. Quoniam extendi mihi Judam, quasi arcum implevi Ephraim, et suscitabo filios tuos, Sion, super filios tuos, Græcia, et ponam te quasi gladium fortium.
14. Et Dominus Deus super eos videbitur, et exibit et fulgur jaculum ejus, et Dominus Deus in tuba canet, et vadet in turbine austri.
15. Dominus exercituum proteget eos, et devorabunt, et subjicient lapidibus fundæ, et bibentis inebriabuntur quasi a vino, et replebuntur ut phialæ, et quasi cornua altaris.
16. Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut gregem populi sui, quia lapides sancti elevabuntur super terram ejus.
17. Quid enim bonum ejus est, et quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, et vinum germinans virgines?

CAPUT X.

1. Petite a Domino pluviam in tempore serotino, et Dominus faciet nives, et pluviam imbris dabit eis, singulis herbam in agro.
2. Quia simulacra locuta sunt inutile, et divini viderunt mendacium, et somniatores locuti sunt frustra, vane consolabantur; idcirco abducti sunt quasi grex; affligentur, quia non est eis pastor.
3. Super pastores iratus est furor meus, et super hircos visitabo, quia visitavit Dominus exercituum gregem suum, domum Juda, et posuit eos quasi equum gloriæ suæ in bello.
4. Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex ipso arcus prœlii, ex ipso egredietur omnis exactor simul.
5. Et erunt quasi fortes conculcantes lutum viarum in prœlio; et bellabunt, quia Dominus cum eis; et confundentur ascensores equorum.
6. Et confortabo domum Juda, et domum Joseph salvabo, et convertam eos, quia miserebor eorum; et erunt, sicut fuerunt, quando non projeceram eos: Ego enim Dominus Deus eorum, et exaudiam eos.
7. Et erunt quasi fortes Ephraim, et lætabitur cor eorum quasi a vino, et filii eorum videbunt, et lætabuntur, et exultabit cor eorum in Domino.
8. Sibilabo eis, et congregabo illos, quia redemi eos, et multiplicabo eos, sicut ante fuerant multiplicati.
9. Et seminabo eos in populis, et de longe recordabuntur mei, et vivent cum filiis suis, et revertentur.
10. Et reducam eos de terra Aegypti, et de Assyriis congregabo eos, et ad terram Galaad et Libani adducam eos, et non invenietur eis locus:
11. et transibit in maris freto, et percutiet in mari fluctus, et confundentur omnia profunda fluminis, et humiliabitur superbia Assur, et sceptrum Aegypti recedet.
12. Confortabo eos in Domino, et in nomine ejus ambulabunt, dicit Dominus.

CAPUT XI.

1. Aperi, Libane, portas tuas, et comedat ignis cedros tuas.
2. Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt: ululate quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus.

3. Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum; vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Jordanis.

4. Hæc dicit Dominus Deus meus: Pasce pecora occisionis,

5. quæ qui possederant occidebant, et non dolebant, et vendebant ea, dicentes: Benedictus Dominus, divites facti sumus; et pastores eorum non parcebant eis.

6. Et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus: ecce, ego tradam homines, unumquemque in manu proximi sui, et in manu regis sui, et concident terram et non eruam de manu eorum.

7. Et pascam pecus occisionis propter hoc, o pauperes gregis; et assumsi mihi duas virgas, unam vocavi Decorem, et alteram vocavi Funiculum: et pavi gregem.

8. Et succidi tres pastores in mense uno, et contracta est anima mea in eis, siquidem et anima eorum variavit in me.

9. Et dixi: Non pascam vos: quod moritur, moriatur, et quod succiditur, succidatur, et reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui.

10. Et tuli virgam meam, quæ vocabatur Decus, et abscidi eam, ut irritum facerem fœdus meum, quod percussi cum omnibus populis.

11. Et in irritum deductum est in die illa, et cognoverunt sic pauperes gregis, qui custodiunt mihi, quia verbum Domini est.

12. Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam, et si non, quiescete. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. (*Mat.* 27, 9.)

13. Et dixit Dominus ad me: Projice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appretiatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, et projeci illos in domum Domini ad statuarium.

14. Et præcidi virgam meam secundam, quæ appellabatur Funiculus, ut dissolverem germanitatem inter Judam et Israel.

15. Et dixit Dominus ad me: Adhuc sume tibi vasa postoris stulti.

16. Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, et contritum non sanabit, et id quod stat non enutriet, et carnes pinguium comedet, et ungulas eorum dissolvet.

17. O pastor et idolum, derelinquens gregem: gladius super brachium ejus, et super oculum dexterum ejus: brachium ejus ariditate siccabitur, et oculus dexter ejus tenebrescens obscurabitur.

CAPUT XII.

1. Onus verbi Domini super Israel. Dicit Dominus extendens cœlum, et fundans terram, et fingens spiritum hominis in eo:

2. Ecce ego ponam Jerusalem superliminare crapulæ omnibus populis in circuitu, sed et Juda erit in obsidione contra Jerusalem.

3. Et erit, in die illa ponam Jerusalem lapidem oneris cunctis populis: omnes, qui levabunt eam, concisione lacerabuntur, et colligentur adversus eam omnia regna terræ.

4. In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in stuporem, et ascensorem ejus in amentiam, et super domum Juda aperiam oculos meos, et omnem equum populorum percutiam cæcitate.

5. Et dicent duces Juda in corde suo: Confortentur mihi habitatores Jerusalem in Domino exercituum, Deo eorum.

6. In die illa ponam duces Juda sicut caminum ignis in lignis, et sicut facem ignis in fœno: et devorabunt ad dexteram et ad sinistram omnes populos in circuitu, et habitabitur Jerusalem rursus in loco suo in Jerusalem.

7. Et salvabit Dominus tabernacula Juda, sicut in principio, ut non magnifice glorietur domus David, et gloria habitantium Jerusalem contra Judam.

8. In die illa proteget Dominus habitatores Jerusalem, et erit, qui offenderit ex eis in die illa, quasi David, et domus David quasi Dei, sicut Angelus Domini in conspectu eorum.

9. Et erit in die illa: quæram conterere omnes gentes, quæ veniunt contra Jerusalem.

10. Et effundam super domum David, et super habitatores Jerusalem spiritum gratiæ et precum: et aspicient ad me, quem confixerunt, et plangent eum planctu quasi super unigenitum, et dolebunt super eum, ut doleri solet in morte primogeniti. (*Joan.* 19, 37.)

11. In die illa magnus erit planctus in Jerusalem, sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon. *

12. Et planget terra: familiæ et familiæ seorsum: familiæ domus David seorsum, et mulieres eorum seorsum: *(II. *Par.* 35, 22.)

13. familiæ domus Nathan seorsum, et mulieres eorum seorsum: familiæ domus Levi seorsum, et mulieres eorum seorsum: familiæ Semei seorsum, et mulieres eorum seorsum.

14. Omnes familiæ reliquæ, familiæ et familiæ seorsum, et mulieres eorum seorsum.

CAPUT XIII.

1. In die illa erit fons patens domui David, et habitantibus Jerusalem in ablutionem peccatoris, et menstruatæ.

2. Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum: disperdam nomina idolorum de terra, et non memorabuntur ultra, et pseudoprophetas, et spiritum immundum auferam de terra. (*Ezech.* 30, 13.)

3. Et erit, cum prophetaverit quispiam ultra, dicent ei pater ejus et mater ejus, qui genuerunt eum: Non vives, quia mendacium locutus es in nomine Domini, et configent eum pater ejus et mater ejus, genitores ejus, cum prophetaverit.

4. Et erit, in die illa confundentur prophetæ, unusquisque ex visione sua, cum prophetaverit, nec operientur pallio saccino, ut mentiantur;

5. sed dicet: Non sum propheta, homo agricola ego sum, quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea.

6. Et dicetur ei: Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me.

7. Framea, suscitare super pastorem meum, et super virum cohærentem mihi, dicit Dominus exercituum: percute pastorem, et dispergentur oves, et convertam manum meam ad parvulos. (*Mat.* 26, 31.)

8. Et erunt in omni terra, dicit Dominus: partes duæ in ea dispergentur et deficient, et tertia pars relinquetur in ea.

9. Et ducam tertiam partem per ignem, et uram eos, sicut uritur argentum, et probabo eos, sicut probatur aurum. Ipse vocabit nomen meum, et ego exaudiam eum. Dicam: Populus meus es, et ipse dicet: Dominus Deus meus. (*Sap.* 3, 6.)

CAPUT XIV.

1. Ecce, venient dies Domini, et dividentur spolia tua in medio tui.

2. Et congregabo omnes gentes ad Jerusalem in prœlium, et capietur civitas, et vastabuntur domus, et mulieres violabuntur, et egredietur media pars civitatis in captivitatem, et reliquum populi non auferetur ex urbe.

3. Et egredietur Dominus, et prœliabitur contra gentes illas, sicut prœliatus est in die certaminis.

4. Et stabunt pedes ejus in die illa super montem Olivarum, qui est contra Jerusalem ad orientem, et scindetur mons Olivarum ex media parte sui ad orientem, et ad occidentem prærupto grandi valde, et separabitur medium montis ad aquilonem, et medium ejus ad meridiem.

5. Et fugietis ad vallem montium eorum, quoniam conjungetur vallis montium usque ad proximum: et fugietis, sicut fugistis a facie terræmotus in diebus Oziæ regis Juda, et veniet Dominus Deus meus, omnesque sancti cum eo. (*Amos* 1, 1.)

6. Et erit in die illa: non erit lux, sed frigus et gelu.

7. Et erit dies una, quæ nota est Domino, non dies neque nox, et in tempore vesperi erit lux.

8. Et erit in die illa, exibunt aquæ

vivæ de Jerusalem; medium earum ad mare orientale, et medium earum ad mare novissimum: in æstate et in hieme erunt.

9. Et erit Dominus rex super omnem terram: in die illa erit Dominus unus, et erit nomen ejus unum.

10. Et revertetur omnis terra usque ad desertum, de colle Remmon ad austrum Jerusalem, et exaltabitur, et habitabit in loco suo a porta Benjamin usque ad locum portæ prioris, et usque ad portam angulorum, et a turre Hananeel usque ad torcularia regis.

11. Et habitabunt in ea, et anathema non erit amplius, sed sedebit Jerusalem secura.

12. Et hæc erit plaga, qua percutiet Dominus omnes gentes, quæ pugnaverunt adversus Jerusalem: tabescet caro uniuscujusque stantis super pedes suos, et oculi ejus contabescent in foraminibus suis, et lingua eorum contabescet in ore suo.

13. In die illa erit tumultus Domini magnus in eis; et apprehendet vir manum proximi sui, et conseretur manus ejus super manum proximi sui.

14. Sed et Judas pugnabit adversus Jerusalem; et congregabuntur divitiæ omnium gentium in circuitu, aurum et argentum, et vestes multæ satis.

15. Et sic erit ruina equi et muli, et cameli et asini, et omnium jumentorum, quæ fuerint in castris illis, sicut ruina hæc.

16. Et omnes, qui reliqui fuerint de universis gentibus, quæ venerunt contra Jerusalem, ascendent ab anno in annum, ut adorent regem, Dominum exercituum, et celebrent festivitatem tabernaculorum.

17. Et erit: qui non ascenderit de familiis terræ ad Jerusalem, ut adoret regem, Dominum exercituum, non erit super eos imber.

18. Quod et si familia Aegypti non ascenderit, et non venerit, nec super eos erit, sed erit ruina, qua percutiet Dominus omnes gentes, quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum.

19. Hoc erit peccatum Aegypti, et hoc peccatum omnium gentium, quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum.

20. In die illa erit, quod super frenum equi est, sanctum Domino; et erunt lebetes in domo Domini quasi phialæ coram altari.

21, Et erit omnis lebes in Jerusalem et in Juda sanctificatus Domino exercituum; et venient omnes immolantes, et sument ex eis: et coquent in eis: et non erit mercator ultra in domo Domini exercituum in die illo.

PROPHETIA MALACHIÆ.

CAPUT I.

1. Onus verbi Domini ad Israel in manu Malachiæ.

2. Dilexi vos, dicit Dominus, et dixistis: In quo dilexisti nos? Nonne frater erat Esau Jacob? dicit Dominus, et dilexi Jacob, (*Rom.* 9, 13.)

3. Esau autem odio habui? et posui montes ejus in solitudinem, et hereditatem ejus in dracones deserti.

4. Quod si dixerit Idumæa: Destructi sumus, sed revertentes ædificabimus, quæ destructa sunt; hæc dicit Dominus exercituum: Isti ædificabunt, et ego destruam, et vocabuntur termini impietatis, et populus, cui iratus est Dominus usque in æternum.

5. Et oculi vestri videbunt, et vos dicetis: Magnificetur Dominus super terminum Israel.

6. Filius honorat patrem, et servus dominum suum: si ergo pater ego sum, ubi est honor meus: et si Dominus ego sum. ubi est timor meus? dicit Dominus exercituum ad vos, o sacerdotes, qui despicitis nomen

meum, et dixistis: In quo despeximus nomen tuum?

7. Offertis super altare meum panem pollutum, et dicitis: in quo polluimus te? In eo quod dicitis: Mensa Domini despecta est.

8. Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est? et si offeratis claudum et languidum, nonne malum est? offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituum.

9. Et nunc deprecamini vultum Dei, ut misereatur vestri (de manu enim vestra factum est hoc), si quomodo suscipiat facies vestras, dicit Dominus exercituum.

10. Quis est in vobis, qui claudat ostia, et incendat altare meum gratuito? non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, et munus non suscipiam de manu vestra.

11. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum. (*Psal.* 112, 3.)

12. Et vos polluistis illud in eo, quod dicitis: Mensa Domini contaminata est, et quod superponitur, contemtibile est cum igne, qui illud devorat.

13. Et dixistis: Ecce de labore; et exsufflastis illud, dicit Dominus exercituum, et intulistis de rapinis claudum et languidum, et intulistis munus: numquid suscipiam illud de manu vestra? dicit Dominus.

14. Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, et votum faciens immolat debile Domino, quia rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, et nomen meum horribile in gentibus.

CAPUT II.

1. Et nunc ad vos mandatum hoc, o sacerdotes.

2. Si nolueritis audire, et si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum, mittam in vos egestatem, et maledicam benedictionibus vestris, et maledicam illis, quoniam non posuistis super cor. (*Levit.* 26, 14.)

3. Ecce, ego projiciam vobis brachium, et dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum, et assumet vos secum.

4. Et scietis, quia misi ad vos mandatum istud, et esset pactum meum cum Levi, dicit Dominus exercituum.

5. Pactum meum fuit cum eo vitæ et pacis, et dedi ei timorem, et timuit me, et a facie nominis mei pavebat.

6. Lex veritatis fuit in ore ejus, et iniquitas non est inventa in labiis ejus; in pace et in æquitate ambulavit mecum, et multos avertit ab iniquitate.

7. Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est.

8. Vos autem recessistis de via, et scandalizastis plurimos in lege: irritum fecistis pactum Levi, dicit Dominus exercituum.

9. Propter quod et ego dedi vos contemtibiles et humiles omnibus populis, sicut non servastis vias meas, et accepistis faciem in lege.

10. Numquid non pater unus omnium nostrum? numquid non Deus unus creavit nos? quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum? (*Mat.* 23, 9. *Ephes.* 4, 6.)

11. Transgressus est Juda, et abominatio facta est in Israel et in Jerusalem, quia contaminavit Judas sanctificationem Domini, quam dilexit, et habuit filiam dei alieni.

12. Disperdet Dominus virum, qui fecerit hoc, magistrum et discipulum de tabernaculis Jacob, et offerentem munus Domino exercituum.

13. Et hoc rursum fecistis, operiebatis lacrymis altare Domini, fletu et mugitu ita, ut non respiciam ultra ad sacrificium, nec accipiam placabile quid de manu vestra.

14. Et dixistis: Quam ob causam? Quia Dominus testificatus est inter

te et uxorem pubertatis tuæ, quam tu despexisti, et hæc particeps tua, et uxor fœderis tui.
15. Nonne unus fecit, et residuum spiritus ejus est? Et quid unus quærit, nisi semen Dei? Custodite ergo spiritum vestrum, et uxorem adolescentiæ tuæ noli despicere.
16. Cum odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Israel: operiet autem iniquitas vestimentum ejus, dicit Dominus exercituum: custodite spiritum vestrum, et nolite despicere.
17. Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris et dixistis: In quo eum fecimus laborare? In eo, quod dicitis: Omnis, qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, et tales ei placent: aut certe ubi est Deus judicii?

CAPUT III.

1. Ecce, ego mitto angelum meum: et præparabit viam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quæritis, et Angelus testamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum: (*Mat.* 11, 10. *Luc.* 1, 17.)
2. et quis poterit cogitare diem adventus ejus, et quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflans, et quasi herba fullonum:
3. et sedebit conflans et emundans argentum, et purgabit filios Levi, et colabit eos quasi aurum et quasi argentum, et erunt Domino offerentes sacrificia in justitia.
4. Et placebit Domino sacrificium Juda et Jerusalem sicut dies sæculi, et sicut anni antiqui.
5. Et accedam ad vos in judicio, et ero testis velox maleficis, et adulteris et perjuris: et qui calumniantur mercedem mercenarii, viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.
6. Ego enim Dominus, et non mutor, et vos filii Jacob non estis consumti.
7. A diebus enim patrum vestrorum recessistis a legitimis meis, et non custodistis. Revertimini ad me, et revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixistis: in quo revertemur? (*Zach.* 1, 3.)
8. Si affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixistis: In quo configimus te? In decimis et in primitiis.
9. Et in penuria vos maledicti estis, et me vos configitis gens tota.
10. Inferte omnem decimam in horreum, et sit cibus in domo mea, et probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas cœli, et effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam,
11. et increpabo pro vobis devorantem, et non corrumpet fructum terræ vestræ: nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum.
12. Et beatos vos dicent omnes gentes, eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus exercituum.
13. Invaluerunt super me verba vestra, dicit Dominus.
14. Et dixistis: Quid locuti sumus contra te? Dixistis: Vanus est, qui servit Deo, et quod emolumentum, quia custodivimus præcepta ejus, et quia ambulavimus tristes coram Domino exercituum? (*Job* 21, 15.)
15. Ergo nunc beatos dicimus arrogantes, siquidem ædificati sunt facientes impietatem: et tentaverunt Deum, et salvi facti sunt.
16. Tunc locuti sunt timentes Dominum, unusquisque cum proximo suo: et attendit Dominus, et audivit, et scriptus est liber monumenti coram eo timentibus Dominum, et cogitantibus nomen ejus.
17. Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die, qua ego facio, in peculium, et parcam eis, sicut parcit vir filio suo servienti sibi.
18. Et convertemini, et videbitis, quid sit inter justum et impium, et inter servientem Deo, et non servientem ei.

CAPUT IV.

1. Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus, et erunt omnes superbi, et omnes facientes impietatem stipula, et inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum,

quæ non derelinquet eis radicem et germen.

2. Et orietur vobis timentibus nomen meum sol justitiæ, et sanitas in pennis ejus, et egrediemini, et salietis sicut vituli de armento. *

3. Et calcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum in die, qua ego facio, dicit Dominus exercituum. *(*Luc.* 1, 78.)

4. Mementote legis Moysi servi mei, quam mandavi ei in Horeb ad omnem Israel, præcepta et judicia. (*Exod.* 20, 2.)

5. Ecce, ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus et horribilis. (*Mat.* 17, 10. *Marc.* 9, 10.)

6. Et convertet cor patrum ad filios, et cor filiorum ad patres eorum, ne forte veniam, et percutiam terram anathemate.

LIBER PRIMUS MACHABÆORUM.

CAPUT I.

1. Et factum est, postquam percussit Alexander Philippi Macedo, qui primus regnavit in Græcia, egressus de terra Cethim, Darium regem Persarum et Medorum,

2. constituit prœlia multa, et obtinuit omnium munitiones, et interfecit reges terræ,

3. et pertransit usque ad fines terræ, et accepit spolia multitudinis gentium; et siluit terra in conspectu ejus.

4. Et congregavit virtutem et exercitum fortem nimis, et exaltatum est et elevatum cor ejus,

5. et obtinuit regiones gentium, et tyrannos; et facti sunt illi in tributum.

6. Et post hæc decidit in lectum, et cognovit, quia moreretur.

7. Et vocavit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti a juventute, et divisit illis regnum suum, cum adhuc viveret.

8. Et regnavit Alexander annis duodecim, et mortuus est.

9. Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unusquisque in loco suo;

10. et imposuerunt omnes sibi diademata post mortem ejus, et filii eorum post eos annis multis; et multiplicata sunt mala in terra.

11. Et exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus illustris, filius Antiochi regis, qui fuerat Romæ obses: et regnavit in anno centesimo trigesimo septimo regni Græcorum.

12. In diebus illis exierunt ex Israel filii iniqui, et suaserunt multis, dicentes: Eamus, et disponamus testamentum cum gentibus, quæ circa nos sunt, quia ex quo recessimus ab eis, invenerunt nos multa mala.

13. Et bonus visus est sermo in oculis eorum.

14. Et destinaverunt aliqui de populo, et abierunt ad regem; et dedit illis potestatem, ut facerent justitiam gentium.

15. Et ædificaverunt gymnasium in Jerosolymis secundum leges nationum;

16. et fecerunt sibi præputia, et recesserunt a testamento sancto; et juncti sunt nationibus, et venundati sunt, ut facerent malum.

17. Et paratum est regnum in conspectu Antiochi; et cœpit regnare in terra Aegypti, ut regnaret super duo regna.

18. Et intravit in Aegyptum in multitudine gravi, in curribus et elephantis, et equitibus et copiosa navium multitudine;

19. et constituit bellum adversus Ptolemæum regem Aegypti; et veritus est Ptolemæus a facie ejus, et fugit, et ceciderunt vulnerati multi.

20. Et comprehendit civitates mu-

nitas in terra Aegypti, et accepit spolia terræ Aegypti.
21. Et convertit Antiochus, postquam percussit Aegyptum in centesimo et quadragesimo tertio anno, et ascendit ad Israel;
22. et ascendit Jerosolymam in multitudine gravi.
23. Et intravit in sanctificationem cum superbia, et accepit altare aureum, et candelabrum luminis, et universa vasa ejus, et mensam propositionis, et libatoria et phialas, et mortariola aurea et velum, et coronas et ornamentum aureum, quod in facie templi erat; et comminuit omnia.
24. Et accepit argentum et aurum, et vasa concupiscibilia, et accepit thesauros occultos, quos invenit; et sublatis omnibus abiit in terram suam.
25. Et fecit cædem hominum, et locutus est in superbia magna.
26. Et factus est planctus magnus in Israel, et in omni loco eorum;
27. et ingemuerunt principes et seniores; virgines et juvenes infirmati sunt; et speciositas mulierum immutata est.
28. Omnis maritus sumsit lamentum, et quæ sedebant in thoro maritali, lugebant;
29. et commota est terra super habitantes in ea, et universa domus Jacob induit confusionem.
30. Et post duos annos dierum misit rex principem tributorum in civitates Juda; et venit Jerusalem cum turba magna.
31. Et locutus est ad eos verba pacifica in dolo; et crediderunt ei.
33. Et irruit super civitatem repente, et percussit eam plaga magna, et perdidit populum multum ex Israel.
32. Et accepit spolia civitatis; et succendit eam igni, et destruxit domos ejus, et muros ejus in circuitu;
34. et captivas duxerunt mulieres, et natos et pecora possederunt.
35. Et ædificaverunt civitatem David muro magno et firmo, et turribus firmis, et facta est illis in arcem;
36. et posuerunt illic gentem peccatricem viros iniquos, et convaluerunt in ea. Et posuerunt arma et escas, et congregaverunt spolia Jerusalem,
37. et reposuerunt illic; et facti sunt in laqueum magnum.
38. Et factum est hoc ad insidias sanctificationi, et in diabolum malum in Israel;
39. et effuderunt sanguinem innocentem per circuitum sanctificationis, et contaminaverunt sanctificationem.
40. Et fugerunt habitatores Jerusalem propter eos, et facta est habitatio exterorum, et facta est extera semini suo, et nati ejus reliquerunt eam.
41. Sanctificatio ejus desolata est sicut solitudo; dies festi ejus conversi sunt in luctum, sabbata ejus in opprobrium, honores ejus in nihilum. (*Tob.* 2, 6. *Amos* 8, 10.)
42. Secundum gloriam ejus multiplicata est ignominia ejus; et sublimitas ejus conversa est in luctum.
43. Et scripsit rex Antiochus omni regno suo, ut esset omnis populus, unus, et relinqueret unusquisque legem suam.
44. Et consenserunt omnes gentes secundum verbum regis Antiochi;
45. et multi ex Israel consenserunt servituti ejus, et sacrificaverunt idolis, et coinquinaverunt sabbatum.
46. Et misit rex libros per manus nuntiorum in Jerusalem, et in omnes civitates Juda, ut sequerentur leges gentium terræ,
47. et prohiberent holocausta et sacrificia, et placationes fieri in templo Dei,
48. et prohiberent celebrari sabbatum, et dies solemnes;
49. et jussit coinquinari sancta, et sanctum populum Israel.
50. Et jussit ædificari aras, et templa et idola, et immolari carnes suillas et pecora communia,
51. et relinquere filios suos incircumcisos, et coinquinari animas eorum in omnibus immundis et abominationibus, ita ut obliviscerentur legem, et immutarent omnes justificationes Dei;

52. et quicumque non fecissent secundum verbum regis Antiochi, morerentur.
53. Secundum omnia verba hæc scripsit omni regno suo et præposuit principes populo, qui hæc fieri cogerent.
54. Et jusserunt civitatibus Juda sacrificare.
55. Et congregati sunt multi de populo ad eos, qui dereliquerant legem Domini, et fecerunt mala super terram;
56. et effugaverunt populum Israel in abditis et in absconditis fugitivorum locis.
57. Die quintadecima mensis Caslev, quinto et quadragesimo et centesimo anno ædificavit rex Antiochus abominandum idolum desolationis super altare Dei; et per universas civitates Juda in circuitu ædificaverunt aras;
58. et ante januas domorum, et in plateis incendebant thura, et sacrificabant;
59. et libros legis Dei combusserunt igni, scindentes eos;
60. et apud quemcumque inveniebantur libri testamenti Domini, et quicumque observabat legem Domini, secundum edictum regis trucidabant eum.
61. In virtute sua faciebant hæc populo Israel, qui inveniebatur in omni mense et mense in civitatibus.
62. Et quinta et vigesima die mensis sacrificabant super aram, quæ erat contra altare.
63. Et mulieres, quæ circumcidebant filios suos, trucidabantur secundum jussum regis Antiochi,
64. et suspendebant pueros a cervicibus per universas domos eorum; et eos, qui circumciderant illos, trucidabant.
65. Et multi de populo Israel definierunt apud se, ut non manducarent immunda; et elegerunt magis mori, quam cibis coinquinari immundis; (II. *Mach.* 6, 18.)
66. et noluerunt infringere legem Dei sanctam, et trucidati sunt;
67. et facta est ira magna super populum valde.

CAPUT II.

1. In diebus illis surrexit Mathathias filius Joannis, filii Simeonis, sacerdos ex filiis Joarib ab Jerusalem, et consedit in monte Modin:
2. et habebat filios quinque: Joannem, qui cognominabatur Gaddis,
3. et Simonem, qui cognominabatur Thasi,
4. et Judam, qui vocabatur Machabæus,
5. et Eleazarum, qui cognominabatur Abaron, et Jonathan, qui cognominabatur Apphus.
6. Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo Juda, et in Jerusalem.
7. Et dixit Mathathias: Væ mihi, utquid natus sum, videre contritionem populi mei, et contritionem civitatis sanctæ, et sedere illic, cum datur in manibus inimicorum?
8. Sancta in manu extraneorum facta sunt: templum ejus sicut homo ignobilis.
9. Vasa gloriæ ejus captiva abducta sunt: trucidati sunt senes ejus in plateis, et juvenes ejus ceciderunt in gladio inimicorum.
10. Quæ gens non hereditavit regnum ejus, et non obtinuit spolia ejus?
11. Omnis compositio ejus ablata est. Quæ erat libera, facta est ancilla.
12. Et ecce sancta nostra, et pulchritudo nostra, et claritas nostra desolata est, et coinquinaverunt ea gentes.
13. Quo ergo nobis adhuc vivere?
14. Et scidit vestimenta sua Mathathias, et filii ejus; et operuerunt se ciliciis, et planxerunt valde.
15. Et venerunt illuc, qui missi erant a rege Antiocho, ut cogerent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, et accendere thura, et a lege Dei discedere.
16. Et multi de populo Israel consentientes accesserunt ad eos; sed Mathathias, et filii ejus constanter steterunt.
17. Et respondentes, qui missi erant ab Antiocho, dixerunt Mathathiæ: Princeps, et clarissimus et magnus

es in hac civitate, et ornatus filiis et fratribus:

18. ergo accede prior, et fac jussum regis, sicut fecerunt omnes gentes, et viri Juda, et qui remanserunt in Jerusalem, et eris tu, et filii tui, inter amicos regis, et amplificatus auro et argento, et muneribus multis.

19. Et respondit Mathathias, et dixit magna voce: Et si omnes gentes regi Antiocho obediunt, ut discedat unusquisque a servitute legis patrum suorum, et consentiat mandatis ejus,

20. ego, et filii mei et fratres mei, obediemus legi patrum nostrorum.

21. Propitius sit nobis Deus: non est nobis utile relinquere legem et justitias Dei:

22. non audiemus verba regis Antiochi, nec sacrificabimus transgredientes legis nostræ mandata, ut eamus altera via.

23. Et ut cessavit loqui verba hæc, accessit quidam Judæus in omnium oculis sacrificare idolis super aram in civitate Modin, secundum jussum regis;

24. et vidit Mathathias, et doluit, et contremuerunt renes ejus, et accensus est furor ejus secundum judicium legis, et insiliens trucidavit eum super aram;

25. sed et virum, quem rex Antiochus miserat, qui cogebat immolare, occidit in ipso tempore, et aram destruxit, * (*Num.* 25, 13.)

26. et zelatus est legem, sicut fecit Phinees Zamri filio Salomi. *

27. Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate, dicens: Omnis, qui zelum habet legis statuens testamentum, exeat post me.

28. Et fugit ipse, et filii ejus, in montes, et reliquerunt quæcumque habebant in civitate.

29. Tunc descenderunt multi quærentes judicium et justitiam, in desertum;

30. et sederunt ibi ipsi, et filii eorum et mulieres eorum, et pecora eorum, quoniam inundaverunt super eos mala.

31. Et renuntiatum est viris regis, et exercitui, qui erat in Jerusalem civitate David, quoniam discessissent viri quidam, qui dissipaverunt mandatum regis, in loca occulta in deserto, et abiissent post illos multi.

32. Et statim perrexerunt ad eos, et constituerunt adversus eos prælium in die sabbatorum,

33. et dixerunt ad eos: Resistitis et nunc adhuc? exite, et facite secundum verbum regis Antiochi, et vivetis.

34. Et dixerunt: Non exibimus, neque faciemus verbum regis, ut polluamus diem sabbatorum.

35. Et concitaverunt adversus eos prælium.

36. Et non responderunt eis, nec lapidem miserunt in eos, nec oppilaverunt loca occulta,

37. dicentes: Moriamur omnes in simplicitate nostra, et testes erunt super nos cœlum et terra, quod injuste perditis nos.

38. Et intulerunt illis bellum sabbatis, et mortui sunt ipsi, et uxores eorum et filii eorum, et pecora eorum usque ad mille animas hominum.

39. Et cognovit Mathathias, et amici ejus, et luctum habuerunt super eos valde.

40. Et dixit vir proximo suo: Si omnes fecerimus, sicut fratres nostri fecerunt, et non pugnaverimus adversus gentes pro animabus nostris et justificationibus nostris, nunc citius disperdent nos a terra.

41. Et cogitaverunt in die illa, dicentes: Omnis homo, quicumque venerit ad nos in bello die sabbatorum, pugnemus adversus eum, et non moriemur omnes, sicut mortui sunt fratres nostri in occultis.

42. Tunc congregata est ad eos synagoga Assidæorum fortis viribus ex Israel, omnis voluntarius in lege;

43. et omnes, qui fugiebant a malis, additi sunt ad eos, et facti sunt illis ad firmamentum.

44. Et collegerunt exercitum, et percusserunt peccatores in ira sua, et viros iniquos in indignatione sua;

et ceteri fugerunt ad nationes, ut evaderent.
45. Et circuivit Mathathias, et amici ejus, et destruxerunt aras,
46. et circumciderunt pueros incircumcisos, quotquot invenerunt in finibus Israel, et in fortitudine.
47. Et persecuti sunt filios superbiæ, et prosperatum est opus in manibus eorum;
48. et obtinuerunt legem de manibus gentium et de manibus regum, et non dederunt cornu peccatori.
49. Et appropinquaverunt dies Mathathiæ moriendi, et dixit filiis suis: Nunc confortata est superbia, et castigatio, et tempus eversionis et ira indignationis.
50. Nunc ergo, o filii, æmulatores estote legis, et date animas vestras pro testamento patrum vestrorum,
51. et mementote operum patrum, quæ fecerunt in generationibus suis, et accipietis gloriam magnam et nomen æternum.
52. Abraham nonne in tentatione inventus est fidelis, et reputatum est ei ad justitiam? (*Gen.* 22, 2.)
53. Joseph in tempore angustiæ suæ custodivit mandatum, et factus est dominus Aegypti. (*Gen.* 41, 40.)
54. Phinees pater noster, zelando zelum Dei, accepit testamentum sacerdotii æterni. (*Num.* 25, 13. *Eccli.* 45, 28.)
55. Jesus, dum implevit verbum, factus est dux in Israel. (*Jos.* 1, 2.)
56. Caleb, dum testificatur in ecclesia, accepit hereditatem. (*Num.* 14, 6.)
57. David in sua misericordia consecutus est sedem regni in sæcula. (II. *Reg.* 2, 4.)
58. Elias, dum zelat zelum legis, receptus est in cœlum. (IV. *Reg.* 2, 11.)
59. Ananias et Azarias et Misael credentes liberati sunt de flamma. (*Dan.* 3, 50.)
60. Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum. (*Dan.* 6, 22.)
61. Et ita cogitate per generationem et generationes, quia omnes qui sperant in eum, non infirmantur.
62. Et a verbis viri peccatoris ne timueritis, quia gloria ejus stercus et vermis est:
63. hodie extollitur, et cras non invenietur, quia conversus est in terram suam, et cogitatio ejus periit.
64. Vos ergo, filii confortamini, et viriliter agite in lege, quia in ipsa gloriosi eritis.
65. Et ecce Simon frater vester, scio, quod vir consilii est: ipsum audite semper, et ipse erit vobis pater.
66. Et Judas Machabæus fortis viribus a juventute sua, sit vobis princeps militiæ, et ipse aget bellum populi.
67. Et adducetis ad vos omnes factores legis et vindicate vindictam populi vestri.
68. Retribuite retributionem gentibus, et intendite in præceptum legis.
69. Et benedixit eos, et appositus est ad patres suos.
70. Et defunctus est anno centesimo et quadragesimo sexto, et sepultus est a filiis suis in sepulcris patrum suorum in Modin; et planxerunt eum omnis Israel planctu magno.

CAPUT III.

1. Et surrexit Judas, qui vocabatur Machabæus, filius ejus pro eo;
2. et adjuvabant eum omnes fratres ejus, et universi, qui se conjunxerant patri ejus, et prœliabantur prœlium Israel cum lætitia.
3. Et dilatavit gloriam populo suo, et induit se loricam sicut gigas, et succinxit se arma bellica sua in prœliis, et protegebat castra gladio suo.
4. Similis factus est leoni in operibus suis, et sicut catulus leonis rugiens in venatione.
5. Et persecutus est iniquos perscrutans eos, et qui conturbabant populum suum, eos succendit flammis;
6. et repulsi sunt inimici ejus præ timore ejus, et omnes operarii iniquitatis conturbati sunt; et directa est salus in manu ejus.
7. Et exacerbabat reges multos, et lætificabat Jacob in operibus suis,

et in sæculum memoria ejus in benedictione.

8. Et perambulavit civitates Juda et perdidit impios ex eis, et avertit iram ab Israel.

9. Et nominatus est usque ad novissimum terræ, et congregavit pereuntes.

10. Et congregavit Apollonius gentes, et a Samaria virtutem multam et magnam ad bellandum contra Israel.

11. Et cognovit Judas, et exiit obviam illi, et percussit et occidit illum; et ceciderunt vulnerati multi, et reliqui fugerunt.

12. Et accepit spolia eorum, et gladium Apollonii abstulit Judas, et erat pugnans in eo omnibus diebus.

13. Et audivit Seron, princeps exercitus Syriæ, quod congregavit Judas congregationem fidelium, et ecclesiam secum,

14. et ait: Faciam mihi nomen, et glorificabor in regno, et debellabo Judam, et eos, qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum regis.

15. Et præparavit se; et ascenderunt cum eo castra impiorum, fortes auxiliarii, ut facerent vindictam in filios Israel.

16. Et appropinquaverunt usque ad Bethoron; et exivit Judas obviam illi cum paucis.

17. Ut autem viderunt exercitum venientem sibi obviam, dixerunt Judæ: Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam et tam fortem, et nos fatigati sumus jejunio hodie?

18. Et ait Judas: Facile est concludi multos in manus paucorum: et non est differentia in conspectu Dei cœli, liberare in multis, et in paucis:

19. quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cœlo fortitudo est.

20. Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci et superbia, ut disperdant nos, et uxores nostras et filios nostros, et ut spolient nos:

21. nos vero pugnabimus pro animabus nostris et legibus nostris:

22. et ipse Dominus conteret eos ante faciem nostram: vos autem ne timueritis eos.

23. Ut cessavit autem loqui, insiluit in eos subito; et contritus est Seron, et exercitus ejus in conspectu ipsius;

24. et persecutus est eum in descensu Bethoron usque in campum; et ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui autem fugerunt in terram Philisthiim.

25. Et cecidit timor Judæ ac fratrum ejus, et formido super omnes gentes in circuitu eorum;

26. et pervenit ad regem nomen ejus, et de prœliis Judæ narrabant omnes gentes.

27. Ut audivit autem rex Antiochus sermones istos, iratus est animo, et misit, et congregavit exercitum universi regni sui, castra fortia valde;

28. et aperuit ærarium suum, et dedit stipendia exercitui in annum; et mandavit illis, ut essent parati ad omnia.

29. Et vidit, quod defecit pecunia de thesauris suis, et tributa regionis modica propter dissensionem et plagam, quam fecit in terra, ut tolleret legitima, quæ erant a primis diebus;

30. et timuit, ne non haberet ut semel et bis, in sumtus et donaria, quæ dederat ante larga manu, et abundaverat super reges, qui ante eum fuerant.

31. Et consternatus erat animo valde, et cogitavit ire in Persidem, et accipere tributa regionum, et congregare argentum multum.

32. Et reliquit Lysiam, hominem nobilem de genere regali, super negotia regia, a flumine Euphrate usque ad flumen Aegypti;

33. et ut nutriret Antiochum filium suum, donec rediret.

34. Et tradidit ei medium exercitum et elephantos, et mandavit ei de omnibus, quæ volebat, et de inhabitantibus Judæam et Jerusalem;

35. et ut mitteret ad eos exercitum ad conterendam, et extirpandam virtutem Israel, et reliquias Jerusalem, et auferendam memoriam eorum de loco;

36. et ut constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, et sorte distribueret terram eorum.

37. Et rex assumsit partem exercitus residui, et exivit ab Antiochia civitate, regni sui anno centesimo et quadragesimo septimo, et transfretavit Euphraten flumen, et perambulabat superiores regiones.

38. Et elegit Lysias Ptolemæum filium Dorymini, et Nicanorem, et Gorgiam, viros potentes, ex amicis regis,

39. et misit cum eis quadraginta millia virorum, et septem millia equitum, ut venirent in terram Juda, et disperderent eam secundum verbum regis.

40. Et processerunt cum universa virtute sua, et venerunt, et applicuerunt Emmaum in terra campestri.

41. Et audierunt mercatores regionum nomen eorum, et acceperunt argentum et aurum multum valde, et pueros, et venerunt in castra, ut acciperent filios Israel in servos; et additi sunt ad eos exercitus Syriæ, et terræ alienigenarum.

42. Et vidit Judas et fratres ejus, quia multiplicata sunt mala, et exercitus applicabant ad fines eorum; et cognoverunt verba regis, quæ mandavit populo facere in interitum et consummationem;

43. et dixerunt unusquisque ad proximum suum: Erigamus dejectionem populi nostri, et pugnemus pro populo nostro, et sanctis nostris.

44. Et congregatus est conventus, ut essent parati in prœlium, et ut orarent, et peterent misericordiam et miserationes.

45. Et Jerusalem non habitabatur, sed erat sicut desertum; non erat qui ingrederetur et egrederetur de natis ejus, et sanctum conculcabatur; et filii alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio gentium; et ablata est voluptas a Jacob, et defecit ibi tibia et cithara.

46. Et congregati sunt, et venerunt in Maspha contra Jerusalem, quia locus orationis erat in Maspha ante in Israel.

47. Et jejunaverunt illa die, et induerunt se ciliciis, et cinerem imposuerunt capiti suo, et disciderunt vestimenta sua;

48. et expanderunt libros legis, de quibus scrutabantur gentes similitudinem simulacrorum suorum;

49. et attulerunt ornamenta sacerdotalia, et primitias et decimas; et suscitaverunt nazaræos, qui impleverant dies;

50. et clamaverunt voce magna in cœlum, dicentes: Quid faciemus istis, et quo eos ducemus?

51. et sancta tua conculcata sunt, et contaminata sunt, et sacerdotes tui facti sunt in luctum et in humilitatem.

52. Et ecce nationes convenerunt adversum nos, ut nos disperdant: tu scis, quæ cogitant in nos.

53. Quomodo poterimus subsistere ante faciem eorum, nisi tu, Deus, adjuves nos?

54. Et tubis exclamaverunt voce magna.

55. Et post hæc constituit Judas duces populi, tribunos et centuriones, et pentacontarchos et decuriones.

56. Et dixit his, qui ædificabant domos, et sponsabant uxores, et plantabant vineas, et formidolosis, ut redirent unusquisque in domum suam secundum legem. (*Deut.* 20, 5. *Judic.* 7, 3.)

57. Et moverunt castra, et collocaverunt ad austrum Emmaum.

58. Et ait Judas: Accingimini, et estote filii potentes, et estote parati in mane, ut pugnetis adversus nationes has, quæ convenerunt adversus nos, disperdere nos et sancta nostra:

59. quoniam melius est nos mori in bello, quam videre mala gentis nostræ et sanctorum.

60. Sicut autem fuerit voluntas in cœlo, sic fiat.

CAPUT IV.

1. Et assumsit Gorgias quinque millia virorum, et mille equites electos; et moverunt castra nocte,

2. ut applicarent ad castra Judæorum, et percuterent eos subito· et

filii, qui erant ex arce, erant illis duces.

3. Et audivit Judas, et surrexit ipse et potentes, percutere virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum.

4. Adhuc enim dispersus erat exercitus a castris.

5. Et venit Gorgias in castra Judæ noctu, et neminem invenit, et quærebat eos in montibus, quoniam dixit: Fugiunt hi a nobis.

6. Et cum dies factus esset, apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum tantum, qui tegumenta et gladios non habebant;

7. et viderunt castra gentium valida, et loricatos et equitatus in circuitu eorum; et hi docti ad prœlium.

8. Et ait Judas viris, qui secum erant: Ne timueritis multitudinem eorum, et impetum eorum ne formidetis.

9. Mementote, qualiter salvi facti sunt patres nostri in Mari rubro, cum sequeretur eos Pharao cum exercitu multo. (*Exod.* 14, 9.)

10. Et nunc clamemus in cœlum, et miserebitur nostri Dominus, et memor erit testamenti patrum nostrorum, et conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie:

11. et scient omnes gentes, quia est, qui redimat, et liberet Israel.

12. Et elevaverunt alienigenæ oculos suos, et viderunt eos venientes ex adverso.

13. Et exierunt de castris in prœlium; et tuba cecinerunt hi, qui erant cum Juda.

14. Et congressi sunt; et contritæ sunt gentes, et fugerunt in campum.

15. Novissimi autem omnes ceciderunt in gladio, et persecuti sunt eos usque Gezeron, et usque in campos Idumææ, et Azoti et Jamniæ; et ceciderunt ex illis usque ad tria millia virorum.

16. Et reversus est Judas, et exercitus ejus sequens eum.

17. Dixitque ad populum: Non concupiscatis spolia, quia bellum contra nos est,

18. et Gorgias et exercitus ejus prope nos in monte: sed state nunc contra inimicos nostros, et expugnate eos, et sumetis postea spolia securi.

19. Et adhuc loquente Juda hæc, ecce apparuit pars quædam prospiciens de monte.

20. Et vidit Gorgias, quod in fugam conversi sunt sui, et succenderunt castra; fumus enim, qui videbatur, declarabat, quod factum est.

21. Quibus illi conspectis timuerunt valde, aspicientes simul et Judam et exercitum in campo paratum ad prœlium.

22. Et fugerunt omnes in campum alienigenarum;

23. et Judas reversus est ad spolia castrorum, et acceperunt aurum multum, et argentum et hyacinthum, et purpuram marinam et opes magnas.

24. Et conversi hymnum canebant, et benedicebant Deum in cœlum, quoniam bonus est, quoniam in sæculum misericordia ejus. (*Psal.* 105,1.)

25. Et facta est salus magna in Israel in die illa.

26. Quicumque autem alienigenarum evaserunt, venerunt, et nuntiaverunt Lysiæ universa, quæ acciderant.

27. Quibus ille auditis consternatus animo deficiebat, quod non, qualia voluit, talia contigerunt in Israel, et qualia mandavit rex.

28. Et sequenti anno congregavit Lysias virorum electorum sexaginta millia, et equitum quinque millia, ut debellaret eos.

29. Et venerunt in Judæam, et castra posuerunt in Bethoron; et occurrit illis Judas cum decem millibus viris.

30. Et viderunt exercitum fortem; et oravit, et dixit: Benedictus es, salvator Israel, qui contrivisti impetum potentis in manu servi tui David, et tradidisti castra alienigenarum in manu Jonathæ filii Saul, et armigeri ejus. (I. *Reg.* 17,50. — 14,13.)

31. Conclude exercitum istum in manu populi tui Israel, et confundantur in exercitu suo et equitibus.

32. Da illis formidinem, et tabefac audaciam virtutis eorum, et commoveantur contritione sua.

33. Dejice illos gladio diligentium te, et collaudent te omnes, qui noverunt nomen tuum in hymnis.

34. Et commiserunt prœlium; et ceciderunt de exercitu Lysiæ quinque millia virorum.

35. Videns autem Lysias fugam suorum, et Judæorum audaciam, et quod parati sunt aut vivere, aut mori fortiter, abiit Antiochiam, et elegit milites, ut multiplicati rursus venirent in Judæam.

36. Dixit autem Judas, et fratres ejus: Ecce, contriti sunt inimici nostri: ascendamus nunc mundare sancta, et renovare.

37. Et congregatus est omnis exercitus, et ascenderunt in montem Sion.

38. Et viderunt sanctificationem desertam, et altare profanatum, et portas exustas, et in atriis virgulta nata sicut in saltu, vel in montibus, et pastophoria diruta.

39. Et sciderunt vestimenta sua, et planxerunt planctu magno, et imposuerunt cinerem super caput suum;

40. et ceciderunt in faciem super terram, et exclamaverunt tubis signorum, et clamaverunt in cœlum.

41. Tunc ordinavit Judas viros, ut pugnarent adversus eos, qui erant in arce, donec emundarent sancta.

42. Et elegit sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei;

43. et mundaverunt sancta, et tulerunt lapides contaminationis in locum immundum.

44. Et cogitavit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret.

45. Et incidit illis consilium bonum, ut destruerent illud, ne forte illis esset in opprobrium, quia contaminaverunt illud gentes; et demoliti sunt illud.

46. Et reposuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoadusque veniret propheta, et responderet de eis.

47. Et acceperunt lapides integros secundum legem, et ædificaverunt altare novum secundum illud, quod fuit prius;

48. et ædificaverunt sancta, et quæ intra domum erant intrinsecus, et ædem et atria sanctificaverunt.

49. Et fecerunt vasa sancta nova, et intulerunt candelabrum, et altare incensorum, et mensam in templum.

50. Et incensum posuerunt super altare, et accenderunt lucernas, quæ super candelabrum erant, et lucebant in templo.

51. Et posuerunt super mensam panes, et appenderunt vela, et consummaverunt omnia opera, quæ fecerant.

52. Et ante matutinum surrexerunt quinta et vigesima die mensis noni (hic est mensis Caslev) centesimi quadragesimi octavi anni;

53. et obtulerunt sacrificium secundum legem super altare holocaustorum novum, quod fecerunt.

54. Secundum tempus et secundum diem in qua contaminaverunt illud gentes, in ipsa renovatum est in canticis et citharis et cinyris, et in cymbalis.

55. Et cecidit omnis populus in faciem, et adoraverunt, et benedixerunt in cœlum eum, qui prosperavit eis.

56. Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, et obtulerunt holocausta cum lætitia, et sacrificium salutaris et laudis.

57. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis, et scutulis; et dedicaverunt portas et pastophoria, et imposuerunt eis januas.

58. Et facta est lætitia in populo magna valde, et aversum est opprobrium gentium.

59. Et statuit Judas, et fratres ejus, et universa ecclesia Israel, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo, a quinta et vigesima die mensis Caslev, cum lætitia et gaudio. (*Joan.* 10, 22.)

60. Et ædificaverunt in tempore illo montem Sion, et per circuitum muros altos et turres firmas, nequando venirent gentes, et conculcarent eum, sicut antea fecerunt.

61. Et collocavit illic exercitum, ut servarent eum, et munivit eum ad custodiendam Bethsuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAPUT V.

1. Et factum est, ut audierunt gentes in circuitu, quia ædificatum est altare, et sanctuarium sicut prius, iratæ sunt valde;
2. et cogitabant tollere genus Jacob, qui erant inter eos, et cœperunt occidere de populo, et persequi.
3. Et debellabat Judas filios Esau in Idumæa, et eos, qui erant in Acrabathane, quia circumsedebant Israelitas; et percussit eos plaga magna.
4. Et recordatus est malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum et in scandalum, insidiantes ei in via.
5. Et conclusi sunt ab eo in turribus, et applicuit ad eos, et anathematizavit eos, et incendit turres eorum igni cum omnibus, qui in eis erant.
6. Et transivit ad filios Ammon, et invenit manum fortem, et populum copiosum, et Timotheum ducem ipsorum;
7. et commisit cum eis prœlia multa; et contriti sunt in conspectu eorum, et percussit eos;
8. et cepit Gazer civitatem, et filias ejus, et reversus est in Judæam.
9. Et congregatæ sunt gentes, quæ sunt in Galaad adversus Israelitas, qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos; et fugerunt in Datheman munitionem,
10. et miserunt litteras ad Judam, et fratres ejus, dicentes: Congregatæ sunt adversum nos gentes per circuitum, ut nos auferant:
11. et parant venire, et occupare munitionem, in quam confugimus, et Timotheus est dux exercitus eorum.
12. Nunc ergo veni, et eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis.
13. Et omnes fratres nostri, qui erant in locis Tubin, interfecti sunt, et captivas duxerunt uxores eorum, et natos et spolia, et peremerunt illic fere mille viros.
14. Et adhuc epistolæ legebantur, et ecce alii nuntii venerunt de Galilæa conscissis tunicis, nuntiantes secundum verba hæc;
15. dicentes, convenisse adversum se a Ptolemaida, et Tyro et Sidone; et repleta est omnis Galilæa alienigenis, ut nos consumant.
16 Ut audivit autem Judas et populus sermones istos, convenit ecclesia magna cogitare, quid facerent fratribus suis, qui in tribulatione erant, et expugnabantur ab eis.
17. Dixitque Judas Simoni fratri suo: Elige tibi viros, et vade, et libera fratres tuos in Galilæa: ego autem, et frater meus Jonathas, ibimus in Galaaditim.
18. Et reliquit Josephum, filium Zachariæ, et Azariam duces populi cum residuo exercitu in Judæa ad custodiam;
19. et præcepit illis, dicens: Præestote populo huic, et nolite bellum committere adversum gentes, donec revertamur.
20. Et partiti sunt Simoni viri tria millia, ut iret in Galilæam; Judæ autem octo millia in Galaaditim.
21. Et abiit Simon in Galilæam, et commisit prœlia multa cum gentibus; et contritæ sunt gentes a facie ejus, et persecutus est eos usque ad portam
22. Ptolemaidis; et ceciderunt de gentibus fere tria millia virorum; et accepit spolia eorum,
23. et assumsit eos, qui erant in Galilæa, et in Arbatis cum uxoribus et natis, et omnibus, quæ erant illis, et adduxit in Judæam cum lætitia magna.
24. Et Judas Machabæus et Jonathas frater ejus transierunt Jordanem, et abierunt viam trium dierum per desertum.
25. Et occurrerunt eis Nabuthæi, et susceperunt eos pacifice, et narraverunt eis omnia, quæ acciderant fratribus eorum in Galaaditide,

26. et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa et Bosor, et in Alimis et in Casphor, et Mageth et Carnaim; hæ omnes civitates munitæ et magnæ.

27. Sed et in ceteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi, et in crastinum constituerunt admovere exercitum civitatibus his, et comprehendere et tollere eos in una die.

28. Et convertit Judas et exercitus ejus viam in desertum Bosor repente, et occupavit civitatem; et occidit omnem masculum in ore gladii, et accepit omnia spolia eorum, et succendit eam igni.

29. Et surrexerunt inde nocte, et ibant usque ad munitionem.

30. Et factum est diluculo, cum elevassent oculos suos, ecce populus multus, cujus non erat numerus, portantes scalas et machinas, ut comprehenderent munitionem, et expugnarent eos.

31. Et vidit Judas, quia cœpit bellum, et clamor belli ascendit ad cœlum sicut tuba, et clamor magnus de civitate;

32. et dixit exercitui suo: Pugnate hodie pro fratribus vestris.

33. Et venit tribus ordinibus post eos, et exclamaverunt tubis, et clamaverunt in oratione.

34. Et cognoverunt castra Timothei, quia Machabæus est, et refugerunt a facie ejus; et percusserunt eos plaga magna, et ceciderunt ex eis in die illa fere octo millia virorum.

35. Et divertit Judas in Maspha, et expugnavit et cepit eam; et occidit omnem masculum ejus, et sumsit spolia ejus, et succendit eam igni.

36. Inde perrexit, et cepit Casbon, et Mageth et Bosor, et reliquas civitates Galaaditidis.

37. Post hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, et castra posuit contra Raphon trans torrentem.

38. Et misit Judas speculari exercitum; et renuntiaverunt ei, dicentes: Quia convenerunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu nostro sunt, exercitus multus nimis:

39. et Arabes conduxerunt in auxilium sibi, et castra posuerunt trans torrentem, parati ad te venire in prœlium. Et abiit Judas obviam illis.

40. Et ait Timotheus principibus exercitus sui: Dum appropinquaverit Judas, et exercitus ejus ad torrentem aquæ, si transierit ad nos prior, non poterimus sustinere eum, quia potens poterit adversum nos:

41. si vero timuerit transire, et posuerit castra extra flumen, transfretemus ad eos, et poterimus adversus illum. (I. *Reg.* 14, 9.)

42. Ut autem appropinquavit Judas ad torrentem aquæ, statuit scribas populi secus torrentem, et mandavit eis, dicens: Neminem hominum reliqueritis, sed veniant omnes in prœlium.

43. Et transfretavit ad illos prior, et omnis populus post eum; et contritæ sunt omnes gentes a facie eorum, et projecerunt arma sua, et fugerunt ad fanum, quod erat in Carnaim.

44. Et occupavit ipsam civitatem, et fanum succendit igni cum omnibus, qui erant in ipso; et oppressa est Carnaim, et non potuit sustinere contra faciem Judæ.

45. Et congregavit Judas universos Israelitas, qui erant in Galaaditide, a minimo usque ad maximum, et uxores eorum et natos, et exercitum magnum valde, ut venirent in terram Juda.

46. Et venerunt usque Ephron; et hæc civitas magna in ingressu posita, munita valde, et non erat declinare ab ea dextera vel sinistra, sed per mediam iter erat.

47. Et incluserunt se, qui erant in civitate, et obstruxerunt portas lapidibus; et misit ad eos Judas verbis pacificis;

48. dicens: Transeamus per terram vestram, ut eamus in terram nostram, et nemo vobis nocebit: tantum pedibus transibimus. Et nolebant eis aperire.

49. Et præcepit Judas prædicare in

castris, ut applicarent unusquisque, in quo erat loco;
50. et applicuerunt se viri virtutis; et oppugnavit civitatem illam tota die et tota nocte, et tradita est civitas in manu ejus;
51. et peremerunt omnem masculum in ore gladii, et eradicavit eam, et accepit spolia ejus, et transivit per totam civitatem super interfectos.
52. Et transgressi sunt Jordanem in campo magno contra faciem Bethsan.
53. Et erat Judas congregans extremos, et exhortabatur populum per totam viam, donec venirent in terram Juda;
54. et ascenderunt in montem Sion cum lætitia et gaudio, et obtulerunt holocausta, quod nemo ex eis cecidisset, donec reverterentur in pace.
55. Et in diebus, quibus erat Judas et Jonathas in terra Galaad, et Simon frater ejus in Galilæa contra faciem Ptolemaidis,
56. audivit Josephus, Zachariæ filius, et Azarias princeps virtutis, res bene gestas, et prœlia quæ facta sunt,
57. et dixit: Faciamus et ipsi nobis nomen, et eamus pugnare adversus gentes quæ in circuitu nostro sunt.
58. Et præcepit his, qui erant in exercitu suo, et abierunt Jamniam.
59. Et exivit Gorgias de civitate, et viri ejus obviam illis in pugnam.
60. Et fugati sunt Josephus et Azarias usque in fines Judææ; et ceciderunt illo die de populo Israel ad duo millia viri; et facta est fuga magna in populo,
61. quia non audierunt Judam et fratres ejus, existimantes fortiter se facturos.
62. Ipsi autem non erant de semine virorum illorum, per quos salus facta est in Israel.
63. Et viri Juda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel, et gentium omnium, ubi audiebatur nomen eorum.
64. Et convenerunt ad eos fausta acclamantes.
65. Et exivit Judas et fratres ejus, et expugnabant filios Esau in terra, quæ ad austrum est; et percussit Chebron et filias ejus, et muros ejus et turres succendit igni in circuitu.
66. Et movit castra, ut iret in terram alienigenarum, et perambulabat Samariam.
67. In die illa ceciderunt sacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum sine consilio exeunt in prœlium.
68. Et declinavit Judas in Azotum in terram alienigenarum, et diruit aras eorum, et sculptilia deorum ipsorum succendit igni; et cepit spolia civitatum, et reversus est in terram Juda.

CAPUT VI.

1. Et rex Antiochus perambulabat superiores regiones, et audivit esse civitatem Elymaidem in Perside nobilissimam, et copiosam in argento et auro,
2. templumque in ea locuples valde; et illic velamina aurea, et loricæ et scuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo, qui regnavit primus in Græcia.
3. Et venit, et quærebat capere civitatem, et deprædari eam, et non potuit, quoniam innotuit sermo his, qui erant in civitate,
4. et insurrexerunt in prœlium; et fugit inde, et abiit cum tristitia magna, et reversus est in Babyloniam.
5. Et venit, qui nuntiaret ei in Perside, quia fugata sunt castra, quæ erant in terra Juda,
6. et quia abiit Lysias cum virtute forti in primis, et fugatus est a facie Judæorum; et invaluerunt armis et viribus, et spoliis multis, quæ ceperunt de castris, quæ exciderunt;
7. et quia diruerunt abominationem, quam ædificaverat super altare, quod erat in Jerusalem; et sanctificationem, sicut prius, circumdederunt muris excelsis, sed et Bethsuram civitatem suam.

8. Et factum est, ut audivit rex sermones istos, expavit, et commotus est valde, et decidit in lectum, et incidit in languorem præ tristitia, quia non factum est ei, sicut cogitabat.
9. Et erat illic per dies multos, quia renovata est in eo tristitia magna, et arbitratus est se mori.
10. Et vocavit omnes amicos suos, et dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, et concidi, et corrui corde præ sollicitudine,
11. et dixi in corde meo: In quantam tribulationem deveni, et in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc sum, qui jucundus eram, et dilectus in potestate mea?
12. Nunc vero reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem, unde et abstuli omnia spolia aurea et argentea, quæ erant in ea, et misi auferre habitantes Judæam sine causa.
13. Cognovi ergo, quia propterea invenerunt me mala ista, et ecce pereo tristitia magna in terra aliena.
14. Et vocavit Philippum, unum de amicis suis, et præposuit eum super universum regnum suum;
15. et dedit ei diadema, et stolam suam et annulum, ut adduceret Antiochum filium suum, et nutriret eum, et regnaret.
16. Et mortuus est illic Antiochus rex anno centesimo quadragesimo nono.
17. Et cognovit Lysias, quoniam mortuus est rex, et constituit regnare Antiochum filium ejus, quem nutrivit adolescentem; et vocavit nomen ejus Eupator.
18. Et hi, qui erant in arce, concluserant Israel in circuitu sanctorum, et quærebant eis mala semper, et firmamentum gentium.
19. Et cogitavit Judas disperdere eos, et convocavit universum populum, ut obsiderent eos.
20. Et convenerunt simul, et obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo, et fecerunt balistas et machinas.
21. Et exierunt quidam ex eis, qui obsidebantur, et adjunxerunt se illis aliqui impii ex Israel,
22. et abierunt ad regem, et dixerunt: Quousque non facis judicium, et vindicas fratres nostros?
23. Nos decrevimus servire patri tuo, et ambulare in præceptis ejus, et obsequi edictis ejus:
24. et filii populi nostri propter hoc alienabant se a nobis, et quicumque inveniebantur ex nobis, interficiebantur, et hereditates nostræ diripiebantur.
25. Et non ad nos tantum extenderunt manum, sed et in omnes fines nostros.
26. Et ecce, applicuerunt hodie ad arcem Jerusalem occupare eam, et munitionem Bethsuram munierunt:
27. et nisi præveneris eos velocius, majora, quam hæc, facient, et non poteris obtinere eos.
28. Et iratus est rex, ut hæc audivit, et convocavit omnes amicos suos, et principes exercitus sui, et eos, qui super equites erant;
29. sed et de regnis aliis, et de insulis maritimis venerunt ad eum exercitus conductitii.
30. Et erat numerus exercitus ejus, centum millia peditum, et viginti millia equitum, et elephanti triginta duo, docti ad prœlium.
31. Et venerunt per Idumæam, et applicuerunt ad Bethsuram, et pugnaverunt dies multos, et fecerunt machinas, et exierunt, et succenderunt eas igni, et pugnaverunt viriliter.
32. Et recessit Judas ab arce, et movit castra ad Bethzacharam contra castra regis.
33. Et surrexit rex ante lucem, et concitavit exercitus in impetum contra viam Bethzacharam; et comparaverunt se exercitus in prœlium, et tubis cecinerunt;
34. et elephantis ostenderunt sanguinem uvæ et mori, ad acuendos eos in prœlium;
35. et diviserunt bestias per legiones; et astiterunt singulis elephantis mille viri in loricis concatenatis, et galeæ æreæ in capitibus eorum; et quingenti equites ordinati unicuique bestiæ electi erant.
36. Hi ante tempus ubicumque erat

bestia, ibi erant; et quocumque ibat, ibant, et non discedebant ab ea.

37. Sed et turres ligneæ super eos firmæ protegentes super singulas bestias, et super eas machinæ; et super singulas viri virtutis triginta duo, qui pugnabant desuper; et Indus magister bestiæ.

38. Et residuum equitatum hinc et inde statuit in duas partes, tubis exercitum commovere, et perurgere constipatos in legionibus ejus.

39. Et ut refulsit sol in clypeos aureos et æreos, resplenduerunt montes ab eis, et resplenduerunt sicut lampades ignis.

40. Et distincta est pars exercitus regis per montes excelsos, et alia per loca humilia; et ibant caute et ordinate.

41. Et commovebantur omnes inhabitantes terram a voce multitudinis, et incessu turbæ et collisione armorum; erat enim exercitus magnus valde et fortis.

42. Et appropiavit Judas, et exercitus ejus in prœlium; et ceciderunt de exercitu regis sexcenti viri.

43. Et vidit Eleazar filius Saura unam de bestiis loricatam loricis regis, et erat eminens super ceteras bestias, et visum est ei, quod in ea esset rex;

44. et dedit se, ut liberaret populum suum, et acquireret sibi nomen æternum.

45. Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis interficiens a dexteris et a sinistris, et cadebant ab eo huc atque illuc.

46. Et ivit sub pedes elephantis, et supposuit se ei, et occidit eum; et cecidit in terram super ipsum, et mortuus est illic.

47. Et videntes virtutem regis, et impetum exercitus ejus, diverterunt se ab eis.

48. Castra autem regis ascenderunt contra eos in Jerusalem, et applicuerunt castra regis ad Judæam, et montem Sion.

49. Et fecit pacem cum his, qui erant in Bethsura; et exierunt de civitate, quia non erant eis ibi alimenta conclusis, quia sabbata erant terræ.

50. Et comprehendit rex Bethsuram, et constituit illic custodiam servare eam.

51. Et convertit castra ad locum sanctificationis dies multos; et statuit illic balistas et machinas, et ignis jacula et tormenta ad lapides jactandos, et spicula et scorpios ad mittendas sagittas, et fundibula.

52. Fecerunt autem et ipsi machinas adversus machinas eorum, et pugnaverunt dies multos.

53. Escæ autem non erant in civitate, eo quod septimus annus esset; et qui remanserant in Judæa de gentibus, consumserant reliquias eorum, quæ repositæ fuerant.

54. Et remanserunt in sanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos fames; et dispersi sunt unusquisque in locum suum.

55. Et audivit Lysias, quod Philippus, quem constituerat rex Antiochus, cum adhuc viveret, ut nutriret Antiochum filium suum, et regnaret,

56. reversus esset a Perside et Media, et exercitus, qui abierat cum ipso, et quia quærebat suscipere regni negotia;

57. festinavit ire, et dicere ad regem et duces exercitus: Deficimus quotidie, et esca nobis modica est, et locus, quem obsidemus, est munitus, et incumbit nobis ordinare de regno.

58. Nunc itaque demus dexteras hominibus istis, et faciamus cum illis pacem, et cum omni gente eorum;

59. et constituamus illis, ut ambulent in legitimis suis sicut prius: propter legitima enim ipsorum quæ despeximus, irati sunt, et fecerunt omnia hæc.

60. Et placuit sermo in conspectu regis et principum; et misit ad eos pacem facere; et receperunt illam.

61. Et juravit illis rex, et principes; et exierunt de munitione.

62. Et intravit rex montem Sion, et vidit munitionem loci, et rupit citius

juramentum, quod juravit, et mandavit destruere murum in gyro.

63. Et discessit festinanter, et reversus est Antiochiam, et invenit Philippum dominantem civitati; et pugnavit adversus eum, et occupavit civitatem.

CAPUT VII.

1. Anno centesimo quinquagesimo primo exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, et ascendit cum paucis viris, in civitatem maritimam, et regnavit illic.

2. Et factum est, ut ingressus est domum regni patrum suorum, comprehendit exercitus Antiochum et Lysiam, ut adducerent eos ad eum.

3. Et res ei innotuit, et ait: Nolite mihi ostendere faciem eorum.

4. Et occidit eos exercitus. Et sedit Demetrius super sedem regni sui;

5. et venerunt ad eum viri iniqui et impii ex Israel, et Alcimus dux eorum, qui volebat fieri sacerdos.

6. Et accusaverunt populum apud regem, dicentes: Perdidit Judas, et fratres ejus, omnes amicos tuos, et nos dispersit de terra nostra.

7. Nunc ergo mitte virum, cui credis, ut eat, et videat exterminium omne, quod fecit nobis et regionibus regis, et puniat omnes amicos ejus et adjutores eorum.

8. Et elegit rex ex amicis suis Bacchidem, qui dominabatur trans flumen magnum in regno, et fidelem regi; et misit eum,

9. ut videret exterminium, quod fecit Judas; sed et Alcimum impium constituit in sacerdotium, et mandavit ei facere ultionem in filios Israel.

10. Et surrexerunt, et venerunt cum exercitu magno in terram Juda; et miserunt nuntios, et locuti sunt ad Judam, et ad fratres ejus verbis pacificis in dolo.

11. Et non intenderunt sermonibus eorum; viderunt enim, quia venerunt cum exercitu magno.

12. Et convenerunt ad Alcimum et Bacchidem congregatio scribarum requirere, quæ justa sunt;

13. et primi Assidæi, qui erant in filiis Israel, et exquirebant ab eis pacem.

14. Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine Aaron venit, non decipiet nos;

15. et locutus est cum eis verba pacifica, et juravit illis, dicens: Non inferemus vobis malum, neque amicis vestris.

16. Et crediderunt ei; et comprehendit ex eis sexaginta viros, et occidit eos in una die secundum verbum, quod scriptum est:

17. Carnes sanctorum tuorum et sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Jerusalem, et non erat, qui sepeliret. (*Psal.* 78, 1.)

18. Et incubuit timor et tremor in omnem populum, quia dixerunt: Non est veritas et judicium in eis: transgressi sunt enim constitutum et jusjurandum, quod juraverunt.

19. Et movit Bacchides castra ab Jerusalem, et applicuit in Bethzecha; et misit, et comprehendit multos ex eis, qui a se effugerant; et quosdam de populo mactavit, et in puteum magnum projecit.

20. Et commisit regionem Alcimo, et reliquit cum eo auxilium in adjutorium ipsi. Et abiit Bacchides ad regem;

21. et satis agebat Alcimus pro principatu sacerdotii sui.

22. Et convenerunt ad eum omnes, qui perturbabant populum suum, et obtinuerunt terram Juda, et fecerunt plagam magnam in Israel.

23. Et vidit Judas omnia mala, quæ fecit Alcimus, et qui cum eo erant, filiis Israel multo plus, quam gentes.

24. Et exiit in omnes fines Judææ in circuitu, et fecit vindictam in viros desertores; et cessaverunt ultra exire in regionem.

25. Vidit autem Alcimus, quod prævaluit Judas, et qui cum eo erant; et cognovit, quia non potest sustinere eos, et regressus est ad regem, et accusavit eos multis criminibus.

26. Et misit rex Nicanorem, unum ex principibus suis nobilioribus, qui erat inimicitias exercens contra

Israel; et mandavit ei evertere populum. (II. *Mach.* 15, 1.)
27. Et venit Nicanor in Jerusalem cum exercitu magno, et misit ad Judam et ad fratres ejus verbis pacificis cum dolo,
28. dicens: non sit pugna inter me et vos: veniam cum viris paucis, ut videam facies vestras cum pace.
29. Et venit ad Judam, et salutaverunt se invicem pacifice; et hostes parati erant rapere Judam.
30. Et innotuit sermo Judæ, quoniam cum dolo venerat ad eum; et conterritus est ab eo, et amplius noluit videre faciem ejus.
31. Et cognovit Nicanor, quoniam denudatum est consilium ejus; et exivit obviam Judæ in pugnam juxta Capharsalama.
32. Et ceciderunt de Nicanoris exercitu fere quinque millia viri, et fugerunt in civitatem David.
33. Et post hæc verba ascendit Nicanor in montem Sion; et exierunt de sacerdotibus populi, salutare eum in pace, et demonstrare ei holocautomata, quæ offerebantur pro rege.
34. Et irridens sprevit eos, et polluit; et locutus est superbe,
35. et juravit cum ira, dicens: Nisi traditus fuerit Judas et exercitus ejus, in manus meas, continuo cum regressus fuero in pace, succendam domum istam. Et exiit cum ira magna.
36. Et intraverunt sacerdotes, et steterunt ante faciem altaris et templi; et flentes dixerunt:
37. Tu, Domine, elegisti domum istam ad invocandum nomen tuum in ea, ut esset domus orationis et obsecrationis populo tuo:
38. fac vindictam in homine isto et exercitu ejus, ut cadant in gladio: memento blasphemias eorum, et ne dederis eis, ut permaneant.
39. Et exiit Nicanor ab Jerusalem, et castra applicuit ad Bethoron, et occurrit illi exercitus Syriæ.
40. Et Judas applicuit in Adarsa cum tribus millibus viris; et oravit Judas, et dixit:
41. Qui missi erant a rege Sennacherib, Domine, quia blasphemaverunt te, exiit Angelus et percussit ex eis centum octogintaquinque millia: (IV. *Reg.* 19, 35.)
42. sic contere exercitum istum in conspectu nostro hodie, et sciant ceteri, quia male locutus est super sancta tua: et judica illum secundum malitiam illius.
43. Et commiserunt exercitus prœlium tertiadecima die mensis Adar; et contrita sunt castra Nicanoris, et cecidit ipse primus in prœlio.
44. Ut autem vidit exercitus ejus, quia cecidisset Nicanor, projecerunt arma sua, et fugerunt;
45. et persecuti sunt eos viam unius diei ab Adazer usquequo veniatur in Gazara, et tubis cecinerunt post eos cum significationibus;
46. et exierunt de omnibus castellis Judææ in circuitu, et ventilabant eos cornibus; et convertebantur iterum ad eos, et ceciderunt omnes gladio; et non est relictus ex eis nec unus.
47. Et acceperunt spolia eorum in prædam; et caput Nicanoris amputaverunt, et dexteram ejus, quam extenderat superbe, et attulerunt et suspenderunt contra Jerusalem.
48. Et lætatus est populus valde, et egerunt diem illam in lætitia magna.
49. Et constituit agi omnibus annis diem istam tertiadecima die mensis Adar.
50. Et siluit terra Juda dies paucos.

CAPUT VIII.

1. Et audivit Judas nomen Romanorum, quia sunt potentes viribus et acquiescunt ad omnia, quæ postulantur ab eis; et quicumque accesserunt ad eos, statuerunt cum eis amicitias, et quia sunt potentes viribus.
2. Et audierunt prœlia eorum et virtutes bonas, quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos, et duxerunt sub tributum;
3. et quanta fecerunt in regione Hispaniæ, et quod in potestatem redegerunt metalla argenti et auri,

quæ illic sunt, et possederunt omnem locum consilio suo et patientia;
4. locaque, quæ longe erant valde ab eis, et reges, qui supervenerant eis ab extremis terræ, contriverunt, et percusserunt eos plaga magna; ceteri autem dant eis tributum omnibus annis;
5. et Philippum, et Persen Ceteorum regem, et ceteros, qui adversum eos arma tulerant, contriverunt in bello, et obtinuerunt eos;
6. et Antiochum magnum regem Asiæ, qui eis pugnam intulerat, habens centum viginti elephantos, et equitatum et currus, et exercitum magnum valde, contritum ab eis;
7. et quia ceperunt eum vivum, et statuerunt ei, ut daret ipse, et qui regnarent post ipsum, tributum magnum, et daret obsides et constitutum,
8. et regionem Indorum, et Medos et Lydos, de optimis regionibus eorum; et acceptas eas ab eis, dederunt Eumeni regi;
9. et quia, qui erant apud Helladam, voluerunt ire, et tollere eos; et innotuit sermo his,
10. et miserunt ad eos ducem unum, et pugnaverunt contra illos, et ceciderunt ex eis multi, et captivas duxerunt uxores eorum, et filios, et diripuerunt eos, et terram eorum possederunt, et destruxerunt muros eorum, et in servitutem illos redegerunt usque in hunc diem;
11. et residua regna et insulas, quæ aliquando restiterant illis, exterminaverunt, et in potestatem redegerunt;
12. cum amicis autem suis, et qui in ipsis requiem habebant, conservaverunt amicitiam, et obtinuerunt regna, quæ erant proxima, et quæ erant longe; quia, quicumque audiebant nomen eorum, timebant eos;
13. quibus vero vellent auxilio esse, ut regnarent, regnabant; quos autem vellent, regno deturtabant; et exaltati sunt valde.
14. Et in omnibus istis nemo portabat diadema, nec induebatur purpura, ut magnificaretur in ea;
15. et quia curiam fecerunt sibi, et quotidie consulebant trecentos viginti consilium agentes semper de multitudine, ut quæ digna sunt, gerant;
16. et committunt uni homini magistratum suum per singulos annos dominari universæ terræ suæ, et omnes obediunt uni, et non est invidia, neque zelus inter eos.
17. Et elegit Judas Eupolemum, filium Joannis, filii Jacob, et Jasonem, filium Eleazari, et misit eos Romam, constituere cum illis amicitiam et societatem;
18. et ut auferrent ab eis jugum Græcorum, quia viderunt, quod in servitutem premerent regnum Israel.
19. Et abierunt Romam viam multam valde, et introierunt curiam, et dixerunt:
20. Judas Machabæus, et fratres ejus, et populus Judæorum miserunt nos ad vos statuere vobiscum societatem et pacem, et conscribere nos socios et amicos vestros.
21. Et placuit sermo in conspectu eorum.
22. Et hoc rescriptum est, quod rescripserunt in tabulis æreis, et miserunt in Jerusalem, ut esset apud eos ibi memoriale pacis et societatis:
23. Bene sit Romanis et genti Judæorum in mari et in terra in æternum; gladiusque et hostis procul sit ab eis.
24. Quod si institerit bellum Romanis prius, aut omnibus sociis eorum in omni dominatione eorum,
25. auxilium feret gens Judæorum, prout tempus dictaverit, corde pleno:
26. et prœliantibus non dabunt, neque subministrabunt triticum, arma, pecuniam, naves, sicut placuit Romanis, et custodient mandata eorum, nihil ab eis accipientes.
27. Similiter autem et si genti Judæorum prius acciderit bellum, adjuvabunt Romani ex animo, prout eis tempus permiserit:
28. et adjuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, sicut placuit Romanis, et custodient mandata eorum absque dolo.

29. Secundum hæc verba constituerunt Romani populo Judæorum.
30. Quodsi post hæc verba hi aut illi addere, aut demere ad hæc aliquid voluerint, facient ex proposito suo: et quæcumque addiderint, vel demserint, rata erunt.
31. Sed et de malis, quæ Demetrius rex fecit in eos, scripsimus ei, dicentes: Quare gravasti jugum tuum super amicos nostros, et socios Judæos?
32. Si ergo iterum adierint nos, adversum te faciemus illis judicium, et pugnabimus tecum mari terraque.

CAPUT IX.

1. Interea, ut audivit Demetrius, quia cecidit Nicanor et exercitus ejus in prœlio, apposuit Bacchidem et Alcimum rursum mittere in Judæam, et dexterum cornu cum illis.
2. Et abierunt viam, quæ ducit in Galgala, et castra posuerunt in Masaloth, quæ est in Arbellis; et occupaverunt eam, et peremerunt animas hominum multas.
3. In mense primo anni centesimi et quinquagesimi secundi applicuerunt exercitum ad Jerusalem;
4. et surrexerunt, et abierunt in Beream viginti millia virorum et duo millia equitum.
5. Et Judas posuerat castra in Laisa, et tria millia viri electi cum eo;
6. et viderunt multitudinem exercitus, quia multi sunt, et timuerunt valde; et multi subtraxerunt se de castris, et non remanserunt ex eis nisi octingenti viri.
7. Et vidit Judas, quod defluxit exercitus suus, et bellum perurgebat eum, et confractus est corde, quia non habebat tempus congregandi eos, et dissolutus est.
8. Et dixit his, qui residui erant: Surgamus, et eamus ad adversarios nostros, si poterimus pugnare adversus eos.
9. Et avertebant eum, dicentes: Non poterimus, sed liberemus animas nostras modo, et revertamur ad fratres nostros: et tunc pugnabimus adversus eos, nos autem pauci sumus.
10. Et ait Judas: Absit istam rem facere, ut fugiamus ab eis: et si appropiavit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, et non inferamus crimen gloriæ nostræ.
11. Et movit exercitus de castris, et steterunt illis obviam; et divisi sunt equites in duas partes, et fundibularii et sagittarii præibant exercitum, et primi certaminis omnes potentes.
12. Bacchides autem erat in dextero cornu, et proximavit legio ex duabus partibus, et clamabant tubis;
13. exclamaverunt autem et hi, qui erant ex parte Judæ, etiam ipsi, et commota est terra a voce exercituum; et commissum est prœlium a mane usque ad vesperam.
14. Et vidit Judas, quod firmior est pars exercitus Bacchidis in dexteris, et convenerunt cum ipso omnes constantes corde;
15. et contrita est dextera pars ab eis, et persecutus est eos usque ad montem Azoti.
16. Et qui in sinistro cornu erant, viderunt, quod contritum est dexterum cornu, et secuti sunt post Judam, et eos, qui cum ipso erant, a tergo;
17. et ingravatum est prœlium, et ceciderunt vulnerati multi ex his, et ex illis.
18. Et Judas cecidit, et ceteri fugerunt.
19. Et Jonathas et Simon tulerunt Judam fratrem suum, et sepelierunt eum in sepulcro patrum suorum in civitate Modin.
20. Et fleverunt eum omnis populus Israel planctu magno, et lugebant dies multos,
21. et dixerunt: Quomodo cecidit potens, qui salvum faciebat populum Israel!
22. Et cetera verba bellorum Judæ, et virtutum, quas fecit, et magnitudinis ejus, non sunt descripta; multa enim erant valde.
23. Et factum est, post obitum Judæ emerserunt iniqui in omnibus

finibus Israel, et exorti sunt omnes, qui operabantur iniquitatem.

24. In diebus illis facta est fames magna valde, et tradidit se Bacchidi omnis regio eorum cum ipsis.

25. Et elegit Bacchides viros impios, et constituit eos dominos regionis;

26. et exquirebant, et perscrutabantur amicos Judæ, et adducebant eos ad Bacchidem, et vindicabat in illos, et illudebat.

27. Et facta est tribulatio magna in Israel, qualis non fuit ex die, qua non est visus propheta in Israel.

28. Et congregati sunt omnes amici Judæ, et dixerunt Jonathæ:

29. Ex quo frater tuus Judas defunctus est, vir similis ei non est, qui exeat contra inimicos nostros, Bacchidem, et eos, qui inimici sunt gentis nostræ.

30. Nunc itaque te hodie elegimus esse pro eo nobis in principem, et ducem ad bellandum bellum nostrum.

31. Et suscepit Jonathas tempore illo principatum, et surrexit loco Judæ fratris sui.

32. Et cognovit Bacchides, et quærebat eum occidere.

33. Et cognovit Jonathas, et Simon frater ejus, et omnes, qui cum eo erant: et fugerunt in desertum Thecuæ, et consederunt ad aquam lacus Asphar.

34. Et cognovit Bacchides, et die sabbatorum venit ipse, et omnis exercitus ejus trans Jordanem.

35. Et Jonathas misit fratrem suum ducem populi, et rogavit Nabuthæos amicos suos, ut commodarent illis apparatum suum, qui erat copiosus.

36. Et exierunt filii Jambri ex Madaba, et comprehenderunt Joannem, et omnia, quæ habebat, et abierunt habentes ea.

37. Post hæc verba, renuntiatum est Jonathæ et Simoni fratri ejus, quia filii Jambri faciunt nuptias magnas, et ducunt sponsam ex Madaba filiam unius de magnis principibus Chanaan cum ambitione magna.

38. Et recordati sunt sanguinis Joannis fratris sui; et ascenderunt, et absconderunt se sub tegumento montis.

39. Et elevaverunt oculos suos, et viderunt; et ecce tumultus, et apparatus multus; et sponsus processit, et amici ejus, et fratres ejus obviam illis cum tympanis, et musicis, et armis multis.

40. Et surrexerunt ad eos ex insidiis, et occiderunt eos; et ceciderunt vulnerati multi, et residui fugerunt in montes; et acceperunt omnia spolia eorum;

41. et conversæ sunt nuptiæ in luctum, et vox musicorum ipsorum in lamentum.

42. Et vindicaverunt vindictam sanguinis fratris sui, et reversi sunt ad ripam Jordanis.

43. Et audivit Bacchides, et venit die sabbatorum usque ad oram Jordanis in virtute magna.

44. Et dixit ad suos Jonathas: Surgamus, et pugnemus contra inimicos nostros: non est enim hodie sicut heri et nudiustertius:

45. ecce enim bellum ex adverso, aqua vero Jordanis hinc et inde, et ripæ, et paludes et saltus, et non est locus divertendi.

46. Nunc ergo clamate in cœlum, ut liberemini de manu inimicorum vestrorum. Et commissum est bellum. (II. *Par.* 20, 3.)

47. Et extendit Jonathas manum suam, percutere Bacchidem, et divertit ab eo retro;

48. et dissiliit Jonathas, et qui cum eo erant, in Jordanem, et transnataverunt ad eos Jordanem.

49. Et ceciderunt de parte Bacchidis die illa mille viri; et reversi sunt in Jerusalem,

50. et ædificaverunt civitates munitas in Judæa, munitionem, quæ erat in Jericho, et in Ammaum et in Bethoron, et in Bethel et Thamnata, et Phara et Thopo muris excelsis, et portis et seris.

51. Et posuit custodiam in eis, ut inimicitias exercerent in Israel;

52. et munivit civitatem Bethsuram, et Gazaram et arcem, et posuit in eis auxilia et apparatum escarum;

53. et accepit filios principum regionis obsides, et posuit eos in arce in Jerusalem in custodiam.
54. Et anno centesimo quinquagesimo tertio, mense secundo, præcepit Alcimus destrui muros domus sanctæ interioris, et destrui opera prophetarum; et cœpit destruere.
55. In tempore illo percussus est Alcimus; et impedita sunt opera illius, et occlusum est os ejus, et dissolutus est paralysi, nec ultra potuit loqui verbum, et mandare de domo sua.
56. Et mortuus est Alcimus in tempore illo cum tormento magno.
57. Et vidit Bacchides, quoniam mortuus est Alcimus; et reversus est ad regem, et siluit terra annis duobus.
58. Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes: Ecce Jonathas, et qui cum eo sunt, in silentio habitant confidenter; nunc ergo adducamus Bacchidem, et comprehendet eos omnes una nocte.
59. Et abierunt, et consilium ei dederunt.
60. Et surrexit, ut veniret cum exercitu multo; et misit occulte epistolas sociis suis, qui erant in Judæa, ut comprehenderent Jonathan, et eos, qui cum eo erant; sed non potuerunt, quia innotuit eis consilium eorum.
61. Et apprehendit de viris regionis, qui principes erant malitiæ, quinquaginta viros, et occidit eos;
62. et secessit Jonathas, et Simon, et qui cum eo erant, in Bethbessen, quæ est in deserto: et exstruxit diruta ejus, et firmaverunt eam.
63. Et cognovit Bacchides, et congregavit universam multitudinem suam; et his, qui de Judæa erant, denuntiavit.
64. Et venit, et castra posuit desuper Bethbessen; et oppugnavit eam dies multos, et fecit machinas.
65. Et reliquit Jonathas Simonem fratrem suum in civitate, et exiit in regionem, et venit cum numero,
66. et percussit Odaren, et fratres ejus, et filios Phaseron in tabernaculis ipsorum, et cœpit cædere, et crescere in virtutibus.
67. Simon vero, et qui cum ipso erant, exierunt de civitate, et succenderunt machinas,
68. et pugnaverunt contra Bacchidem, et contritus est ab eis; et afflixerunt eum valde, quoniam consilium ejus et congressus ejus erat inanis.
69. Et iratus contra viros iniquos qui ei consilium dederant, ut veniret in regionem ipsorum, multos ex eis occidit; ipse autem cogitavit cum reliquis abire in regionem suam.
70. Et cognovit Jonathas; et misit ad eum legatos componere pacem cum ipso, et reddere ei captivitatem.
71. Et libenter accepit, et fecit secundum verba ejus, et juravit se nihil facturum ei mali omnibus diebus vitæ ejus.
72. Et reddidit ei captivitatem, quam prius erat prædatus de terra Juda; et conversus abiit in terram suam, et non apposuit amplius venire in fines ejus.
73. Et cessavit gladius ex Israel; et habitavit Jonathas in Machmas, et cœpit Jonathas ibi judicare populum, et exterminavit impios ex Israel.

CAPUT X.

1. Et anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander Antiochi filius, qui cognominatus est Nobilis, et occupavit Ptolemaidam; et receperunt eum, et regnavit illic.
2. Et audivit Demetrius rex, et congregavit exercitum copiosum valde, et exivit obviam illi in prœlium.
3. Et misit Demetrius epistolam ad Jonathan verbis pacificis, ut magnificaret eum.
4. Dixit enim: Anticipemus facere pacem cum eo, priusquam faciat cum Alexandro adversum nos:
5. recordabitur enim omnium malorum, quæ fecimus in eum, et in fratrem ejus et in gentem ejus.
6. Et dedit ei potestatem congre-

gandi exercitum, et fabricare arma, et esse ipsum socium ejus; et obsides, qui erant in arce, jussit tradi ei.
7. Et venit Jonathas in Jerusalem, et legit epistolas in auditu omnis populi, et eorum, qui in arce erant.
8. Et timuerunt timore magno, quoniam audierunt, quod dedit ei rex potestatem congregandi exercitum.
9. Et traditi sunt Jonathæ obsides, et reddidit eos parentibus suis;
10. et habitavit Jonathas in Jerusalem, et cœpit ædificare, et innovare civitatem.
11. Et dixit facientibus opera, ut exstruerent muros, et montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem; et ita fecerunt.
12. Et fugerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus, quas Bacchides ædificaverat;
13. et reliquit unusquisque locum suum, et abiit in terram suam;
14. tantum in Bethsura remanserunt aliqui ex his, qui reliquerant legem et præcepta Dei; erat enim hæc eis ad refugium.
15. Et audivit Alexander rex promissa, quæ promisit Demetrius Jonathæ; et narraverunt ei prœlia et virtutes, quas ipse fecit et fratres ejus, et labores, quos laboraverunt;
16. et ait: Numquid inveniemus aliquem virum talem! et nunc faciemus eum amicum et socium nostrum.
17. Et scripsit epistolam, et misit ei secundum hæc verba dicens:
18. Rex Alexander fratri Jonathæ salutem.
19. Audivimus de te, quod vir potens sis viribus, et aptus es, ut sis amicus noster:
20. et nunc constituimus te hodie summum sacerdotem gentis tuæ, et ut amicus voceris regis (et misit ei purpuram et coronam auream), et quæ nostra sunt, sentias nobiscum, et conserves amicitias ad nos.
21. Et induit se Jonathas stola sancta septimo mense, anno centesimo sexagesimo in die solemni scenopegiæ; et congregavit exercitum, et fecit arma copiosa.
22. Et audivit Demetrius verba ista, et contristatus est nimis, et ait:
23. Quid hoc fecimus, quod præoccupavit nos Alexander apprehendere amicitiam Judæorum ad munimen sui?
24. Scribam et ego illis verba deprecatoria, et dignitates et dona, ut sint mecum in adjutorium.
25. Et scripsit eis in hæc verba: Rex Demetrius genti Judæorum salutem.
26. Quoniam servastis ad nos pactum, et mansistis in amicitia nostra, et non accessistis ad inimicos nostros, audivimus, et gavisi sumus.
27. Et nunc perseverate adhuc conservare ad nos fidem, et retribuemus vobis bona pro his, quæ fecistis nobiscum:
28. et remittemus vobis præstationes multas, et dabimus vobis donationes.
29. Et nunc absolvo vos et omnes Judæos a tributis, et pretia salis indulgeo, et coronas remitto, et tertias seminis,
30. et dimidiam partem fructus ligni, quod est portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die, et deinceps, ne accipiatur a terra Juda, et a tribus civitatibus, quæ additæ sunt illi ex Samaria et Galilæa ex hodierna die et in totum tempus:
31. et Jerusalem sit sancta et libera cum finibus suis, et decimæ et tributa ipsius sint.
32. Remitto etiam potestatem arcis, quæ est in Jerusalem, et do eam summo sacerdoti, ut constituat in ea viros, quoscumque ipse elegerit, qui custodiant eam.
33. Et omnem animam Judæorum, quæ captiva est a terra Juda in omni regno meo, relinquo liberam gratis, ut omnes a tributis solvantur, etiam pecorum suorum.
34. Et omnes dies solemnes, et sabbata, et neomeniæ, et dies decreti, et tres dies ante diem solemnem, et tres dies post diem solemnem sint omnes immunitatis et remissionis omnibus Judæis, qui sunt in regno meo:

35. et nemo habebit potestatem agere aliquid, et movere negotia adversus aliquem illorum in omni causa.

36. Et ascribantur ex Judæis in exercitu regis ad triginta millia virorum, et dabuntur illis copiæ, ut oportet omnibus exercitibus regis, et ex eis ordinabuntur, qui sint in munitionibus regis magni:

37. et ex his constituentur super negotia regni, quæ aguntur ex fide, et principes sint ex eis, et ambulent in legibus suis, sicut præcepit rex in terra Juda.

38. Et tres civitates, quæ additæ sunt Judææ ex regione Samariæ, cum Judæa reputentur, ut sint sub uno, et non obediant alii potestati, nisi summi sacerdotis.

39. Ptolemaida, et confines ejus, quas dedi donum sanctis, qui sunt in Jerusalem ad necessarios sumtus sanctorum.

40. Et ego do singulis annis quindecim millia siclorum argenti de rationibus regis, quæ me contingunt,

41. et omne, quod reliquum fuerit, quod non reddiderant, qui super negotia erant annis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus.

42. Et super hæc quinque millia siclorum argenti, quæ accipiebant de sanctorum ratione per singulos annos: et hæc ad sacerdotes pertineant, qui ministerio funguntur.

43. Et quicumque confugerint in templum, quod est Jerosolymis, et in omnibus finibus ejus, obnoxii regi in omni negotio dimittantur, et universa, quæ sunt eis in regno meo, libera habeant.

44. Et ad ædificanda vel restauranda opera sanctorum sumtus dabuntur de ratione regis:

45. et ad exstruendos muros Jerusalem, et communiendos in circuitu, sumtus dabuntur de ratione regis, et ad construendos muros in Judæa.

46. Ut audivit autem Jonathas et populus sermones istos, non crediderunt eis, nec receperunt eos, quia recordati sunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Israel, et tribulaverat eos valde. (*Supr.* 7, 11.)

47. Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis, et ipsi auxilium ferebant omnibus diebus.

48. Et congregavit rex Alexander exercitum magnum, et admovit castra contra Demetrium.

49. Et commiserunt prœlium duo reges, et fugit exercitus Demetrii, et insecutus est eum Alexander, et incubuit super eos.

50. Et invaluit prœlium nimis, donec occidit sol; et cecidit Demetrius in die illa.

51. Et misit Alexander ad Ptolemæum regem Aegypti legatos secundum hæc verba, dicens:

52. Quoniam regressus sum in regnum meum, et sedi in sede patrum meorum, et obtinui principatum, et contrivi Demetrium, et possedi regionem nostram,

53. et commisi pugnam cum eo, et contritus est ipse, et castra ejus a nobis, et sedimus in sede regni ejus:

54. et nunc statuamus adinvicem amicitiam: et da mihi filiam tuam uxorem, et ego ero gener tuus, et dabo tibi dona, et ipsi digna te.

55. Et respondit rex Ptolemæus, dicens: Felix dies, in qua reversus es ad terram patrum tuorum, et sedisti in sede regni eorum.

56. Et nunc faciam tibi, quod scripsisti: sed ocurre mihi Ptolemaidam, ut videamus invicem nos, et spondeam tibi, sicut dixisti.

57. Et exivit Ptolemæus de Aegypto, ipse et Cleopatra filia ejus, et venit Ptolemaidam anno centesimo sexagesimo secundo.

58. Et occurrit ei Alexander rex; et dedit ei Cleopatram filiam suam, et fecit nuptias ejus Ptolomaidæ, sicut reges, in magna gloria.

59. Et scripsit rex Alexander Jonathæ, ut veniret obviam sibi.

60. Et abiit cum gloria Ptolemaidam, et occurrit ibi duobus regibus, et dedit illis argentum multum, et aurum et dona; et invenit gratiam in conspectu eorum.

61. Et convenerunt adversus eum viri pestilentes ex Israel, viri iniqui

interpellantes adversus eum; et non intendit ad eos rex.

62. Et jussit spoliari Jonathan vestibus suis, et indui eum purpura; et ita fecerunt. Et collocavit eum rex sedere secum.

63. Dixitque principibus suis: Exite cum eo in medium civitatis, et prædicate, ut nemo adversus eum interpellet de ullo negotio, nec quisquam ei molestus sit de ulla ratione.

64. Et factum est, ut viderunt, qui interpellabant, gloriam ejus, quæ prædicabatur, et opertum eum purpura, fugerunt omnes;

65. et magnificavit eum rex, et scripsit eum inter primos amicos, et posuit eum ducem, et participem principatus.

66. Et reversus est Jonathas in Jerusalem cum pace et lætitia.

67. In anno centesimo sexagesimo quinto venit Demetrius filius Demetrii a Creta in terram patrum suorum.

68. Et audivit Alexander rex, et contristatus est valde, et reversus est Antiochiam.

69. Et constituit Demetrius rex Apollonium ducem, qui præerat Cœlesyriæ; et congregavit exercitum magnum, et accessit ad Jamniam; et misit ad Jonathan summum sacerdotem,

70. dicens: Tu solus resistis nobis, ego autem factus sum in derisum et in opprobrium propterea, quia tu potestatem adversum nos exerces in montibus.

71. Nunc ergo si confidis in virtutibus tuis, descende ad nos in campum, et comparemus illic invicem, quia mecum est virtus bellorum.

72. Interroga, et disce, quis sum ego, et ceteri, qui auxilio sunt mihi, qui et dicunt, quia non potest stare pes vester ante faciem nostram, quia bis in fugam conversi sunt patres tui in terra sua:

73. et nunc quomodo poteris sustinere equitatum et exercitum tantum in campo, ubi non est lapis, neque saxum, neque locus fugiendi?

74. Ut audivit autem Jonathas sermones Apollonii, motus est animo; et elegit decem millia virorum, et exiit ab Jerusalem, et occurrit ei Simon frater ejus in adjutorium;

75. et applicuerunt castra in Joppen, et exclusit eum a civitate, quia custodia Apollonii Joppe erat, et oppugnavit eam.

76. Et exterriti, qui erant in civitate, aperuerunt ei; et obtinuit Jonathas Joppen.

77. Et audivit Apollonius, et admovit tria millia equitum, et exercitum multum.

78. Et abiit Azotum tamquam iter faciens, et statim exiit in campum, eo quod haberet multitudinem equitum, et confideret in eis. Et insecutus est eum Jonathas in Azotum, et commiserunt prœlium.

79. Et reliquit Apollonius in castris mille equites post eos occulte.

80. Et cognovit Jonathas, quoniam insidiæ sunt post se, et circuierunt castra ejus, et jecerunt jacula in populum a mane usque ad vesperam.

81. Populus autem stabat, sicut præceperat Jonathas; et laboraverunt equi eorum.

82. Et ejecit Simon exercitum suum, et commisit contra legionem, equites enim fatigati erant; et contriti sunt ab eo, et fugerunt.

83. Et qui dispersi sunt per campum, fugerunt in Azotum, et intraverunt in Bethdagon idolum suum, ut ibi se liberarent.

84. Et succendit Jonathas Azotum, et civitates, quæ erant in circuitu ejus, et accepit spolia eorum, et templum Dagon, et omnes, qui fugerunt in illud, succendit igni. *

85. Et fuerunt, qui ceciderunt gladio cum his, qui succensi sunt, fere octo millia virorum. * (I. *Reg.* 5, 2.)

86. Et movit inde Jonathas castra, et applicuit ea Ascalonem: et exierunt de civitate obviam illi in magna gloria.

87. Et reversus est Jonathas in Jerusalem cum suis, habentibus spolia multa.

88. Et factum est, ut audivit Alexander rex sermones istos, addidit adhuc glorificare Jonathan.

89. Et misit ei fibulam auream, sicut consuetudo est dari cognatis regum.

Et dedit ei Accaron, et omnes fines ejus in possessionem,

CAPUT XI.

1. Et rex Aegypti congregavit exercitum, sicut arena, quæ est circa oram maris, et naves multas, et quærebat obtinere regnum Alexandri dolo, et addere illud regno suo.

2. Et exiit in Syriam verbis pacificis, et aperiebant ei civitates, et occurrebant ei, quia mandaverat Alexander rex exire ei obviam, eo quod socer suus esset.

3. Cum autem introiret civitatem Ptolemæus, ponebat custodias militum in singulis civitatibus.

4. Et ut appropiavit Azoto, ostenderunt ei templum Dagon succensum igni, et Azotum, et cetera ejus demolita, et corpora projecta, et eorum, qui cæsi erant in bello, tumulos, quos fecerant secus viam. (*Supr.* 10, 84.)

5. Et narraverunt regi, quia hæc fecit Jonathas, ut invidiam facerent ei; et tacuit rex.

6. Et occurrit Jonathas regi in Joppen cum gloria, et invicem se salutaverunt, et dormierunt illic.

7. Et abiit Jonathas cum rege usque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus, et reversus est in Jerusalem.

8. Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium civitatum usque Seleuciam maritimam, et cogitabat in Alexandrum consilia mala.

9. Et misit legatos ad Demetrium, dicens: Veni, componamus inter nos pactum, et dabo tibi filiam meam, quam habet Alexander, et regnabis in regno patris tui:

10. pœnitet enim me, quod dederim illi filiam meam, quæsivit enim me occidere.

11. Et vituperavit eum propterea, quod concupierat regnum ejus.

12. Et abstulit filiam suam, et dedit eam Demetrio, et alienavit se ab Alexandro, et manifestatæ sunt inimicitiæ ejus.

13. Et intravit Ptolemæus Antiochiam, et imposuit duo diademata capiti suo, Aegypti et Asiæ.

14. Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus, quia rebellabant, qui erant in locis illis.

15. Et audivit Alexander, et venit ad eum in bellum; et produxit Ptolemæus rex exercitum, et occurrit ei in manu valida, et fugavit eum.

16. Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protegeretur; rex autem Ptolemæus exaltatus est.

17. Et abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri, et misit Ptolemæo.

18. Et rex Ptolemæus mortuus est in die tertia, et qui erant in munitionibus, perierunt ab his, qui erant intra castra.

19. Et regnavit Demetrius anno centesimo sexagesimo septimo.

20. In diebus illis congregavit Jonathas eos, qui erant in Judæa, ut expugnarent arcem, quæ est in Jerusalem; et fecerunt contra eam machinas multas.

21. Et abierunt quidam, qui oderant gentem suam, viri iniqui ad regem Demetrium, et renuntiaverunt ei, quod Jonathas obsideret arcem.

22. Et ut audivit, iratus est; et statim venit ad Ptolemaidam, et scripsit Jonathæ, ne obsideret arcem, sed occurreret sibi ad colloquium festinato.

23. Ut audivit autem Jonathas, jussit obsidere, et elegit de senioribus Israel et de sacerdotibus, et dedit se periculo.

24. Et accepit aurum et argentum, et vestem et alia xenia multa, et abiit ad regem Ptolemaidam, et invenit gratiam in conspectu ejus.

25. Et interpellabant adversus eum quidam iniqui ex gente sua.

26. Et fecit ei rex, sicut fecerant ei, qui ante eum fuerant: et exaltavit eum in conspectu omnium amicorum suorum,

27. et statuit ei principatum sacerdotii, et quæcumque alia habuit prius pretiosa, et fecit eum principem amicorum.

28. Et postulavit Jonathas a rege, ut immunem faceret Judæam, et tres toparchias, et Samariam, et confines ejus; et promisit ei talenta trecenta.

29. Et consensit rex, et scripsit

Jonathæ epistolas de his omnibus, hunc modum continentes:

30. Rex Demetrius fratri Jonathæ salutem, et genti Judæorum.

31. Exemplum epistolæ, quam scripsimus Lastheni parenti nostro de vobis, misimus ad vos, ut sciretis:

32. Rex Demetrius Lastheni parenti salutem.

33. Genti Judæorum amicis nostris et conservantibus, quæ justa sunt apud nos, decrevimus benefacere propter benignitatem ipsorum, quam erga nos habent.

34. Statuimus ergo illis omnes fines Judææ, et tres civitates, Lydan et Ramathan, quæ additæ sunt Judææ ex Samaria, et omnes confines earum sequestrari omnibus sacrificantibus in Jerosolymis pro his, quæ ab eis prius accipiebat rex per singulos annos, et pro fructibus terræ, et pomorum.

35. Et alia, quæ ad nos pertinebant decimarum et tributorum, ex hoc tempore remittimus eis: et areas salinarum, et coronas, quæ nobis deferebantur,

36. omnia ipsis concedimus: et nihil horum irritum erit ex hoc, et in omne tempus.

37. Nunc ergo curate facere horum exemplum, et detur Jonathæ, et ponatur in monte sancto, in loco celebri.

38. Et videns Demetrius rex, quod siluit terra in conspectu suo, et nihil ei resistit, dimisit totum exercitum suum, unumquemque in locum suum, excepto peregrino exercitu, quem contraxit ab insulis gentium; et inimici erant ei omnes exercitus patrum ejus.

39. Tryphon autem erat quidam partium Alexandri prius; et vidit quoniam omnis exercitus murmurabat contra Demetrium, et ivit ad Emalchuel Arabem, qui nutriebat Antiochum filium Alexandri;

40. et assidebat ei, ut traderet eum ipsi, ut regnaret loco patris sui; et enuntiavit ei, quanta fecit Demetrius, et inimicitias exercituum ejus adversus illum. Et mansit ibi diebus multis.

41. Et misit Jonathas ad Demetrium regem, ut ejiceret eos, qui in arce erant in Jerusalem, et qui in præsidiis erant, quia impugnabant Israel.

42. Et misit Demetrius ad Jonathan, dicens: Non hæc tantum faciam tibi, et genti tuæ, sed gloria illustrabo te et gentem tuam, cum fuerit opportunum.

43. Nunc ergo recte feceris, si miseris in auxilium mihi viros, quia discessit omnis exercitus meus.

44. Et misit ei Jonathas tria millia virorum fortium Antiochiam; et venerunt ad regem, et delectatus est rex in adventu eorum.

45. Et convenerunt, qui erant de civitate, centum viginti millia virorum, et volebant interficere regem.

46. Et fugit rex in aulam; et occupaverunt, qui erant de civitate, itinera civitatis, et cœperunt pugnare.

47. Et vocavit rex Judæos in auxilium; et convenerunt omnes simul ad eum, et dispersi sunt omnes per civitatem;

48. et occiderunt in illa die centum millia hominum, et succenderunt civitatem, et ceperunt spolia multa in die illa, et liberaverunt regem.

49. Et viderunt, qui erant de civitate, quod obtinuissent Judæi civitatem, sicut volebant; et infirmati sunt mente sua, et clamaverunt ad regem cum precibus, dicentes:

50. Da nobis dexteras, et cessent Judæi oppugnare nos et civitatem.

51. Et projecerunt arma sua, et fecerunt pacem, et glorificati sunt Judæi in conspectu regis, et in conspectu omnium, qui erant in regno ejus, et nominati sunt in regno; et regressi sunt in Jerusalem habentes spolia multa.

52. Et sedit Demetrius rex in sede regni sui; et siluit terra in conspectu ejus.

53. Et mentitus est ómnia, quæcumque dixit, et abalienavit se a Jonatha, et non retribuit ei secundum beneficia, quæ sibi tribuerat, et vexabat eum valde.

54. Post hæc autem reversus est Tryphon, et Antiochus cum eo puer adolescens, et regnavit, et imposuit sibi diadema.
55. Et congregati sunt ad eum omnes exercitus, quos disperserat Demetrius, et pugnaverunt contra eum; et fugit, et terga vertit.
56. Et accepit Tryphon bestias, et obtinuit Antiochiam;
57. et scripsit Antiochus adolescens Jonathæ, dicens: Constituo tibi sacerdotium, et constituo te super quatuor civitates, ut sis de amicis regis.
58. Et misit illi vasa aurea in ministerium, et dedit ei potestatem bibendi in auro, et esse in purpura, et habere fibulam auream; (*Supr.* 10, 89. *Infr.* 14, 44.)
59. et Simonem fratrem ejus constituit ducem a terminis Tyri usque ad fines Aegypti.
60. Et exiit Jonathas, et perambulabat trans flumen civitates; et congregatus est ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium, et venit Ascalonem, et occurrerunt ei honorifice de civitate.
61. Et abiit inde Gazam; et concluserunt se, qui erant Gazæ; et obsedit eam, et succendit, quæ erant in circuitu civitatis, et prædatus est ea.
62. Et rogaverunt Gazenses Jonathan, et dedit illis dexteram, et accepit filios eorum obsides, et misit illos in Jerusalem; et perambulavit regionem usque Damascum.
63. Et audivit Jonathas, quod prævaricati sunt principes Demetrii in Cades, quæ est in Galilæa, cum exercitu multo, volentes eum removere a negotio regni;
64. et occurrit illis; fratrem autem suum Simonem reliquit intra provinciam.
65. Et applicuit Simon ad Bethsuram, et expugnabat eam diebus multis, et conclusit eos.
66. Et postulaverunt ab eo dexteras accipere, et dedit illis; et ejecit eos inde, et cepit civitatem, et posuit in ea præsidium.
67. Et Jonathas, et castra ejus applicuerunt ad aquam Genesar, et ante lucem vigilaverunt in campo Asor;
68. et ecce castra alienigenarum occurrebant in campo, et tendebant ei insidias in montibus; ipse autem occurrit ex adverso.
69. Insidiæ vero exsurrexerunt de locis suis, et commiserunt prœlium.
70. Et fugerunt qui erant ex parte Jonathæ omnes, et nemo relictus est ex eis, nisi Mathathias filius Absolomi, et Judas filius Calphi, princeps militiæ exercitus.
71. Et scidit Jonathas vestimenta sua, et posuit terram in capite suo, et oravit.
72. Et reversus est Jonathas ad eos in prœlium, et convertit eos in fugam, et pugnaverunt.
73. Et viderunt, qui fugiebant partis illius, et reversi sunt ad eum, et insequebantur cum eo omnes usque Cades ad castra sua, et pervenerunt usque illuc:
74. et ceciderunt de alienigenis in die illa tria millia virorum; et reversus est Jonathas in Jerusalem.

CAPUT XII.

1. Et vidit Jonathas, quia tempus eum juvat, elegit viros, et misit eos Romam statuere, et renovare cum eis amicitiam; (*Supr.* 8, 20.)
2. et ad Spartiatas, et ad alia loca misit epistolas secundum eandem formam;
3. et abierunt Romam, et intraverunt curiam, et dixerunt: Jonathas summus sacerdos, et gens Judæorum miserunt nos, ut renovaremus amicitiam et societatem secundum pristinum.
4. Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca, ut deducerent eos in terram Juda cum pace.
5. Et hoc est exemplum epistolarum, quas scripsit Jonathas Spartiatis:
6. Jonathas summus sacerdos, et seniores gentis, et sacerdotes, et reliquus populus Judæorum Spartiatis fratribus salutem.
7. Jampridem missæ erant epistolæ ad Oniam summum sacerdotem ab

Ario, qui regnabat apud vos, quoniam estis fratres nostri, sicut rescriptum continet, quod subjectum est.

8. Et suscepit Onias virum, qui missus fuerat, cum honore, et accepit epistolas, in quibus significabatur de societate et amicitia.

9. Nos, cum nullo horum indigeremus, habentes solatio sanctos libros, qui sunt in manibus nostris,

10. maluimus mittere ad vos renovare fraternitatem et amicitiam, ne forte alieni efficiamur a vobis: multa enim tempora transierunt, ex quo misistis ad nos.

11. Nos ergo in omni tempore sine intermissione in diebus solemnibus, et ceteris, quibus oportet, memores sumus vestri in sacrificiis, quæ offerimus, et in observationibus, sicut fas est, et decet meminisse fratrum.

12. Lætamur itaque de gloria vestra.

13. Nos autem circumdederunt multæ tribulationes, et multa prœlia, et impugnaverunt nos reges, qui sunt in circuitu nostro.

14. Noluimus ergo vobis molesti esse, neque ceteris sociis et amicis nostris in his prœliis:

15. habuimus enim de cœlo auxilium, et liberati sumus nos, et humiliati sunt inimici nostri.

16. Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, et Antipatrem Jasonis filium, et misimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam et societatem pristinam.

17. Mandavimus itaque eis ut veniant etiam ad vos, et salutent vos: et reddant vobis epistolas nostras de innovatione fraternitatis nostræ.

18. Et nunc benefacietis respondentes nobis ad hæc.

19. Et hoc est rescriptum epistolarum, quod miserat Oniæ:

20. Arius, rex Spatiatarum Oniæ sacerdoti magno salutem.

21. Inventum est in scriptura de Spartiatis et Judæis, quoniam sunt fratres, et quod sunt de genere Abraham.

22. Et nunc ex quo hæc cognovimus, benefacitis scribentes nobis de pace vestra.

23. Sed et nos rescripsimus vobis: Pecora nostra, et possessiones nostræ, vestræ sunt, et vestræ, nostræ: mandavimus itaque hæc nuntiari vobis.

24. Et audivit Jonathas, quoniam regressi sunt principes Demetrii cum exercitu multo supra quam prius, pugnare adversus eum;

25. et exiit ab Jerusalem, et occurrit eis in Amathite regione, non enim dederat eis spatium, ut ingrederentur regionem ejus.

26. Et misit speculatores in castra eorum, et reversi renuntiaverunt, quod constituunt supervenire illis nocte.

27. Cum occidisset autem sol, præcepit Jonathas suis vigilare, et esse in armis paratos ad pugnam tota nocte, et posuit custodes per circuitum castrorum.

28. Et audierunt adversarii, quod paratus est Jonathas cum suis in bello; et timuerunt, et formidaverunt in corde suo; et accenderunt focos in castris suis.

29. Jonathas autem, et qui cum eo erant, non cognoverunt usque mane; videbant autem luminaria ardentia,

30. et secutus est eos Jonathas, et non comprehendit eos; transierant enim flumen Eleutherum.

31. Et divertit Jonathas ad Arabas, qui vocantur Zabadæi, et percussit eos, et accepit spolia eorum.

32. Et junxit, et venit Damascum, et perambulabat omnem regionem illam.

33. Simon autem exiit, et venit usque ad Ascalonem et ad proxima præsidia, et declinavit in Joppen, et occupavit eam

34. (audivit enim, quod vellent præsidium tradere partibus Demetrii), et posuit ibi custodes, ut custodirent eam.

35. Et reversus est Jonathas, et convocavit seniores populi, et cogitavit cum eis ædificare præsidia in Judæa,

36. et ædificare muros in Jerusalem, et exaltare altitudinem magnam inter medium arcis et civitatis,

ut separaret eam a civitate, ut esset ipsa singulariter, et neque emant, neque vendant.
37. Et convenerunt, ut ædificarent civitatem; et cecidit murus, qui erat super torrentem ab ortu solis, et reparavit eum, qui vocatur Caphetetha;
38. et Simon ædificavit Adiada in Sephela, et munivit eam, et imposuit portas et seras.
39. Et cum cogitasset Tryphon regnare Asiæ, et assumere diadema, et extendere manum in Antiochum regem,
40. timens, ne forte non permitteret eum Jonathas, sed pugnaret adversus eum, quærebat comprehendere eum, et occidere. Et exsurgens abiit in Bethsan.
41. Et exivit Jonathas obviam illi cum quadraginta millibus virorum electorum in prœlium, et venit Bethsan.
42. Et vidit Tryphon, quia venit Jonathas cum exercitu multo, ut extenderet in eum manus, timuit;
43. et excepit eum cum honore, et commendavit eum omnibus amicis suis, et dedit ei munera; et præcepit exercitibus suis, ut obedirent ei, sicut sibi.
44. Et dixit Jonathæ: Utquid vexasti universum populum, cum bellum nobis non sit?
45. Et nunc remitte eos in domos suas: elige autem tibi viros paucos, qui tecum sint, et veni mecum Ptolemaidam, et tradam eam tibi, et reliqua præsidia, et exercitum, et universos præpositos negotii, et conversus abibo: propterea enim veni.
46. Et credidit ei, et fecit, sicut dixit, et dimisit exercitum, et abierunt in terram Juda;
47. retinuit autem secum tria millia virorum, ex quibus remisit in Galilæam duo millia, mille autem venerunt cum eo.
48. Ut autem intravit Ptolemaidam Jonathas, clauserunt portas civitatis Ptolemenses; et comprehenderunt eum, et omnes, qui cum eo intraverant, gladio interfecerunt.
49. Et misit Tryphon exercitum, et equites in Galilæam, et in campum magnum, ut perderent omnes socios Jonathæ. (*Infr.* 13, 1.)
50. At illi, cum cognovissent, quia comprehensus est Jonathas, et periit, et omnes, qui cum eo erant, hortati sunt semetipsos, et exierunt parati in prœlium.
51. Et videntes hi, qui insecuti fuerant, quia pro anima res est illis, reversi sunt;
52. illi autem venerunt omnes cum pace in terram Juda. Et planxerunt Jonathan, et eos, qui cum ipso fuerant, valde; et luxit Israel luctu magno. (*Infr.* 13, 26.)
53. Et quæsierunt omnes gentes, quæ erant in circuitu eorum, conterere eos; dixerunt enim:
54. Non habent principem, et adjuvantem: nunc ergo expugnemus illos, et tollamus de hominibus memoriam eorum.

CAPUT XIII.

1. Et audivit Simon, quod congregavit Tryphon exercitum copiosum, ut veniret in terram Juda, et attereret eam.
2. Videns, quia in tremore populus est et in timore, ascendit Jerusalem, et congregavit populum;
3. et adhortans dixit: Vos scitis, quanta ego, et fratres mei, et domus patris mei fecimus pro legibus, et pro sanctis prœlia, et angustias quales vidimus:
4. horum gratia perierunt fratres mei omnes propter Israel, et relictus sum ego solus.
5. Et nunc non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis: non enim melior sum fratribus meis.
6. Vindicabo itaque gentem meam et sancta, natos quoque nostros et uxores, quia congregatæ sunt universæ gentes conterere nos inimicitiæ gratia.
7. Et accensus est spiritus populi simul, ut audivit sermones istos;
8. et responderunt voce magna dicentes: Tu es dux noster loco Judæ, et Jonathæ fratris tui:

9. pugna prœlium nostrum, et omnia, quæcumque dixeris nobis, faciemus.

10. Et congregans omnes viros bellatores, acceleravit consummare universos muros Jerusalem, et munivit eam in gyro.

11. Et misit Jonathan filium Absalomi, et cum eo exercitum novum in Joppen, et ejectis his, qui erant in ea, remansit illic ipse.

12. Et movit Tryphon a Ptolemaida cum exercitu multo, ut veniret in terram Juda; et Jonathas cum eo in custodia.

13. Simon autem applicuit in Addus contra faciem campi.

14. Et ut cognovit Tryphon, quia surrexit Simon loco fratris sui Jonathæ, et quia commissurus esset cum eo prœlium, misit ad eum legatos,

15. dicens: Pro argento, quod debebat frater tuus Jonathas in ratione regis, propter negotia, quæ habuit, detinuimus eum.

16. Et nunc mitte argenti talenta centum, et duos filios ejus obsides, ut non dimissus fugiat a nobis, et remittemus eum.

17. Et cognovit Simon, quia cum dolo loqueretur secum, jussit tamen dari argentum et pueros, ne inimicitiam magnam sumeret ad populum Israel, dicentem:

18. Quia non misit ei argentum et pueros, propterea periit.

19. Et misit pueros et centum talenta; et mentitus est, et non dimisit Jonathan.

20. Et post hæc venit Tryphon intra regionem, ut contereret eam; et gyraverunt per viam, quæ ducit Ador: et Simon et castra ejus ambulabant in omnem locum quocumque ibant.

21. Qui autem in arce erant, miserunt ad Tryphonem legatos, ut festinaret venire per desertum, et mitteret illis alimonias.

22. Et paravit Tryphon omnem equitatum, ut veniret illa nocte; erat autem nix multa valde, et non venit in Galaaditim.

23. Et cum appropinquasset Bascaman, occidit Jonathan et filios ejus illic.

24. Et convertit Tryphon et abiit in terram suam.

25. Et misit Simon, et accepit ossa Jonathæ fratris sui, et sepelivit ea in Modin civitate patrum ejus.

26. Et planxerunt eum omnis Israel planctu magno, et luxerunt eum dies multos.

27. Et ædificavit Simon super sepulcrum patris sui et fratrum suorum ædificium altum visu, lapide polito retro et ante:

28. et statuit septem pyramidas, unam contra unam patri et matri, et quatuor fratribus;

29. et his circumposuit columnas magnas, et super columnas arma, ad memoriam æternam; et juxta arma naves sculptas, quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare.

30. Hoc est sepulcrum, quod fecit in Modin, usque in hunc diem.

31. Tryphon autem, cum iter faceret cum Antiocho rege adolescente, dolo occidit eum.

32. Et regnavit loco ejus, et imposuit sibi diadema Asiæ, et fecit plagam magnam in terra.

33. Et ædificavit Simon præsidia Judææ, muniens ea turribus excelsis et muris magnis, et portis et seris, et posuit alimenta in munitionibus.

34. Et elegit Simon viros, et misit ad Demetrium regem, ut faceret remissionem regioni, quia actus omnes Tryphonis per direptionem fuerant gesti.

35. Et Demetrius rex ad verba ista respondit ei, et scripsit epistolam talem:

36. Rex Demetrius Simoni summo sacerdoti, et amico regum et senioribus, et genti Judæorum salutem.

37. Coronam auream et bahem, quam misistis, suscepimus, et parati sumus facere vobiscum pacem magnam, et scribere præpositis regis remittere vobis, quæ indulsimus.

38. Quæcumque enim constituimus,

vobis constant. Munitiones, quas ædificastis, vobis sint:

39. remittimus quoque ignorantias et peccata usque in hodiernum diem, et coronam, quam debebatis: et siquid aliud erat tributarium in Jerusalem, jam non sit tributarium.

40. Et si qui ex vobis apti sunt conscribi inter nostros, conscribantur: et sit inter nos pax.

41. Anno centesimo septuagesimo ablatum est jugum gentium ab Israel.

42. Et cœpit populus Israel scribere in tabulis et gestis publicis, anno primo sub Simone summo sacerdote, magno duce et principe Judæorum.

43. In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, et circumdedit eam castris, et fecit machinas, et applicuit ad civitatem, et percussit turrem unam, et comprehendit eam.

44. Et eruperant, qui erant intra machinam in civitatem; et factus est metus magnus in civitate.

45. Et ascenderunt, qui erant in civitate, cum uxoribus et filiis supra murum scissis tunicis suis, et clamaverunt voce magna, postulantes a Simone dexteras sibi dari,

46. et dixerunt: Non nobis reddas secundum malitias nostras, sed secundum misericordias tuas.

47. Et flexus Simon non debellavit eos; ejecit tamen eos de civitate, et mundavit ædes, in quibus fuerant simulacra, et tunc intravit in eam cum hymnis benedicens Dominum;

48. et ejecta ab ea omni immunditia, collocavit in ea viros, qui legem facerent; et munivit eam, et fecit sibi habitationem.

49. Qui autem erant in arce Jerusalem, prohibebantur egredi et ingredi regionem, et emere, ac vendere; et esurierunt valde, et multi ex eis fame perierunt;

50. et clamaverunt ad Simonem, ut dexteras acciperent; et dedit illis, et ejecit eos inde, et mundavit arcem a contaminationibus;

51. et intraverunt in eam tertia et vigesima die secundi mensis, anno centesimo septuagesimo primo cum laude et ramis palmarum, et cinyris et cymbalis, et nablis et hymnis, et canticis, quia contritus est inimicus magnus ex Israel.

52. Et constituit, ut omnibus annis agerentur dies hi cum lætitia.

53. Et munivit montem templi, qui erat secus arcem, et habitavit ibi ipse, et qui cum eo erant.

54. Et vidit Simon Joannem filium suum, quod fortis prœlii vir esset, et posuit eum ducem virtutum universarum; et habitavit in Gazaris.

CAPUT XIV.

1. Anno centesimo septuagesimo secundo congregavit rex Demetrius exercitum suum, et abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia, ut expugnaret Tryphonem.

2. Et audivit Arsaces rex Persidis et Mediæ, quia intravit Demetrius confines suos, et misit unum de principibus suis, ut comprehenderet eum vivum, et adduceret eum ad se.

3. Et abiit et percussit castra Demetrii, et comprehendit eum, et duxit eum ad Arsacem, et posuit eum in custodiam.

4. Et siluit omnis terra Juda omnibus diebus Simonis, et quæsivit bona genti suæ; et placuit illis potestas ejus, et gloria ejus omnibus diebus.

5. Et cum omni gloria sua accepit Joppen in portum, et fecit introitum in insulis maris.

6. Et dilatavit fines gentis suæ, et obtinuit regionem.

7. Et congregavit captivitatem multam, et dominatus est Gazaræ, et Bethsuræ, et arci, et abstulit immunditias ex ea; et non erat, qui resisteret ei.

8. Et unusquisque colebat terram suam cum pace; et terra Juda dabat fructus suos, et ligna camporum fructum suum.

9. Seniores in plateis sedebant omnes, et de bonis terræ tractabant, et juvenes induebant se gloriam et stolas belli.

10. Et civitatibus tribuebat alimonias, et constituebat eas, ut essent vasa munitionis, quoadusque nominatum est nomen gloriæ ejus usque ad extremum terræ.
11. Fecit pacem super terram, et lætatus est Israel lætitia magna.
12. Et sedit unusquisque sub vite sua et sub ficulnea sua; et non erat, qui eos terreret. (*Zach.* 3, 10.)
13. Defecit impugnans eos super terram; reges contriti sunt in diebus illis.
14. Et confirmavit omnes humiles populi sui, et legem exquisivit, et abstulit omnem iniquum et malum;
15. sancta glorificavit, et multiplicavit vasa sanctorum.
16. Et auditum est Romæ, quia defunctus esset Jonathas, et usque in Spartiatas; et contristati sunt valde.
17. Ut audierunt autem, quod Simon frater ejus factus esset summus sacerdos loco ejus, et ipse obtineret omnem regionem, et civitates in ea,
18. scripserunt ad eum in tabulis æreis, ut renovarent amicitias et societatem, quam fecerant cum Juda et cum Jonatha fratribus ejus. (*Supr.* 12, 1.)
19. Et lectæ sunt in conspectu ecclesiæ in Jerusalem. Et hoc exemplum epistolarum, quas Spartiatæ miserunt:
20. Spartianorum principes et civitates, Simoni sacerdoti magno, et senioribus, et sacerdotibus, et reliquo populo Judæorum, fratribus, salutem.
21. Legati, qui missi sunt ad populum nostrum, nuntiaverunt nobis de vestra gloria, et honore ac lætitia, et gavisi sumus in introitu eorum.
22. Et scripsimus, quæ ab eis erant dicta in conciliis populi, sic: Numenius Antiochi, et Antipater Jasonis filius, legati Judæorum, venerunt ad nos, renovantes nobiscum amicitiam pristinam.
23. Et placuit populo excipere viros gloriose, et ponere exemplum sermonum eorum in segregatis populi libris, ut sit ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum autem horum scripsimus Simoni, magno sacerdoti.
24. Post hæc autem misit Simon Numenium Romam, habentem clypeum aureum magnum, pondo mnarum mille, ad statuendam cum eis societatem. Cum autem audisset populus Romanus
25. sermones istos, dixerunt: Quam gratiarum actionem reddemus Simoni et filiis ejus?
26. Restituit enim ipse fratres suos, et expugnavit inimicos Israel ab eis; et statuerunt ei libertatem, et descripserunt in tabulis æreis, et posuerunt in titulis in monte Sion.
27. Et hoc est exemplum scripturæ: Octava decima die mensis Elul, anno centesimo septuagesimo secundo, anno tertio sub Simone sacerdote magno in Asaramel,
28. in conventu magno sacerdotum, et populi, et principum gentis et seniorum regionis, nota facta sunt hæc: Quoniam frequenter facta sunt prœlia in regione nostra.
29. Simon autem Mathathiæ filius ex filiis Jarib, et fratres ejus dederunt se periculo, et restiterunt adversariis gentis suæ, ut starent sancta ipsorum, et lex, et gloria magna glorificaverunt gentem suam.
30. Et congregavit Jonathas gentem suam, et factus est illis sacerdos magnus, et appositus est ad populum suum.
31. Et voluerunt inimici eorum calcare, et atterere regionem ipsorum, et extendere manus in sancta eorum.
32. Tunc restitit Simon, et pugnavit pro gente sua, et erogavit pecunias multas, et armavit viros virtutis gentis suæ, et dedit illis stipendia,
33. et munivit civitates Judææ, et Bethsuram, quæ erat in finibus Judææ, ubi erant arma hostium antea, et posuit illic præsidium viros Judæos.
34. Et Joppen munivit, quæ erat

ad mare, et Gazaram, quæ est in finibus Azoti, in qua hostes antea habitabant, et collocavit illic Judæos, et quæcumque apta erant ad correptionem eorum, posuit in eis.

35. Et vidit populus actum Simonis, et gloriam, quam cogitabat facere genti suæ, et posuerunt eum ducem suum, et principem sacerdotum, eo quod ipse fecerat hæc omnia, et justitiam et fidem, quam conservavit genti suæ, et exquisivit omni modo exaltare populum suum.

36. Et in diebus ejus prosperatum est in manibus ejus, ut tollerentur gentes de regione ipsorum, et qui in civitate David erant, in Jerusalem in arce, de qua procedebant, et contaminabant omnia, quæ in circuitu sanctorum sunt, et inferebant plagam magnam castitati,

37. et collocavit in ea viros Judæos ad tutamentum regionis et civitatis, et exaltavit muros Jerusalem.

38. Et rex Demetrius statuit illi summum sacerdotium.

39. Secundum hæc fecit eum amicum suum, et glorificavit eum gloria magna.

40. Audivit enim, quod appellati sunt Judæi a Romanis amici, et socii et fratres, et quia susceperunt legatos Simonis gloriose;

41. et quia Judæi et sacerdotes eorum consenserunt eum esse ducem suum, et summum sacerdotem in æternum, donec surgat propheta fidelis;

42. et ut sit super eos dux, et ut cura esset illi pro sanctis, et ut constitueret præpositos super opera eorum, et super regionem, et super arma et super præsidia;

43. et cura sit illi de sanctis, et ut audiatur ab omnibus, et scribantur in nomine ejus omnes conscriptiones in regione; et ut operiatur purpura et auro;

44. et ne liceat ulli ex populo et ex sacerdotibus irritum facere aliquid horum, et contradicere his, quæ ab eo dicuntur, aut convocare conventum in regione sine ipso; et vestiri purpura, et uti fibula aurea.

45. Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit aliquid horum, reus erit.

46. Et complacuit omni populo statuere Simonem, et facere secundum verba ista.

47. Et suscepit Simon, et placuit ei, ut summo sacerdotio fungeretur, et esset dux, et princeps gentis Judæorum et sacerdotum; et præesset omnibus.

48. Et scripturam istam dixerunt ponere in tabulis æreis, et ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri;

49. exemplum autem eorum ponere in ærario, ut habeat Simon et filii ejus.

CAPUT XV.

1. Et misit rex Antiochus, filius Demetrii, epistolas ab insulis maris Simoni, sacerdoti et principi gentis Judæorum, et universæ genti;

2. et erant continentes hunc modum: Rex Antiochus Simoni, sacerdoti magno, et genti Judæorum salutem.

3. Quoniam quidem pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum, volo autem vendicare regnum, et restituere illud, sicut erat antea: et electam feci multitudinem exercitus, et feci naves bellicas:

4. volo autem procedere per regionem, ut ulciscar in eos, qui corruperunt regionem nostram, et qui desolaverunt civitates multas in regno meo:

5. nunc ergo statuo tibi omnes oblationes, quas remiserunt tibi ante me omnes reges, et quæcumque alia dona remiserunt tibi,

6. et permitto tibi facere percussuram proprii numismatis in regione tua:

7. Jerusalem autem sanctam esse, et liberam, et omnia arma, quæ fabricata sunt, et præsidia, quæ construxisti, quæ tenes, maneant tibi.

8. Et omne debitum regis, et quæ

futura sunt regi, ex hoc, et in totum tempus remittuntur tibi.

9. Cum autem obtinuerimus regnum nostrum, glorificabimus te, et gentem tuam, et templum gloria magna ita, ut manifestetur gloria vestra in universa terra.

10. Anno centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in terram patrum suorum, et convenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relicti essent cum Tryphone.

11. Et insecutus est eum Antiochus rex, et venit Doram fugiens per maritimam;

12. sciebat enim, quod congregata sunt mala in eum; et reliquit eum exercitus.

13. Et applicuit Antiochus super Doram cum centum viginti millibus virorum belligeratorum et octo millibus equitum,

14. et circuivit civitatem; et naves a mari accesserunt, et vexabant civitatem a terra et mari, et neminem sinebant ingredi vel egredi.

15. Venit autem Numenius, et qui cum eo fuerant, ab urbe Roma, habentes epistolas regibus et regionibus scriptas, in quibus continebantur hæc:

16. Lucius consul Romanorum, Ptolemæo regi salutem.

17. Legati Judæorum venerunt ad nos, amici nostri, renovantes pristinam amicitiam et societatem, missi a Simone principe sacerdotum, et populo Judæorum.

18. Attulerunt autem et clypeum aureum mnarum mille.

19. Placuit itaque nobis scribere regibus et regionibus, ut non inferant illis mala, neque impugnent eos, et civitates eorum et regiones eorum; et ut non ferant auxilium pugnantibus adversus eos.

20. Visum autem est nobis accipere ab eis clypeum.

21. Si qui ergo pestilentes refugerunt de regione ipsorum ad vos, tradite eos Simoni principi sacerdotum, ut vindicet in eos secundum legem suam.

22. Hæc eadem scripta sunt Demetrio regi, et Attalo, et Ariarathi, et Arsaci,

23. et in omnes regiones; et Lampsaco et Spartiatis, et in Delum, et in Myndum, et in Sicyonem et in Cariam, et in Samum et in Pamphyliam, et in Lyciam et in Alicarnassum, et in Coo et in Siden, et in Aradon, et in Rhodum, et in Phaselidem, et in Gortynam et Gnidum, et Cyprum et Cyrenen.

24. Exemplum autem eorum scripserunt Simoni principi sacerdotum, et populo Judæorum.

25. Antiochus autem rex applicuit castra in Doram secundo, admovens ei semper manus, et machinas faciens; et conclusit Tryphonem, ne procederet.

26. Et misit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, et argentum et aurum, et vasa copiosa;

27. et noluit ea accipere, sed rupit omnia, quæ pactus est cum eo antea, et alienavit se ab eo.

28. Et misit ad eum Athenobium, unum de amicis suis, ut tractaret cum ipso, dicens: Vos tenetis Joppen, et Gazaram et arcem, quæ est in Jerusalem, civitates regni mei:

29. fines earum desolastis, et fecistis plagam magnam in terra, et dominati estis per loca multa in regno meo.

30. Nunc ergo tradite civitates, quas occupastis, et tributa locorum, in quibus dominati estis extra fines Judææ:

31. sin autem, date pro illis quingenta talenta argenti, et exterminii, quod exterminastis, et tributorum civitatum alia talenta quingenta; sin autem, veniemus, et expugnabimus vos.

32. Et venit Athenobius amicus regis in Jerusalem, et vidit gloriam Simonis, et claritatem in auro et argento, et apparatum copiosum; et obstupuit, et retulit ei verba regis.

33. Et respondit ei Simon, et dixit ei: Neque alienam terram sumsimus, neque aliena detinemus: sed hereditatem patrum nostrorum, quæ

injuste ab inimicis nostris aliquo tempore possessa est.

34. Nos vero tempus habentes, vindicamus hereditatem patrum nostrorum.

35. Nam de Joppe et Gazara, quæ expostulas, ipsi faciebant in populo plagam magnam, et in regione nostra: horum damus talenta centum. Et non respondit ei Athenobius verbum.

36. Reversus autem cum ira ad regem, renuntiavit ei verba ista, et gloriam Simonis, et universa, quæ vidit; et iratus est rex ira magna.

37. Tryphon autem fugit navi in Orthosiada.

38. Et constituit rex Cendebæum ducem maritimum, et exercitum peditum et equitum dedit illi.

39. Et mandavit illi movere castra contra faciem Judææ; et mandavit ei ædificare Gedorem, et obstruere portas civitatis, et debellare populum. Rex autem persequebatur Tryphonem.

40. Et pervenit Cendebæus Jamniam, et cœpit irritare plebem, et conculcare Judæam, et captivare populum, et interficere et ædificare Gedorem.

41. Et collocavit illic equites et exercitum, ut egressi perambularent viam Judææ, sicut constituit ei rex.

CAPUT XVI.

1. Et ascendit Joannes de Gazaris, et nuntiavit Simoni patri suo, quæ fecit Cendebæus in populo ipsorum.

2. Et vocavit Simon duos filios seniores, Judam et Joannem, et ait illis: Ego, et fratres mei, et domus patris mei expugnavimus hostes Israel ab adolescentia usque in hunc diem: et prosperatum est in manibus nostris liberare Israel aliquoties.

3. Nunc autem senui: sed estote loco meo, et fratres mei, et egressi pugnate pro gente nostra: auxilium vero de cœlo vobiscum sit.

4. Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum, et equites; et profecti sunt ad Cendebæum, et dormierunt in Modin.

5. Et surrexerunt mane, et abierunt in campum; et ecce, exercitus copiosus in obviam illis peditum et equitum; et fluvius torrens erat inter medium ipsorum.

6. Et admovit castra contra faciem eorum ipse, et populus ejus, et vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, et transfretavit primus; et viderunt eum viri, et transierunt post eum.

7. Et divisit populum, et equites in medio peditum; erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis.

8. Et exclamaverunt sacris tubis, et in fugam conversus est Cendebæus, et castra ejus, et ceciderunt ex eis multi vulnerati; residui autem in munitionem fugerunt.

9. Tunc vulneratus est Judas frater Joannis; Joannes autem insecutus est eos, donec venit Cedronem, quam ædificavit;

10. et fugerunt usque ad turres, quæ erant in agris Azoti, et succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum; et reversus est in Judæam in pace.

11. Et Ptolemæus filius Abobi constitutus erat dux in campo Jericho; et habebat argentum et aurum multum;

12. erat enim gener summi sacerdotis.

13. Et exaltatum est cor ejus, et volebat obtinere regionem, et cogitabat dolum adversus Simonem et filios ejus, ut tolleret eos.

14. Simon autem, perambulans civitates, quæ erant in regione Judææ, et sollicitudinem gerens earum, descendit in Jericho, ipse et Mathathias filius ejus, et Judas anno centesimo septuagesimo septimo, mense undecimo; hic est mensis Sabath.

15. Et suscepit eos filius Abobi in munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quam ædificavit, et fecit eis convivium magnum, et abscondit illic viros.

16. Et cum inebriatus esset Simon, et filii ejus, surrexit Ptolemæus cum suis, et sumserunt arma sua, et intraverunt in convivium, et occiderunt eum, et duos filios ejus, et quosdam pueros ejus.

17. Et fecit deceptionem magnam in Israel, et reddidit mala pro bonis.

18. Et scripsit hæc Ptolemæus, et misit regi, ut mitteret ei exercitum in auxilium, et traderet ei regionem, et civitates eorum, et tributa.

19. Et misit alios in Gazaram tollere Joannem; et tribunis misit epistolas, ut venirent ad se, et daret eis argentum et aurum, et dona.

20. Et alios misit occupare Jerusalem, et montem templi.

21. Et præcurrens quidam, nuntiavit Joanni in Gazara, quia periit pater ejus et fratres ejus, et quia misit te quoque interfici.

22. Ut audivit autem, vehementer expavit, et comprehendit viros, qui venerant perdere eum, et occidit eos; cognovit enim, quia quærebant eum perdere.

23. Et cetera sermonum Joannis, et bellorum ejus, et bonarum virtutum, quibus fortiter gessit, et ædificii murorum, quos exstruxit, et rerum gestarum ejus:

24. ecce hæc scripta sunt in libro dierum sacerdotii ejus, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

LIBER SECUNDUS
MACHABÆORUM.

CAPUT I.

1. Fratribus, qui sunt per Aegyptum, Judæis, salutem dicunt fratres, qui sunt in Jerosolymis, Judæi, et qui in regione Judææ, et pacem bonam.

2. Benefaciat vobis Deus, et meminerit testamenti sui, quod locutus est ad Abraham, et Isaac, et Jacob, servorum suorum fidelium;

3. et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, et faciatis ejus voluntatem corde magno, et animo volenti.

4. Adaperiat cor vestrum in lege sua et in præceptis suis, et faciat pacem.

5. Exaudiat orationes vestras, et reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore malo.

6. Et nunc hic sumus orantes pro vobis.

7. Regnante Demetrio, anno centesimo sexagesimo nono, nos Judæi scripsimus vobis in tribulatione et impetu, qui supervenit nobis in istis annis, ex quo recessit Jason a sancta terra et a regno.

8. Portam succenderunt, et effuderunt sanguinem innocentem; et oravimus ad Dominum, et exauditi sumus, et obtulimus sacrificium et similaginem, et accendimus lucernas, et proposuimus panes.

9. Et nunc frequentate dies scenopegiæ mensis Caslev.

10. Anno centesimo octogesimo octavo, populus, qui est Jerosolymis, et in Judæa, senatusque et Judas, Aristobolo magistro Ptolemæi regis, qui est de genere christorum sacerdotum, et his, qui in Aegypto sunt, Judæis salutem et sanitatem.

11. De magnis periculis a Deo liberati, magnifice gratias agimus ipsi, utpote qui adversus talem regem dimicavimus.

12. Ipse enim ebullire fecit de Perside eos, qui pugnaverunt contra nos et sanctam civitatem.

13. Nam cum in Perside esset dux ipse, et cum ipso immensus exer-

citus, cecidit in templo Naneæ, consilio deceptus sacerdotum Naneæ:
14. etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus, et amici ejus, et ut acciperet pecunias multas dotis nomine.
15. Cumque proposuissent eas sacerdotes Naneæ, et ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum fani, clauserunt templum,
16. cum intrasset Antiochus: apertoque occulto aditu templi, mittentes lapides percusserunt ducem et eos, qui cum eo erant, et diviserunt membratim, et capitibus amputatis foras projecerunt.
17. Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.
18. Facturi igitur quinta et vigesima die mensis Caslev purificationem templi, necessarium duximus significare vobis, ut et vos quoque agatis diem scenopegiæ, et diem ignis, qui datus est, quando Nehemias ædificato templo et altari obtulit sacrificia.
19. Nam cum in Persidem ducerentur patres nostri, sacerdotes, qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle, ubi erat puteus altus et siccus, et in eo contutati sunt eum, ita ut omnibus ignotus esset locus.
20. Cum autem præterissent anni multi, et placuit Deo, ut mitteretur Nehemias a rege Persidis, nepotes sacerdotum illorum, qui absconderant, misit ad requirendum ignem: et sicut narraverunt nobis, non invenerunt ignem, sed aquam crassam.
21. Et jussit eos haurire, et afferre sibi, et sacrificia, quæ imposita erant, jussit sacerdos Nehemias aspergi ipsa aqua, et ligna, et quæ erant superposita.
22. Utque hoc factum est, et tempus affuit, quo sol refulsit, qui prius erat in nubilo, accensus est ignis magnus, ita ut omnes mirarentur.
23. Orationem autem faciebant omnes sacerdotes, dum consummaretur sacrificium, Jonatha inchoante, ceteris autem respondentibus.
24. Et Nehemiæ erat oratio hunc habens modum: Domine Deus, omnium creator, terribilis et fortis, justus et misericors, qui solus es bonus rex,
25. solus præstans, solus justus, et omnipotens et æternus, qui liberas Israel de omni malo, qui fecisti patres electos, et sanctificasti eos:
26. accipe sacrificium pro universo populo tuo Israel, et custodi partem tuam, et sanctifica.
27. Congrega dispersionem nostram, libera eos, qui serviunt gentibus, et contemtos et abominatos respice, ut sciant gentes, quia tu es Deus noster.
28. Afflige opprimentes nos, et contumeliam facientes in superbia.
29. Constitue populum tuum in loco sancto tuo, sicut dixit Moyses. *
30. Sacerdotes autem psallebant hymnos, usquequo consumtum esset sacrificium. * (*Deut.* 30, 3.)
31. Cum autem consumtum esset sacrificium, ex residua aqua Nehemias jussit lapides majores perfundi.
32. Quod ut factum est, ex eis flamma accensa est, sed ex lumine, quod refulsit ab altari, consumta est.
33. Ut vero manifestata est res, renuntiatum est regi Persarum, quod in loco, in quo ignem absconderant hi, qui translati fuerant, sacerdotes aqua apparuit, de qua Nehemias, et qui cum eo erant, purificaverunt sacrificia.
34. Considerans autem rex, et rem diligenter examinans, fecit ei templum, ut probaret, quod factum erat.
35. Et cum probasset, sacerdotibus donavit multa bona, et alia atque alia munera, et accipiens manu sua, tribuebat eis.
36. Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

CAPUT II.

1. Invenitur autem in descriptionibus Jeremiæ prophetæ, quod jussit eos ignem accipere, qui transmigrabant, ut significatum est, et ut mandavit transmigratis.
2. Et dedit illis legem, ne oblivis-

cerentur præcepta Domini, et ut non exerrarent mentibus videntes simolacra aurea et argentea, et ornamenta eorum.

3. Et alia hujusmodi dicens, hortabatur, ne legem amoverent a corde suo.

4. Erat autem in ipsa scriptura, quomodo tabernaculum et arcam jussit propheta divino responso ad se facto comitari secum, usquequo exiit in montem, in quo Moyses ascendit, et vidit Dei hereditatem. (*Deut.* 34, 1.)

5. Et veniens ibi Jeremias invenit locum speluncæ, et tabernaculum, et arcam et altare incensi intulit illuc, et ostium obstruxit.

6. Et accesserunt quidam simul, qui sequebantur, ut notarent sibi locum; et non potuerunt invenire.

7. Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos, dixit: Quod ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, et propitius fiat:

8. et tunc Dominus ostendet hæc, et apparebit majestas Domini, et nubes erit, sicut et Moysi manifestabatur, et sicut eum Salomon petiit, ut locus sanctificaretur magno Deo, manifestabat hæc. (*Exod.* 40, 32. III. *Reg.* 8, 10.)

9. Magnifice etenim sapientiam tractabat, et ut sapientiam habens, obtulit sacrificium dedicationis et consummationis templi.

10. Sicut et Moyses orabat ad Dominum, et descendit ignis de cœlo, et consumsit holocaustum: sic et Salomon oravit, et descendit ignis de cœlo, et consumsit holocaustum. (*Lev.* 9, 23. II. *Par.* 7, 1.)

11. Et dixit Moyses: eo quod non sit comestum, quod erat pro peccato, consumtum est. (*Lev.* 10, 17.)

12. Similiter et Salomon octo diebus celebravit dedicationem.

13. Inferebantur autem in descriptionibus et commentariis Nehemiæ hæc eadem: et ut construens bibliothecam congregavit de regionibus libros et Prophetarum et David, et epistolas regum, et de donariis.

14. Similiter autem et Judas ea, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, et sunt apud nos.

15. Si ergo desideratis hæc, mittite, qui perferant vobis.

16. Acturi itaque purificationem scripsimus vobis: bene ergo facietis. si egeritis hos dies.

17. Deus autem, qui liberavit populum suum, et reddidit hereditatem omnibus, et regnum, et sacerdotium et sanctificationem,

18. sicut promisit in lege, speramus, quod cito nostri miserebitur, et congregabit de sub cœlo in locum sanctum. (*Supr.* 1, 29.)

19. Eripuit enim nos de magnis periculis, et locum purgavit.

20. De Juda vero Machabæo et fratribus ejus, et de templi magni purificatione et de aræ dedicatione:

21. sed et de prœliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, et filium ejus Eupatorem,

22. et de illuminationibus, quæ de cœlo factæ sunt ad eos, qui pro Judæis fortiter fecerunt, ita ut universam regionem, cum pauci essent, vindicarent, et barbaram multitudinem fugarent,

23. et famosissimum in toto orbe templum recuperarent, et civitatem liberarent, et leges, quæ abolitæ erant, restituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis:

24. itemque ab Jasone Cyrenæo quinque libris comprehensa tentavimus nos uno volumine breviare.

25. Considerantes enim multitudinem librorum, et difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarum propter multitudinem rerum,

26. curavimus volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio: studiosis vero, ut facilius possint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus utilitas conferatur.

27. Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breviandi causa suscepimus, non facilem laborem, immo vero

negotium plenum vigiliarum et sudoris assumsimus.

28. Sicut hi, qui præparant convivium, et quærunt aliorum voluntati parere propter multorum gratiam, libenter laborem sustinemus.

29. Veritatem quidem de singulis auctoribus concidentes, ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes.

30. Sicut enim novæ domus architecto de universa structura curandum est: ei vero, qui pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt, ita æstimandum est et in nobis.

31. Etenim intellectum colligere, et ordinare sermonem, et curiosius partes singulas quasque disquirere, historiæ congruit auctori:

32. brevitatem vero dictionis sectari, et executiones rerum vitare, brevianti concedendum est.

33. Hinc ergo narrationem incipiemus: de præfatione tantum dixisse sufficiat, stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

CAPUT III.

1. Igitur, cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optime custodirentur, propter Oniæ pontificis pietatem, et animos odio habentes mala,

2. fiebat, ut et ipsi reges et principes locum summo honore dignum ducerent, et templum maximis muneribus illustrarent,

3. ita, ut Seleucus Asiæ rex de redditibus suis præstaret omnes sumtus ad ministerium sacrificiorum pertinentes.

4. Simon autem de tribu Benjamin præpositus templi constitutus, contendebat, obsistente sibi principe sacerdotum, iniquum aliquid in civitate moliri.

5. Sed cum vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharsææ filium, qui eo tempore erat dux Cœlesyriæ et Phœnicis;

6. et nuntiavit ei, pecuniis innumerabilibus plenum esse ærarium Jerosolymis, et communes copias immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sacrificiorum; esse autem possibile, sub potestate regis cadere universa.

7. Cumque retulisset ad regem Apollonius de pecuniis, quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat super negotia ejus, misit cum mandatis, ut prædictam pecuniam transportaret.

8. Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi per Cœlesyriam et Phœniciam civitates esset peragraturus; re vera autem regis propositum perfecturus.

9. Sed, cum venisset Jerosolymam, et benigne a summo sacerdote in civitate esset exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum, et cujus rei gratia adesset, aperuit; interrogabat autem, si vere hæc ita essent.

10. Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse hæc, et victualia viduarum et pupillorum;

11. quædam vero esse Hircani Tobiæ viri valde eminentis, in his, quæ detulerat impius Simon; universa autem argenti talenta esse quadringenta, et auri ducenta;

12. decipi vero eos, qui credidissent loco et templo, quod per universum mundum honoratur, pro sui veneratione et sanctitate, omnino impossibile esse.

13. At ille pro his, quæ habebat in mandatis a rege, dicebat, omni genere regi ea esse deferenda.

14. Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica vero per universam civitatem erat trepidatio.

15. Sacerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus jactaverunt se, et invocabant de cœlo eum, qui de depositis legem posuit, ut his, qui deposuerant ea, salva custodiret.

16. Jam vero, qui videbat summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur; facies enim et color immutatus declarabat internum animi dolorem;

17. circumfusa enim erat mœstitia quædam viro, et horror corporis,

per quem manifestus aspicientibus dolor cordis ejus efficiebatur.

18. Alii etiam gregatim de domibus confluebant, publica supplicatione obsecrantes, pro eo quod in contemtum locus esset venturus.

19. Accinctæque mulieres ciliciis pectus per plateas confluebant; sed et virgines, quæ conclusæ erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam vero per fenestras aspiciebant;

20. universæ autem protendentes manus in cœlum deprecabantur;

21. erat enim misera commistæ multitudinis et magni sacerdotis in agone constituti exspectatio.

22. Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita sibi his, qui crediderant, cum omni integritate conservarentur.

23. Heliodorus autem, quod decreverat, perficiebat eodem loco ipse cum satellitibus circa ærarium præsens.

24. Sed spiritus omnipotentis Dei magnam fecit suæ ostensionis evidentiam ita, ut omnes, qui ausi fuerant parere ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionem et formidinem converterentur.

25. Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus, isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit; qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea.

26. Alii etiam apparuerunt duo juvenes, virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu, qui circumsteterunt eum, et ex utraque parte flagellabant, sine intermissione multis plagis verberantes.

27. Subito autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum ejecerunt.

28. Et is, qui cum multis cursoribus et satellitibus prædictum ingressus est ærarium, portabatur, nullo sibi auxilium ferente, manifesta Dei cognita virtute;

29. et ille quidem per divinam virtutem jacebat mutus, atque omni spe et salute privatus.

30. Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum suum; et templum quod paulo ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio et lætitia impletum est.

31. Tunc vero ex amicis Heliodori quidam rogabant confestim Oniam, ut invocaret Altissimum, ut vitam donaret ei, qui in supremo spiritu erat constitutus.

32. Considerans autem summus sacerdos, ne forte rex suspicaretur malitiam aliquam ex Judæis circa Heliodorum consummatam, obtulit pro salute viri hostiam salutarem.

33. Cumque summus sacerdos exoraret, iidem juvenes eisdem vestibus amicti, astantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ sacerdoti gratias age, nam propter eum Dominus tibi vitam donavit:

34. tu autem a Deo flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei et potestatem. Et his dictis, non comparuerunt.

35. Heliodorus autem, hostia Deo oblata, et votis magnis promissis ei, qui vivere illi concessit, et Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem.

36. Testabatur autem omnibus ea, quæ sub oculis suis viderat, opera magni Dei.

37. Cum autem rex interrogasset Heliodorum, quis esset aptus adhuc semel Jerosolymam mitti, ait:

38. Si quem habes hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, et flagellatum eum recipies, si tamen evaserit, eo quod in loco sit vere Dei quædam virtus.

39. Nam ipse, qui habet in cœlis habitationem, visitator et adjutor est loci illius, et venientes ad malefaciendum percutit ac perdit.

40. Igitur de Heliodoro, et ærarii custodia ita res se habet.

CAPUT IV.

1. Simon autem, prædictus pecuniarum et patriæ delator, male loquebatur de Onia, tamquam ipse He-

liodorum instigasset ad hæc, et ipse fuisset incentor malorum;
2. provisoremque civitatis, ac defensorem gentis suæ, et æmulatorem legis Dei audebat insidiatorem regni dicere.
3. Sed, cum inimicitiæ in tantum procederent, ut etiam per quosdam Simonis necessarios homicidia fierent,
4. considerans Onias periculum contentionis, et Apollonium insanire, utpote ducem Cœlesyriæ et Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem se contulit,
5. non ut civium accusator, sed communem utilitatem apud semetipsum universæ multitudinis considerans.
6. Videbat enim sine regali providentia impossibile esse, pacem rebus dari, nec Simonem posse cessare a stultitia sua.
7. Sed post Seleuci vitæ excessum, cum suscepisset regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Jason frater Oniæ summum sacerdotium;
8. adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta, et ex redditibus aliis talenta octoginta;
9. super hæc promittebat et alia centum quinquaginta, si potestati ejus concederetur gymnasium, et ephebiam sibi constituere, et eos, qui in Jerosolymis erant, Antiochenos scribere.
10. Quod cum rex annuisset, et obtinuisset principatum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre cœpit;
11. et amotis his, quæ humanitatis causa Judæis a regibus fuerant constituta, per Joannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia et societate functus est legatione legitima, civium jura destituens, prava instituta sanciebat.
12. Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasium constituere, et optimos quosque epheborum in lupanaribus ponere.
13. Erat autem hoc non initium, sed incrementum quoddam, et profectus gentilis et alienigenæ conversationis, propter impii et non sacerdotis Jasonis nefarium et inauditum scelus,
14. ita ut sacerdotes jam non circa altaris officia dediti essent, sed contemto templo et sacrificiis neglectis festinarent participes fieri palæstræ, et præbitionis ejus injustæ, et in exercitiis disci;
15. et patrios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur,
16. quarum gratia periculosa eos contentio habebat, et eorum instituta æmulabantur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant, quos hostes et peremtores habuerant.
17. In leges enim divinas impie agere, impune non cedit; sed hoc tempus sequens declarabit.
18. Cum autem quinquennalis agon Tyri celebraretur, et rex præsens esset,
19. misit Jason facinorosus ab Jerosolymis viros peccatores, portantes argenti didrachmas trecentas in sacrificium Herculis, quas postulaverunt hi, qui asportaverant, ne in sacrificiis erogarentur, quia non oporteret, sed in alios sumtus eas deputari.
20. Sed hæ oblatæ suntquidem ab eo, qui miserat, in sacrificium Herculis; propter præsentes autem datæ sunt in fabricam navium triremium.
21. Misso autem in Aegyptum Apollonio Mnesthei filio propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cum cognovisset Antiochus alienum se a negotiis regni effectum, propriis utilitatibus consulens, profectus inde venit Joppen, et inde Jerosolymam.
22. Et magnifice ab Jasone et civitate susceptus, cum facularum luminibus et laudibus ingressus est; et inde in Phœnicen exercitum convertit.
23. Et post triennii tempus misit Jason Menelaum supradicti Simonis fratrem portantem pecunias regi, et de negotiis necessariis responsa perlaturum.

24. At ille commendatus regi, cum magnificasset faciem potestatis ejus, in semetipsum retorsit summum sacerdotium, superponens Jasoni talenta argenti trecenta.

25. Acceptisque a rege mandatis, venit, nihil quidem habens dignum sacerdotio, animos vero crudelis tyranni, et feræ belluæ iram gerens.

26. Et Jason quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipse deceptus profugus in Ammanitem expulsus est regionem.

27. Menelaus autem principatum quidem obtinuit, de pecuniis vero regi promissis, nihil agebat, cum exactionem faceret Sostratus, qui arci erat præpositus;

28. nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat, quam ob causam utrique ad regem sunt evocati.

29. Et Menelaus amotus est a sacerdotio, succedente Lysimacho fratre suo; Sostratus autem prælatus est Cypriis.

30. Et cum hæc agerentur, contigit, Tarsenses et Mallotas seditionem movere, eo quod Antiochidi regis concubinæ dono essent dati.

31. Festinanter itaque rex venit sedare illos, relicto suffecto uno ex comitibus suis Andronico.

32. Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quædam vasa e templo furatus donavit Andronico, et alia vendiderat Tyri, et per vicinas civitates.

33. Quod cum certissime cognovisset Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se continens Antiochiæ secus Daphnem.

34. Unde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat, ut Oniam interficeret. Qui cum venisset ad Oniam, et datis dexteris cum jurejurando (quamvis esset ei suspectus) suasisset de asylo procedere, statim eum peremit, non veritus justitiam.

35. Ob quam causam non solum Judæi, sed aliæ quoque nationes indignabantur, et moleste ferebant de nece tanti viri injusta.

36. Sed regressum regem de Ciliciæ locis adierunt Judæi apud Antiochiam, simul et Græci, conquerentes de iniqua nece Oniæ.

37. Contristatus itaque animo Antiochus propter Oniam, et flexus ad misericordiam, lacrymas fudit, recordatus defuncti sobrietatem et modestiam;

38. accensisque animis Andronicum purpura exutum, per totam civitatem jubet circumduci, et in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiserat, sacrilegum vita privari, Domino illi condignam retribuente pœnam.

39. Multis autem sacrilegiis in templo a Lysimacho commissis, Menelai consilio, et divulgata fama, congregata est multitudo adversum Lysimachum, multo jam auro exportato.

40. Turbis autem insurgentibus, et animis ira repletis, Lysimachus armatis fere tribus millibus iniquis manibus uti cœpit, duce quodam tyranno, ætate pariter et dementia provecto.

41. Sed, ut intellexerunt conatum Lysimachi, alii lapides, alii fustes validos arripuere; quidam vero cinerem in Lysimachum jecere.

42. Et multi quidem vulnerati, quidam autem et prostrati, omnes vero in fugam conversi sunt; ipsum etiam sacrilegum secus ærarium interfecerunt.

43. De his ergo cœpit judicium adversus Menelaum agitari.

44. Et cum venisset rex Tyrum, ad ipsum negotium detulerunt missi tres viri a senioribus.

45. Et cum superaretur Menelaus, promisit Ptolemæo multas pecunias dare ad suadendum regi.

46. Itaque Ptolemæus in quodam atrio positum quasi refrigerandi gratia regem adiit, et deduxit a sententia;

47. et Menelaum quidem universæ malitiæ reum criminibus absolvit, miseros autem, qui, etiam si apud Scythas causam dixissent, innocentes judicarentur, hos morte damnavit.

48. Cito ergo injustam pœnam dederunt, qui pro civitate, et populo

et sacris vasis causam prosecuti sunt.

49. Quam ob rem Tyrii quoque indignati, erga sepulturam eorum liberalissimi exstiterunt.

50. Menelaus autem, propter eorum, qui in potentia erant, avaritiam, permanebat in potestate, crescens in malitia ad insidias civium.

CAPUT V.

1. Eodem tempore Antiochus secundam profectionem paravit in Aegyptum.

2. Contigit autem per universam Jerosolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aëra equites discurrentes, auratas stolas habentes, et hastis, quasi cohortes, armatos;

3. et cursus equorum per ordines digestos, et congressiones fieri cominus, et scutorum motus, et galeatorum multitudinem gladiis districtis, et telorum jactus, et aureorum armorum splendorem omnisque generis loricarum.

4. Quapropter omnes rogabant, in bonum monstra converti.

5. Sed cum falsus rumor exisset, tamquam vita excessisset Antiochus, assumtis Jason non minus mille viris, repente aggressus est civitatem; et civibus ad murum convolantibus ad ultimum apprehensa civitate, Menelaus fugit in arcem;

6. Jason vero non parcebat in cæde civibus suis, nec cogitabat prosperitatem adversum cognatos, malum esse maximum, arbitrans hostium et non civium se trophæa capturum.

7. Et principatum quidem non obtinuit, finem vero insidiarum suarum confusionem accepit, et profugus iterum abiit in Ammaniten.

8. Ad ultimum in exitium sui conclusus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civitatem, omnibus odiosus, ut refuga legum et execrabilis, ut patriæ et civium hostis, in Aegyptum extrusus est;

9. et qui multos de patria sua expulerat, peregre periit, Lacedæmonas profectus, quasi pro cognatione ibi refugium habiturus;

10. et qui insepultos multos abjecerat, ipse et illamentatus et insepultus abjicitur, sepultura neque peregrina usus, neque patrio sepulcro participans.

11. His itaque gestis, suspicatus est rex societatem deserturos Judæos, et ob hoc profectus ex Aegypto efferatis animis, civitatem quidem armis cepit.

12. Jussit autem militibus interficere, nec parcere occursantibus, et per domos ascendentes trucidare.

13. Fiebant ergo cædes juvenum ac seniorum, et mulierum et natorum exterminia, virginumque et parvulorum neces.

14. Erant autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadraginta millia vincti, non minus autem venundati.

15. Sed nec ista sufficiunt; ausus est etiam intrare templum universa terra sanctius, Menelao ductore, qui legum et patriæ fuit proditor,

16. et scelestis manibus sumens sancta vasa, quæ ab aliis regibus et civitatibus erant posita ad ornatum loci et gloriam, contrectabat indigne, et contaminabat.

17. Ita alienatus mente Antiochus, non considerabat, quod propter peccata habitantium civitatem, modicum Deus fuerat iratus, propter quod et accidit circa locum despectio:

18. alioquin nisi contigisset eos multis peccatis esse involutos, sicut Heliodorus, qui missus est a Seleuco rege ad exspoliandum ærarium, etiam hic statim adveniens flagellatus et repulsus utique fuisset ab audacia. (*Supr.* 3, 25.)

19. Verum non propter locum, gentem, sed propter gentem, locum Deus elegit.

20. Ideoque et ipse locus particeps factus est populi malorum; postea autem fiet socius bonorum, et qui derelictus in ira Dei omnipotentis est, iterum in magni Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabitur.

21. Igitur Antiochus mille et octingentis ablatis de templo talentis,

velociter Antiochiam regressus est, existimans se præ superbia, terram ad navigandum, pelagus vero ad iter agendum deducturum propter mentis elationem.

22. Reliquit autem et præpositos ad affligendam gentem; Jerosolymis quidem Philippum genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipso, a quo constitutus est;

23. in Garizim autem Andronicum, et Menelaum, qui gravius quam ceteri imminebant civibus.

24. Cumque appositus esset contra Judæos, misit odiosum principem Appollonium cum exercitu viginti et duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres ac juvenes vendere.

25. Qui cum venisset Jerosolymam, pacem simulans, quievit usque ad diem sanctum sabbati, et tunc feriatis Judæis arma capere suis præcepit.

26. Omnesque, qui ad spectaculum processerunt, trucidavit, et civitatem cum armatis discurrens, ingentem multitudinem peremit.

27. Judas autem Machabæus, qui decimus fuerat, secesserat in desertum locum ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat; et fœni cibo vescentes, demorabantur, ne participes essent coinquinationis.

CAPUT VI.

1. Sed non post multum temporis misit rex senem quendam Antiochenum, qui compelleret Judæos, ut se transferrent a patriis et Dei legibus;

2. contaminare etiam, quod in Jerosolymis erat, templum, et cognominare Jovis Olympii; et in Garizim, prout erant hi, qui locum inhabitabant, Jovis hospitalis.

3. Pessima autem et universis gravis erat malorum incursio;

4. nam templum luxuria et comessationibus gentium erat plenum scortantium cum meretricibus; sacratisque ædibus mulieres se ultro ingerebant, intro ferentes ea, quæ non licebat.

5. Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.

6. Neque autem sabbata custodiebantur, neque dies solemnes patrii servabantur; nec simpliciter Judæum se esse quisquam confitebatur.

7. Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia, et cum Liberi sacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire.

8. Decretum autem exiit in proximas gentilium civitates, suggerentibus Ptolemæis, ut pari modo et ipsi adversus Judæos agerent, ut sacrificarent;

9. eos autem, qui nollent transire ad instituta gentium, interficerent; erat ergo videre miseriam.

10. Duæ enim mulieres delatæ sunt natos suos circumcidisse, quas, infantibus ad ubera suspensis, cum publice per civitatem circumduxissent, per muros præcipitaverunt.

11. Alii vero, ad proximas coeuntes speluncas, et latenter sabbati diem celebrantes, cum indicati essent Philippo, flammis succensi sunt, eo quod verebantur propter religionem et observantiam, manu sibimet auxilium ferre.

12. Obsecro autem eos, qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter adversos casus, sed reputent, ea, quæ acciderunt, non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri.

13. Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium.

14. Non enim sicut in aliis nationibus, Dominus patienter exspectat, ut eas, cum judicii dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat,

15. ita et in nobis statuit, ut, peccatis nostris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet.

16. Propter quod nunquam quidem a nobis misericordiam suam amovet: corripiens vero in adversis populum suum non derelinquit.

17. Sed hæc nobis ad commonitionem legentium dicta sint paucis.

Jam autem veniendum est ad narrationem.

18. Igitur Eleazarus unus de primoribus scribarum, vir ætate provectus, et vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare. (*Lev.* 11, 7.)

19. At ille gloriosissimam mortem magis quam odibilem vitam complectens, voluntarie præibat ad supplicium.

20. Intuens autem, quemadmodum oporteret accedere, patienter sustinens, destinavit non admittere illicita propter vitæ amorem.

21. Hi autem, qui adstabant, iniqua miseratione commoti, propter antiquam viri amicitiam tollentes eum, secreto rogabant, afferri carnes, quibus vesci ei licebat, ut simularetur manducasse, sicut rex imperaverat de sacrificii carnibus,

22. ut, hoc facto, a morte liberaretur; et propter veterem viri amicitiam hanc in eo faciebant humanitatem.

23. At ille cogitare cœpit ætatis ac senectutis suæ eminentiam dignam, et ingenitæ nobilitatis canitiem, atque a puero optimæ conversationis actus, et secundum sanctæ et a Deo conditæ legis constituta, respondit cito, dicens: Præmitti se velle in infernum.

24. Non enim ætati nostræ dignum est, inquit, fingere, ut multi adolescentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum,

25. et ipsi propter meam simulationem et propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, et per hoc maculam atque exsecrationem meæ senectuti conquiram.

26. Nam etsi in præsenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam.

27. Quam ob rem fortiter vita excedendo, senectute quidem dignus apparebo:

28. adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si promto animo ac fortiter pro gravissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis, confestim ad supplicium trahebatur.

29. Hi autem, qui eum ducebant, et paulo ante fuerant mitiores, in iram conversi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur.

30. Sed, cum plagis perimeretur, ingemuit et dixit: Domine, qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis, quia, cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores: secundum animam vero propter timorem tuum libenter hæc patior.

31. Et iste quidem hoc modo vita decessit, non solum juvenibus, sed et universæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum virtutis et fortitudinis derelinquens.

CAPUT VII.

1. Contigit autem, et septem fratres una cum matre sua apprehensos compelli a rege, edere contra fas carnes porcinas, flagris et taureis cruciatos.

2. Unus autem ex illis, qui erat primus, sic ait: Quid quæris, et quid vis discere a nobis? parati sumus mori, magis, quam patrias Dei leges prævaricari.

3. Iratus itaque rex jussit, sartagines et ollas æneas succendi; quibus statim succensis,

4. jussit, ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam, et, cute capitis abstracta, summas quoque manus et pedes ei præscindi, ceteris ejus fratribus et matre inspicientibus. * (*Deut.* 32, 36.)

5. Et, cum jam per omnia inutilis factus esset, jussit ignem admoveri, et adhuc spirantem torreri in sartagine, in qua cum diu cruciaretur, ceteri una cum matre invicem se hortabantur mori fortiter,

6. dicentes: Dominus Deus aspiciet veritatem, et consolabitur in nobis, quemadmodum in protestatione cantici declaravit Moyses: Et in servis suis consolabitur. *

7. Mortuo itaque illo primo, hoc modo, sequentem deducebant ad illudendum, et, cute capitis ejus cum

capillis abstracta, interrogabant, si manducaret prius, quam toto corpore per membra singula puniretur.

8. At ille, respondens patria voce, dixit: Non faciam. Propter quod et iste, sequenti loco, primi tormenta suscepit;

9. et in ultimo spiritu constitutus, sic ait: Tu quidem, scelestissime, in præsenti vita nos perdis; sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æternæ vitæ resurrectione suscitabit.

10. Post hunc tertius illuditur, et linguam postulatus cito protulit, et manus constanter extendit;

11. et cum fiducia ait: E cœlo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero;

12. ita ut rex, et qui cum ipso erant, mirarentur adolescentis animum, quod tamquam nihilum duceret cruciatus.

13. Et hoc ita defuncto, quartum vexabant similiter torquentes.

14. Et, cum jam esset ad mortem, sic ait: Potius est ab hominibus morti datos spem exspectare a Deo, iterum ab ipso resuscitandos: tibi enim resurrectio ad vitam non erit.

15. Et cum admovissent quintum, vexabant eum. At ille, respiciens in eum,

16. dixit: Potestatem inter homines habens, cum sis corruptibilis, facis quod vis: noli autem putare genus nostrum a Deo esse derelictum:

17. tu autem patienter sustine, et videbis magnam potestatem ipsius, qualiter te et semen tuum torquebit.

18. Post hunc ducebant sextum, et is, mori incipiens, sic ait: Noli frustra errare, nos enim propter nosmetipsos hæc patimur, peccantes in Deum nostrum, et digna admiratione facta sunt in nobis:

19. tu autem, ne existimes tibi impune futurum, quod contra Deum pugnare tentaveris.

20. Supra modum autem mater, mirabilis et bonorum memoria digna, quæ pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat propter spem, quam in Deum habebat;

21. singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia, et, femineæ cogitationi masculinum animum inserens,

22. dixit ad eos: Nescio, qualiter in utero meo apparuistis: neque enim ego spiritum et animam donavi vobis et vitam, et singulorum membra non ego ipsa compegi:

23. sed enim mundi creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, et spiritum vobis iterum cum misericordia reddet et vitam, sicut nunc vosmetipsos despicitis propter leges ejus.

24. Antiochus autem, contemni se arbitratus, simul et exprobrantis voce despecta, cum adhuc adolescentior superesset, non solum verbis hortabatur, sed et cum juramento affirmabat, se divitem et beatum facturum, et translatum a patriis legibus amicum habiturum, et res necessarias ei præbiturum.

25. Sed ad hæc cum adolescens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, et suadebat ei, ut adolescenti fieret in salutem.

26. Cum autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suasuram se filio suo.

27. Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miserere mei, quæ te in utero novem mensibus portavi, et lac triennio dedi et alui, et in ætatem istam perduxi.

28. Peto, nate, ut aspicias ad cœlum et terram, et ad omnia quæ in eis sunt, et intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, et hominum genus:

29. ita fiet, ut non timeas carnificem istum, sed dignus fratribus tuis effectus particeps, suscipe mortem, ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam.

30. Cum hæc illa adhuc diceret, ait adolescens: Quem sustinetis? non obedio præcepto regis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per Moysen.

31. Tu vero, qui inventor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei.

32. Nos enim pro peccatis nostris hæc patimur.
33. Et si nobis propter increpationem et correptionem Dominus Deus noster modicum iratus est: sed iterum reconciliabitur servis suis.
34. Tu autem, o sceleste, et omnium hominum flagitiosissime, noli frustra extolli vanis spebus in servos ejus inflammatus:
35. nondum enim omnipotentis Dei et omnia inspicientis judicium effugisti.
36. Nam fratres mei, modico nunc dolore sustentato, sub testamento æternæ vitæ effecti sunt: tu vero judicio Dei justas superbiæ tuæ pœnas exsolves.
37. Ego autem, sicut et fratres mei, animam et corpus meum trado pro patriis legibus, invocans Deum, maturius genti nostræ propitium fieri, teque cum tormentis et verberibus confiteri, quod ipse est Deus solus.
38. In me vero et in fratribus meis desinet Omnipotentis ira, quæ super omne genus nostrum juste superducta est.
39. Tunc rex accensus ira in hunc super omnes crudelius desævit, indigne ferens se derisum.
40. Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confidens.
41. Novissime autem post filios et mater consumta est.
42. Igitur de sacrificiis et de nimiis crudelitatibus satis dictum est.

CAPUT VIII.

1. Judas vero Machabæus, et qui cum illo erant, introibant latenter in castella, et convocantes cognatos et amicos, et eos, qui permanserunt in Judaismo, assumentes, eduxerunt ad se sex millia virorum.
2. Et invocabant Dominum, ut respiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur, et misereretur templo, quod contaminabatur ab impiis;
3. misereretur etiam exterminio civitatis, quæ esset illico complananda, et vocem sanguinis ad se clamantis audiret;
4. memoraretur quoque iniquissimas mortes parvulorum innocentum, et blasphemias nomini suo illatas, et indignaretur super his.
5. At Machabæus, congregata multitudine, intolerabilis gentibus efficiebatur; ira enim Domini in misericordiam conversa est.
6. Et superveniens castellis et civitatibus improvisus, succendebat eas, et opportuna loca occupans, non paucas hostium strages dabat;
7. maxime autem noctibus ad hujuscemodi excursus ferebatur, et fama virtutis ejus ubique diffundebatur.
8. Videns autem Philippus, paulatim virum ad profectum venire, ac frequentius res ei cedere prospere, ad Ptolemæum ducem Cœlesyriæ et Phœnicis scripsit, ut auxilium ferret regis negotiis. (I. *Mach.* 3, 38.)
9. At ille velociter misit Nicanorem Patrocli de primoribus amicum, datis ei de permistis gentibus, armatis non minus viginti millibus, ut universum Judæorum genus deleret, adjuncto ei et Gorgia viro militari et in bellicis rebus experientissimo.
10. Constituit autem Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum de captivitate Judæorum suppleret;
11. statimque ad maritimas civitates misit, convocans ad coemtionem Judaicorum mancipiorum, promittens se nonaginta mancipia talento distracturum; non respiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipotente esset consecutura.
12. Judas autem, ubi comperit, indicavit his, qui secum erant, Judæis Nicanoris adventum.
13. Ex quibus quidam formidantes, et non credentes Dei justitiæ, in fugam vertebantur;
14. alii vero, si quid eis supererat, vendebant, simulque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos prius, quam cominus veniret, vendiderat;
15. et si non propter eos, propter testamentum tamen, quod erat ad patres eorum, et propter invocationem sancti et magnifici nominis ejus super ipsos.

16. Convocatis autem Machabæus septem millibus, qui cum ipso erant, rogabat, ne hostibus reconciliarentur, neque metuerent inique venientium adversum se hostium multitudinem, sed fortiter contenderent,

17. ante oculos habentes contumeliam, quæ loco sancto ab his injuste esset illata, itemque et ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam veterum instituta convulsa.

18. Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul et audacia: nos autem in omnipotente Domino, qui potest et venientes adversum nos et universum mundum uno nutu delere, confidimus.

19. Admonuit autem eos et de auxiliis Dei, quæ facta sunt erga parentes; et quod sub Sennacherib centum octoginta quinque millia perierunt; (IV. *Reg.* 19, 35.)

20. et de prœlio, quod eis adversus Galatas fuit in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum est, Macedonibus sociis hæsitantibus, ipsi sex millia soli peremerunt centum viginti millia propter auxilium illis datum de cœlo, et beneficia pro his plurima consecuti sunt.

21. His verbis constantes effecti sunt, et pro legibus et patria mori parati.

22. Constituit itaque fratres suos duces utrique ordini, Simonem, et Josephum, et Jonathan, subjectis unicuique millenis et quingentenis.

23. Ad hoc etiam ab Esdra lecto illis sancto libro, et dato signo adjutorii Dei, in prima acie ipse dux commisit cum Nicanore.

24. Et facto sibi adjutore Omnipotente, interfecerunt super novem millia hominum, majorem autem partem exercitus Nicanoris vulneribus debilem factam fugere compulerunt. (I. *Mach.* 4, 14.)

25. Pecuniis vero eorum, qui ad emtionem ipsorum venerant, sublatis, ipsos usquequaque persecuti sunt,

26. sed reversi sunt hora conclusi; nam erat ante sabbatum, quam ob causam non perseveraverunt insequentes.

27. Arma autem ipsorum et splolia congregantes, sabbatum agebant, benedicentes Dominum, qui liberavit eos in isto die, misericordiæ initium stillans in eos.

28. Post sabbatum vero debilibus, et orphanis et viduis diviserunt spolia, et residua ipsi cum suis habuere.

29. His itaque gestis, et communiter ab omnibus facta obsecratione, misericordem Dominum postulabant, ut in finem servis suis reconciliaretur.

30. Et ex his, qui cum Timotheo et Bacchide erant contra se contendentes, super viginti millia interfecerunt, et munitiones excelsas obtinuerunt, et plures prædas diviserunt, æquam portionem debilibus, pupillis et viduis, sed et senioribus facientes. (I. *Mach.* 5, 6. — 7, 8.)

31. Et cum arma eorum diligenter collegissent, omnia composuerunt in locis opportunis; residua vero spolia Jerosolymam detulerunt;

32. et Philarchen, qui cum Timotheo erat, interfecerunt, virum scelestum, qui in multis Judæos afflixerat.

33. Et cum epinicia agerent Jerosolymis, eum, qui sacras januas incenderat, id est, Callisthenem, cum in quoddam domicilium refugisset, incenderunt, digna ei mercede pro impietatibus suis reddita.

34. Facinorosissimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Judæorum venditionem adduxerat,

35. humiliatus auxilio Domini ab his, quos nullos existimaverat, deposita veste gloriæ, per mediterranea fugiens, solus venit Antiochiam, summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus.

36. Et qui promiserat Romanis se tributum restituere de captivitate Jerosolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Judæos, et ob ipsum invulnerabiles esse, eo quod sequerentur leges ab ipso constitutas.

CAPUT IX.

1. Eodem tempore Antiochus inhoneste revertebatur de Perside.

2. Intraverat enim in eam, quæ dicitur Persepolis, et tentavit expso-

liare templum, et civitatem opprimere; sed multitudine ad arma concurrente, in fugam versi sunt; et ita contigit, ut Antiochus post fugam turpiter rediret. (I. *Mach.* 6, 1.)

3. Et cum venisset circa Ecbatanam, recognovit, quæ erga Nicanorem et Timotheum gesta sunt.

4. Elatus autem in ira, arbitrabatur se injuriam illorum, qui se fugaverant, posse in Judæos retorquere; ideoque jussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, cœlesti eum judicio perurgente, eo quod ita superbe locutus est, se venturum Jerosolymam, et congeriem sepulcri Judæorum eam facturum.

5. Sed qui universa conspicit Dominus Deus Israel, percussit eum insanabili et invisibili plaga. Ut enim finivit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum, et amara internorum tormenta, *

6. et quidem satis juste, quippe qui multis et novis cruciatibus aliorum torserat viscera, licet ille nullo modo a sua malitia cessaret.

7. Super hoc autem superbia repletus, ignem spirans animo in Judæos, et præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, et gravi corporis collisione membra vexari.

8. Isque, qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, et montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram, in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans, * (II. *Par.* 16, 9.)

9. ita ut de corpore impii vermes scaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius et fœtore exercitus gravaretur.

10. Et qui paulo ante sidera cœli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare.

11. Hinc igitur cœpit ex gravi superbia deductus ad agnitionem sui venire, divina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus;

12. et cum nec ipse jam fœtorem suum ferre posset, ita ait: Justum est, subditum esse Deo, et mortalem non paria Deo sentire.

13. Orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus.

14. Et civitatem, ad quam festinans veniebat, ut eam ad solum deduceret, ac sepulcrum congestorum faceret, nunc optat liberam reddere,

15. et Judæos, quos nec sepultura quidem se dignos habiturum, sed avibus ac feris diripiendos traditurum, et cum parvulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Atheniensibus facturum pollicetur;

16. templum etiam sanctum, quod prius exspoliaverat, optimis donis ornaturum, et sancta vasa multiplicaturum, et pertinentes ad sacrificia sumtus de redditibus suis præstaturum; (*Supr.* 5, 16.)

17. super hæc, et Judæum se futurum, et omnem locum terræ perambulaturum, et prædicaturum Dei potestatem.

18. Sed non cessantibus doloribus (supervenerat enim in eum justum Dei judicium) desperans scripsit ad Judæos in modum deprecationis epistolam hæc continentem:

19. O p t i m i s civibus Judæis plurimam salutem, et bene valere, et esse felices, rex et princeps Antiochus.

20. Si bene valetis, et filii vestri, et ex sententia vobis cuncta sunt, maximas agimus gratias.

21. Et ego in infirmitate constitutus, vestri autem memor benigne reversus de Persidis locis, et infirmitate gravi apprehensus, necessarium duxi pro communi utilitate curam habere:

22. non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatem.

23. Respiciens autem, quod et pater meus, quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum, ostendit, qui post se susciperet principatum, (I. *Mach.* 3, 37.)

24. ut, si quid contrarium accideret, aut difficile nuntiaretur, scientes hi, qui in regionibus erant, cui

esset rerum summa derelicta, non turbarentur.

25. Ad hæc, considerans de proximo potentes quosque, et vicinos temporibus insidiantes, et eventum exspectantes, designavi filium meum Antiochum regem, quem sæpe recurrens in superiora regna multis vestrum commendabam, et scripsi ad eum, quæ subjecta sunt.

26. Oro itaque vos, et peto memores beneficiorum publice et privatim, ut unusquisque conservet fidem ad me et ad filium meum.

27. Confido enim, eum modeste et humane acturum, et sequentem propositum meum, et communem vobis fore.

28. Igitur homicida et blasphemus, pessime percussus, et ut ipse alios tractaverat, peregre in montibus miserabili obitu vita functus est.

29. Transferebat autem corpus Philippus collactaneus ejus, qui, metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Aegyptum abiit.

CAPUT X.

1. Machabæus autem, et qui cum eo erant, Domino se protegente templum quidem, et civitatem recepit;

2. aras autem, quas alienigenæ per plateas exstruxerant, itemque delubra demolitus est;

3. et purgato templo, aliud altare fecerunt, et de ignitis lapidibus igne concepto sacrificia obtulerunt post biennium; et incensum, et lucernas et panes propositionis posuerunt.

4. Quibus gestis, rogabant Dominum prostrati in terram, ne amplius talibus malis inciderent; sed et, si quando peccassent, ut ab ipso mitius corriperentur, et non barbaris, ac blasphemis hominibus traderentur.

5. Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purificationem fieri, vigesima quinta mensis, qui fuit Caslev.

6. Et cum lætitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum, recordantes, quod ante modicum temporis diem solemnem tabernaculorum in montibus et in speluncis more bestiarum egerant.

7. Propter quod thyrsos, et ramos virides et palmas præferebant ei, qui prosperavit mundari locum suum.

8. Et decreverunt communi præcepto et decreto, universæ genti Judæorum omnibus annis agere dies istos. (I. *Mach.* 4, 59.)

9. Et Antiochi quidem, qui appellatus est Nobilis, vitæ excessus ita se habuit.

10. Nunc autem de Eupatore Antiochi impii filio, quæ gesta sunt, narrabimus, breviantes mala, quæ in bellis gesta sunt.

11. Hic enim suscepto regno, constituit super negotia regni Lysiam quendam, Phœnicis et Syriæ militiæ principem.

12. Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, justi tenax, erga Judæos esse constituit, et præcipue propter iniquitatem, quæ facta erat in eos, et pacifice agere cum eis.

13. Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cum frequenter proditor audiret, eo quod Cyprum creditam sibi a Philometore deseruisset, et ad Antiochum Nobilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finivit.

14. Gorgias autem, cum esset dux locorum, assumtis advenis frequenter Judæos debellabat.

15. Judæi vero, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab Jerosolymis suscipiebant, et bellare tentabant. (I. *Mach.* 5, 59.)

16. Hi vero, qui erant cum Machabæo, per orationes Dominum rogantes, ut esset sibi adjutor, impetum fecerunt in munitiones Idumæorum,

17. multaque vi insistentes loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, et omnes simul non minus viginti millibus trucidaverunt.

18. Quidam autem, cum confugissent in duas turres valde munitas, omnem apparatum ad repugnandum habentes, (I. *Mach.* 5, 5.)

19. Machabæus ad eorum expugnationem relicto Simone et Josepho, itemque Zachæo, eisque qui cum ipsis erant satis multis, ipse ad eas, quæ amplius perurgebant, pugnas conversus est.

20. Hi vero, qui cum Simone erant,

cupiditate ducti, a quibusdam, qui in turribus erant, suasi sunt pecunia, et septuaginta millibus didrachmis acceptis, dimiserunt quosdam effugere.

21. Cum autem Machabæo nuntiatum esset, quod factum est, principibus populi congregatis, accusavit, quod pecunia fratres vendidissent, adversariis eorum dimissis.

22. Hos igitur proditores factos interfecit, et confestim duas turres occupavit.

23. Armis autem ac manibus omnia prospere agendo in duabus munitionibus plus quam viginti millia peremit.

24. At Timotheus, qui prius a Judæis fuerat superatus, convocato exercitu peregrinæ multitudinis, et congregato equitatu Asiano, advenit quasi armis Judæam capturus. *

25. Machabæus autem, et qui cum ipso erant, appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terra aspergentes, lumbosque ciliciis præcincti, * (I. *Mach.* 5, 6.)

26. ad altaris crepidinem provoluti, ut sibi propitius, inimicis autem eorum esset inimicus, et adversariis adversaretur, sicut lex dicit. *

27. Et ita post orationem, sumtis armis, longius de civitate procedentes, et proximi hostibus effecti resederunt. * (*Exod.* 23, 22.)

28. Primo autem solis ortu utrique commiserunt, isti quidem victoriæ et prosperitatis sponsorem cum virtute Dominum habentes; illi autem ducem belli animum habebant.

29. Sed, cum vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de cœlo viri quinque in equis, frenis aureis decori, ducatum Judæis præstantes,

30. ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis suis circumseptum incolumem conservabant; in adversarios autem tela et fulmina jaciebant, ex quo et cæcitate confusi, et repleti perturbatione cadebant.

31. Interfecti sunt autem viginti millia quingenti, et equites sexcenti.

32. Timotheus vero confugit in Gazaram, præsidium munitum, cui præerat Chæreas.

33. Machabæus autem, et qui cum eo erant, lætantes obsederunt præsidium diebus quatuor.

34. At hi, qui intus erant, loci firmitate confisi, supra modum maledicebant, et sermones nefandos jactabant.

35. Sed cum dies quinta illucesceret, viginti juvenes ex his, qui cum Machabæo erant, accensi animis propter blasphemiam, viriliter accesserunt ad murum, et feroci animo incedentes ascendebant;

36. sed et alii similiter ascendentes, turres portasque succendere aggressi sunt, atque ipsos maledicos vivos concremare.

37. Per continuum autem biduum præsidio vastato, Timotheum occultantem se in quodam repertum loco peremerunt, et fratrem illius Chæream et Apollophanem occiderunt.

38. Quibus gestis, in hymnis et confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel, et victoriam dedit illis.

CAPUT XI.

1. Sed parvo post tempore, Lysias procurator regis, et propinquus, ac negotiorum præpositus, graviter ferens de his, quæ acciderant,

2. congregatis octoginta millibus, et equitatu universo, veniebat adversus Judæos, existimans se civitatem quidem captam gentibus habitaculum facturum, (I. *Mach.* 4, 35.)

3. templum vero in pecuniæ quæstum, sicut cetera delubra gentium, habiturum, et per singulos annos venale sacerdotium;

4. nusquam recogitans Dei potestatem, sed mente effrenatus in multitudine peditum, et in millibus equitum, et in octoginta elephantis confidebat.

5. Ingressus autem Judæam, et appropians Bethsuræ, quæ erat in angusto loco, ab Jerosolyma intervallo quinque stadiorum, illud præsidium expugnabat.

6. Ut autem Machabæus, et qui cum eo erant, cognoverunt expugnari præsidia, cum fletu et lacrymis rogabant Dominum, et omnis turba

simul, ut bonum Angelum mitteret ad salutem Israel.

7. Et ipse primus Machabæus, sumtis armis, ceteros adhortatus est simul secum periculum subire, et ferre auxilium fratribus suis.

8. Cumque pariter promto animo procederent, Jerosolymis apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis hastam vibrans.

9. Tunc omnes simul benedixerunt misericordem Dominum, et convaluerunt animis, non solum homines, sed et bestias ferocissimas et muros ferreos parati penetrare.

10. Ibant igitur promti, de cœlo habentes adjutorem, et miserantem super eos Dominum.

11. Leonum autem more impetu irruentes in hostes, prostraverunt ex eis undecim millia peditum, et equitum mille sexcentos;

12. universos autem in fugam verterunt; plures autem ex eis vulnerati nudi evaserunt. Sed et ipse Lysias turpiter fugiens evasit.

13. Et quia non insensatus erat, secum ipse reputans, factam erga se diminutionem, et intelligens invictos esse Hebræos, omnipotentis Dei auxilio innitentes, misit ad eos;

14. promisitque se consensurum omnibus, quæ justa sunt, et regem compulsurum amicum fieri.

15. Annuit autem Machabæus precibus Lysiæ, in omnibus utilitati consulens, et quæcumque Machabæus scripsit Lysiæ de Judæis, ea rex concessit.

16. Nam erant scriptæ Judæis epistolæ a Lysia quidem hunc modum continentes: Lysias populo Judæorum salutem.

17. Joannes, et Abesalom, qui missi fuerant a vobis, tradentes scripta, postulabant, ut ea, quæ per illos significabantur, implerem.

18. Quæcumque igitur regi potuerunt perferri, exposui: et quæ res permittebat, concessit.

19. Si igitur in negotiis fidem conservaveritis, et deinceps bonorum vobis causa esse tentabo.

20. De ceteris autem per singula verbo mandavi et istis, et his, qui a me missi sunt, colloqui vobiscum.

21. Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octavo mensis Dioscori, die vigesima et quarta.

22. Regis autem epistola ista continebat: Rex Antiochus Lysiæ fratri salutem.

23. Patre nostro inter deos translato, nos volentes eos, qui sunt in regno nostro sine tumultu agere, et rebus suis adhibere diligentiam,

24. audivimus Judæos non consensisse patri meo, ut transferrentur ad ritum Græcorum, sed tenere velle suum institutum, ac propterea postulare a nobis concedi sibi legitima sua.

25. Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse, statuentes judicavimus, templum restitui illis, ut agerent secundum suorum majorum consuetudinem.

26. Bene igitur feceris, si miseris ad eos, et dexteram dederis, ut cognita nostra voluntate, bono animo sint, et utilitatibus propriis deserviant.

27. Ad Judæos vero regis epistola talis erat:

Rex Antiochus senatui Judæorum, et ceteris Judæis salutem.

28. Si valetis, sic estis, ut volumus: sed et ipsi bene valemus.

29. Adiit nos Menelaus, dicens velle vos descendere ad vestros, qui sunt apud nos.

30. His igitur, qui commeant usque ad diem trigesimum mensis Xanthici, damus dexteras securitatis,

31. ut Judæi utantur cibis et legibus suis, sicut et prius: et nemo eorum ullo modo molestiam patiatur de his, quæ per ignorantiam gesta sunt.

32. Misimus autem et Menelaum, qui vos alloquatur.

33. Valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, Xanthici mensis quinta decima die.

34. Miserunt autem etiam Romani epistolam, ita se habentem:

Quintus Memmius et Titus Manilius, legati Romanorum, populo Judæorum salutem.

35. De his, quæ Lysias cognatus regis concessit vobis, et nos concessimus.
36. De quibus autem ad regem judicavit referendum, confestim aliquem mittite, diligentius inter vos conferentes, ut decernamus, sicut congruit vobis: nos enim Antiochiam accedimus.
37. Ideoque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus, cujus estis voluntatis.
38. Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, quinta decima die mensis Xanthici.

CAPUT XII.

1. His factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem, Judæi autem agriculturæ operam dabant.
2. Sed hi, qui resederant, Timotheus, et Apollonius Gennæi filius, sed et Hieronymus, et Demophon super hos, et Nicanor Cypriarches, non sinebant eos in silentio agere et quiete.
3. Joppitæ vero tale quoddam flagitium perpetrarunt: rogaverunt Judæos, cum quibus habitabant, ascendere scaphas, quas paraverant, cum uxoribus et filiis, quasi nullis inimicitiis inter eos subjacentibus.
4. Secundum commune itaque decretum civitatis, et ipsis acquiescentibus, pacisque causa nihil suspectum habentibus, cum in altum processissent, submerserunt non minus ducentos.
5. Quam crudelitatem Judas in suæ gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris, qui erant cum ipso, et invocato justo judice Deo,
6. venit adversus interfectores fratrum, et portum quidem noctu succendit, scaphas exussit, eos autem, qui ab igne refugerant, gladio peremit.
7. Et cum hæc ita egisset, discessit quasi iterum reversurus, et universos Joppitas eradicaturus.
8. Sed cum cognovisset et eos, qui erant Jamniæ, velle pari modo facere habitantibus secum Judæis,
9. Jamnitis quoque nocte supervenit, et portum cum navibus succendit, ita ut lumen ignis appareret Jerosolymis a stadiis ducentis quadraginta.
10. Inde cum jam abiissent novem stadiis, et iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes quinque millia viri, et equites quingenti.
11. Cumque pugna valida fieret, et auxilio Dei prospere cessisset, residui Arabes victi, petebant a Juda dexteram sibi dari, promittentes se pascua daturos, et in ceteris profuturos. (I. *Mach.* 5, 39.)
12. Judas autem, arbitratus vere in multis eos utiles, promisit pacem; dexterisque acceptis, discessere ad tabernacula sua.
13. Aggressus est autem et civitatem quandam firmam pontibus murisque circumseptam, quæ a turbis habitabatur gentium promiscuarum, cui nomen Casphin.
14. Hi vero, qui intus erant, confidentes in stabilitate murorum, et apparatu alimoniarum, remissius agebant, maledictis lacessentes Judam, et blasphemantes, ac loquentes quæ fas non est.
15. Machabæus autem, invocato magno mundi principe, qui sine arietibus et machinis temporibus Jesu præcipitavit Jericho, irruit ferociter muris; (*Jos.* 6, 20.)
16. et capta civitate per Domini voluntatem innumerabiles cædes fecit, ita ut adjacens stagnum stadiorum duorum latitudinis sanguine interfectorum fluere videretur.
17. Inde discesserunt stadia septingenta quinquaginta, et venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi, Judæos,
18. et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt; nulloque negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo præsidio.
19. Dositheus autem, et Sosipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt a Timotheo relictos in præsidio, decem millia viros.
20. At Machabæus, ordinatis circum se sex millibus, et constitutis per cohortes, adversus Timotheum processit, habentem secum centum

viginti millia peditum, equitumque duo millia quingentos. (I. *Mach.* 5, 37.)

21. Cognito autem Judæ adventu, Timotheus præmisit mulieres et filios, et reliquum apparatum, in præsidium, quod Carnion dicitur; erat enim inexpugnabile, et accessu difficile propter locorum angustias.

22. Cumque cohors Judæ prima apparuisset, timor hostibus incussus est, ex præsentia Dei, qui universa conspicit; et in fugam versi sunt alius ab alio, ita ut magis a suis dejicerentur, et gladiorum suorum ictibus debilitarentur. (*Jud.* 7, 22.)

23. Judas autem vehementer instabat puniens profanos, et prostravit ex eis triginta millia virorum.

24. Ipse vero Timotheus incidit in partes Dosithei, et Sosipatris, et multis precibus postulabat, ut vivus dimitteretur, eo quod multorum ex Judæis parentes haberet ac fratres, quos morte ejus decipi eveniret.

25. Et cum fidem dedisset, restituturum se eos secundum constitutum, illæsum eum dimiserunt propter fratrum salutem.

26. Judas autem egressus est ad Carnion, interfectis viginti quinque millibus.

27. Post horum fugam et necem, movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diversarum gentium habitabat; et robusti juvenes pro muris consistentes fortiter repugnabant; in hac autem machinæ multæ, et telorum erat apparatus.

28. Sed, cum Omnipotentem invocassent, qui potestate sua vires hostium confringit, ceperunt civitatem; et ex eis, qui intus erant, viginti quinque millia prostraverunt.

29. Inde ad civitatem Scytharum abierunt, quæ ab Jerosolymis sexcentis stadiis aberat. (I. *Mach.* 5, 52.)

30. Contestantibus autem his, qui apud Scythopolitas erant, Judæis, quod benigne ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis, quod modeste secum egerint,

31. gratias agentes eis, et exhortati etiam de cetero erga genus suum benignos esse, venerunt Jerosolymam die solemni septimanarum instante.

32. Et post pentecosten abierunt contra Gorgiam, præpositum Idumææ.

33. Exivit autem cum peditibus tribus millibus et equitibus quadringentis.

34. Quibus congressis, contigit paucos ruere Judæorum.

35. Dositheus vero quidam de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat; et, cum vellet illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerumque ejus amputavit; atque ita Gorgias effugit in Maresa.

36. At illis, qui cum Esdrin erant, diutius pugnantibus et fatigatis, invocavit Judas Dominum adjutorem, et ducem belli fieri;

37. incipiens voce patria, et cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiæ militibus incussit.

38. Judas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam; et, cum septima dies superveniret, secundum consuetudinem purificati, in eodem loco sabbatum egerunt.

39. Et sequenti die venit cum suis Judas, ut corpora prostratorum tolleret, et cum parentibus poneret in sepulcris paternis.

40. Invenerunt autem sub tunicis interfectorum de donariis idolorum, quæ apud Jamniam fuerunt, a quibus lex prohibet Judæos; omnibus ergo manifestum factum est, ob hanc causam eos corruisse.*

41. Omnes itaque benedixerunt justum judicium Domini, qui occulta fecerat manifesta. *(*Deut.* 7, 25.)

42. Atque ita ad preces conversi, rogaverunt, ut id, quod factum erat, delictum oblivioni traderetur. At vero fortissimus Judas hortabatur populum conservare se sine peccato, sub oculis videntes, quæ facta sunt pro peccatis eorum, qui prostrati sunt.

43. Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Jerosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene et religiose de resurrectione cogitans,

44. (nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur, et vanum orare pro mortuis),
45. et quia considerabat, quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam.
46. Sancta ergo, et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur.

CAPUT XIII.

1. Anno centesimo quadragesimo nono, cognovit Judas, Antiochum Eupatorem venire cum multitudine adversus Judæam, (I. *Mach.* 6, 28.)
2. et cum eo Lysiam procuratorem, et præpositum negotiorum, secum habentem peditum centum decem millia, et equitum quinque millia et elephantos viginti duos, currus cum falcibus trecentos.
3. Commiscuit autem se illis et Menelaus, et cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ salute, sed sperans se constitui in principatum.
4. Sed rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem; et suggerente Lysia, hunc esse causam omnium malorum, jussit (ut eis est consuetudo) apprehensum in eodem loco necari.
5. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum undique habens cineris; hæc prospectum habebat in præceps;
6. inde in cinerem dejici jussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum.
7. Et tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum.
8. Et quidem satis juste, nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cujus ignis et cinis erat sanctus, ipse in cineris morte damnatus est.
9. Sed rex mente effrenatus veniebat, nequiorem se patre suo Judæis ostensurus.
10. Quibus Judas cognitis præcepit populo, ut die ac nocte Dominum invocarent, quo sicut semper, et nunc adjuvaret eos;
11. quippe, qui lege et patria, sanctoque templo privari vererentur, ac populum, qui nuper paululum respirasset, ne sineret blasphemis rursus nationibus subdi.
12. Omnibus itaque simul id facientibus, et petentibus a Domino misericordiam cum flectu et jejuniis, per triduum continuum prostratis, hortatus est eos Judas, ut se præpararent.
13. Ipse vero cum senioribus cogitavit prius, quam rex admoveret exercitum ad Judæam, et obtineret civitatem, exire, et Domini judicio committere exitum rei.
14. Dans itaque potestatem omnium Deo mundi creatori, et exhortatus suos, ut fortiter dimicarent, et usque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria et civibus starent, circa Modin exercitum constituit.
15. Et dato signo suis Dei victoriæ, juvenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam, in castris interfecit viros quatuor millia, et maximum elephantorum cum his, qui superpositi fuerant;
16. summoque metu ac perturbatione hostium castra replentes, rebus prospere gestis, abierunt.
17. Hoc autem factum est die illuscescente, adjuvante eum Domini protectione.
18. Sed rex, accepto gustu audaciæ Judæorum, arte difficultatem locorum tentabat;
19. et Bethsuræ, quæ erat Judæorum præsidium munitum, castra admovebat; sed fugabatur, impingebat, minorabatur.
20. His autem, qui intus erant, Judas necessaria mittebat.
21. Enuntiavit autem mysteria hostibus Rhodocus quidam de Judaico exercitu, qui requisitus, comprehensus est et conclusus.
22. Iterum rex sermonem habuit ad eos, qui erant in Bethsuris; dexteram dedit, accepit, abiit;
23. commisit cum Juda, superatus est. Ut autem cognovit rebellasse Philippum Antiochiæ, qui relictus

erat super negotia, mente consternatus Judæos deprecans, subditusque eis, jurat de omnibus, quibus justum visum est; et reconciliatus obtulit sacrificium, honoravit templum, et munera posuit;

24. Machabæum amplexatus est, et fecit eum a Ptolemaide usque ad Gerrenos ducem et principem.

25. Ut autem venit Ptolemaidam; graviter ferebant Ptolemenses amicitiæ conventionem, indignantes, ne forte fœdus irrumperent.

26. Tunc ascendit Lysias tribunal, et exposuit rationem, et populum sedavit, regressusque est Antiochiam; et hoc modo regis profectio et reditus processit. (I. *Mach.* 6, 62.)

CAPUT XIV.

1. Sed post triennii tempus cognovit Judas, et qui cum eo erant, Demetrium Seleuci cum multitudine valida et navibus per portum Tripolis ascendisse ad loca opportuna,

2. et tenuisse regiones adversus Antiochum, et ducem ejus Lysiam.

3. Alcimus autem quidam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntarie coinquinatus est temporibus commistionis, considerans, nullo modo sibi esse salutem, neque accessum ad altare, (I. *Mach.* 7, 9.)

4. venit ad regem Demetrium centesimo quinquagesimo anno, offerens ei coronam auream, et palmam, super hæc et thallos, qui templi esse videbantur. Et ipsa quidem die siluit.

5. Tempus autem opportunum dementiæ suæ nactus, convocatus a Demetrio ad consilium et interrogatus, quibus rebus et consiliis Judæi niterentur,

6. respondit: Ipsi, qui dicuntur Assidæi Judæorum, quibus præest Judas Machabæus, bella nutriunt, et seditiones movent, nec patiuntur regnum esse quietum:

7. nam et ego defraudatus parentum gloria (dico autem summo sacerdotio) huc veni:

8. primo quidem utilitatibus regis fidem servans, secundo autem etiam civibus consulens, nam illorum pravitate universum genus nostrum non minime vexatur.

9. Sed oro his singulis, o rex, cognitis, et regioni et generi secundum humanitatem tuam pervulgatam omnibus prospice:

10. nam, quamdiu superest Judas, impossibile est, pacem esse negotii.

11. Talibus autem ab hoc dictis, et ceteri amici, hostiliter se habentes adversus Judam, inflammaverunt Demetrium.

12. Qui statim Nicanorem præpositum elephantorum ducem misit in Judæam,

13. datis mandatis, ut ipsum quidem Judam caperet; eos vero, qui cum illo erant, dispergeret, et constitueret Alcimum maximi templi summum sacerdotem.

14. Tunc gentes, quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim se Nicanori miscebant, miserias et clades Judæorum prosperitates rerum suarum existimantes.

15. Audito itaque Judæi Nicanoris adventu et conventu nationum, conspersi terra rogabant eum, qui populum suum constituit, ut in æternum custodiret, quique suam portionem signis evidentibus protegit.

16. Imperante autem duce, statim inde moverunt, conveneruntque ad castellum Dessau.

17. Simon vero frater Judæ commiserat cum Nicanore; sed conterritus est repentino adventu adversariorum.

18. Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Judæ, et animi magnitudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant, sanguine judicium facere metuebat.

19. Quam ob rem præmisit Posidonium, et Theodotium et Matthiam, ut darent dexteras, atque acciperent.

20. Et cum diu de his consilium ageretur, et ipse dux ad multitudinem retulisset, omnium una fuit sententia amicitiis annuere.

21. Itaque diem constituerunt, qua secreto inter se agerent; et singulis sellæ prolatæ sunt et positæ.

22. Præcepit autem Judas armatos

esse locis opportunis, ne forte ab hostibus repente mali aliquid oriretur; et congruum colloquium fecerunt.

23. Morabatur autem Nicanor Jerosolymis, nihilque inique agebat, gregesque turbarum, quæ congregatæ fuerant, dimisit.

24. Habebat autem Judam semper carum ex animo, et erat viro inclinatus.

25. Rogavitque eum ducere uxorem, filiosque procreare. Nuptias fecit; quiete egit, communiterque vivebant.

26. Alcimus autem, videns caritatem illorum ad invicem et conventiones, venit ad Demetrium, et dicebat, Nicanorem rebus alienis assentire, Judamque regni insidiatorem successorem sibi destinasse.

27. Itaque rex exasperatus, et pessimis hujus criminationibus irritatus, scripsit Nicanori, dicens, graviter quidem se ferre de amicitiæ conventione, jubere tamen Machabæum citius vinctum mittere Antiochiam.

28. Quibus cognitis, Nicanor consternabatur, et graviter ferrebat, si ea, quæ convenerant, irrita faceret, nihil læsus a viro;

29. sed, quia regi resistere non poterat, opportunitatem observabat, qua præceptum perficeret.

30. At Machabæus, videns secum austerius agere Nicanorem, et consuetum occursum ferocius exhibentem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam, paucis suorum congregatis, occultavit se a Nicanore.

31. Quod cum ille cognovit, fortiter se a viro præventum, venit ad maximum et sanctissimum templum, et sacerdotibus solitas hostias offerentibus, jussit sibi tradi virum;

32. quibus cum juramento dicentibus, nescire se, ubi esset, qui quærebatur, extendens manum ad templum, (I. *Mach.* 7, 35.)

33. juravit, dicens: Nisi Judam mihi vinctum tradideritis, istud Dei fanum in planitiem deducam, et altare effodiam, et templum hoc Libero patri consecrabo.

34. Et his dictis abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in cœlum, invocabant eum, qui semper propugnator esset gentis ipsorum, hæc dicentes:

35. Tu Domine universorum, qui nullius indiges, voluisti templum habitationis tuæ fieri in nobis.

36. Et nunc, sancte sanctorum omnium Domine, conserva in æternum impollutam domum istam, quæ nuper mundata est.

37. Razias autem quidam de senioribus ab Jerosolymis delatus est Nicanori, vir amator civitatis, et bene audiens, qui pro affectu pater Judæorum appellabatur.

38. Hic multis temporibus continentiæ propositum tenuit in Judaismo, corpusque et animam tradere contentus pro perseverantia.

39. Volens autem Nicanor manifestare odium, quod habebat in Judæos, misit milites quingentos, ut eum comprehenderent;

40. putabat enim, si illum decepisset, se cladem Judæis maximam illaturum.

41. Turbis autem irrure in domum ejus, et januam disrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cum jam comprehenderetur, gladio se petiit;

42. eligens nobiliter mori potius, quam subditus fieri peccatoribus, et contra natales suos indignis injuriis agi.

43. Sed, cum per festinationem non certo ictu plagam dedisset, et turbæ intra ostia irrumperent, recurrens audacter ad murum, præcipitavit semetipsum viriliter in turbas;

44. quibus velociter locum dantibus casui ejus, venit per mediam cervicem;

45. et cum adhuc spiraret, accensus animo, surrexit; et cum sanguis ejus magno fluxu deflueret, et gravissimis vulneribus esset saucius, cursu turbam pertransiit;

46. et stans supra quandam petram præruptam, et jam exsanguis effectus, complexus intestina sua, utrisque manibus projecit super tur-

bas, invocans dominatorem vitæ ac spiritus, ut hæc illi iterum redderet; atque ita vita defunctus est.

CAPUT XV.

1. Nicanor autem, ut comperit Judam esse in locis Samariæ, cogitavit cum omni impetu die sabbati committere bellum. (I. *Mach.* 7, 26.)
2. Judæis vero, qui illum per necessitatem sequebantur, dicentibus: Ne ita pherociter et barbare feceris, sed honorem tribue diei sanctificationis, et honora eum, qui universa conspicit;
3. ille infelix interrogavit, si est potens in cœlo, qui imperavit agi diem sabbatorum.
4. Et respondentibus illis: Est Dominus vivus ipse in cœlo potens, qui jussit agi septimam diem.
5. At ille ait: Et ego potens sum super terram, qui impero sumi arma, et negotia regis impleri. Tamen non obtinuit, ut consilium perficeret.
6. Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus, cogitaverat commune trophæum statuere de Juda.
7. Machabæus autem semper confidebat cum omni spe auxilium sibi a Deo affuturum;
8. et hortabatur suos, ne formidarent ad adventum nationum, sed in mente haberent adjutoria sibi facta de cœlo, et nunc sperarent ab Omnipotente sibi affuturam victoriam.
9. Et allocutus eos de lege et prophetis, admonens etiam certamina, quæ fecerant prius, promtiores constituit eos;
10. et ita animis eorum erectis simul ostendebat gentium fallaciam et juramentorum prævaricationem.
11. Singulos autem illorum armavit, non clypei et hastæ munitione, sed sermonibus optimis et exhortationibus, exposito digno fide somnio, per quod universos lætificavit.
12. Erat autem hujuscemodi visus: Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum bonum et benignum, verecundum visu, modestum moribus, et eloquio decorum, et qui a puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem, orare pro omni populo Judæorum; (*Supr.* 3, 1.)
13. post hoc apparuisse et alium virum ætate et gloria mirabilem et magni decoris habitudine circa illum;
14. respondentem vero Oniam dixisse: Hic est fratrum amator, et populi Israel: hic est, qui multum orat pro populo et universa sancta civitate, Jeremias propheta Dei.
15. Extendisse autem Jeremiam dexteram, et dedisse Judæ gladium aureum, dicentem:
16. Accipe sanctum gladium munus a Deo, in quo dejicies adversarios populi mei Israel.
17. Exhortati itaque Judæ sermonibus bonis valde, de quibus extolli posset impetus, et animi juvenum confortari, statuerunt dimicare et confligere fortiter, ut virtus de negotiis judicaret, eo quod civitas sancta et templum periclitarentur.
18. Erat enim pro uxoribus et filiis, itemque pro fratribus et cognatis minor sollicitudo, maximus vero et primus pro sanctitate timor erat templi:
19. sed et eos, qui in civitate erant, non minima sollicitudo habebat pro his, qui congressuri erant.
20. Et, cum jam omnes sperarent judicium futurum, hostesque adessent, atque exercitus esset ordinatus, bestiæ equitesque opportuno in loco compositi,
21. considerans Machabæus adventum multitudinis, et apparatum varium armorum et ferocitatem bestiarum, extendens manus in cœlum, prodigia facientem Dominum invocavit, qui non secundum armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam.
22. Dixit autem invocans hoc modo: Tu Domine, qui misisti Angelum tuum sub Ezechia rege Juda, et interfecisti de castris Sennacherib centum octoginta quinque millia, *
23. et nunc, Dominator cœlorum, mitte Angelum tuum bonum ante nos in timore et tremore magnitudinis brachii tui, * (*Supr.* 8, 19.)
24. ut metuant, qui cum blasphe-

mia veniunt adversus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit.

25. Nicanor autem, et qui cum ipso erant, cum tubis et canticis admovebant.

26. Judas vero, et qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes congressi sunt;

27. manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus triginta quinque millia, præsentia Dei magnifice delectati.

28. Cumque cessassent, et cum gaudio redirent, cognoverunt Nicanorem ruisse cum armis suis.

29. Facto itaque clamore, et perturbatione excitata, patria voce omnipotentem Dominum benedicebant.

30. Præcepit autem Judas, qui per omnia corpore et animo mori pro civibus paratus erat, caput Nicanoris, et manum cum humero abscissam, Jerosolymam perferri.

31. Quo cum pervenisset, convocatis contribulibus et sacerdotibus ad altare, accersiit et eos, qui in arce erant.

32. Et ostenso capite Nicanoris, et manu nefaria, quam extendens contra domum sanctam omnipotentis Dei, magnifice gloriatus est,

33. linguam etiam impii Nicanoris præcisam jussit particulatim avibus dari, manum autem dementis contra templum suspendi.

34. Omnes igitur cœli benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus, qui locum suum incontaminatum servavit.

35. Suspendit autem Nicanoris caput in summa arce, ut evidens esset, et manifestum signum auxilii Dei.

36. Itaque omnes communi consilio decreverunt, nullo modo diem istum absque celebritate præterire;

37. habere autem celebritatem tertia decima die mensis Adar, quod dicitur voce Syriaca, pridie Mardochæi diei.

38. Igitur his erga Nicanorem gestis, et ex illis temporibus ab Hebræis civitate possessa, ego quoque in his faciam finem sermonis.

39. Et si quidem bene, et ut historiæ competit, hoc et ipse velim: sin autem minus digne, concedendum est mihi.

40. Sicut enim vinum semper bibere, aut semper aquam, contrarium est, alternis autem uti, delectabile: ita legentibus, si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Hic ergo erit consummatus.

BIBLIA SACRA
VULGATÆ EDITIONIS

JUXTA

EXEMPLARIA EX TYPOGRAPHIA APOSTOLICA VATICANA

ROMÆ 1592 & 1593

INTER SE COLLATA ET AD NORMAM CORRECTIONUM ROMANARUM EXACTA

AUCTORITATE SUMMI PONTIFICIS

PII IX.

EDIDIT

VALENTINUS LOCH,

SS. THEOLOGIÆ DOCTOR ET PROFESSOR PUBLICUS IN LYCEO BAMBERGENSI; ARCHIEPISCOPI IN ECCLESIASTICIS CONSILIARIUS.

TOMUS IV.

EDITIO SEPTIMA.

RATISBONÆ.

Typis et Sumptibus „Nationale Verlagsanstalt“.

1899.

SANCTUM
JESU CHRISTI EVANGELIUM
SECUNDUM MATTHÆUM.

CAPUT I.

1. Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham; (*Luc*. 3, 31.)
2. Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Judam, et fratres ejus. (*Gen*. 21, 3. — 25, 25. — 29, 35.)
3. Judas autem genuit Phares, et Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esron. Esron autem genuit Aram. (*Gen*. 38, 29. *Ruth* 4, 18.)
4. Aram autem genuit Aminadab, Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon. (*Num*. 7, 12.)
5. Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Jesse. Jesse autem genuit David regem. (*Ruth* 4, 22. I. *Reg*. 16, 1.)
6. David autem rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Uriæ. (II. *Reg*. 12, 24.)
7. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abias autem genuit Asa. (III. *Reg*. 11, 43. — 14, 31. — 15, 8.)
8. Asa autem genuit Josaphat. Josaphat autem genuit Joram. Joram autem genuit Oziam.
9. Ozias autem genuit Joatham. Joatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. (II. *Par*. 26, 23. — 27, 9. — 28, 27.)
10. Ezechias autem genuit Manassen. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Josiam. (II. *Par*. 32, 33. — 33, 20.)
11. Josias autem genuit Jechoniam et fratres ejus in transmigratione Babylonis. (II. *Par*. 36, 1.)
12. Et post transmigrationem Babylonis Jechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.
13. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Azor.
14. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.
15. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Jacob.
16. Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus.
17. Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David, generationes quatuordecim; et a David usque ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim; et a transmigratione Babylonis usque ad Christum, generationes quatuordecim.
18. Christi autem generatio sic erat: Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto. (*Luc*. 1, 27.)
19. Joseph autem vir ejus, cum esset justus, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam.
20. Hæc autem eo cogitante, ecce, Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam, quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est:
21. pariet autem filium, et vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. (*Luc*. 1, 31. *Act*. 4, 12.)
22. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur, quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem:
23. Ecce, virgo in utero habebit: et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum: Nobiscum Deus. (*Isai*. 7, 14.)
24. Exsurgens autem Joseph a somno, fecit sicut præcepit ei Angelus Domini, et accepit conjugem suam.
25. Et non cognoscebat eam, donec

peperit filium suum primogenitum; et vocavit nomen ejus Jesum.

CAPUT II.

1. Cum ergo natus esset Jesus in Bethlehem Juda in diebus Herodis regis, ecce, Magi ab oriente venerunt Jerosolymam, (*Luc.* 2, 7.)

2. dicentes: Ubi est, qui natus est rex Judæorum? vidimus enim stellam ejus in oriente, et venimus adorare eum. (*Num.* 24, 17.)

3. Audiens autem Herodes rex, turbatus est, et omnis Jerosolyma cum illo.

4. Et congregans omnes principes Sacerdotum, et Scribas populi, sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur.

5. At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judæ: sic enim scriptum est per Prophetam:

6. Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel. (*Mich.* 5, 2. *Joan.* 7, 42.)

7. Tunc Herodes clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis,

8. et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, et interrogate diligenter de puero, et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum.

9. Qui cum audissent regem, abierunt: et ecce stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos, usquedum veniens staret supra, ubi erat puer. * (*Psal.* 71, 10.)

10. Videntes autem stellam gavisi sunt gaudio magno valde.

11. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus, et procidentes adoraverunt eum; et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera: aurum, thus, et myrrham. *

12. Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

13. Qui cum recessissent, ecce, Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge, et accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Aegyptum, et esto ibi, usque dum dicam tibi. Futurum est enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum.

14. Qui consurgens accepit puerum, et matrem ejus nocte, et secessit in Aegyptum;

15. et erat ibi usque ad obitum Herodis, ut adimpleretur, quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem: Ex Aegypto vocavi filium meum. (*Ose.* 11, 1.)

16. Tunc Herodes videns, quoniam illusus esset a Magis, iratus est valde, et mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, et in omnibus finibus ejus a bimatu et infra secundum tempus, quod exquisierat a Magis.

17. Tunc adimpletum est, quod dictum est per Jeremiam prophetam dicentem:

18. Vox in Rama audita est ploratus, et ululatus multus: Rachel plorans filios suos, et noluit consolari, quia non sunt. (*Jer.* 31, 15.)

19. Defuncto autem Herode, ecce, Angelus Domini apparuit in somnis Joseph in Aegypto,

20. dicens: Surge, et accipe puerum et matrem ejus, et vade in terram Israel; defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri.

21. Qui consurgens, accepit puerum et matrem ejus, et venit in terram Israel.

22. Audiens autem, quod Archelaus regnaret in Judæa, pro Herode patre suo, timuit illo ire; et admonitus in somnis, secessit in partes Galilææ.

23. Et veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth, ut adimpleretur, quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur. (*Joan.* 1, 46.)

CAPUT III.

1. In diebus autem illis venit Joannes Baptista prædicans in deserto Judææ,

2. et dicens: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum. (*Marc.* 1, 4. *Luc.* 3, 3.)

3. Hic est enim, qui dictus est per Isaiam prophetam dicentem: Vox

clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. (*Isai.* 40, 3. *Marc.* 1, 3. *Luc.* 3, 4. *Joan.* 1, 23.)

4. Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos suos; esca autem ejus erat locustæ, et mel silvestre.

5. Tunc exibat ad eum Jerosolyma, et omnis Judæa, et omnis regio circa Jordanem; (*Marc.* 1, 5.)

6. et baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes peccata sua.

7. Videns autem multos Pharisæorum et Sadducæorum venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira? *

8. Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ. * (*Luc.* 3, 7.)

9. Et ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham; dico enim vobis, quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. (*Joan.* 8, 39.)

10. Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur.

11. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, et igni. (*Marc.* 1, 8. *Luc.* 3, 16. *Joan.* 1, 26. *Act.* 1, 5.)

12. Cujus ventilabrum in manu sua, et permundabit aream suam, et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

13. Tunc venit Jesus a Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. (*Marc.* 1, 9.)

14. Joannes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me?

15. Respondens autem Jesus, dixit ei: Sine modo: sic enim decet nos implere omnem justitiam. Tunc dimisit eum.

16. Baptizatus autem Jesus confestim ascendit de aqua; et ecce, aperti sunt ei cœli; et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam et venientem super se.

17. Et ecce vox de cœlis dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. (*Luc.* 3, 21.)

CAPUT IV.

1. Tunc Jesus ductus est in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. (*Marc.* 1, 12. *Luc.* 4, 1.)

2. Et cum jejunasset quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, postea esuriit.

3. Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant.

4. Qui respondens dixit: Scriptum est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. (*Deut.* 8, 3. *Luc.* 4, 4.)

5. Tunc assumsit eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum super pinnaculum templi,

6. et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: Quia Angelis suis mandavit de te, et in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. (*Psal.* 90, 11.)

7. Ait illi Jesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. (*Deut.* 6, 16.)

8. Iterum assumsit eum diabolus in montem excelsum valde, et ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum;

9. et dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.

10. Tunc dicit ei Jesus: Vade satana, scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. (*Deut.* 6, 13.)

11. Tunc reliquit eum diabolus; et ecce Angeli accesserunt, et ministrabant ei.

12. Cum autem audisset Jesus, quod Joannes traditus esset, secessit in Galilæam; (*Mar.* 1, 14. *Luc.* 4, 14. *Joan.* 4, 43.)

13 et, relicta civitate Nazareth, venit, et habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon et Nephthalim,

14. ut adimpleretur, quod dictum est per Isaiam prophetam:

15. Terra Zabulon et terra Nephthalim, via maris trans Jordanem, Galilæa gentium, (*Isai.* 9, 1.)
16. populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam, et sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.
17. Exinde cœpit Jesus prædicare, et dicere: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum. (*Marc.* 1, 15.)
18. Ambulans autem Jesus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, et Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare (erant enim piscatores), (*Marc.* 1, 16. *Luc.* 5, 2.)
19. et ait illis: Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum.
20. At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum.
21. Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi, et Joannem fratrem ejus in navi cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua, et vocavit eos.
22. Illi autem statim relictis retibus et patre, secuti sunt eum.
23. Et circuibat Jesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum et prædicans evangelium regni, et sanans omnem languorem et omnem infirmitatem in populo.
24. Et abiit opinio ejus in totam Syriam; et obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus et tormentis comprehensos, et qui dæmonia habebant, et lunaticos et paralyticos; et curavit eos.
25. Et secutæ sunt eum turbæ multæ de Galilæa et Decapoli, et de Jerosolymis et de Judæa, et de trans Jordanem. (*Marc.* 3, 7. *Luc.* 6, 17.)

CAPUT V.

1. Videns autem Jesus turbas, ascendit in montem, et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli ejus;
2. et aperiens os suum docebat eos dicens:
3. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. (*Luc.* 6, 20.)
4. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. (*Psal.* 36, 11.)
5. Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. (*Isai.* 61, 2.)
6. Beati, qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.
7. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.
8. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. (*Psal.* 23, 4.)
9. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. * (I. *Petr.* 2, 20.)
10. Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. *
11. Beati estis, cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me:
12. gaudete, et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis: sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fuerunt ante vos.
13. Vos estis sal terræ. Quodsi sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus. (*Marc.* 9, 49. *Luc.* 14, 34.)
14. Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita:
15. neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. (*Marc.* 4, 21. *Luc.* 8, 16.)
16. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est. (I. *Petr.* 2, 12.)
17. Nolite putare, quoniam veni solvere Legem, aut Prophetas: non veni solvere, sed adimplere.
18. Amen quippe dico vobis: Donec transeat cœlum et terra, jota unum, aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant. (*Luc.* 16, 17.)
19. Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum: qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. (*Jac.* 2, 10.)
20. Dico enim vobis: Quia, nisi

abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. (*Luc.* 11, 39.)

21. Audistis, quia dictum est antiquis: Non occides: qui autem occiderit, reus erit judicio. (*Exod.* 20, 13.)

22. Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri suo: Raca; reus erit concilio. Qui autem dixerit: Fatue; reus erit gehennæ ignis.

23. Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te,

24. relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo, et tunc veniens offeres munus tuum.

25. Esto consentiens adversario tuo cito, dum es in via cum eo, ne forte tradat te adversarius judici, et judex tradat te ministro, et in carcerem mittaris. (*Luc.* 12, 58.)

26. Amen, dico tibi: Non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.

27. Audistis, quia dictum est antiquis: Non mœchaberis. (*Ex.* 20, 14.)

28. Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo.

29. Quodsi oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, et projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. (*Infr.* 18, 8. *Marc.* 9, 46.)

30. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscide eam, et projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

31. Dictum est autem: Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii. (*Deut.* 24, 1. *Infr.* 19, 7.)

32. Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: et qui dimissam duxerit, adulterat. (*Marc.* 10, 11. *Luc.* 16, 18. I. *Cor.* 7, 10.)

33. Iterum audistis, quia dictum est antiquis: Non perjurabis, reddes autem Domino juramenta tua. *

34. Ego autem dico vobis: Non jurare omnino, neque per cœlum, quia thronus Dei est: * (*Exod.* 20, 7.)

35. neque per terram, quia scabellum est pedum ejus: neque per Jerosolymam, quia civitas est magni regis:

36. neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum.

37. Sit autem sermo vester: Est, est: non, non: quod autem his abundantius est, a malo est. (*Jac.* 5, 12.)

38. Audistis, quia dictum est: Oculum pro oculo, et dentem pro dente (*Exod.* 21, 24.)

39. Ego autem dico vobis: Non resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram: (*Luc.* 6, 29.)

40. et ei, qui vult tecum judicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium: (I. *Cor.* 6, 7.)

41. et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo et alia duo. * (*Deut.* 15, 7.)

42. Qui petit a te, da ei, et volenti mutuari a te, ne avertaris. *

43. Audistis, quia dictum est: Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum. (*Lev.* 19, 18.)

44. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: et orate pro persequentibus et calumniantibus vos, (*Luc.* 6, 27.—23, 34. *Act.* 7, 59. *Rom.* 12, 20.)

45. ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos.

46. Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et publicani hoc faciunt?

47. Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne et ethneci hoc faciunt?

48. Estote ergo vos perfecti, sicut et Pater vester cœlestis perfectus est.

CAPUT VI.

1. Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cœlis est.

2. Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis et in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen, dico vobis: Receperunt mercedem suam.

3. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua,

4. ut sit eleemosyna tua in abscondito, et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

5. Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis et in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus. Amen, dico vobis: Receperunt mercedem suam.

6. Tu autem, cum oraveris, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio, ora Patrem tuum in abscondito, et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

7. Orantes autem, nolite multum loqui, sicut ethnici: putant enim, quod in multiloquio suo exaudiantur.

8. Nolite ergo assimilari eis: scit enim Pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum.

9. Sic ergo vos orabitis: Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum. (*Luc.* 11, 2.)

10. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, et in terra.

11. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie.

12. Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.

13. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo. Amen.

14. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. (*Eccli.* 28, 3. *Infr.* 18, 35. *Marc.* 11, 25.)

15. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.

16. Cum autem jejunatis, nolite fieri, sicut hypocritæ, tristes: exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen, dico vobis, quia receperunt mercedem suam.

17. Tu autem, cum jejunas, unge caput tuum, et faciem tuam lava,

18. ne videaris hominibus jejunans, sed Patri tuo, qui est in abscondito: et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

19. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi ærugo et tinea demolitur, et ubi fures effodiunt, et furantur. * (*Luc.* 12, 33. I. *Tim.* 6, 19.)

20. Thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo, ubi neque ærugo neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt, nec furantur. *

21. Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum.

22. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex totum corpus tuum lucidum erit. *

23. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt? * (*Luc.* 11, 34.)

24. Nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit, et alterum diliget, aut unum sustinebit, et alterum contemnet. Non potestis Deo servire, et mammonæ. (*Luc.* 16, 13.)

25. Ideo dico vobis: Ne solliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis, neque corpori vestro, quid induamini. Nonne anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum? (*Psal.* 54, 23. *Luc.* 12, 22. *Phil.* 4, 6. I. *Tim.* 6, 7. I. *Petr.* 5, 7.)

26. Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, et Pater vester cœlestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis?

27. Quis autem vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum?

28. Et de vestimento quid solliciti

estis? Considerate lilia agri, quomodo crescunt: non laborant, neque nent.

29. Dico autem vobis: Quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis.

30. Si autem fœnum agri, quod hodie est, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos, modicæ fidei?

31. Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?

32. Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis.

33. Quærite ergo primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis.

34. Nolite ergo solliciti esse in crastinum: crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi: sufficit diei malitia sua.

CAPUT VII.

1. Nolite judicare, ut non judicemini. (*Luc.* 6, 37. *Rom.* 2, 1.)

2. In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini: et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. (*Marc.* 4, 24.)

3. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides?

4. Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine, ejiciam festucam de oculo tuo: et ecce, trabs est in oculo tuo?

5. Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui.

6. Nolite dare sanctum canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, et conversi dirumpant vos.

7. Petite, et dabitur vobis: quærite, et invenietis: pulsate, et aperietur vobis. (*Infr.* 21, 22. *Marc.* 11, 24. *Luc.* 11, 9. *Joan.* 14, 13. *Jac.* 1, 6.)

8. Omnis enim, qui petit, accipit, et qui quærit, invenit, et pulsanti aperietur.

9. Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, numquid lapidem porriget ei? (*Luc.* 11, 11.)

10. Aut si piscem petierit, numquid serpentem porriget ei?

11. Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester, qui in cœlis est, dabit bona petentibus se?

12. Omnia ergo, quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, et vos facite illis. Hæc est enim Lex, et Prophetæ. (*Tob.* 4, 16. *Luc.* 6, 31.)

13. Intrate per augustam portam, quia lata porta, et spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, et multi sunt, qui intrant per eam. (*Luc.* 13, 24.)

14. Quam angusta porta, et arcta via est, quæ ducit ad vitam: et pauci sunt, qui inveniunt eam!

15. Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces:

16. a fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus?

17. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor malos fructus facit.

18. Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere; (*Luc.* 6, 43.)

19. omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. (*Supr.* 3, 10.)

20. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. (*Infr.* 12, 33.)

21. Non omnis, qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum. (*Infr.* 25, 11. *Luc.* 6, 46.)

22. Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? (*Act.* 19, 13.)

23. Et tunc confitebor illis: Quia nunquam novi vos: discedite a me, qui operamini iniquitatem. (*Psal.* 6, 9. *Infr.* 25, 41. *Luc.* 13, 27.)

24. Omnis ergo, qui audit verba

mea hæc, et facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificavit domum suam supra petram; (*Luc.* 6, 48. *Rom.* 2, 13. *Jac.* 1, 22.)
25. et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit: fundata enim erat super petram.
26. Et omnis, qui audit verba mea hæc, et non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificavit domum suam super arenam:
27. et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina illius magna.
28. Et factum est, cum consummasset Jesus verba hæc, admirabantur turbæ super doctrina ejus.
29. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, et non sicut Scribæ eorum, et Pharisæi. (*Marc.* 1, 22. *Luc.* 4, 32.)

CAPUT VIII.

1. Cum autem descendisset de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ;
2. et ecce, leprosus veniens adorabat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. (*Marc.* 1, 40. *Luc.* 5, 12.)
3. Et extendens Jesus manum, tetigit eum, dicens: Volo. Mundare. Et confestim mundata est lepra ejus.
4. Et ait illi Jesus: Vide, nemini dixeris, sed vade, ostende te sacerdoti, et offer munus, quod præcepit Moyses, in testimonium illis. (*Lev.* 14, 2.)
5. Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum, (*Luc.* 7, 3.)
6. et dicens: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, et male torquetur.
7. Et ait illi Jesus: Ego veniam, et curabo eum.
8. Et respondens Centurio, ait: Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur puer meus.
9. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites; et dico huic: Vade, et vadit; et alii: Veni, et venit; et servo meo: Fac hoc, et facit.
10. Audiens autem Jesus miratus est, et sequentibus se dixit: Amen, dico vobis: non inveni tantam fidem in Israel.
11. Dico autem vobis, quod multi ab oriente et occidente venient et recumbent cum Abraham, et Isaac et Jacob in regno cœlorum: (*Malach.* 1, 11.)
12. filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus et stridor dentium. (*Infr.* 22, 13.)
13. Et dixit Jesus Centurioni: Vade, et sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora.
14. Et cum venisset Jesus in domum Petri, vidit socrum ejus jacentem et febricitantem;
15. et tetigit manum ejus, et dimisit eam febris, et surrexit, et ministrabat eis. (*Marc.* 1, 31.)
16. Vespere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes; et ejiciebat spiritus verbo, et omnes male habentes curavit; (*Marc.*1,32.)
17. ut adimpleretur, quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, et ægrotationes nostras portavit. (*Isai.* 53, 4. I. *Petr.* 2, 24.)
18. Videns autem Jesus turbas multas circum se, jussit ire trans fretum.
19. Et accedens unus Scriba ait illi: Magister sequar te, quocumque ieris.
20. Et dicit ei Jesus: Vulpes foveas habent, et volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet. (*Luc.* 9, 58.)
21. Alius autem de discipulis ejus ait illi: Domine, permitte me primum ire, et sepelire patrem meum.
22. Jesus autem ait illi: Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos.
23. Et ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus; (*Marc.* 4, 36. *Luc.* 8, 22.)
24. et ecce, motus magnus factus est in mari ita, ut navicula

operiretur fluctibus; ipse vero dormiebat.

25. Et accesserunt ad eum discipuli ejus, et suscitaverunt eum, dicentes: Domine, salva nos, perimus.

26. Et dicit eis Jesus: Quid timidi estis, modicæ fidei? Tunc surgens, imperavit ventis et mari; et facta est tranquillitas magna.

27. Porro homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic, quia venti et mare obediunt ei?

28. Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, sævi nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam. (*Marc.* 5, 1. *Luc.* 8, 26.)

29. Et ecce, clamaverunt dicentes: Quid nobis et tibi, Jesu, fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos?

30. Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum pascens. (*Marc.* 5, 11. *Luc.* 8, 32.)

31. Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.

32. Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos; et ecce, impetu abiit totus grex per præceps in mare, et mortui sunt in aquis.

33. Pastores autem fugerunt et venientes in civitatem, nuntiaverunt omnia, et de eis, qui dæmonia habuerant.

34. Et ecce, tota civitas exiit obviam Jesu, et viso eo rogabant, ut transiret a finibus eorum. (*Marc.* 5, 17. *Luc.* 8, 37.)

CAPUT IX.

1. Et ascendens in naviculam, transfretavit, et venit in civitatem suam.

2. Et ecce, offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili: remittuntur tibi peccata tua. (*Marc.* 2, 3. *Luc.* 5, 18.)

3. Et ecce, quidam de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat.

4. Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? (*Infr.* 16, 8.)

5. Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua; an dicere: Surge, et ambula?

6. Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam.

7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

8. Videntes autem turbæ timuerunt, et glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

9. Et, cum transiret inde Jesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et surgens, secutus est eum. (*Marc.* 2, 14. *Luc.* 5, 27.)

10. Et factum est discumbente eo in domo, ecce, multi publicani et peccatores venientes discumbebant cum Jesu et discipulis ejus.

11. Et videntes Pharisæi, dicebant discipulis ejus: Quare cum publicanis et peccatoribus manducat Magister vester?

12. At Jesus audiens, ait: Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus.

13. Euntes autem discite, quid est: Misericordiam volo, et non sacrificium. Non enim veni vocare justos, sed peccatores. (*Ose.* 6, 6. *Infr.* 12, 7. I. *Tim.* 1, 15.)

14. Tunc accesserunt ad eum discipuli Joannis, dicentes: Quare nos et Pharisæi jejunamus frequenter: discipuli autem tui non jejunant?

15. Et ait illis Jesus: Numquid possunt filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus, et tunc jejunabunt. (*Marc.* 2, 18. *Luc.* 5, 33.)

16. Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem ejus a vestimento, et pejor scissura fit.

17. Neque mittunt vinum novum in utres veteres: alioquin rumpuntur utres, et vinum effunditur, et

utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, et ambo conservantur.

18. Hæc illo loquente ad eos, ecce, princeps unus accessit, et adorabat eum, dicens: Domini, filia mea modo defuncta est, sed veni, impone manum tuam super eam, et vivet. (*Marc.* 5, 22. *Luc.* 8, 41.)

19. Et surgens Jesus, sequebatur eum, et discipuli ejus.

20. Et ecce, mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti ejus. (*Marc.* 5, 25, *Luc.* 8, 43.)

21. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum ejus, salva ero.

22. At Jesus conversus, et videns eam, dixit: Confide, filia: fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora.

23. Et cum venisset Jesus in domum principis, et vidisset tibicines et turbam tumultuantem, dicebat:

24. Recedite, non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum.

25. Et cum ejecta esset turba, intravit, et tenuit manum ejus. Et surrexit puella.

26. Et exiit fama hæc in universam terram illam.

27. Et transeunte inde Jesu, secuti sunt eum duo cæci, clamantes, et dicentes: Misereri nostri, fili David.

28. Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Jesus: Creditis, quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine.

29. Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem vestram fiat vobis.

30. Et aperti sunt oculi eorum; et comminatus est illis Jesus, dicens: Videte, ne quis sciat.

31. Illi autem exeuntes diffamaverunt eum in tota terra illa.

32. Egressis autem illis, ecce, obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem. (*Infr.* 12, 22. *Luc.* 11, 14.)

33. Et ejecto dæmonio, locutus est mutus, et miratæ sunt turbæ, dicentes: Numquam apparuit sic in Israel.

34. Pharisæi autem dicebant: In principe dæmoniorum ejicit dæmones. (*Infr.* 12, 24.)

35. Et circuibat Jesus omnes civitates et castella, docens in synagogis eorum, et prædicans evangelium regni, et curans omnem languorem et omnem infirmitatem. (*Marc.* 6, 6.)

36. Videns autem turbas, misertus est eis, quia erant vexati, et jacentes sicut oves non habentes pastorem. (*Num.* 27, 17. III. *Reg.* 22, 17.)

37. Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. (*Luc.* 10, 2.)

38. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.

CAPUT X.

1. Et convocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut ejicerent eos, et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem. (*Marc.* 3, 13. *Luc.* 6, 13. — 9, 1.)

2. Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc. Primus: Simon, qui dicitur Petrus, et Andreas frater ejus:

3. Jacobus Zebedæi, et Joannes frater ejus: Philippus et Bartholomæus: Thomas et Matthæus publicanus: Jacobus Alphæi, et Thaddæus.

4. Simon Cananæus et Judas Iscariotes, qui et tradidit eum.

5. Hos duodecim misit Jesus, præcipiens eis, dicens: In viam gentium ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis:

6. sed potius ite ad oves, quæ perierunt domus Irael. (*Act.* 13, 46.)

7. Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit regnum cœlorum. (*Supr.* 4, 17.)

8. Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones ejicite: gratis accepistis, gratis date.

9. Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zo-

nis vestris: (*Marc.* 6, 8. *Luc.* 9, 3. — 10, 4.)

10. non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim est operarius cibo suo.

11. In quamcumque autem civitatem, aut castellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus sit, et ibi manete, donec exeatis.

12. Intrantes autem in domum, salutate eam, dicentes: Pax huic domui.

13. Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam: si autem non fuerit digna, pax vestra revertetur ad vos.

14. Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. (*Marc.* 6, 11.)

15. Amen, dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum et Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati.

16. Ecce, ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. (*Luc.* 10, 3.)

17. Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis suis flagellabunt vos, (*Luc.* 12, 11.)

18. et ad præsides et ad reges ducemini propter me in testimonium illis et gentibus.

19. Cum autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini: (*Marc.* 13, 11.)

20. non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.

21. Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium: et insurgent filii in parentes, et morte eos afficient:

22. et eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

23. Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam. Amen, dico vobis: non consummabitis civitates Israel, donec veniat Filius hominis.

24. Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum: (*Luc.* 6, 40. *Joan.* 13, 16.)

25. sufficit discipulo, ut sit sicut magister ejus, et servo, sicut dominus ejus. Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt: quanto magis domesticos ejus?

26. Ne ergo timueritis eos: nihil enim est opertum, quod non revelabitur, et occultum, quod non scietur. (*Marc.* 4, 22. *Luc.* 8, 17. — 12, 2.)

27. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, et quod in aure auditis, prædicate super tecta.

28. Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timete eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam.

29. Nonne duo passeres asse veneunt? et unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro?

30. Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. (II. *Reg.* 14, 11. *Act.* 27, 34.)

31. Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos.

32. Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est: (*Marc.* 8, 38. *Luc.* 9, 26. — 12, 8. II. *Tim.* 2, 12.)

33. qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est.

34. Nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram: non veni pacem mittere, sed gladium.

35. Veni enim separare hominem adversus patrem suum, et filiam adversus matrem suam, et nurum adversus socrum suam: (*Luc.* 12, 51. *Mich.* 7, 6.)

36. et inimici hominis, domestici ejus.

37. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus, et qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. (*Luc.* 14, 26.)

38. Et qui non accipit crucem suam, et sequitur me, non est me

dignus. (*Infr.* 16, 24. *Marc.* 8, 34. *Luc.* 14, 27.)
39. Qui invenit animam suam, perdet illam, et qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. (*Luc.* 9, 24. *Joan.* 12, 25.)
40. Qui recipit vos, me recipit: et qui me recipit, recipit eum, qui me misit. (*Luc.* 10, 16. *Joan.* 13, 20.)
41. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: et qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet.
42. Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli: Amen, dico vobis: non perdet mercedem suam. (*Marc.* 9, 40.)

CAPUT XI.

1. Et factum est, cum consummasset Jesus, præcipiens duodecim discipulis suis, transiit inde, ut doceret, et prædicaret in civitatibus eorum.
2. Joannes autem, cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, *Luc.* 7, 18.)
3. ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium exspectamus?
4. Et respondens Jesus ait illis: Euntes renuntiate Joanni, quæ audistis et vidistis.
5. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur, (*Isai.* 35, 5. — 61, 1.)
6. et beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me.
7. Illis autem abeuntibus, cœpit Jesus dicere ad turbas de Joanne: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? (*Luc.* 7, 24.)
8. Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce, qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.
9. Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis? Et plus quam prophetam.
10. Hic est enim, de quo scriptum est: Ecce, ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. (*Mal.* 1, 2 *Marc.* 1, 2. *Luc.* 7, 27.)
11. Amen, dico vobis: non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista: qui autem minor est in regno cœlorum, major est illo.
12. A diebus autem Joannis Baptistæ usque nunc, regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud.
13. Omnes enim prophetæ, et lex usque ad Joannem prophetaverunt:
14. et si vultis recipere, ipse est Elias, qui venturus est. (*Mal.* 4, 5.)
15. Qui habet aures audiendi, audiat.
16. Cui autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes coæqualibus
17. dicunt: Cecinimus vobis, et non saltastis: lamentavimus, et non planxistis.
18. Venit enim Joannes neque manducans, neque bibens, et dicunt: Dæmonium habet.
19. Venit Filius hominis, manducans et bibens, et dicunt: Ecce, homo vorax et potator vini, publicanorum et peccatorum amicus. Et justificata est sapientia a filiis suis.
20. Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes ejus, quia non egissent pœnitentiam.
21. Væ tibi, Corozain: væ tibi, Bethsaida, quia, si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere pœnitentiam egissent. (*Luc.* 10, 13.)
22. Verumtamen dico vobis: Tyro et Sidoni remissius erit in die judicii, quam vobis.
23. Et tu, Capharnaum: numquid usque in cœlum exaltaberis? Usque in infernum descendes, quia, si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, forte mansissent usque in hanc diem.
24. Verumtamen dico vobis: Quia terræ Sodomorum remissius erit in die judicii, quam tibi.
25. In illo tempore respondens Jesus dixit: Confiteor tibi, Pater, Do-

mine cœli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis.

26. Ita, Pater, quoniam sic fuit placitum ante te.

27. Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. (*Joan.* 6, 46. — 7, 28. — 8, 19. — 10, 15.)

28. Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos.

29. Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris. (*Jer.* 6, 16.)

30. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve. (I. *Joan.* 5, 3.)

CAPUT XII.

1. In illo tempore abiit Jesus per sata sabbato; discipuli autem ejus esurientes cœperunt vellere spicas, et manducare. (*Marc.* 2, 23. *Luc.* 6, 1.)

2. Pharisæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce, discipuli tui faciunt, quod non licet facere sabbatis.

3. At ille dixit eis: Non legistis, quid fecerit David, quando esuriit, et qui cum eo erant? (I. *Reg.* 21, 6.)

4. quomodo intravit in domum Dei, et panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? (*Lev.* 24, 9.)

5. Aut non legistis in lege: Quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, et sine crimine sunt? (*Num.* 28, 9.)

6. Dico autem vobis, quia templo major est hic.

7. Si autem sciretis, quid est: Misericordiam volo, et non sacrificium: nunquam condemnassetis innocentes: (I. *Reg.* 15, 22. *Ose.* 6, 6.)

8. Dominus enim est Filius hominis etiam sabbati.

9. Et cum inde transisset, venit in synagogam eorum.

10. Et ecce, homo manum habens aridam; et interrogabant eum, dicentes: Si licet sabbatis curare? ut accusarent eum. (*Marc.* 3, 1. *Luc.* 6, 6.)

11. Ipse autem dixit illis: Quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam, et si ceciderit hæc sabbatis in foveam, nonne tenebit, et levabit eam? (*Deut.* 22, 4.)

12. Quanto magis melior est homo ove? Itaque licet sabbatis benefacere.

13. Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et extendit; et restituta est sanitati sicut altera.

14. Exeuntes autem Pharisæi, consilium faciebant adversus eum, quomodo perderent eum.

15. Jesus autem sciens recessit inde; et secuti sunt eum multi, et curavit eos omnes;

16. et præcepit eis, ne manifestum eum facerent;

17. ut adimpleretur, quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem:

18. Ecce, puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam spiritum meum super eum; et judicium gentibus nuntiabit. (*Isai.* 42, 1.)

19. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus:

20. arundinem quassatam non confringet, et linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victoriam judicium:

21. et in nomine ejus gentes sperabunt.

22. Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæcus et mutus, et curavit eum ita, ut loqueretur et videret.

23. Et stupebant omnes turbæ, et dicebant: Numquid hic est filius David?

24. Pharisæi autem audientes, dixerunt: Hic non ejicit dæmones nisi in Beelzebub principe dæmoniorum. (*Supr.* 9, 34. *Marc.* 3, 22. *Luc.* 11, 15.)

25. Jesus autem sciens cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum, divisum contra se, desolabitur, et omnis civitas vel domus, divisa contra se, non stabit. (*Luc.* 11, 17.)

26. Et si satanas satanam ejicit,

adversus se divisus est: quomodo ergo stabit regnum ejus?

27. Et si ego in Beelzebub ejicio dæmones: filii vestri in quo ejiciunt? Ideo ipsi judices vestri erunt.

28. Si autem ego in Spiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei.

29. Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, et vasa ejus diripere, nisi prius alligaverit fortem? Et tunc domum illius diripiet.

30. Qui non est mecum, contra me est, et qui non congregat mecum, spargit.

31. Ideo dico vobis: Omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus: Spiritus autem blasphemia non remittetur. (*Marc.* 3, 28. *Luc.* 12, 10.)

32. Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro.

33. Aut facite arborem bonam, et fructum ejus bonum: aut facite arborem malam, et fructum ejus malum: siquidem ex fructu arbor agnoscitur. (*Supr.* 7, 20.)

34. Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur. (*Luc.* 6, 45.)

35. Bonus homo de bono thesauro profert bona, et malus homo de malo thesauro profert mala.

36. Dico autem vobis: Quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.

37. Ex verbis enim tuis justificaberis, et ex verbis tuis condemnaberis.

38. Tunc responderunt ei quidam de Scribis et Pharisæis, dicentes: Magister, volumus a te signum videre.

39. Qui respondens ait illis: Generatio mala et adultera signum quærit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ. (*Infr.* 16, 4. *Luc.* 11, 29. I. *Cor.* 1, 22. *Jon.* 2, 2,)

40. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, sic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus.

41. Viri Ninivitæ surgent in judicio cum generatione ista, et condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce, plus quam Jonas hic. (*Jon.* 3,5.)

42. Regina austri surget in judicio cum generatione ista, et condemnabit eam, quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis: et ecce, plus quam Salomon hic (III. *Reg.* 10, 1. *Luc.* 11, 31.)

43. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, et non invenit. (*Luc.* 11, 24.)

44. Tunc dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, scopis mundatam, et ornatam.

45. Tunc vadit, et assumit septem alios spiritus secum nequiores se, et intrantes habitant ibi, et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus. Sic erit et generationi huic pessimæ. (II. *Petr.* 2, 20.)

46. Adhuc eo loquente ad turbas, ecce, mater ejus et fratres stabant foris, quærentes loqui ei. (*Marc.* 3, 31. *Luc.* 8, 19.)

47. Dixit autem ei quidam: Ecce, mater tua et fratres tui foris stant quærentes te.

48. At ipse respondens dicenti sibi, ait: Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei?

49. Et extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, et fratres mei.

50. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, et soror, et mater est.

CAPUT XIII.

1. In illo die exiens Jesus de domo, sedebat secus mare.

2. Et congregatæ sunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam

ascendens sederet; et omnis turba stabat in littore,

3. et locutus est eis multa in parabolis, dicens: Ecce, exiit, qui seminat, seminare. (*Marc.* 4, 1. *Luc.* 8, 4.)

4. Et dum seminat, quædam ceciderunt secus viam, et venerunt volucres cœli, et comederunt ea.

5. Alia autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam, et continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terræ:

6. sole autem orto æstuaverunt, et quia non habebant radicem, aruerunt.

7. Alia autem ceciderunt in spinas, et creverunt spinæ, et suffocaverunt ea.

8. Alia autem ceciderunt in terram bonam, et dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum.

9. Qui habet aures audiendi, audiat.

10. Et accedentes discipuli dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis?

11. Qui respondens, ait illis: Quia vobis datum est nosse mysteria regni cœlorum, illis autem non est datum.

12. Qui enim habet, dabitur ei, et abundabit: qui autem non habet, et quod habet, auferetur ab eo. *

13. Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vident, et audientes non audiunt, neque intelligunt. *(*Infr.* 25, 29.)

14. Et adimpletur in eis prophetia Isaiæ dicentis: Auditu audietis, et non intelligetis: et videntes videbitis, et non videbitis. (*Isai.* 6, 9. *Marc.* 4, 12. *Luc.* 8, 10. *Joan.* 12, 40. *Act.* 28, 26. *Rom.* 11, 8.)

15. Incrassatum est enim cor populi hujus, et auribus graviter audierunt, et oculos suos clauserunt, ne quando videant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertantur, et sanem eos.

16. Vestri autem beati oculi, quia vident, et aures vestræ, quia audiunt.

17. Amen, quippe dico vobis: Quia multi prophetæ et justi cupierunt videre, quæ videtis, et non viderunt: et audire, quæ auditis, et non audierunt. (*Luc.* 10, 24.)

18. Vos ergo audite parabolam seminantis.

19. Omnis, qui audit verbum regni, et non intelligit, venit malus, et rapit quod seminatum est in corde ejus: hic est, qui secus viam seminatus est.

20. Qui autem super petrosa seminatus est, hic est, qui verbum audit, et continuo cum gaudio accipit illud:

21. non habet autem in se radicem, sed est temporalis: facta autem tribulatione et persecutione propter verbum, continuo scandalizatur.

22. Qui autem seminatus est in spinis, hic est, qui verbum audit, et sollicitudo sæculi istius et fallacia divitiarum suffocat verbum, et sine fructu efficitur.

23. Qui vero in terram bonam seminatus est, hic est, qui audit verbum, et intelligit, et fructum affert, et facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud vero trigesimum.

24. Aliam parabolam proposuit illis, dicens: Simile factum est regnum cœlorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. *

25. Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, et superseminavit zizania in medio tritici, et abiit. *(*Marc.* 4, 26.)

26. Cum autem crevisset herba, et fructum fecisset, tunc apparuerunt et zizania.

27. Accedentes autem servi patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? unde ergo habet zizania?

28. Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei: Vis, imus et colligimus ea?

29. Et ait: Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis et triticum.

30. Sinite utraque crescere usque ad messem, et in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, et alligate ea in fasciculos

ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.
31. Aliam parabolam proposuit eis dicens: Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo, (*Marc.* 4, 31. *Luc.* 13, 19.)
32. quod minimum quidem est omnibus seminibus: cum autem creverit, majus est omnibus oleribus, et fit arbor, ita ut volucres cœli veniant, et habitent in ramis ejus. (*Ezech.* 17, 23.)
33. Aliam parabolam locutus est eis: Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum. (*Luc.* 31, 21.)
34. Hæc omnia locutus est Jesus in parabolis ad turbas; et sine parabolis non loquebatur eis, (*Marc.* 4, 34.)
35. ut impleretur, quod dictum erat per Prophetam dicentem: Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita a constitutione mundi. *
36. Tunc, dimissis turbis, venit in domum: et accesserunt ad eum discipuli ejus, dicentes: Edissere nobis parabolam zizaniorum agri.
37. Qui respondens ait illis: Qui seminat bonum semen, est Filius hominis. *(*Psal.* 77, 2.)
38. Ager autem est mundus. Bonum vero semen, hi sunt filii regni. Zizania autem, filii sunt nequam.
39. Inimicus autem, qui seminavit ea, est diabolus. Messis vero, consummatio sæculi est. Messores autem Angeli sunt. (*Apoc.* 14, 15.)
40. Sicut ergo colliguntur zizania, et igni comburuntur, sic erit in consummatione sæculi:
41. mittet Filius hominis Angelos suos, et colligent de regno ejus omnia scandala et eos, qui faciunt iniquitatem,
42. et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus et stridor dentium: (*Infr.* 22, 30.)
43. Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat. (*Sap.* 3, 7. *Dan.* 12, 3.)
44. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem, qui invenit homo, abscondit, et præ gaudio illius vadit, et vendit universa, quæ habet, et emit agrum illum.
45. Iterum simile est regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.
46. Inventa autem una pretiosa margarita, abiit et vendidit omnia, quæ habuit, et emit eam.
47. Iterum simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare et ex omni genere piscium congreganti:
48. quam, cum impleta esset educentes, et secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.
49. Sic erit in consummatione sæculi: exibunt Angeli, et separabunt malos de medio justorum,
50. et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus et stridor dentium.
51. Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.
52. Ait illis: Ideo omnis Scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera.
53. Et factum est, cum consummasset Jesus parabolas istas, transiit inde.
54. Et veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur, et dicerent: Unde huic sapientia hæc, et virtutes?
55. Nonne hic est fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria, et fratres ejus Jacobus et Joseph, et Simon et Judas: (*Marc.* 6, 1. *Luc.* 4, 16. *Joan.* 6, 42.
56. et sorores ejus, nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista?
57. Et scandalizabantur in eo. Jesus autem dixit eis: Non est propheta sine honore nisi in patria sua, et in domo sua. (*Luc.* 4, 24.)
58. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

CAPUT XIV.

1. In illo tempore audivit Herodes Tetrarcha famam Jesu, (*Marc.* 6, 14. *Luc.* 9, 7.)

2. et ait pueris suis: Hic est Joannes Baptista: ipse surrexit a mortuis, et ideo virtutes operantur in eo.
3. Herodes enim tenuit Joannem, et alligavit eum, et posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui. (*Marc.* 6, 17. *Luc.* 3, 20.)
4. Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi habere eam.
5. Et volens illum occidere, timuit populum, quia sicut prophetam eum habebant. (*Infr.* 21, 26.)
6. Die autem natalis Herodis saltavit filia Herodiadis in medio, et placuit Herodi.
7. Unde cum juramento pollicitus est ei dare, quodcumque postulasset ab eo.
8. At illa præmonita a matre sua, Da mihi, inquit, hic in disco caput Joannis Baptistæ.
9. Et contristatus est rex; propter juramentum autem, et eos, qui pariter recumbebant, jussit dari.
10. Misitque et decollavit Joannem in carcere.
11. Et allatum est caput ejus in disco, et datum est puellæ, et attulit matri suæ.
12. Et accedentes discipuli ejus, tulerunt corpus ejus, et sepelierunt illud; et venientes nuntiaverunt Jesu.
13. Quod cum audisset Jesus, secessit inde in navicula, in locum desertum seorsum; et cum audissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de civitatibus. (*Marc.* 6, 31. *Luc.* 9, 10. *Joan.* 6, 1.)
14. Et exiens vidit turbam multam, et misertus est eis, et curavit languidos eorum.
15. Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli ejus, dicentes: Desertus est locus, et hora jam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in castella, emant sibi escas.
16. Jesus autem dixit eis: Non habent necesse ire: date illis vos manducare.
17. Responderunt ei: Non habemus hic, nisi quinque panes et duos pisces. (*Joan.* 6, 9.)
18. Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.
19. Et cum jussisset turbam discumbere super fœnum, acceptis quinque panibus et duobus piscibus, aspiciens in cœlum benedixit, et fregit, et dedit discipulis panes, discipuli autem turbis.
20. Et manducaverunt omnes, et saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos.
21. Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulieribus et parvulis.
22. Et statim compulit Jesus discipulos ascendere in naviculam, et præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas. (*Marc.* 6, 45. *Joan.* 6, 17.)
23. Et dimissa turba ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi;
24. navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus; erat enim contrarius ventus.
25. Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans super mare.
26. Et videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt, dicentes: Quia phantasma est. Et præ timore clamaverunt.
27. Statimque Jesus locutus est eis, dicens; Habete fiduciam. Ego sum: nolite timere.
28. Respondens autem Petrus dixit: Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas.
29. At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquam, ut veniret ad Jesum.
30. Videns vero ventum validum, timuit. et cum cœpisset mergi, clamavit dicens: Domine, salvum me fac.
31. Et continuo Jesus extendens manum, apprehendit eum, et ait illi: Modicæ fidei, quare dubitasti?
32. Et cum ascendissent in naviculam, cessavit ventus.
33. Qui autem in navicula erant venerunt, et adoraverunt eum dicentes: Vere Filius Dei es.
34. Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesar. (*Marc.* 6,53.)
35. Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam

regionem illam, et obtulerunt ei omnes male habentes;
36. et rogabant eum, ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt.

CAPUT XV.

1. Tunc accesserunt ad eum ab Jerosolymis Scribæ et Pharisæi, dicentes: (*Marc.* 7, 1.)
2. Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lavant manus suas, cum panem manducant.
3. Ipse autem respondens ait illis: Quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit:
4. Honora patrem et matrem; et: Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. (*Exod.* 20, 12. *Marc.* 7, 10. *Ephes.* 6, 2. — *Exod.* 21, 17. *Prov.* 20, 20.)
5. Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel matri: Munus, quodcumque est ex me tibi proderit:
6. et non honorificabit patrem suum aut matrem suam: et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.
7. Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias, dicens:
8. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me. (*Isai.* 29, 13. *Marc.* 7, 6.)
9. Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas et mandata hominum.
10. Et convocatis ad se turbis, dixit eis: Audite, et intelligite.
11. Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.
12. Tunc accedentes discipuli ejus, dixerunt ei: Scis quia Pharisæi audito verbo hoc scandalizati sunt?
13. At ille respondens ait: Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cœlestis, eradicabitur. (*Joan.* 15, 2.)
14. Sinite illos: cæci sunt, et duces cæcorum: cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt. (*Marc.* 7, 16. *Luc.* 6, 39.)
15. Respondens autem Petrus dixit ei: Edissere nobis parabolam istam.
16. At ille dixit: Adhuc et vos sine intellectu estis?
17. Non intelligitis, quia omne, quod in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum emittitur?
18. Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, et ea coinquinant hominem:
19. de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ:
20. hæc sunt, quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.
21. Et egressus inde Jesus secessit in partes Tyri et Sidonis.
22. Et ecce mulier Chananæa a finibus illis egressa clamavit, dicens ei: Miserere mei, Domine, fili David: filia mea male a dæmonio vexatur. (*Marc.* 7, 24.)
23. Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli ejus rogabant eum dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos.
24. Ipse autem respondens ait: Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel. (*Supr.* 10, 6. *Joan.* 10. 3.)
25. At illa venit, et adoravit eum, dicens: Domine, adjuva me.
26. Qui respondens ait: Non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus.
27. At illa dixit: Etiam, Domine: nam et catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.
28. Tunc respondens Jesus, ait illi: O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia ejus ex illa hora.
29. Et cum transisset inde Jesus, venit secus mare Galilææ, et ascendens in montem, sedebat ibi.
30. Et accesserunt ad eum turbæ multæ, habentes secum mutos, cæcos, claudos, debiles, et alios multos, et projecerunt eos ad pedes ejus; et curavit eos, (*Isai.* 35, 5.)

31. ita ut turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes; et magnificabant Deum Israel.

32. Jesus autem, convocatis discipulis suis, dixit: Misereor turbæ, quia triduo jam perseverant mecum, et non habent, quod manducent, et dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via. (*Marc.* 8, 2.)

33. Et dicunt ei discipuli: Unde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam?

34. Et ait illis Jesus: Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septem et paucos pisciculos.

35. Et præcepit turbæ, ut discumberent super terram.

36. Et accipiens septem panes, et pisces, et gratias agens, fregit, et dedit discipulis suis; et discipuli dederunt populo.

37. Et comederunt omnes, et saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas.

38. Erant autem, qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos et mulieres.

39. Et, dimissa turba, ascendit in naviculam, et venit in fines Magedan.

CAPUT XVI.

1. Et accesserunt ad eum Pharisæi et Sadducæi tentantes, et rogaverunt eum, ut signum de cœlo ostenderet eis. (*Marc.* 8, 11. *Luc.* 12, 54.)

2. At ille respondens, ait illis: Facto vespere dicitis: Serenum erit, rubicundum est enim cœlum.

3. Et mane: Hodie tempestas, rutilat enim triste cœlum.

4. Faciem ergo cœli dijudicare nostis: signa autem temporum non potestis scire? Generatio mala et adultera signum quærit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ. Et relictis illis, abiit. (*Supr.* 12, 39. *Jon.* 2, 1.)

5. Et cum venissent discipuli ejus trans fretum, obliti sunt panes accipere.

6. Qui dixit illis: Intuemini, et cavete a fermento Pharisæorum et Sadducæorum. (*Marc.* 8, 15. *Luc.* 12, 1.)

7. At illi cogitabant intra se dicentes: Quia panes non accepimus.

8. Sciens autem Jesus, dixit: Quid cogitatis intra vos, modicæ fidei, quia panes non habetis? (*Supr.* 9, 4.)

9. Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum, et quot cophinas sumsistis? (*Supr.* 14, 17. *Joan.* 6, 9.)

10. neque septem panum in quatuor millia hominum, et quot sportas sumsistis? (*Supr.* 15, 34.)

11. Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis: Cavete a fermento Pharisæorum et Sadducæorum?

12. Tunc intellexerunt, quia non dixerit cavendum a fermento panum, sed a doctrina Pharisæorum et Sadducæorum.

13. Venit autem Jesus in partes Cæsareæ Philippi, et interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse Filium hominis? (*Marc.* 8, 27. *Luc.* 9, 18.)

14. At illi dixerunt: Alii Joannem Baptistam: alii autem Eliam: alii vero Jeremiam, aut unum ex Prophetis.

15. Dicit illis Jesus: Vos autem, quem me esse dicitis?

16. Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus, Filius Dei vivi. (*Joan.* 6, 70.)

17. Respondens autem Jesus, dixit ei: Beatus es, Simon Bar Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est.

18. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. (*Joan.* 1, 42.)

19. Et tibi dabo claves regni cœlorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis: et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis. (*Isai.* 22, 22. *Joan.* 20, 23.)

20. Tunc præcepit discipulis suis, ut nemini dicerent, quia ipse esset Jesus Christus.

21. Exinde cœpit Jesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Jerosolymam, et multa pati a senioribus, et scribis et principibus sacerdotum, et occidi, et tertia die resurgere.

22. Et assumens eum Petrus, cœpit increpare illum, dicens: Absit a te, Domine, non erit tibi hoc.

23. Qui conversus, dixit Petro: Vade post me, satana: scandalum es mihi, quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed ea, quæ hominum. (*Marc.* 8, 33.)

24. Tunc Jesus dixit discipulis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. (*Supr.* 10, 38. *Luc.* 9, 23.)

25. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. (*Luc.* 17, 33. *Joan* 12, 25.)

26. Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?

27. Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis, et tunc reddet unicuique secundum opera ejus. (*Act.* 17, 31. *Rom.* 2, 6.)

28. Amen, dico vobis: sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo. (*Marc.* 8, 39. *Luc.* 9, 27.)

CAPUT XVII.

1. Et post dies sex assumit Jesus Petrum et Jacobum, et Joannem fratrem ejus, et ducit illos in montem excelsum seorsum; (*Marc.* 9, 1. *Luc.* 9, 28.)

2. et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.

3. Et ecce, apparuerunt illis Moyses et Elias cum eo loquentes.

4. Respondens autem Petrus dixit ad Jesum: Domine, bonum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria tabernacula: tibi unum, Moysi unum, et Eliæ unum.

5. Adhuc eo loquente, ecce, nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. (*Supr.* 3, 17, II. *Petr.* 1, 17.)

6. Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, et timuerunt valde.

7. Et accessit Jesus, et tetigit eos, dixitque eis: Surgite, et nolite timere.

8. Levantes autem oculos suos, neminem viderunt, nisi solum Jesum.

9. Et descendentibus illis de monte, præcepit eis Jesus, dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat.

10. Et interrogaverunt eum discipuli, dicentes: Quid ergo Scribæ dicunt, quod Eliam oporteat primum venire? (*Mal.* 4, 5. *Marc.* 9, 19. *Luc.* 1, 17.)

11. At ille respondens, ait eis: Elias quidem venturus est, et restituet omnia.

12. Dico autem vobis: Quia Elias jam venit, et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic et Filius hominis passurus est ab eis. (*Supr.* 11, 14. — 14, 10.)

13. Tunc intellexerunt discipuli, quia de Joanne Baptista dixisset eis.

14. Et cum venisset ad turbam, accessit ad eum homo genibus provolutus ante eum, dicens: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est, et male patitur, nam sæpe cadit in ignem, et crebro in aquam: (*Marc.* 9, 16. *Luc.* 9, 38.)

15. et obtuli eum discipulis tuis, et non potuerunt curare eum.

16. Respondens autem Jesus ait: O generatio incredula et perversa, quousque ero vobiscum? usquequo patior vos? Afferte huc illum ad me.

17. Et increpavit illum Jesus, et exiit ab eo dæmonium; et curatus est puer ex illa hora.

18. Tunc accesserunt discipuli ad Jesum secreto, et dixerunt: Quare nos non potuimus ejicere illum?

19. Dixit illis Jesus: Propter incredulitatem vestram. Amen, quippe dico vobis: si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Transi hinc illuc; et transibit, et nihil impossibile erit vobis. (*Luc.* 17, 6.)

20. Hoc autem genus non ejicitur nisi per orationem et jejunium.

21. Conversantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Jesus: Filius hominis tradendus est in manus hominum: (*Infr.* 20, 18. *Marc.* 9, 30. *Luc.* 9, 44.)

22. et occident eum, et tertia die resurget. Et contristati sunt vehementer. (*Supr.* 16, 21.)

23. Et cum venissent Capharnaum, accesserunt, qui didrachma accipiebant, ad Petrum, et dixerunt ei: Magister vester non solvit didrachma?

24. Ait: Etiam. Et cum intrasset in domum, prævenit eum Jesus, dicens: Quid tibi videtur, Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel censum: a filiis suis, an ab alienis?

25. Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jesus: Ergo liberi sunt filii.

26. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, et mitte hamum, et eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, et aperto ore ejus, invenies staterem: illum sumens, da eis pro me, et te.

CAPUT XVIII.

1. In illa hora accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: Quis, putas, major est in regno cœlorum? (*Infr.* 19, 14. *Marc.* 9, 33. *Luc.* 9, 46. I. *Cor.* 14, 20.)

2. Et advocans Jesus parvulum, statuit eum in medio eorum,

3. et dixit: Amen, dico vobis: nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum.

4. Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno cœlorum.

5. Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit:

6. qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris. (*Marc.* 9, 41. *Luc.* 17, 2.)

7. Væ mundo a scandalis. Necesse est enim, ut veniant scandala: verumtamen væ homini illi, per quem scandalum venit.

8. Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscide eum, et projice abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. (*Supr.* 5, 30. *Marc.* 9, 42.)

9. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, et projice abs te: bonum tibi est cum uno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

10. Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis, dico enim vobis: Quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est. (*Psal.* 33, 8.)

11. Venit enim Filius hominis salvare, quod perierat. (*Luc.* 15, 4.— 19, 10.)

12. Quid vobis videtur? Si fuerint alicui centum oves, et erraverit una ex eis: nonne relinquit nonaginta novem in montibus, et vadit quærere eam, quæ erravit?

13. Et si contigerit, ut inveniat eam: Amen, dico vobis: quia gaudet super eam magis, quam super nonaginta novem, quæ non erraverunt.

14. Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cœlis est, ut pereat unus de pusillis istis.

15. Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, et corripe eum inter te et ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. (*Lev.* 19, 17. *Eccli.* 19, 13. *Luc.* 17, 3. *Jac.* 5, 19.)

16. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. (*Deut.* 19, 15. *Joan.* 8, 17. II. *Cor.* 13, 1. *Hebr.* 10, 28.)

17. Quodsi non audierit eos, dic ecclesiæ: si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. (I. *Cor.* 5, 9. II. *Thess.* 3, 14.)

18. Amen, dico vobis: Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo: et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo. (*Joan.* 20, 23.)

19. Iterum dico vobis; Quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quæcumque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in cœlis est.

20. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

21. Tunc accedens Petrus ad eum dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, et dimittam ei? usque septies? (*Luc.* 17, 4.)

22. Dicit illi Jesus: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.

23. Ideo assimilatum est regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis.

24. Et cum cœpisset rationem ponere, oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.

25. Cum autem non haberet, unde redderet, jussit eum dominus ejus venundari, et uxorem ejus et filios, et omnia, quæ habebat, et reddi.

26. Procidens autem servus ille orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.

27. Misertus autem dominus servi illius dimisit eum, et debitum dimisit ei.

28. Egressus autem servus ille invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios, et tenens suffocabat eum, dicens: Redde, quod debes.

29. Et procidens conservus ejus, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.

30. Ille autem noluit, sed abiit, et misit eum in carcerem, donec redderet debitum.

31. Videntes autem conservi ejus, quæ fiebant, contristati sunt valde, et venerunt, et narraverunt domino suo omnia, quæ facta fuerant.

32. Tunc vocavit illum dominus suus, et ait illi: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me:

33. nonne ergo oportuit et te misereri conversi tui, sicut et ego tui misertus sum?

34. Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum.

35. Sic et Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

CAPUT XIX.

1. Et factum est, cum consummasset Jesus sermones istos, migravit a Galilæa, et venit in fines Judææ trans Jordanem, (*Marc.* 10, 1.)

2. et secutæ sunt eum turbæ multæ, et curavit eos ibi.

3. Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, et dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam, quacumque ex causa? (*Marc.* 10, 2.)

4. Qui respondens ait eis: Non legistis, quia, qui fecit hominem ab initio, masculum et feminam fecit eos? et dixit: (*Gen.* 1, 27.)

5. Propter hoc dimittet homo patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una: (*Gen.* 2, 24. *Marc.* 10, 7. I. *Cor.* 6, 16. *Ephes.* 5, 31.)

6. itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.

7. Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudii, et dimittere? (*Deut.* 24, 1.)

8. Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic.

9. Dico autem vobis: Quia quicumque dimiserit uxorem suam, (nisi ob fornicationem,) et aliam duxerit, mœchatur: et qui dimissam duxerit, mœchatur. (*Supr.* 5, 32.)

10. Dicunt ei discipuli ejus: Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere.

11. Qui dixit illis: Non omnes ca-

piunt verbum istud, sed quibus datum est.

12. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt, et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus, et sunt eunuchi, qui seipsos castraverunt propter regnum cœlorum. Qui potest capere, capiat.

13. Tunc oblati sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, et oraret. Discipuli autem increpabant eos. (*Marc.* 10, 13. *Luc.* 18, 15.)

14. Jesus vero ait eis: Sinite parvulos, et nolite eos prohibere ad me venire: talium est enim regnum cœlorum. (*Supr.* 18, 3.)

15. Et cum imposuisset eis manus, abiit inde.

16. Et ecce, unus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? (*Marc.* 10, 17. *Luc.* 18, 18.)

17. Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Unus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. * (*Exod.* 20, 13.)

18. Dicit illi: Quæ? Jesus autem dixit: Non homicidium facies: non adulterabis: non facies furtum: non falsum testimonium dices: *

19. honora patrem tuum et matrem tuam, et diliges proximum tuum sicut teipsum.

20. Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodivi a juventute mea: quid adhuc mihi deest?

21. Ait illi Jesus: Si vis perfectus esse, vade, vende, quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo, et veni, sequere me.

22. Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis; erat enim habens multas possessiones.

23. Jesus autem dixit discipulis suis: Amen, dico vobis: quia dives difficile intrabit in regnum cœlorum.

24. Et iterum dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum.

25. Auditis autem his, discipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit salvus esse?

26. Aspiciens autem Jesus dixit illis: Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia sunt.

27. Tunc respondens Petrus dixit ei: Ecce, nos reliquimus omnia, et secuti sumus te: quid ergo erit nobis? (*Marc.* 10, 28.)

28. Jesus autem dixit illis: Amen, dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel.

29. Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres aut sorores, aut patrem aut matrem, aut uxorem aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit.

30. Multi autem erunt primi novissimi, et novissimi primi. (*Infr.* 20, 16. *Marc.* 10, 31. *Luc.* 13, 30.)

CAPUT XX.

1. Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam.

2. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam.

3. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos,

4. et dixit illis: Ite et vos in vineam meam, et quod justum fuerit, dabo vobis.

5. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam, et nonam horam, et fecit similiter.

6. Circa undecimam vero exiit, et invenit alios stantes, et dicit illis: Quid hic statis tota die otiosi?

7. Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite et vos in vineam meam.

8. Cum sero autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, et redde illis mercedem incipiens a novissimis usque ad primos.

9. Cum venissent ergo, qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios.

10. Venientes autem et primi, arbitrati sunt, quod plus essent accepturi: acceperunt autem et ipsi singulos denarios.
11. Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias,
12. dicentes: Hi novissimi una hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei et æstus.
13. At ille respondens uni eorum dixit: Amice, non facio tibi injuriam: nonne ex denario convenisti mecum?
14. Tolle, quod tuum est, et vade: volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi.
15. Aut non licet mihi, quod volo, facere? an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?
16. Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi: multi enim sunt vocati, pauci vero electi. (*Supr.* 19, 30.)
17. Et ascendens Jesus Jerosolymam, assumsit duodecim discipulos secreto, et ait illis: (*Marc.* 10, 32. *Luc.* 18, 31.)
18. Ecce, ascendimus Jerosolymam, et Filius hominis tradetur principibus Sacerdotum et Scribis, et condemnabunt eum morte,
19. et tradent eum gentibus ad illudendum, et flagellandum, et crucifigendum, et tertia die resurget. (*Supr.* 17, 22.)
20. Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans et petens aliquid ab eo. (*Marc.* 10, 35.)
21. Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram in regno tuo.
22. Respondens autem Jesus, dixit: Nescitis, quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus.
23. Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam vel sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo.
24. Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus. (*Marc.* 10, 41.)
25. Jesus autem vocavit eos ad se, et ait: Scitis, quia principes gentium dominantur eorum, et qui majores sunt, potestatem exercent in eos. (*Luc.* 22, 25.)
26. Non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister,
27. et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus:
28. sicut Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam, redemtionem pro multis. (*Philipp.* 2, 7.)
29. Et egredientibus illis ab Jericho, secuta est eum turba multa; (*Marc.* 10, 46. *Luc.* 18, 35.)
30. et ecce, duo cæci sedentes secus viam audierunt, quia Jesus transiret, et clamaverunt, dicentes: Domine, miserere nostri, fili David.
31. Turba autem increpabat eos, ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miserere nostri, fili David.
32. Et stetit Jesus, et vocavit eos, et ait: Quid vultis, ut faciam vobis?
33. Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi nostri.
34. Misertus autem eorum Jesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, et secuti sunt eum.

CAPUT XXI.

1. Et cum appropinquassent Jerosolymis, et venissent Bethphage ad montem Oliveti, tunc Jesus misit duos discipulos, (*Marc.* 11, 1. *Luc.* 19, 29.)
2. dicens eis: Ite in castellum, quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea: solvite, et adducite mihi:
3. et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet, et confestim dimittet eos.
4. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur, quod dictum est per Prophetam dicentem:
5. Dicite filiæ Sion: Ecce, rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super

asinam, et pullum filium subjugalis. (*Isai.*62,11.*Zach.*9,9. *Joan.*12,15.)
6. Euntes autem discipuli fecerunt, sicut præcepit illis Jesus.
7. Et adduxerunt asinam et pullum; et imposuerunt super eos vestimenta sua, et eum desuper sedere fecerunt.
8. Plurima autem turba stravernnt vestimenta sua in via; alii autem cædebant ramos de arboribus, et sternebant in via;
9. turbæ autem, quæ præcedebant, et quæ sequebantur, clamabant, dicentes: Hosanna filio David: benedictus, qui venit in nomine Domini: hosanna in altissimis. (*Psal.* 117, 26. *Marc.* 11, 10. *Luc.* 19, 38.)
10. Et cum intrasset Jerosolymam, commota est universa civitas, dicens: Quis est hic? (*Joan.* 2, 14.)
11. Populi autem dicebant: Hic est Jesus, Propheta a Nazareth Galilææ.
12. Et intravit Jesus in templum Dei, et ejiciebat omnes vendentes et ementes in templo, et mensas numulariorum, et cathedras vendentium columbas evertit;
13. et dicit eis: Scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum. (*Deut.*14,24. *Isai.*56,7. *Jer.*7,11. *Marc.*11,17. *Luc.*19,46.)
14. Et accesserunt ad eum cæci et claudi in templo, et sanavit eos.
15. Videntes autem principes Sacerdotum et Scribæ mirabilia, quæ fecit, et pueros clamantes in templo, et dicentes: Hosanna filio David; indignati sunt,
16. et dixerunt ei: Audis, quid isti dicunt? Jesus autem dixit eis: Utique; nunquam legistis: Quia ex ore infantium, et lactentium perfecisti laudem? (*Psal.* 8, 3.)
17. Et relictis illis, abiit foras extra civitatem in Bethaniam; ibique mansit.
18. Mane autem revertens in civitatem, esuriit.
19. Et videns fici arborem unam secus viam, venit ad eam, et nihil invenit in ea nisi folia tantum, et ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea. (*Marc.*11,13.)
20. Et videntes discipuli mirati sunt, dicentes: Quomodo continuo aruit? (*Marc.* 11, 20.)
21. Respondens autem Jesus ait eis: Amen dico vobis: si habueritis fidem, et non hæsitaveritis, non solum de ficulnea facietis, sed et si monti huic dixeritis: Tolle, et jacta te in mare, fiet.
22. Et omnia, quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis. (*Supr.* 7, 7.)
23. Et cum venisset in templum, accesserunt ad eum docentem principes sacerdotum et seniores populi, dicentes: In qua potestate hæc facis, et quis tibi dedit hanc potestatem? (*Luc.* 20, 2.)
24. Respondens Jesus dixit eis: Interrogabo vos et ego unum sermonem, quem si dixeritis mihi, et ego vobis dicam, in qua potestate hæc facio.
25. Baptismus Joannis unde erat? e cœlo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes:
26. Si dixerimus: E cœlo; dicet nobis: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus: Ex hominibus; timemus turbam; omnes enim habebant Joannem sicut Prophetam. (*Supr.* 14, 5.)
27. Et respondentes Jesu dixerunt: Nescimus. Ait illis et ipse: Nec ego dico vobis, in qua potestate hæc facio.
28. Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, et accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea.
29. Ille autem respondens ait: Nolo. Postea autem, pœnitentia motus, abiit.
30. Accedens autem ad alterum dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo, domine; et non ivit.
31. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jesus: Amen, dico vobis: quia publicani et meretrices præcedent vos in regnum Dei.
32. Venit enim ad vos Joannes

in via justitiæ, et non credidistis ei: publicani autem, et meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuistis postea, ut crederetis ei.

33. Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, et sepem circumdedit ei, et fodit in ea torcular, et ædificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. (*Isai.* 5, 1.) *Jer.* 2, 21. *Marc.* 12, 1. *Luc.* 20, 9.)

34. Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit servos suos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus.

35. Et agricolæ, apprehensis servis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt.

36. Iterum misit alios servos plures prioribus, et fecerunt illis similiter.

37. Novissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum.

38. Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est heres, venite, occidamus eum, et habebimus hereditatem ejus. (*Infr.*26,4.—27,2. *Joan.* 11, 53.)

39. Et apprehensum eum ejecerunt extra vineam, et occiderunt.

40. Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?

41. Ajunt illi: Malos male perdet, et vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis.

42. Dicit illis Jesus: Nunquam legistis in Scripturis: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris. (*Psal.* 117, 22. *Luc.* 20, 17. *Act.* 4, 11. *Rom.* 9, 33. I. *Petr.* 2, 7.)

43. Ideo dico vobis: Quia auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus ejus.

44. Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem vero ceciderit, conteret eum.

45. Et cum audissent principes Sacerdotum et Pharisæi parabolas ejus, cognoverunt, quod de ipsis diceret.

46. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas, quoniam sicut Prophetam eum habebant.

CAPUT XXII.

1. Et respondens Jesus, dixit iterum in parabolis, eis dicens: (*Luc.*14,16. *Apoc.* 19, 9.)

2. Simile factum est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.

3. Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et nolebant venire.

4. Iterum misit alios servos, dicens: Dicite invitatis: Ecce, prandium meum paravi, tauri mei et altilia occisa sunt, et omnia parata: venite ad nuptias.

5. Illi autem neglexerunt, et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam;

6. reliqui vero tenuerunt servos ejus, et contumeliis affectos occiderunt.

7. Rex autem, cum audisset, iratus est, et missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit.

8. Tunc ait servis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni:

9. ite ergo ad exitus viarum, et quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias.

10. Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes, quos invenerunt, malos et bonos: et impletæ sunt nuptiæ discumbentium.

11. Intravit autem rex, ut videret discumbentes, et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.

12. Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.

13. Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus et pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus et stridor dentium. (*Supr.*8,12. —13,42. *Infr.* 25, 30.)

14. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

15. Tunc abeuntes Pharisæi consilium inierunt, ut caperent eum in sermone. (*Marc.* 12,13. *Luc.*20,20.)

16. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis dicentes: Magister, scimus, quia verax es, et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum:
17. dic ergo nobis, quid tibi videtur: Licet censum dare Cæsari, an non?
18. Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait? Quid me tentatis, hypocritæ?
19. Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium.
20. Et ait illis Jesus: Cujus est imago hæc, et superscriptio?
21. Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ sunt Dei, Deo. *
22. Et audientes mirati sunt, et relicto eo abierunt. * (*Rom.* 13, 7.)
23. In die illo accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non esse resurrectionem; et interrogaverunt eum,
24. dicentes: Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius, et suscitet semen fratri suo. (*Deut.* 25, 5. *Marc.* 12, 19. *Luc.* 20, 28. *Act.* 23, 8.)
25. Erant autem apud nos septem fratres: et primus, uxore ducta, defunctus est, et non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo.
26. Similiter secundus et tertius usque ad septimum.
27. Novissime autem omnium et mulier defuncta est.
28. In resurrectione ergo cujus erit de septem uxor? omnes enim habuerunt eam.
29. Respondens autem Jesus, ait illis: Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem Dei.
30. In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cœlo.
31. De resurrectione autem mortuorum non legistis, quod dictum est a Deo dicente vobis:
32. Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob? Non est Deus mortuorum, sed viventium. (*Exod.* 3, 6.)
33. Et audientes turbæ mirabantur in doctrina ejus.
34. Pharisæi autem audientes, quod silentium imposuisset Sadducæis, convenerunt in unum; (*Marc.* 12. 28. *Luc.* 10, 25.)
35. et interrogavit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum:
36. Magister, quod est mandatum magnum in lege?
37. Ait illi Jesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota mente tua. (*Deut.* 6, 5.)
38. Hoc est maximum et primum mandatum. (*Marc.* 12, 30. *Luc.* 10, 27.)
39. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum, sicut teipsum. (*Lev.* 19, 18. *Marc.* 12, 31.)
40. In his duobus mandatis universa Lex pendet, et Prophetæ.
41. Congregatis autem Pharisæis, interrogavit eos Jesus,
42. dicens: Quid vobis videtur de Christo? cujus filius est? Dicunt ei: David.
43. Ait illis: Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum dicens:
44. Dixit Dominus Domino meo: Sede a dexteris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? (*Psal.* 109, 1. *Luc.* 20, 42.)
45. Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est?
46. Et nemo poterat ei respondere verbum; neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

CAPUT XXIII.

1. Tunc Jesus locutus est ad turbas et ad discipulos suos,
2. dicens: Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisæi. (II. *Esdr.* 8, 4.)
3. Omnia ergo, quæcumque dixerint vobis, servate, et facite: secundum opera vero eorum nolite facere, dicunt enim, et non faciunt.
4. Alligant enim onera gravia et importabilia, et imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea movere. (*Luc.* 11, 46. *Act.* 15, 10.)
5. Omnia vero opera sua faciunt,

ut videantur ab hominibus: dilatant enim phylacteria sua, et magnificant fimbrias. (*Num.* 15, 38.)
6. Amant autem primos recubitus in cœnis, et primas cathedras in synagogis,(*Marc.*12,38.*Luc.*11,43.)
7. et salutationes in foro, et vocari ab hominibus: Rabbi.
8. Vos autem nolite vocari Rabbi, unus est enim Magister vester: omnes autem vos fratres estis. (*Jac.* 3, 1.)
9. Et patrem nolite vocare vobis super terram, unus est enim Pater vester, qui in cœlis est. (*Mal.* 1, 6.)
10. Nec vocemini magistri, quia magister vester unus est, Christus.
11. Qui major est vestrum, erit minister vester.
12. Qui autem se exaltaverit, humiliabitur, et qui se humiliaverit, exaltabitur. (*Luc.* 14, 11.)
13. Væ autem vobis, Scribæ et Pharisæi, hypocritæ, quia clauditis regnum cœlorum ante homines: vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare.
14. Væ vobis, Scribæ et Pharisæi, hypocritæ, quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis judicium. (*Marc.*12,40. *Luc.*20,47.)
15. Væ vobis, Scribæ et Pharisæi, hypocritæ, quia circuitis mare et aridam, ut faciatis unum proselytum, et cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quam vos.
16. Væ vobis, duces cæci, qui dicitis: Quicumque juraverit per templum, nihil est: qui autem juraverit in auro templi, debet.
17. Stulti et cæci, quid enim majus est: aurum, an templum, quod sanctificat aurum?
18. Et: Quicumque juraverit in altari, nihil est: quicumque autem juraverit in dono, quod est super illud, debet.
19. Cæci, quid enim majus est: donum, an altare, quod sanctificat donum?
20. Qui ergo jurat in altari, jurat in eo, et in omnibus, quæ super illud sunt:
21. et quicumque juraverit in templo, jurat in illo, et in eo, qui habitat in ipso:
22. et qui jurat in cœlo, jurat in throno Dei, et in eo, qui sedet super eum.
23. Væ vobis, Scribæ et Pharisæi, hypocritæ, qui decimatis mentham, et anethum et cyminum, et reliquistis, quæ graviora sunt legis: judicium, et misericordiam et fidem: hæc oportuit facere, et illa non omittere. (*Mich.* 6, 8. *Luc.* 11, 42.)
24. Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.
25. Væ vobis, Scribæ et Pharisæi, hypocritæ, quia mundatis, quod deforis est calicis et paropsidis: intus autem pleni estis rapina et immunditia.
26. Pharisæe cæce, munda prius, quod intus est calicis et paropsidis, ut fiat id, quod deforis est, mundum.
27. Væ vobis, Scribæ, et Pharisæi, hypocritæ, quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ aforis parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitia:
28. sic et vos aforis quidem paretis hominibus justi, intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate.
29. Væ vobis, Scribæ et Pharisæi, hypocritæ, qui ædificatis sepulcra Prophetarum, et ornatis monumenta justorum,
30. et dicitis: Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine Prophetarum:
31. itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filii estis eorum, qui Prophetas occiderunt.
32. Et vos implete mensuram patrum vestrorum.
33. Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis a judicio gehennæ? (*Supr.* 3, 7.)
34. Ideo ecce, ego mitto ad vos prophetas, et sapientes et scribas, et ex illis occidetis, et crucifigetis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris, et persequemini de civitate in civitatem,
35. ut veniat super vos omnis san-

guis justus, qui effusus est super terram, a sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zachariæ, filii Barachiæ, quem occidistis inter templum et altare. (*Gen.* 4,8. *Hebr.* 11,4. II. *Par.* 24, 24. *Luc.* 11, 51.)

36. Amen, dico vobis: Venient hæc omnia super generationem istam.

37. Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, et lapidas eos, qui ad te missi sunt: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas: et noluisti? (*Luc.* 13, 34.)

38. Ecce, relinquetur vobis domus vestra deserta.

39. Dico enim vobis: Non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

CAPUT XXIV.

1. Et egressus Jesus de templo, ibat. Et accesserunt discipuli ejus, ut ostenderent ei ædificationes templi. (*Marc.* 13, 1. *Luc.* 21, 5.)

2. Ipse autem respondens dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen, dico vobis: non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruatur. *

3. Sedente autem eo super montem Oliveti, accesserunt ad eum discipuli secreto, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? et quod signum adventus tui, et consummationis sæculi? *(*Luc.* 19, 44.)

4. Et respondens Jesus dixit eis: Videte, ne quis vos seducat: (*Eph.* 5, 6. *Col.* 2, 18.)

5. multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus; et multos seducent.

6. Audituri enim estis prœlia, et opiniones prœliorum. Videte, ne turbemini: oportet enim hæc fieri, sed nondum est finis.

7. Consurget enim gens in gentem, et regnum in regnum, et erunt pestilentiæ et fames, et terræ motus per loca:

8. hæc autem omnia initia sunt dolorum.

9. Tunc tradent vos in tribulationem, et occident vos, et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. (*Supr.* 10, 17. *Luc.* 21, 12. *Joan.* 15, 20. — 16, 2.)

10. Et tunc scandalizabuntur multi, et invicem tradent, et odio habebunt invicem.

11. Et multi pseudoprophetæ surgent, et seducent multos.

12. Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet caritas multorum:

13. qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

14. Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus: et tunc veniet consummatio.

15. Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est a Daniele propheta, stantem in loco sancto, qui legit, intelligat: (*Dan.* 9, 27. *Marc.* 13, 14. *Luc.* 21, 20.)

16. tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes:

17. et qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua:

18. et qui in agro, non revertatur tollere tunicam suam.

19. Væ autem prægnantibus et nutrientibus in illis diebus.

20. Orate autem, ut non fiat fuga vestra in hieme vel sabbato. *

21. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. *(*Act.* 1, 12.)

22. Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro: sed propter electos breviabuntur dies illi.

23. Tunc si quis vobis dixerit: Ecce, hic est Christus, aut illic; nolite credere. (*Marc.* 13, 21. *Luc.* 17, 23.)

24. Surgent enim pseudochristi et pseudoprophetæ, et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.

25. Ecce, prædixi vobis.

26. Si ergo dixerint vobis: Ecce, in deserto est: nolite exire; ecce in penetralibus: nolite credere.

27. Sicut enim fulgur exit ab oriente, et paret usque in occidentem, ita erit et adventus Filii hominis.

28. Ubicumque fuerit corpus, illic

congregabuntur et aquilæ. (*Luc.* 17, 37.)
29. Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cœlo, et virtutes cœlorum commovebuntur: (*Isai.* 13, 10. *Ezech.* 32, 7. *Joel* 3, 15. *Marc.* 13, 24. *Luc.* 21, 25.)
30. et tunc parebit signum Filii hominis in cœlo: et tunc plangent omnes tribus terræ, et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, cum virtute multa et majestate. (*Apoc.* 1, 7.)
31. Et mittet Angelos suos cum tuba et voce magna, et congregabunt electos ejus a quatuor ventis, a summis cœlorum usque ad terminos eorum. (I. *Cor.* 15, 52. I. *Thes.* 4, 15.)
32. Ab arbore autem fici discite parabolam: Cum jam ramus ejus tener fuerit et folia nata, scitis, quia prope est æstas:
33. ita et vos, cum videritis hæc omnia, scitote, quia prope est in januis.
34. Amen, dico vobis: Quia non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant.
35. Cœlum et terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. (*Marc.* 13, 31.)
36. De die autem illa et hora nemo scit, neque Angeli cœlorum, nisi solus Pater.
37. Sicut autem in diebus Noe, ita erit et adventus Filii hominis: (*Gen.* 7, 7. *Luc.* 17, 26.)
38. sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes et bibentes, nubentes et nuptui tradentes, usque ad eum diem, quo intravit Noe in arcam,
39. et non cognoverunt, donec venit diluvium, et tulit omnes: ita erit et adventus Filii hominis.
40. Tunc duo erunt in agro, unus assumetur, et unus relinquetur:
41. duæ molentes in mola, una assumetur, et una relinquetur.
42. Vigilate ergo, quia nescitis, qua hora Dominus vester venturus sit.
43. Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur venturus esset, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam. (*Marc.* 13, 33. *Luc.* 12, 39.)
44. Ideo et vos estote parati, quia qua nescitis hora Filius hominis venturus est.
45. Quis, putas, est fidelis servus et prudens, quem constituit dominus suus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore?
46. Beatus ille servus, quem, cum venerit dominus ejus, invenerit sic facientem. (*Apoc.* 16, 15.)
47. Amen, dico vobis: quoniam super omnia bona sua constituet eum.
48. Si autem dixerit malus servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire:
49. et cœperit percutere conservos suos, manducet autem, et bibat cum ebriosis:
50. veniet dominus servi illius in die, qua non sperat, et hora, qua ignorat,
51. et dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis: illic erit fletus et stridor dentium. (*Supr.* 13, 42. *Infr.* 25, 30.)

CAPUT XXV.

1. Tunc simile erit regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierunt obviam sponso et sponsæ.
2. Quinque autem ex eis erant fatuæ, et quinque prudentes:
3. sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumserunt oleum secum:
4. prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.
5. Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes, et dormierunt.
6. Media autem nocte clamor factus est: Ecce, sponsus venit, exite obviam ei.
7. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, et ornaverunt lampades suas.
8. Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinquuntur.
9. Responderunt prudentes, dicentes: Ne forte non sufficiat nobis et

vobis: ite potius ad vendentes, et emite vobis.

10. Dum autem irent emere, venit sponsus, et quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est janua.

11. Novissime vero veniunt et reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.

12. At ille respondens, ait: Amen, dico vobis: nescio vos.

13. Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam.

14. Sicut enim homo peregre proficiscens, vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua. (*Marc.* 13,33.)

15. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem: et profectus est statim. (*Luc.* 19,12.)

16. Abiit autem, qui quinque talenta acceperat, et operatus est in eis, et lucratus est alia quinque.

17. Similiter et qui duo acceperat, lucratus est alia duo.

18. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, et abscondit pecuniam domini sui.

n19. Post multum verò temporis vepit dominus servorum illorum, et osuit rationem cum eis.

20. Et accedens, qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce, alia quinque superlucratus sum.

21. Ait illi dominus ejus: Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

22. Accessit autem et qui duo talenta acceperat, et ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce, alia duo lucratus sum.

23. Ait illi dominus ejus: Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

24. Accedens autem et qui unum talentum acceperat, ait: Domine, scio, quia homo durus es, metis, ubi non seminasti, et congregas, ubi non sparsisti:

25. et timens abii, et abscondi talentum tuum in terra: ecce, habes quod tuum est.

26. Respondens autem dominus ejus, dixit ei: Serve male et piger, sciebas, quia meto, ubi non semino, et congrego, ubi non sparsi:

27. oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, et veniens ego recepissem utique, quod meum est, cum usura.

28. Tollite itaque ab eo talentum, et date ei, qui habet decem talenta:

29. omni enim habenti dabitur, et abundabit: ei autem, qui non habet, et quod videtur habere, auferetur ab eo. (*Supr.* 13, 12. *Marc.* 4, 25. *Luc.* 8, 18. — 19, 26.)

30. Et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores: illic erit fletus et stridor dentium. (*Supr.* 22, 13.)

31. Cum autem venerit Filius hominis in majestate sua, et omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ,

32. et congregabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hœdis,

33. et statuet oves quidem a dexteris suis, hœdos autem a sinistris.

34. Tunc dicet rex his, qui a dexteris ejus erunt: Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi:

35. esurivi enim, et dedistis mihi manducare: sitivi, et dedistis mihi bibere: hospes eram, et collegistis me: (*Isai.* 58, 7. *Ezech.* 18, 7.)

36. nudus, et cooperuistis me: infirmus, et visitastis me: in carcere eram, et venistis ad me. (*Eccli.* 7,39.)

37. Tunc respondebunt ei justi, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, et pavimus te: sitientem, et dedimus tibi potum?

38. quando autem te vidimus hospitem, et collegimus te? aut nudum, et cooperuimus te?

39. au quando te vidimus infirmum, aut in carcere, et venimus ad te?

40. Et respondens rex, dicet illis: Amen, dico vobis: Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.

41. Tunc dicet et his, qui a sinistris erunt: Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, et angelis ejus: (*Psal.*6,9. *Supr.* 7, 23.)
42. esurivi enim, et non dedistis mihi manducare: sitivi, et non dedistis mihi potum:
43. hospes eram, et non collegistis me: nudus, et non cooperuistis me: infirmus, et in carcere, et non visitastis me.
44. Tunc respondebunt ei et ipsi, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, et non ministravimus tibi?
45. Tunc respondebit illis dicens: Amen, dico vobis: quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis.
46. Et ibunt hi in supplicium æternum: justi autem in vitam æternam. (*Dan.* 12, 2. *Joan.* 5, 29.)

CAPUT XXVI.

1. Et factum est, cum consummasset Jesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis:
2. Scitis, quia post biduum Pascha fiet, et Filius hominis tradetur, ut crucifigatur. (*Marc.* 14, 1. *Luc.* 22, 1.)
3. Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores populi in atrium principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas;
4. et consilium fecerunt, ut Jesum dolo tenerent, et occiderent.
5. Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.
6. Cum autem Jesus esset in Bethania, in domo Simonis leprosi, (*Marc.* 14, 8. *Joan.* 11, 2. — 12, 3.)
7. accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, et effudit super caput ipsius recumbentis.
8. Videntes autem discipuli, indignati sunt dicentes: Utquid perditio hæc?
9. potuit enim istud venundari multo, et dari pauperibus.
10. Sciens autem Jesus, ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me:
11. nam semper pauperes habetis vobiscum, me autem non semper habetis.
12. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit.
13. Amen, dico vobis: ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur et quod hæc fecit in memoriam ejus.
14. Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iscariotes, ad principes sacerdotum, (*Marc.* 14, 10. *Luc.* 22, 4.)
15. et ait illis: Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos.
16. Et exinde quærebat opportunitatem, ut eum traderet.
17. Prima autem die Azymorum accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: Ubi vis, paremus tibi comedere Pascha? (*Exod.* 12, 3. *Marc.* 14, 12. *Luc.* 22, 7.)
18. At Jesus dixit: Ite in civitatem ad quemdam, et dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum discipulis meis.
19. Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Jesus, et paraverunt Pascha.
20. Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis. (*Marc.* 14, 17. *Luc.* 22, 14.)
21. Et edentibus illis, dixit: Amen, dico vobis: quia unus vestrum me traditurus est. (*Joan.* 13, 21.)
22. Et contristati valde, cœperunt singuli dicere: Numquid ego sum, Domine?
23. At ipse respondens, ait: Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet.
24. Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. (*Psal.* 40, 10.)
25. Respondens autem qui, Judas

tradidit eum, dixit: Numquid ego sum, Rabbi? Ait illi: Tu dixisti.

26. Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, et ait: Accipite, et comedite: hoc est corpus meum. (I. *Cor.* 11, 24.)

27. Et accipiens calicem gratias egit, et dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes.

28. Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

29. Dico autem vobis: Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.

30. Et hymno dicto, exierunt in montem Oliveti.

31. Tunc dicit illis Jesus: Omnes vos scandalum patiemini in me, in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis. (*Zach.* 13, 7. *Marc.* 14, 27.—16, 7. *Joan.* 16, 32.)

32. Postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam. (*Infr.* 28, 7.)

33. Respondens autem Petrus ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.

34. Ait illi Jesus: Amen, dico tibi: quia in hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis.

35. Ait illi Petrus: Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt. (*Marc.* 14, 31. *Luc.* 22, 33. *Joan.* 13, 38.)

36. Tunc venit Jesus cum illis in villam, quæ dicitur Gethsemani, et dixit discipulis suis: Sedete hic, donec vadam illuc, et orem.

37. Et assumto Petro, et duobus filiis Zebedæi, cœpit contristari et mœstus esse.

38. Tunc ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, et vigilate mecum.

39. Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans et dicens: Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.

40. Et venit ad discipulos suos, et invenit eos dormientes, et dicit Petro: Sic non potuistis una hora vigilare mecum?

41. Vigilate, et orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promtus est, caro autem infirma.

42. Iterum secundo abiit, et oravit, dicens: Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

43. Et venit iterum, et invenit eos dormientes; erant enim oculi eorum gravati.

44. Et relictis illis, iterum abiit, et oravit tertio, eundem sermonem dicens.

45. Tunc venit ad discipulos suos, et dicit illis: Dormite jam, et requiescite: ecce, appropinquavit hora, et Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

46. Surgite, eamus: ecce, appropinquavit, qui me tradet.

47. Adhuc eo loquente, ecce, Judas unus de duodecim venit, et cum eo turba multa cum gladiis et fustibus, missi a principibus sacerdotum, et senioribus populi. (*Marc.* 14, 43. *Luc.* 22, 47. *Joan.* 18, 3.)

48. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum.

49. Et confestim accedens ad Jesum, dixit: Ave, Rabbi. Et osculatus est eum.

50. Dixitque illi Jesus: Amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt, et manus injecerunt in Jesum, et tenuerunt eum.

51. Et ecce, unus ex his, qui erant cum Jesu, extendens manum, exemit gladium suum, et percutiens servum principis sacerdotum amputavit auriculam ejus. (*Joan.* 18, 10.)

52. Tunc ait illi Jesus: Converte gladium tuum in locum suum: omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt. (*Gen.* 9, 6. *Apoc.* 13, 10.)

53. An putas, quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones Angelorum?

54. Quomodo ergo implebuntur

Scripturæ, quia sic oportet fieri? (*Isai.* 53, 10.)

55. In illa hora dixit Jesus turbis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere me: quotidie apud vos sedebam docens in templo, et non me tenuistis.

56. Hoc autem totum factum est, ut adimplerentur scripturæ Prophetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt. (*Thren.* 4, 20. *Marc.* 14, 50.)

57. At illi tenentes Jesum, duxerunt ad Caipham principem sacerdotum, ubi Scribæ et seniores convenerant. (*Luc.*22,54.*Joan.*18,24.)

58. Petrus autem sequebatur eum a longe, usque in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro, sedebat cum ministris,ut videret finem.

59. Principes autem sacerdotum, et omne concilium quærebant falsum testimonium contra Jesum, ut eum morti traderent;

60. et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes,

61. et dixerunt: Hic dixit: Possum destruere templum Dei, et post triduum reædificare illud. (*Joan.*2,19.)

62. Et surgens princeps sacerdotum ait illi: Nihil respondes ad ea, quæ isti adversum te testificantur?

63. Jesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus, Filius Dei.

64. Dicit illi Jesus: Tu dixisti; verumtamen dico vobis: Amodo videbitis Filium hominis sedentem a dexteris virtutis Dei, et venientem in nubibus cœli. (*Supr.* 16, 27. *Rom.* 14, 10. I. *Thess.* 4, 16.)

65. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemavit! quid adhuc egemus testibus? ecce, nunc audistis blasphemiam:

66. quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt: Reus est mortis.

67. Tunc exspuerunt in faciem ejus, et colaphis eum ceciderunt; alii autem palmas in faciem ejus dederunt, (*Isai.* 50, 6. *Marc.* 14, 65.)

68. dicentes: Prophetiza nobis, Christe, quis est, qui te percussit?

69. Petrus vero sedebat foris in atrio; et accessit ad eum una ancilla, dicens: Et tu cum Jesu Galilæo eras. (*Luc.* 22, 55. *Joan.* 18, 17.)

70. At ille negavit coram omnibus, dicens: Nescio, quid dicis.

71. Exeunte autem illo januam, vidit eum alia ancilla, et ait his, qui erant ibi: Et hic erat cum Jesu Nazareno. (*Marc.* 14, 69.)

72. Et iterum negavit cum juramento: Quia non novi hominem.

73. Et post pusillum accesserunt, qui stabant, et dixerunt Petro: Vere et tu ex illis es, nam et loquela tua manifestum te facit.

74. Tunc cœpit detestari, et jurare, quia non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit.

75. Et recordatus est Petrus verbi Jesu, quod dixerat: Prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras,flevit amare. (*Marc.*14,72.)

CAPUT XXVII.

1. Mane autem facto, consilium inierunt omnes principes sacerdotum et seniores populi adversus Jesum, ut eum morti traderent.

2. Et vinctum adduxerunt eum, et tradiderunt Pontio Pilato præsidi. (*Marc.* 15, 1. *Luc.* 23, 1. *Joan.* 18, 28.)

3. Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quod damnatus esset; pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus sacerdotum et senioribus,

4. dicens: Peccavi, tradens sanguinem justum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris.

5. Et projectis argenteis in templo, recessit, et abiens laqueo se suspendit. (*Act.* 1, 18.)

6. Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium sanguinis est.

7. Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum.

8. Propter hoc vocatus est ager ille

Haceldama, hoc est, ager sanguinis, usque in hodiernum diem. (*Act.* 1, 19.)

9. Tunc impletum est, quod dictum est per Jeremiam prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt a filiis Israel, (*Zach.* 11, 12.)

10. et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.

11. Jesus autem stetit ante præsidem, et interrogavit eum præses, dicens: Tu es Rex Judæorum? Dicit illi Jesus: Tu dicis. (*Marc.* 15, 2. *Luc.* 23, 3. *Joan.* 18, 33.)

12. Et cum accusaretur a principibus sacerdotum et senioribus, nihil respondit.

13. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis, quanta adversum te dicunt testimonia?

14. Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur præses vehementer.

15. Per diem autem solemnem consueverat præses populo dimittere unum vinctum, quem voluissent;

16. habebat autem tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barabbas.

17. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis, Barabbam, an Jesum, qui dicitur Christus?

18. Sciebat enim, quod per invidiam tradidissent eum.

19. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxor ejus, dicens: Nihil tibi, et justo illi: multa enim passa sum hodie per visum propter eum.

20. Principes autem sacerdotum et seniores persuaserunt populis, ut peterent Barabbam, Jesum vero perderent. (*Marc.* 15, 11. *Luc.* 23, 18. *Joan.* 18, 40. *Act.* 3, 14.)

21. Respondens autem præses ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbam.

22. Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Jesu, qui dicitur Christus?

23. Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis præses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur.

24. Videns autem Pilatus, quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, accepta aqua, lavit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum a sanguine justi hujus: vos videritis.

25. Et respondens universus populus dixit: Sanguis ejus super nos et super filios nostros.

26. Tunc dimisit illis Barabbam; Jesum autem flagellatum tradidit eis, ut crucifigeretur.

27. Tunc milites præsidis, suscipientes Jesum in prætorium, congregaverunt ad eum universam cohortem; (*Psal.* 21, 17. *Marc.* 15, 16.)

28. et exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei,

29. et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, et arundinem in dextera ejus. Et genu flexo ante eum illudebant ei, dicentes: Ave, rex Judæorum. *

30. Et exspuentes in eum, acceperunt arundinem, et percutiebant caput ejus. * (*Joan.* 19, 3.)

31. Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamyde, et induerunt eum vestimentis ejus, et duxerunt eum, ut crucifigerent.

32. Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem; hunc angariaverunt, ut tolleret crucem ejus. (*Marc.* 15, 21. *Luc.* 23, 26.)

33. Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod est Calvariæ locus. (*Marc.* 15, 22. *Luc.* 23, 33. *Joan.* 19, 17.)

34. Et dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. Et cum gustasset, noluit bibere.

35. Postquam autem crucifixerunt eum, diviserunt vestimenta ejus sortem mittentes, ut impleretur, quod dictum est per Prophetam dicentem: Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. (*Marc.* 15, 24. *Luc.* 23, 24. *Joan.* 19, 23. *Psal.* 21, 19.)

36. Et sedentes servabant eum.

37. Et imposuerunt super caput ejus causam ipsius scriptam: Hic est Jesus Rex Judæorum.

38. Tunc crucifixi sunt cum eo duo

latrones; unus a dexteris, et unus a sinistris.
39. Prætereuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua, (*Psal.* 21, 8. *Marc.* 15, 29.)
40. et dicentes: Vah, qui destruis templum Dei, et in triduo illud reædificas: salva temetipsum: si Filius Dei es, descende de cruce. *
41. Similiter et principes sacerdotum illudentes cum Scribis et senioribus dicebant: *(*Joan.* 2, 19.)
42. Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere: si rex Israel est, descendat nunc de cruce, et credimus ei: (*Sap.* 2, 18.)
43. confidit in Deo, liberet nunc, si vult eum; dixit enim: Quia Filius Dei sum. (*Psal.* 21, 9.)
44. Idipsum autem et latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.
45. A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad horam nonam.
46. Et circa horam nonam clamavit Jesus voce magna, dicens: Eli, Eli, lamma sabacthani? hoc est: Deus meus, Deus meus, utquid dereliquisti me? (*Psal.* 21, 2.)
47. Quidam autem illic stantes: et audientes, dicebant: Eliam vocat iste.
48. Et continuo currens unus ex eis acceptam spongiam implevit aceto, et imposuit arundini, et dabat ei bibere. (*Psal.* 68, 22.)
49. Ceteri vero dicebant: Sine, videamus, an veniat Elias liberans eum.
50. Jesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum.
51. Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum; et terra mota est, et petræ scissæ sunt, (II. *Par.* 3, 14.)
52. et monumenta aperta sunt; et multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt.
53. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis.
54. Centurio autem, et qui cum eo erant, custodientes Jesum, viso terræ motu et his, quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Vere Filius Dei erat iste.
55. Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ secutæ erant Jesum a Galilæa, ministrantes ei; (*Marc.* 15, 40.)
56. inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Jacobi, et Joseph mater, et mater filiorum Zebedæi.
57. Cum autem sero factum esset, venit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Joseph, qui et ipse discipulus erat Jesu; (*Marc.* 15, 43. *Luc.* 23, 50. *Joan.* 19, 38.)
58. hic accessit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu. Tunc Pilatus jussit reddi corpus.
59. Et accepto corpore, Joseph involvit illud in sindone munda;
60. et posuit illud in monumento suo novo, quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum ad ostium monumenti, et abiit.
61. Erat autem ibi Maria Magdalene, et altera Maria, sedentes contra sepulcrum.
62. Altera autem die, quæ est post Parasceven, convenerunt principes sacerdotum et Pharisæi ad Pilatum,
63. dicentes: Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam.
64. Jube ergo custodiri sepulcrum usque in diem tertium, ne forte veniant discipuli ejus, et furentur eum, et dicant plebi: Surrexit a mortuis; et erit novissimus error pejor priore.
65. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam, ite, custodite, sicut scitis.
66. Illi autem abeuntes, munierunt sepulcrum, signantes lapidem, cum custodibus.

CAPUT XXVIII.

1. Vespere autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene, et altera Maria videre sepulcrum. (*Marc.* 16, 1. *Joan.* 20, 11.)
2. Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cœlo, et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum;

3. erat autem aspectus ejus sicut fulgur, et vestimentum ejus sicut nix.
4. Præ timore autem ejus exterriti sunt custodes, et facti sunt velut mortui.
5. Respondens autem Angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos, scio enim, quod Jesum, qui crucifixus est, quæritis:
6. non est hic, surrexit enim, sicut dixit: venite, et videte locum, ubi positus erat Dominus.
7. Et cito euntes, dicite discipulis ejus, quia surrexit: et ecce præcedit vos in Galilæam, ibi eum videbitis: ecce, prædixi vobis. (*Supr.* 26, 32.)
8. Et exierunt cito de monumento cum timore et gaudio magno, currentes nuntiare discipulis ejus.
9. Et ecce, Jesus occurrit illis, dicens: Avete. Illæ autem accesserunt, et tenuerunt pedes ejus, et adoraverunt eum.
10. Tunc ait illis Jesus: Nolite timere: ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilæam: ibi me videbunt.
11. Quæ cum abiissent, ecce, quidam de custodibus venerunt in civitatem, et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia, quæ facta fuerant.
12. Et congregati cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus,
13. dicentes: Dicite, quia discipuli ejus nocte venerunt, et furati sunt eum, nobis dormientibus.
14. Et si hoc auditum fuerit a præside, nos suadebimus ei, et securos vos faciemus.
15. At illi accepta pecunia, fecerunt, sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum istud apud Judæos, usque in hodiernum diem. *(*Marc.* 16,15.)
16. Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam in montem, ubi constituerat illis Jesus.
17. Et videntes eum adoraverunt; quidam autem dubitaverunt.
18. Et accedens Jesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in cœlo, et in terra:
19. euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti: *
20. docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis: et ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

CAPUT I.

1. Initium Evangelii Jesu Christi, Filii Dei.
2. Sicut scriptum est in Isaia propheta: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. (*Mal.* 3, 1.)
3. Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. (*Mat.* 3, 3.)
4. Fuit Joannes in deserto baptizans, et prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.
5. Et egrediebatur ad eum omnis Judææ regio, et Jerosolymitæ universi, et baptizabantur ab illo in Jordanis flumine, confitentes peccata sua. (*Mat.* 3, 5.)
6. Et erat Joannes vestitus pilis cameli et zona pellicea circa lumbos ejus, et locustas et mel silvestre edebat. Et prædicabat dicens: (*Lev.* 11, 22. *Mat.* 3, 4.)
7. Venit fortior me post me, cujus non sum dignus procumbens solvere corrigiam calceamentorum ejus. (*Mat.* 3, 11.)
8. Ego baptizavi vos aqua: ille

vero baptizabit vos Spiritu sancto. (*Act.* 2, 4. — 11, 16. — 19, 4.)

9. Et factum est, in diebus illis venit Jesus a Nazareth Galilææ, et baptizatus est a Joanne in Jordane.

10. Et statim ascendens de aqua, vidit cœlos apertos, et Spiritum tamquam columbam descendentem, et manentem in ipso. (*Luc.* 3, 22. *Joan.* 1, 32.)

11. Et vox facta est de cœlis: Tu es Filius meus dilectus, in te complacui.

12. Et statim Spiritus expulit eum in desertum. (*Mat.* 4, 1.)

13. Et erat in deserto quadraginta diebus, et quadraginta noctibus; et tentabatur a satana; eratque cum bestiis, et Angeli ministrabant illi.

14. Postquam autem traditus est Joannes, venit Jesus in Galilæam, prædicans Evangelium regni Dei, (*Mat.* 4, 12.)

15. et dicens: Quoniam impletum est tempus, et appropinquavit regnum Dei: pœnitemini, et credite Evangelio.

16. Et præteriens secus mare Galilææ, vidit Simonem, et Andream fratrem ejus, mittentes retia in mare (erant enim piscatores), (*Mat.* 4, 18.)

17. et dixit eis Jesus: Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum.

18. Et protinus relictis retibus secuti sunt eum.

19. Et progressus inde pusillum, vidit Jacobum Zebedæi et Joannem fratrem ejus, et ipsos componentes retia in navi:

20. et statim vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedæo in navi cum mercenariis, secuti sunt eum.

21. Et ingrediuntur Capharnaum; et statim sabbatis ingressus in synagogam, docebat eos. (*Mat.* 4, 13. *Luc.* 4, 31.)

22. Et stupebant super doctrina ejus; erat enim docens eos, quasi potestatem habens, et non sicut Scribæ. (*Mat.* 7, 28.)

23. Et erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo, et exclamavit, (*Luc.* 4, 33.)

24. dicens: Quid nobis, et tibi, Jesu Nazarene: venisti perdere nos? scio, qui sis, Sanctus Dei.

25. Et comminatus est ei Jesus, dicens: Obmutesce, et exi de homine.

26. Et discerpens eum spiritus immundus, et exclamans voce magna exiit ab eo.

27. Et mirati sunt omnes, ita ut conquirerent inter se dicentes: Quidnam est hoc? quænam doctrina hæc nova? quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat, et obediunt ei.

28. Et processit rumor ejus statim in omnem regionem Galilææ.

29. Et protinus egredientes de synagoga, venerunt in domum Simonis et Andreæ cum Jacobo et Joanne. (*Mat.* 8, 14. *Luc.* 4, 38.)

30. Decumbebat autem socrus Simonis febricitans, et statim dicunt ei de illa.

31. Et accedens elevavit eam, apprehensa manu ejus; et continuo dimisit eam febris; et ministrabat eis.

32. Vespere autem facto, cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes male habentes, et dæmonia habentes;

33. et erat omnis civitas congregata ad januam.

34. Et curavit multos, qui vexabantur variis languoribus, et dæmonia multa ejiciebat, et non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum. (*Luc.* 4, 41.)

35. Et diluculo valde surgens, egressus abiit in desertum locum, ibique orabat.

36. Et prosecutus est eum Simon, et qui cum illo erant.

37. Et cum invenissent eum, dixerunt ei: Quia omnes quærunt te.

38. Et ait illis: Eamus in proximos vicos et civitates, ut et ibi prædicem: ad hoc enim veni.

39. Et erat prædicans in synagogis eorum et in omni Galilæa, et dæmonia ejiciens.

40. Et venit ad eum leprosus deprecans eum, et genu flexo dixit

ei: Si vis, potes me mundare. (*Mat.* 8, 2.)

41. Jesus autem misertus ejus, extendit manum suam, et tangens eum, ait illi: Volo, mundare.

42. Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, et mundatus est.

43. Et comminatus est ei, statimque ejecit illum;

44. et dicit ei: Vide, nemini dixeris, sed vade, ostende te principi sacerdotum, et offer pro emundatione tua, quæ præcepit Moyses in testimonium illis. (*Lev.* 14, 2.)

45. At ille egressus cœpit prædicare, et diffamare sermonem, ita ut jam non posset manifeste introire in civitatem, sed foris in desertis locis esset; et conveniebant ad eum undique.

CAPUT II.

1. Et iterum intravit Capharnaum post dies, (*Mat.* 9, 1.)

2. et auditum est, quod in domo esset; et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad januam; et loquebatur eis verbum.

3. Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui a quatuor portabatur. (*Luc.* 5, 18.)

4. Et cum non possent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum, ubi erat; et patefacientes submiserunt grabatum, in quo paralyticus jacebat.

5. Cum autem vidisset Jesus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

6. Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, et cogitantes in cordibus suis:

7. Quid hic sic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? (*Job* 14, 4. *Isai.* 43, 25.)

8. Quo statim cognito Jesus spiritu suo, quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris? (*Mat.* 9, 4.)

9. Quid est facilius dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata; an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, et ambula?

10. Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico:)

11. Tibi dico: Surge, tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam.

12. Et statim surrexit ille, et sublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, et honorificarent Deum, dicentes: Quia nunquam sic vidimus.

13. Et egressus est rursus ad mare; omnisque turba veniebat ad eum, et docebat eos.

14. Et cum præteriret, vidit Levi Alphæi sedentem ad telonium, et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. (*Mat.* 9, 9.)

15. Et factum est, cum accumberet in domo illius, multi publicani et peccatores simul discumbebant cum Jesu et discipulis ejus; erant enim multi, qui et sequebantur eum.

16. Et Scribæ et Pharisæi videntes, quia manducaret cum publicanis et peccatoribus, dicebant discipulis ejus: Quare cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit Magister vester?

17. Hoc audito Jesus ait illis: Non necesse habent sani medico, sed qui male habent: non enim veni vocare justos, sed peccatores. (I. *Tim.* 1, 15.)

18. Et erant discipuli Joannis, et Pharisæi jejunantes, et veniunt, et dicunt illi: Quare discipuli Joannis et Pharisæorum jejunant: tui autem discipuli non jejunant?

19. Et ait illis Jesus: Numquid possunt filii nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est, jejunare? Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt jejunare.

20. Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus, et tunc jejunabunt in illis diebus. (*Mat.* 9, 15.)

21. Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri, alioquin aufert supplementum novum a veteri; et major scissura fit.

22. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres, alioquin dirumpet vinum utres, et vinum effundetur, et utres peribunt: sed vinum novum in utres novos mitti debet.

23. Et factum est iterum, cum Dominus sabbatis ambularet per sata, et discipuli ejus cœperunt progredi, et vellere spicas. (*Mat.* 12, 1.)

24. Pharisæi autem dicebant ei: Ecce, quid faciunt sabbatis, quod non licet?

25. Et ait illis: Nunquam legistis, quid fecerit David, quando necessitatem habuit, et esuriit ipse, et qui cum eo erant? (I. *Reg.* 21, 6.)

26. quomodo introivit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum, et panes propositionis manducavit, quos non licebat manducare, nisi sacerdotibus, et dedit eis, qui cum eo erant? (*Lev.* 24, 9.)

27. Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum est, et non homo propter sabbatum.

28. Itaque dominus est Filius hominis, etiam sabbati.

CAPUT III.

1. Et introivit iterum in synagogam; et erat ibi homo habens manum aridam. (*Mat.* 12, 9.)

2. Et observabant eum, si sabbatis curaret, ut accusarent illum.

3. Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium.

4. Et dicit eis: Licet sabbatis benefacere, an male? animam salvam facere, an perdere? At illi tacebant.

5. Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit; et restituta est manus illi.

6. Exeuntes autem Pharisæi statim cum Herodianis consilium faciebant adversus eum, quomodo eum perderent. (*Mat.* 12, 14.)

7. Jesus autem cum discipulis suis secessit ad mare; et multa turba a Galilæa et Judæa secuta est eum,

8. et ab Jerosolymis et ab Idumæa, et trans Jordanem; et qui circa Tyrum et Sidonem, multitudo magna, audientes, quæ faciebat, venerunt ad eum.

9. Et dixit discipulis suis, ut navicula sibi deserviret propter turbam, ne comprimerent eum;

10. multos enim sanabat, ita ut irruerent in eum, ut illum tangerent, quotquot habebant plagas.

11. Et spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei, et clamabant dicentes:

12. Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis, ne manifestarent illum.

13. Et ascendens in montem vocavit ad se, quos voluit ipse; et venerunt ad eum.

14. Et fecit, ut essent duodecim cum illo, et ut mitteret eos prædicare. (*Mat.* 10, 1. *Luc.* 6, 13.)

15. Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, et ejiciendi dæmonia.

16. Et imposuit Simoni nomen, Petrus;

17. et Jacobum Zebedæi et Joannem fratrem Jacobi, et imposuit eis nomina Boanerges, quod est, Filii tonitrui;

18. et Andream et Philippum, et Bartholomæum et Matthæum, et Thomam et Jacobum Alphæi, et Thaddæum et Simonem Cananæum,

19. et Judam Iscariotem, qui et tradidit illum.

20. Et veniunt ad domum; et convenit iterum turba, ita ut non possent neque panem manducare.

21. Et cum audissent sui, exierunt tenere eum; dicebant enim: Quoniam in furorem versus est.

22. Et Scribæ, qui ab Jerosolymis descenderant, dicebant: Quoniam Beelzebub habet, et quia in principe dæmoniorum ejicit dæmonia. (*Mat.* 9, 34.)

23. Et convocatis eis in parabolis dicebat illis: Quomodo potest satanas satanam ejicere?

24. Et si regnum in se dividatur, non potest regnum illud stare.

25. Et si domus super semetipsam dispertiatur, non potest domus illa stare.

26. Et si satanas consurrexerit in semetipsum, dispertitus est, et non poterit stare, sed finem habet.

27. Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere, nisi prius

fortem alliget, et tunc domum ejus diripiet.

28. Amen, dico vobis: Quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, et blasphemiæ, quibus blasphemaverint: (*Mat.* 12, 31.)

29. qui autem blasphemaverit in Spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti.

30. Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet.

31. Et veniunt mater ejus et fratres, et foris stantes miserunt ad eum vocantes eum, (*Mat.* 12, 46.)

32. et sedebat circa eum turba; et dicunt ei: Ecce, mater tua et fratres tui foris quærunt te.

33. Et respondens eis, ait: Quæ est mater mea, et fratres mei?

34. Et circumspiciens eos, qui in circuitu ejus sedebant, ait: Ecce mater mea, et fratres mei.

35. Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, et soror mea, et mater est.

CAPUT IV.

1. Et iterum cœpit docere ad mare; et congregata est ad eum turba multa, ita ut navim ascendens sederet in mari, et omnis turba circa mare super terram erat; (*Mat.* 13, 1.)

2. et docebat eos in parabolis multa, et dicebat illis in doctrina sua:

3. Audite: Ecce, exiit seminans ad seminandum.

4. Et dum seminat, aliud cecidit circa viam, et venerunt volucres cœli, et comederunt illud.

5. Aliud vero cecidit super petrosa, ubi non habuit terram multam, et statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terræ:

6. et quando exortus est sol, exæstuavit, et eo, quod non habebat radicem, exaruit.

7. Et aliud cecidit in spinas, et ascenderunt spinæ, et suffocaverunt illud, et fructum non dedit.

8. Et aliud cecidit in terram bonam, et dabat fructum ascendentem et crescentem, et afferebat unum triginta, unum sexaginta, et unum centum.

9. Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat.

10. Et cum esset singularis, interrogaverunt eum hi, qui cum eo erant, duodecim, parabolam.

11. Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem, qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt,

12. ut videntes videant, et non videant, et audientes audiant, et non intelligant, nequando convertantur, et dimittantur eis peccata. (*Mat.* 13, 14.)

13. Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? et quomodo omnes parabolas cognoscetis?

14. Qui seminat, verbum seminat.

15. Hi autem sunt, qui circa viam, ubi seminatur verbum, et cum audierint, confestim venit satanas, et aufert verbum, quod seminatum est in cordibus eorum.

16. Et hi sunt similiter, qui super petrosa seminantur, qui cum audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud,

17. et non habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione et persecutione propter verbum, confestim scandalizantur.

18. Et alii sunt, qui in spinis seminantur: hi sunt, qui verbum audiunt, (I. *Tim.* 6, 17.)

19. et ærumnæ sæculi, et deceptio divitiarum, et circa reliqua concupiscentiæ introeuntes suffocant verbum, et sine fructu efficitur.

20. Et hi sunt, qui super terram bonam seminati sunt, qui audiunt verbum, et suscipiunt, et fructificant, unum triginta, unum sexaginta, et unum centum.

21. Et dicebat illis: Numquid venit lucerna, ut sub modio ponatur, aut sub lecto? nonne ut super candelabrum ponatur? (*Mat.* 5, 15.)

22. Non est enim aliquid absconditum, quod non manifestetur: nec factum est occultum, sed ut in palam veniat. (*Mat.* 10, 26.)

23. Si quis habet aures audiendi, audiat.

24. Et dicebat illis: Videte, quid audiatis. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, et adjicietur vobis. (*Mat.* 7, 2. *Luc.* 6, 38.)

25. Qui enim habet, dabitur illi, et qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo. (*Mat.* 25, 29.)

26. Et dicebat: Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo jaciat sementem in terram,

27. et dormiat, et exsurgat nocte et die, et semen germinet, et increscat, dum nescit ille.

28. Ultro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica.

29. Et cum produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest messis.

30. Et dicebat: Cui assimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud?

31. Sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus, quæ sunt in terra: (*Mat.* 13, 31.)

32. et cum seminatum fuerit, ascendit, et fit majus omnibus oleribus, et facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra ejus aves cœli habitare.

33. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire;

34. sine parabola autem non loquebatur eis; seorsum autem discipulis suis disserebat omnia.

35. Et ait illis in illa die, cum sero esset factum: Transeamus contra.

36. Et dimittentes turbam, assumunt eum ita, ut erat in navi; et aliæ naves erant cum illo. (*Mat.* 8, 23.)

37. Et facta est procella magna venti, et fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis.

38. Et erat ipse in puppi super cervical dormiens; et excitant eum, et dicunt illi: Magister, non ad te pertinet, quia perimus?

39. Et exsurgens comminatus est vento, et dixit mari: Tace, obmutesce. Et cessavit ventus, et facta est tranquillitas magna.

40. Et ait illis: Quid timidi estis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, et dicebant ad alterutrum: Quis, putas, est iste, quia et ventus et mare obediunt ei?

CAPUT V.

1. Et venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum. (*Mat.* 8, 28.)

2. Et exeunti ei de navi, statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo,

3. qui domicilium habebat in monumentis, et neque catenis jam quisquam poterat eum ligare,

4. quoniam sæpe compedibus et catenis vinctus, dirupisset catenas, et compedes comminuisset, et nemo poterat eum domare;

5. et semper die ac nocte in monumentis et in montibus erat, clamans et concidens se lapidibus.

6. Videns autem Jesum a longe, cucurrit, et adoravit eum,

7. et clamans voce magna dixit: Quid mihi, et tibi, Jesu, Fili Dei altissimi? adjuro te per Deum, ne me torqueas.

8. Dicebat enim illi: Exi, spiritus immunde, ab homine.

9. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus.

10. Et deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem.

11. Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, pascens.*

12. Et deprecabantur eum spiritus dicentes: Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus. *(*Mat.* 8, 30.)

13. Et concessit eis statim Jesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos; et magno impetu grex præcipitatus est in mare ad duo millia, et suffocati sunt in mari.

14. Qui autem pascebant eos, fugerunt, et nuntiaverunt in civitatem et in agros. Et egressi sunt videre, quid esset factum,

15. et veniunt ad Jesum, et vident illum, qui a dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, et sanæ mentis; et timuerunt.

16. Et narraverunt illis, qui vide-

rant, qualiter factum esset ei, qui dæmonium habuerat, et de porcis.
17. Et rogare cœperunt eum, ut discederet de finibus eorum.
18. Cumque ascenderet navim, cœpit illum deprecari, qui a dæmonio vexatus fuerat, ut esset cum illo,
19. et non admisit eum, sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia illis, quanta tibi Dominus fecerit, et misertus sit tui.
20. Et abiit, et cœpit prædicare in Decapoli, quanta sibi fecisset Jesus; et omnes mirabantur.
21. Et cum transcendisset Jesus in navi rursum trans fretum, convenit turba multa ad eum, et erat circa mare.
22. Et venit quidam de archisynagogis nomine Jairus, et videns eum procidit ad pedes ejus, (*Mat*. 9, 18.)
23. et deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis est, veni, impone manum super eam, ut salva sit, et vivat.
24. Et abiit cum illo, et sequebatur eum turba multa; et comprimebant eum.
25. Et mulier, quæ erat in profluvio sanguinis annis duodecim,
26. et fuerat multa perpessa a compluribus medicis, et erogaverat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat,
27. cum audisset de Jesu, venit in turba retro, et tetigit vestimentum ejus;
28. dicebat enim: Quia si vel vestimentum ejus tetigero, salva ero.
29. Et confestim siccatus est fons sanguinis ejus, et sensit corpore, quia sanata esset a plaga.
30. Et statim Jesus in semetipso cognoscens virtutem, quæ exierat de illo, conversus ad turbam, ajebat: Quis tetigit vestimenta mea?
31. Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimentem te, et dicis: Quis me tetigit?
32. Et circumspiciebat videre eam, quæ hoc fecerat.
33. Mulier vero timens et tremens, sciens, quod factum esset in se, venit et procidit ante eum, et dixit ei omnem veritatem.
34. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace, et esto sana a plaga tua. *
35. Adhuc eo loquente, veniunt ab archisynagogo, dicentes: Quia filia tua mortua est, quid ultra vexas Magistrum? * (*Luc*. 7,50.—8,48.)
36. Jesus autem audito verbo, quod dicebatur, ait archisynagogo: Noli timere, tantummodo crede.
37. Et non admisit quemquam se sequi nisi Petrum, et Jacobum et Joannem fratrem Jacobi.
38. Et veniunt in domum archisynagogi, et videt tumultum, et flentes et ejulantes multum.
39. Et ingressus, ait illis: Quid turbamini, et ploratis? puella non est mortua, sed dormit.
40. Et irridebant eum. Ipse vero ejectis omnibus assumit patrem et matrem puellæ, et qui secum erant, et ingreditur, ubi puella erat jacens.
41. Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi, quod est interpretatum: Puella (tibi dico) surge.
42. Et confestim surrexit puella, et ambulabat, erat autem annorum duodecim; et obstupuerunt stupore magno.
43. Et præcepit illis vehementer, ut nemo id sciret, et dixit dari illi manducare.

CAPUT VI.

1. Et egressus inde, abiit in patriam suam, et sequebantur eum discipuli sui;
2. et facto sabbato cœpit in synagoga docere, et multi audientes admirabantur in doctrina ejus, dicentes: Unde huic hæc omnia, et quæ est sapientia, quæ data est illi, et virtutes tales, quæ per manus ejus efficiuntur?
3. Nonne hic est faber, filius Mariæ, frater Jacobi et Joseph, et Judæ et Simonis? nonne et sorores ejus hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo. (*Mat*. 13, 55.)
4. Et dicebat illis Jesus: Quia non est Propheta sine honore nisi in patria sua, et in domo sua et in cognatione sua. (*Mat*. 13, 57. *Joan*. 4, 44.)
5. Et non poterat ibi virtutem ullam

facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curavit;
6. et mirabatur propter incredulitatem eorum, et circuibat castella in circuitu docens.
7. Et vocavit duodecim, et cœpit eos mittere binos, et dabat illis potestatem spirituum immundorum. *
8. Et præcepit eis, ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum; non peram, non panem, neque in zona æs, *(*Mat.* 10, 1.)
9. sed calceatos sandaliis, et ne induerentur duabus tunicis. *
10. Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum, illic manete, donec exeatis inde: *(*Act.* 12, 8.)
11. et quicumque non receperint vos, nec audierint vos, exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis. (*Mat.* 10, 14. *Luc.* 9, 5. *Act.* 13, 51. — 18, 6.)
12. Et exeuntes prædicabant, ut pœnitentiam agerent;
13. et dæmonia multa ejiciebant, et ungebant oleo multos ægros, et sanabant. (*Jac.* 5, 14.)
14. Et audivit rex Herodes (manifestum enim factum est nomen ejus), et dicebat: Quia Joannes Baptista resurrexit a mortuis, et propterea virtutes operantur in illo. *
15. Alii autem dicebant: Quia Elias est. Alii vero dicebant: Quia propheta est, quasi unus ex prophetis.
16. Quo audito Herodes ait: Quem ego decollavi Joannem, hic a mortuis resurrexit. *(*Mat.* 14, 1.)
17. Ipse enim Herodes misit, ac tenuit Joannem, et vinxit eum in carcere propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. (*Luc.* 3, 19.)
18. Dicebat enim Joannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. (*Lev.* 18, 16.)
19. Herodias autem insidiabatur illi, et volebat occidere eum; nec poterat.
20. Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum et sanctum; et custodiebat eum, et audito eo multa faciebat, et libenter eum audiebat.
21. Et cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit principibus, et tribunis et primis Galilææ;
22. cumque introisset filia ipsius Herodiadis, et saltasset, et placuisset Herodi simulque recumbentibus, rex ait puellæ: Pete a me, quod vis, et dabo tibi;
23. et juravit illi: Quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei. (*Esth.* 5, 6.)
24. Quæ cum exisset, dixit matri suæ? Quid petam? At illa dixit: Caput Joannis Baptistæ.
25. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petivit dicens: Volo, ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ.
26. Et contristatus est rex; propter jusjurandum, et propter simul discumbentes noluit eam contristare,
27. sed misso spiculatore præcepit afferri caput ejus in disco. Et decollavit eum in carcere,
28. et attulit caput ejus in disco; et dedit illud puellæ, et puella dedit matri suæ.
29. Quo audito, discipuli ejus venerunt, et tulerunt corpus ejus, et posuerunt illud in monumento. *
30. Et convenientes Apostoli ad Jesum, renuntiaverunt ei omnia, quæ egerant et docuerant. *(*Mat.* 14,12.)
31. Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum, et requiescite pusillum. Erant enim, qui veniebant et redibant, multi; et nec spatium manducandi habebant. (*Mat.* 14,13.)
32. Et ascendentes in navim, abierunt in desertum locum seorsum.
33. Et viderunt eos abeuntes, et cognoverunt multi; et pedestres de omnibus civitatibus concurrerunt illuc, et prævenerunt eos.
34. Et exiens vidit turbam multam Jesus, et misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem, et cœpit illos docere multa. (*Mat.* 9, 36. — 14, 14.)
35. Et cum jam hora multa fieret, accesserunt discipuli ejus, dicentes: Desertus est locus hic, et jam hora præteriit:
36. dimitte illos, ut euntes in pro-

ximas villas et vicos emant sibi cibos, quos manducent. (*Luc.* 9, 12.)

37. Et respondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, et dabimus illis manducare.

38. Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, et videte. Et cum cognovissent, dicunt: Quinque, et duos pisces.

39. Et præcepit illis, ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super viride fœnum. (*Joan.* 6, 10.)

40. Et discubuerunt in partes per centenos et quinquagenos.

41. Et acceptis quinque panibus et duobus piscibus, intuens in cœlum, benedixit, et fregit panes, et dedit discipulis suis, ut ponerent ante eos; et duos pisces divisit omnibus. (*Mat.* 14, 24.)

42. Et manducaverunt omnes, et saturati sunt.

43. Et sustulerunt reliquias, fragmentorum duodecim cophinos plenos; et de piscibus.

44. Erant autem qui manducaverunt quinque millia virorum.

45. Et statim coegit discipulos suos ascendere navim, ut præcederent eum trans fretrum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum.

46. Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare.

47. Et cum sero esset, erat navis in medio mari, et ipse solus in terra;

48. et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis), et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare, et volebat præterire eos.

49. At illi, ut viderunt eum ambulantem supra mare, putaverunt phantasma esse, et exclamaverunt.

50. Omnes enim viderunt eum, et conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, et dixit eis: Confidite, ego sum, nolite timere.

51. Et ascendit ad illos in navim, et cessavit ventus. Et plus magis intra se stupebant;

52. non enim intellexerunt de panibus, erat enim cor eorum obcæcatum.

53. Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesareth, et applicuerunt. (*Mat.* 14, 34.)

54. Cumque egressi essent de navi, continuo cognoverunt eum;

55. et percurrentes universam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui se male habebant, circumferre, ubi audiebant eum esse.

56. Et quocumque introibat in vicos, vel in villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos, et deprecabantur eum, ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent; et quotquot tangebant eum, salvi fiebant.

CAPUT VII.

1. Et conveniunt ad eum Pharisæi, et quidam de Scribis, venientes ab Jerosolymis.

2. Et cum vidissent quosdam ex discipulis ejus, communibus manibus, id est, non lotis, manducare panes, vituperaverunt. (*Mat.* 15, 2.)

3. Pharisæi enim et omnes Judæi, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum;

4. et a foro nisi baptizentur, non comedunt; et alia multa sunt, quæ tradita sunt illis servare, baptismata calicum et urceorum, et æramentorum et lectorum;

5. et interrogabant eum Pharisæi et Scribæ: Quare discipuli tui non ambulant juxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

6. At ille respondens, dixit eis: Bene prophetavit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me: (*Isai.* 29, 13.)

7. in vanum autem me colunt, docentes doctrinas et præcepta hominum.

8. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata urceorum et calicum, et alia similia his facitis multa.

9. Et dicebat illis: Bene irritum

facitis præceptum Dei, ut traditionem vestram servetis.
10. Moyses enim dixit: Honora patrem tuum et matrem tuam; et: Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. (*Mat.* 15, 4.)
11. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri aut matri, Corban (quod est donum), quodcumque ex me tibi profuerit:
12. et ultra non dimittitis eum quidquam facere patri suo, aut matri,
13. rescindentes verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis: et similia hujusmodi multa facitis.
14. Et advocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me, omnes, et intelligite. (*Mat.* 15, 10.)
15. Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare, sed quæ de homine procedunt, illa sunt, quæ communicant hominem.
16. Si quis habet aures audiendi, audiat.
17. Et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum discipuli ejus parabolam.
18. Et ait illis: Sic et vos imprudentes estis? Non intelligitis, quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum communicare,
19. quia non intrat in cor ejus, sed in ventrem vadit, et in secessum exit, purgans omnes escas?
20. Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.
21. Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, (*Gen.* 6, 5.)
22. furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia.
23. Omnia hæc mala ab intus procedunt, et communicant hominem.
24. Et inde surgens abiit in fines Tyri et Sidonis; et ingressus domum, neminem voluit scire, et non potuit latere. (*Mat.* 15, 21.)
25. Mulier enim statim, ut audivit de eo, cujus filia habebat spiritum immundum, intravit, et procidit ad pedes ejus.
26. Erat enim mulier gentilis, Syrophœnissa genere. Et rogabat eum, ut dæmonium ejiceret de filia ejus.
27. Qui dixit illi: Sine prius saturari filios: non est enim bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus.
28. At illa respondit, et dixit illi: Utique, Domine, nam et catelli comedunt sub mensa de micis puerorum.
29. Et ait illi: Propter hunc sermonem vade, exiit dæmonium a filia tua.
30. Et cum abiisset domum suam, invenit puellam jacentem supra lectum, et dæmonium exiisse.
31. Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.
32. Et adducunt ei surdum et mutum, et deprecabantur eum, ut imponat illi manum. (*Mat.* 9, 32.)
33. Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas ejus et exspuens, tetigit linguam ejus,
34. et suspiciens in cœlum, ingemuit, et ait illi: Ephphetha, quod est: Adaperire.
35. Et statim apertæ sunt aures ejus, et solutum est vinculum linguæ ejus; et loquebatur recte.
36. Et præcepit illis, ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant;
37. et eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit: et surdos fecit audire, et mutos loqui.

CAPUT VIII.

1. In diebus illis iterum cum turba multa esset, nec haberent, quod manducarent, convocatis discipulis, ait illis: (*Mat.* 15, 32.)
2. Misereor super turbam, quia, ecce, jam triduo sustinent me, nec habent, quod manducent;
3. et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in via, quidam enim ex eis de longe venerunt.

4. Et responderunt ei discipuli sui: Unde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?
5. Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem.
6. Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, et dabat discipulis suis, ut apponerent; et apposuerunt turbæ.
7. Et habebant pisciculos paucos; et ipsos benedixit, et jussit apponi.
8. Et manducaverunt, et saturati sunt, et sustulerunt, quod superaverat de fragmentis, septem sportas.
9. Erant autem, qui manducaverant, quasi quatuor millia; et dimisit eos.
10. Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha.
11. Et exierunt Pharisæi, et cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo signum de cœlo, tentantes eum. (*Mat.* 16, 1.)
12. Et ingemiscens spiritu, ait: Quid generatio ista signum quærit? Amen, dico vobis: si dabitur generationi isti signum.
13. Et dimittens eos, ascendit iterum navim, et abiit trans fretum.
14. Et obliti sunt panes sumere; et nisi unum panem non habebant secum in navi. (*Mat.* 16, 5.)
15. Et præcipiebat eis, dicens: Videte, et cavete a fermento Pharisæorum, et fermento Herodis.
16. Et cogitabant, ad alterutrum dicentes: Quia panes non habemus.
17. Quo cognito, ait illis Jesus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoscitis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor vestrum?
18. Oculos habentes non videtis? et aures habentes non auditis? Nec recordamini, (*Supr.* 6, 41. *Joan.* 6, 11.)
19. quando quinque panes fregi in quinque millia: quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: Duodecim.
20. Quando et septem panes in quatuor millia: quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei: Septem.
21. Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis?
22. Et veniunt Bethsaidam, et adducunt ei cæcum, et rogabant eum, ut illum tangeret.
23. Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum, et exspuens in oculos ejus, impositis manibus suis, interrogavit eum, si quid videret.
24. Et aspiciens ait: Video homines velut arbores ambulantes.
25. Deinde iterum imposuit manus super oculos ejus; et cœpit videre, et restitutus est ita, ut clare videret omnia.
26. Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam, et si in vicum introieris, nemini dixeris.
27. Et egressus est Jesus, et discipuli ejus, in castella Cæsareæ Philippi; et in via interrogabat discipulos suos, dicens eis: Quem me dicunt esse homines? (*Mat.* 16, 13.)
28. Qui responderunt illi, dicentes: Joannem Baptistam, alii Eliam, alii vero quasi unum de prophetis.
29. Tunc dicit illis: Vos vero, quem me esse dicitis? Respondens Petrus ait ei: Tu es Christus.
30. Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo.
31. Et cœpit docere eos, quoniam oportet Filium hominis pati multa, et reprobari a Senioribus, et a summis Sacerdotibus et Scribis, et occidi, et post tres dies resurgere.
32. Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.
33. Qui conversus, et videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade retro me, satana, quoniam non sapis, quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.
34. Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis: Si quis vult me sequi, deneget semetipsum, et tollat crucem suam et sequatur me. (*Mat.* 10, 38.)
35. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me et Evangelium, salvam faciet eam. (*Luc.* 17, 33. *Joan.* 12, 25.)
36. Quid enim proderit homini, si

lucretur mundum totum, et detrimentum animæ suæ faciat?
37. Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua?
38. Qui enim me confusus fuerit et verba mea in generatione ista adultera et peccatrice, et Filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloria Patris sui cum Angelis sanctis. (*Mat.* 10, 33. *Luc.* 9, 26. — 12, 9.)
39. Et dicebat illis: Amen, dico vobis: Quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute. (*Mat.* 16, 28.)

CAPUT IX.

1. Et post dies sex assumit Jesus Petrum, et Jacobum et Joannem, et ducit illos in montem excelsum seorsum solos; et transfiguratus est coram ipsis. (*Mat.* 17, 1.)
2. Et vestimenta ejus facta sunt splendentia, et candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere.
3. Et apparuit illis Elias cum Moyse; et erant loquentes cum Jesu.
4. Et respondens Petrus ait Jesu: Rabbi, bonum est, nos hic esse, et faciamus tria tabernacula: Tibi unum, et Moysi unum, et Eliæ unum.
5. Non enim sciebat, quid diceret, erant enim timore exterriti.
6. Et facta est nubes obumbrans eos, et venit vox de nube, dicens: Hic est filius meus carissimus: audite illum.
7. Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Jesum tantum secum.
8. Et descendentibus illis de monte, præcepit illis, ne cuiquam, quæ vidissent, narrarent, nisi cum Filius hominis a mortuis resurrexerit. *
9. Et verbum continuerunt apud se, conquirentes, quid esset: Cum a mortuis resurrexerit. *(*Mat.* 17, 9.)
10. Et interrogabant eum, dicentes: Quid ergo dicunt Pharisæi et Scribæ: Quia Eliam opportet venire primum? (*Mal.* 4, 5.)
11. Qui respondens ait illis: Elias cum venerit primo, restituet omnia, et quomodo scriptum est in Filium hominis, ut multa patiatur et contemnatur. (*Isai.* 53, 3.)
12. Sed dico vobis: Quia et Elias venit (et fecerunt illi, quæcumque voluerunt), sicut scriptum est de eo. (*Mat.* 17, 12.)
13. Et veniens ad discipulos suos vidit turbam magnam circa eos, et Scribas conquirentes cum illis.
14. Et confestim omnis populus videns Jesum stupefactus est, et expaverunt, et accurrentes salutabant eum.
15. Et interrogavit eos: Quid inter vos conquiritis? *(*Luc.* 9, 38.)
16. Et respondens unus de turba, dixit: Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum, *
17. qui ubicumque eum apprehenderit, allidit illum, et spumat, et stridet dentibus, et arescit: et dixi discipulis tuis, ut ejicerent illum, et non potuerunt.
18. Qui respondens eis dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? Afferte illum ad me.
19. Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbavit illum; et elisus in terram, volutabatur spumans.
20. Et interrogavit patrem ejus: Quantum temporis est, ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia:
21. et frequenter eum in ignem et in aquas misit, ut eum perderet: sed si quid potes, adjuva nos, misertus nostri.
22. Jesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti.
23. Et continuo exclamans pater pueri cum lacrymis ajebat: Credo, Domine: adjuva incredulitatem meam.
24. Et cum videret Jesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde et mute spiritus, ego præcipio tibi: Exi ab eo, et amplius ne introeas in eum.
25. Et exclamans et multum discerpens eum exiit ab eo; et factus

est sicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus est.

26. Jesus autem tenens manum ejus, elevavit eum; et surrexit.

27. Et cum introisset in domum, discipuli ejus secreto interrogabant eum: Quare nos non potuimus ejicere eum?

28. Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione et jejunio,

29. Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam; nec volebat quemquam scire. (*Mat.* 17, 21.)

30. Docebat autem discipulos suos, et dicebat illis: Quoniam Filius hominis tradetur in manus hominum, et occident eum, et occisus tertia die resurget. (*Luc.* 9, 22.)

31. At illi ignorabant verbum, et timebant interrogare eum.

32. Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis?

33. At illi tacebant; siquidem in via inter se disputaverant, quis eorum major esset. (*Mat.* 18, 1.)

34. Et residens vocavit duodecim, et ait illis: Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, et omnium minister.

35. Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum; quem cum complexus esset, ait illis:

36. Quisquis unum ex hujusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: et quicumque me susceperit, non me suscipit, sed eum, qui misit me.

37. Respondit illi Joannes, dicens: Magister, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, qui non sequitur nos, et prohibuimus eum. (*Luc.* 9, 49.)

38. Jesus autem ait: Nolite prohibere eum: nemo est enim, qui faciat virtutem in nomine meo, et possit cito male loqui de me: (I. *Cor.* 12, 3.)

39. qui enim non est adversus vos, pro vobis est. (*Luc.* 9, 50.)

40. Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Christi estis: Amen dico vobis: non perdet mercedem suam. (*Mat.* 10, 42.)

41. Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me, bonum est ei magis, si circumdaretur mola asinaria collo ejus, et in mare mitteretur. (*Mat.* 18, 6.)

42. Et si scandalizaverit te manus tua, abscinde illam: bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, (*Mat.* 5, 30. — 18, 8.)

43. ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur.

44. Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum: bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis,

45. ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur. (*Isai.* 66, 24.)

46. Quodsi oculus tuus scandalizat te, ejice eum: bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis,

47. ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur.

48. Omnis enim igne salietur, et omnis victima sale salietur. (*Lev.* 2, 13.)

49. Bonum est sal: quodsi sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, et pacem habete inter vos. (*Mat.* 5, 13.)

CAPUT X.

1. Et inde exsurgens venit in fines Judææ ultra Jordanem; et conveniunt iterum turbæ ad eum; et sicut consueverat, iterum docebat illos. (*Mat.* 10, 1.)

2. Et accedentes Pharisæi interrogabant eum: Si licet viro uxorem dimittere; tentantes eum.

3. At ille respondens dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses?

4. Qui dixerunt: Moyses permisit libellum repudii scribere, et dimittere. (*Deut.* 24, 1.)

5. Quibus respondens Jesus ait: Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum istud:

6. ab initio autem creaturæ masculum et feminam fecit eos Deus.

7. Propter hoc relinquet homo patrem suum et matrem, et adhærebit ad uxorem suam, (*Mat.* 19, 5.)
8. et erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro.
9. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.
10. Et in domo iterum discipuli ejus de eodem interrogaverunt eum.
11. Et ait illis: Quicumque dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, adulterium committit super eam.
12. Et si uxor dimiserit virum suum, et alii nupserit, mœchatur.
13. Et offerebant illi parvulos, ut tangeret illos. Discipuli autem comminabantur offerentibus.
14. Quos cum videret Jesus, indigne tulit, et ait illis: Sinite parvulos venire ad me, et ne prohibueritis eos, talium enim est regnum Dei.
15. Amen, dico vobis: Quisquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud.
16. Et complexans eos, et imponens manus super illos, benedicebat eos.
17. Et cum egressus esset in viam, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum: Magister bone, quid faciam, ut vitam æternam percipiam? (*Mat.* 19, 16.)
18. Jesus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi unus Deus.
19. Præcepta nosti: Ne adulteres: ne occidas: ne fureris: ne falsum testimonium dixeris: ne fraudem feceris: honora patrem tuum et matrem. (*Exod.* 20, 13.)
20. At ille respondens ait illi: Magister, hæc omnia observavi a juventute mea.
21. Jesus autem, intuitus eum, dilexit eum, et dixit ei: Unum tibi deest: vade, quæcumque habes vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo, et veni, sequere me.
22. Qui contristatus in verbo, abiit mœrens; erat enim habens multas possessiones.
23. Et circumspiciens Jesus, ait discipulis suis: Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt!
24. Discipuli autem obstupescebant in verbis ejus. At Jesus rursus respondens ait illis: Filioli, quam difficile est, confidentes in pecuniis in regnum Dei introire!
25. Facilius est, camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei.
26. Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest salvus fieri?
27. Et intuens illos Jesus ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum: omnia enim possibilia sunt apud Deum. (*Mat.* 19, 26.)
28. Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce, nos dimisimus omnia, et secuti sumus te. (*Mat.* 19, 27. *Luc.* 18, 28.)
29. Respondens Jesus ait: Amen, dico vobis: Nemo est, qui reliquerit domum, aut fratres aut sorores, aut patrem aut matrem, aut filios aut agros propter me et propter Evangelium,
30. qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc domos, et fratres et sorores, et matres et filios, et agros cum persecutionibus, et in sæculo futuro vitam æternam.
31. Multi autem erunt primi novissimi, et novissimi primi. (*Mat.* 19, 30.)
32. Erant autem in via ascendentes Jerosolymam; et præcedebat illos Jesus, et stupebant, et sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, cœpit illis dicere, quæ essent ei eventura. (*Luc.* 18, 31.)
33. Quia ecce ascendimus Jerosolymam, et Filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, et Scribis et Senioribus, et damnabunt eum morte, et tradent eum gentibus,
34. et illudent ei, et conspuent eum, et flagellabunt eum, et interficient eum, et tertia die resurget. (*Mat.* 20, 19.)
35. Et accedunt ad eum Jacobus et Joannes, filii Zebedæi, dicentes: Magister, volumus, ut quodcumque petierimus, facias nobis. (*Mat.* 20, 20.)
36. At ille dixit eis: Quid vultis, ut faciam vobis?

37. Et dixerunt: Da nobis, ut unus ad dexteram tuam, et alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua.
38. Jesus autem ait eis: Nescitis, quid petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibo? aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari?
39. At illi dixerunt ei: Possumus. Jesus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis, et baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini:
40. sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est.
41. Et audientes decem cœperunt indignari de Jacobo et Joanne.
42. Jesus autem vocans eos ait illis: Scitis, quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis, et principes eorum potestatem habent ipsorum. (*Luc.* 22, 25.)
43. Non ita est autem in vobis, sed quicumque voluerit fieri major, erit vester minister:
44. et quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus.
45. Nam et Filius hominis non venit, ut ministraretur ei, sed ut ministraret, et daret animam suam redemtionem pro multis. (*Mat.*22,31.)
46. Et veniunt Jericho, et proficiscente eo de Jericho, et discipulis ejus et plurima multitudine, filius Timæi, Bartimæus cæcus, sedebat juxta viam mendicans. (*Mat.*20,29.)
47. Qui cum audisset, quia Jesus Nazarenus est, cœpit clamare, et dicere: Jesu, fili David, miserere mei.
48. Et comminabantur ei multi, ut taceret. At ille multo magis clamabat: Fili David, miserere mei.
49. Et stans Jesus præcepit illum vocari. Et vocant cæcum dicentes ei: Animæquior esto, surge, vocat te.
50. Qui projecto vestimento suo exsiliens venit ad eum.
51. Et respondens Jesus dixit illi: Quid tibi vis, faciam? Cæcus autem dixit ei: Rabboni, ut videam.
52. Jesus autem ait illi: Vade, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et sequebatur eum in via.

CAPUT XI.

1. Et cum appropinquarent Jerosolymæ et Bethaniæ ad montem Olivarum, mittit duos ex discipulis suis, (*Mat.* 21, 1.)
2. et ait illis: Ite in castellum, quod contra vos est, et statim, introeuntes illuc, invenietis pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedit: solvite illum, et adducite.
3. Et si quis vobis dixerit: Quid facitis? dicite: Quia Domino necessarius est: et continuo illum dimittet huc.
4. Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante januam foris in bivio, et solvunt eum.
5. Et quidam de illic stantibus dicebant illis: Quid facitis solventes pullum?
6. Qui dixerunt eis, sicut præceperat illis Jesus; et dimiserunt eis.
7. Et duxerunt pullum ad Jesum, et imponunt illi vestimenta sua; et sedit super eum. (*Joan.* 12, 14.)
8. Multi autem vestimenta sua straverunt in via; alii autem frondes cædebant de arboribus, et sternebant in via.
9. Et qui præibant, et qui sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna:
10. Benedictus, qui venit in nomine Domini; benedictum, quod venit regnum patris nostri David: Hosanna in excelsis! (*Mat.* 21, 9.)
11. Et introivit Jerosolymam in templum et circumspectis omnibus, cum jam vespera esset hora, exiit in Bethaniam cum duodecim. (*Mat.* 21, 17.)
12. Et alia die, cum exirent a Bethania, esuriit.
13. Cumque vidisset a longe ficum, habentem folia, venit, si quid forte inveniret in ea, et cum venisset ad eam, nihil invenit præter folia; non enim erat tempus ficorum. (*Mat.* 21, 19.)
14. Et respondens dixit ei: Jam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli ejus.

15. Et veniunt Jerosolymam. Et cum introisset in templum, cœpit ejicere vendentes et ementes in templo; et mensas numulariorum et cathedras vendentium comlumbas evertit;
16. et non sinebat, ut quisqnam transferret vas per templum;
17. et docebat, dicens eis: Nonne scriptum est: Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum. (*Mat.* 21, 13.)
18. Quo audito principes Sacerdotum et Scribæ quærebant, quomodo eum perderent; timebant enim eum, quoniam universa turba admirabatur super doctrina ejus.
19. Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate.
20. Et cum mane transirent, viderunt ficum aridam factam a radicibus.
21. Et recordatus Petrus dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui maledixisti, aruit.
22. Et respondens Jesus ait illis: Habete fidem Dei:
23. Amen, dico vobis: quia quicumque dixerit huic monti: Tollere, et mittere in mare, et non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei. (*Mat.* 21, 21.)
24. Propterea dico vobis: Omnia quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis, et evenient vobis. (*Mat.* 7, 7.)
25. Et cum stabitis ad orandum, dimittite, si quid habetis adversus aliquem, ut et Pater vester, qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra. (*Mat.* 6, 14. *Luc.* 11, 9.)
26. Quodsi vos non dimiseritis, nec Pater vester, qui in cœlis est, dimittet vobis peccata vestra.
27. Et veniunt rursus Jerosolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum summi Sacerdotes et Scribæ et Seniores, (*Luc.* 20, 1.)
28. et dicunt ei: In qua potestate hæc facis? et quis dedit tibi hanc potestatem, ut ista facias?
29. Jesus autem respondens ait illis: Interrogabo vos et ego unum verbum, et respondete mihi, et dicam vobis, in qua potestate hæc faciam.
30. Baptismus Joannis, de cœlo erat, an ex hominibus? Respondete mihi.
31. At illi cogitabant secum, dicentes: Si dixerimus: De cœlo; dicet: Quare ergo non credidistis ei?
32. Si dixerimus: Ex hominibus; timemus populum. Omnes enim habebant Joannem, quia vere propheta esset.
33. Et respondentes dicunt Jesu: Nescimus. Et respondens Jesus ait illis: Neque ego dico vobis, in qua potestate hæc faciam.

CAPUT XII.

1. Et cœpit illis in parabolis loqui: Vineam pastinavit homo, et circumdedit sepem, et fodit lacum, et ædificavit turrim, et locavit eam agricolis et peregre profectus est. (*Mat.* 21, 33.)
2. Et misit ad agricolas in tempore servum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.
3. Qui apprehensum eum ceciderunt, et dimiserunt vacuum.
4. Et iterum misit ad illos alium servum, et illum in capite vulneraverunt et contumeliis affecerunt.
5. Et rursum alium misit, et illum occiderunt; et plures alios, quosdam cædentes, alios vero occidentes.
6. Adhuc ergo unum habens filium carissimum, et illum misit ad eos novissimum, dicens: Quia reverebuntur filium meum.
7. Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic est heres, venite, occidamus eum, et nostra erit hereditas.
8. Et apprehendentes eum occiderunt, et ejecerunt extra vineam.
9. Quid ergo faciet dominus vineæ? Veniet, et perdet colonos, et dabit vineam aliis.
10. Nec scripturam hanc legistis: Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli: (*Isai.* 28, 16. *Mat.* 21, 42.)
11. a Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris?

12. Et quærebant eum tenere, et timuerunt turbam; cognoverunt enim, quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.
13. Et mittunt ad eum quosdam ex Pharisæis et Herodianis, ut eum caperent in verbo. (*Mat.* 22, 15.)
14. Qui venientes dicunt ei: Magister, scimus, quia verax es, et non curas quemquam: nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces: licet dari tributum Cæsari, an non dabimus?
15. Qui sciens versutiam illorum, ait illis: Quid me tentatis? afferte mihi denarium, ut videam?
16. At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cujus est imago hæc et inscriptio? Dicunt ei: Cæsaris.
17. Respondens autem Jesus dixit illis: Reddite igitur, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo. (*Rom.* 13, 7.)
18. Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt, resurrectionem non esse; et interrogabant eum dicentes: (*Mat.* 22, 23. *Luc.* 20, 27.)
19. Magister, Moyses nobis scripsit, ut, si cujus frater mortuus fuerit, et dimiserit uxorem, et filios non reliquerit, accipiat frater ejus uxorem ipsius, et resuscitet semen fratri suo. (*Deut.* 25, 5.)
20. Septem ergo fratres erant, et primus accepit uxorem, et mortuus est non relicto semine.
21. Et secundus accepit eam, et mortuus est, et nec iste reliquit semen. Et tertius similiter.
22. Et acceperunt eam similiter septem, et non reliquerunt semen. Novissima omnium defuncta est et mulier.
23. In resurrectione ergo, cum resurrexerint, cujus de his erit uxor? septem enim habuerunt eam uxorem.
24. Et respondens Jesus ait illis: Nonne ideo erratis, non scientes Scripturas, neque virtutem Dei?
25. Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut Angeli in cœlis. (*Mat.* 22, 30.)
26. De mortuis autem, quod resurgant, non legistis in libro Moysi, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens: Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob? (*Ex.* 3, 6. *Mat.* 22, 32.)
27. Non est Deus mortuorum, sed vivorum. Vos ergo multum erratis.
28. Et accessit unus de Scribis, qui audierat illos conquirentes, et videns, quoniam bene illis responderit, interrogavit eum, quod esset primum omnium mandatum. (*Mat.* 22, 35.)
29. Jesus autem respondit ei: Quia primum omnium mandatum est: Audi, Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est: (*Deut.* 6, 4.)
30. et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum.
31. Secundum autem simile est illi: Diliges proximum tuum tamquam teipsum. Majus horum aliud mandatum non est. (*Lev.* 19, 18. *Mat.* 22, 39. *Rom.* 13, 9.)
32. Et ait illi Scriba: Bene, Magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, et non est alius præter eum:
33. et ut diligatur ex toto corde, et ex toto intellectu, et ex tota anima, et ex tota fortitudine: et diligere proximum tamquam seipsum, majus est omnibus holocautomatibus et sacrificiis.
34. Jesus autem videns, quod sapienter respondisset, dixit illi: Non es longe a regno Dei. Et nemo jam audebat eum interrogare.
35. Et respondens Jesus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribæ: Christum filium esse David?
36. Ipse enim David dicit in Spiritu sancto: Dixit Dominus Domino meo, sede a dexteris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. (*Ps.* 109, 1. *Mat.* 22, 44.)
37. Ipse ergo David dicit eum Dominum: et unde est filius ejus? Et multa turba eum libenter audivit.
38. Et dicebat eis in doctrina sua: Cavete a Scribis, qui volunt in stolis ambulare, et salutari in foro, (*Mat.* 23, 6. *Luc.* 11, 43.)

39. et in primis cathedris sedere in synagogis, et primos discubitus in cœnis,
40. qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius judicium.
41. Et sedens Jesus contra gazophylacium aspiciebat, quomodo turba jactaret æs in gazophylacium; et multi divites jactabant multa. *
42. Cum venisset autem vidua una pauper, misit duo minuta, quod est quadrans; (*Luc.* 21, 1.)
43. et convocans discipulos suos ait illis: Amen, dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium.
44. Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miserunt: hæc vero de penuria sua omnia, quæ habuit, misit totum victum suum.

CAPUT XIII.

1. Et cum egrederetur de templo, ait illi unus ex discipulis suis: Magister, aspice: quales lapides, et quales structuræ! (*Mat.* 24, 1.)
2. Et respondens Jesus ait illi: Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur. (*Luc.* 19, 44.)
3. Et cum sederet in monte Olivarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus et Jacobus, et Joannes et Andreas:
4. Dic nobis, quando ista fient? et quod signum erit, quando hæc omnia incipient consummari?
5. Et respondens Jesus cœpit dicere illis: Videte, ne quis vos seducat: (*Ephes.* 5, 6.)
6. multi enim venient in nomine meo, dicentes: Quia ego sum; et multos seducent.
7. Cum audieritis autem bella et opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri, sed nondum finis.
8. Exsurget enim gens contra gentem, et regnum super regnum, et erunt terræmotus per loca, et fames. Initium dolorum hæc.
9. Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis vapulabitis, et ante præsides et reges stabitis propter me, in testimonium illis.
10. Et in omnes gentes primum oportet prædicari Evangelium.
11. Et cum duxerint vos tradentes, nolite præcogitare, quid loquamini, sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini: non enim vos estis loquentes, sed Spiritus sanctus. (*Mat.* 10, 19. *Luc.* 12, 11. — 21, 14.)
12. Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium, et consurgent filii in parentes, et morte afficient eos.
13. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem, hic salvus erit.
14. Cum autem videritis abominationem desolationis stantem, ubi non debet; qui legit, intelligat: tunc qui in Judæa sunt, fugiant in montes: (*Mat.* 24, 15.)
15. et qui super tectum, ne descendat in domum, nec introeat, ut tollat quid de domo sua:
16. et qui in agro erit, non revertatur retro tollere vestimentum suum.
17. Væ autem prægnantibus et nutrientibus in illis diebus.
18. Orate vero, ut hieme non fiant.
19. Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus, usque nunc, neque fient.
20. Et nisi breviasset Dominus dies, non fuisset salva omnis caro, sed propter electos, quos elegit, breviavit dies.
21. Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis. (*Mat.* 24, 23.)
22. Exsurgent enim pseudochristi et pseudoprophetæ, et dabunt signa et portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos.
23. Vos ergo videte, ecce, prædixi vobis omnia.
24. Sed in illis diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur, et luna non dabit splendorem suum, *
25. et stellæ cœli erunt decidentes, et virtutes, quæ in cœlis sunt, movebuntur. * (*Mat.* 24, 29.)

26. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa et gloria.
27. Et tunc mittet Angelos suos, et congregabit electos suos a quatuor ventis, a summo terræ usque ad summum cœli. (*Mat.* 24, 31.)
28. A ficu autem discite parabolam: Cum jam ramus ejus tener fuerit, et nata fuerint folia, cognoscitis, quia in proximo sit æstas:
29. sic et vos, cum videritis hæc fieri, scitote, quod in proximo sit in ostiis.
30. Amen, dico vobis: Quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant.
31. Cœlum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt.
32. De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater.
33. Videte, vigilate, et orate: nescitis enim, quando tempus sit. (*Mat.* 24, 42.)
34. Sicut homo, qui peregre profectus reliquit domum suam, et dedit servis suis potestatem cujusque operis, et janitori præcepit, ut vigilet.
35. Vigilate ergo (nescitis enim, quando dominus domus veniat, sero, an media nocte, an galli cantu, an mane),
36. ne, cum venerit repente, inveniat vos dormientes.
37. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

CAPUT XIV.

1. Erat autem Pascha et Azyma post biduum; et quærebant summi Sacerdotes et Scribæ, quomodo eum dolo tenerent et occiderent. (*Mat.* 26, 2.)
2. Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.
3. Et cum esset Bethaniæ in domo Simonis leprosi, et recumberet, venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi; et fracto alabastro, effudit super caput ejus. (*Mat.* 26, 6. *Joan.* 12, 3.)
4. Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos, et dicentes: Utquid perditio ista unguenti facta est?
5. Poterat enim unguentum istud venundari plus quam trecentis denariis, et dari pauperibus. Et fremebant in eam.
6. Jesus autem dixit: Sinite eam: quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me:
7. semper enim pauperes habetis vobiscum, et cum volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habetis.
8. Quod habuit hæc, fecit: prævenit ungere corpus meum in sepulturam.
9. Amen, dico vobis: ubicumque prædicatum fuerit Evangelium istud in universo mundo, et quod fecit hæc, narrabitur in memoriam ejus.
10. Et Judas Iscariotes unus de duodecim abiit ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis. (*Mat.* 26, 14.)
11. Qui audientes gavisi sunt, et promiserunt ei pecuniam se daturos. Et quærebat, quomodo illum opportune traderet.
12. Et primo die Azymorum, quando Pascha immolabant, dicunt ei discipuli: Quo vis, eamus, et paremus tibi, ut manduces Pascha? (*Mat.* 26, 17. *Luc.* 22, 7.)
13. Et mittit duos ex discipulis suis, et dicit eis: Ite in civitatem, et occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans, sequimini eum:
14. et quocumque introierit, dicite domino domus: Quia Magister dicit: Ubi est refectio mea, ubi Pascha cum discipulis meis manducem?
15. Et ipse vobis demonstrabit cœnaculum grande, stratum, et illic parate nobis.
16. Et abierunt discipuli ejus, et venerunt in civitatem; et invenerunt sicut dixerat illis, et paraverunt Pascha.
17. Vespere autem facto, venit cum duodecim. (*Mat.* 26, 20.)
18. Et discumbentibus eis et manducantibus ait Jesus: Amen, dico vobis: quia unus ex vobis tradet

me, qui manducat mecum. (*Joan.* 13, 21.)

19. At illi cœperunt contristari, et dicere ei singulatim: Numquid ego?

20. Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.

21. Et Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, si non esset natus homo ille. (*Psal.* 40, 10. *Act.* 1, 16.)

22. Et manducantibus illis, accepit Jesus panem, et benedicens fregit, et dedit eis, et ait: Sumite, hoc est corpus meum. (*Mat.* 26, 26.)

23. Et accepto calice, gratias agens dedit eis; et biberunt ex illo omnes.

24. Et ait illis: Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur. (I. *Cor.* 11, 24.)

25. Amen, dico vobis: Quia jam non bibam de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam novum in regno Dei.

26. Et hymno dicto exierunt in montem Olivarum.

27. Et ait eis Jesus: Omnes scandalizabimini in me in nocte ista, quia scriptum est: Percutiam pastorem, et dispergentur oves. (*Mat.* 26, 31.)

28. Sed postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam. (*Infr.*16,7.)

29. Petrus autem ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego.

30. Et ait illi Jesus: Amen, dico tibi: Quia tu hodie in nocte hac, prius quam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

31. At ille amplius loquebatur: Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem et omnes dicebant.

32. Et veniunt in prædium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis: Sedete hic, donec orem. (*Mat.* 26, 36.)

33. Et assumit Petrum, et Jacobum et Joannem secum; et cœpit pavere et tædere.

34. Et ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic et vigilate.

35. Et cum processisset paululum, procidit super terram, et orabat, ut si fieri posset, transiret ab eo hora;

36. et dixit: Abba pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc a me, sed non quod ego volo, sed quod tu.

37. Et venit, et invenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon, dormis? non potuisti una hora vigilare?

38. Vigilate, et orate, ut non intretis in tentationem: spiritus quidem promtus est, caro vero infirma.

39. Et iterum abiens oravit, eundem sermonem dicens.

40. Et reversus, denuo invenit eos dormientes (erant enim oculi eorum gravati), et ignorabant, quid responderent ei.

41. Et venit tertio, et ait illis: Dormite jam, et requiescite. Sufficit, venit hora: ecce, Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

42. Surgite, eamus: ecce, qui me tradet, prope est.

43. Et, adhuc eo loquente, venit Judas Iscariotes, unus de duodecim, et cum eo turba multa cum gladiis et lignis a summis Sacerdotibus, et Scribis et Senioribus. (*Mat.* 26, 47.)

44. Dederat autem traditor ejus signum eis, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est: tenete eum, et ducite caute.

45. Et cum venisset, statim accedens ad eum, ait: Ave, Rabbi; et osculatus est eum.

46. At illi manus injecerunt in eum, et tenuerunt eum.

47. Unus autem quidam de circumstantibus educens gladium, percussit servum summi sacerdotis, et amputavit illi auriculam.

48. Et respondens Jesus ait illis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis et lignis comprehendere me?

49. Quotidie eram apud vos in

templo docens, et non me tenuistis: sed ut impleantur Scripturæ.

50. Tunc discipuli ejus relinquentes eum, omnes fugerunt. (*Mat.* 26, 56.)

51. Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo; et tenuerunt eum.

52. At ille, rejecta sindone, nudus profugit ab eis.

53. Et adduxerunt Jesum ad summum Sacerdotem: et convenerunt omnes Sacerdotes, et Scribæ et Seniores. (*Mat.* 26, 57.)

54. Petrus autem a longe secutus est eum usque intro in atrium summi sacerdotis; et sedebat cum ministris ad ignem, et calefaciebat se.

55. Summi vero sacerdotes, et omne concilium quærebant adversus Jesum testimonium, ut eum morti traderent; nec inveniebant. (*Mat.* 26, 59.)

56. Multi enim testimonium falsum dicebant adversus eum; et convenientia testimonia non erant.

57. Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant adversus eum, dicentes:

58. Quoniam nos audivimus eum dicentem: Ego dissolvam templum hoc manu factum, et per triduum aliud non manu factum ædificabo. (*Joan.* 2, 19.)

59. Et non erat conveniens testimonium illorum.

60. Et exsurgens summus sacerdos in medium, interrogavit Jesum, dicens: Non respondes quidquam ad ea, quæ tibi objiciuntur ab his?

61. Ille autem tacebat, et nihil respondit. Rursus summus sacerdos interrogabat eum, et dixit ei: Tu es Christus, Filius Dei benedicti?

62. Jesus autem dixit illi: Ego sum: et videbitis Filium hominis sedentem a dexteris virtutis Dei, et venientem cum nubibus cœli. (*Mat.* 26, 64.)

63. Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua, ait: Quid adhuc desideramus testes?

64. Audistis blasphemiam: Quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum esse reum mortis.

65. Et cœperunt quidam conspuere eum, et velare faciem ejus, et colaphis eum cædere et dicere ei: Prophetiza; et ministri alapis eum cædebant.

66. Et cum esset Petrus in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis; (*Mat.* 26, 69.)

67. et cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait: Et tu cum Jesu Nazareno eras.

68. At ille negavit, dicens: Neque scio, neque novi, quid dicas. Et exiit foras ante atrium, et gallus cantavit.

69. Rursus autem, cum vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est. (*Mat.* 26, 71.)

70. At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus, qui astabant, dicebant Petro: Vere ex illis es, nam et Galilæus es. (*Luc.* 22, 59. *Joan.* 18, 25.)

71. Ille autem cœpit anathematizare, et jurare: Quia nescio hominem istum, quem dicitis.

72. Et statim gallus iterum cantavit. Et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat ei Jesus: Prius quam gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere. (*Mat.* 26, 75. *Joan.* 13, 38.)

CAPUT XV.

1. Et confestim, mane consilium facientes summi Sacerdotes cum Senioribus et Scribis, et universo concilio, vincientes Jesum, duxerunt, et tradiderunt Pilato. (*Mat.* 27, 1.)

2. Et interrogavit eum Pilatus: Tu es rex Judæorum? At ille respondens, ait illi: Tu dicis. (*Mat.* 27, 11.)

3. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis.

4. Pilatus autem rursum interrogavit eum, dicens: Non respondes quidquam? vide, in quantis te accusant.

5. Jesus autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus.

6. Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vinctis, quemcumque petissent.

7. Erat autem, qui dicebatur Bar-

abbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerat homicidium.
8. Et cum ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis.
9. Pilatus autem respondit eis, et dixit: Vultis, dimittam vobis regem Judæorum?
10. Sciebat enim, quod per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes.
11. Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis.
12. Pilatus autem iterum respondens ait illis: Quid ergo vultis, faciam regi Judæorum? (*Mat.* 27, 22. *Luc.* 23, 14.)
13. At illi iterum clamaverunt: Crucifige eum. (*Joan.* 18, 40.)
14. Pilatus vero dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum.
15. Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, et tradidit Jesum flagellis cæsum, ut crucifigeretur.
16. Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii, et convocant totam cohortem; (*Mat.* 27, 27. *Joan.* 19, 2.)
17. et induunt eum purpura, et imponunt ei plectentes spineam coronam.
18. Et cœperunt salutare eum: Ave, rex Judæorum.
19. Et percutiebant caput ejus arundine, et conspuebant eum, et ponentes genua, adorabant eum.
20. Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, et induerunt eum vestimentis suis; et educunt illum, ut crucifigerent eum.
21. Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum, venientem de villa, patrem Alexandri et Rufi, ut tolleret crucem ejus.
22. Et perducunt illum in Golgotha locum, quod est interpretatum Calvariæ locus.
23. Et dabant ei bibere myrrhatum vinum; et non accepit.
24. Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta ejus, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret. (*Mat.* 27, 35.)
25. Erat autem hora tertia; et crucifixerunt eum.
26. Et erat titulus causæ ejus inscriptus: Rex Judæorum.
27. Et cum eo crucifigunt duos latrones, unum a dexteris, et alium a sinistris ejus.
28. Et impleta est Scriptura, quæ dicit: Et cum iniquis reputatus est. (*Isai.* 53, 12. *Luc.* 22, 37.)
29. Et prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, et dicentes: Vah, qui destruis templum Dei, et in tribus diebus reædificas: (*Joan.* 2, 19.)
30. salvum fac temetipsum descendens de cruce.
31. Similiter et summi Sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant: Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.
32. Christus, rex Israel, descendat nunc de cruce, ut videamus, et credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei.
33. Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram usque in horam nonam.
34. Et hora nona exclamavit Jesus voce magna, dicens: Eloi, Eloi, lamma sabacthani? quod est interpretatum: Deus meus, Deus meus, utquid dereliquisti me? (*Psal.* 21, 2. *Mat.* 27, 46.)
35. Et quidam de circumstantibus audientes dicebant: Ecce, Eliam vocat.
36. Currens autem unus, et implens spongiam aceto, circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus, si veniat Elias ad deponendum eum.
37. Jesus autem emissa voce magna exspiravit.
38. Et velum templi scissum est in duo, a summo usque deorsum.
39. Videns autem centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans exspirasset, ait: Vere hic homo Filius Dei erat.
40. Erant autem et mulieres de longe aspicientes, inter quas erat

Maria Magdalene, et Maria Jacobi minoris et Joseph mater, et Salome; (*Mat.* 27, 55.)

41. et cum esset in Galilæa, sequebantur eum, et ministrabant ei, et aliæ multæ, quæ simul cum eo ascenderant Jerosolymam. (*Luc.* 8, 2.)

42. Et cum jam sero esset factum (quia erat parasceve, quod est ante sabbatum), (*Mat.* 27, 57.)

43. venit Joseph ab Arimathæa, nobilis decurio, qui et ipse erat exspectans regnum Dei, et audacter introivit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu.

44. Pilatus autem mirabatur, si jam obiisset. Et accersito centurione, interrogavit eum, si jam mortuus esset.

45. Et cum cognovisset a centurione, donavit corpus Joseph.

46. Joseph autem mercatus sindonem, et deponens eum involvit sindone, et posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra, et advolvit lapidem ad ostium monumenti.

47. Maria autem Magdalene, et Maria Joseph aspiciebant, ubi poneretur.

CAPUT XVI.

1. Et cum transisset sabbatum, Maria Magdalene, et Maria Jacobi, et Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum. (*Mat.* 28, 1. *Luc.* 24, 1.)

2. Et valde mane una sabbatorum veniunt ad monumentum, orto jam sole.

3. Et dicebant ad invicem: Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti?

4. Et respicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde.

5. Et introeuntes in monumentum viderunt juvenem sedentem in dexteris, coopertum stola candida; et obstupuerunt. (*Mat.* 28, 5. *Luc.* 24, 4. *Joan.* 20, 12.)

6. Qui dicit illis: Nolite expavescere: Jesum quæritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic: ecce locus, ubi posuerunt eum.

7. Sed ite, dicite discipulis ejus et Petro, quia præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. (*Supr.* 14, 28.)

8. At illæ exeuntes, fugerunt de monumento, invaserat enim eas tremor et pavor; et nemini quidquam dixerunt, timebant enim.

9. Surgens autem mane, prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalene, de qua ejecerat septem dæmonia. (*Joan.* 20, 16.)

10. Illa vadens nuntiavit his, qui cum eo fuerant, lugentibus et flentibus. *(*Luc.* 24, 13.)

11. Et illi audientes, quia viveret, et visus esset ab ea, non crediderunt.

12. Post hæc autem duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia effigie, euntibus in villam; *

13. et illi euntes nuntiaverunt ceteris; nec illis crediderunt.

14. Novissime recumbentibus illis undecim apparuit, et exprobravit incredulitatem eorum et duritiam cordis, quia iis, qui viderant eum, resurrexisse, non crediderunt.

15. Et dixit eis: Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ.

16. Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.

17. Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, (*Act.* 2, 4. — 10, 46. — 16, 18. — 28, 5.)

18. serpentes tollent, et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit, super ægros manus imponent et bene habebunt.

19. Et Dominus quidem Jesus, postquam locutus est eis, assumtus est in cœlum, et sedet a dexteris Dei. *

20. Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante et sermonem confirmante, sequentibus signis. *(*Luc.* 24, 51.)

SANCTUM
JESU CHRISTI EVANGELIUM
SECUNDUM LUCAM.

CAPUT I.

1. Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem, quæ in nobis completæ sunt, rerum,
2. sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, et ministri fuerunt sermonis: (I. *Joan.* 1, 1.)
3. visum est et mihi, assecuto omnia a principio diligenter ex ordine tibi scribere, optime Theophile, (*Act.* 1, 1.)
4. ut cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.
5. Fuit in diebus Herodis, regis Judææ, sacerdos quidam nomine Zacharias de vice Abia; et uxor illius de filiabus Aaron, et nomen ejus Elisabeth. (I. *Par.* 24, 10.)
6. Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, et justificationibus Domini sine querela;
7. et non erat illis filius, eo quod esset Elisabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis.
8. Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ ante Deum,
9. secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiit, ut incensum poneret, ingressus in templum Domini;
10. et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. (*Exod.* 30, 7. *Lev.* 16, 17.)
11. Apparuit autem illi Angelus Domini, stans a dexteris altaris incensi.
12. Et Zacharias turbatus est videns, et timor irruit super eum.
13. Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua, et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen ejus Joannem:
14. et erit gaudium tibi et exultatio, et multi in nativitate ejus gaudebunt:
15. erit enim magnus coram Domino, et vinum et siceram non bibet, et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ:
16. et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum:
17. et ipse præcedet ante illum in spiritu et virtute Eliæ, ut convertat corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam justorum, parare Domino plebem perfectam. (*Mal.* 4, 6. *Mat.* 11, 14.)
18. Et dixit Zacharias ad Angelum: Unde hoc sciam? ego enim sum senex, et uxor mea processit in diebus suis.
19. Et respondens Angelus dixit ei: Ego sum Gabriel, qui adsto ante Deum, et missus sum loqui ad te, et hæc tibi evangelizare.
20. Et ecce, eris tacens, et non poteris loqui usque in diem, quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo.
21. Et erat plebs exspectans Zachariam; et mirabantur, quod tardaret ipse in templo.
22. Egressus autem non poterat loqui ad illos, et cognoverunt, quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, et permansit mutus. * (*Mat.* 1, 18.)
23. Et factum est, ut impleti sunt dies officii ejus, abiit in domum suam.
24. Post hos autem dies concepit Elisabeth uxor ejus, et occultabat se mensibus quinque, dicens:
25. Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.
26. In mense autem sexto, missus est Angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth,
27. ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David; et nomen virginis Maria. *

28. Et ingressus Angelus ad eam dixit: Ave, gratia plena: Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.
29. Quæ cum audisset, turbata est in sermone ejus, et cogitabat, qualis esset ista salutatio.
30. Et ait Angelus ei: Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum:
31. ecce, concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum. (*Isai.* 7, 14. *Infr.* 2, 21.)
32. Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, et regnabit in domo Jacob in æternum: (*Dan.* 7, 14. *Mich.* 4, 7.)
33. et regni ejus non erit finis.
34. Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?
35. Et respondens Angelus dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et, quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.
36. Et ecce, Elisabeth, cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua: et hic mensis sextus est illi, quæ vocatur sterilis,
37. quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.
38. Dixit autem Maria: Ecce, ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa Angelus.
39. Exsurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione, in civitatem Juda.
40. Et intravit in domum Zachariæ, et salutavit Elisabeth.
41. Et factum est, ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exultavit infans in utero ejus; et repleta est Spiritu sancto Elisabeth,
42. et exclamavit voce magna, et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui.
43. Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?
44. Ecce enim, ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.
45. Et beata, quæ credidisti, quoniam perficientur, quæ dicta sunt tibi a Domino.
46. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum, (I. *Reg.* 2, 1.)
47. et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo,
48. quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes:
49. quia fecit mihi magna, qui potens est, et sanctum nomen ejus:
50. et misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum.
51. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. (*Psal.* 32, 10. *Isai.* 51, 9.)
52. Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles.
53. Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes. (I. *Reg.* 2, 5. *Psal.* 33, 11.)
54. Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ,
55. sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini ejus in sæcula. (*Gen.* 17, 9. — 22, 16. *Psal.* 131, 11. *Isai.* 41, 8.)
56. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, et reversa est in domum suam.
57. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium.
58. Et audierunt vicini et cognati ejus, quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei.
59. Et factum est in die octavo, venerunt circumcidere puerum, et vocabant eum nomine patris sui Zachariam. (*Gen.* 17, 12.)
60. Et respondens mater ejus dixit: Nequaquam, sed vocabitur Joannes.
61. Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine.
62. Innuebant autem patri ejus, quem vellet vocari eum.
63. Et postulans pugillarem scripsit dicens: Joannes est nomen ejus. Et mirati sunt universi. (*Supr.* 13.)
64. Apertum est autem illico os ejus, et lingua ejus, et loquebatur benedicens Deum.

65. Et factus est timor super omnes vicinos eorum; et super omnia montana Judææ divulgabantur omnia verba hæc;
66. et posuerunt omnes, qui audierant in corde suo, dicentes: Quis putas, puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo.
67. Et Zacharias pater ejus repletus est Spiritu sancto, et prophetavit dicens:
68. Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit, et fecit redemtionem plebis suæ: (*Psal.* 73, 12.)
69. et erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui, (*Psal.* 131, 17.)
70. sicut locutus est per os sanctorum, qui a sæculo sunt, Prophetarum ejus: (*Jer.* 23, 6. — 30, 10.)
71. salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium, qui oderunt nos,
72. ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, et memorari testamenti sui sancti.
73. Jusjurandum, quod juravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis, (*Gen.* 22, 16. *Jer.* 31, 33. *Hebr.* 6, 13.)
74. ut sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus illi,
75. in sanctitate et justitia coram ipso omnibus diebus nostris.
76. Et tu, puer, propheta Altissimi vocaberis, præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus,
77. ad dandam scientiam salutis plebi ejus, in remissionem peccatorum eorum, (*Supr.* 17.)
78. per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitavit nos, oriens ex alto: (*Zach.* 3, 8. — 6, 12. *Mal.* 4, 2.)
79. illuminare his, qui in tenebris et in umbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. *
80. Puer autem crescebat, et confortabatur spiritu, et erat in desertis usque in diem ostensionis suæ ad Israel. *(*Isai.* 9, 2.)

CAPUT II.

1. Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis.
2. Hæc descriptio prima facta est a præside Syriæ Cyrino;
3. et ibant omnes, ut profiterentur singuli, in suam civitatem.
4. Ascendit autem et Joseph a Galilæa de civitate Nazareth in Judæam in civitatem David, quæ vocatur Bethlehem, eo quod esset de domo et familia David, (I. *Reg.* 20, 6. *Mich.* 5, 2. *Mat.* 2, 6.)
5. ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante.
6. Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies, ut pareret.
7. Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in præsepio, quia non erat eis locus in diversorio.
8. Et pastores erant in regione eadem vigilantes, et custodientes vigilias noctis super gregem suum.
9. Et ecce, Angelus Domini stetit juxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno.
10. Et dixit illis Angelus: Nolite timere: ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo,
11. quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David.
12. Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, et positum in præsepio.
13. Et subito facta est cum Angelo multitudo militiæ cœlestis, laudantium Deum, et dicentium:
14. Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.
15. Et factum est, ut discesserunt ab eis Angeli in cœlum, pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethlehem, et videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis.
16. Et venerunt festinantes, et invenerunt Mariam et Joseph, et infantem positum in præsepio.
17. Videntes autem cognoverunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc.
18. Et omnes, qui audierunt, mirati sunt, et de his, quæ dicta erant a pastoribus ad ipsos.

19. Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. *
20. Et reversi sunt pastores, glorificantes et laudantes Deum in omnibus, quæ audierant, et viderant, sicut dictum est ad illos. *(*Infr.* 51.)
21. Et postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab Angelo prius quam in utero conciperetur. (*Gen.* 17, 12. *Mat.* 1, 21. *Supr.* 1, 31.)
22. Et postquam impleti sunt dies purgationis ejus, secundum legem Moysi tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, (*Lev.* 12, 6.)
23. sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur; (*Exod.* 13, 2.)
24. et ut darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum aut duos pullos columbarum. (*Lev.* 12, 8.)
25. Et ecce, homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon, et homo iste justus et timoratus, exspectans consolationem Israel, et Spiritus sanctus erat in eo.
26. Et responsum acceperat a Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini.
27. Et venit in Spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo,
28. et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum, et dixit:
29. Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace,
30. quia viderunt oculi mei salutare tuum,
31. quod parasti ante faciem omnium populorum:
32. lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuæ Irsael.
33. Et erat pater ejus et mater mirantes super his, quæ dicebantur de illo.
34. Et benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem ejus: Ecce, positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum, cui contradicetur: (*Isai.* 8, 14. *Rom.* 9, 33. I. *Petr.* 2, 7.)
35. et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.
36. Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser; hæc processerat in diebus multis, et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua.
37. Et hæc vidua usque ad annos octoginta quatuor, quæ non discedebat de templo, jejuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die.
38. Et hæc, ipsa hora superveniens, confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus, qui exspectabant redemtionem Israel.
39. Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam in civitatem suam Nazareth.
40. Puer autem crescebat, et confortabatur plenus sapientia; et gratia Dei erat in illo.
41. Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem, in die solemni Paschæ. (*Exod.* 23, 15. *Deut.* 16, 16.)
42. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis Jerosolymam, secundum consuetudinem diei festi, (I. *Reg.* 1, 26.)
43. consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Jesus in Jerusalem; et non cognoverunt parentes ejus.
44. Existimantes autem, illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notos.
45. Et non invenientes, regressi sunt in Jerusalem, requirentes eum.
46. Et factum est, post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos et interrogantem eos.
47. Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, super prudentia et responsis ejus.
48. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce, pater tuus et ego dolentes quærebamus te.
49. Et ait ad illos: Quid est, quod

me quærebatis? nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?

50. Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos.

51. Et descendit cum eis, et venit Nazareth; et erat subditus illis. Et mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo. (*Supr.* 19.)

52. Et Jesus proficiebat sapientia et ætate, et gratia apud Deum et homines.

CAPUT III.

1. Anno autem quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Iturææ et Trachonitidis regionis, et Lysania Abilinæ tetrarcha,

2. sub principibus sacerdotum Anna et Caipha; factum est verbum Domini super Joannem, Zachariæ filium, in deserto. (*Act.* 4, 6.)

3. Et venit in omnem regionem Jordanis prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, (*Mat.* 3, 1. *Marc.* 1, 4.)

4. sicut scriptum est in libro sermonum Isaiæ prophetæ: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini: rectas facite semitas ejus: (*Isai.* 40, 3. *Joan.* 1, 23.)

5. omnis vallis implebitur, et omnis mons, et collis humiliabitur, et erunt prava in directa, et aspera in vias planas:

6. et videbit omnis caro salutare Dei. *(*Mat.* 3, 7.)

7. Dicebat ergo ad turbas, quæ exibant, ut baptizarentur ab ipso: Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira? *

8. Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, et ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis: Quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.

9. Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor, non faciens fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur.

10. Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus?

11. Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti, et qui habet escas, similiter faciat. (*Jac.* 2, 15. I. *Joan.* 3, 17.)

12. Venerunt autem et publicani ut baptizarentur, et dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus?

13. At ille dixit ad eos: Nihil amplius, quam quod constitutum est vobis, faciatis.

14. Interrogabant autem eum et milites, dicentes: Quid faciemus et nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, et contenti estote stipendiis vestris.

15. Existimante autem populo, et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne forte ipse esset Christus,

16. respondit Joannes, dicens omnibus: Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto et igni: *

17. cujus ventilabrum in manu ejus, et purgabit aream suam, et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

18. Multa quidem et alia exhortans, evangelizabat populo.

19. Herodes autem tetrarcha, cum corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris sui, et de omnibus malis, quæ fecit Herodes, (*Mat.* 14, 4.)

20. adjecit et hoc super omnia, et inclusit Joannem in carcere.

21. Factum est autem, cum baptizaretur omnis populus, et Jesu baptizato et orante, apertum est cœlum; (*Mat.* 3, 16. *Marc.* 1, 10. *Joan.* 1, 32.)

22. et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum; et vox de cœlo facta est: Tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi. (*Mat.* 3, 17.—17, 5. *Infr.* 9, 35. II. *Petr.* 1, 17.)

23. Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Joseph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat, (*Mat.* 1, 1—18.)

24. qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Janne, qui fuit Joseph,

25. qui fuit Mathathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge,

26. qui fuit Mahath, qui fuit Mathathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Joseph, qui fuit Juda,

27. qui fuit Joanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,

28. qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan, qui fuit Elmadam, qui fuit Her,

29. qui fuit Jesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Jorim, qui fuit Mathat, qui fuit Levi,

30. qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit Joseph, qui fuit Jona, qui fuit Eliakim,

31. qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David,

32. qui fuit Jesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson,

33. qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit Judæ,

34. qui fuit Jacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,

35. qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,

36. qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech,

37. qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan,

38. qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

CAPUT IV.

1. Jesus autem plenus Spiritu sancto regressus est a Jordane, et agebatur a Spiritu in desertum *

2. diebus quadraginta, et tentabatur a diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis; et consummatis illis esuriit. *(*Mat.* 4, 1.)

3. Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, dic lapidi huic, ut panis fiat.

4. Et respondit ad illum Jesus: Scriptum est: Quia non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Dei. (*Deut.* 8, 3. *Mat.* 4, 4.)

5. Et duxit illum diabolus in montem excelsum, et ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis,

6. et ait illi: Tibi dabo potestatem hanc universam, et gloriam illorum, quia mihi tradita sunt, et cui volo, do illa.

7. Tu ergo si adoraveris coram me, erunt tua omnia.

8. Et respondens Jesus, dixit illi: Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. (*Deut.* 6, 13. — 10, 20.)

9. Et duxit illum in Jerusalem, et statuit eum super pinnam templi, et dixit illi: Si Filius Dei es, mitte te hinc deorsum.

10. Scriptum est enim, quod Angelis suis mandavit de te, ut conservent te, (*Psal.* 90, 11.)

11. et quia in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

12. Et respondens Jesus ait illi: Dictum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. (*Deut.* 6, 16.)

13. Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo usque ad tempus.

14. Et egressus est Jesus in virtute Spiritus in Galilæam; et fama exiit per universam regionem de illo. (*Mat.* 4, 12.)

15. Et ipse docebat in synagogis eorum, et magnificabatur ab omnibus.

16. Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, et intravit secundum consuetudinem suam die sabbati in synagogam, et surrexit legere. (*Mat.* 13, 54. *Joan.* 4, 45.)

17. Et traditus est illi liber Isaiæ prophetæ. Et ut revolvit librum, invenit locum, ubi scriptum erat:

18. Spiritus Domini super me: propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, (*Isai.* 61, 1.)

19. prædicare captivis remissionem, et cæcis visum, dimittere confractos in remissionem, prædicare

annum Domini acceptum, et diem retributionis.
20. Et cum plicuisset librum, reddidit ministro, et sedit. Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum.
21. Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris.
22. Et omnes testimonium illi dabant, et mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius, et dicebant: Nonne hic est filius Joseph?
23. Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc similitudinem: Medice, cura teipsum: quanta audivimus facta in Capharnaum, fac et hic in patria tua.
24. Ait autem: Amen, dico vobis: Quia nemo Propheta acceptus est in patria sua. (*Mat.* 13, 57.)
25. In veritate dico vobis: Multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israel, quando clausum est cœlum annis tribus et mensibus sex, cum facta esset fames magna in omni terra,
26. et ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam. (III. *Reg.* 17, 9.)
27. Et multi leprosi erant in Israel sub Elisæo propheta, et nemo eorum mundatus est, nisi Naaman Syrus. (IV. *Reg.* 5, 14.)
28. Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc audientes.
29. Et surrexerunt, et ejecerunt illum extra civitatem, et duxerunt illum usque ad supercilium montis, super quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.
30. Ipse autem, transiens per medium illorum, ibat.
31. Et descendit in Capharnaum civitatem Galilææ, ibique docebat illos sabbatis. (*Mat.* 4, 13.)
32. Et stupebant in doctrina ejus, quia in potestate erat sermo ipsius.
33. Et in synagoga erat homo habens dæmonium immundum, et exclamavit voce magna, (*Marc.* 1, 23.)
34. dicens: Sine, quid nobis et tibi, Jesu Nazarene? venisti perdere nos? scio te, quis sis, Sanctus Dei.
35. Et increpavit illum Jesus, dicens: Obmutesce, et exi ab eo. Et cum projecisset illum dæmonium in medium, exiit ab illo; nihilque illum nocuit.
36. Et factus est pavor in omnibus, et colloquebantur ad invicem, dicentes: Quod est hoc verbum, quia in potestate et virtute imperat immundis spiritibus, et exeunt?
37. Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.
38. Surgens autem Jesus de synagoga, introivit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus; et rogaverunt illum pro ea. (*Mat.* 8, 14.)
39. Et stans super illam imperavit febri; et dimisit illam. Et continuo surgens, ministrabat illis.
40. Cum autem sol occidisset, omnes, qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens, curabat eos.
41. Exibant autem dæmonia a multis, clamantia et dicentia: Quia tu es Filius Dei; et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant, ipsum esse Christum. (*Marc.* 1, 34.)
42. Facta autem die egressus ibat in desertum locum; et turbæ requirebant eum, et venerunt usque ad ipsum, et detinebant illum, ne discederet ab eis.
43. Quibus ille ait: Quia et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum.
44. Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

CAPUT V.

1. Factum est autem, cum turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum Genesareth.
2. Et vidit duas naves stantes secus stagnum; piscatores autem descenderant, et lavabant retia. (*Mat.* 4, 18. *Marc.* 1, 16.)
3. Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas.
4. Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, et laxate retia vestra in capturam.

5. Et respondens Simon dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.

6. Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam; rumpebatur autem rete eorum.

7. Et annuerunt sociis, qui erant in alia navi, ut venirent, et adjuvarent eos. Et venerunt, et impleverunt ambas naviculas ita, ut pene mergerentur.

8. Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Jesu, dicens: Exi a me, quia homo peccator sum, Domine.

9. Stupor enim circumdederat eum, et omnes, qui cum illo erant, in captura piscium, quam ceperant;

10. similiter autem Jacobum et Joannem, filios Zebedæi, qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem Jesus: Noli timere: ex hoc jam homines eris capiens.

11. Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus secuti sunt eum. *(*Mat.* 8, 2. *Marc.* 1, 40.)

12. Et factum est, cum esset in una civitatum, et ecce, vir plenus lepra, et videns Jesum, et procidens in faciem, rogavit eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. *

13. Et extendens manum, tetigit eum, dicens: Volo: mundare. Et confestim lepra discessit ab illo;

14. et ipse præcepit illi, ut nemini diceret; sed: Vade, ostende te sacerdoti, et offer pro emundatione tua, sicut præcepit Moyses, in testimonium illis. (*Lev.* 14, 4.)

15. Perambulabat autem magis sermo de illo; et conveniebant turbæ multæ, ut audirent, et curarentur ab infirmitatibus suis.

16. Ipse autem secedebat in desertum, et orabat.

17. Et factum est in una dierum, et ipse sedebat docens; et erant Pharisæi sedentes, et legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilææ et Judææ, et Jerusalem; et virtus Domini erat ad sanandum eos.

18. Et ecce, viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus, et quærebant eum inferre, et ponere ante eum. (*Mat.* 9, 2. *Marc.* 2, 3.)

19. Et non invenientes, qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, et per tegulas submiserunt eum cum lecto in medium ante Jesum.

20. Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua.

21. Et cœperunt cogitare Scribæ, et Pharisæi, dicentes: Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

22. Ut cognovit autem Jesus cogitationes eorum, respondens dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus vestris? (*Joan.* 2, 25.)

23. Quid est facilius, dicere: Dimittuntur tibi peccata; an dicere: Surge, et ambula?

24. Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico): Tibi dico: Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam.

25. Et confestim consurgens coram illis, tulit lectum, in quo jacebat; et abiit in domum suam, magnificans Deum.

26. Et stupor apprehendit omnes; et magnificabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie.

27. Et post hæc exiit, et vidit publicanum, nomine Levi, sedentem ad telonium, et ait illi: Sequere me. (*Mat.* 9, 9. *Marc.* 2, 14.)

28. Et relictis omnibus, surgens secutus est eum.

29. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua; et erat turba multa publicanorum et aliorum, qui cum illis erant discumbentes.

30. Et murmurabant Pharisæi et Scribæ eorum, dicentes ad discipulos ejus: Quare cum publicanis et peccatoribus manducatis, et bibitis?

31. Et respondens Jesus dixit ad illos: Non egent, qui sani sunt, medico, sed qui male habent.

32. Non veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam.

33. At illi dixerunt ad eum: Quare discipuli Joannis jejunant frequenter,

et obsecrationes faciunt, similiter et
Pharisæorum: tui autem edunt, et
bibunt? (*Marc.* 2, 18.)
34. Quibus ipse ait: Numquid po-
testis filios sponsi, dum cum illis est
sponsus, facere jejunare?
35. Venient autem dies, cum abla-
tus fuerit ab illis sponsus, tunc je-
junabunt in illis diebus.
36. Dicebat autem et similitudinem
ad illos: Quia nemo commissuram a
novo vestimento immittit in vesti-
mentum vetus: alioquin et novum
rumpit, et veteri non convenit com-
missura a novo.
37. Et nemo mittit vinum novum
in utres veteres: alioquin rumpet
vinum novum utres, et ipsum effun-
detur, et utres peribunt:
38. sed vinum novum in utres no-
vos mittendum est, et utraque con-
servantur.
39. Et nemo bibens vetus, statim
vult novum, dicit enim: Vetus me-
lius est.

CAPUT VI.

1. Factum est autem in sabbato se-
cundo primo, cum transiret per sata,
vellebant discipuli ejus spicas, et
manducabant confricantes manibus.
(*Mat.* 12, 1. *Marc.* 2, 23.)
2. Quidam autem Pharisæorum di-
cebant illis: Quid facitis, quod non
licet in sabbatis?
3. Et respondens Jesus ad eos dixit:
Nec hoc legistis, quod fecit David,
cum esurisset ipse, et qui cum illo
erant?
4. Quomodo intravit in domum
Dei, et panes propositionis sumsit,
et manducavit, et dedit his, qui
cum ipso erant, quos non licet man-
ducare nisi tantum sacerdotibus?
(I. *Reg.* 21, 6. *Exod.* 29, 32.)
5. Et dicebat illis: Quia dominus
est Filius hominis, etiam sabbati.
6. Factum est autem et in alio sab-
bato, ut intraret in synagogam, et
doceret. Et erat ibi homo, et manus
ejus dextera erat arida. (*Mat.*12,10.
Marc. 3, 1.)
7. Observabant autem Scribæ et
Pharisæi, si in sabbato curaret, ut
invenirent, unde accusarent eum.
8. Ipse vero sciebat cogitationes
eorum, et ait homini, qui habebat
manum aridam: Surge, et sta in
medium. Et surgens stetit.
9. Ait autem ad illos Jesus: Inter-
rogo vos, si licet sabbatis bene fa-
cere, an male: animam salvam fa-
cere, an perdere?
10. Et circumspectis omnibus dixit
homini: Extende manum tuam. Et
extendit; et restituta est manus
ejus.
11. Ipsi autem repleti sunt insi-
pientia, et colloquebantur ad invi-
cem, quidnam facerent Jesu.
12. Factum est autem in illis die-
bus, exiit in montem orare, et erat
pernoctans in oratione Dei.
13. Et cum dies factus esset, voca-
vit discipulos suos, et elegit duode-
cim ex ipsis (quos et Apostolos no-
minavit): (*Mat.* 10, 1. *Marc.* 3, 13)
14. Simonem, quem cognominavit
Petrum, et Andream fratrem ejus,
Jacobum et Joannem, Philippum et
Bartholomæum,
15. Matthæum et Thomam, Jaco-
bum Alphæi, et Simonem, qui voca-
tur zelotes,
16. et Judam Jacobi, et Judam Is-
cariotem, qui fuit proditor.
17. Et descendens cum illis, stetit
in loco campestri, et turba discipu-
lorum ejus, et multitudo copiosa
plebis ab omni Judæa et Jerusalem,
et maritima, et Tyri et Sidonis,
18. qui venerant, ut audirent eum,
et sanarentur a lanquoribus suis. Et
qui vexabantur a spiritibus immun-
dis, curabantur.
19. Et omnis turba quærebat eum
tangere, quia virtus de illo exibat,
et sanabat omnes.
20. Et ipse, elevatis oculis in disci-
pulos suos, dicebat: Beati pauperes,
quia vestrum est regnum Dei. *
21. Beati, qui nunc esuritis, quia
saturabimini. Beati, qui nunc fletis,
quia ridebitis. * (*Mat.* 5, 2.)
22. Beati eritis, cum vos oderint
homines, et cum separaverint vos,
et exprobraverint, et ejecerint no-
men vestrum tamquam malum prop-
ter Filium hominis. (*Mat.* 5, 11.)
23. Gaudete in illa die, et exultate:

ecce enim merces vestra multa est in cœlo: secundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.

24. Verumtamen, væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram. (*Eccli.* 31, 8. *Amos* 6, 1.)

25. Væ vobis, qui saturati estis, quia esurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis. (*Isai.* 65, 13.)

26. Væ, cum benedixerint vobis homines, secundum hæc enim faciebant pseudoprophetis patres eorum.

27. Sed vobis dico, qui auditis: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos. (*Mat.* 5, 44.)

28. Benedicite maledicentibus vobis, et orate pro calumniantibus vos.

29. Et qui te percutit in maxillam, præbe et alteram. Et ab eo, qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere. (*Mat.* 5, 39. I. *Cor.* 6, 7.)

30. Omni autem petenti te tribue, et qui aufert, quæ tua sunt, ne repetas.

31. Et prout vultis, ut faciant vobis homines, et vos facite illis similiter. (*Tob.* 4, 16. *Mat.* 7, 12.)

32. Et si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis est gratia? nam et peccatores diligentes se diligunt.*

33. Et si benefeceritis his, qui vobis benefaciunt: quæ vobis est gratia? siquidem et peccatores hoc faciunt. * (*Mat.* 5, 46.)

34. Et si mutuum dederitis his, a quibus speratis recipere: quæ gratia est vobis? nam et peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia. (*Deut.* 15, 8. *Mat.* 5, 42.)

35. Verumtamen, diligite inimicos vestros: benefacite et mutuum date, nihil inde sperantes, et erit merces vestra multa, et eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et malos.

36. Estote ergo misericordes, sicut et Pater vester misericors est.

37. Nolite judicare, et non judicabimini: nolite condemnare, et non condemnabimini. Dimittite, et dimittemini. (*Mat.* 7, 1.)

38. Date, et dabitur vobis: mensuram bonam et confertam, et coagitatam et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis. (*Mat.* 7, 2. *Marc.* 4, 24.)

39. Dicebat autem illis et similitudinem: Numquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt?

40. Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister ejus. (*Mat.* 10, 24. *Joan.* 15, 20.)

41. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras? (*Mat.* 7, 3.)

42. Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, sine, ejiciam festucam de oculo tuo: Ipse in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc perspicies, ut educas festucam de oculo fratris tui.

43. Non est enim arbor bona, quæ facit fructus malos, neque arbor mala, faciens fructum bonum. (*Mat.* 7, 18. — 12, 23.)

44. Unaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam.

45. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, et malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur.

46. Quid autem vocatis me: Domine, Domine; et non facitis, quæ dico? (*Mat.* 7, 21. *Rom.* 2, 13. *Jac.* 1, 22.)

47. Omnis, qui venit ad me, et audit sermones meos, et facit eos, ostendam vobis, cui similis sit:

48. Similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, et posuit fundamentum super petram: inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, et non potuit eam movere: fundata enim erat super petram.

49. Qui autem audit, et non facit, similis est homini ædificanti domum suam super terram sine fundamento,

in quam illisus est fluvius, et continuo cecidit: et facta est ruina domus illius magna.

CAPUT VII.

1. Cum autem implesset omnia verba sua in aures plebis, intravit Capharnaum. (*Mat.* 8, 5.)
2. Centurionis autem cujusdam servus male habens, erat moriturus, qui illi erat pretiosus.
3. Et cum audisset de Jesu, misit ad eum seniores Judæorum, rogans eum, ut veniret, et salvaret servum ejus.
4. At illi cum venissent ad Jesum, rogabant eum sollicite, dicentes ei: Quia dignus est, ut hoc illi præstes:
5. diligit enim gentem nostram, et synagogam ipse ædificavit nobis.
6. Jesus autem ibat cum illis. Et cum jam non longe esset a domo, misit ad eum centurio amicos, dicens: Domine, noli vexari: non enim sum dignus, ut sub tectum meum intres: (*Mat.* 8, 8.)
7. propter quod et meipsum non sum dignum arbitratus, ut venirem ad te: sed dic verbo, et sanabitur puer meus.
8. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, et dico huic: Vade, et vadit; et alii: Veni, et venit; et servo meo: Fac hoc, et facit.
9. Quo audito Jesus miratus est, et conversus sequentibus se turbis dixit: Amen, dico vobis: nec in Israel tantam fidem inveni.
10. Et reversi, qui missi fuerant, domum, invenerunt servum, qui languerat, sanum.
11. Et factum est, deinceps ibat in civitatem, quæ vocatur Naim; et ibant cum eo discipuli ejus, et turba copiosa.
12. Cum autem appropinquaret portæ civitatis, ecce, defunctus efferebatur filius unicus matris suæ, et hæc vidua erat; et turba civitatis multa cum illa.
13. Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere.
14. Et accessit, et tetigit loculum. (Hi autem, qui portabant, steterunt.) Et ait: Adolescens, tibi dico: Surge.
15. Et resedit, qui erat mortuus et cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ.
16. Accepit autem omnes timor; et magnificabant Deum, dicentes: Quia Propheta magnus surrexit in nobis, et quia Deus visitavit plebem suam. (*Infr.* 24, 19. *Joan.* 4, 19.)
17. Et exiit hic sermo in universam Judæam de eo, et in omnem circa regionem.
18. Et nuntiaverunt Joanni discipuli ejus de omnibus his.
19. Et convocavit duos de discipulis suis Joannes, et misit ad Jesum, dicens: Tu es, qui venturus es, an alium exspectamus? (*Mat.* 11, 2.)
20. Cum autem venissent ad eum viri, dixerunt: Joannes Baptista misit nos ad te dicens: Tu es, qui venturus es, an alium exspectamus?
21. (In ipsa autem hora multos curavit a languoribus, et plagis et spiritibus malis, et cæcis multis donavit visum.)
22. Et respondens dixit illis: Euntes renuntiate Joanni, quæ audistis et vidistis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur: (*Isai.* 35, 5.)
23. et beatus est, quicumque non fuerit scandalizatus in me.
24. Et cum discessissent nuntii Joannis, cœpit de Joanne dicere ad turbas: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?
25. Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce, qui in veste pretiosa sunt et deliciis, in domibus regum sunt.
26. Sed quid existis videre? Prophetam? Utique dico vobis: Et plus quam Prophetam.
27. Hic est, de quo scriptum est: Ecce, mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. (*Mat.* 11, 10.)
28. Dico enim vobis: Major inter natos mulierum propheta Joanne Baptista nemo est: qui autem minor est in regno Dei, major est illo.

29. Et omnis populus audiens et publicani justificaverunt Deum, baptizati baptismo Joannis.
30. Pharisæi autem et legis periti consilium Dei spreverunt in semetipsos, non baptizati ab eo.
31. Ait autem Dominus: Cui ergo similes dicam homines generationis hujus? et cui similes sunt? (*Mat.* 11, 16.)
32. Similes sunt pueris sedentibus in foro, et loquentibus ad invicem, et dicentibus: Cantavimus vobis tibiis, et non saltastis: lamentavimus, et non plorastis.
33. Venit enim Joannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum, et dicitis: Dæmonium habet. (*Mat.* 3, 4. — 11, 18. *Marc.* 1, 6.)
34. Venit Filius hominis manducans et bibens, et dicitis: Ecce, homo devorator, et bibens vinum, amicus publicanorum et peccatorum.
35. Et justificata est sapientia ab omnibus filiis suis.
36. Rogabat autem illum quidam de Pharisæis, ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi discubuit.
37. Et ecce, mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit, quod accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti; (*Mat.* 26, 7. *Marc.* 14, 3. *Joan.* 12, 3.)
38. et stans retro secus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur pedes ejus, et unguento ungebat.
39. Videns autem Pharisæus, qui vocaverat eum, ait intra se dicens: Hic si esset Propheta, sciret utique, quæ et qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est.
40. Et respondens Jesus dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic.
41. Duo debitores erant cuidam fœneratori: unus debebat denarios quingentos, et alius quinquaginta.
42. Non habentibus illis, unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit?
43. Respondens Simon dixit: Aestimo, quia is, cui plus donavit. At ille dixit ei: Recte judicasti.
44. Et conversus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, et capillis suis tersit.
45. Osculum mihi non dedisti: hæc autem, ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos.
46. Oleo caput meum non unxisti: hæc autem unguento unxit pedes meos.
47. Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. (I. *Petr.* 4, 8.)
48. Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata. (*Mat.* 9, 2.)
49. Et cœperunt, qui simul accumbebant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit?
50. Dixit autem ad mulierem: Fides tua te salvam fecit: vade in pace. (*Marc.* 5, 34.)

CAPUT VIII.

1. Et factum est deinceps, et ipse iter faciebat per civitates et castella, prædicans et evangelizans regnum Dei; et duodecim cum illo,
2. et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ a spiritibus malignis et infirmitatibus: Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant, (*Marc.* 16, 9.)
3. et Joanna, uxor Chusæ procuratoris Herodis, et Susanna, et aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis.
4. Cum autem turba plurima convenirent, et de civitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem:
5. Exiit, qui seminat, seminare semen suum, et dum seminat, aliud cecidit secus viam, et conculcatum est, et volucres cœli comederunt illud. (*Mat.* 13, 3. *Marc.* 4, 3.)
6. Et aliud cecidit supra petram, et natum aruit, quia non habebat humorem.

7. Et aliud cecidit inter spinas, et simul exortæ spinæ suffocaverunt illud.
8. Et aliud cecidit in terram bonam, et ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.
9. Interrogabant autem eum discipuli ejus, quæ esset hæc parabola.
10. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis, ut videntes non videant, et audientes non intelligant. (*Mat.* 13, 14.)
11. Est autem hæc parabola: Semen est verbum Dei.
12. Qui autem secus viam: Hi sunt, qui audiunt: deinde venit diabolus et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.
13. Nam qui supra petram: Qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: et hi radices non habent, qui ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt.
14. Quod autem in spinas cecidit: Hi sunt, qui audierunt, et a sollicitudinibus, et divitiis et voluptatibus vitæ euntes, suffocantur, et non referunt fructum.
15. Quod autem in bonam terram: Hi sunt, qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent, et fructum afferunt in patientia.
16. Nemo autem lucernam accendens, operit eam vase, aut subtus lectum ponit; sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen. (*Mat.* 5, 15. *Infr.* 11, 33.)
17. Non est enim occultum, quod non manifestetur, nec absconditum, quod non cognoscatur, et in palam veniat. (*Mat.* 10, 26. *Marc.* 4, 22.)
18. Videte ergo, quomodo audiatis; qui enim habet, dabitur illi: et quicumque non habet, etiam, quod putat se habere, auferetur ab illo. (*Mat.* 13, 12.)
19. Venerunt autem ad illum mater et fratres ejus, et non poterant adire eum præ turba. (*Mat.* 12, 46.)
20. Et nuntiatum est illi: Mater tua et fratres tui stant foris, volentes te videre.
21. Qui respondens dixit ad eos: Mater mea et fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt, et faciunt.
22. Factum est autem in una dierum, et ipse ascendit in naviculam, et discipuli ejus, et ait ad illos: Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt. (*Mat.* 8, 23.)
23. Et navigantibus illis, obdormivit; et descendit procella venti in stagnum, et complebantur, et periclitabantur.
24. Accedentes autem suscitaverunt eum, dicentes: Præceptor, perimus. At ille surgens increpavit ventum et tempestatem aquæ; et cessavit, et facta est tranquillitas.
25. Dixit autem illis: Ubi es fides vestra? Qui timentes mirati sunt, ad invicem dicentes: Quis putas hic est, quia et ventis et mari imperat, et obediunt ei?
26. Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum, quæ est contra Galilæam.
27. Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium jam temporibus multis, et vestimento non induebatur; neque in domo manebat, sed in monumentis.
28. Is, ut vidit Jesum, procidit ante illum, et exclamans voce magna, dixit: Quid mihi, et tibi est, Jesu, Fili Dei altissimi? obsecro te, ne me torqueas?
29. Præcipiebat enim spiritui immundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, et vinciebatur catenis, et compedibus custoditus; et ruptis vinculis agebatur a dæmonio in deserta.
30. Interrogavit autem illum Jesus, dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio; quia intraverant dæmonia multa in eum.
31. Et rogabant illum, ne imperaret illis, ut in abyssum irent.
32. Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte; et rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis.
33. Exierunt ergo dæmonia ab homine, et intraverunt in porcos; et impetu abiit grex per præceps in

stagnum, et suffocatus est. (*Mat.* 8, 32. *Marc.* 5, 13.)
34. Quod ut viderunt factum, qui pascebant, fugerunt, et nuntiaverunt in civitatem et in villas.
35. Exierunt autem videre, quod factum est, et venerunt ad Jesum, et invenerunt hominem sedentem, a quo dæmonia exierant, vestitum ac sana mente ad pedes ejus; et timuerunt.
36. Nuntiaverunt autem illis et qui viderant, quomodo sanus factus esset a legione;
37. et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum, ut discederet ab ipsis, quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens navim, reversus est.
38. Et rogabat illum vir, a quo dæmonia exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem eum Jesus, dicens:
39. Redi in domum tuam et narra, quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem, prædicans, quanta illi fecisset Jesus.
40. Factum est autem, cum rediisset Jesus, excepit illum turba; erant enim omnes exspectantes eum.
41. Et ecce, venit vir, cui nomen Jairus, et ipse princeps synagogæ erat; et cecidit ad pedes Jesu, rogans eum, ut intraret in domum ejus, (*Mat.* 9, 18. *Marc.* 5, 22.)
42. quia unica filia erat ei, fere annorum duodecim, et hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, a turbis comprimebatur.
43. Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari; (*Marc.* 5, 26.)
44. accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti ejus; et confestim stetit fluxus sanguinis ejus.
45. Et ait Jesus: Quis est, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus dixit Petrus, et qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, et affligunt, et dicis: Quis me tetigit?
46. Et dixit Jesus: Tetigit me aliquis: nam ego novi virtutem de me exiisse.
47. Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, et procidit ante pedes ejus, et ob quam causam tetigerit eum, indicavit coram omni populo, et quemadmodum confestim sanata sit.
48. At ipse dixit ei: Filia, fides tua salvam te fecit: vade in pace. *
49. Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei: Quia mortua est filia tua, noli vexare illum. * (*Marc.* 5, 34.)
50. Jesus autem, audito hoc verbo, respondit patri puellæ: Noli timere: crede tantum, et salva erit.
51. Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam, nisi Petrum, et Jacobum et Joannem, et patrem et matrem puellæ.
52. Flebant autem omnes, et plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non est mortua puella, sed dormit.
53. Et deridebant eum, scientes, quod mortua esset.
54. Ipse autem tenens manum ejus clamavit, dicens: Puella, surge.
55. Et reversus est spiritus ejus, et surrexit continuo. Et jussit illi dari manducare.
56. Et stupuerunt parentes ejus, quibus præcepit, ne alicui dicerent, quod factum erat.

CAPUT IX.

1. Convocatis autem duodecim Apostolis, dedit illis virtutem et potestatem super omnia dæmonia, et ut languores curarent. (*Supr.* 6, 13.)
2. Et misit illos prædicare regnum Dei, et sanare infirmos.
3. Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.*
4. Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete, et inde ne exeatis. * (*Mat.* 10, 9. *Marc.* 6, 8.)
5. Et quicumque non receperint vos, exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos. (*Act.* 13, 51.)
6. Egressi autem circuibant per

castella, evangelizantes et curantes ubique.

7. Audivit autem Herodes tetrarcha omnia, quæ fiebant ab eo, et hæsitabat eo quod diceretur a quibusdam: (*Mat.* 14, 1.)

8. Quia Joannes surrexit a mortuis; a quibusdam vero: Quia Elias apparuit; ab aliis autem: Quia Propheta unus de antiquis surrexit.

9. Et ait Herodes: Joannem ego decollavi: quis est autem iste, de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

10. Et reversi Apostoli narraverunt illi, quæcumque fecerunt; et assumtis illis secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaidæ.

11. Quod cum cognovissent turbæ, secutæ sunt illum; et excepit eos, et loquebatur illis de regno Dei, et eos, qui cura indigebant, sanabat.

12. Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in castella villasque, quæ circa sunt, divertant, et inveniant escas, quia hic in loco deserto sumus. (*Mat.* 14, 15. *Marc.* 6, 36.)

13. Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quam quinque panes, et duo pisces: nisi forte nos eamus, et emamus in omnem hanc turbam escas. (*Joan.* 6, 9.)

14. Erant autem fere viri quinque millia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per convivia quinquagenos.

15. Et ita fecerunt. Et discumbere fecerunt omnes.

16. Acceptis autem quinque panibus et duobus piscibus, respexit in cœlum, et benedixit illis, et fregit et distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas.

17. Et manducaverunt omnes, et saturati sunt. Et sublatum est, quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

18. Et factum est, cum solus esset orans, erant cum illo et discipuli; et interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbæ? (*Mat.*16,13.)

19. At illi responderunt, et dixerunt: Joannem Baptistam; alii autem Eliam; alii vero: Quia unus Propheta de prioribus surrexit.

20. Dixit autem illis: Vos autem, quem me esse dicitis: Respondens Simon Petrus dixit: Christum Dei.

21. At ille, increpans illos, præcepit, ne cui dicerent hoc,

22. dicens: Quia oportet Filium hominis multa pati, et reprobari a senioribus, et principibus sacerdotum et Scribis, et occidi, et tertia die resurgere. (*Mat.* 17, 21.)

23. Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me. (*Mat.* 10, 38.)

24. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam suam propter me, salvam faciet illam. *

25. Quid enim proficit homo, si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat, et detrimentum sui faciat? * (*Infr.* 17, 33.)

26. Nam qui me erubuerit et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua et Patris, et sanctorum Angelorum. (*Mat.* 10, 33. II. *Tim.* 2, 12.)

27. Dico autem vobis vere: Sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei. (*Mat.* 16, 28.)

28. Factum est autem, post hæc verba fere dies octo, et assumsit Petrum, et Jacobum et Joannem, et ascendit in montem, ut oraret. (*Mat.* 17, 1. *Marc.* 9, 1.)

29. Et facta est, dum oraret, species vultus ejus altera; et vestitus ejus albus et refulgens.

30. Et ecce, duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses et Elias,

31. visi in majestate, et dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem.

32. Petrus vero, et qui cum illo erant, gravati erant somno. Et evigilantes viderunt majestatem ejus, et duos viros, qui stabant cum illo.

33. Et factum est, cum discederent ab illo, ait Petrus ad Jesum: Præ-

ceptor, bonum est, nos hic esse: et faciamus tria tabernacula, unum tibi, et unum Moysi, et unum Eliæ; nesciens quid diceret.

34. Hæc autem illo loquente, facta est nubes, et obumbravit eos; et timuerunt, intrantibus illis in nubem.

35. Et vox facta est de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus: ipsum audite. (II. *Petr.* 1, 17.)

36. Et dum fieret vox, inventus est Jesus solus. Et ipsi tacuerunt, et nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his, quæ viderant.

37. Factum est autem in sequenti die, descendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa.

38. Et ecce, vir de turba exclamavit, dicens: Magister, obsecro te, respice in filium meum, quia unicus est mihi: (*Mat.* 17, 14.)

39. et ecce spiritus apprehendit eum, et subito clamat, et elidit, et dissipat eum cum spuma, et vix discedit dilanians eum.

40. Et rogavi discipulos tuos, ut ejicerent illum, et non potuerunt.

41. Respondens autem Jesus dixit: O generatio infidelis et perversa, usquequo ero apud vos, et patiar vos? Adduc huc filium tuum.

42. Et cum accederet, elisit illum dæmonium, et dissipavit.

43. Et increpavit Jesus spiritum immundum, et sanavit puerum, et reddidit illum patri ejus.

44. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei; omnibusque mirantibus in omnibus, quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos: Filius enim hominis futurum est, ut tradatur in manus hominum.

45. At illi ignorabant verbum istud, et erat velatum ante eos, ut non sentirent illud; et timebant eum interrogare de hoc verbo.

46. Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum major esset. (*Mat.*18,1.)

47. At Jesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, et statuit illum secus se;

48. et ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit, et quicumque me receperit, recipit eum, qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic major est. (*Mat.* 10, 40.)

49. Respondens autem Joannes dixit: Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, et prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum. (*Marc.* 9, 37.)

50. Et ait ad illum Jesus: Nolite prohibere: qui enim non est adversum vos, pro vobis est. (*Infr.*11,23.)

51. Factum est autem, dum complerentur dies assumtionis ejus, et ipse faciem suam firmavit, ut iret in Jerusalem.

52. Et misit nuntios ante conspectum suum; et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, ut pararent illi.

53. Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jerusalem.

54. Cum vidissent autem discipuli ejus Jacobus et Joannes, dixerunt: Domine, vis, dicimus, ut ignis descendat de cœlo, et consumat illos? (IV. *Reg.* 1, 10.)

55. Et conversus increpavit illos, dicens: Nescitis, cujus spiritus estis.

56. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Et abierunt in aliud castellum. (*Joan.* 3, 17. — 12, 47.)

57. Factum est autem, ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te, quocumque ieris.

58. Dixit illi Jesus: Vulpes foveas habent, et volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet. (*Mat.* 8, 20.)

59. Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine, permitte mihi primum ire, et sepelire patrem meum.

60. Dixitque ei Jesus: Sine, ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, et annuntia regnum Dei.

61. Et ait alter: Sequar te, Domine, sed permitte mihi primum renuntiare his, quæ domi sunt.

62. Ait ad illum Jesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei.

CAPUT X.

1. Post hæc autem designavit Dominus et alios septuaginta duos, et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum, quo erat ipse venturus.

2. Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. (*Mat.* 9, 37.)

3. Ite, ecce, ego mitto vos sicut agnos inter lupos. (*Mat.* 10, 16.)

4. Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta, et neminem per viam salutaveritis. (*Supr.* 9, 13. IV. *Reg.* 4, 29.)

5. In quamcumque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui:

6. et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem, ad vos revertetur.

7. In eadem autem domo manete edentes et bibentes, quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. (*Deut.* 24, 14. *Mat.* 10, 10. I. *Tim.* 5, 18.)

8. Et in quamcumque civitatem intraveritis, et susceperint vos, manducate, quæ apponuntur vobis,

9. et curate infirmos, qui in illa sunt, et dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei.

10. In quamcumque autem civitatem intraveritis, et non susceperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicite:

11. Etiam pulverem, qui adhæsit nobis de civitate vestra, extergimus in vos: tamen hoc scitote: Quia appropinquavit regnum Dei. (*Act.* 13, 51.)

12. Dico vobis: Quia Sodomis in die illa remissius erit, quäm illi civitati.

13. Væ tibi, Corozain, væ tibi, Bethsaida, quia si in Tyro et Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, et cinere sedentes pœniterent. *

14. Verumtamen Tyro et Sidoni remissius erit in judicio, quam vobis. * (*Mat.* 11, 21.)

15. Et tu Capharnaum, usque ad cœlum exaltata, usque ad infernum demergeris.

16. Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. (*Mat.* 10, 40.)

17. Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo.

18. Et ait illis: Videbam satanam sicut fulgur de cœlo cadentem.

19. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones, et super omnem virtutem inimici, et nihil vobis nocebit.

20. Verumtamen, in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiciuntur: gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cœlis.

21. In ipsa hora exultavit Spiritu sancto, et dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ, quod abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Etiam, Pater, quoniam sic placuit ante te. (*Mat.* 11, 25.)

22. Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo scit, quis sit Filius, nisi Pater, et quis sit Pater, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare.

23. Et conversus ad discipulos suos dixit: Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. (*Mat.* 13, 16.)

24. Dico enim vobis: Quod multi prophetæ et reges voluerunt videre, quæ vos videtis, et non viderunt: et audire, quæ auditis, et non audierunt.

25. Et ecce, quidam legisperitus surrexit tentans illum, et dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo? (*Mat.* 22, 34.)

26. At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quomodo legis?

27. Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et ex omni mente tua: et proximum tuum sicut teipsum. (*Deut.* 6, 5.)

28. Dixitque illi: Recte respondisti: hoc fac, et vives. (*Rom* 10, 5.)

29. Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Jesum: Et quis est meus proximus?

30. Suscipiens autem Jesus, dixit: Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, et incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum, et plagis impositis abierunt, semivivo relicto.
31. Accidit autem, ut sacerdos quidam descenderet eadem via, et viso illo, præterivit.
32. Similiter et Levita, cum esset secus locum, et videret eum, pertransiit.
33. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, et videns eum, misericordia motus est.
34. Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum, et imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, et curam ejus egit.
35. Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario, et ait: Curam illius habe, et quodcumque supererogaveris, ego, cum rediero, reddam tibi.
36. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones?
37. At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Jesus: Vade, et tu fac similiter.
38. Factum est autem, dum irent, et ipse intravit in quoddam castellum; et mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum suam; (*Joan.* 11, 1.)
39. et huic erat soror nomine Maria, quæ etiam, sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.
40. Martha autem satagebat circa frequens ministerium; quæ stetit, et ait: Domine, non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adjuvet.
41. Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima.
42. Porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. (*Mat.* 6, 20.)

CAPUT XI.

1. Et factum est, cum esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis ejus ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit et Joannes discipulos suos.
2. Et ait illis: Cum oratis, dicite: Pater, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. (*Mat.* 6, 9.)
3. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
4. Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem et ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.
5. Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum media nocte, et dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes,
6. quoniam amicus meus venit de via ad me, et non habeo, quod ponam ante illum:
7. et ille deintus respondens dicat: Noli mihi molestus esse, jam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere, et dare tibi.
8. Et si ille perseveraverit pulsans, dico vobis: Etsi non dabit illi surgens eo quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, et dabit illi quotquot habet necessarios.
9. Et ego dico vobis: Petite, et dabitur vobis: quærite, et invenietis: pulsate, et aperietur vobis. *
10. Omnis enim, qui petit, accipit, et qui quærit, invenit, et pulsanti aperietur. *(*Mat.* 7, 7. *Jac.* 1, 5.)
11. Quis autem ex vobis patrem petit panem: numquid lapidem dabit illi? Aut piscem: numquid pro pisce serpentem dabit illi? (*Mat.* 7. 9.)
12. Aut si petierit ovum: numquid porriget illi scorpionem?
13. Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se?
14. Et erat ejiciens dæmonium; et illud erat mutum. Et cum ejecisset dæmonium, locutus est mutus; et admiratæ sunt turbæ. (*Mat.* 9, 32.)
15. Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia. (*Mat.* 9, 34. *Marc.* 3, 22.)

16. Et alii, tentantes, signum de cœlo quærebant ab eo.
17. Ipse autem, ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in seipsum divisum desolabitur, et domus supra domum cadet.
18. Si autem et satanas in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus? quia dicitis in Beelzebub me ejicere dæmonia.
19. Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia: filii vestri in quo ejiciunt? Ideo ipsi judices vestri erunt.
20. Porro si in digito Dei ejicio dæmonia, profecto pervenit in vos regnum Dei.
21. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet.
22. Si autem fortior eo superveniens vicerit eum, universa arma ejus auferet, in quibus confidebat, et spolia ejus distribuet.
23. Qui non est mecum, contra me est: et qui non colligit mecum dispergit. (*Supr.* 9, 50.)
24. Cum immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquosa, quærens requiem, et non inveniens dicit: Revertar in domum meam, unde exivi.
25. Et cum venerit, invenit eam scopis mundatam, et ornatam.
26. Tunc vadit, et assumit septem alios spiritus secum, nequiores se, et ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.
27. Factum est autem, cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi: Beatus venter, qui te portavit, et ubera, quæ suxisti.
28. At ille dixit: Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud.
29. Turbis autem concurrentibus cœpit dicere: Generatio hæc, generatio nequam est: signum quærit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ. (*Mat.* 12, 39.)
30. Nam sicut fuit Jonas signum Ninivitis, ita erit et Filius hominis generationi isti. (*Jon.* 2, 1.)
31. Regina Austri surget in judicio cum viris generationis hujus, et condemnabit illos, quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis: et ecce, plus quam Salomon hic. (III. *Reg.* 10, 1.)
32. Viri Ninivitæ surgent in judicio cum generatione hac, et condemnabunt illam, quia penitentiam egerunt ad prædicationem Jonæ: et ecce, plus quam Jonas hic. (*Jon.*3,5.)
33. Nemo lucernam accendit, et in abscondito ponit, neque sub modio, sed supra candelabrum, ut, qui ingrediuntur, lumem videant. (*Supr.* 8, 16.)
34. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit? si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. (*Mat.* 6, 22.)
35. Vide ergo, ne lumen, quod in te est, tenebræ sint.
36. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, et sicut lucerna fulgoris illuminabit te. *(*Mat.* 15, 2.)
37. Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Pharisæus, ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit.
38. Pharisæus autem cœpit, intra se reputans, dicere, quare non baptizatus esset ante prandium. *
39. Et ait Dominus ad illum: Nunc vos, Pharisæi, quod deforis est calicis et catini, mundatis: quod autem intus est vestrum, plenum est rapina et iniquitate. (*Mat.* 23, 25.)
40. Stulti, nonne, qui fecit quod deforis est, etiam id, quod deintus est, fecit?
41. Verumtamen, quod superest, date eleemosynam, et ecce, omnia munda sunt vobis.
42. Sed væ vobis Pharisæis, quia decimatis mentham, et rutam et omne olus, et præteritis judicium et caritatem Dei: hæc autem oportuit facere, et illa non omittere.
43. Væ vobis Pharisæis, quia diligitis primas cathedras in synagogis, et salutationes in foro. (*Mat.* 23, 6. *Infr.* 20, 46.)
44. Væ vobis, quia estis, ut monu-

menta, quæ non apparent: et homines, ambulantes supra, nesciunt.

45. Respondens autem quidam ex legisperitis ait illi: Magister, hæc dicens, etiam contumeliam nobis facis.

46. At ille ait: Et vobis legisperitis væ, quia oneratis homines oneribus, quæ portare non possunt, et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas. (*Mat.* 23, 4.)

47. Væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum, patres autem vestri occiderunt illos.

48. Profecto testificamini, quod consentitis operibus patrum vestrorum, quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulcra.

49. Propterea et sapientia Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas et Apostolos, et ex illis occident, et persequentur,

50. ut inquiratur sanguis omnium Prophetarum, qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista:

51. a sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariæ, qui periit inter altare et ædem. Ita, dico vobis: requiretur ab hac generatione. (*Gen.* 4, 8. II. *Par.* 24, 22. *Mat.* 23, 35.)

52. Væ vobis legisperitis, quia tulistis clavem scientiæ: ipsi non introistis, et eos, qui introibant, prohibuistis.

53. Cum autem hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisæi et Legisperiti graviter insistere, et os ejus opprimere de multis,

54. insidiantes ei, et quærentes aliquid capere de ore ejus, ut accusarent eum.

CAPUT XII.

1. Multis autem turbis circumstantibus ita, ut se invicem conculcarent, cœpit dicere ad discipulos suos: Attendite a fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis. (*Mat.* 16, 6.)

2. Nihil autem opertum est, quod non reveletur, neque absconditum, quod non sciatur, (*Supr.* 8, 17.)

3. quoniam, quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur, et quod in aurem locuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis.

4. Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, et post hæc non habent amplius, quid faciant.

5. Ostendam autem vobis, quem timeatis: Timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita, dico vobis: hunc timete.

6. Nonne quinque passeres væneunt dipondio? et unus ex illis non est in oblivione coram Deo.

7. Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus pluris estis vos.

8. Dico autem vobis: Omnis, quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei: *

9. qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei. * (*Supr.* 9, 26.)

10. Et omnis, qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi: ei autem, qui in Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur. (*Mat.* 12, 31. *Hebr.* 6, 4.)

11. Cum autem inducent vos in synagogas, et ad magistratus et potestates, nolite solliciti esse, qualiter aut quid respondeatis, aut quid dicatis. (*Marc.* 13, 11.)

12. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora, quid oporteat vos dicere.

13. Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo, ut dividat mecum hereditatem.

14. At ille dixit illi: Homo, quis me constituit judicem, aut divisorem super vos?

15. Dixitque ad illos: Videte, et cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusquam vita ejus est ex his, quæ possidet.

16. Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit,

17. et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos?

18. Et dixit: Hoc faciam: Destruam

horrea mea, et majora faciam, et illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, et bona mea,

19. et dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. (*Eccli.* 11, 19.)

20. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te: quæ autem parasti, cujus erunt?

21. Sic est, qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives. (I. *Tim.* 6, 17.)

22. Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico vobis: Nolite solliciti esse animæ vestræ, quid manducetis, neque corpori, quid induamini. (*Mat.* 6, 25.)

23. Anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum.

24. Considerate corvos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, et Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis?

25. Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam cubitum unum?

26. Si ergo neque quod minimum est, potestis: quid de ceteris solliciti estis?

27. Considerate lilia, quomodo crescunt: non laborant, neque nent: dico autem vobis: Nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis.

28. Si autem fœnum, quod hodie est in agro, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos pusillæ fidei?

29. Et vos nolite quærere, quid manducetis, aut quid bibatis, et nolite in sublime tolli:

30. hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem vester scit, quoniam his indigetis.

31. Verumtamen, quærite primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis.

32. Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.

33. Vendite, quæ possidetis, et date eleemosynam. Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cœlis, quo fur non appropiat, neque tinea corrumpit. (*Mat.* 6, 20. — 19, 21.)

34. Ubi enim thesaurus vester est, ibi et cor vestrum erit.

35. Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris,

36. et vos similes hominibus exspectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis, ut, cum venerit, et pulsaverit, confestim aperiant ei.

37. Beati servi illi, quos, cum venerit dominus, invenerit vigilantes. Amen, dico vobis, quod præcinget se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis.

38. Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit: beati sunt servi illi.

39. Hoc autem scitote, quoniam, si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam. (*Mat.* 24, 43.)

40. Et vos estote parati, quia, qua hora non putatis, Filius hominis veniet. (*Apoc.* 16, 15.)

41. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an et ad omnes?

42. Dixit autem Dominus: Quis, putas, est fidelis dispensator et prudens, quem constituit dominus supra familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram?

43. Beatus ille servus, quem cum venerit dominus, invenerit ita facientem.

44. Vere, dico vobis: Quoniam supra omnia, quæ possidet, constituet illum.

45. Quodsi dixerit servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: et cœperit percutere servos et ancillas, et edere, et bibere et inebriari:

46. veniet dominus servi illius in die, qua non sperat, et hora, qua nescit, et dividet eum, partemque ejus cum infidelibus ponet.

47. Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui, et non præparavit, et non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis:

48. qui autem non cognovit, et

fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem, cui multum datum est, multum quæretur ab eo, et cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

49. Ignem veni mittere in terram: et quid volo, nisi ut accendatur?

50. Baptismo autem habeo baptizari: et quomodo coarctor, usquedum perficiatur? (*Marc.* 10, 38.)

51. Putatis, quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, sed separationem. (*Mat.* 10, 34.)

52. Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi, tres in duos, et duo in tres

53. dividentur: pater in filium, et filius in patrem suum, mater in filiam, et filia in matrem, socrus in nurum suam, et nurus in socrum suam.

54. Dicebat autem et ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbus venit: et ita fit; (*Mat.* 16, 2.)

55. et cum austrum flantem, dicitis: Quia æstus erit; et fit.

56. Hypocritæ, faciem cœli et terræ nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?

57. Quid autem et a vobis ipsis non judicatis, quod justum est?

58. Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem, in via da operam, liberari ab illo, ne forte trahat te ad judicem, et judex tradat te exactori, et exactor mittat te in carcerem. (*Mat.* 5, 25.)

59. Dico tibi: Non exies inde, donec etiam novissimum minutum reddas.

CAPUT XIII.

1. Aderant autem quidam ipso in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum.

2. Et respondens dixit illis: Putatis, quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? (*Joan.* 9, 3.)

3. Non, dico vobis: sed, nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.

4. Sicut illi decem et octo, supra quos cecidit turris in Siloe, et occidit eos: putatis, quia et ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Jerusalem?

5. Non, dico vobis: sed si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.

6. Dicebat autem et hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, et venit quærens fructum in illa, et non invenit.

7. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce, anni tres sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, et non invenio: succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?

8. At ille respondens dicit illi: Domine, dimitte illam et hoc anno, usque dum fodiam circa illam, et mittam stercora,

9. et siquidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

10. Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis.

11. Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo; et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.

12. Quam cum videret Jesus, vocavit eam ad se, et ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua.

13. Et imposuit illi manus; et confestim erecta est, et glorificabat Deum.

14. Respondens autem archisynagogus, indignans, quia sabbato curasset Jesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari: in his ergo venite, et curamini, et non in die sabbati.

15. Respondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocritæ, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum aut asinum a præsepio, et ducit adaquare?

16. Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligavit satanas, ecce decem et octo annis, non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati?

17. Et cum hæc diceret, erubescebant omnes adversarii ejus; et omnis populus gaudebat in universis, quæ gloriose fiebant ab eo.

18. Dicebat ergo: Cui simile est

regnum Dei, et cui simile æstimabo illud?

19. Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum: et crevit, et factum est in arborem magnam, et volucres cœli requieverunt in ramis ejus. *

20. Et iterum dixit: Cui simile æstimabo regnum Dei? *(*Mat.* 13, 31.)

21. Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur totum.

22. Et ibat per civitates et castella, docens et iter faciens in Jerusalem. (*Mat.* 9, 35.)

23. Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt, qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos:

24. Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare, et non poterunt. (*Mat.* 7, 13.)

25. Cum autem intraverit paterfamilias, et clauseritostium, incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicentes: Domine, aperi nobis; et respondens dicet vobis: Nescio vos, unde sitis; (*Mat.* 25, 10.)

26. tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, et bibimus, et in plateis nostris docuisti.

27. Et dicet vobis: Nescio vos, unde sitis: discedite a me omnes operarii iniquitatis. (*Mat.* 7, 23. —25, 41.)

28. Ibi erit fletus et stridor dentium, cum videritis Abraham, et Isaac et Jacob, et omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

29. Et venient ab oriente et occidente, et aquilone et austro, et accumbent in regno Dei.

30. Et ecce, sunt novissimi, qui erunt primi, et sunt primi, qui erunt novissimi. (*Mat.* 19, 30.)

31. In ipsa die accesserunt quidam Pharisæorum, dicentes illi: Exi, et vade hinc, quia Herodes vult te occidere.

32, Et ait illis: Ite, et dicite vulpi illi: Ecce, ejicio dæmonia, et sanitates perficio hodie et cras, et tertia die consummor.

33. Verumtamen, oportet me hodie et cras et sequenti die ambulare, quia non capit, Prophetam perire extra Jerusalem.

34. Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, et lapidas eos, qui mittuntur ad te: quoties volui congregare filios tuos quemadmodum avis nidum suum sub pennis, et noluisti? (*Mat.* 23, 37.)

35. Ecce, relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis: Quia non videbitis me, donec veniat, cum dicetis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

CAPUT XIV.

1. Et factum est, cum intraret Jesus in domum cujusdam principis Pharisæorum sabbato manducare panem; et ipsi observabant eum.

2. Et ecce, homo quidam hydropicus erat ante illum.

3. Et respondens Jesus dixit ad legisperitos et Pharisæos, dicens: Si licet sabbato curare? (*Mat.* 12, 10.)

4. At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit.

5. Et respondens ad illos dixit: Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati?

6. Et non poterant ad hæc respondere illi.

7. Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens, quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos:

8. Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab illo,

9. et veniens is, qui te et illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum; et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere.

10. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco, ut, cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus: (*Prov.* 25, 7.)

11. quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur. (*Mat.* 23, 12. *Infr.* 18, 14.)

12. Dicebat autem et ei, qui se

invitaverat: Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, ne forte te et ipsi reinvitent, et fiat tibi retributio. (*Tob.* 4, 7. *Prov.* 3, 9.)

13. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos et cæcos,

14. et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione justorum.

15. Hæc cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in regno Dei.

16. At ipse dixit ei: Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos. (*Mat.* 22, 2.)

17. Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis, ut venirent, quia jam parata sunt omnia.

18. Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam: rogo te, habe me excusatum.

19. Et alter dixit: Juga boum emi quinque, et eo probare illa: rogo te, habe me excusatum.

20. Et alius dixit: Uxorem duxi, et ideo non possum venire.

21. Et reversus servus nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo: Exi cito in plateas et vicos civitatis, et pauperes ac debiles, et cæcos et claudos introduc huc.

22. Et ait servus: Domine, factum est, ut imperasti, et adhuc locus est.

23. Et ait dominus servo: Exi in vias et sepes, et compelle intrare, ut impleatur domus mea.

24. Dico autem vobis: Quod nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.

25. Ibant autem turbæ multæ cum eo; et conversus dixit ad illos:

26. Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et matrem, et uxorem et filios, et fratres et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. (*Mat.* 10, 37.)

27. Et qui non bajulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus. (*Supr.* 9, 23.)

28. Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumtus, qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum,

29. ne, posteaquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes, qui vident, incipiant illudere ei,

30. dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, et non potuit consummare?

31. Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se?

32. Alioquin, adhuc illo longe agente, legationem mittens rogat ea, quæ pacis sunt.

33. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

34. Bonum est sal. Si autem sal evanuerit, in quo condietur? *

35. Neque in terram, neque in sterquilinium utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat. *(*Mat.* 5, 13.)

CAPUT XV.

1. Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores, ut audirent illum.

2. Et murmurabant Pharisæi et Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis. (*Mat.* 9. 11.)

3. Et ait ad illos, parabolam istam dicens:

4. Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam, quæ perierat, donec inveniat eam? (*Mat.* 18, 12.)

5. Et cum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens,

6. et veniens domum convocat amicos et vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat.

7. Dico vobis: Quod ita gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super

nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia.

8. Aut quæ mulier, habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, et everrit domum, et quærit diligenter, donec inveniat?

9. Et cum invenerit, convocat amicas et vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram.

10. Ita dico vobis: Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.

11. Ait autem: Homo quidam habuit duos filios,

12. et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. Et divisit illis substantiam.

13. Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose.

14. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, et ipse cœpit egere.

15. Et abiit, et adhæsit uni civium regionis illius. Et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos.

16. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant, et nemo illi dabat.

17. In se autem reversus, dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus: ego autem hic fame pereo!

18. Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei: Pater, peccavi in cœlum et coram te:

19. jam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis.

20. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius, et misericordia motus est, et accurrens cecidit super collum ejus, et osculatus est eum.

21. Dixitque ei filius: Pater, peccavi in cœlum et coram te: jam non sum dignus vocari filius tuus.

22. Dixit autem pater ad servos suos: Cito proferte stolam primam, et induite illum, et date annulum in manum ejus, et calceamenta in pedes ejus,

23. et adducite vitulum saginatum, et occidite, et manducemus, et epulemur,

24. quia hic filius meus mortuus erat, et revixit: perierat, et inventus est. Et cœperunt epulari.

25. Erat autem filius ejus senior in agro, et cum veniret, et appropinquaret domui, audivit symphoniam et chorum;

26. et vocavit unum de servis, et interrogavit, quid hæc essent.

27. Isque dixit illi: Frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit.

28. Indignatus est autem, et nolebat introire. Pater ergo illius egressus cœpit rogare illum.

29. At ille respondens dixit patri suo: Ecce, tot annis servio tibi, et nunquam mandatum tuum præterivi, et nunquam dedisti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer:

30. sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.

31. At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt:

32. epulari autem, et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, et revixit: perierat, et inventus est.

CAPUT XVI.

1. Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius.

2. Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare.

3. Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert a me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubesco.

4. Scio, quid faciam, ut, cum

amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas.

5. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?

6. At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam et sede cito, scribe: Quinquaginta.

7. Deinde alii dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, et scribe: Octoginta.

8. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset, quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.

9. Et ego vobis dico: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

10. Qui fidelis est in minimo, et in majori fidelis est, et qui in modico iniquus est, et in majori iniquus est.

11. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis: quod verum est, quis credet vobis?

12. Et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis?

13. Nemo servus potest duobus dominis servire, aut enim unum odiet, et alterum diliget, aut uni adhærebit, et alterum contemnet: non potestis Deo servire, et mammonæ. (*Mat.* 6, 24.)

14. Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant avari, et deridebant illum.

15. Et ait illis: Vos estis, qui justificatis vos coram hominibus: Deus autem novit corda vestra, quia, quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.

16. Lex et Prophetæ usque ad Joannem: ex eo regnum Dei evangelizatur, et omnis in illud vim facit. (*Mat.* 11, 12.)

17. Facilius est autem cœlum et terram præterire, quam de lege unum apicem cadere. (*Mat.* 5, 18.)

18. Omnis, qui dimittit uxorem suam, et alteram ducit, mœchatur, et qui dimissam a viro ducit, mœchatur. (*Mat.* 5, 32.)

19. Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide.

20. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus,

21. cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat, sed et canes veniebant, et lingebant ulcera ejus.

22. Factum est autem, ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno.

23. Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus,

24. et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

25. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare, quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris:

26. et in his omnibus, inter nos et vos chaos magnum firmatum est, ut hi, qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare.

27. Et ait: Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei:

28. habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum.

29. Et ait illi Abraham: Habent Moysen, et Prophetas: audiant illos.

30. At ille dixit: Non, pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.

31. Ait autem illi: Si Moysen et Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

CAPUT XVII.

1. Et ait ad discipulos suos: Impossibile est, ut non veniant scan-

dala: væ autem illi, per quem veniunt. (*Mat.* 18, 7.)
2. Utilius est illi, si lapis molaris imponatur circa collum ejus, et projiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis.
3. Attendite vobis: si peccaverit in te frater tuus, increpa illum, et si pœnitentiam egerit, dimitte illi.*
4. Et si septies in die peccaverit in te, et septies in die conversus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me; dimitte illi. (*Mat.* 18, 15.)
5. Et dixerunt Apostoli Domino: Adauge nobis fidem.
6. Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro: Eradicare, et transplantare in mare; et obediet vobis. (*Mat.* 17, 19.)
7. Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi, recumbe;
8. et non dicat ei: Para, quod cœnem, et præcinge te, et ministra mihi, donec manducem, et bibam: et post hæc tu manducabis, et bibes?
9. Numquid gratiam habet servo illi, quia fecit, quæ ei imperaverat?
10. Non puto. Sic et vos, cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.
11. Et factum est, dum iret in Jerusalem, transibat per mediam Samariam et Galilæam.
12. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe,*
13. et levaverunt vocem, dicentes: Jesu præceptor, miserere nostri. *(*Lev.* 13, 46.)
14. Quos ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt. (*Lev.* 14, 2. *Mat.* 8, 4.)
15. Unus autem ex illis, ut vidit, quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum;
16. et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens; et hic erat Samaritanus.
17. Respondens autem Jesus dixit: Nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt?
18. Non est inventus, qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.
19. Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te salvum fecit.
20. Interrogatus autem a Pharisæis: Quando venit regnum Dei? respondens eis dixit: Non venit regnum Dei cum observatione:
21. neque dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est.
22. Et ait ad discipulos suos: Venient dies, quando desideretis videre unum diem Filii hominis, et non videbitis.
23. Et dicent vobis: Ecce hic, et ecce illic. Nolite ire, neque sectemini: (*Mat.* 24, 23.)
24. nam, sicut fulgur coruscans de sub cœlo in ea, quæ sub cœlo sunt, fulget, ita erit Filius hominis in die sua.
25. Primum autem oportet illum multa pati, et reprobari a generatione hac.
26. Et sicut factum est in diebus Noe, ita erit in diebus Filii hominis. (*Mat.* 24, 37.)
27. Edebant et bibebant, uxores ducebant, et dabantur ad nuptias usque in diem, qua intravit Noe in arcam: et venit deluvium, et perdidit omnes.
28. Similiter sicut factum est in diebus Lot: edebant et bibebant, emebant et vendebant, plantabant et ædificabant: (*Gen.* 19, 25.)
29. qua die autem exiit Lot a Sodomis, pluit ignem et sulphur de cœlo, et omnes perdidit:
30. secundum hæc erit, qua die Filius hominis revelabitur.
31. In illa hora qui fuerit in tecto, et vasa ejus in domo, ne descendat tollere illa, et qui in agro, similiter non redeat retro.
32. Memores estote uxoris Lot.
33. Quicumque quæsierit animam suam salvam facere, perdet illam: et quicumque perdiderit illam, vivificabit eam. (*Mat.* 10, 39. *Marc.* 8, 35. *Supr.* 9, 24. *Joan.* 12, 25.)

34. Dico vobis: In illa nocte erunt duo in lecto uno, unus assumetur, et alter relinquetur: (*Mat.* 24, 40.)
35. duæ erunt molentes in unum, una assumetur, et altera relinquetur: duo in agro, unus assumetur, et alter relinquetur.
36. Respondentes dicunt illi: Ubi, Domine?
37. Qui dixit illis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ.

CAPUT XVIII.

1. Dicebat autem et parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare et non deficere. (*Eccli.* 18, 22. *Rom.* 12, 12. I. *Thess.* 5, 17.)
2. dicens: Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, et hominem non reverebatur.
3. Vidua autem quædam erat in civitate illa, et veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adversario meo.
4. Et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se: Etsi Deum non timeo, nec hominem revereor,
5. tamen, quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens sugillet me.
6. Ait autem Dominus: Audite, quid judex iniquitatis dicit:
7. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis?
8. Dico vobis: Quia cito faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?
9. Dixit autem et ad quosdam, qui in se confidebant tamquam justi, et aspernabantur ceteros, parabolam istam:
10. Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent: unus Pharisæus, et alter publicanus.
11. Pharisæus stans, hæc apud se orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, injusti, adulteri, velut etiam hic publicanus.
12. Jejuno bis in sabbato, decimas do omnium, quæ possideo.
13. Et publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad cœlum levare, sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. (*Psal.* 50, 19.)
14. Dico vobis: Descendit hic justificatus in domum suam ab illo, quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur. (*Mat.* 23, 12. *Supr.* 14, 11.)
15. Afferebant autem ad illum et infantes, ut eos tangeret. Quod cum viderent discipuli, increpabant illos. (*Mat.* 19, 13.)
16. Jesus autem convocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, et nolite vetare eos: talium est enim regnum Dei.
17. Amen, dico vobis: Quicumque non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud.
18. Et interrogavit eum quidam princeps, dicens: Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo? (*Mat.* 19, 16.)
19. Dixit autem ei Jesus: Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi solus Deus.
20. Mandata nosti: Non occides: non mœchaberis: non furtum facies: non falsum testimonium dices: honora patrem tuum et matrem. (*Exod.* 20, 13.)
21. Qui ait: Hæc omnia custodivi a juventute mea.
22. Quo audito, Jesus ait ei: Adhuc unum tibi deest: Omnia, quæcumque habes, vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo, et veni, sequere me.
23. His ille auditis contristatus est, quia dives erat valde.
24. Videns autem Jesus illum tristem factum, dixit: Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt.
25. Facilius est enim camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei.
26. Et dixerunt, qui audiebant: Et quis potest salvus fieri?
27. Ait illis: Quæ impossibilia sunt

apud homines, possibilia sunt apud Deum.

28. Ait autem Petrus: Ecce, nos dimisimus omnia, et secuti sumus te.

29. Qui dixit eis: Amen, dico vobis: nemo est, qui reliquit domum, aut parentes aut fratres, aut uxorem aut filios propter regnum Dei,

30. et non recipiat multo plura in hoc tempore, et in sæculo venturo vitam æternam.

31. Assumsit autem Jesus duodecim, et ait illis: Ecce, ascendimus Jerosolymam, et consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis. (*Mat.* 20, 17.)

32. Tradetur enim gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur:

33. et postquam flagellaverint, occident eum, et tertia die resurget. *

34. Et ipsi nihil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant, quæ dicebantur. * (*Mat.* 16, 21.)

35. Factum est autem, cum appropinquaret Jericho, cæcus quidam sedebat secus viam, mendicans. (*Mat.* 20, 29.)

36. Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat, quid hoc esset.

37. Dixerunt autem ei, quod Jesus Nazarenus transiret.

38. Et clamavit, dicens: Jesu, fili David, miserere mei.

39. Et qui præibant, increpabant eum, ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat: Fili David, miserere mei.

40. Stans autem Jesus jussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogavit illum,

41. dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam.

42. Et Jesus dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit.

43. Et confestim vidit, et sequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs, ut vidit, dedit laudem Deo.

CAPUT XIX.

1. Et ingressus perambulabat Jericho.

2. Et ecce vir nomine Zachæus, et hic princeps erat publicanorum, et ipse dives;

3. et quærebat videre Jesum, quis esset; et non poterat præ turba, quia statura pusillus erat.

4. Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum, ut videret eum, quia inde erat transiturus.

5. Et cum venisset ad locum, suspiciens Jesus vidit illum, et dixit ad eum: Zachæe, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.

6. Et festinans descendit, et excepit illum gaudens.

7. Et cum viderent omnes, murmurabant dicentes, quod ad hominem peccatorem divertisset.

8. Stans autem Zachæus dixit ad Dominum: Ecce, dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.

9. Ait Jesus ad eum: Quia hodie salus domui huic facta est, eo quod et ipse filius sit Abrahæ.

10. Venit enim Filius hominis quærere, et salvum facere, quod perierat. (*Mat.* 18, 11.)

11. Hæc illis audientibus adjiciens, dixit parabolam, eo quod esset prope Jerusalem, et quia existimarent, quod confestim regnum Dei manifestaretur. * (*Mat.* 25, 14.)

12. Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, accipere sibi regnum, et reverti. *

13. Vocatis autem decem servis suis, dedit eis decem mnas, et ait ad illos: Negotiamini, dum venio.

14. Cives autem ejus oderant eum, et miserunt legationem post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos.

15. Et factum est, ut rediret accepto regno, et jussit vocari servos, quibus dedit pecuniam, ut sciret, quantum quisque negotiatus esset.

16. Venit autem primus dicens: Domine, mna tua decem mnas acquisivit.

17. Et ait illi: Euge, bone serve, quia in modico fuisti fidelis, eris

potestatem habens super decem civitates. (*Supr.* 16, 10.)
18. Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas.
19. Et huic ait: Et tu esto super quinque civitates.
20. Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repositam in sudario:
21. timui enim te, quia homo austerus es: tollis, quod non posuisti, et metis, quod non seminasti.
22. Dicit ei: De ore tuo te judico, serve nequam: sciebas, quod ego homo austerus sum, tollens, quod non posui, et metens, quod non seminavi:
23. et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ego veniens cum usuris utique exegissem illam?
24. Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnam, et date illi, qui decem mnas habet.
25. Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas.
26. Dico autem vobis: Quia omni habenti dabitur, et abundabit: ab eo autem, qui non habet, et quod habet, auferetur ab eo. *
27. Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt, me regnare super se, adducite huc, et interficite ante me. * (*Mat.* 25, 29.)
28. Et his dictis, præcedebat ascendens Jerosolymam.
29. Et factum est, cum appropinquasset ad Bethphage et Bethaniam ad montem, qui vocatur Oliveti, misit duos discipulos suos, (*Mat.* 21, 1.)
30. dicens: Ite in castellum, quod contra est: in quod introeuntes, invenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo unquam hominum sedit: solvite illum, et adducite.
31. Et si quis vos interrogaverit: Quare solvitis? sic dicetis ei: Quia Dominus operam ejus desiderat.
32. Abierunt autem, qui missi erant, et invenerunt, sicut dixit illis, stantem pullum.
33. Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos: Quid solvitis pullum?
34. At illi dixerunt: Quia Dominus eum necessarium habet.
35. Et duxerunt illum ad Jesum. Et jactantes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Jesum. *
36. Eunte autem illo, substernebant vestimenta sua in via.*(*Joan.*12,14.)
37. Et cum appropinquaret jam ad descensum montis Oliveti, cœperunt omnes turbæ discipulorum gaudentes laudare Deum voce magna super omnibus, quas viderant, virtutibus,
38. dicentes: Benedictus, qui venit rex in nomine Domini: pax in cœlo, et gloria in excelsis.
39. Et quidam Pharisæorum de turbis, dixerunt ad illum: Magister, increpa discipulos tuos.
40. Quibus ipse ait: Dico vobis: Quia si hi tacuerint, lapides clamabunt.
41. Et ut appropinquavit, videns civitatem flevit super illam, dicens:
42. Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.
43. Quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo, et circumdabunt te, et coangustabunt te undique,
44. et ad terram prosternent te et filios tuos, qui in te sunt, et non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. (*Mat.* 24, 2. *Marc.* 13, 2. *Infr.* 21, 6.)
45. Et ingressus in templum, cœpit ejicere vendentes in illo et ementes, (*Mat.* 21, 13.)
46. dicens illis: Scriptum est: Quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum.
47. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, et Scribæ et Principes plebis quærebant illum perdere,
48. et non inveniebant, quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

CAPUT XX.

1. Et factum est in una dierum, docente illo populum in templo et

evangelizante, convenerunt principes Sacerdotum, et Scribæ cum Senioribus,
2. et ajunt dicentes ad illum: Dic nobis, in qua potestate hæc facis? aut quis est, qui dedit tibi hanc potestatem? (*Mat.* 21, 23. *Marc.* 11, 27.)
3. Respondens autem Jesus dixit ad illos: Interrogabo vos et ego unum verbum. Respondete mihi:
4. Baptismus Joannis de cœlo erat, an ex hominibus?
5. At illi cogitabant intra se, dicentes: Quia si dixerimus: De cœlo; dicet: Quare ergo non credidistis illi?
6. si autem dixerimus: Ex hominibus; plebs universa lapidabit nos: certi sunt enim, Joannem prophetam esse.
7. Et responderunt, se nescire, unde esset.
8. Et Jesus ait illis: Neque ego dico vobis, in qua potestate hæc facio.
9. Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc: Homo plantavit vineam, et locavit eam colonis, et ipse peregre fuit multis temporibus. (*Mat.* 21, 33.)
10. Et in tempore misit ad cultores servum, ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum inanem.
11. Et addidit alterum servum mittere. Illi autem, hunc quoque cædentes et afficientes contumelia, dimiserunt inanem.
12. Et addidit tertium mittere, qui et illum vulnerantes ejecerunt.
13. Dixit autem dominus vineæ: Quid faciam? mittam filium meum dilectum: forsitan, cum hunc viderint, verebuntur.
14. Quem cum vidissent coloni, cogitaverunt intra se, dicentes: Hic est heres: occidamus illum, ut nostra fiat hereditas.
15. Et ejectum illum extra vineam occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ?
16. Veniet et perdet colonos istos, et dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi: Absit.
17. Ille autem aspiciens eos ait: Quid est ergo hoc, quod scriptum est: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? (*Mat.* 21, 42. *Isai.* 28, 16.)
18. Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum.
19. Et quærebant principes Sacerdotum et Scribæ mittere in illum manus illa hora, et timuerunt populum; cognoverunt enim, quod ad ipsos dixerit similitudinem hanc.
20. Et observantes miserunt insidiatores, qui se justos simularent, ut caperent eum in sermone, ut traderent illum principatui et potestati præsidis. (*Mat.* 22, 15.)
21. Et interrogaverunt eum, dicentes: Magister, scimus, quia recte dicis et doces, et non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces:
22. licet nobis tributum dare Cæsari, an non?
23. Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis?
24. Ostendite mihi denarium: Cujus habet imaginem et inscriptionem? Respondentes dixerunt ei: Cæsaris.
25. Et ait illis: Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ sunt Dei, Deo. (*Rom.* 13, 7.)
26. Et non potuerunt verbum ejus reprehendere coram plebe, et mirati in responso ejus tacuerunt.
27. Accesserunt autem quidam Sadducæorum, qui negant esse resurrectionem, et interrogaverunt eum, (*Mat.* 22, 23. *Act.* 23, 8.)
28. dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: Si frater alicujus mortuus fuerit habens uxorem, et hic sine liberis fuerit, ut accipiat eam frater ejus uxorem, et suscitet semen fratri suo. (*Deut.* 25, 5.)
29. Septem ergo fratres erant, et primus accepit uxorem, et mortuus est sine filiis.
30. Et sequens accepit illam, et ipse mortuus est sine filio.
31. Et tertius accepit illam: similiter et omnes septem, et non reliquerunt semen, et mortui sunt.

32. Novissime omnium mortua est et mulier.
33. In resurrectione ergo cujus eorum erit uxor? siquidem septem habuerunt eam uxorem.
34. Et ait illis Jesus: Filii hujus sæculi nubunt, et traduntur ad nuptias:
35. illi vero, qui digni habebuntur sæculo illo et resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores,
36. neque enim ultra mori poterunt. Aequales enim Angelis sunt, et filii sunt Dei, cum sint filii resurrectionis.
37. Quia vero resurgant mortui, et Moyses ostendit secus rubum, sicut dicit Dominum, Deum Abraham, et Deum Isaac, et Deum Jacob. *
38. Deus autem non est mortuorum, sed vivorum: omnes enim vivunt ei.
39. Respondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magister, bene dixisti. *(*Exod.* 3, 6.)
40. Et amplius non audebant eum quidquam interrogare.
41. Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt, Christum filium esse David?
42. et ipse David dicit in libro Psalmorum: Dixit Dominus Domino meo: Sede a dexteris meis, (*Psal.* 109, 1. *Mat.* 22, 44. *Marc.* 12, 36.)
43. donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?
44. David ergo Dominum illum vocat: et quomodo filius ejus est?
45. Audiente autem omni populo dixit discipulis suis:
46. Attendite a Scribis, qui volunt ambulare in stolis, et amant salutationes in foro, et primas cathedras in synagogis, et primos discubitus in conviviis: (*Supr.* 11, 43.)
47. qui devorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem majorem.

CAPUT XXI.

1. Respiciens autem vidit eos, qui mittebant munera sua in gazophycium, divites. (*Marc.* 12, 41.)
2. Vidit autem et quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo.
3. Et dixit: Vere, dico vobis: Quia vidua hæc pauper plus quam omnes misit.
4. Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo, quod deest illi, omnem victum suum, quem habuit, misit.
5. Et quibusdam dicentibus de templo, quod bonis lapidibus et donis ornatum esset, dixit:
6. Hæc, quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur. (*Supr.* 19, 44.)
7. Interrogaverunt autem illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, et quod signum, cum fieri incipient?
8. Qui dixit: Videte, ne seducamini, multi enim venient in nomine meo, dicentes: Quia ego sum, et tempus appropinquavit: nolite ergo ire post eos.
9. Cum autem audieritis prœlia et seditiones, nolite terreri: oportet primum hæc fieri, sed nondum statim finis.
10. Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, et regnum adversus regnum,
11. et terræ motus magni erunt per loca, et pestilentiæ et fames, terroresque de cœlo: et signa magna erunt.
12. Sed ante hæc omnia injicient vobis manus suas, et persequentur tradentes in synagogas et custodias, trahentes ad reges et præsides propter nomen meum:
13. contiget autem vobis in testimonium.
14. Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari, quemadmodum respondeatis. (*Supr.* 12, 11.)
15. Ego enim dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere, et contradicere omnes adversarii vestri. (*Act.* 6, 10.)
16. Trademini autem a parentibus et fratribus, et cognatis et amicis, et morte afficient ex vobis,
17. et eritis odio omnibus propter nomen meum,
18. et capillus de capite vestro non peribit. (*Supr.* 12, 7.)

19. In patientia vestra possidebitis animas vestras.
20. Cum autem videritis circumdari ab exercitu Jerusalem, tunc scitote, quia appropinquavit desolatio ejus. (*Mat.* 24, 15.)
21. Tunc, qui in Judæa sunt, fugiant ad montes, et qui in medio ejus, discedant, et qui in regionibus, non intrent in eam:
22. quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia, quæ scripta sunt.
23. Væ autem prægnantibus et nutrientibus in illis diebus: erit enim pressura magna super terram, et ira populo huic.
24. Et cadent in ore gladii, et captivi ducentur in omnes gentes, et Jerusalem calcabitur a gentibus, donec impleantur tempora nationum.
25. Et erunt signa in sole et luna et stellis, et in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris et fluctuum, (*Mat.* 24, 29.)
26. arescentibus hominibus præ timore et exspectatione, quæ supervenient universo orbi, nam virtutes cœlorum movebuntur:
27. et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna et majestate.
28. His autem fieri incipientibus, respicite, et levate capita vestra, quoniam appropinquat redemtio vestra. (*Rom.* 8, 23.)
29. Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam et omnes arbores:
30. cum producunt jam ex se fructum, scitis, quoniam prope est æstas.
31. Ita et vos, cum videritis hæc fieri, scitote, quoniam prope est regnum Dei.
32. Amen, dico vobis: Quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.
33. Cœlum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt.
34. Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate, et curis hujus vitæ, et superveniat in vos repentina dies illa:
35. tamquam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ.
36. Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, et stare ante Filium hominis.
37. Erat autem diebus docens in templo; noctibus vero exiens, morabatur in monte, qui vocatur Oliveti.
38. Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

CAPUT XXII.

1. Appropinquabat autem dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha; (*Mat.* 26, 2.)
2. et quærebant principes Sacerdotum et Scribæ, quomodo Jesum interficerent; timebant vero plebem.
3. Intravit autem satanas in Judam, qui cognominabatur Iscariotes, unum de duodecim. (*Mat.* 26, 14.)
4. Et abiit, et locutus est cum principibus sacerdotum et magistratibus, quemadmodum illum traderet eis.
5. Et gavisi sunt, et pacti sunt pecuniam illi dare.
6. Et spopondit. Et quærebat opportunitatem, ut traderet illum sine turbis.
7. Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi pascha.
8. Et misit Petrum et Joannem, dicens: Euntes parate nobis pascha, ut manducemus.
9. At illi dixerunt: Ubi vis, paremus?
10. Et dixit ad eos: Ecce, introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans: sequimini eum in domum, in quam intrat,
11. et dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magister: Ubi est diversorium, ubi pascha cum discipulis meis manducem?
12. Et ipse ostendet vobis cœnaculum magnum stratum, et ibi parate.
13. Euntes autem invenerunt, sicut dixit illis, et paraverunt pascha.
14. Et cum facta esset hora, discubuit; et duodecim Apostoli cum eo. (*Mat.* 26, 20.)
15. Et ait illis: Desiderio deside-

ravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar.
16. Dico enim vobis: Quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.
17. Et accepto calice gratias egit, et dixit: Accipite, et dividite inter vos.
18. Dico enim vobis: Quod non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.
19. Et accepto pane gratias egit, et fregit, et dedit eis, dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem. (I. *Cor.* 11, 24.)
20. Similiter et calicem, postquam cœnavit, dicens: Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. (*Exod.* 24,8.)
21. Verumtamen ecce, manus tradentis me mecum est in mensa. (*Mat.* 26, 21. *Marc.* 14, 20. *Joan.* 13, 18.)
22. Et quidem Filius hominis, secundum quod definitum est, vadit: verumtamen væ homini illi, per quem tradetur. (*Psal.* 40, 10.)
23. Et ipsi cœperunt quærere inter se, quis esset ex eis, qui hoc facturus esset.
24. Facta est autem et contentio inter eos, quis eorum videretur esse major.
25. Dixit autem eis: Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. (*Mat.* 20, 25. *Marc.* 10, 42.)
26. Vos autem non sic, sed qui major est in vobis, fiat sicut minor, et qui præcessor est, sicut ministrator.
27. Nam quis major est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne, qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.
28. Vos autem estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis:
29. et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, regnum,
30. ut edatis, et bibatis super mensam meam in regno meo, et sedeatis super thronos judicantes duodecim tribus Israel.
31. Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum:
32. ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.
33. Qui dixit ei: Domine, tecum paratus sum et in carcerem et in mortem ire.
34. At ille dixit: Dico tibi, Petre: non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me. Et dixit eis: (*Mat.* 26, 34. *Marc.* 14, 30.)
35. Quando misi vos sine sacculo, et pera et calceamentis: numquid aliquid defuit vobis? (*Mat.* 10, 9.)
36. At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter et peram, et qui non habet, vendat tunicam suam, et emat gladium.
37. Dico enim vobis: Quoniam adhuc hoc, quod scriptum est, oportet impleri in me: Et cum iniquis deputatus est. Etenim ea, quæ sunt de me, finem habent. (*Isai.* 53, 12.)
38. At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis: Satis est.
39. Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem Olivarum. Secuti sunt autem illum et discipuli. (*Mat.* 26, 36. *Marc.* 14, 32. *Joan.* 18, 1.)
40. Et cum pervenisset ad locum, dixit illis: Orate, ne intretis in tentationem.
41. Et ipse avulsus est ab eis, quantum jactus est lapidis, et positis genibus orabat,
42. dicens: Pater, si vis, transfer calicem istum a me: verumtamen, non mea voluntas, sed tua fiat.
43. Apparuit autem illi Angelus de cœlo, confortans eum. Et factus in agonia, prolixius orabat.
44. Et factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.
45. Et cum surrexisset ab oratione, et venisset ad discipulos suos, invenit eos dormientes præ tristitia.
46. Et ait illis: Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in tentationem.

47. Adhuc eo loquente, ecce turba; et qui vocabatur Judas, unus de duodecim, antecedebat eos, et appropinquavit Jesu, ut oscularetur eum. (*Mat.* 26, 47.)
48. Jesus autem dixit illi: Juda, osculo Filium hominis tradis?
49. Videntes autem hi, qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, si percutimus in gladio?
50. Et percussit unus ex illis servum principis sacerdotum, et amputavit auriculam ejus dexteram.
51. Respondens autem Jesus ait: Sinite, usque huc. Et cum tetigisset auriculam ejus, sanavit eum.
52. Dixit autem Jesus ad eos, qui venerant ad se, principes sacerdotum, et magistratus templi, et seniores: Quasi ad latronem existis cum gladiis et fustibus?
53. Cum quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me: sed hæc est hora vestra, et potestas tenebrarum.
54. Comprehendentes autem eum duxerunt ad domum principis sacerdotum; Petrus vero sequebatur a longe. (*Mat.* 26, 57.)
55. Accenso autem igne in medio atrii, et circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.
56. Quem cum vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, et eum fuisset intuita, dixit: Et hic cum illo erat.
57. At ille negavit eum, dicens: Mulier, non novi illum.
58. Et post pusillum alius videns eum dixit: Et tu de illis es. Petrus vero ait: O homo, non sum.
59. Et intervallo facto quasi horæ unius, alius quidam affirmabat, dicens: Vere, et hic cum illo erat, nam et Galilæus est. (*Joan.* 18, 26.)
60. Et ait Petrus: Homo, nescio, quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente cantavit gallus.
61. Et conversus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: Quia prius quam gallus cantet, ter me negabis. (*Mat.* 26, 34. *Marc.* 14, 30. *Joan.* 13, 38.)
62. Et egressus foras Petrus flevit amare.
63. Et viri, qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes.
64. Et velaverunt eum, et percutiebant faciem ejus, et interrogabant eum, dicentes: Prophetiza, quis est, qui te percussit?
65. Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.
66. Et ut factus est dies, convenerunt Seniores plebis, et principes Sacerdotum, et Scribæ, et duxerunt illum in concilium suum, dicentes: Si tu es Christus, dic nobis. (*Mat.* 27, 1. *Marc.* 15, 1. *Joan.* 18, 28.)
67. Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi:
68. si autem et interrogavero, non respondebitis mihi, neque dimittetis.
69. Ex hoc autem erit Filius hominis sedens a dexteris virtutis Dei.
70. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum.
71. At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimonium? Ipsi enim audivimus de ore ejus.

CAPUT XXIII.

1. Et surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.
2. Cœperunt autem illum accusare, dicentes: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, et prohibentem tributa dare Cæsari, et dicentem se Christum regem esse. (*Mat.* 22, 21. *Marc.* 12, 17.)
3. Pilatus autem interrogavit eum, dicens: Tu es rex Judæorum? At ille respondens ait: Tu dicis? (*Mat.* 27, 11. *Marc.* 15, 2. *Joan.* 18, 33.)
4. Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum et turbas: Nihil invenio causæ in hoc homine.
5. At illi invalescebant, dicentes: Commovet populum docens per universam Judæam, incipiens a Galilæa usque huc.
6. Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit, si homo Galilæus esset.
7. Et ut cognovit, quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui et ipse Jerosolymis erat illis diebus.

8. Herodes autem, viso Jesu, gavisus est valde; erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audierat multa de eo, et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.

9. Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat.

10. Stabant autem principes Sacerdotum et Scribæ constanter accusantes eum.

11. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo, et illusit indutum veste alba; et remisit ad Pilatum.

12. Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die; nam antea inimici erant ad invicem.

13. Pilatus autem convocatis principibus sacerdotum, et magistratibus et plebe,

14. dixit ad illos: Obtulistis mihi hunc hominem, quasi avertentem populum, et ecce, ego coram vobis interrogans, nullam causam inveni in homine isto ex his, in quibus eum accusatis. (*Joan.* 18, 38.—19, 4.)

15. Sed neque Herodes; nam remisi vos ad illum, et ecce nihil dignum morte actum est ei.

16. Emendatum ergo illum dimittam.

17. Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum, unum.

18. Exclamavit autem simul universa turba, dicens: Tolle hunc, et dimitte nobis Barabbam;

19. qui erat propter seditionem quamdam factam in civitate et homicidium missus in carcerem.

20. Iterum autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Jesum.

21. At illi succlamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum.

22. Ille autem tertio dixit ad illos: Quid enim mali fecit iste? nullam causam mortis invenio in eo: corripiam ergo illum, et dimittam. *

23. At illi instabant vocibus magnis postulantes, ut crucifigeretur; et invalescebant voces eorum.

24. Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum. * (*Mat.* 27, 23.)

25. Dimisit autem illis eum, qui propter homicidium et seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant; Jesum vero tradidit voluntati eorum.

26. Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quemdam Cyrenensem venientem de villa, et imposuerunt illi crucem portare post Jesum. (*Mat.* 27, 32. *Marc.* 15, 21. *Joan.* 19, 17.)

27. Sequebatur autem illum multa turba populi, et mulierum, quæ plangebant, et lamentabantur eum.

28. Conversus autem ad illas Jesus, dixit: Filiæ Jerusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, et super filios vestros.

29. Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beatæ steriles, et ventres, qui non genuerunt, et ubera, quæ non lactaverunt.

30. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos; et collibus: Operite nos: (*Isai.* 2, 19. *Ose.* 10, 8. *Apoc.* 6, 16.)

31. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? (I. *Petr.* 4, 17.)

32. Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo, ut interficerentur.

33. Et postquam venerunt in locum, qui vocatur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum, et latrones, unum a dexteris, et alterum a sinistris.

34. Jesus autem dicebat: Pater, dimitte illis: non enim sciunt, quid faciunt. Dividentes vero vestimenta ejus, miserunt sortes. (*Act.* 3, 17.)

35. Et stabat populus spectans, et deridebant eum principes cum eis, dicentes: Alios salvos fecit: se salvum faciat, si hic est Christus Dei electus.

36. Illudebant autem ei et milites accedentes, et acetum offerentes ei,

37. et dicentes: Si tu es rex Judæorum, salvum te fac.

38. Erat autem et superscriptio scripta super eum litteris græcis et latinis, et hebraicis: Hic est rex Judæorum.

39. Unus autem de his, qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum, dicens: Si tu es Christus, salvum fac temetipsum, et nos.

40. Respondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es.
41. Et nos quidem juste, nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit.
42. Et dicebat ad Jesum: Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum.
43. Et dixit illi Jesus: Amen, dico tibi: hodie mecum eris in paradiso.
44. Erat autem fere hora sexta, et tenebræ factæ sunt in universam terram usque in horam nonam.
45. Et obscuratus est sol, et velum templi scissum est medium.
46. Et clamans voce magna Jesus ait: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens, exspiravit. (*Psal.* 30, 6.)
47. Videns autem Centurio, quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens: Vere, hic homo justus erat.
48. Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, et videbant, quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur.
49. Stabant autem omnes noti ejus a longe, et mulieres, quæ secutæ eum erant a Galilæa, hæc videntes.
50. Et ecce vir nomine Joseph, qui erat decurio, vir bonus et justus; (*Mat.* 27, 57. *Joan.* 19, 38.)
51. hic non consenserat consilio et actibus eorum, ab Arimathæa civitate Judææ, qui exspectabat et ipse regnum Dei.
52. Hic accessit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu;
53. et depositum involvit sindone, et posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat.
54. Et dies erat parasceves, et sabbatum illucescebat.
55. Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, et quemadmodum positum erat corpus ejus.
56. Et revertentes paraverunt aromata et unguenta; et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum. (*Exod.* 20, 10.)

CAPUT XXIV.

1. Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes, quæ paraverant aromata; (*Mat.* 28, 1. *Marc.* 16, 2. *Joan.* 20, 1.)
2. et invenerunt lapidem revolutum a monumento.
3. Et ingressæ non invenerunt corpus Domini Jesu.
4. Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce, duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti.
5. Cum timerent autem, et declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis viventem cum mortuis?
6. Non est hic, sed surrexit: recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset,
7. dicens: Quia oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, et crucifigi, et die tertia resurgere. (*Supr.* 9, 22.)
8. Et recordatæ sunt verborum ejus.
9. Et regressæ a monumento nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, et ceteris omnibus.
10. Erat autem Maria Magdalene, et Joanna, et Maria Jacobi, et ceteræ, quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc.
11. Et visa sunt ante illos, sicut deliramentum, verba ista; et non crediderunt illis.
12. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum, et procumbens vidit linteamina sola posita, et abiit secum mirans, quod factum fuerat.
13. Et ecce, duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Jerusalem, nomine Emmaus; (*Marc.* 16, 12.)
14. et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus, quæ acciderant.
15. Et factum est, dum fabularentur, et secum quærerent, et ipse Jesus appropinquans ibat cum illis;
16. oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent.
17. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, et estis tristes?

18. Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Jerusalem, et non cognovisti, quæ facta sunt in illa his diebus?
19. Quibus ille dixit? Quæ? Et dixerunt: De Jesu Nazareno, qui fuit vir Propheta, potens in opere et sermone coram Deo et omni populo:
20. et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis, et crucifixerunt eum:
21. nos autem sperabamus, quia ipse esset redemturus Israel: et nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie, quod hæc facta sunt.
22. Sed et mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum,
23. et, non invento corpore ejus, venerunt dicentes, se etiam visionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere.
24. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt: ipsum vero non invenerunt.
25. Et ipse dixit ad eos: O stulti, et tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ!
26. Nonne hæc oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam?
27. Et incipiens a Moyse et omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant.
28. Et appropinquaverunt castello, quo ibant; et ipse se finxit longius ire.
29. Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum, quoniam advesperascit, et inclinata est jam dies. Et intravit cum illis.
30. Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, et benedixit, ac fregit, et porrigebat illis.
31. Et aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt eum; et ipse evanuit ex oculis eorum.
32. Et dixerunt ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, et aperiret nobis scripturas?
33. Et surgentes eadem hora regressi sunt in Jerusalem, et invenerunt congregatos undecim, et eos, qui cum illis erant,
34. dicentes: Quod surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni.
35. Et ipsi narrabant, quæ gesta erant in via, et quomodo cognoverunt eum in fractione panis.
36. Dum autem hæc loquuntur, stetit Jesus in medio eorum, et dicit eis: Pax vobis: ego sum, nolite timere. (*Marc.* 16, 14. *Joan.* 20, 19.)
37. Conturbati vero et conterriti, existimabant se spiritum videre.
38. Et dixit eis: Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda vestra?
39. Videte manus meas et pedes, quia ego ipse sum: palpate, et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere.
40. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus et pedes.
41. Adhuc autem illis non credentibus et mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic aliquid, quod manducetur?
42. At illi obtulerunt ei partem piscis assi et favum mellis.
43. Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias dedit eis.
44. Et dixit ad eos: Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, et Prophetis et Psalmis de me.
45. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas.
46. Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis tertia die, (*Psal.* 18, 6.)
47. et prædicari in nomine ejus pœnitentiam, et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Jerosolyma.
48. Vos autem testes estis horum. (*Act.* 1, 8. I. *Joan.* 1, 1.)
49. Et ego mitto promissum Patris mei in vos: vos autem sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto. (*Joan.* 14, 26.)
50. Eduxit autem eos foras in Bethaniam, et elevatis manibus suis benedixit eis.

51. Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, et ferebatur in cœlum. (*Marc.* 16, 19. *Act.* 1, 9.)
52. Et ipsi adorantes regressi sunt in Jerusalem cum gaudio magno;
53. et erant semper in templo laudantes et benedicentes Deum. Amen.

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM JOANNEM.

CAPUT I.

1. In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum.
2. Hoc erat in principio apud Deum.
3. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil, quod factum est.
4. In ipso vita erat, et vita erat lux hominum,
5. et lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt.
6. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes. (*Mat.* 3, 1.)
7. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.
8. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine.
9. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. (*Infr.* 3, 19.)
10. In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit.
11. In propria venit, et sui eum non receperunt;
12. quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus:
13. qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.
14. Et verbum caro factum est, et habitavit in nobis: et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre, plenum gratiæ et veritatis. (*Mat.* 1, 16.)
15. Joannes testimonium perhibet de ipso, et clamat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat.
16. Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia. (I. *Tim.* 6, 17.)
17. Quia lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est.
18. Deum nemo vidit unquam; unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. (I.*Tim.*6,16. I.*Joan.* 4, 12.)
19. Et hoc est testimonium Joannis, quando miserunt Judæi ab Jerosolymis Sacerdotes et Levitas ad eum, ut interrogarent eum: Tu quis es?
20. Et confessus est, et non negavit, et confessus est: Quia non sum ego Christus.
21. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non.
22. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut responsum demus his, qui miserunt nos? quid dicis de teipso?
23. Ait: Ego vox clamantis in deserto: Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias propheta. (*Isai.* 40, 3. *Mat.* 3, 3. *Luc.* 3, 4.)
24. Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis.
25. Et interrogaverunt eum, et dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?

26. Respondit eis Joannes, dicens: Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. (*Mat.* 3, 11.)
27. Ipse est, qui post me venturus est, qui ante me factus est, cujus ego non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti.
28. Hæc in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans.
29. Altera die vidit Joannes Jesum venientem ad se, et ait: Ecce, Agnus Dei, ecce, qui tollit peccatum mundi.
30. Hic est, de quo dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est, quia prior me erat.
31. Et ego nesciebam eum, sed ut manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans.
32. Et testimonium perhibuit Joannes, dicens, quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cœlo, et mansit super eum. (*Mat.* 3, 16. *Luc.* 3, 22.)
33. Et ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem et manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu sancto.
34. Et ego vidi, et testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.
35. Altera die iterum stabat Joannes, et ex discipulis ejus duo.
36. Et respiciens Jesum ambulantem dicit: Ecce, Agnus Dei.
37. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, et secuti sunt Jesum.
38. Conversus autem Jesus, et videns eos sequentes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi (quod dicitur interpretatum Magister), ubi habitas?
39. Dicit eis: Venite, et videte. Venerunt, et viderunt, ubi maneret, et apud eum manserunt die illo; hora autem erat quasi decima.
40. Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus, qui audierant a Joanne, et secuti fuerant eum.
41. Invenit hic primum fratrem suum Simonem, et dicit ei: Invenimus Messiam (quod est interpretatum Christus).
42. Et adduxit eum ad Jesum. Intuitus autem eum Jesus, dixit: Tu es Simon, filius Jona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.
43. In crastinum voluit exire in Galilæam, et invenit Philippum. Et dicit ei Jesus: Sequere me.
44. Erat autem Philippus a Bethsaida, civitate Andreæ et Petri.
45. Invenit Philippus Nathanael, et dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege, et Prophetæ, invenimus Jesum, filium Joseph a Nazareth. (*Gen.* 49, 10. *Deut.* 18, 15. *Isai.* 40, 10. *Jer.* 23, 5. *Ezech.* 34, 23. *Dan.* 9, 24.)
46. Et dixit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni, et vide.
47. Vidit Jesus Nathanael venientem ad se, et dicit de eo: Ecce, vere Israelita, in quo dolus non est.
48. Dicit ei Nathanael: Unde me nosti? Respondit Jesus, et dixit ei: Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te.
49. Respondit ei Nathanael, et ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel.
50. Respondit Jesus, et dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te sub ficu, credis: majus his videbis.
51. Et dicit ei: Amen, amen dico vobis: videbitis cœlum apertum, et Angelos Dei ascendentes et descendentes supra Filium hominis.

CAPUT II.

1. Et die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ; et erat mater Jesu ibi.
2. Vocatus est autem et Jesus, et discipuli ejus ad nuptias.
3. Et deficiente vino, dicit mater Jesu ad eum: Vinum non habent.
4. Et dicit ei Jesus: Quid mihi, et tibi est, mulier? nondum venit hora mea.
5. Dicit mater ejus ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite.
6. Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundum purificationem

Judæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas. (*Marc.* 7, 3.)

7. Dicit eis Jesus: Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum.

8. Et dicit eis Jesus: Haurite nunc, et ferte architriclino. Et tulerunt.

9. Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam, et non sciebat, unde esset; ministri autem sciebant, qui hauserant aquam; vocat sponsum architriclinus,

10. et dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit, et cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius est: tu autem servasti bonum vinum usque adhuc.

11. Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galilææ, et manifestavit gloriam suam; et crediderunt in eum discipuli ejus.

12. Post hoc descendit Capharnaum ipse, et mater ejus, et fratres ejus, et discipuli ejus; et ibi manserunt non multis diebus.

13. Et prope erat Pascha Judæorum, et ascendit Jesus Jerosolymam,

14. et invenit in templo vendentes boves et oves et columbas, et numularios sedentes.

15. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, oves quoque et boves, et numulariorum effudit æs, et mensas subvertit.

16. Et his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, et nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. (*Mat.* 21, 13.)

17. Recordati sunt vero discipuli ejus, quia scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me. (*Psal.* 68, 10.)

18. Responderunt ergo Judæi, et dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis?

19. Respondit Jesus, et dixit eis: Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud. (*Mat.* 26, 61. — 27, 40. *Marc.* 14, 58. — 15, 29.)

20. Dixerunt ergo Judæi: Quadraginta et sex annis ædificatum est templum hoc, et tu in tribus diebus excitabis illud?

21. Ille autem dicebat de templo corporis sui.

22. Cum ergo resurrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli ejus, quia hoc dicebat; et crediderunt scripturæ et sermoni, quem dixit Jesus. (*Psal.* 3, 6. — 56, 9.)

23. Cum autem esset Jerosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine ejus, videntes signa ejus, quæ faciebat.

24. Ipse autem Jesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes,

25. et quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine; ipse enim sciebat, quid esset in homine. (*Mat.* 9, 4.)

CAPUT III.

1. Erat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Judæorum.

2. Hic venit ad Jesum nocte, et dixit ei: Rabbi, scimus, quia a Deo venisti magister, nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.

3. Respondit Jesus, et dixit ei: Amen, amen, dico tibi: nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.

4. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? numquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, et renasci?

5. Respondit Jesus: Amen, amen, dico tibi: nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

6. Quod natum est ex carne, caro est, et quod natum est ex spiritu, spiritus est.

7. Non mireris, quia dixi tibi: Oportet vos nasci denuo.

8. Spiritus, ubi vult, spirat, et vocem ejus audis, sed nescis, unde veniat, aut quo vadat: sic est omnis, qui natus est ex spiritu.

9. Respondit Nicodemus, et dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri?

10. Respondit Jesus, et dixit ei: Tu es magister in Israel, et hæc ignoras?

11. Amen, amen, dico tibi: quia quod scimus, loquimur, et quod

vidimus, testamur, et testimonium nostrum non accipitis.
12. Si terrena dixi vobis, et non creditis: quomodo, si dixero vobis cœlestia, credetis?
13. Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo.
14. Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, (*Num.* 21, 9.)
15. ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.
16. Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.*
17. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. *(I. *Joan.* 4, 9.)
18. Qui credit in eum, non judicatur, qui autem non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.
19. Hoc est autem judicium, quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem: erant enim eorum mala opera. (*Supr.* 1, 9.)
20. Omnis enim, qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus:
21. qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta.
22. Post hæc venit Jesus et discipuli ejus in terram Judæam; et illic demorabatur cum eis, et baptizabat. (*Infr.* 4, 1.)
23. Erat autem et Joannes baptizans in Aennon juxta Salim, quia aquæ multæ erant illic; et veniebant, et baptizabantur.
24. Nondum enim missus fuerat Joannes in carcerem.
25. Facta est autem quæstio ex discipulis Joannis cum Judæis de purificatione.
26. Et venerunt ad Joannem, et dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce, hic baptizat, et omnes veniunt ad eum. (*Supr.* 1, 29.)
27. Respondit Joannes, et dixit: Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de cœlo.
28. Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, quod dixerim: Non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum. (*Supr.* 1, 20.)
29. Qui habet sponsam, sponsus est, amicus autem sponsi, qui stat, et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est.
30. Illum oportet crescere, me autem minui.
31. Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra est, et de terra loquitur. Qui de cœlo venit, super omnes est.
32. Et quod vidit, et audivit, hoc testatur, et testimonium ejus nemo accipit.
33. Qui accepit ejus testimonium, signavit, quia Deus verax est.*
34. Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur, non enim ad mensuram dat Deus spiritum. *(*Rom.* 3, 4.)
35. Pater diligit Filium, et omnia dedit in manu ejus.
36. Qui credit in Filium, habet vitam æternam, qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. (I. *Joan.* 5, 10.)

CAPUT IV.

1. Ut ergo cognovit Jesus, quia audierunt Pharisæi, quod Jesus plures discipulos facit, et baptizat, quam Joannes, (*Supr.* 3, 22.)
2. (quamquam Jesus non baptizaret, sed discipuli ejus)
3. reliquit Judæam, et abiit iterum in Galilæam;
4. oportebat autem eum transire per Samariam.
5. Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, juxta prædium, quod dedit Jacob Joseph filio suo. (*Gen.* 33, 10.)
6. Erat autem ibi fons Jacob; Jesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta.
7. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jesus: Da mihi bibere.

8. (Discipuli enim ejus abierant in civitatem, ut cibos emerent.)
9. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu, Judæus cum sis, bibere a me poscis, quæ sum mulier Samaritana? non enim coutuntur Judæi Samaritanis.
10. Respondit Jesus, et dixit ei: Si scires donum Dei, et quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere; tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam.
11. Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias, habes, et puteus altus est: unde ergo habes aquam vivam?
12. Numquid tu major es patre nostro Jacob, qui dedit nobis puteum, et ipse ex eo bibit, et filii ejus, et pecora ejus?
13. Respondit Jesus, et dixit ei: Omnis, qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum:
14. sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.
15. Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire.
16. Dicit ei Jesus: Vade, voca virum tuum, et veni huc.
17. Respondit mulier, et dixit: Non habeo virum. Dicit ei Jesus: Bene dixisti: Quia non habeo virum:
18. quinque enim viros habuisti, et nunc, quem habes, non est tuus vir: hoc vere dixisti.
19. Dicit ei mulier: Domine, video, quia Propheta es tu.
20. Patres nostri in monte hoc adoraverunt, et vos dicitis, quia Jerosolymis est locus, ubi adorare oportet. (*Deut.* 12, 5.)
21. Dicit ei Jesus: Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Jerosolymis adorabitis Patrem.
22. Vos adoratis, quod nescitis: nos adoramus, quod scimus, quia salus ex Judæis est. (IV. *Reg.* 17, 29.)
23. Sed venit hora, et nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. Nam et Pater tales quærit, qui adorent eum.
24. Spiritus est Deus, et eos, qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare. (I. *Cor.* 3, 17.)
25. Dicit ei mulier: Scio, quia Messias venit (qui dicitur Christus): cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia.
26. Dicit ei Jesus: Ego sum, qui loquor tecum.
27. Et continuo venerunt discipuli ejus et mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?
28. Reliquit ergo hydriam suam mulier, et abiit in civitatem, et dicit illis hominibus:
29. Venite et videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcumque feci: numquid ipse est Christus?
30. Exierunt ergo de civitate, et veniebant ad eum.
31. Interea rogabant eum discipuli, dicentes: Rabbi, manduca.
32. Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.
33. Dicebant ergo discipuli ad invicem: Numquid aliquis attulit ei manducare?
34. Dicit eis Jesus: Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus.
35. Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, et messis venit? Ecce, dico vobis: Levate oculos vestros, et videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem. (*Mat.* 9, 37.)
36. Et qui metit, mercedem accipit, et congregat fructum in vitam æternam, ut, et qui seminat, simul gaudeat, et qui metit.
37. In hoc enim est verbum verum: Quia alius est, qui seminat, et alius est, qui metit.
38. Ego misi vos metere, quod vos non laborastis: alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis.
39. Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimo-

nium perhibentis: Quia dixit mihi omnia, quæcumque feci.
40. Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum, ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies.
41. Et multo plures crediderunt in eum propter sermonem ejus.
42. Et mulieri dicebant: Quia jam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audivimus, et scimus, quia hic est vere Salvator mundi.
43. Post duos autem dies exiit inde, et abiit in Galilæam.
44. Ipse enim Jesus testimonium perhibuit, quia Propheta in sua patria honorem non habet. (*Mat.* 13, 57. *Marc.* 6, 4.)
45. Cum ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent, quæ fecerat Jerosolymis in die festo; et ipsi enim venerant ad diem festum. (*Mat.* 4, 12.)
46. Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. (*Supr.* 2, 9.)
47. Hic cum audisset, quia Jesus adveniret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, et rogabat eum, ut descenderet, et sanaret filium ejus; incipiebat enim mori.
48. Dixit ergo Jesus ad eum: Nisi signa et prodigia videritis, non creditis.
49. Dicit ad eum regulus: Domine, descende prius quam moriatur filius meus.
50. Dicit ei Jesus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermoni, quem dixit ei Jesus, et ibat.
51. Jam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, et nuntiaverunt dicentes, quia filius ejus viveret.
52. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit, et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris.
53. Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Jesus: Filius tuus vivit; et credidit ipse, et domus ejus tota.
54. Hoc iterum secundum signum fecit Jesus, cum venisset a Judæa in Galilæam.

CAPUT V.

1. Post hæc erat dies festus Judæorum, et ascendit Jesus Jerosolymam. (*Esth.* 16, 22.)
2. Est autem Jerosolymis Probatica piscina, quæ cognominatur Hebraice Bethsaida, quinque porticus habens.
3. In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, exspectantium aquæ motum.
4. Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam; et movebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat, a quacumque detinebatur infirmitate.
5. Erat autem quidam homo ibi, triginta et octo annos habens in infirmitate sua.
6. Hunc cum vidisset Jesus jacentem, et cognovisset, quia jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri?
7. Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit.
8. Dicit ei Jesus: Surge, tolle grabatum tuum et ambula.
9. Et statim sanus factus est homo ille, et sustulit grabatum suum, et ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo.
10. Dicebant ergo Judæi illi, qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. (*Exod.* 20, 10)
11. Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, et ambula.
12. Interrogaverunt ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, et ambula?
13. Is autem, qui sanus fuerat effectus, nesciebat, quis esset; Jesus enim declinavit a turba constituta in loco.
14. Postea invenit eum Jesus in templo, et dixit illi: Ecce sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.
15. Abiit ille homo, et nuntiavit Judæis, quia Jesus esset, qui fecit eum sanum.

16. Propterea persequebantur Judæi Jesum, quia hæc faciebat in sabbato.
17. Jesus autem respondit eis: Pater meus usque modo operatur, et ego operor.
18. Propterea ergo magis quærebant eum Judæi interficere, quia non solum solvebat sabbatum, sed et Patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. Respondit itaque Jesus, et dixit eis:
19. Amen, amen. dico vobis: non potest Filius a se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem: quæcumque enim ille fecerit, hæc et Filius similiter facit.
20. Pater enim diligit Filium, et omnia demonstrat ei, quæ ipse facit, et majora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini.
21. Sicut enim Pater suscitat mortuos, et vivificat, sic et Filius, quos vult, vivificat.
22. Neque enim Pater judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio,
23. ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem: qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum.
24. Amen, amen, dico vobis: quia qui verbum meum audit, et credit ei, qui misit me, habet vitam æternam, et in judicium non venit, sed transiit a morte in vitam.
25. Amen, amen, dico vobis: quia venit hora, et nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei, et qui audierint, vivent. (*Luc.* 7, 14. *Infr.* 11, 43.)
26. Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit et Filio habere vitam in semetipso:
27. et potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est.
28. Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei,
29. et procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii. (*Mat.* 25, 46.)
30. Non possum ego a meipso facere quidquam. Sicut audio, judico, et judicium meum justum est, quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.
31. Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum non est verum.
32. Alius est, qui testimonium perhibet de me, et scio, quia verum est testimonium, quod perhibet de me. (*Mat.* 3, 17. *Supr.* 1, 15. *Infr.* 8, 18.)
33. Vos misistis ad Joannem, et testimonium perhibuit veritati.
34. Ego autem non ab homine testimonium accipio, sed hæc dico, ut vos salvi sitis.
35. Ille erat lucerna ardens et lucens. Vos autem voluistis ad horam exultare in luce ejus.
36. Ego autem habeo testimonium majus Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater, ut perficiam ea, ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me:
37. et qui misit me, Pater ipse testimonium perhibuit de me: neque vocem ejus unquam audistis, neque speciem ejus vidistis: (*Mat.* 3, 17.)
38. et verbum ejus non habetis in vobis manens, quia, quem misit ille, huic vos non creditis.
39. Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere, et illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me:
40. et non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.
41. Claritatem ab hominibus non accipio.
42. Sed cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis.
43. Ego veni in nomine Patris mei, et non accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.
44. Quomodo vos potestis credere, qui gloriam abinvicem accipitis, et gloriam, quæ a solo Deo est, non quæritis? (I. *Cor.* 4, 5.)
45. Nolite putare, quia ego accusaturus sim vos apud Patrem: est, qui accusat vos, Moyses, in quo vos speratis.
46. Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi: de me enim

ille scripsit. (*Gen.* 3, 15. — 22, 18. *Supr.* 1, 45.)
47. Si autem illius litteris non creditis: quomodo verbis meis credetis?

CAPUT VI.

1. Post hæc abiit Jesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis; (*Mat.* 14, 13.)
2. et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur.
3. Subiit ergo in montem Jesus, et ibi sedebat cum discipulis suis.
4. Erat autem proximum Pascha, dies festus Judæorum.
5. Cum sublevasset ergo oculos Jesus, et vidisset, quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi?
6. Hoc autem dicebat tentans eum; ipse enim sciebat, quid esset facturus.
7. Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. (*Num.* 11, 22.)
8. Dicit ei unus ex discipulis ejus, Andreas frater Simonis Petri:
9. Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, et duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos?
10. Dixit ergo Jesus: Facite homines discumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Discubuerunt ergo viri, numero quasi quinque millia.
11. Accepit ergo Jesus panes, et cum gratias egisset, distribuit discumbentibus; similiter et ex piscibus, quantum volebant.
12. Ut autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite, quæ superaverunt fragmenta, ne pereant.
13. Collegerunt ergo, et impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ superfuerunt his, qui manducaverant.
14. Illi ergo homines, cum vidissent, quod Jesus fecerat signum, dicebant: Quia hic est vere Propheta, qui venturus est in mundum.
15. Jesus ergo, cum cognovisset, quia venturi essent, ut raperent eum, et facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus. (*Mat.* 14, 23.)
16. Ut autem sero factum est, descenderunt discipuli ejus ad mare.
17. Et cum ascendissent navim, venerunt trans mare in Capharnaum; et tenebræ jam factæ erant, et non venerat ad eos Jesus.
18. Mare autem, vento magno flante, exsurgebat.
19. Cum remigassent ergo, quasi stadia viginti quinque aut triginta, vident Jesum ambulantem supra mare, et proximum navi fieri; et timuerunt.
20. Ille autem dicit eis: Ego sum, nolite timere.
21. Voluerunt ergo accipere eum in navim; et statim navis fuit ad terram, in quam ibant.
22. Altera die turba, quæ stabat trans mare, vidit, quia navicula alia non erat ibi nisi una, et quia non introisset cum discipulis suis Jesus in navim, sed soli discipuli ejus abiissent;
23. aliæ vero supervenerunt naves a Tiberiade juxta locum, ubi manducaverant panem, gratias agente Domino.
24. Cum ergo vidisset turba, quia Jesus non esset ibi, neque discipuli ejus, ascenderunt in naviculas, et venerunt Capharnaum quærentes Jesum.
25. Et cum invenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc venisti?
26. Respondit eis Jesus, et dixit: Amen, amen, dico vobis: quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, et saturati estis.
27. Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater signavit Deus. (*Supr.* 1, 32.)
28. Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus, ut operemur opera Dei?
29. Respondit Jesus, et dixit eis: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille. (I. *Joan.* 3, 23.)

30. Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum, ut videamus, et credamus tibi? quid operaris?
31. Patres nostri manducaverunt manna in deserto, sicut scriptum est: Panem de cœlo dedit eis manducare. (*Exod.* 16, 14. *Psal.* 77, 24. *Sap.* 16, 20.)
32. Dixit ergo eis Jesus: Amen, amen, dico vobis: non Moyses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum.
33. Panis enim Dei est, qui de cœlo descendit, et dat vitam mundo.
34. Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis panem hunc.
35. Dixit autem eis Jesus: Ego sum panis vitæ: qui venit ad me, non esuriet, et qui credit in me, non sitiet unquam. (*Eccli.* 24, 29.)
36. Sed dixi vobis: Quia et vidistis me, et non creditis.
37. Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet, et eum, qui venit ad me, non ejiciam foras:
38. quia descendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.
39. Hæc est autem voluntas ejus, qui misit me, Patris: Ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die.
40. Hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me: Ut omnis, qui videt Filium, et credit in eum, habeat vitam æternam, et ego resuscitabo eum in novissimo die.
41. Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixisset: Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi.
42. Et dicebant: Nonne hic est Jesus filius Joseph, cujus nos novimus patrem et matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cœlo descendi? (*Mat.* 13, 55.)
43. Respondit ergo Jesus, et dixit eis: Nolite murmurare in invicem:
44. nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum, et ego resuscitabo eum in novissimo die.
45. Est scriptum in Prophetis: Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me: (*Isai.* 54, 13.)
46. non quia Patrem vidit quisquam, nisi is, qui est a Deo, hic vidit Patrem. (*Mat.* 11, 27.)
47. Amen, amen, dico vobis: qui credit in me, habet vitam æternam.
48. Ego sum panis vitæ.
49. Patres vestri manducaverunt manna in deserto, et mortui sunt.
50. Hic est panis de cœlo descendens, ut, si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.
51. Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi.
52. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, et panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. (*Mat.* 26, 26.)
53. Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?
54. Dixit ergo eis Jesus: Amen, amen dico vobis: nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.
55. Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, et ego resuscitabo eum in novissimo die.
56. Caro enim mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus: (I. *Cor.* 11, 27.)
57. qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo.
58. Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem: et qui manducat me, et ipse vivet propter me.
59. Hic est panis, qui de cœlo descendit: non sicut manducaverunt patres vestri manna, et mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.
60. Hæc dixit in synagoga docens in Capharnaum.
61. Multi ergo audientes ex discipulis ejus, dixerunt: Durus est hic sermo, et quis potest eum audire?
62. Sciens autem Jesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc

discipuli ejus, dixit eis: Hoc vos scandalizat? *(*Supr.* 3, 13.)

63. Si ergo videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat prius? *

64. Spiritus est, qui vivificat, caro non prodest quidquam: verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus et vita sunt.

65. Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jesus, qui essent non credentes, et quis traditurus esset eum.

66. Et dicebat: Propterea dixi vobis: Quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo.

67. Ex hoc multi discipulorum ejus abierunt retro, et jam non cum illo ambulabant.

68. Dixit ergo Jesus ad duodecim: Numquid et vos vultis abire?

69. Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

70. Et nos credidimus, et cognovimus, quia tu es Christus, Filius Dei. *Mat.* 16, 16. *Marc.* 8, 29. *Luc.* 9, 20.)

71. Respondit eis Jesus: Nonne ego vos duodecim elegi, et ex vobis unus diabolus est?

72. Dicebat autem Judam Simonis Iscariotem; hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

CAPUT VII.

1. Post hæc autem ambulabat Jesus in Galilæam, non enim volebat in Judæam ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere.

2. Erat autem in proximo dies festus Judæorum, Scenopegia. (*Lev.* 23, 34.)

3. Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Transi hinc, et vade in Judæam, ut et discipuli tui videant opera tua, quæ facis. (*Mat.* 13, 55.)

4. Nemo quippe in occulto quid facit, et quærit ipse in palam esse: si hæc facis, manifesta teipsum mundo.

5. Neque enim fratres ejus credebant in eum.

6. Dicit ergo eis Jesus: Tempus meum nondum advenit, tempus autem vestrum semper est paratum.

7. Non potest mundus odisse vos: me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sunt.

8. Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum, quia meum tempus nondum impletum est.

9. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa.

10. Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc et ipse ascendit ad diem festum non manifeste, sed quasi in occulto.

11. Judæi ergo quærebant eum in die festo, et dicebant: Ubi est ille?

12. Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus est. Alii autem dicebant: Non, sed seducit turbas.

13. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Judæorum.

14. Jam autem die festo mediante, ascendit Jesus in templum, et docebat.

15. Et mirabantur Judæi, dicentes: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?

16. Respondit eis Jesus, et dixit: Mea doctrina non est mea, sed ejus, qui misit me.

17. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego a me ipso loquar.

18. Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quærit, qui autem quærit gloriam ejus, qui misit eum, hic verax est, et injustitia in illo non est. *(*Exod.* 24, 3.)

19. Nonne Moyses dedit vobis legem, et nemo ex vobis facit legem?*

20. Quid me quæritis interficere? Respondit turba, et dixit: Dæmonium habes: quis te quærit interficere? (*Supr.* 5, 18.)

21. Respondit Jesus, et dixit eis: Unum opus feci, et omnes miramini.

22. Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem (non quia ex Moyse est, sed ex patribus), et in sabbato circumciditis hominem. (*Lev.* 12, 3. *Gen.* 17, 10.)

23. Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysi: mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbato?

24. Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate.*
25. Dicebant ergo quidam ex Jerosolymis: Nonne hic est, quem quærunt interficere? *(*Deut.* 1, 16.)
26. Et ecce palam loquitur, et nihil ei dicunt. Numquid vere cognoverunt principes, quia hic est Christus?
27. Sed hunc scimus, unde sit: Christus autem cum venerit, nemo scit, unde sit. (*Mat.* 13, 55.)
28. Clamabat ergo Jesus in templo docens, et dicens: Et me scitis, et unde sim, scitis, et a me ipso non veni, sed est verus, qui misit me, quem vos nescitis.
29. Ego scio eum, quia ab ipso sum, et ipse me misit.
30. Quærebant ergo eum apprehendere; et nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora ejus.
31. De turba autem multi crediderunt in eum, et dicebant: Christus cum venerit, numquid plura signa faciet, quam quæ hic facit?
32. Audierunt Pharisæi turbam murmurantem de illo hæc; et miserunt principes et Pharisæi ministros, ut apprehenderent eum.
33. Dixit ergo eis Jesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum, et vado ad eum, qui me misit.
34. Quæretis me, et non invenietis: et ubi ego sum, vos non potestis venire. (*Infr.* 13, 33.)
35. Dixerunt ergo Judæi ad semetipsos: Quo hic iturus est, quia non inveniemus eum? numquid in dispersionem gentium iturus est, et docturus gentes?
36. Quis est hic sermo, quem dixit: Quæretis me, et non invenietis: et ubi sum ego, vos non potestis venire?
37. In novissimo autem die magno festivitatis stabat Jesus, et clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, et bibat. (*Lev.* 23, 27.)
38. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre ejus fluent, aquæ vivæ. (*Deut.* 18, 15. *Isai.* 44, 3. *Joel* 2, 28. *Act.* 2, 17.)
39. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum, nondum enim erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.
40. Ex illa ergo turba, cum audissent hos sermones ejus, dicebant: Hic est vere Propheta.
41. Alii dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Numquid a Galilæa venit Christus?
42. Nonne Scriptura dicit: Quia ex semine David et de Bethlehem castello, ubi erat David, venit Christus? (*Mich.* 5, 2. *Mat.* 2, 6.)
43. Dissensio itaque facta est in turba propter eum.
44. Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum; sed nemo misit super eum manus.
45. Venerunt ergo ministri ad Pontifices et Pharisæos; et dixerunt eis illi: Quare non adduxistis illum?
46. Responderunt ministri: Numquam sic locutus est homo, sicut hic homo.
47. Responderunt ergo eis Pharisæi: Numquid et vos seducti estis?
48. Numquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Pharisæis?
49. sed turba hæc, quæ non novit legem, maledicti sunt.
50. Dixit Nicodemus ad eos, ille, qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis: (*Supr.* 3, 2.)
51. Numquid lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, et cognoverit, quid faciat? (*Deut.* 17, 8.)
52. Responderunt, et dixerunt ei: Numquid et tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, et vide, quia a Galilæa propheta non surgit.
53. Et reversi sunt unusquisque in domum suam.

CAPUT VIII.

1. Jesus autem perrexit in montem Oliveti;
2. et diluculo iterum venit in templum, et omnis populus venit ad eum, et sedens docebat eos.
3. Adducunt autem Scribæ et Pharisæi mulierem in adulterio deprehensam, et statuerunt eam in medio,

4. et dixerunt ei: Magister, hæc mulier modo deprehensa est in adulterio.
5. In lege autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? (*Lev.* 20, 10.)
6. Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum. Jesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra.
7. Cum ergo perseverarent interrogantes eum, erexit se, et dixit eis: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. (*Deut.* 17, 7.)
8. Et iterum se inclinans, scribebat in terra.
9. Audientes autem unus post unum exibant, incipientes a senioribus; et remansit solus Jesus, et mulier in medio stans.
10. Erigens autem se Jesus, dixit ei: Mulier, ubi sunt, qui te accusabant? nemo te condemnavit?
11. Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Jesus: Nec ego te condemnabo: vade, et jam amplius noli peccare. (*Supr.* 5, 14.)
12. Iterum ergo locutus est eis Jesus, dicens: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. (I. *Joan.* 1, 5.)
13. Dixerunt ergo ei Pharisæi: Tu de te ipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum.
14. Respondit Jesus, et dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum, quia scio, unde veni, et quo vado: vos autem nescitis, unde venio, aut quo vado.
15. Vos secundum carnem judicatis: ego non judico quemquam:
16. et si judico ego, judicium meum verum est, quia solus non sum, sed ego, et qui misit me, Pater.
17. Et in lege vestra scriptum est: Quia duorum hominum testimonium verum est. *Deut.* 17, 6. *Mat.* 18, 16.)
18. Ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso, et testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater.
19. Dicebant ergo ei: Ubi est Pater tuus? Respondit Jesus: Neque me scitis, neque Patrem meum: si me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis.
20. Hæc verba locutus est Jesus in gazophylacio, docens in templo; et nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora ejus.
21. Dixit ergo iterum eis Jesus: Ego vado, et quæretis me, et in peccato vestro moriemini. Quo ego vado, vos non potestis venire. (*Supr.* 7, 34.)
22. Dicebant ergo Judæi: Numquid interficiet semetipsum, quia dixit: Quo ego vado, vos non potestis venire?
23. Et dicebat eis: Vos de deorsum estis: ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis: ego non sum de hoc mundo.
24. Dixi ergo vobis: Quia moriemini in peccatis vestris: si enim non credideritis, quia ego sum, moriemini in peccato vestro.
25. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Jesus: Principium, qui et loquor vobis.
26. Multa habeo de vobis loqui, et judicare, sed qui me misit, verax est: et ego, quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo. (*Rom.* 3, 4.)
27. Et non cognoverunt, quia Patrem ejus dicebat Deum.
28. Dixit ergo eis Jesus: Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis, quia ego sum, et a meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor:
29. et qui me misit, mecum est, et non reliquit me solum, quia ego quæ placita sunt ei, facio semper.
30. Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.
31. Dicebat ergo Jesus ad eos, qui crediderunt ei, Judæos: Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis,
32. et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos.
33. Responderunt ei: Semen Abrahæ sumus, et nemini servivimus unquam: quomodo tu dicis: Liberi eritis?
34. Respondit eis Jesus: Amen, amen dico vobis: quia omnis, qui

facit peccatum, servus est peccati: (*Rom.* 6,15. II. *Petr.* 2, 19.)
35. servus autem non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum:
36. si ergo vos Filius liberaverit, vere liberi eritis.
37. Scio, quia filii Abrahæ estis, sed quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis.
38. Ego, quod vidi apud Patrem meum, loquor: et vos, quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis.
39. Responderunt, et dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Jesus: Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. (*Rom.* 9, 7.)
40. Nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audivi a Deo: hoc Abraham non fecit.
41. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati: unum patrem habemus, Deum.
42. Dixit ergo eis Jesus: Si Deus pater vester esset, diligeretis utique me. Ego enim ex Deo processi, et veni: neque enim a me ipso veni, sed ille me misit.
43. Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.
44. Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere; ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit, quia non est veritas in eo: cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, et pater ejus. (I. *Joan.* 3, 8.)
45. Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi.
46. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?
47. Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. (I. *Joan.* 4, 6.)
48. Responderunt ergo Judæi, et dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, et dæmonium habes? (*Mat.* 9, 34.)
49. Respondit Jesus: Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, et vos inhonorastis me.
50. Ego autem non quæro gloriam meam: est qui quærat, et judicet.
51. Amen, amen dico vobis: si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum.
52. Dixerunt ergo Judæi: Nunc cognovimus, quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, et Prophetæ, et tu dicis: Si quis sermonem meum servaverit, non gustabit mortem in æternum.
53. Numquid tu major es patre nostro Abraham, qui mortuus est? Et Prophetæ mortui sunt. Quem te ipsum facis?
54. Respondit Jesus: Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est: est Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus vester est,
55. et non cognovistis eum: ego autem novi eum, et si dixero, quia non scio eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, et sermonem ejus servo.
56. Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum: vidit, et gavisus est. (*Gen.* 22, 18.)
57. Dixerunt ergo Judæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, et Abraham vidisti?
58. Dixit eis Jesus: Amen, amen dico vobis: antequam Abraham fieret, ego sum.
59. Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum; Jesus autem abscondit se, et exivit de templo.

CAPUT IX.

1. Et præteriens Jesus vidit hominem cæcum a nativitate;
2. et interrogaverunt eum discipuli ejus: Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur?
3. Respondit Jesus: Neque hic peccavit, neque parentes ejus, sed ut manifestentur opera Dei in illo.
4. Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est: venit nox, quando nemo potest operari.
5. Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. *(*Marc.* 8, 23.)
6. Hæc cum dixisset, exspuit in terram, et fecit lutum ex sputo, et linivit lutum super oculos ejus, *

7. et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloe (quod interpretatur Missus). Abiit ergo, et lavit, et venit videns.
8. Itaque vicini, et qui viderant eum prius, quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic est, qui sedebat, et mendicabat? Alii dicebant: Quia hic est.
9. Alii autem: Nequaquam, sed similis est ei. Ille vero dicebat: Quia ego sum.
10. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi?
11. Respondit: Ille homo, qui dicitur Jesus, lutum fecit, et unxit oculos meos, et dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe, et lava. Et abii, et lavi, et video.
12. Et dixerunt ei: Ubi est ille? Ait: Nescio.
13. Adducunt eum ad Pharisæos, qui cæcus fuerat.
14. Erat autem sabbatum, quando lutum fecit Jesus, et aperuit oculos ejus.
15. Iterum ergo interrogabant eum Pharisæi, quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi posuit super oculos, et lavi, et video.
16. Dicebant ergo ex Pharisæis quidam: Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit. Alii autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos.
17. Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia Propheta est. (*Luc.* 7, 16.)
18. Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia cæcus fuisset et vidisset, donec vocaverunt parentes ejus, qui viderat;
19. et interrogaverunt eos, dicentes: Hic est filius vester, quem vos dicitis, quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt?
20. Responderunt eis parentes ejus, et dixerunt: Scimus, quia hic est filius noster, et quia cæcus natus est:
21. quomodo autem nunc videat, nescimus, aut quis ejus aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate, ætatem habet, ipse de se loquatur.
22. Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam timebant Judæos; jam enim conspiraverant Judæi, ut, si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret.
23. Propterea parentes ejus dixerunt: Quia ætatem habet, ipsum interrogate.
24. Vocaverunt ergo rursum hominem, qui fuerat cæcus, et dixerunt ei: Da gloriam Deo: nos scimus, quia hic homo peccator est.
25. Dixit ergo eis ille: Si peccator est, nescio: unum scio, quia, cæcus cum essem, modo video.
26. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?
27. Respondit eis: Dixi vobis jam, et audistis: quid iterum vultis audire? numquid et vos vultis discipuli ejus fieri?
28. Maledixerunt ergo ei, et dixerunt: Tu discipulus illius sis, nos autem Moysi discipuli sumus.
29. Nos scimus, quia Moysi locutus est Deus, hunc autem nescimus, unde sit.
30. Respondit ille homo, et dixit eis: In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis, unde sit, et aperuit meos oculos:
31. scimus autem, quia peccatores Deus non audit, sed, si quis Dei cultor est, et voluntatem ejus facit, hunc exaudit.
32. A sæculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati.
33. Nisi esset hic a Deo, non poterat facere quidquam.
34. Responderunt, et dixerunt ei: In peccatis natus es totus, et tu doces nos? Et ejecerunt eum foras.
35. Audivit Jesus, quia ejecerunt eum foras, et cum invenisset eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei?
36. Respondit ille, et dixit: Quis est. Domine, ut credam in eum?
37. Et dixit ei Jesus: Et vidisti eum, et qui loquitur tecum, ipse est.
38. At ille ait: Credo, Domine. Et procidens adoravit eum.
39. Et dixit Jesus: In judicium ego in hunc mundum veni, ut, qui

non vident, videant, et qui vident, cæci fiant.

40. Et audierunt quidam ex Pharisæis, qui cum ipso erant, et dixerunt ei: Numquid et nos cæci sumus?

41. Dixit eis Jesus: Si cæci essetis, non haberetis peccatum: nunc vero dicitis: Quia videmus. Peccatum vestrum manet.

CAPUT X.

1. Amen, amen dico vobis: Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro.

2. Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium.

3. Huic ostiarius aperit, et oves vocem ejus audiunt, et proprias oves vocat nominatim, et educit eas.

4. Et cum proprias oves emiserit, ante eas vadit, et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus.

5. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum.

6. Hoc proverbium dixit eis Jesus. Illi autem non cognoverunt, quid loqueretur eis.

7. Dixit ergo eis iterum Jesus: Amen, amen dico vobis: quia ego sum ostium ovium.

8. Omnes quotquot venerunt, fures sunt et latrones, et non audierunt eos oves.

9. Ego sum ostium: per me si quis introierit, salvabitur, et ingredietur et egredietur, et pascua inveniet.

10. Fur non venit nisi ut furetur, et mactet et perdat. Ego veni, ut vitam habeant, et abundantius habeant.

11. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. (*Isai.* 40, 11. *Ezech.* 34, 23.)

12. Mercenarius autem, et qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit, et lupus rapit, et dispergit oves.

13. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus.

14. Ego sum pastor bonus, et cognosco meas, et cognoscunt me meæ.

15. Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis. (*Mat.* 11, 27.)

16. Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili: et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile, et unus pastor.

17. Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. (*Isai.* 53, 7.)

18. Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a meipso, et potestatem habeo ponendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam: hoc mandatum accepi a Patre meo.

19. Dissensio iterum facta est inter Judæos propter sermones hos.

20. Dicebant autem multi ex ipsis: Dæmonium habet, et insanit: quid eum auditis?

21. Alii dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium habentis: numquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?

22. Facta sunt autem Encænia in Jerosolymis; et hiems erat. (I. *Mach.* 4, 56.)

23. Et ambulabat Jesus in templo in porticu Salomonis.

24. Circumdederunt ergo eum Judæi, et dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palam.

25. Respondit eis Jesus: Loquor vobis, et non creditis: opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me:

26. sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis.

27. Oves meæ vocem meam audiunt, et ego cognosco eas, et sequuntur me:

28. et ego vitam æternam do eis, et non peribunt in æternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea.

29. Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est, et nemo potest rapere de manu Patris mei.

30. Ego et Pater unum sumus.

31. Sustulerunt ergo lapides Judæi, ut lapidarent eum.

32. Respondit eis Jesus: Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?
33. Responderunt ei Judæi: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, et quia tu, homo cum sis, facis teipsum Deum.
34. Respondit eis Jesus: Nonne scriptum est in lege vestra: Quia ego dixi, dii estis? (*Psal.* 81, 6.)
35. Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi Scriptura:
36. quem Pater sanctificavit, et misit in mundum, vos dicitis: Quia blasphemas; quia dixi: Filius Dei sum?
37. Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi.
38. Si autem facio, et si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis et credatis, quia Pater in me est, et ego in Patre.
39. Quærebant ergo eum apprehendere; et exivit de manibus eorum.
40. Et abiit iterum trans Jordanem in eum locum, ubi erat Joannes baptizans primum, et mansit illic;
41. et multi venerunt ad eum, et dicebant: Quia Joannes quidem signum fecit nullum.
42. Omnia autem, quæcumque dixit Joannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

CAPUT XI.

1. Erat autem quidam languens Lazarus a Bethania, de castello Mariæ et Marthæ sororis ejus.
2. (Maria autem erat, quæ unxit Dominum unguento, et extersit pedes ejus capillis suis, cujus frater Lazarus infirmabatur.) (*Mat.* 26, 7. *Infr.* 12, 3.)
3. Miserunt ergo sorores ejus ad eum dicentes: Domine, ecce, quem amas, infirmatur.
4. Audiens autem Jesus dixit eis: Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam.
5. Diligebat autem Jesus Martham et sororem ejus Mariam, et Lazarum.
6. Ut ergo audivit, quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus;
7. deinde post hæc dixit discipulis suis: Eamus in Judæam iterum.
8. Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare: et iterum vadis illuc?
9. Respondit Jesus: Nonne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt:
10. si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo.
11. Hæc ait, et post hæc dixit eis: Lazarus amicus noster dormit, sed vado, ut a somno excitem eum. (*Mat.* 9, 24.)
12. Dixerunt ergo discipuli ejus: Domine, si dormit, salvus erit.
13. Dixerat autem Jesus de morte ejus; illi autem putaverunt, quia de dormitione somni diceret.
14. Tunc ergo Jesus dixit eis manifeste: Lazarus mortuus est:
15. et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi, sed eamus ad eum.
16. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus et nos, ut moriamur cum eo.
17. Venit itaque Jesus et invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem.
18. (Erat autem Bethania juxta Jerosolymam quasi stadiis quindecim.)
19. Multi autem ex Judæis venerant ad Martham et Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo.
20. Martha ergo, ut audivit, quia Jesus venit, occurrit illi; Maria autem domi sedebat.
21. Dixit ergo Martha ad Jesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus:
22. sed et nunc scio, quia quæcumque poposceris a Deo, dabit tibi Deus.
23. Dicit illi Jesus: Resurget frater tuus.
24. Dicit ei Martha: Scio, quia resurget in resurrectione in novissimo die. (*Luc.* 14, 14. *Supr.* 5, 29.)

25. Dixit ei Jesus: Ego sum resurrectio et vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet: *
26. et omnis, qui vivit et credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc? * (*Supr.* 6, 40.)
27. Ait illi: Utique, Domine, ego credidi, quia tu es Christus filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti.
28. Et cum hæc dixisset, abiit, et vocavit Mariam sororem suam, silentio dicens: Magister adest, et vocat te.
29. Illa ut audivit, surgit cito, et venit ad eum;
30. nondum enim venerat Jesus in castellum; sed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha.
31. Judæi ergo, qui erant cum ea in domo, et consolabantur eam, cum vidissent Mariam, quia cito surrexit et exiit, secuti sunt eam dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.
32. Maria ergo, cum venisset, ubi erat Jesus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, et dicit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus.
33. Jesus ergo, ut vidit eam plorantem, et Judæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, et turbavit seipsum.
34. Et dixit: Ubi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni et vide.
35. Et lacrymatus est Jesus.
36. Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum.
37. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere, ut hic non moreretur? (*Supr.* 9, 6.)
38. Jesus ergo rursum fremens in semetipso, venit ad monumentum; erat autem spelunca, et lapis superpositus erat ei.
39. Ait Jesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror ejus, qui mortuus fuerat: Domine, jam fœtet, quatriduanus est enim.
40. Dicit ei Jesus: Nonne dixi tibi: Quoniam, si credideris, videbis gloriam Dei?
41. Tulerunt ergo lapidem; Jesus autem elevatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me.
42. Ego autem sciebam, quia semper me audis, sed propter populum, qui circumstat, dixi, ut credant, quia tu me misisti.
43. Hæc cum dixisset, voce magna clamavit: Lazare, veni foras.
44. Et statim prodiit, qui fuerat mortuus, ligatus pedes et manus institis, et facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Jesus: Solvite eum, et sinite abire.
45. Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam et Martham, et viderant, quæ fecit Jesus, crediderunt in eum.
46. Quidam autem ex ipsis abierunt ad Pharisæos, et dixerunt eis, quæ fecit Jesus.
47. Collegerunt ergo Pontifices et Pharisæi concilium, et dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?
48. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, et venient Romani, et tollent nostrum locum et gentem.
49. Unus autem ex ipsis, Caiphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quidquam, (*Infr.* 18, 14.)
50. nec cogitatis, quia expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat.
51. Hoc autem a semetipso non dixit; sed cum esset Pontifex anni illius, prophetavit, quod Jesus moriturus erat pro gente;
52. et non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum.
53. Ab illo ergo die cogitaverunt, ut interficerent eum.
54. Jesus ergo jam non in palam ambulabat apud Judæos, sed abiit in regionem juxta desertum, in civitatem, quæ dicitur Ephrem; et ibi morabatur cum discipulis suis.
55. Proximum autem erat Pascha Judæorum; et ascenderunt multi Jerosolymam de regione ante Pascha, ut sanctificarent se ipsos.
56. Quærebant ergo Jesum et colloquebantur ad invicem, in templo

stantes: Quid putatis, quia non venit ad diem festum? Dederant autem Pontifices et Pharisæi mandatum, ut si quis cognoverit, ubi sit, indicet, ut apprehendant eum.

CAPUT XII.

1. Jesus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitavit Jesus. *

2. Fecerunt autem ei cœnam ibi, et Martha ministrabat, Lazarus vero unus erat ex discumbentibus cum eo. * (*Mat.* 26, 6.)

3. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici, pretiosi, et unxit pedes Jesu, et extersit pedes ejus capillis suis; et domus impleta est ex odore unguenti. (*Luc.* 7, 46.)

4. Dixit ergo unus ex discipulis ejus, Judas Iscariotes, qui erat eum traditurus:

5. Quare hoc unguentum non væniit trecentis denariis, et datum est egenis?

6. Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, et loculos habens, ea, quæ mittebantur, portabat.

7. Dixit ergo Jesus: Sinite illam, ut in diem sepulturæ meæ servet illud.

8. Pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non semper habetis.

9. Cognovit ergo turba multa ex Judæis, quia illic est, et venerunt, non propter Jesum tantum, sed ut Lazarum viderent, quem suscitavit a mortuis.

10. Cogitaverunt autem principes sacerdotum, ut et Lazarum interficerent,

11. quia multi propter illum abibant ex Judæis, et credebant in Jesum.

12. In crastinum autem turba multa, quæ venerat ad diem festum, cum audissent, quia venit Jesus Jerosolymam,

13. acceperunt ramos palmarum, et processerunt obviam ei, et clamabant: Hosanna, benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Israel.

14. Et invenit Jesus asellum, et sedit super eum, sicut scriptum est: (*Mat.* 21, 5.)

15. Noli timere, filia Sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asinæ.

16. Hæc non cognoverunt discipuli ejus primum; sed quando glorificatus est Jesus, tunc recordati sunt, quia hæc erant scripta de eo, et hæc fecerunt ei.

17. Testimonium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo, quando Lazarum vocavit de monumento, et suscitavit eum a mortuis.

18. Propterea et obviam venit ei turba, quia audierunt, eum fecisse hoc signum.

19. Pharisæi ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis, quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abiit.

20. Erant autem quidam gentiles ex his, qui ascenderant, ut adorarent in die festo.

21. Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat a Bethsaida Galilææ, et rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Jesum videre.

22. Venit Philippus et dicit Andreæ; Andreas rursum et Philippus dixerunt Jesu.

23. Jesus autem respondit eis, dicens: Venit hora, ut clarificetur Filius hominis.

24. Amen, amen dico vobis: nisi granum frumenti, cadens in terram, mortuum fuerit,

25. ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam, perdet eam, et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. (*Mat.* 10, 39.)

26. Si quis mihi ministrat, me sequatur, et ubi sum ego, illic et minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus.

27. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, salvifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hanc.

28. Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cœlo: Et clarificavi, et iterum clarificabo.

29. Turba ergo, quæ stabat, et audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant: Angelus ei locutus est.
30. Respondit Jesus, et dixit: Non propter me hæc vox venit, sed propter vos.
31. Nunc judicium est mundi: nunc princeps hujus mundi ejicietur foras. (*Luc.* 10, 18.)
32. Et ego, si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum.
33. (Hoc autem dicebat, significans, qua morte esset moriturus.)
34. Respondit ei turba: Nos audivimus ex lege, quia Christus manet in æternum: et quomodo tu dicis: Oportet exaltari Filium hominis? Quis est iste Filius hominis? (*Psal.* 109, 4. *Isai.* 40, 8. *Ezech.* 37, 25.)
35. Dixit ergo eis Jesus: Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate, dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant: et qui ambulat in tenebris, nescit, quo vadat.
36. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. Hæc locutus est Jesus; et abiit, et abscondit se ab eis.
37. Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum,
38. ut sermo Isaiæ prophetæ impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro? et brachium Domini, cui revelatum est? (*Isai.* 53, 1. *Rom.* 10, 16.)
39. Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias:
40. Excæcavit oculos eorum, et induravit cor eorum, ut non videant oculis, et non intelligant corde, et convertantur, et sanem eos. *
41. Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam ejus, et locutus est de eo. * (*Mat.* 13, 14. *Rom.* 11, 8.)
42. Verumtamen et ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisæos non confitebantur, ut e synagoga non ejicerentur.
43. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei.
44. Jesus autem clamavit, et dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in eum, qui misit me.
45. Et qui videt me, videt eum, qui misit me.
46. Ego lux in mundum veni, ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat.
47. Et si quis audierit verba mea, et non custodierit, ego non judico eum: non enim veni, ut judicem mundum, sed ut salvificem mundum.
48. Qui spernit me, et non accipit verba mea, habet, qui judicet eum: sermo, quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die. (*Marc.* 16, 16.)
49. Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me, Pater: ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, et quid loquar.
50. Et scio, quia mandatum ejus vita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

CAPUT XIII.

1. Ante diem festum Paschæ, sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem; cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. (*Mat.* 26, 2. *Luc.* 22, 1.)
2. Et cœna facta, cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas Simonis Iscariotæ,
3. sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo exivit, et ad Deum vadit,
4. surgit a cœna, et ponit vestimenta sua, et cum accepisset linteum, præcinxit se.
5. Deinde mittit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo, quo erat præcinctus.
6. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes?
7. Respondit Jesus, et dixit ei: Quod ego facio, tu nescis modo: scies autem postea.
8. Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Jesus: Si non lavero te, non habebis partem mecum.
9. Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantum pedes meos, sed et manus, et caput.

10. Dicit ei Jesus: Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes.
11. Sciebat enim, quisnam esset, qui traderet eum; propterea dixit: Non estis mundi omnes.
12. Postquam ergo lavit pedes eorum, et accepit vestimenta sua, cum recubuisset iterum, dixit eis: Scitis, quid fecerim vobis?
13. Vos vocatis me Magister et Domine; et bene dicitis: sum etenim.
14. Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus et Magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes.
15. Exemplum enim dedi vobis, ut, quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis.
16. Amen, amen dico vobis: Non est servus major domino suo, neque apostolus major est eo, qui misit illum. (*Mat.*10,24. *Infr.*15,20.)
17. Si hæc scitis, beati eritis, si feceritis ea.
18. Non de omnibus vobis dico: ego scio, quos elegerim, sed ut adimpleatur Scriptura: Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum suum. (*Psal.* 40, 10.)
19. Amodo dico vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit, credatis, quia ego sum.
20. Amen, amen dico vobis: Qui accipit, si quem misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum, qui me misit. (*Mat.* 10, 40.)
21. Cum hæc dixisset Jesus, turbatus est spiritu, et protestatus est, et dixit: Amen, amen dico vobis: quia unus ex vobis tradet me. (*Mat.* 26,21. *Marc.*14,18. *Luc.*22,21.)
22. Aspiciebant ergo ad invicem discipuli, hæsitantes, de quo diceret.
23. Erat ergo recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Jesu, quem diligebat Jesus.
24. Innuit ergo huic Simon Petrus, et dixit ei: Quis est, de quo dicit?
25. Itaque cum recubuisset ille supra pectus Jesu, dicit ei: Domine, quis est?
26. Respōndit Jesus: Ille est, cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Judæ Simonis Iscariotæ. (*Luc.* 22,21.)
27. Et post buccellam, introivit in eum satanas. Et dixit ei Jesus: Quod facis, fac citius.
28. Hoc autem nemo scivit discumbentium, ad quid dixerit ei.
29. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas, quod dixisset ei Jesus: Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum; aut egenis ut aliquid daret.
30. Cum ergo accepisset ille buccellam, exivit continuo. Erat autem nox.
31. Cum ergo exisset, dixit Jesus: Nunc clarificatus est Filius hominis, et Deus clarificatus est in eo.
32. Si Deus clarificatus est in eo, et Deus clarificabit eum in semetipso: et continuo clarificabit eum.
33. Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. Quæretis me, et sicut dixi Judæis: Quo ego vado, vos non potestis venire; et vobis dico modo. (*Supr.* 7, 34.)
34. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. (*Levit.* 19, 18. *Mat.* 22, 39. *Infr.* 15, 12.)
35. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.
36. Dicit ei Simon Petrus: Domine, quo vadis? Respondit Jesus: Quo ego vado, non potes me modo sequi: sequeris autem postea.
37. Dicit ei Petrus: Quare non possum te sequi modo? animam meam pro te ponam. (*Mat.* 26, 35.)
38. Respondit ei Jesus: Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi: Non cantabit gallus, donec ter me neges.

CAPUT XIV.

1. Non turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, et in me credite.
2. In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Si quo minus dixissem vobis: Quia vado parare vobis locum.
3. Et si abiero, et præparavero vobis locum, iterum venio, et ac-

cipiam vos ad meipsum, ut, ubi sum ego, et vos sitis.
4. Et quo ego vado, scitis, et viam scitis.
5. Dicit ei Thomas: Domine, nescimus, quo vadis: et quomodo possumus viam scire?
6. Dicit ei Jesus: Ego sum via, et veritas, et vita: nemo venit ad Patrem, nisi per me.
7. Si cognovissetis me, et Patrem meum utique cognovissetis: et amodo cognoscetis eum, et vidistis eum.
8. Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis.
9. Dicit ei Jesus: Tanto tempore vobiscum sum, et non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt et Patrem. Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem?
10. Non creditis, quia ego in Patre, et Pater in me est? Verba, quæ ego loquor vobis a me ipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera.
11. Non creditis, quia ego in Patre, et Pater in me est?
12. Alioquin propter opera ipsa credite. Amen, amen dico vobis: Qui credit in me, opera, quæ ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet, quia ego ad Patrem vado.
13. Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur Pater in Filio. (*Mat.* 7, 7. *Infr.* 16, 13.)
14. Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.
15. Si diligitis me, mandata mea servate.
16. Et ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, (*Luc.*24,49.)
17. Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum: vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, et in vobis erit.
18. Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos.
19. Adhuc modicum, et mundus me jam non videt. Vos autem videtis me, quia ego vivo, et vos vivetis.
20. In illo die vos cognoscetis, quia ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in vobis.
21. Qui habet mandata mea, et servat ea, ille est, qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum.
22. Dicit ei Judas, non ille Iscariotes: Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum, et non mundo?
23. Respondit Jesus, et dixit ei: Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus:
24. qui non diligit me, sermones meos non servat. Et sermonem, quem audistis, non est meus, sed ejus, qui misit me, Patris.
25. Hæc locutus sum vobis apud vos manens.
26. Paraclitus autem, Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.
27. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet.
28. Audistis, quia ego dixi vobis: Vado, et venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem, quia Pater major me est.
29. Et nunc dixi vobis, priusquam fiat, ut, cum factum fuerit, credatis.
30. Jam non multa loquar vobiscum: venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam.
31. Sed ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem, et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Surgite, eamus hinc. (*Act.* 2, 23.)

CAPUT XV.

1. Ego sum vitis vera, et Pater meus agricola est.
2. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum, et omnem, qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. (*Mat.* 7, 19.)
3. Jam vos mundi estis propter

sermonem, quem locutus sum vobis. (*Supr.* 13, 10.)

4. Manete in me, et ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis.

5. Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, et ego in eo: hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere.

6. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, et arescet, et colligent eum, et in ignem mittent, et ardet.

7. Si manseritis in me, et verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis, petetis, et fiet vobis.

8. In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, et efficiamini mei discipuli.

9. Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

10. Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut et ego Patris mei præcepta servavi, et maneo in ejus dilectione.

11. Hæc locutus sum vobis, ut gaudium meum in vobis sit, et gaudium vestrum impleatur.

12. Hoc est præceptum meum: Ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. (*Supr.* 13, 34. *Eph.* 5, 2. I. *Thess.* 4, 9.)

13. Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis. (I. *Joan.* 3, 16.)

14. Jam non dicam vos servos, quia servus nescit, quid faciat dominus ejus.

15. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis.

16. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, et posui vos, ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat, ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis. (*Mat.* 28, 19.)

17. Hæc mando vobis: Ut diligatis invicem. (I. *Joan.* 3, 11.)

18. Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit.

19. Si de mundo fuissetis, mundus, quod suum erat, diligeret: quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

20. Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis: Non est servus major domino suo. Si me persecuti sunt, et vos persequentur: si sermonem meum servaverunt, et vestrum servabunt. (*Supr.* 13, 16.)

21. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum, quia nesciunt eum, qui misit me.

22. Si non venissem, et locutus fuissem eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.

23. Qui me odit, et Patrem meum odit.

24. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem et viderunt, et oderunt et me et Patrem meum.

25. Sed ut adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est: Quia odio habuerunt me gratis. (*Psal.* 24, 19.)

26. Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, (*Luc.* 24, 49.)

27. et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

CAPUT XVI.

1. Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini.

2. Absque synagogis facient vos: sed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. (*Act.* 6, 11.)

3. Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem neque me.

4. Sed hæc locutus sum vobis, ut, cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis.

5. Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram: et nunc vado ad eum, qui misit me, et nemo ex vobis interrogat me: Quo vadis?

6. Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.

7. Sed ego veritatem dico vobis:

Expedit vobis, ut ego vadam: si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos.
8. Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio.
9. De peccato quidem, quia non crediderunt in me:
10. de justitia vero, quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me:
11. de judicio autem, quia princeps hujus mundi jam judicatus est.
12. Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo.
13. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem: non enim loquetur a semetipso, sed quæcumque audiet, loquetur, et quæ ventura sunt, annuntiabit vobis.
14. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis.
15. Omnia, quæcumque habet Pater, mea sunt. Propterea dixi: Quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis.
16. Modicum, et jam non videbitis me, et iterum modicum, et videbitis me, quia vado ad Patrem.
17. Dixerunt ergo ex discipulis ejus ad invicem: Quid est hoc, quod dicit nobis: Modicum, et non videbitis me, et iterum modicum, et videbitis me; et: Quia vado ad Patrem?
18. Dicebant ergo: Quid est hoc, quod dicit: Modicum? Nescimus, quid loquitur.
19. Cognovit autem Jesus, quia volebant eum interrogare, et dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi: Modicum, et non videbitis me, et iterum modicum, et videbitis me.
20. Amen, amen, dico vobis: Quia plorabitis et flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.
21. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus: cum autem pepererit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.
22. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis: iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis.
23. Et in illo die me non rogabitis quidquam. Amen, amen dico vobis: Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. (*Mat.*7,7. *Jac.*1,5.)
24. Usque modo non petistis quidquam in nomine meo: petite, et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum.
25. Hæc in proverbiis locutus sum vobis. Venit hora, cum jam non in proverbiis loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis.
26. In illo die in nomine meo petetis, et non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis:
27. Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, et credidistis, quia ego a Deo exivi.
28. Exivi a Patre, et veni in mundum: iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem.
29. Dicunt ei discipuli ejus: Ecce, nunc palam loqueris, et proverbium nullum dicis:
30. nunc scimus, quia scis omnia, et non opus est tibi, ut quis te interroget: in hoc credimus, quia a Deo existi.
31. Respondit eis Jesus: Modo creditis?
32. Ecce venit hora, et jam venit, ut dispergamini unusquisque in propria, et me solum relinquatis: et non sum solus, quia Pater mecum est. (*Mat.* 26, 31.)
33. Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis, sed confidite: ego vici mundum.

CAPUT XVII.

1. Hæc locutus est Jesus, et sublevatis oculis in cœlum dixit: Pater, venit hora: clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te.
2. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam. (*Mat.* 28, 18.)
3. Hæc est autem vita æterna: Ut cognoscant te, solum Deum verum, et quem misisti, Jesum Christum.
4. Ego te clarificavi super terram:

opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam:

5. et nunc clarifica me, tu Pater, apud temetipsum, claritate, quam habui prius, quam mundus esset, apud te.

6. Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo: tui erant, et mihi eos dedisti, et sermonem tuum servaverunt.

7. Nunc cognoverunt, quia omnia, quæ dedisti mihi, abs te sunt:

8. quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis, et ipsi acceperunt, et cognoverunt vere, quia a te exivi, et crediderunt, quia tu me misisti.

9. Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt:

10. et mea omnia tua sunt, et tua mea sunt, et clarificatus sum in eis:

11. et jam non sum in mundo: et hi in mundo sunt, et ego ad te venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut et nos.

12. Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodivi, et nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, ut Scriptura impleatur. (*Infr.* 18, 9. *Psal.* 108, 8.)

13. Nunc autem ad te venio, et hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis.

14. Ego dedi eis sermonem tuum, et mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo.

15. Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos a malo.

16. De mundo non sunt, sicut et ego non sum de mundo.

17. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est.

18. Sicut tu me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum.

19. Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint et ipsi sanctificati in veritate.

20. Non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me,

21. ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint, ut credat mundus, quia tu me misisti.

22. Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut et nos unum sumus.

23. Ego in eis, et tu in me, ut sint consummati in unum, et cognoscat mundus, quia tu me misisti, et dilexisti eos, sicut et me dilexisti.

24. Pater, quos dedisti mihi, volo, ut, ubi sum ego, et illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi.

25. Pater juste, mundus te non cognovit: ego autem te cognovi, et hi cognoverunt, quia tu me misisti.

26. Et notum feci eis nomen tuum, et notum faciam, ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, et ego in ipsis.

CAPUT XVIII.

1. Hæc cum dixisset Jesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipse, et discipuli ejus. (II. *Reg.* 15, 23. *Mat.* 26, 36. *Marc.* 14, 32. *Luc.* 22, 39.)

2. Sciebat autem et Judas, qui tradebat eum, locum; quia frequenter Jesus convenerat illuc cum discipulis suis.

3. Judas ergo, cum accepisset cohortem, et a Pontificibus et Pharisæis ministros, venit illuc cum laternis, et facibus et armis. (*Mat.* 26, 47. *Luc.* 22, 47.)

4. Jesus itaque, sciens omnia, quæ ventura erant super eum, processit, et dixit eis: Quem quæritis?

5. Responderunt ei: Jesum Nazarenum. Dicit eis Jesus: Ego sum. Stabat autem et Judas. qui tradebat eum, cum ipsis.

6. Ut ergo dixit eis: Ego sum; abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram.

7. Iterum ergo interrogavit eos:

Quem quæritis? Illi autem dixerunt: Jesum Nazarenum.

8. Respondit Jesus: Dixi vobis, quia ego sum: si ergo me quæritis, sinite hos abire.

9. Ut impleretur sermo, quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quemquam. (*Supr.* 17, 12.)

10. Simon ergo Petrus, habens gladium, eduxit eum, et percussit Pontificis servum, et abscidit auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen servo Malchus.

11. Dixit ergo Jesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?

12. Cohors ergo, et tribunus et ministri Judæorum comprehenderunt Jesum, et ligaverunt eum;

13. et adduxerunt eum ad Annam primum; erat enim socer Caiphæ, qui erat Pontifex anni illius. (*Luc.* 3, 2.)

14. Erat autem Caiphas, qui consilium dederat Judæis: Quia expedit, unum hominem mori pro populo. (*Supr.* 11, 49.)

15. Sequebatur autem Jesum Simon Petrus, et alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus Pontifici, et introivit cum Jesu in atrium Pontificis.

16. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exivit ergo discipulus alius, qui erat notus Pontifici, et dixit ostiariæ; et introduxit Petrum. (*Mat.* 26, 58. *Mar.* 14, 54. *Luc.* 22, 55.)

17. Dicit ergo Petro ancilla ostiaria: Numquid et tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum.

18. Stabant autem servi et ministri ad prunas, quia frigus erat, et calefaciebant se; erat autem cum eis et Petrus stans, et calefaciens se.

19. Pontifex ergo interrogavit Jesum de discipulis suis, et de doctrina ejus.

20. Respondit ei Jesus: Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga et in templo, quo omnes Judæi conveniunt, et in occulto locutus sum nihil.

21. Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt, quid locutus sim ipsis: ecce, hi sciunt, quæ dixerim ego.

22. Hæc autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Jesu, dicens: Sic respondes Pontifici?

23. Respondit ei Jesus: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo, si autem bene, quid me cædis?

24. Et misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem. (*Mat.* 26, 57. *Marc.* 14, 53.)

25. Erat autem Simon Petrus stans, et calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Numquid et tu ex discipulis ejus es? Negavit ille, et dixit: Non sum. (*Mat.* 26, 69. *Marc.* 14, 67.)

26. Dicit ei unus ex servis Pontificis, cognatus ejus, cujus abscidit Petrus auriculam: Nonne ego te vidi in horto cum illo?

27. Iterum ergo negavit Petrus; et statim gallus cantavit.

28. Adducunt ergo Jesum a Caipha in prætorium. Erat autem mane; et ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha. (*Mat.* 27, 2.)

29. Exivit ergo Pilatus ad eos foras, et dixit: Quam accusationem affertis adversus hominem hunc?

30. Responderunt, et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.

31. Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, et secundum legem vestram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judæi: Nobis non licet interficere quemquam.

32. Ut sermo Jesu impleretur, quem dixit, significans, qua morte esset moriturus. (*Mat.* 20, 19.)

33. Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, et vocavit Jesum, et dixit ei: Tu es rex Judæorum? (*Mat.* 27, 11. *Luc.* 23, 3.)

34. Respondit Jesus: A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?

35. Respondit Pilatus: Numquid ego Judæus sum? Gens tua et Pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti?

36. Respondit Jesus: Regnum meum non est de hoc mundo: si ex hoc mundo esset regnum meum, mini-

stri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis: nunc autem regnum meum non est hinc.

37. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Jesus: Tu dicis, quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam.

38. Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Judæos, et dicit eis: Ego nullam invenio in eo causam.

39. Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo, dimittam vobis regem Judæorum?

40. Clamaverunt ergo rursum omnes, dicentes: Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

CAPUT XIX.

1. Tunc ergo apprehendit Pilatus Jesum, et flagellavit. (*Mat.* 27, 27.)

2. Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti ejus, et veste purpurea circumdederunt eum.

3. Et veniebant ad eum, et dicebant: Ave rex Judæorum; et dabant ei alapas.

4. Exivit ergo iterum Pilatus foras, et dicit eis: Ecce, adduco vobis eum foras, ut cognoscatis, quia nullam invenio in eo causam.

5. (Exivit ergo Jesus portans coronam spineam et purpureum vestimentum.) Et dicit eis: Ecce homo.

6. Cum ergo vidissent eum Pontifices et ministri, clamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, et crucifigite: ego enim non invenio in eo causam.

7. Responderunt ei Judæi: Nos legem habemus, et secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit.

8. Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.

9. Et ingressus est prætorium iterum, et dixit ad Jesum: Unde es tu? Jesus autem responsum non dedit ei.

10. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? nescis, quia potestatem habeo, crucifigere te, et potestatem habeo, dimittere te?

11. Respondit Jesus: Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea, qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.

12. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum; Judæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris: omnis enim, qui se regem facit, contradicit Cæsari.

13. Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras Jesum, et sedit pro tribunali, in loco, qui dicitur Lithostrotos, hebraice autem, Gabbatha.

14. Erat autem parasceve Paschæ, hora quasi sexta, et dicit Judæis: Ecce, rex vester.

15. Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt Pontifices: Non habemus regem, nisi Cæsarem.

16. Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur. Susceperunt autem Jesum, et eduxerunt.

17. Et bajulans sibi crucem exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum, hebraice autem, Golgotha, (*Mat.* 27, 33.)

18. ubi crucifixerunt eum, et cum eo alios duos hinc et hinc, medium autem Jesum.

19. Scripsit autem et titulum Pilatus, et posuit super crucem. Erat autem scriptum: Jesus Nazarenus, Rex Judæorum.

20. Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt, quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus est Jesus; et erat scriptum hebraice, græce et latine.

21. Dicebant ergo Pilato pontifices Judæorum: Noli scribere: Rex Judæorum; sed quia ipse dixit: Rex sum Judæorum.

22. Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi.

23. Milites ergo, cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta ejus (et

fecerunt quatuor partes; unicuique militi partem) et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. (*Mat.* 27, 35.)

24. Dixerunt ergo ad invicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illa, cujus sit. Ut Scriptura impleretur, dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi, et in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt. (*Psal.* 21, 19.)

25. Stabant autem juxta crucem Jesu mater ejus, et soror matris ejus, Maria Cleophæ, et Maria Magdalene.

26. Cum vidisset ergo Jesus matrem et discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus.

27. Deinde dicit discipulo: Ecce, mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

28. Postea sciens Jesus, quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit: Sitio. (*Psal.* 68, 22.)

29. Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori ejus.

30. Cum ergo accepisset Jesus acetum, dixit: Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum.

31. Judæi ergo (quoniam Parasceve erat), ut non remanerent in cruce corpora sabbato (erat enim magnus dies ille Sabbati), rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, et tollerentur.

32. Venerunt ergo milites, et primi quidem fregerunt crura, et alterius, qui crucifixus est cum eo.

33. Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura;

34. sed unus militum lancea latus ejus aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua.

35. Et qui vidit, testimonium perhibuit, et verum est testimonium ejus; et ille scit, quia vera dicit, ut et vos credatis.

36. Facta sunt enim hæc, ut Scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo. (*Exod.* 12, 46.)

37. Et iterum alia Scriptura dicit: Videbunt, in quem transfixerunt. (*Zach.* 12, 10.)

38. Post hæc autem rogavit Pilatum Joseph ab Arimathæa (eo quod esset discipulus Jesu, occultus autem propter metum Judæorum), ut tolleret corpus Jesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo, et tulit corpus Jesu. (*Mat.* 27, 57.)

39. Venit autem et Nicodemus, qui venerat ad Jesum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ et aloes, quasi libras centum. (*Supr.* 3, 2.)

40. Acceperunt ergo corpus Jesu, et ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Judæis sepelire.

41. Erat autem in loco, ubi crucifixus est, hortus; et in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat.

42. Ibi ergo propter parasceven Judæorum, quia juxta erat monumentum, posuerunt Jesum.

CAPUT XX.

1. Una autem sabbati, Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum, et vidit lapidem sublatum a monumento. (*Mat.* 28, 1. *Luc.* 24, 1.)

2. Cucurrit ergo, et venit ad Simonem Petrum et ad alium discipulum, quem amabat Jesus, et dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, et nescimus, ubi posuerunt eum.

3. Exiit ergo Petrus et ille alius discipulus, et venerunt ad monumentum.

4. Currebant autem duo simul, et ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, et venit primus ad monumentum.

5. Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina; non tamen introivit.

6. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introivit in monumentum, et vidit linteamina posita,

7. et sudarium, quod fuerat super caput ejus, non cum linteaminibus positum; sed separatim involutum in unum locum.

8. Tunc ergo introivit et ille disci-

pulus, qui venerat primus ad monumentum, et vidit, et credidit;

9. nondum enim sciebant Scripturam, quia oportebat eum a mortuis resurgere.

10. Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos.

11. Maria autem stabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinavit se, et prospexit in monumentum,

12. et vidit duos Angelos in albis sedentes, unum ad caput, et unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu.

13. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum et nescio, ubi posuerunt eum.

14. Hæc cum dixisset, conversa est retrorsum, et vidit Jesum stantem, et non sciebat, quia Jesus est.

15. Dicit ei Jesus: Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa existimans, quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi, ubi posuisti eum, et ego eum tollam.

16. Dicit ei Jesus: Maria. Conversa illa, dicit ei: Rabboni (quod dicitur Magister).

17. Dicit ei Jesus: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum: vade autem ad fratres meos, et dic eis: Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum.

18. Venit Maria Magdalene, annuntians discipulis: Quia vidi Dominum, et hæc dixit mihi.

19. Cum ergo sero esset die illo, una sabbatorum, et fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jesus, et stetit in medio, et dixit eis: Pax vobis. (*Marc.* 16, 14. *Luc.* 24, 36. I. *Cor.* 15, 5.)

20. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus et latus. Gavisi sunt ergo discipuli, viso Domino.

21. Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater, et ego mitto vos.

22. Hæc cum dixisset, insufflavit, et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum:

23. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt. (*Mat.* 18, 18.)

24. Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Jesus.

25. Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus ejus, non credam.

26. Et post dies octo, iterum erant discipuli ejus intus, et Thomas cum eis. Venit Jesus januis clausis, et stetit in medio, et dixit: Pax vobis.

27. Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum, et noli esse incredulus, sed fidelis.

28. Respondit Thomas et dixit ei: Dominus meus, et Deus meus.

29. Dixit ei Jesus: Quia vidisti me, Thoma, credidisti: beati, qui non viderunt et crediderunt.

30. Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. (*Infr.* 21, 25.)

31. Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.

CAPUT XXI.

1. Postea manifestavit se iterum Jesus discipulis ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic:

2. Erant simul Simon Petrus, et Thomas, qui dicitur Didymus, et Nathanael, qui erat a Cana Galilææ, et filii Zebedæi, et alii ex discipulis ejus duo.

3. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in navim; et illa nocte nihil prendiderunt.

4. Mane autem facto stetit Jesus

in littore; non tamen cognoverunt discipuli, quia Jesus est.
5. Dixit ergo eis Jesus: Pueri, numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non.
6. Dicit eis: Mittite in dexteram navigii rete, et invenietis. Miserunt ergo, et jam non valebant illud trahere præ multitudine piscium. *
7. Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat Jesus, Petro: Dominus est. Simon Petrus cum audisset, quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus) et misit se in mare. * (*Luc*. 5, 6.)
8. Alii autem discipuli navigio venerunt (non enim longe erant a terra, sed quasi cubitis ducentis), trahentes rete piscium.
9. Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas, et piscem superpositum, et panem.
10. Dicit eis Jesus: Afferte de piscibus, quos prendidistis nunc.
11. Ascendit Simon Petrus, et traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete.
12. Dicit eis Jesus: Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? scientes, quia Dominus est.
13. Et venit Jesus, et accipit panem, et dat eis, et piscem similiter.
14. Hoc jam tertio manifestatus est Jesus discipulis suis, cum resurrexisset a mortuis. * (*Mat*. 26, 33.)
15. Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Jesus: Simon Joannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine: tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. *
16. Dicit ei iterum: Simon Joannis, diligis me? Ait illi: Etiam, Domine: tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.
17. Dicit ei tertio: Simon Joannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio: Amas me? et dixit ei: Domine, tu omnia nosti: tu scis, quia amo te. Dixit ei: Pasce oves meas.
18. Amen, amen dico tibi: Cum esses junior, cingebas te, et ambulabas, ubi volebas: cum autem senueris, extendes manus tuas, et alius te cinget, et ducet, quo tu non vis.
19. Hoc autem dixit significans, qua morte clarificaturus esset Deum. Et cum hoc dixisset, dicit ei: Sequere me.
20. Conversus Petrus vidit illum discipulum, quem diligebat Jesus, sequentem, qui et recubuit in cœna super pectus ejus, et dixit: Domine, quis est, qui tradet te? (*Supr*. 13, 23.)
21. Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit Jesu: Domine, hic autem quid?
22. Dicit ei Jesus: Sic eum volo manere, donec veniam: quid ad te? tu me sequere.
23. Exiit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Jesus: Non moritur; sed: Sic eum volo manere, donec veniam: quid ad te?
24. Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, et scripsit hæc; et scimus, quia verum est testimonium ejus.
25. Sunt autem et alia multa, quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. (*Supr*. 20, 30.)

ACTUS APOSTOLORUM.

CAPUT I.

1. Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quæ cœpit Jesus facere et docere (*Luc*. 1, 3.)
2. usque in diem, qua præcipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumtus est: (*Mat*. 28, 19.)
3. quibus et præbuit seipsum vivum post passionem suam in multis

argumentis, per dies quadraginta apparens eis, et loquens de regno Dei.

4. Et convescens, præcepit eis, ab Jerosolymis ne discederent, sed exspectarent promissionem Patris; quam audistis (inquit) per os meum: (*Luc.* 24, 49. *Mat.* 3, 11.)

5. Quia Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies.

6. Igitur, qui convenerant, interrogabant eum, dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel?

7. Dixit autem eis: Non est vestrum, nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate,

8. sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæa et Samaria, et usque ad ultimum terræ. (*Infr.* 2, 2. *Luc.* 24, 48.)

9. Et cum hæc dixisset, videntibus illis, elevatus est; et nubes suscepit eum ab oculis eorum.

10. Cumque intuerentur in cœlum euntem illum, ecce, duo viri astiterunt juxta illos in vestibus albis,

11. qui et dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? hic Jesus, qui assumtus est a vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum.

12. Tunc reversi sunt Jerosolymam a monte, qui vocatur Oliveti, qui est juxta Jerusalem, sabbati habens iter.

13. Et cum introissent in cœnaculum, ascenderunt, ubi manebant Petrus et Joannes, Jacobus et Andreas, Philippus et Thomas, Bartholomæus et Matthæus, Jacobus Alphæi et Simon Zelotes, et Judas Jacobi.

14. Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, et Maria matre Jesu, et fratribus ejus.

15. In diebus illis exsurgens Petrus in medio fratrum dixit (erat autem turba hominum simul, fere centum viginti):

16. Viri fratres, oportet impleri Scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per os David de Juda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Jesum, (*Psal.* 40, 10. *Joan.* 13, 18.)

17. qui connumeratus erat in nobis, et sortitus est sortem ministerii hujus.

18. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, et suspensus crepuit medius, et diffusa sunt omnia viscera ejus. (*Mat.* 27, 7.)

19. Et notum factum est omnibus habitantibus Jerusalem, ita ut appellaretur ager ille lingua eorum, Haceldama, hoc est, ager sanguinis.

20. Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat commoratio eorum deserta, et non sit, qui inhabitet in ea, et episcopatum ejus accipiat alter. (*Psal.* 68, 26. — 108, 8.)

21. Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intravit et exivit inter nos Dominus Jesus,

22. incipiens a baptismate Joannis usque in diem, qua assumtus est a nobis, testem resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis.

23. Et statuerunt duos: Joseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Justus; et Matthiam.

24. Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende, quem elegeris ex his duobus unum,

25. accipere locum ministerii hujus et apostolatus, de quo prævaricatus est Judas, ut abiret in locum suum.

26. Et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Matthiam, et annumeratus est cum undecim Apostolis.

CAPUT II.

1. Et cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco;

2. et factus est repente de cœlo sonus, tamquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum, ubi erant sedentes.

3. Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tamquam ignis, seditque supra singulos eorum;

4. et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. (*Mat.* 3, 11. *Infr.* 11, 16.)
5. Erant autem in Jerusalem habitantes Judæi, viri religiosi ex omni natione, quæ sub cœlo est.
6. Facta autem hac voce, convenit multitudo, et mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes.
7. Stupebant autem omnes, et mirabantur, dicentes: Nonne, ecce, omnes isti, qui loquuntur, Galilæi sunt? (*Marc.* 14, 70.)
8. et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram, in qua nati sumus?
9. Parthi, et Medi et Aelamitæ, et qui habitant Mesopotamiam, Judæam, et Cappadociam, Pontum et Asiam,
10. Phrygiam et Pamphyliam, Aegyptus et partes Lybiæ, quæ est circa Cyrenen, et advenæ Romani,
11. Judæi quoque et Proselyti, Cretes et Arabes, audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei.
12. Stupebant autem omnes, et mirabantur ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc esse?
13. Alii autem irridentes dicebant: Quia musto pleni sunt isti.
14. Stans autem Petrus cum undecim levavit vocem suam, et locutus est eis: Viri Judæi, et qui habitatis Jerusalem universi, hoc vobis notum sit, et auribus percipite verba mea.
15. Non enim, sicut vos æstimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia,
16. sed hoc est, quod dictum est per prophetam Joel:
17. Et erit in novissimis diebus (dicit Dominus): effundam de Spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filiæ vestræ, et juvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia somniabunt. (*Isai.* 44, 3. *Joel* 2, 28.)
18. Et quidem super servos meos, et super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, et prophetabunt,
19. et dabo prodigia in cœlo sursum, et signa in terra deorsum, sanguinem et ignem, et vaporem fumi:
20. sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus et manifestus.
21. Et erit: omnis, quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit. (*Joel* 2, 32. *Rom.* 10, 13.)
22. Viri Israelitæ, audite verba hæc: Jesum Nazarenum, virum approbatum a Deo in vobis virtutibus, et prodigiis, et signis, quæ fecit Deus per illum in medio vestri, sicut et vos scitis:
23. hunc definito consilio, et præscientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes interemistis,
24. quem Deus suscitavit, solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.
25. David enim dicit in eum: Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dexteris est mihi, ne commovear: (*Psal.* 15, 8.)
26. propter hoc lætatum est cor meum, et exultavit lingua mea, insuper et caro mea requiescet in spe,
27. quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.
28. Notas mihi fecisti vias vitæ, et replebis me jucunditate cum facie tua.
29. Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam defunctus est, et sepultus, et sepulcrum ejus est apud nos usque in hodiernum diem. (III. *Reg.* 2, 10.)
30. Propheta igitur cum esset, et sciret, quia jurejurando jurasset illi Deus, de fructu lumbi ejus sedere super sedem ejus: (*Psal.* 131, 11.)
31. providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem. (*Psal.* 15, 10. *Infr.* 13, 35.)
32. Hunc Jesum resuscitavit Deus, cujus omnes nos testes sumus.
33. Dextera igitur Dei exaltatus, et

promissione Spiritus sancti accepta a Patre, effudit hunc, quem vos videtis, et auditis.
34. Non enim David ascendit in cœlum; dixit autem ipse: Dixit Dominus Domino meo: Sede a dexteris meis, (*Psal.* 109, 1.)
35. donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. (*Mat.* 22, 44.)
36. Certissime sciat ergo omnis domus Israel, quia et Dominum eum et Christum fecit Deus, hunc Jesum, quem vos crucifixistis.
37. His autem auditis, compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum et ad reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres?
38. Petrus vero ad illos: Pœnitentiam (inquit) agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus sancti. (*Mat.* 3, 2.)
39. Vobis enim est repromissio, et filiis vestris et omnibus, qui longe sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster.
40. Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, et exhortabatur eos, dicens: Salvamini a generatione ista prava.
41. Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt; et appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia.
42. Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, et communicatione fractionis panis, et orationibus.
43. Fiebat autem omni animæ timor; multa quoque prodigia et signa per Apostolos in Jerusalem fiebant; et metus erat magnus in universis.
44. Omnes etiam, qui credebant, erant pariter, et habebant omnia communia.
45. Possessiones et substantias vendebant, et dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat. (*Infr.* 4, 34.)
46. Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, et frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis,
47. collaudantes Deum, et habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat, qui salvi fierent quotidie in idipsum.

CAPUT III.

1. Petrus autem et Joannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam.
2. Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris suæ, bajulabatur, quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, ut peteret eleemosynam ab introeuntibus in templum.
3. Is, cum vidisset Petrum et Joannem incipientes introire in templum, rogabat, ut eleemosynam acciperet.
4. Intuens autem in eum Petrus cum Joanne, dixit: Respice in nos.
5. At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis.
6. Petrus autem dixit: Argentum et aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Jesu Christi Nazareni surge, et ambula.
7. Et apprehensa manu ejus dextera, allevavit eum, et protinus consolidatæ sunt bases ejus et plantæ.
8. Et exsiliens stetit, et ambulabat; et intravit cum illis in templum ambulans, et exsiliens, et laudans Deum.
9. Et vidit omnis populus eum ambulantem et laudantem Deum.
10. Cognoscebant autem illum, quod ipse erat, qui ad eleemosynam sedebat ad speciosam portam templi; et impleti sunt stupore et extasi in eo, quod contigerat illi.
11. Cum teneret autem Petrum et Joannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum, quæ appellatur Salomonis, stupentes.
12. Videns autem Petrus, respondit ad populum: Viri Israelitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare?
13. Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob, Deus patrum nostrorum glorificavit Filium suum Jesum,

quem vos quidem tradidistis, et negastis ante faciem Pilati, judicante illo dimitti.

14. Vos autem sanctum et justum negastis, et petistis virum homicidam donari vobis: (*Mat.* 27, 20.)

15. auctorem vero vitæ interfecistis, quem Deus suscitavit a mortuis, cujus nos testes sumus.

16. Et in fide nominis ejus, hunc, quem vos vidistis et nostis, confirmavit nomen ejus, et fides, quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum.

17. Et nunc, fratres, scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes vestri. (I. *Cor.* 2, 8.)

18. Deus autem, quæ prænuntiavit per os omnium Prophetarum, pati Christum suum, sic implevit.

19. Pœnitemini igitur, et convertimini, ut deleantur peccata vestra,

20. ut cum venerint tempora refrigerii a conspectu Domini, et miserit eum, qui prædicatus est vobis, Jesum Christum,

21. quem oportet quidem cœlum suscipere usque in tempora restitutionis omnium, quæ locutus est Deus per os sanctorum suorum a sæculo Prophetarum.

22. Moyses quidem dixit: Quoniam Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris, tamquam me: Ipsum audietis juxta omnia, quæcumque locutus fuerit vobis. (*Deut.* 18, 15.)

23. Erit autem: omnis anima, quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.

24. Et omnes Prophetæ a Samuel, et deinceps, qui locuti sunt, annuntiaverunt dies istos.

25. Vos estis filii Prophetarum et testamenti, quod disposuit Deus ad patres nostros, dicens ad Abraham: Et in semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ. (*Gen.* 12, 3.)

26. Vobis primum Deus, suscitans Filium suum, misit eum benedicentem vobis, ut convertat se unusquisque a nequitia sua.

CAPUT IV.

1. Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes, et magistratus templi, et Sadducæi,

2. dolentes, quod docerent populum, et annuntiarent in Jesu resurrectionem ex mortuis;

3. et injecerunt in eos manus, et posuerunt eos in custodiam in crastinum; erat enim jam vespera.

4. Multi autem eorum, qui audierant verbum, crediderunt; et factus est numerus virorum quinque millia.

5. Factum est autem in crastinum, ut congregarentur principes eorum, et seniores, et scribæ in Jerusalem;

6. et Annas princeps sacerdotum, et Caiphas, et Joannes et Alexander, et quotquot erant de genere sacerdotali.

7. Et statuentes eos in medio, interrogabant: In qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos?

8. Tunc repletus Spiritu sancto Petrus dixit ad eos: Principes populi, et seniores audite:

9. Si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste salvus factus est,

10. notum sit omnibus vobis, et omni plebi Israel: Quia in nomine Domini nostri Jesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit a mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus.

11. Hic est lapis, qui reprobatus est a vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli: (*Isai.* 28, 16. *Mat.* 21, 42. *Marc.* 12, 10.)

12. et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. (*Joan.* 3, 36.)

13. Videntes autem Petri constantiam et Joannis, comperto, quod homines essent sine litteris et idiotæ, admirabantur, et cognoscebant eos, quoniam cum Jesu fuerant;

14. hominem quoque videntes stantem cum eis, qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere.

15. Jusserunt autem eos foras extra concilium secedere, et conferebant ad invicem,

16. dicentes: Quid faciemus hominibus istis? quoniam quidem notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus Jerusalem manifestum est, et non possumus negare.
17. Sed ne amplius divulgetur in populum, comminemur eis, ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.
18. Et vocantes eos, denuntiaverunt, ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Jesu.
19. Petrus vero et Joannes respondentes, dixerunt ad eos: Si justum est in conspectu Dei, vos potius audire quam Deum, judicate:
20. non enim possumus, quæ vidimus et audivimus, non loqui.
21. At illi comminantes dimiserunt eos, non invenientes, quomodo punirent eos propter populum, quia omnes clarificabant id, quod factum fuerat in eo, quod acciderat.
22. Annorum enim erat amplius quadraginta homo, in quo factum fuera signum istud sanitatis.
23. Dimissi autem venerunt ad suos, et annuntiaverunt eis, quanta ad eos principes sacerdotum et seniores dixissent.
24. Qui cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, et dixerunt: Domine, tu es, qui fecisti cœlum et terram, mare et omnia, quæ in eis sunt:
25. qui Spiritu sancto per os patris nostri David, pueri tui, dixisti: Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania? (*Psal.* 2, 1.)
26. Astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum ejus?
27. Convenerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Jesum, quem unxisti, Herodes et Pontius Pilatus cum gentibus et populis Israel,
28. facere, quæ manus tua et consilium tuum decreverunt fieri.
29. Et nunc, Domine, respice in minas eorum, et da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum,
30. in eo quod manum tuam extendas ad sanitates, et signa et prodigia fieri per nomen sancti Filii tui Jesu. (*Marc.* 16, 17.)
31. Et cum orassent, motus est locus, in quo erant congregati; et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et loquebantur verbum Dei cum fiducia.
32. Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una; nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.
33. Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Jesu Christi Domini nostri; et gratia magna erat in omnibus illis.
34. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, (*Luc.* 12, 33.)
35. et ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat. (*Supr.* 2, 44.)
36. Joseph autem, qui cognominatus est Barnabas ab Apostolis (quod est interpretatum: Filius consolationis), Levites, Cyprius genere,
37. cum haberet agrum, vendidit eum, et attulit pretium, et posuit ante pedes Apostolorum.

CAPUT V.

1. Vir autem quidam, nomine Ananias, cum Saphira uxore sua vendidit agrum,
2. et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua; et afferens partem quamdam, ad pedes Apostolorum posuit.
3. Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, et fraudare de pretio agri?
4. Nonne manens tibi manebat, et venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo.
5. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, et exspiravit. Et factus est timor magnus super omnes, qui audierunt.
6. Surgentes autem juvenes amoverunt eum, et efferentes sepelierunt.

7. Factum est autem quasi horarum trium spatium, et uxor ipsius, nesciens, quod factum fuerat, introivit.
8. Dixit autem ei Petrus: Dic mihi, mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit: Etiam tanti.
9. Petrus autem ad eam: Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce, pedes eorum, qui sepelierunt virum tuum, ad ostium, et efferent te.
10. Confestim cecidit ante pedes ejus, et exspiravit. Intrantes autem juvenes invenerunt illam mortuam, et extulerunt, et sepelierunt ad virum suum.
11. Et factus est timor magnus in universa ecclesia, et in omnes, qui audierunt hæc.
12. Per manus autem Apostolorum fiebant signa et prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis.
13. Ceterorum autem nemo audebat se conjungere illis; sed magnificabat eos populus.
14. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum,
15. ita ut in plateas ejicerent infirmos, et ponerent in lectulis ac grabatis, ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, et liberarentur ab infirmitatibus suis.
16. Concurrebat autem et multitudo vicinarum civitatum Jerusalem, afferentes ægros et vexatos a spiritibus immundis, qui curabantur omnes.
17. Exsurgens autem princeps sacerdotum, et omnes, qui cum illo erant (quæ est hæresis Sadducæorum), repleti sunt zelo,
18. et injecerunt manus in Apostolos, et posuerunt eos in custodia publica.
19. Angelus autem Domini per noctem aperiens januas carceris et educens eos, dixit: (*Infr.* 12, 7.)
20. Ite, et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ hujus.
21. Qui cum audissent, intraverunt diluculo in templum, et docebant. Adveniens autem princeps sacerdotum, et qui cum eo erant, convocaverunt concilium et omnes seniores filiorum Israel; et miserunt ad carcerem, ut adducerentur.
22. Cum autem venissent ministri, et aperto carcere non invenissent illos, reversi nuntiaverunt,
23. dicentes: Carcerem quidem invenimus clausum cum omni diligentia, et custodes stantes ante januas: aperientes autem neminem intus invenimus.
24. Ut autem audierunt hos sermones magistratus templi et principes sacerdotum, ambigebant de illis quidnam fieret.
25. Adveniens autem quidam nuntiavit eis: Quia ecce viri, quos posuistis in carcerem, sunt in templo stantes, et docentes populum.
26. Tunc abiit magistratus cum ministris, et adduxit illos sine vi; timebant enim populum, ne lapidarentur.
27. Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio; et interrogavit eos princeps sacerdotum,
28. dicens: Præcipiendo præcepimus vobis, ne doceretis in nomine isto: et ecce, replestis Jerusalem doctrina vestra, et vultis inducere super nos sanguinem hominis istius. (*Mat.* 27, 25.)
29. Respondens autem Petrus et Apostoli dixerunt: Obedire oportet Deo magis, quam hominibus.
30. Deus patrum nostrorum suscitavit Jesum, quem vos interemistis, suspendentes in ligno.
31. Hunc principem et salvatorem Deus exaltavit dextera sua ad dandam pœnitentiam Israeli, et remissionem peccatorum:
32. et nos sumus testes horum verborum, et Spiritus sanctus quem dedit Deus omnibus obedientibus sibi.
33. Hæc cum audissent, dissecabantur, et cogitabant interficere illos.
34. Surgens autem quidam in concilio Pharisæus, nomine Gamaliel, legis doctor honorabilis universæ plebi, jussit foras ad breve homines fieri;
35. dixitque ad illos: Viri Israelitæ,

attendite vobis super hominibus istis, quid acturi sitis.

36. Ante hos enim dies exstitit Theodas, dicens se esse aliquem, cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum, qui occisus est: et omnes, qui credebant ei, dissipati sunt, et redacti ad nihilum.

37. Post hunc exstitit Judas Galilæus in diebus professionis, et avertit populum post se: et ipse periit, et omnes, quotquot consenserunt ei, dispersi sunt.

38. Et nunc itaque dico vobis: Discedite ab hominibus istis, et sinite illos, quoniam, si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissolvetur:

39. Si vero ex Deo est, non poteritis dissolvere illud, ne forte et Deo repugnare inveniamini. Consenserunt autem illi.

40. Et convocantes Apostolos, cæsis denuntiaverunt, ne omnino loquerentur in nomine Jesu; et dimiserunt eos.

41. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt, pro nomine Jesu contumeliam pati. (*Mat.* 5, 10.)

42. Omni autem die non cessabant in templo et circa domos docentes, et evangelizantes Christum Jesum.

CAPUT VI.

1. In diebus autem illis, crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum adversus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum.

2. Convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt: Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis.

3. Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto et sapientia, quos constituamus super hoc opus.

4. Nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus.

5. Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide et Spiritu sancto, et Philippum et Prochorum, et Nicanorem et Timonem, et Parmenam et Nicolaum advenam Antiochenum.

6. Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, et orantes imposuerunt eis manus.

7. Et verbum Domini crescebat; et multiplicabatur numerus discipulorum in Jerusalem valde; multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei.

8. Stephanus autem plenus gratia et fortitudine faciebat prodigia et signa magna in populo.

9. Surrexerunt autem quidam de synagoga, quæ appellatur Libertinorum et Cyrenensium, et Alexandrinorum et eorum, qui erant a Cilicia et Asia, disputantes cum Stephano;

10. et non poterant resistere sapientiæ et Spiritui, qui loquebatur. *

11. Tunc summiserunt viros, qui dicerent, se audivisse eum dicentem verba blasphemiæ in Moysen et in Deum. *(*Luc.* 21, 15.)

12. Commoverunt itaque plebem, et seniores et scribas; et concurrentes rapuerunt eum, et adduxerunt in concilium,

13. et statuerunt falsos testes, qui dicerent: Homo iste non cessat loqui verba adversus locum sanctum et legem.

14. Audivimus enim eum dicentem: Quoniam Jesus Nazarenus hic destruet locum istum, et mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses.

15. Et intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem ejus tamquam faciem Angeli.

CAPUT VII.

1. Dixit autem princeps sacerdotum: Si hæc ita se habent?

2. Qui ait: Viri, fratres et patres, audite: Deus gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ, cum esset in Mesopotamia, prius quam moraretur in Charan,

3. et dixit ad illum: Exi de terra tua et de cognatione tua, et veni in terram, quam monstravero tibi. (*Gen.* 12, 1.)

4. Tunc exiit de terra Chaldæorum, et habitavit in Charan. Et inde, postquam mortuus est pater ejus, transtulit illum in terram istam, in qua nunc vos habitatis.

5. Et non dedit illi hereditatem in ea, nec passum pedis, sed repromisit dare illi eam in possessionem, et semini ejus post ipsum, cum non haberet filium.

6. Locutus est autem ei Deus: Quia erit semen ejus accola in terra aliena, et servituti eos subjicient, et male tractabunt eos annis quadringentis. *

7. Et gentem, cui servierint, judicabo ego, dixit Dominus, et post hæc exibunt, et servient mihi in loco isto. * (*Gen.* 15, 13.)

8. Et dedit illi testamentum circumcisionis, et sic genuit Isaac, et circumcidit eum die octavo: et Isaac, Jacob: et Jacob, duodecim Patriarchas. (*Gen.* 17, 10. *Gen.* 21, 2. *Gen.* 25, 25.)

9. Et Patriarchæ æmulantes, Joseph vendiderunt in Aegyptum, et erat Deus cum eo: (*Gen.* 37, 28.)

10. et eripuit eum ex omnibus tribulationibus ejus, et dedit ei gratiam et sapientiam in conspectu Pharaonis regis Aegypti, et constituit eum præpositum super Aegyptum et super omnem domum suam. *

11. Venit autem fames in universam Aegyptum et Chanaan, et tribulatio magna, et non inveniebant cibos patres nostri. * (*Gen.* 41, 37.)

12. Cum audisset autem Jacob, esse frumentum in Aegypto, misit patres nostros primum, (*Gen.* 42, 2.)

13. et in secundo cognitus est Joseph a fratribus suis, et manifestatum est Pharaoni genus ejus. (*Gen.* 45, 3.)

14. Mittens autem Joseph accersivit Jacob patrem suum, et omnem cognationem suam in animabus septuaginta quinque.

15. Et descendit Jacob in Aegyptum, et defunctus est ipse, et patres nostri. (*Gen.* 46, 5.—49, 32.)

16. Et translati sunt in Sichem, et positi sunt in sepulcro, quod emit Abraham pretio argenti a filiis Hemor filii Sichem. (*Gen.* 23, 16. *Jos.* 24, 32.)

17. Cum autem appropinquaret tempus promissionis, quam confessus erat Deus Abrahæ, crevit populus et multiplicatus est in Aegypto, (*Exod.* 1, 7.)

18. quoad usque surrexit alius rex in Aegypto, qui non sciebat Joseph.

19. Hic circumveniens genus nostrum, afflixit patres nostros, ut exponerent infantes suos, ne vivificarentur.

20. Eodem tempore natus est Moyses et fuit gratus Deo, qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui. (*Exod.* 2, 2. *Hebr.* 11, 23.)

21. Exposito autem illo, sustulit eum filia Pharaonis, et nutrivit eum sibi in filium.

22. Et eruditus est Moyses omni sapientia Aegyptiorum, et erat potens in verbis et in operibus suis.

23. Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor ejus, ut visitaret fratres suos, filios Israel.

24. Et cum vidisset quemdam injuriam patientem, vindicavit illum, et fecit ultionem ei, qui injuriam sustinebat, percusso Aegyptio. *

25. Existimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis; at illi non intellexerunt. * (*Exod.* 2, 12.)

26. Sequenti vero die apparuit illis litigantibus, et reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres estis, utquid nocetis alterutrum?

27. Qui autem injuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens: Quis te constituit principem et judicem super nos?

28. numquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Aegyptium?

29. Fugit autem Moyses in verbo isto, et factus est advena in terra Madian, ubi generavit filios duos.

30. Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis Sina Angelus in igne flammæ rubi. *

31. Moyses autem videns, admiratus est visum; et accedente illo, ut consideraret, facta est ad eum vox Domini, dicens: * (*Exod.* 3, 2.)

32. Ego sum Deus patrum tuo-

rum, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob. Tremefactus autem Moyses, non audebat considerare.

33. Dixit autem illi Dominus: Solve calceamentum pedum tuorum, locus enim, in quo stas, terra sancta est.

34. Videns vidi afflictionem populi mei, qui est in Aegypto, et gemitum eorum audivi, et descendi liberare eos. Et nunc veni, et mittam te in Aegyptum.

35. Hunc Moyses, quem negaverunt dicentes: Quis te constituit principem et judicem? hunc Deus principem et redemtorem misit, cum manu Angeli, qui apparuit illi in rubo.

36. Hic eduxit illos, faciens prodigia et signa in terra Aegypti, et in rubro mari, et in deserto annis quadraginta. (*Exod.* cap. 7—17.)

37. Hic est Moyses, qui dixit filiis Israel: Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris tamquam me: ipsum audietis. (*Deut.* 18, 15.)

38. Hic est, qui fuit in ecclesia in solitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, et cum patribus nostris, qui accepit verba vitæ dare nobis. (*Exod.* 19, 3.)

39. Cui noluerunt obedire patres nostri, sed repulerunt, et aversi sunt cordibus suis in Aegyptum,

40. dicentes ad Aaron: Fac nobis deos, qui præcedant nos, Moyses enim hic, qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus, quid factum sit ei.*

41. Et vitulum fecerunt in diebus illis, et obtulerunt hostiam simulacro, et lætabantur in operibus manuum sacrum. *(*Exod.* 32, 1.)

42. Convertit autem Deus, et tradidit eos servire militiæ cœli, sicut scriptum est in libro Prophetarum: Numquid victimas et hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel? (*Amos* 5, 25.)

43. Et suscepistis tabernaculum Moloch, et sidus dei vestri Rempham, figuras, quas fecistis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem.

44. Tabernaculum testimonii fuit cum patribus nostris in deserto. sicut disposuit illis Deus, loquens ad Moysen, ut faceret illud secundum formam, quam viderat. (*Exod.* 25, 40. *Hebr.* 8, 5.)

45. Quod et induxerunt, suscipientes patres nostri cum Jesu in possessionem gentium, quas expulit Deus a facie patrum nostrorum, usque in diebus David, (*Jos.* 3, 14.)

46. qui invenit gratiam ante Deum, et petiit, ut inveniret tabernaculum Deo Jacob. (I. *Reg.* 16, 13. *Psal.* 131, 5.)

47. Salomon autem ædificavit illi domum. (III. *Reg.* 6, 1.)

48. Sed non Excelsus in manufactis habitat, sicut Propheta dicit: (*Infr.* 17, 24.)

49. Cœlum mihi sedes est: terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi? dicit Dominus: aut quis locus requietionis meæ est? (*Isai.* 66, 1.)

50. Nonne manus mea fecit hæc omnia?

51. Dura cervice, et incircumcisis cordibus et auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis: sicut patres vestri ita et vos.

52. Quem Prophetarum non sunt persecuti patres vestri? et occiderunt eos, qui prænuntiabant de adventu Justi, cujus vos nunc proditores et homicidæ fuistis:

53. qui accepistis legem in dispositione Angelorum, et non custodistis. (*Gal.* 3, 19.)

54. Audientes autem hæc dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum.

55. Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cœlum, vidit gloriam Dei, et Jesum stantem a dexteris Dei;

56. et ait: Ecce, video cœlos apertos et Filium hominis stantem a dexteris Dei.

57. Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas, et impetum fecerunt unanimiter in eum.

58. Et ejicientes eum extra civitatem lapidabant; et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus.

59. Et lapidabant Stephanum invo-

cantem et dicentem: Domine Jesu, suscipe spiritum meum.
60. Positis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino. Saulus autem erat consentiens neci ejus.

CAPUT VIII.

1. Facta est autem in illa die persecutio magna in ecclesia, quæ erat Jerosolymis, et omnes dispersi sunt per regiones Judææ et Samariæ, præter Apostolos.
2. Curaverunt autem Stephanum viri timorati, et fecerunt planctum magnum super eum.
3. Saulus autem devastabat ecclesiam per domos intrans; et trahens viros ac mulieres, tradebat in custodiam.
4. Igitur, qui dispersi erant, pertransibant, evangelizantes verbum Dei.
5. Philippus autem descendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Christum.
6. Intendebant autem turbæ his, quæ a Philippo dicebantur, unanimiter audientes et videntes signa, quæ faciebat.
7. Multi enim eorum, qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna exibant.
8. Multi autem paralytici et claudi curati sunt.
9. Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam, nomine Simon, qui ante fuerat in civitate magus, seducens gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum;
10. cui auscultabant omnes a minimo usque ad maximum, dicentes: Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna.
11. Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magiis suis dementasset eos.
12. Cum vero credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei, in nomine Jesu Christi baptizabantur viri ac mulieres.
13. Tunc Simon et ipse credidit; et cum baptizatus esset, adhærebat Philippo. Videns etiam signa et virtutes maximas fieri, stupens admirabatur.
14. Cum autem audissent Apostoli, qui erant Jerosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem;
15. qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum.
16. Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu.
17. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum.
18. Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam,
19. dicens: Date et mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum:
20. Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri.
21. Non est tibi pars, neque sors in sermone isto, cor enim tuum non est rectum coram Deo.
22. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua, et roga Deum; si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.
23. In felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse.
24. Respondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum, quæ dixistis.
25. Et illi quidem, testificati et locuti verbum Domini, redibant Jerosolymam, et multis regionibus Samaritanorum evangelizabant.
26. Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens: Surge et vade contra meridianum ad viam, quæ descendit ab Jerusalem in Gazam: hæc est deserta.
27. Et surgens abiit. Et ecce, vir Aethiops, eunuchus, potens Candacis reginæ Aethiopum, qui erat super omnes gazas ejus, venerat adorare in Jerusalem;

28. et revertebatur sedens super currum suum, legensque Isaiam prophetam.

29. Dixit autem Spiritus Philippo: Accede et adjunge te ad currum istum.

30. Accurrens autem Philippus audivit eum legentem Isaiam prophetam, et dixit: Putasne, intelligis, quæ legis?

31. Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Rogavitque Philippum, ut ascenderet et sederet secum.

32. Locus autem Scripturæ, quam legebat, erat hic: Tamquam ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondente se sine voce, sic non aperuit os suum. (*Isai.* 53, 7.)

33. In humilitate judicium ejus sublatum est. Generationem ejus quis enarrabit, quoniam tolletur de terra vita ejus?

34. Respondens autem eunuchus Philippo, dixit: Obsecro te, de quo Propheta dicit hoc? de se, an de alio aliquo?

35. Aperiens autem Philippus os suum, et incipiens a Scriptura ista, evangelizavit illi Jesum.

36. Et dum irent per viam, venerunt ad quamdam aquam; et ait eunuchus: Ecce aqua: quid prohibet me baptizari?

37. Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo, Filium Dei esse Jesum Christum.

38. Et jussit stare currum; et descenderunt uterque in aquam, Philippus et eunuchus; et baptizavit eum.

39. Cum autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, et amplius non vidit eum eunuchus. Ibat autem per viam suam gaudens.

40. Philippus autem inventus est in Azoto, et pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream.

CAPUT IX.

1. Saulus autem, adhuc spirans minarum et cædis in discipulos Domini, accessit ad principem sacerdotum, (*Gal.* 1, 13.)

2. et petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas, ut, si quos invenisset hujus viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Jerusalem.

3. Et cum iter faceret, contigit, ut appropinquaret Damasco; et subito circumfulsit eum lux de cœlo. (*Infr.* 22, 6. I. *Cor.* 15, 18. II. *Cor.* 12, 2.)

4. Et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris?

5. Qui dixit: Quis es, Domine? Et ille: Ego sum Jesus, quem tu persequeris: durum est tibi contra stimulum calcitrare.

6. Et tremens ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum: Surge et ingredere civitatem, et ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere.

7. Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.

8. Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum.

9. Et erat ibi tribus diebus non videns; et non manducavit, neque bibit.

10. Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias; et dixit ad illum in visu Dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine.

11. Et Dominus ad eum: Surge et vade in vicum, qui vocatur rectus, et quære in domo Judæ Saulum nomine Tarsensem: ecce enim orat.

12. (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, et imponentem sibi manus, ut visum recipiat.)

13. Respondit autem Ananias: Domine, audivi a multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Jerusalem.

14. Et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes, qui invocant nomen tuum.

15. Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum

coram gentibus et regibus, et filiis Israel. (*Eph.* 3, 8.)

16. Ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

17. Et abiit Ananias, et introivit in domum; et imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dominus misit me Jesus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, ut videas, et implearis Spiritu sancto.

18. Et confestim ceciderunt ab oculis ejus tamquam squamæ, et visum recepit; et surgens baptizatus est.

19. Et cum accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot.

20. Et continuo in synagogis prædicabat Jesum, quoniam hic est Filius Dei.

21. Stupebant autem omnes, qui audiebant, et dicebant: Nonne hic est, qui expugnabat in Jerusalem eos, qui invocabant nomen istud, et huc ad hoc venit, ut vinctos illos duceret ad principes sacerdotum?

22. Saulus autem multo magis convalescebat, et confundebat Judæos, qui habitabant Damasci, affirmans, quoniam hic est Christus.

23. Cum autem implerentur dies multi, consilium fecerunt in unum Judæi, ut eum interficerent.

24. Notæ autem factæ sunt Saulo insidiæ eorum. Custodiebant autem et portas die ac nocte, ut eum interficerent. (II. *Cor.* 11, 32.)

25. Accipientes autem eum discipuli nocte, per murum dimiserunt eum, submittentes in sporta. (II. *Cor.* 11, 33.)

26. Cum autem venisset in Jerusalem, tentabat se jungere discipulis, et omnes timebant eum, non credentes, quod esset discipulus.

27. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad Apostolos, et narravit illis, quomodo in via vidisset Dominum, et quia locutus est ei; et quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Jesu.

28. Et erat cum illis intrans et exiens in Jerusalem, et fiducialiter agens in nomine Domini.

29. Loquebatur quoque gentibus, et disputabat cum Græcis; illi autem quærebant occidere eum.

30. Quod cum cognovissent fratres, deduxerunt eum Cæsaream, et dimiserunt Tarsum.

31. Ecclesia quidem per totam Judæam, et Galilæam et Samariam habebat pacem, et ædificabatur ambulans in timore Domini, et consolatione sancti Spiritus replebatur.

32. Factum est autem, ut Petrus, dum pertransiret universos, deveniret ad sanctos, qui habitabant Lyddæ.

33. Invenit autem ibi hominem quemdam, nomine Aeneam, ab annis octo jacentem in grabato, qui erat paralyticus.

34. Et ait illi Petrus: Aenea, sanat te Dominus Jesus Christus: surge, et sterne tibi. Et continuo surrexit.

35. Et viderunt eum omnes, qui habitabant Lyddæ et Saronæ; qui conversi sunt ad Dominum.

36. In Joppe autem fuit quædam discipula, nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis et eleemosynis, quas faciebat.

37. Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cum lavissent, posuerunt eam in cœnaculo.

38. Cum autem prope esset Lydda ad Joppen, discipuli audientes, quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire usque ad nos.

39. Exsurgens autem Petrus venit cum illis. Et cum advenisset, duxerunt illum in cœnaculum; et circumsteterunt illum omnes viduæ flentes et ostendentes ei tunicas et vestes, quas faciebat illis Dorcas.

40. Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua oravit, et conversus ad corpus, dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos, et viso Petro, resedit. (*Marc.* 5, 41.)

41. Dans autem illi manum, erexit

eam. Et cum vocasset sanctos et viduas, assignavit eam vivam.

42. Notum autem factum est per universam Joppen; et crediderunt multi in Domino.

43. Factum est autem, ut dies multos moraretur in Joppe apud Simonem quemdam coriarium.

CAPUT X.

1. Vir autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica;

2. religiosus ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper;

3. is vidit in visu manifeste, quasi hora diei nona, Angelum Dei introeuntem ad se, et dicentem sibi: Corneli.

4. At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quid est, Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ, et eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.

5. Et nunc mitte viros in Joppen, et accersi Simonem quemdam, qui cognominatur Petrus:

6. hic hospitatur apud Simonem quemdam coriarium, cujus est domus juxta mare: hic dicet tibi, quid te oporteat facere.

7. Et cum discessisset Angelus, qui loquebatur illi, vocavit duos domesticos suos, et militem metuentem Dominum ex his, qui illi parebant.

8. Quibus cum narrasset omnia, misit illos in Joppen.

9. Postera autem die, iter illis facientibus et appropinquantibus civitati, ascendit Petrus in superiora, ut oraret circa horam sextam.

10. Et cum esuriret, voluit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus;

11. et vidit cœlum apertum, et descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis submitti de cœlo in terram,

12. in quo erant omnia quadrupedia, et serpentia terræ et volatilia cœli.

13. Et facta est vox ad eum: Surge, Petre, occide et manduca.

14. Ait autem Petrus: Absit, Domine, quia nunquam manducavi commune et immundum.

15. Et vox iterum secundo ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.

16. Hoc autem factum est per ter; et statim receptum est vas in cœlum.

17. Et dum intra se hæsitaret Petrus, quidnam esset visio, quam vidisset, ecce, viri, qui missi erant a Cornelio, inquirentes domum Simonis, astiterunt ad januam.

18. Et cum vocassent, interrogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitium.

19. Petro autem cogitante de visione, dixit Spiritus ei: Ecce, viri tres quærunt te.

20. Surge itaque, descende, et vade cum eis nihil dubitans, quia ego misi illos.

21. Descendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce, ego sum, quem quæritis: quæ causa est, propter quam venistis?

22. Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir justus et timens Deum, et testimonium habens ab universa gente Judæorum, responsum accepit ab Angelo sancto, accersire te in domum suam, et audire vera abs te.

23. Introducens ergo eos, recepit hospitio. Sequenti autem die surgens profectus est cum illis; et quidam ex fratribus ab Joppe comitati sunt eum.

24. Altera autem die introivit Cæsaream. Cornelius vero exspectabat illos, convocatis cognatis suis et necessariis amicis.

25. Et factum est, cum introisset Petrus, obvius venit ei Cornelius, et procidens ad pedes ejus adoravit.

26. Petrus vero elevavit eum, dicens: Surge, et ego ipse homo sum.

27. Et loquens cum illo intravit, et invenit multos, qui convenerant;

28. dixitque ad illos: Vos scitis, quomodo abominatum sit viro Judæo, conjungi aut accedere ad alienigenam, sed mihi ostendit Deus, nemi-

nem communem aut immundum dicere hominem.

29. Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo, quam ob causam accersistis me?

30. Et Cornelius ait: A nudiusquarta die usque ad hanc horam orans eram hora nona in domo mea, et ecce, vir stetit ante me in veste candida, et ait:

31. Corneli, exaudita est oratio tua, et eleemosynæ tuæ commemoratæ sunt in conspectu Dei.

32. Mitte ergo in Joppen, et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis coriarii juxta mare.

33. Confestim ergo misi ad te, et tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus audire omnia, quæcumque tibi præcepta sunt a Domino.

34. Aperiens autem Petrus os suum, dixit: In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus, (*Deut.* 10, 17. *Sap.* 6, 8. *Gal.* 2, 6.)

35. sed in omni gente, qui timet eum, et operatur justitiam, acceptus est illi.

36. Verbum misit Deus filiis Israel, annuntians pacem per Jesum Christum (hic est omnium Dominus).

37. Vos scitis, quod factum est verbum per universam Judæam: incipiens enim a Galilæa post baptismum, quod prædicavit Joannes, (*Luc.* 4, 14.)

38. Jesum a Nazareth: quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto et virtute, qui pertransiit benefaciendo et sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

39. Et nos testes sumus omnium, quæ fecit in regione Judæorum et Jerusalem, quem occiderunt suspendentes in ligno.

40. Hunc Deus suscitavit tertia die, et dedit eum manifestum fieri

41. non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo: nobis, qui manducavimus et bibimus cum illo, postquam resurrexit a mortuis.

42. Et præcepit nobis prædicare populo, et testificari, quia ipse est, qui constitutus est a Deo judex vivorum et mortuorum.

43. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum. (*Jer.* 31, 34. *Mich.* 7, 18.)

44. Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes, qui audiebant verbum.

45. Et obstupuerunt ex circumcisione fideles, qui venerant cum Petro, quia et in nationes gratia Spiritus sancti effusa est.

46. Audiebant enim illos loquentes linguis, et magnificantes Deum.

47. Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt sicut et nos?

48. Et jussit eos baptizari in nomine Domini Jesu Christi. Tunc rogaverunt eum, ut maneret apud eos aliquot diebus.

CAPUT XI.

1. Audierunt autem Apostoli et fratres, qui erant in Judæa, quoniam et gentes receperunt verbum Dei.

2. Cum autem ascendisset Petrus Jerosolymam, disceptabant adversus illum, qui erant ex circumcisione,

3. dicentes: Quare introisti ad viros præputium habentes, et manducasti cum illis?

4. Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens:

5. Ego eram in civitate Joppe orans, et vidi in excessu mentis visionem: descendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initiis submitti de cœlo, et venit usque ad me. (*Supr.* 10, 11.)

6. In quod intuens considerabam, et vidi quadrupedia terræ et bestias, et reptilia et volatilia cœli.

7. Audivi autem et vocem dicentem mihi: Surge, Petre, occide, et manduca

8. Dixi autem: Nequaquam, Domine, quia commune aut immundum nunquam introivit in os meum.

9. Respondit autem vox secundo

de cœlo: Quæ Deus mundavit, tu ne commune dixeris.

10. Hoc autem factum est per ter, et recepta sunt omnia rursum in cœlum.

11. Et ecce viri tres confestim astiterunt in domo, in qua eram, missi a Cæsarea ad me.

12. Dixit autem Spiritus mihi, ut irem cum illis, nihil hæsitans. Venerunt autem mecum et sex fratres isti, et ingressi sumus in domum viri.

13. Narravit autem nobis, quomodo vidisset Angelum in domo sua, stantem et dicentem sibi: Mitte in Joppen, et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus,

14. qui loquetur tibi verba, in quibus salvus eris tu, et universa domus tua.

15. Cum autem cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut et in nos in initio.

16. Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat: Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto. (*Mat.* 3, 11. *Supr.* 1, 5. *Infr.* 19, 4.)

17. Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut et nobis, qui credidimus in Dominum Jesum Christum: ego quis eram, qui possem prohibere Deum?

18. His auditis, tacuerunt, et glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo et gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.

19. Et illi quidem, qui dispersi fuerant a tribulatione, quæ facta fuerat sub Stephano, perambulaverunt usque Phœnicen, et Cyprum et Antiochiam, nemini loquentes verbum, nisi solis Judæis. (*Supr.* 8, 1.)

20. Erant autem quidam ex eis viri Cyprii et Cyrenæi, qui cum introissent Antiochiam, loquebantur et ad Græcos, annuntiantes Dominum Jesum.

21. Et erat manus Domini cum eis, multusque numerus credentium conversus est ad Dominum.

22. Pervenit autem sermo ad aures ecclesiæ, quæ erat Jerosolymis super istis; et miserunt Barnabam usque ad Antiochiam.

23. Qui cum pervenisset, et vidisset gratiam Dei, gavisus est, et hortabatur omnes in proposito cordis permanere in Domino,

24. quia erat vir bonus et plenus Spiritu sancto et fide. Et apposita est multa turba Domino;

25. Profectus est autem Barnabas Tarsum, ut quæreret Saulum; quem cum invenisset, perduxit Antiochiam.

26. Et annum totum conversati sunt ibi in ecclesia, et docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochiæ discipuli: Christiani.

27. In his autem diebus supervenerunt ab Jerosolymis prophetæ Antiochiam;

28. et surgens unus ex eis, nomine Agabus, significabat per spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quæ facta est sub Claudio.

29. Discipuli autem, prout quis habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Judæa fratribus;

30. quod et fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabæ et Sauli.

CAPUT XII.

1. Eodem autem tempore misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de ecclesia.

2. Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio.

3. Videns autem, quia placeret Judæis, apposuit, ut apprehenderet et Petrum. Erant autem dies Azymorum.

4. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum custodiendum, volens post Pascha producere eum populo.

5 Et Petrus quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo.

6. Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat

Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus; et custodes ante ostium custodiebant carcerem.

7. Et ecce, Angelus Domini astitit, et lumen refulsit in habitaculo, percussoque latere Petri, excitavit eum dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus ejus.

8. Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, et calcea te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circumda tibi vestimentum tuum, et sequere me.

9. Et exiens sequebatur eum, et nesciebat, quia verum est, quod fiebat per Angelum; existimabat autem se visum videre.

10. Transeuntes autem primam et secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem, quæ ultro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum unum, et continuo discessit Angelus ab eo.

11. Et Petrus ad se reversus, dixit: Nunc scio vere, quia misit Dominus Angelum suum, et eripuit me de manu Herodis, et de omni exspectatione plebis Judæorum.

12. Consideransque venit ad domum Mariæ matris Joannis, qui cognominatus est Marcus, ubi erant multi congregati, et orantes.

13. Pulsante autem eo ostium januæ, processit puella ad audiendum, nomine Rhode.

14. Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non aperuit januam, sed intro currens nuntiavit, stare Petrum ante januam.

15. At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem affirmabat, sic se habere. Illi autem dicebant: Angelus ejus est.

16. Petrus autem perseverabat pulsans. Cum autem aperuissent, viderunt eum, et obstupuerunt.

17. Annuens autem eis manu, ut tacerent, narravit, quomodo Dominus eduxisset eum de carcere, dixitque: Nuntiate Jacobo et fratribus hæc. Et egressus abiit in alium locum.

18. Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum esset de Petro.

19. Herodes autem cum requisisset eum, et non invenisset, inquisitione facta de custodibus, jussit eos duci; descendensque a Judæa in Cæsaream, ibi commoratus est.

20. Erat autem iratus Tyriis et Sidoniis. At illi unanimes venerunt ad eum, et persuaso Blasto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quod alerentur regiones eorum ab illo.

21. Statuto autem die Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, et concionabatur ad eos.

22. Populus autem acclamabat: Dei voces, et non hominis.

23. Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo; et consumtus a vermibus exspiravit.

24. Verbum autem Domini crescebat et multiplicabatur.

25. Barnabas autem et Saulus reversi sunt ab Jerosolymis expleto ministerio, assumto Joanne, qui cognominatus est Marcus. (*Supr.* 11, 30.)

CAPUT XIII.

1. Erant autem in ecclesia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ et doctores, in quibus Barnabas, et Simon, qui vocabatur Niger, et Lucius Cyrenensis, et Manahen, qui erat Herodis tetrarchæ collactaneus, et Saulus.

2. Ministrantibus autem illis Domino et jejunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum et Barnabam in opus, ad quod assumsi eos.

3. Tunc jejunantes et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.

4. Et ipsi quidem missi a Spiritu sancto abierunt Seleuciam; et inde navigaverunt Cyprum.

5. Et cum venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in synagogis Judæorum. Habebant autem et Joannem in ministerio.

6. Et cum perambulassent universam insulam usque Paphum, invenerunt quemdam virum magum

pseudoprophetam, Judæum, cui nomen erat Barjesu,

7. qui erat cum Proconsule Sergio Paulo, viro prudente. Hic, accersitis Barnaba et Saulo, desiderabat audire verbum Dei.

8. Resistebat autem illis Elymas magus (sic enim interpretatur nomen ejus), quærens avertere Proconsulem a fide.

9. Saulus autem, qui et Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum,

10. dixit: O plene omni dolo et omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis justitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas.

11. Et nunc, ecce, manus Domini super te, et eris cæcus, non videns solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo et tenebræ, et circuiens quærebat, qui ei manum daret.

12. Tunc Proconsul, cum vidisset factum, credidit admirans super doctrina Domini.

13. Et cum a Papho navigassent Paulus, et qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Joannes autem discedens ab eis, reversus est Jerosolymam.

14. Illi vero pertranseuntes Pergen, venerunt Antiochiam Pisidiæ, et ingressi synagogam die sabbatorum, sederunt.

15. Post lectionem autem Legis et Prophetarum, miserunt principes synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite.

16. Surgens autem Paulus, et manu silentium indicens, ait: Viri Israelitæ, et qui timetis Deum, audite:

17. Deus plebis Israel elegit patres nostros, et plebem exaltavit, cum essent incolæ in terra Aegypti, et in brachio excelso eduxit eos ex ea, (*Exod.* 1, 1. *Exod.* 13, 21.)

18. et per quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto. (*Exod.* 16, 3.)

19. Et destruens gentes septem in terra Chanaan sorte distribuit eis terram eorum, (*Jos.* 14, 2.—24, 11.)

20. quasi post quadringentos et quinquaginta annos, et post hæc dedit Judices usque ad Samuel Prophetam. (*Judic.* 3, 9.)

21. Et exinde postulaverunt regem, et dedit illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu Benjamin, annis quadraginta. (I. *Reg.* cap. 8—10.)

22. Et amoto illo, suscitavit illis David regem, cui testimonium perhibens, dixit: Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. (I. *Reg.* 13, 14. *Psal.* 88, 21.)

23. Hujus Deus ex semine secundum promissionem eduxit Israel salvatorem, Jesum, (*Isai.* 11, 1.)

24. prædicante Joanne ante faciem adventus ejus baptismum pœnitentiæ omni populo Israel. (*Mat.* 3, 2.)

25. Cum impleret autem Joannes cursum suum dicebat: Quem me arbitramini esse, non sum ego, sed ecce, venit post me, cujus non sum dignus calceamenta pedum solvere. (*Mat.* 3, 11.)

26. Viri fratres, filii generis Abraham, et qui in vobis timent Deum, vobis verbum salutis hujus missum est.

27. Qui enim habitabant Jerusalem, et principes ejus hunc ignorantes, et voces Prophetarum, quæ per omne sabbatum leguntur, judicantes impleverunt,

28. et nullam causam mortis invenientes in eo, petierunt a Pilato, ut interficerent eum. (*Mat.* 27, 20.)

29. Cumque consummassent omnia, quæ de eo scripta erant, deponentes eum de ligno, posuerunt eum in monumento.

30. Deus vero suscitavit eum a mortuis tertia die: qui visus est per dies multos his, (*Mat.* 28, 1.)

31. qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Jerusalem, qui usque nunc sunt testes ejus ad plebem.

32. Et nos vobis annuntiamus eam, quæ ad patres nostros repromissio facta est,

33. quoniam hanc Deus adimplevit filiis nostris, resuscitans Jesum, sicut et in Psalmo secundo scriptum

est: Filius meus es tu, ego hodie genui te. (*Psal.* 2, 7.)

34. Quod autem suscitavit eum a mortuis, amplius jam non reversurum in corruptionem, ita dixit: Quia dabo vobis sancta David fidelia. (*Isai.* 55, 3.)

35. Ideoque et alias dicit: Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. (*Psal.* 15, 10.)

36. David enim in sua generatione cum administrasset, voluntati Dei dormivit, et appositus est ad patres suos, et vidit corruptionem. (III. *Reg.* 2, 10.)

37. Quem vero Deus suscitavit a mortuis, non vidit corruptionem.

38. Notum igitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorum annuntiatur, et ab omnibus, quibus non potuistis in lege Moysi justificari:

39. in hoc omnis, qui credit, justificatur.

40. Videte ergo, ne superveniat vobis, quod dictum est in Prophetis:

41. Videte, contemtores, et admiramini, et disperdimini, quia opus operor ego in diebus vestris, opus, quod non credetis, si quis enarraverit vobis. (*Habac.* 1, 5.)

42. Exeuntibus autem illis, rogabant, ut sequenti sabbato loquerentur sibi verba hæc.

43. Cumque dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Judæorum et colentium advenarum, Paulum et Barnabam; qui loquentes suadebant eis, ut permanerent in gratia Dei.

44. Sequenti vero sabbato pene universa civitas convenit audire verbum Dei.

45. Videntes autem turbas Judæi, repleti sunt zelo, et contradicebant his, quæ a Paulo dicebantur, blasphemantes.

46. Tunc constanter Paulus et Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, et indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce, convertimur ad gentes,

47. sic enim præcepit nobis Dominus: Posui te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ. (*Isai.* 49, 6.)

48. Audientes autem gentes gavisæ sunt, et glorificabant verbum Domini, et crediderunt, quotquot erant præordinati ad vitam æternam.

49. Disseminabatur autem verbum Domini per universam regionem.

50. Judæi autem concitaverunt mulieres religiosas et honestas, et primos civitatis, et excitaverunt persecutionem in Paulum et Barnabam; et ejecerunt eos de finibus suis.

51. At illi excusso pulvere pedum in eos, venerunt Iconium. (*Mat.* 10, 14.)

52. Discipuli quoque replebantur gaudio et Spiritu sancto.

CAPUT XIV.

1. Factum est autem Iconii, ut simul introirent in synagogam Judæorum, et loquerentur, ita, ut crederet Judæorum et Græcorum copiosa multitudo.

2. Qui vero increduli fuerunt Judæi, suscitaverunt, et ad iracundiam concitaverunt animas gentium adversus fratres.

3. Multo igitur tempore demorati sunt, fiducialiter agentes in Domino, testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa et prodigia fieri per manus eorum.

4. Divisa est autem multitudo civitatis: et quidam quidem erant cum Judæis, quidam vero cum Apostolis.

5. Cum autem factus esset impetus gentilium et Judæorum cum principibus suis, ut contumeliis afficerent, et lapidarent eos,

6. intelligentes confugerunt ad civitates Lycaoniæ, Lystram et Derben, et universam in circuitu regionem; et ibi evangelizantes erant.

7. Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex utero matris suæ, qui nunquam ambulaverat.

8. Hic audivit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, et videns, quia fidem haberet, ut salvus fieret,

9. dixit magna voce: Surge super

pedes tuos rectus. Et exsilivit, et ambulabat.

10. Turbæ autem, cum vidissent quod fecerat Paulus, levaverunt vocem suam, Lycaonice dicentes: Dii similes facti hominibus, descenderunt ad nos.

11. Et vocabant Barnabam Jovem, Paulum vero Mercurium, quoniam ipse erat dux verbi.

12. Sacerdos quoque Jovis, qui erat ante civitatem, tauros et coronas ante januas afferens, cum populis volebat sacrificare.

13. Quod ubi audierunt Apostoli, Barnabas et Paulus, conscissis tunicis suis exsilierunt in turbas clamantes,

14. et dicentes: Viri, quid hæc facitis? Et nos mortales sumus, similes vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cœlum et terram, et mare et omnia quæ in eis sunt:

15. qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas.

16. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens de cœlo, dans pluvias et tempora fructifera, implens cibo et lætitia corda nostra.

17. Et hæc dicentes, vix sedaverunt turbas, ne sibi immolarent.

18. Supervenerunt autem quidam ab Antiochia et Iconio Judæi; et persuasis turbis, lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum esse.

19. Circumdantibus autem eum discipulis, surgens intravit civitatem, et postera die profectus est cum Barnaba in Derben.

20. Cumque evangelizassent civitati illi, et docuissent multos, reversi sunt Lystram, et Iconium et Antiochiam,

21. confirmantes animas discipulorum exhortantesque, ut permanerent in fide, et quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. (*Mat.* 16, 24.)

22. Et cum constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros, et orassent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino, in quem crediderunt.

23. Transeuntesque Pisidiam, venerunt in Pamphyliam,

24. et loquentes verbum Domini in Perge, descenderunt in Attaliam;

25. et inde navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratiæ Dei in opus, quod compleverunt. (*Supr.* 13, 1.)

26. Cum autem venissent, et congregassent ecclesiam, retulerunt, quanta fecisset Deus cum illis, et quia aperuisset gentibus ostium fidei.

27. Morati sunt autem tempus non modicum cum discipulis.

CAPUT XV.

1. Et quidam descendentes de Judæa, docebant fratres: Quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi, non potestis salvari. (*Gal.* 5, 2.)

2. Facta ergo seditione non minima Paulo et Barnabæ adversus illos, statuerunt, ut ascenderent Paulus et Barnabas, et quidam alii ex aliis ad Apostolos et presbyteros in Jerusalem super hac quæstione.

3. Illi ergo deducti ab ecclesia pertransibant Phœnicen et Samariam, narrantes conversionem gentium; et faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

4. Cum autem venissent Jerosolymam, suscepti sunt ab ecclesia, et ab Apostolis et senioribus, annuntiantes, quanta Deus fecisset cum illis.

5. Surrexerunt autem quidam de hæresi Pharisæorum, qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque servare legem Moysi.

6. Conveneruntque Apostoli et seniores videre de verbo hoc.

7. Cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire gentes verbum Evangelii, et credere. (*Supr.* 10, 20.)

8. Et qui novit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spi-

ritum sanctum sicut et nobis: (*Supr.* 10, 45.)
9. et nihil discrevit inter nos et illos, fide purificans corda eorum.
10. Nunc ergo, quid tentatis Deum, imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus?
11. Sed per gratiam Domini Jesu Christi credimus salvari, quemadmodum et illi.
12. Tacuit autem omnis multitudo; et audiebant Barnabam et Paulum narrantes, quanta Deus fecisset signa et prodigia in gentibus per eos.
13. Et postquam tacuerunt, respondit Jacobus, dicens: Viri fratres, audite me:
14. Simon narravit, quemadmodum primum Deus visitavit sumere ex gentibus populum nomini suo.
15. Et huic concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est:
16. Post hæc revertar, et reædificabo tabernaculum David, quod decidit, et diruta ejus reædificabo, et erigam illud, (*Amos* 9, 11.)
17. ut requirant ceteri hominum Dominum, et omnes gentes, super quas invocatum est nomen meum: dicit Dominus faciens hæc.
18. Notum a sæculo est Domino opus suum.
19. Propter quod ego judico, non inquietari eos, qui ex gentibus convertuntur ad Deum,
20. sed scribere ad eos, ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum et fornicatione, et suffocatis et sanguine. (I. *Thess*. 4, 3.)
21. Moyses enim a temporibus antiquis habet in singulis civitatibus, qui eum prædicent in synagogis, ubi per omne sabbatum legitur.
22. Tunc placuit Apostolis et senioribus cum omni ecclesia, eligere viros ex eis, et mittere Antiochiam cum Paulo et Barnaba Judam, qui cognominabatur Barsabas, et Silam, viros primos in fratribus,
23. scribentes per manus eorum: Apostoli et seniores fratres his, qui sunt Antiochiæ, et Syriæ, et Ciliciæ, fratribus ex gentibus, salutem.
24. Quoniam audivimus, quia quidam, ex nobis exeuntes turbaverunt vos verbis, evertentes animas vestras, quibus non mandavimus,
25. placuit nobis collectis in unum, eligere viros et mittere ad vos cum carissimis nostris Barnaba et Paulo:
26. hominibus, qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri Jesu Christi.
27. Misimus ergo Judam et Silam, qui et ipsi vobis verbis referent eadem.
28. Visum est enim Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quam hæc necessaria:
29. Ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, et fornicatione, a quibus, custodientes vos, bene agetis. Valete.
30. Illi ergo dimissi, descenderunt Antiochiam, et congregata multitudine tradiderunt epistolam.
31. Quam cum legissent, gavisi sunt super consolatione.
32. Judas autem et Silas, et ipsi cum essent Prophetæ, verbo plurimo consolati sunt fratres, et confirmaverunt.
33. Facto autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos, qui miserant illos.
34. Visum est autem Silæ ibi remanere; Judas autem solus abiit Jerusalem.
35. Paulus autem, et Barnabas demorabantur Antiochiæ docentes, et evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.
36. Post aliquot autem dies dixit ad Barnabam Paulus: Revertentes visitemus fratres per universas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini, quomodo se habeant.
37. Barnabas autem volebat secum assumere et Joannem, qui cognominabatur Marcus.
38. Paulus autem rogabat, eum (utqui discessisset ab eis de Pamphylia, et non isset cum eis in opus) non debere recipi. (*Supr.* 13, 13.)
39. Facta est autem dissensio ita, ut discederent ab invicem, et Barnabas

quidem assumto Marco navigaret Cyprum.

40. Paulus vero, electo Sila, profectus est, traditus gratiæ Dei a fratribus.

41. Perambulabat autem Syriam et Ciliciam, confirmans ecclesias; præcipiens custodire præcepta Apostolorum et seniorum.

CAPUT XVI.

1. Pervenit autem Derben et Lystram; et ecce, discipulus quidam erat ibi, nomine Timotheus, filius mulieris Judææ fidelis, patre gentili.

2. Huic testimonium bonum reddebant, qui in Lystris erant et Iconio fratres.

3. Hunc voluit Paulus secum proficisci; et assumens circumcidit eum propter Judæos, qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes, quod pater ejus erat gentilis.

4. Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis, custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis et senioribus, qui erant Jerosolymis.

5. Et ecclesiæ quidem confirmabantur fide, et abundabant numero quotidie.

6. Transeuntes autem Phrygiam et Galatiæ regionem, vetati sunt a Spiritu sancto, loqui verbum Dei in Asia.

7. Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam; et non permisit eos Spiritus Jesu.

8. Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem;

9. et visio per noctem Paulo ostensa est: Vir Macedo quidam erat stans, et deprecans eum, et dicens: Transiens in Macedoniam, adjuva nos.

10. Ut autem visum vidit, statim quæsivimus proficisci in Macedoniam, certi facti, quod vocasset nos Deus evangelizare eis.

11. Navigantes autem a Troade, recto cursu venimus Samothraciam, et sequenti die Neapolim;

12. et inde Philippos, quæ est prima partis Macedoniæ civitas, colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot conferentes.

13. Die autem sabbatorum egressi sumus foras portam juxta flumen, ubi videbatur oratio esse; et sedentes loquebamur mulieribus, quæ convenerant.

14. Et quædam mulier, nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit, cujus Dominus aperuit cor intendere his, quæ dicebantur a Paulo.

15. Cum autem baptizata esset et domus ejus, deprecata est dicens: Si judicastis, me fidelem Domino esse, introite in domum meam, et manete. Et coegit nos.

16. Factum est autem, euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem spiritum pythonem obviare nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis divinando.

17. Hæc subsecuta Paulum et nos, clamabat dicens: Isti homines servi Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis.

18. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus et conversus, spiritui dixit: Præcipio tibi in nomine Jesu Christi, exire ab ea. Et exiit eadem hora.

19. Videntes autem domini ejus, quia exivit spes quæstus eorum, apprehendentes Paulum et Silam, perduxerunt in forum ad principes;

20. et offerentes eos magistratibus, dixerunt: Hi homines conturbant civitatem nostram, cum sint Judæi,

21. et annuntiant morem, quem non licet nobis suscipere, neque facere, cum simus Romani.

22. Et cucurrit plebs adversus eos; et magistratus, scissis tunicis eorum, jusserunt eos virgis cædi. (II. *Cor.* 11, 25. I. *Thess.* 2, 2.)

23. Et cum multas plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerem, præcipientes custodi, ut diligenter custodiret eos.

24. Qui cum tale præceptum accepisset, misit eos in interiorem carcerem, et pedes eorum strinxit ligno.

25. Media autem nocte Paulus et Silas orantes, laudabant Deum;

et audiebant eos, qui in custodia erant.

26. Subito vero terræmotus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia, et universorum vincula soluta sunt.

27. Expergefactus autem custos carceris, et videns januas apertas carceris, evaginato gladio volebat se interficere, æstimans fugisse vinctos.

28. Clamavit autem Paulus voce magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: universi enim hic sumus.

29. Petitoque lumine, introgressus est, et tremefactus procidit Paulo et Silæ ad pedes;

30. et producens eos foras, ait: Domini, quid me oportet facere, ut salvus fiam?

31. At illi dixerunt: Crede in Dominum Jesum, et salvus eris tu et domus tua. (*Marc.* 16, 16.)

32. Et locuti sunt ei verbum Domini cum omnibus, qui erant in domo ejus.

33. Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum; et baptizatus est ipse, et omnis domus ejus continuo.

34. Cumque perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, et lætatus est cum omni domo sua, credens Deo.

35. Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores, dicentes: Dimitte homines illos.

36. Nuntiavit autem custos carceris verba hæc Paulo: Quia miserunt magistratus, ut dimittamini: nunc igitur exeuntes, ite in pace.

37. Paulus autem dixit eis: Cæsos nos publice, indemnatos, homines Romanos miserunt in carcerem, et nunc occulte nos ejiciunt? Non ita, sed veniant,

38. et ipsi nos ejiciant. Nuntiaverunt autem magistratibus lictores verba hæc. Timueruntque audito, quod Romani essent;

38. et venientes deprecati sunt eos, et educentes rogabant, ut egrederentur de urbe.

40. Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam; et visis fratribus consolati sunt eos, et profecti sunt.

CAPUT XVII.

1. Cum autem perambulassent Amphipolim et Apolloniam, venerunt Thessalonicam, ubi erat synagoga Judæorum.

2. Secundum consuetudinem autem Paulus introivit ad eos, et per sabbata tria disserebat eis de Scripturis,

3. adaperiens et insinuans: Quia Christum oportuit pati, et resurgere a mortuis; et quia hic est Jesus Christus, quem ego annuntio vobis.

4. Et quidam ex eis crediderunt, et adjuncti sunt Paulo et Silæ, et de colentibus, gentilibusque multitudo magna, et mulieres nobiles non paucæ.

5. Zelantes autem Judæi, assumentesque de vulgo viros quosdam malos, et turba facta, concitaverunt civitatem; et assistentes domui Jasonis quærebant eos producere in populum.

6. Et cum non invenissent eos, trahebant Jasonem, et quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes: Quoniam hi, qui urbem concitant, et huc venerunt,

7. quos suscepit Jason, et hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt, regem alium dicentes esse Jesum. (*Joan.* 19, 12.)

8. Concitaverunt autem plebem et principes civitatis, audientes hæc.

9. Et accepta satisfactione a Jasone et a ceteris, dimiserunt eos.

10. Fratres vero confestim per noctem dimiserunt Paulum et Silam in Berœam. Qui cum venissent, in synagogam Judæorum introierunt.

11. Hi autem erant nobiliores eorum, qui sunt Thessalonicæ, qui susceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent. (*Joan.* 5, 39.)

12. Et multi quidem crediderunt ex eis, et mulierum gentilium honestarum, et viri non pauci.

13. Cum autem cognovissent in Thessalonica Judæi, quia et Berœæ

prædicatum est a Paulo verbum Dei, venerunt et illuc commoventes et turbantes multitudinem.

14. Statimque tunc Paulum dimiserunt fratres, ut iret usque ad mare; Silas autem et Timotheus remanserunt ibi.

15. Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum usque Athenas, et accepto mandato ab eo ad Silam et Timotheum, ut quam celeriter venirent ad illum, profecti sunt.

16. Paulus autem, cum Athenis eos exspectaret, incitabatur spiritus ejus in ipso, videns idololatriæ deditam civitatem.

17. Disputabat igitur in synagoga cum Judæis et colentibus, et in foro per omnes dies ad eos, qui aderant.

18. Quidam autem Epicurei et Stoici philosophi disserebant cum eo, et quidam dicebant: Quid vult seminiverbius hic dicere? Alii vero: Novorum dæmoniorum videtur annuntiator esse; quia Jesum et resurrectionem annuntiabat eis.

19. Et apprehensum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Possumus scire, quæ est hæc nova, quæ a te dicitur, doctrina?

20. nova enim quædam infers auribus nostris: volumus ergo scire quidnam velint hæc esse.

21. (Athenienses autem omnes et advenæ hospites, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

22. Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Athenienses, per omnia, quasi superstitiosiores vos video.

23. Præteriens enim, et videns simulacra vestra, inveni et aram, in qua scriptum erat: Ignoto Deo. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis.

24. Deus, qui fecit mundum et omnia, quæ in eo sunt: hic, cœli et terræ cum sit Dominus, non in manufactis templis habitat, (*Supr.* 7, 48.)

25. nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam et inspirationem, et omnia:

26. fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terræ, definiens statuta tempora et terminos habitationis eorum,

27. quærere Deum, si forte attrectent eum, aut inveniant, quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum.

28. In ipso enim vivimus, et movemur, et sumus: sicut et quidam vestrorum poetarum dixerunt: Ipsius enim et genus sumus.

29. Genus ergo cum simus Dei, non debemus æstimare auro aut argento, aut lapidi, sculpturæ artis et cogitationis hominis, Divinum esse simile.

30. Et tempora quidem hujus ignorantiæ despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, ut omnes ubique pœnitentiam agant,

31. eo quod statuit diem, in quo judicaturus est orbem in æquitate, in viro, in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum a mortuis.

32. Cum audissent autem resurrectionem mortuorum quidam quidem irridebant, quidam vero dixerunt: Audiemus te de hoc iterum.

33. Sic Paulus exivit de medio eorum.

34. Quidam vero viri, adhærentes ei, crediderunt, in quibus et Dionysius Areopagita, et mulier nomine Damaris, et alii cum eis.

CAPUT XVIII.

1. Post hæc egressus ab Athenis, venit Corinthum;

2. et inveniens quemdam Judæum, nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, et Priscillam uxorem ejus (eo quod præcepisset Claudius discedere omnes Judæos a Roma), accessit ad eos.

3. Et quia ejusdem erat artis, manebat apud eos, et operabatur (erant autem scenofactoriæ artis);

4. et disputabat in synagoga per omne sabbatum, interponens nomen Domini Jesu, suadebatque Judæis et Græcis.

5. Cum venissent autem de Macedonia Silas et Thimotheus, instabat

verbo Paulus, testificans Judæis, esse Christum Jesum.

6. Contradicentibus autem eis et blasphemantibus, excutiens vestimenta sua, dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrum: mundus ego, ex hoc ad gentes vadam.

7. Et migrans inde, intravit in domum cujusdam, nomine Titi Justi, colentis Deum, cujus domus erat conjuncta synagogæ.

8. Crispus autem archisynagogus credidit Domino cum omni domo sua; et multi Corinthiorum audientes credebant, et baptizabantur.

9. Dixit autem Dominus nocte per visionem Paulo: Noli timere, sed loquere, et ne taceas:

10. propter quod ego sum tecum, et nemo apponetur tibi, ut noceat te, quoniam populus est mihi multus in hac civitate.

11. Sedit autem ibi annum et sex menses, docens apud eos verbum Dei.

12. Gallione autem proconsule Achajæ, insurrexerunt uno animo Judæi in Paulum, et adduxerunt eum ad tribunal,

13. dicentes: Quia contra legem hic persuadet hominibus colere Deum.

14. Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Judæos: Si quidem esset iniquum aliquid, aut facinus pessimum, o viri Judæi, recte vos sustinerem.

15. Si vero quæstiones sunt de verbo et nominibus, et lege vestra, vos ipsi videritis: judex ego horum nolo esse.

16. Et minavit eos a tribunali.

17. Apprehendentes autem omnes Sosthenem principem synagogæ, percutiebant eum ante tribunal; et nihil eorum Gallioni curæ erat. (I. *Cor.* 1, 1.)

18. Paulus vero, cum adhuc sustinuisset dies multos, fratribus valefaciens navigavit in Syriam (et cum eo Priscilla et Aquila), qui sibi totonderat in Cenchris caput; habebat enim votum. (*Num.* 6, 18. *Infr.* 21, 24.)

19. Devenitque Ephesum, et illos ibi reliquit. Ipse vero ingressus synagogam, disputabat cum Judæis.

20. Rogantibus autem eis, ut ampliori tempore maneret, non consensit,

21. sed valefaciens, et dicens: Iterum revertar ad vos Deo volente; profectus est ab Epheso.

22. Et descendens Cæsaream, ascendit et salutavit ecclesiam, et descendit Antiochiam.

23. Et facto ibi aliquanto tempore profectus est, perambulans ex ordine Galaticam regionem et Phrygiam, confirmans omnes discipulos.

24. Judæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens, devenit Ephesum, potens in scripturis. (I. *Cor.* 1, 12.)

25. Hic erat edoctus viam Domini, et fervens spiritu loquebatur, et docebat diligenter ea, quæ sunt Jesu, sciens tantum baptisma Joannis.

26. Hic ergo cœpit fiducialiter agere in synagoga. Quem cum audissent Priscilla et Aquila, assumserunt eum, et diligentius exposuerunt ei viam Domini.

27. Cum autem vellet ire Achajam, exhortati fratres scripserunt discipulis, ut susciperent eum. Qui cum venisset, contulit multum his, qui crediderant.

28. Vehementer enim Judæos revincebat publice, ostendens per Scripturas, esse Christum Jesum.

CAPUT XIX.

1. Factum est autem, cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum, et inveniret quosdam discipulos;

2. dixitque ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed, neque si Spiritus sanctus est, audivimus.

3. Ille vero ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: In Joannis baptismate.

4. Dixit autem Paulus: Joannes baptizavit baptismo pœnitentiæ populum, dicens: In eum, qui venturus esset post ipsum, ut crederent, hoc est in Jesum. (*Supr.* 11, 16.)

5. His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Jesu.

6. Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant.
7. Erant autem omnes viri fere duodecim.
8. Introgressus autem synagogam, cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans et suadens de regno Dei.
9. Cum autem quidam indurarentur, et non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, discedens ab eis, segregavit discipulos, quotidie disputans in schola Tyranni cujusdam.
10. Hoc autem factum est per biennium, ita ut omnes, qui habitabant in Asia, audirent verbum Domini, Judæi atque gentiles.
11. Virtutesque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli,
12. ita ut etiam super languidos deferrentur a corpore ejus sudaria et semicinctia, et recedebant ab eis languores, et spiritus nequam egrediebantur.
13. Tentaverunt autem quidam et de circumeuntibus Judæis exorcistis, invocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini Jesu, dicentes: Adjuro vos per Jesum, quem Paulus prædicat.
14. Erant autem quidam Judæi, Scevæ principis sacerdotum septem filii, qui hoc faciebant.
15. Respondens autem spiritus nequam dixit eis: Jesum novi, et Paulum scio: vos autem qui estis?
16. Et insiliens in eos homo, in quo erat dæmonium pessimum, et dominatus amborum, invaluit contra eos ita, ut nudi et vulnerati effugerent de domo illa.
17. Hoc autem notum factum est omnibus Judæis atque gentilibus, qui habitabant Ephesi; et cecidit timor super omnes illos, et magnificabatur nomen Domini Jesu.
18. Multique credentium veniebant confitentes, et annuntiantes actus suos.
19. Multi autem ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, et combusserunt coram omnibus; et computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium.
20. Ita fortiter crescebat verbum Dei, et confirmabatur.
21. His autem expletis, proposuit Paulus in Spiritu, transita Macedonia et Achaja, ire Jerosolymam, dicens: Quoniam, postquam fuero ibi, oportet me et Romam videre.
22. Mittens autem in Macedoniam duos ex ministrantibus sibi, Timotheum et Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.
23. Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via Domini.
24. Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum;
25. quos convocans, et eos, qui hujusmodi erant opifices, dixit: Viri, scitis, quia de hoc artificio est nobis acquisitio,
26. et videtis et auditis, quia non solum Ephesi, sed pene totius Asiæ, Paulus hic suadens avertit multam turbam, dicens: Quoniam non sunt dii, qui manibus fiunt.
27. Non solum autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed et magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed et destrui incipiet majestas ejus, quam tota Asia et orbis colit.
28. His auditis, repleti sunt ira, et exclamaverunt dicentes: Magna Diana Ephesiorum.
29. Et impleta est civitas confusione, et impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gajo et Aristarcho Macedonibus, comitibus Pauli.
30. Paulo autem volente intrare in populum, non permiserunt discipuli.
31. Quidam autem et de Asiæ principibus, qui erant amici ejus, miserunt ad eum rogantes, ne se daret in theatrum;
32. alii autem aliud clamabant. Erat enim ecclesia confusa; et plures nesciebant, qua ex causa convenissent.
33. De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum

Judæis. Alexander autem manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo.

34. Quem ut cognoverunt Judæum esse, vox facta una est omnium, quasi per horas duas clamantium: Magna Diana Ephesiorum.

35. Et cum sedasset scriba turbas, dixit: Viri Ephesii, quis enim est hominum, qui nesciat, Ephesiorum civitatem cultricem esse magnæ Dianæ, Jovisque prolis?

36. Cum ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse, et nihil temere agere.

37. Adduxistis enim homines istos, neque sacrilegos, neque blasphemantes deam vestram.

38. Quod si Demetrius, et qui cum eo sunt artifices, habent adversus aliquem causam, conventus forenses aguntur, et proconsules sunt: accusent invicem.

39. Si quid autem alterius rei quæritis, in legitima ecclesia poterit absolvi.

40. Nam et periclitamur argui seditionis hodiernæ, cum nullus obnoxius sit (de quo possimus reddere rationem) concursus istius. Et cum hæc dixisset, dimisit ecclesiam.

CAPUT XX.

1. Postquam autem cessavit tumultus, vocatis Paulus discipulis, et exhortatus eos, valedixit, et profectus est, ut iret in Macedoniam.

2. Cum autem perambulasset partes illas, et exhortatus eos fuisset multo sermone, venit ad Græciam;

3. ubi cum fecisset menses tres, factæ sunt illi insidiæ a Judæis navigaturo in Syriam; habuitque consilium, ut reverteretur per Macedoniam.

4. Comitatus est autem eum Sopater Pyrrhi Berœensis; Thessalonicensium vero Aristarchus, et Secundus, et Gajus Derbeus, et Timotheus; Asiani vero, Tychicus et Trophimus.

5. Hi cum præcessissent, sustinuerunt nos Troade;

6. nos vero navigavimus post dies Azymorum a Philippis, et venimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati sumus diebus septem.

7. Una autem sabbati, cum convenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem.

8. Erant autem lampades copiosæ in cœnaculo, ubi eramus congregati.

9. Sedens autem quidam adolescens, nomine Eutychus, super fenestram, cum mergeretur somno gravi, disputante diu Paulo, ductus somno cecidit de tertio cœnaculo deorsum, et sublatus est mortuus.

10. Ad quem cum descendisset Paulus, incubuit super eum, et complexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipsius in ipso est.

11. Ascendens autem, frangensque panem, et gustans, satisque allocutus usque in lucem, sic profectus est.

12. Adduxerunt autem puerum viventem, et consolati sunt non minime.

13. Nos autem ascendentes navem, navigavimus in Asson, inde suscepturi Paulum; sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus.

14. Cum autem convenisset nos in Asson, assumto eo, venimus Mitylenen.

15. Et inde navigantes, sequenti die venimus contra Chium, et alia applicuimus Samum, et sequenti die venimus Miletum;

16. proposuerat enim Paulus transnavigare Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem Pentecostes faceret Jerosolymis.

17. A Mileto autem mittens Ephesum, vocavit majores natu ecclesiæ.

18. Qui cum venissent ad eum, et simul essent, dixit eis: Vos scitis a prima die, qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim,

19. serviens Domino cum omni humilitate, et lacrymis et tentationibus, quæ mihi acciderunt ex insidiis Judæorum:

20. quomodo nihil subtraxerim utilium, quo minus annuntiarem

vobis, et docerem vos publice et per domos.
21. testificans Judæis atque gentilibus in Deum pœnitentiam, et fidem in Dominum nostrum Jesum Christum.
22. Et nunc ecce, alligatus ego spiritu vado in Jerusalem, quæ in ea ventura sint mihi, ignorans:
23. nisi quod Spritus sanctus per omnes civitates mihi protestatur, dicens, quoniam vincula et tribulationes Jerosolymis me manent.
24. Sed nihil horum vereor, nec facio animam meam pretiosiorem quam me, dummodo consummem cursum meum, et ministerium verbi, quod accepi a Domino Jesu, testificari Evangelium gratiæ Dei.
25. Et nunc ecce, ego scio, quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes, per quos transivi, prædicans regnum Dei.
26. Quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum a sanguine omnium.
27. Non enim subterfugi, quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis.
28. Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.
29. Ego scio, quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. (*Mat.* 7, 15.)
30. Et ex vobis ipsis exsurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se.
31. Propter quod vigilate memoria retinentes, quoniam per triennium nocte et die non cessavi, cum lacrymis monens unumquemque vestrum.
32. Et nunc commendo vos Deo et verbo gratiæ ipsius, qui potens est ædificare, et dare hereditatem in sanctificatis omnibus.
33. Argentum et aurum, aut vestem nullius concupivi, sicut
34. ipsi scitis, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, et his, qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ. (I. *Cor.* 4, 12.)
35. Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini Jesu, quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare, quam accipere.
36. Et cum hæc dixisset, positis genibus suis oravit cum omnibus illis.
37. Magnus autem fletus factus est omnium; et procumbentes super collum Pauli, osculabantur eum,
38. dolentes maxime in verbo, quod dixerat, quoniam amplius faciem ejus non essent visuri. Et deducebant eum ad navem.

CAPUT XXI.

1. Cum autem factum esset, ut navigaremus abstracti ab eis, recto cursu venimus Coum, et sequenti die Rhodum, et inde Pataram.
2. Et cum invenissemus navem transfretantem in Phœnicen, ascendentes navigavimus.
3. Cum apparuissemus autem Cypro, relinquentes eam ad sinistram, navigavimus in Syriam, et venimus Tyrum; ibi enim navis expositura erat onus.
4. Inventis autem discipulis, mansimus ibi diebus septem; qui Paulo dicebant per Spiritum, ne ascenderet Jerosolymam.
5. Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus et filiis usque foras civitatem; et positis genibus in littore, oravimus.
6. Et cum valefecissemus invicem, ascendimus navem; illi autem redierunt in sua.
7. Nos vero navigatione expleta a Tyro descendimus Ptolemaidam, et salutatis fratribus, mansimus die una apud illos.
8. Alia autem die profecti, venimus Cæsaream. Et intrantes domum Philippi evangelistæ, qui erat unus de septem, mansimus apud eum. (*Supr.* 6, 5.)
9. Huic autem erant quatour filiæ virgines prophetantes.
10. Et cum moraremur per dies aliquot, supervenit quidam a Ju-

dæa propheta, nomine Agabus. (*Supr.* 11, 28.)

11. Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli, et alligans sibi pedes et manus, dixit: Hæc dicit Spiritus sanctus: Virum, cujus est zona hæc, sic alligabunt in Jerusalem Judæi, et tradent in manus gentium.

12. Quod cum audissemus, rogabamus nos et qui loci illius erant, ne ascenderet Jerosolymam.

13. Tunc respondit Paulus, et dixit: Quid facitis flentes et affligentes cor meum? Ego enim non solum alligari, sed et mori in Jerusalem paratus sum propter nomen Domini Jesu.

14. Et cum ei suadere non possemus, quievimus, dicentes: Domini voluntas fiat.

15. Post dies autem istos præparati, ascendebamus in Jerusalem.

16. Venerunt autem et ex discipulis a Cæsarea nobiscum, adducentes secum, apud quem hospitaremur, Mnasonem quemdam Cyprium, antiquum discipulum.

17. Et cum venissemus Jerosolymam, libenter exceperunt nos fratres.

18. Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Jacobum, omnesque collecti sunt seniores.

19. Quos cum salutasset, narrabat per singula, quæ Deus fecisset in gentibus per ministerium ipsius.

20. At illi cum audissent, magnificabant Deum, dixeruntque ei: Vides, frater, quod millia sunt in Judæis, qui crediderunt, et omnes æmulatores sunt legis.

21. Audierunt autem de te, quia discessionem doceas a Moyse eorum, qui per gentes sunt, Judæorum, dicens, non debere eos circumcidere filios suos, neque secundum consuetudinem ingredi?

22. Quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem: audient enim te supervenisse.

23. Hoc ergo fac, quod tibi dicimus: Sunt nobis viri quatuor, votum habentes super se.

24. His assumtis, sanctifica te cum illis, et impende in illis, ut radant capita, et scient omnes, quia, quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem. (*Supr.* 18, 18.)

25. De his autem, qui crediderunt ex gentibus, nos scripsimus judicantes, ut abstineant se ab idolis immolato, et sanguine, et suffocato, et fornicatione. (*Supr.*15,20.)

26. Tunc Paulus, assumtis viris, postera die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.

27. Dum autem septem dies consummarentur, hi, qui de Asia erant, Judæi, cum vidissent eum in templo, concitaverunt omnem populum, et injecerunt ei manus, clamantes:

28. Viri Israelitæ, adjuvate: hic est homo, qui adversus populum, et legem et locum hunc, omnes ubique docens, insuper et gentiles induxit in templum, et violavit sanctum locum istum.

29. Viderant enim Trophimum Ephesium in civitate cum ipso, quem æstimaverunt, quoniam in templum introduxisset Paulus.

30. Commotaque est civitas tota, et facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum; et statim clausæ sunt januæ.

31. Quærentibus autem eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis: Quia tota confunditur Jerusalem.

32. Qui statim assumtis militibus et centurionibus, decurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum et milites, cessaverunt percutere Paulum.

33. Tunc accedens tribunus apprehendit eum, et jussit eum alligari catenis duabus, et interrogabat, quis esset, et quid fecisset.

34. Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere præ tumultu, jussit duci eum in castra.

35. Et cum venisset ad gradus, contigit, ut portaretur a militibus propter vim populi.

36. Sequebatur enim multitudo populi, clamans: Tolle eum.

37. Et cum cœpisset induci in castra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græce nosti?
38. Nonne tu es Aegyptius, qui ante hos dies tumultum concitasti, et eduxisti in desertum quatuor millia virorum sicariorum?
39. Et dixit ad eum Paulus: Ego homo sum quidem Judæus a Tarso Ciliciæ, non ignotæ civitatis municeps. Rogo autem te: Permitte mihi loqui ad populum.
40. Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem, et magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens:

CAPUT XXII.

1. Viri fratres et patres, audite, quam ad vos nunc reddo rationem.
2. Cum audissent autem, quia Hebræa lingua loqueretur ad illos, magis præstiterunt silentium.
3. Et dixit: Ego sum vir Judæus, natus in Tarso Ciliciæ, nutritus autem in ista civitate, secus pedes Gamaliel eruditus juxta veritatem paternæ legis, æmulator legis, sicut et vos omnes estis hodie:
4. qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem, alligans et tradens in custodias viros ac mulieres, (*Supr*. 8, 3.)
5. sicut princeps sacerdotum mihi testimonium reddit, et omnes majores natu, a quibus et epistolas accipiens ad fratres Damascum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Jerusalem, ut punirentur. (*Supr*. 9, 2.)
6. Factum est autem, eunte me, appropinquante Damasco media die: subito de cœlo circumfulsit me lux copiosa,
7. et decidens in terram, audivi vocem dicentem mihi: Saule, Saule, quid me persequeris?
8. Ego autem respondi: Quis es, Domine? Dixitque ad me: Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris.
9. Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt ejus, qui loquebatur mecum.
10. Et dixi: Quid faciam, Domine? Dominus autem dixit ad me: Surgens vade Damascum, et ibi tibi dicetur de omnibus, quæ te oporteat facere.
11. Et cum non viderem præ claritate luminis illius, ad manum deductus a comitibus, veni Damascum.
12. Ananias autem quidam, vir secundum legem testimonium habens ab omnibus cohabitantibus Judæis,
13. veniens ad me, et astans dixit mihi: Saule frater, respice. Et ego eadem hora respexi in eum.
14. At ille dixit: Deus patrum nostrorum præordinavit te, ut cognosceres voluntatem ejus, et videres Justum, et audires vocem ex ore ejus,
15. quia eris testis illius ad omnes homines eorum, quæ vidisti et audisti.
16. Et nunc, quid moraris? Exsurge et baptizare, et ablue peccata tua invocato nomine ipsius.
17. Factum est antem revertenti mihi in Jerusalem, et oranti in templo, fieri me in stupore mentis,
18. et videre illum dicentem mihi: Festina et exi velociter ex Jerusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me.
19. Et ego dixi: Domine, ipsi sciunt, quia ego eram concludens in carcerem, et cædens per synagogas eos, qui credebant in te: (*Supr*. 8, 3.)
20. et cum funderetur sanguis Stephani testis tui, ego astabam, et consentiebam, et custodiebam vestimenta interficientium illum. (*Supr*. 7, 57.)
21. Et dixit ad me: Vade, quoniam ego in nationes longe mittam te.
22. Audiebant autem eum usque ad hoc verbum, et levaverunt vocem suam dicentes: Tolle de terra hujusmodi; non enim fas est, eum vivere.
23. Vociferantibus autem eis, et

projicentibus vestimenta sua, et pulverem jactantibus in aërem,

24. jussit tribunus induci eum in castra, et flagellis cædi, et torqueri eum, ut sciret, propter quam causam sic acclamarent ei.

25. Et cum astrinxissent eum loris, dicit astanti sibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum et indemnatum licet vobis flagellare?

26. Quo audito, Centurio accessit ad tribunum, et nuntiavit ei, dicens: Quid acturus es? hic enim homo civis Romanus est.

27. Accedens autem tribunus, dixit illi: Dic mihi, si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.

28. Et respondit tribunus: Ego multa summa civilitatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autem et natus sum.

29. Protinus ergo discesserunt ab illo, qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit, postquam rescivit, quia civis Romanus esset, et quia alligasset eum.

30. Postera autem die volens scire diligentius, qua ex causa accusaretur a Judæis, solvit eum, et jussit sacerdotes convenire et omne concilium, et producens Paulum, statuit inter illos.

CAPUT XXIII.

1. Intendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni conscientia bona conversatus sum ante Deum usque in hodiernum diem.

2. Princeps autem sacerdotum Ananias præcepit astantibus sibi, percutere os ejus.

3. Tunc Paulus dixit ad eum: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens judicas me secundum legem: et contra legem jubes me percuti?

4. Et qui astabant dixerunt: Summum sacerdotem Dei maledicis?

5. Dixit autem Paulus: Nesciebam, fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices. (*Exod.* 22,28.)

6. Sciens autem Paulus, quia una pars esset Sadducæorum et altera Pharisæorum, exclamavit in concilio: Viri fratres, ego Pharisæus sum, filius Pharisæorum, de spe et resurrectione mortuorum ego judicor. (*Philip.* 3, 5.)

7. Et cum hæc dixisset, facta est dissensio inter Pharisæos et Sadducæos; et soluta est multitudo.

8. Sadducæi enim dicunt, non esse resurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum; Pharisæi autem utraque confitentur. (*Mat.* 22, 23.)

9. Factus est autem clamor magnus. Et surgentes quidam Pharisæorum, pugnabant, dicentes: Nihil mali invenimus in homine isto: quid si Spiritus locutus est ei, aut Angelus?

10. Et cum magna dissensio facta esset, timens tribunus, ne discerperetur Paulus ab ipsis, jussit milites descendere, et rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra.

11. Sequenti autem nocte assistens ei Dominus, ait: Constans esto: sicut enim testificatus es de me in Jerusalem, sic te oportet et Romæ testificari.

12. Facta autem die collegerunt se quidam ex Judæis, et devoverunt se, dicentes, neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum.

13. Erant autem plus quam quadraginta viri, qui hanc conjurationem fecerant;

14. qui accesserunt ad principes sacerdotum et seniores, et dixerunt: Devotione devovimus, nos nihil gustaturos, donec occidamus Paulum.

15. Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio, ut producat illum ad vos, tamquam aliquid certius cogniturі de eo. Nos vero prius quam appropiet, parati sumus interficere illum.

16. Quod cum audisset filius sororis Pauli insidias, venit, et intravit in castra, nuntiavitque Paulo.

17. Vocans autem Paulus ad se unum ex Centurionibus, ait: Adolescentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi.

18. Et ille quidem assumens eum duxit ad tribunum, et ait: Vinctus Paulus rogavit me, hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.
19. Apprehendens autem tribunus manum illius, secessit cum eo seorsum, et interrogavit illum: Quid est, quod habes indicare mihi?
20. Ille autem dixit: Judæis convenit rogare te, ut crastina die producas Paulum in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo:
21. tu vero ne credideris illis, insidiantur enim ei ex eis viri amplius quam quadraginta, qui se devoverunt non manducare neque bibere, donec interficiant eum: et nunc parati sunt, exspectantes promissum tuum.
22. Tribunus igitur dimisit adolescentem, præcipiens, ne cui loqueretur, quoniam hæc nota sibi fecisset.
23. Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis: Parate milites ducentos, ut eant usque Cæsaream, et equites septuaginta et lancearios ducentos a tertia hora noctis:
24. et jumenta præparate, ut imponentes Paulum, salvum perducerent ad Felicem præsidem.
25. (Timuit enim, ne forte raperent eum Judæi, et occiderent, et ipse postea calumniam sustineret, tamquam accepturus pecuniam.)
26. Scribens epistolam continentem hæc: Claudius Lysias optimo Præsidi Felici salutem.
27. Virum hunc comprehensum a Judæis, et incipientem interfici ab eis, superveniens cum exercitu eripui, cognito, quia Romanus est:
28. volensque scire causam, quam objiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.
29. Quem inveni accusari de quæstionibus legis ipsorum, nihil vero dignum morte aut vinculis habentem criminis.
30. Et cum mihi perlatum esset de insidiis, quas paraverunt illi, misi eum ad te, denuntians et accusatoribus, ut dicant apud te. Vale.
31. Milites ergo secundum præceptum sibi, assumentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem.
32. Et postera die dimissis equitibus, ut cum eo irent, reversi sunt ad castra.
33. Qui cum venissent Cæsaream, et tradidissent epistolam præsidi, statuerunt ante illum et Paulum.
34. Cum legisset autem, et interrogasset, de qua provincia esset; et cognoscens, quia de Cilicia,
35. Audiam te, inquit, cum accusatores tui venerint. Jussitque in prætorio Herodis custodiri eum.

CAPUT XXIV.

1. Post quinque autem dies descendit princeps sacerdotum, Ananias, cum senioribus quibusdam, et Tertullo quodam oratore, qui adierunt præsidem adversus Paulum.
2. Et citato Paulo, cœpit accusare Tertullus, dicens: Cum in multa pace agamus per te, et multa corrigantur per tuam providentiam,
3. semper et ubique suscipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione.
4. Ne diutius autem te protraham, oro, breviter audias nos pro tua clementia.
5. Invenimus hunc hominem pestiferum, et concitantem seditiones omnibus Judæis in universo orbe, et auctorem seditionis sectæ Nazarenorum:
6. qui etiam templum violare conatus est, quem et apprehensum voluimus secundum legem nostram judicare.
7. Superveniens autem tribunus Lysias cum vi magna eripuit eum de manibus nostris,
8. jubens accusatores ejus ad te venire, a quo poteris ipse judicans, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum.
9. Adjecerunt autem et Judæi, dicentes, hæc ita se habere.
10. Respondit autem Paulus (annuente sibi Præside dicere): Ex multis annis te esse judicem genti

huic sciens, bono animo pro me satisfaciam.

11. Potes enim cognoscere, quia non plus sunt mihi dies quam duodecim, ex quo ascendi adorare in Jerusalem. (*Supr.* 22, 17.)

12. Et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagogis,

13. neque in civitate: neque probare possunt tibi, de quibus nunc me accusant.

14. Confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectam, quam dicunt hæresim, sic deservio Patri et Deo meo, credens omnibus, quæ in Lege et Prophetis scripta sunt:

15. spem habens in Deum, quam et hi ipsi exspectant, resurrectionem futuram justorum et iniquorum.

16. In hoc et ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum et ad homines semper.

17. Post annos autem plures eleemosynas facturus in gentem meam, veni, et oblationes et vota,

18. in quibus invenerunt me purificatum in templo non cum turba, neque cum tumultu. (*Supr.* 21, 26.)

19. Quidam autem ex Asia Judæi, quos oportebat apud te præsto esse, et accusare, siquid haberent adversum me:

20. aut hi ipsi dicant, si quid invenerunt in me iniquitatis, cum stem in concilio,

21. nisi de una hac solummodo voce, qua clamavi inter eos stans: Quoniam de resurrectione mortuorum ego judicor hodie a vobis. *

22. Distulit autem illos Felix, certissime sciens de via hac, dicens: Cum tribunus Lysias descenderit, audiam vos. * (*Supr.* 23, 6.)

23. Jussitque Centurioni custodire eum, et habere requiem, nec quemquam de suis prohibere ministrare ei.

24. Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua, quæ erat Judæa, vocavit Paulum, et audivit ab eo fidem, quæ est in Christum Jesum.

25. Disputante autem illo de justitia, et castitate et de judicio futuro, tremefactus Felix respondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accersam te.

26. Simul et sperans, quod pecunia ei daretur a Paulo, propter quod et frequenter accersens eum, loquebatur cum eo.

27. Biennio autem expleto, accepit successorem Felix Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Judæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAPUT XXV.

1. Festus ergo, cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Jerosolymam a Cæsarea.

2. Adieruntque eum principes sacerdotum, et primi Judæorum adversus Paulum, et rogabant eum,

3. postulantes gratiam adversus eum, ut juberet perduci eum in Jerusalem, insidias tendentes, ut interficerent eum in via.

4. Festus autem respondit, servari Paulum in Cæsarea: se autem maturius profecturum.

5. Qui ergo in vobis (ait) potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen, accusent eum.

6. Demoratus autem inter eos dies non amplius quam octo aut decem, descendit Cæsaream, et altera die sedit pro tribunali, et jussit Paulum adduci.

7. Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum, qui ab Jerosolyma descenderant Judæi, multas et graves causas objicientes, quas non poterant probare,

8. Paulo rationem reddente: Quoniam neque in legem Judæorum, neque in templum, neque in Cæsarem quidquam peccavi.

9. Festus autem volens gratiam præstare Judæis, respondens Paulo, dixit: Vis Jerosolymam ascendere, et ibi de his judicari apud me?

10. Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæsaris sto, ibi me oportet judicari: Judæis non nocui, sicut tu melius nosti.

11. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori: si vero nihil est eorum, quæ hi

accusant me, nemo potest me illis donare. Cæsarem appello.
12. Tunc Festus cum concilio locutus, respondit: Cæsarem appellasti? ad Cæsarem ibis.
13. Et cum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex et Bernice descenderunt Cæsaream ad salutandum Festum.
14. Et cum dies plures ibi demorarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam est derelictus a Felice vinctus,
15. de quo, cum essem Jerosolymis, adierunt me principes sacerdotum et seniores Judæorum, postulantes adversus illum damnationem.
16. Ad quos respondi: Quia non est Romanis consuetudo, damnare aliquem hominem, prius quam is, qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.
17. Cum ergo huc convenissent sine ulla dilatione, sequenti die sedens pro tribunali jussi adduci virum.
18. De quo, cum stetissent accusatores, nullam causam deferebant, de quibus ego suspicabar malum:
19. quæstiones vero quasdam de sua superstitione habebant adversus eum, et de quodam Jesu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere.
20. Hæsitans autem ego de hujusmodi quæstione, dicebam, si vellet ire Jerosolymam, et ibi judicari de istis.
21. Paulo autem appellante, ut servaretur, ad Augusti cognitionem, jussi servari eum, donec mittam eum ad Cæsarem.
22. Agrippa autem dixit ad Festum: Volebam et ipse hominem audire. Cras, inquit, audies eum.
23. Altera autem die, cum venisset Agrippa et Bernice cum multa ambitione, et introissent in auditorium cum tribunis et viris principalibus civitatis, jubente Festo, adductus est Paulus.
24. Et dicit Festus: Agrippa rex, et omnes, qui simul adestis nobiscum, viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Judæorum interpellavit me Jerosolymis, petentes et acclamantes, non oportere eum vivere amplius.
25. Ego vero comperi nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, judicavi mittere.
26. De quo, quid certum scribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, et maxime ad te, rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam, quid scribam.
27. Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum, et causas ejus non significare.

CAPUT XXVI.

1. Agrippa vero ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere: (*Mat.* 10, 18.)
2. De omnibus, quibus accusor a Judæis, rex Agrippa, æstimo me beatum, apud te cum sim defensurus me hodie,
3. maxime te sciente omnia, et quæ apud Judæos sunt consuetudines et quæstiones: propter quod obsecro, patienter me audias.
4. Et quidem vitam meam a juventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Jerosolymis, noverunt omnes Judæi:
5. præscientes me ab initio (si velint testimonium perhibere), quoniam secundum certissimam sectam nostræ religionis vixi Pharisæus.
6. Et nunc in spe, quæ ad patres nostros repromissionis facta est a Deo, sto judicio subjectus,
7. in quam duodecim tribus nostræ, nocte ac die deservientes, sperant devenire. De qua spe accusor a Judæis, rex.
8. Quid incredibile judicatur apud vos, si Deus mortuos suscitat?
9. Et ego quidem existimaveram, me adversus nomen Jesu Nazareni debere multa contraria agere;
10. quod et feci Jerosolymis, et multos sanctorum ego in carceribus inclusi, a principibus sacerdotum

potestate accepta: et cum occiderentur, detuli sententiam. (*Supr.* 8, 3.)
11. Et per omnes synagogas frequenter puniens eos, compellebam blasphemare, et amplius insaniens in eos, persequar usque in exteras civitates.
12. In quibus dum irem Damascum cum potestate, et permissu principum sacerdotum, (*Supr.* 9, 2.)
13. die media in via vidi, rex, de cœlo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen et eos, qui mecum simul erant.
14. Omnesque nos cum decidissemus in terram, audivi vocem loquentem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitare.
15. Ego autem dixi: Quis es Domine? Dominus autem dixit: Ego sum Jesus, quem tu persequeris.
16. Sed exsurge, et sta super pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut constituam te ministrum et testem eorum, quæ vidisti, et eorum, quibus apparebo tibi,
17. eripiens te de populo et gentibus, in quas nunc ego mitto te,
18. aperire oculos eorum, ut convertantur a tenebris ad lucem, et de potestate satanæ ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum, et sortem inter sanctos per fidem, quæ est in me.
19. Unde, rex Agrippa, non fui incredulus cœlesti visioni,
20. sed his, qui sunt Damasci primum, et Jerosolymis, et in omnem regionem Judææ, et gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, et converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes. (*Supr.* 9, 20.)
21. Hac ex causa me Judæi, cum essem in templo, comprehensum tentabant interficere. (*Supr.* 21, 31.)
22. Auxilio autem adjutus Dei usque in hodiernum diem sto, testificans minori atque majori, nihil extra dicens quam ea, quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, et Moyses:
23. Si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus est populo et gentibus. (I. *Cor.* 1, 23.)
24. Hæc loquente eo, et rationem reddente, Festus magna voce dixit: Insanis, Paule: multæ te litteræ ad insaniam convertunt.
25. Et Paulus: Non insanio (inquit), optime Feste, sed veritatis et sobrietatis verba loquor.
26. Scit enim de his rex, ad quem et constanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror: neque enim in angulo quidquam horum gestum est. (*Joan.* 18, 20.)
27. Credis, rex Agrippa, Prophetis? Scio, quia credis.
28. Agrippa autem ad Paulum: In modico suades, me Christianum fieri.
29. Et Paulus: Opto apud Deum, et in modico et in magno, non tantum te, sed etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri tales, qualis et ego sum, exceptis vinculis his.
30. Et exsurrexit rex, et præses, et Bernice, et qui assidebant eis.
31. Et cum secessissent, loquebantur ad invicem, dicentes: Quia nihil morte aut vinculis dignum quid fecit homo iste.
32. Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Cæsarem.

CAPUT XXVII.

1. Ut autem judicatum est navigare eum in Italiam, et tradi Paulum cum reliquis custodiis centurioni, nomine Julio, cohortis Augustæ,
2. ascendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Asiæ loca, sustulimus, perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi. (*Supr.* 19, 29.)
3. Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humane autem tractans Julius Paulum, permisit ad amicos ire, et curam sui agere.
4. Et inde, cum sustulissemus, subnavigavimus Cyprum, propterea quod essent venti contrarii.
5. Et pelagus Ciliciæ et Pamphyliæ

navigantes, venimus Lystram quæ est Lyciæ;
6. et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, transposuit nos in eam.
7. Et cum multis diebus tarde navigaremus, et vix devenissemus contra Gnidum, prohibente nos vento, adnavigavimus Cretæ juxta Salmonem;
8. et vix juxta navigantes, venimus in locum quemdam, qui vocatur Boniportus, cui juxta erat civitas Thalassa.
9. Multo autem tempore peracto, et cum jam non esset tuta navigatio, eo quod et jejunium jam præteriisset, consolabatur eos Paulus,
10. dicens eis: Viri, video, quoniam cum injuria et multo damno non solum oneris et navis, sed etiam animarum nostrarum incipit esse navigatio.
11. Centurio autem gubernatori et nauclero magis credebat, quam his, quæ a Paulo dicebantur.
12. Et cum aptus portus non esset ad hiemandum, plurimi statuerunt consilium navigare inde, si quomodo possent, devenientes Phœnicen, hiemare, portum Cretæ respicientem ad Africum et ad Corum.
13. Aspirante autem austro, æstimantes propositum se tenere, cum sustulissent de Asson, legebant Cretam.
14. Non post multum autem misit se contra ipsam ventus Typhonicus, qui vocatur Euroaquilo.
15. Cumque arrepta esset navis, et non posset conari in ventum, data nave flatibus ferebamur.
16. In insulam autem quandam decurrentes, quæ vocatur Cauda, potuimus vix obtinere scapham.
17. Qua sublata, adjutoriis utebantur, accingentes navem, timentes, ne in Syrtim inciderent, summisso vase sic ferebantur.
18. Valida autem nobis tempestate jactatis, sequenti die jactum fecerunt:
19. et tertia die suis manibus armamenta navis projecerunt.
20. Neque autem sole, neque sideribus apparentibus per plures dies, et tempestate non exigua imminente, jam ablata erat spes omnis salutis nostræ.
21. Et cum multa jejunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat quidem, o viri, audito me, non tollere a Creta, lucrique facere injuriam hanc et jacturam.
22. Et nunc suadeo vobis, bono animo esse: amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam navis.
23. Astitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cujus sum ego, et cui deservio,
24. dicens: Ne timeas, Paule, Cæsari te oportet assistere: et ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum.
25. Propter quod bono animo estote, viri: credo enim Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum est mihi.
26. In insulam autem quandam oportet nos devenire.
27. Sed posteaquam quartadecima nox supervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, suspicabantur nautæ, apparere sibi aliquam regionem.
28. Qui et submittentes bolidem, invenerunt passus viginti; et pusillum inde separati, invenerunt passus quindecim.
29. Timentes autem, ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes ancoras quatuor, optabant diem fieri.
30. Nautis vero quærentibus fugere de navi, cum misissent scapham in mare, sub obtentu quasi inciperent a prora ancoras extendere,
31. dixit Paulus Centurioni et militibus: Nisi hi in navi manserint, vos salvi fieri non potestis.
32. Tunc absciderunt milites funes scaphæ, et passi sunt eam excidere.
33. Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens: Quartadecima die hodie exspectantes jejuni permanetis, nihil accipientes.
34. Propter quod rogo, vos accipere

cibum pro salute vestra, quia nullius vestrum capillus de capite peribit.
35. Et cum hæc dixisset, sumens panem, gratias egit Deo in conspectu omnium, et cum fregisset, cœpit manducare.
36. Animæquiores autem facti omnes, et ipsi sumserunt cibum.
37. Eramus vero universæ animæ in navi ducentæ septuaginta sex.
38. Et satiati cibo alleviabant navem, jactantes triticum in mare.
39. Cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant, sinum vero quemdam considerabant habentem littus, in quem cogitabant, si possent, ejicere navem.
40. Et cum ancoras sustulissent, committebant se mari, simul laxantes juncturas gubernaculorum, et levato artemone secundum auræ flatum tendebant ad littus.
41. Et cum incidissemus in locum dithalassum, impegerunt navem; et prora quidem fixa manebat immobilis, puppis vero solvebatur a vi maris. (II. *Cor.* 11, 25.)
42. Militum autem consilium fuit, ut custodias occiderent, ne quis, cum enatasset, effugeret.
43. Centurio autem volens servare Paulum, prohibuit fieri, jussitque eos, qui possent natare, emittere se primos, et evadere, et ad terram exire;
44. et ceteros alios in tabulis ferebant, quosdam super ea, quæ de navi erant. Et sic factum est, ut omnes animæ evaderent ad terram.

CAPUT XXVIII.

1. Et cum evasissemus, tunc cognovimus, quia Melita insula vocabatur. Barbari vero præstabant non modicam humunitatem nobis.
2. Accensa enim pyra, reficiebant nos omnes propter imbrem, qui imminebat, et frigus.
3. Cum congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantam multitudinem, et imposuisset super ignem, vipera a calore cum processisset, invasit manum ejus.
4. Ut vero viderunt Barbari pendentem bestiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Utique homicida est homo hic, qui cum evaserit de mari, ultio non sinit eum vivere.
5. Et ille quidem excutiens bestiam in ignem, nihil mali passus est. (*Marc.* 16, 18.)
6. At illi existimabant eum in tumorem convertendum, et subito casurum et mori. Diu autem illis exspectantibus, et videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes se, dicebant, eum esse deum.
7. In locis autem illis erant prædia principis insulæ, nomine Publii, qui nos suscipiens, triduo benigne exhibuit.
8. Contigit autem, patrem Publii febribus et dysenteria vexatum jacere. Ad quem Paulus intravit, et cum orasset, et imposuisset ei manus, salvavit eum. (*Jac.* 5, 14.)
9. Quo facto, omnes, qui in insula habebant infirmitates, accedebant, et curabantur;
10. qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, et navigantibus imposuerunt, quæ necessaria erant.
11. Post menses autem tres navigavimus in navi Alexandrina, quæ in insula hiemaverat, cui erat insigne Castorum.
12. Et cum venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo.
13. Inde circumlegentes devenimus Rhegium, et post unum diem flante austro, secunda die venimus Puteolos;
14. ubi inventis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem; et sic venimus Romam.
15. Et inde, cum audissent fratres, occurerunt nobis usque ad Apii forum ac tres Tabernas. Quos cum vidisset Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.
16. Cum autem venissemus Romam, permissum est Paulo manere sibimet cum custodiente se milite.
17. Post tertium autem diem convocavit primos Judæorum. Cumque convenissent, dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil adversus plebem faciens aut morem paternum, vinctus ab Jerosolymis traditus sum in manus Romanorum,

18. qui cum interrogationem de me habuissent, voluerunt me dimittere, eo quod nulla esset causa mortis in me.
19. Contradicentibus autem Judæis, coactus sum appellare Cæsarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare.
20. Propter hanc igitur causam rogavi vos videre, et alloqui. Propter spem enim Israel catena hac circumdatus sum.
21. At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te a Judæa, neque adveniens aliquis fratrum nuntiavit, aut locutus est quid de te malum.
22. Rogamus autem a te audire, quæ sentis, nam de secta hac notum est nobis, quia ubique ei contradicitur.
23. Cum constituissent autem illi diem, venerunt ad eum in hospitium plurimi, quibus exponebat testificans regnum Dei, suadensque eis de Jesu ex lege Moysi et Prophetis a mane usque ad vesperam.
24. Et quidam credebant his, quæ dicebantur: quidam vero non credebant.
25. Cumque invicem non essent consentientes, discedebant dicente Paulo unum verbum: Quia bene Spiritus sanctus locutus est per Isaiam prophetam ad patres nostros,
26. dicens: Vade ad populum istum, et dic ad eos: Aure audietis, et non intelligetis: et videntes videbitis, et non perspicietis. (*Isai.* 6, 9. *Mat.* 13, 14.)
27. Incrassatum est enim cor populi hujus, et auribus graviter audierunt, et oculos suos compresserunt, ne forte videant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertantur, et sanem eos.
28. Notum ergo sit vobis, quoniam gentibus missum est hoc salutare Dei, et ipsi audient.
29. Et cum hæc dixisset, exierunt ab eo Judæi multam habentes inter se quæstionem.
30. Mansit autem biennio toto in suo conducto, et suscipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum.
31. prædicans regnum Dei, et docens, quæ sunt de Domino Jesu Christo, cum omni fiducia, sine prohibitione.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAPUT I.

1. Paulus servus Jesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei, (*Act.* 13, 2.)
2. quod ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis
3. de filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem,
4. qui prædestinatus est Filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Jesu Christi Domini nostri,
5. per quem accepimus gratiam, et Apostolatum ad obediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine ejus,
6. in quibus estis et vos vocati Jesu Christi:
7. omnibus, qui sunt Romæ, dilectis Dei, vocatis sanctis: Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.
8. Primum quidem gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in universo mundo.
9. Testis enim mihi est Deus, cui servio in Spiritu meo in Evangelio

Filii ejus, quod sine intermissione memoriam vestri facio
10. semper in orationibus meis: obsecrans, si quomodo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos.
11. Desidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis ad confirmandos vos:
12. id est, simul consolari in vobis per eam, quæ invicem est, fidem vestram atque meam.
13. Nolo autem vos ignorare, fratres, quia sæpe proposui venire ad vos (et prohibitus sum usque adhuc), ut aliquem fructum habeam et in vobis, sicut et in ceteris gentibus.
14. Græcis ac Barbaris, sapientibus et insipientibus debitor sum,
15. ita (quod in me) promtum est et vobis, qui Romæ estis, evangelizare.
16. Non enim erubesco Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Judæo primum, et Græco.
17. Justitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem, sicut scriptum est: Justus autem ex fide vivit. (*Habac.* 2, 4. *Gal.* 3, 11. *Hebr.* 10, 38.)
18. Revelatur enim ira Dei de cœlo super omnem impietatem, et injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent,
19. quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit.
20. Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur; sempiterna quoque ejus virtus et divinitas, ita ut sint inexcusabiles.
21. Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis; et obscuratum est insipiens cor eorum; (*Eph.* 4, 17.)
22. dicentes enim, se esse sapientes, stulti facti sunt.
23. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et volucrum, et quadrupedum et serpentium. (*Psal.* 105, 20. *Jer.* 11, 10.)
24. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis, (*Gal.* 5, 19. *Eph.* 4, 19.)
25. qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium; et coluerunt, et servierunt creaturæ potius, quam Creatori, qui est benedictus in sæcula. Amen.
26. Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ. Nam feminæ eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum, qui est contra naturam.
27. Similiter autem et masculi, relicto naturali usu feminæ, exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, et mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes.
28. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quæ non conveniunt,
29. repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones,
30. detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes,
31. insipientes, incompositos, sine affectione, absque fœdere, sine misericordia.
32. Qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt, quoniam, qui talia agunt, digni sunt morte, et non solum, qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

CAPUT II.

1. Propter quod inexcusabilis es, o homo omnis, qui judicas. In quo enim judicas alterum, teipsum condemnas; eadem enim agis, quæ judicas. (*Mat.* 7, 2.)
2. Scimus enim, quoniam judicium Dei est secundum veritatem in eos, qui talia agunt.

3. Existimas autem hoc, o homo, qui judicas eos, qui talia agunt, et facis ea, quia tu effugies judicium Dei?

4. An divitias bonitatis ejus, et patientiæ et longanimitatis contemnis? ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?

5. Secundum autem duritiam tuam et impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, et revelationis justi judicii Dei,

6. qui reddet unicuique secundum opera ejus: (*Mat.* 16, 27.)

7. iis quidem, qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptionem quærunt, vitam æternam;

8. iis autem, qui sunt ex contentione, et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio.

9. Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum, Judæi primum et Græci;

10. gloria autem, et honor et pax omni operanti bonum, Judæo primum, et Græco;

11. non enim est acceptio personarum apud Deum. (*Act.* 10, 34.)

12. Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt, et quicumque in lege peccaverunt, per legem judicabuntur;

13. non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. (*Mat.* 7, 21. *Jac.* 1, 22.)

14. Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex;

15. qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus,

16. in die, cum judicabit Deus occulta hominum, secundum Evangelium meum per Jesum Christum. (*Joan.* 5, 22.)

17. Si autem tu Judæus cognominaris, et requiescis in lege, et gloriaris in Deo,

18. et nosti voluntatem ejus, et probas utiliora, instructus per legem,

19. confidis teipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum, qui in tenebris sunt,

20. eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ et veritatis in lege.

21. Qui ergo alium doces, teipsum non doces; qui prædicas non furandum, furaris;

22. qui dicis non mœchandum, mœcharis; qui abominaris idola, sacrilegium facis;

23. qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras.

24. (Nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes, sicut scriptum est.) (*Isai.* 52, 5. *Ezech.* 36, 20.)

25. Circumcisio quidem prodest, si legem observes; si autem prævaricator legis sis, circumcisio tua præputium facta est.

26. Si igitur præputium justitias legis custodiat: nonne præputium illius in circumcisionem reputabitur?

27. et judicabit id, quod ex natura est præputium, legem consummans, te, qui per litteram et circumcisionem prævaricator legis es?

28. Non enim, qui in manifesto, Judæus est, neque quæ in manifesto, in carne, est circumcisio;

29. sed qui in abscondito, Judæus est, et circumcisio cordis in spiritu, non littera; cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

CAPUT III.

1. Quid ergo amplius Judæo est? aut quæ utilitas circumcisionis?

2. Multum per omnem modum. Primum quidem, quia credita sunt illis eloquia Dei. (*Infr.* 9, 4.)

3. Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Numquid incredulitas illorum fidem Dei evacuabit? Absit. (II. *Tim.* 2, 13.)

4. Est autem Deus verax; omnis autem homo mendax, sicut scriptum est: Ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas, cum judicaris. (*Joan.* 3, 33. *Psal.* 115, 11. *Psal.* 50, 6.)

5. Si autem iniquitas nostra justitiam Dei commendat, quid dicemus? Numquid iniquus est Deus, qui infertiram? (secundum hominem dico.)
6. Absit; alioquin quomodo judicabit Deus hunc mundum?
7. Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit in gloriam ipsius: quid adhuc et ego tamquam peccator judicor?
8. et non (sicut blasphemamur, et sicut ajunt quidam nos dicere) faciamus mala, ut veniant bona; quorum damnatio justa est.
9. Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquam. Causati enim sumus Judæos et Græcos omnes sub peccato esse, (*Gal.* 3, 22.)
10. sicut scriptum est: Quia non est justus quisquam, (*Psal.* 13, 3.)
11. non est intelligens, non est requirens Deum.
12. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt; non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum.
13. Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant; venenum aspidum sub labiis eorum, (*Psal.* 5, 11. — *Psal.* 139, 4.)
14. quorum os maledictione et amaritudine plenum est; (*Psal.* 9, b 7.)
15. veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem; (*Prov.* 1, 16. *Isai.* 59, 7.)
16. contritio et infelicitas in viis eorum; (*Isai.* 59, 8.)
17. et viam pacis non cognoverunt;
18. non est timor Dei ante oculos eorum. (*Psal.* 35, 2.)
19. Scimus autem, quoniam quæcumque lex loquitur, iis, qui in lege sunt, loquitur, ut omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus Deo,
20. quia ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati. (*Gal.* 2, 16.)
21. Nunc autem sine lege justitia Dei manifestata est; testificata a lege et Prophetis.
22. Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi in omnes, et super omnes, qui credunt in eum, non enim est distinctio;
23. omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei.
24. Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemtionem, quæ est in Christo Jesu,
25. quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum
26. in sustentatione Dei, ad ostensionem justitiæ ejus in hoc tempore, ut sit ipse justus, et justificans eum, qui est ex fide Jesu Christi.
27. Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non; sed per legem fidei.
28. Arbitramur enim justificari hominem per fidem sine operibus legis.
29. An Judæorum Deus tantum? nonne et gentium? Immo et gentium;
30. quoniam quidem unus est Deus, qui justificat circumcisionem ex fide, et præputium per fidem.
31. Legem ergo destruimus per fidem? Absit; sed legem statuimus. (*Mat.* 5, 17.)

CAPUT IV.

1. Quid ergo dicemus invenisse Abraham patrem nostrum secundum carnem?
2. Si enim Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum.
3. Quid enim dicit Scriptura? Credidit Abraham Deo; et reputatum est illi ad justitiam. (*Gen.* 15, 6. *Gal.* 3, 6. *Jac.* 2, 23.)
4. Ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.
5. Ei vero, qui non operatur, credenti autem in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam secundum propositum gratiæ Dei.
6. Sicut et David dicit beatitudi-

nem hominis, cui Deus accepto fert justitiam sine operibus:

7. Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. (*Psal.* 31, 1.)

8. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.

9. Beatitudo ergo hæc in circumcisione tantum manet, an etiam in præputio? Dicimus enim, quia reputata est Abrahæ fides ad justitiam.

10. Quomodo ergo reputata est? in circumcisione, an in præputio? Non in circumsione, sed in præputio.

11. Et signum accepit circumcisionis, signaculum justitiæ fidei, quæ est in præputio, ut sit pater omnium credentium per præputium, ut reputetur et illis ad justitiam; (*Gen.* 17, 10.)

12. et sit pater circumcisionis non iis tantum, qui sunt ex circumcisione, sed et iis, qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præputio patris nostri Abrahæ.

13. Non enim per legem promissio Abrahæ, aut semini ejus, ut heres esset mundi; sed per justitiam fidei. (*Gal.* 3, 18. *Hebr.* 11, 9.)

14. Si enim, qui ex lege, heredes sunt; exinanita est fides, abolita est promissio.

15. Lex enim iram operatur. Ubi enim non est lex: nec prævaricatio.

16. Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei, qui ex lege est solum, sed et ei, qui ex fide est Abrahæ, qui pater est omnium nostrum

17. (sicut scriptum est: Quia patrem multarum gentium posui te) ante Deum, cui credidit, qui vivificat mortuos, et vocat ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt; (*Gen.* 17, 4.)

18. qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum. (*Gen.* 15, 5.)

19. Et non infirmatus est fide, nec consideravit corpus suum emortuum, cum jam fere centum esset annorum, et emortuam vulvam Saræ;

20. in repromissione etiam Dei non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo,

21. plenissime sciens, quia quæcumque promisit, potens est et facere.

22. Ideo et reputatum est illi ad justitiam.

23. Non est autem scriptum tantum propter ipsum, quia reputatum est illi ad justitiam;

24. sed et propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui suscitavit Jesum Christum Dominum nostrum a mortuis,

25. qui traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram.

CAPUT V.

1. Justificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum,

2. per quem et habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, et gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. (*Eph.* 2, 18.)

3. Non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur; (*Jac.* 1, 3.)

4. patientia autem probationem, probatio vero spem;

5. spes autem non confundit, quia caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

6. Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus secundum tempus, pro impiis mortuus est. (*Hebr.* 9, 14. I. *Petr.* 3, 18.)

7. Vix enim pro justo quis moritur, nam pro bono forsitan quis audeat mori.

8. Commendat autem caritatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus,

9. Christus pro nobis mortuus est; multo igitur magis nunc, justificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum.

10. Si enim, cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mor-

tem Filii ejus; multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius.

11. Non solum autem, sed et gloriamur in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

12. Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt,

13. usque ad legem enim peccatum erat in mundo; peccatum autem non imputabatur, cum lex non esset.

14. Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri.

15. Sed non sicut delictum, ita et donum; si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit.

16. Et non sicut per unum peccatum, ita et donum, nam judicium quidem ex uno in condemnationem; gratia autem ex multis delictis in justificationem.

17. Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abundantiam gratiæ, et donationis et justitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jesum Christum.

18. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic et per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ.

19. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obeditionem, justi constituentur multi. (*Phil.* 2, 8.)

20. Lex autem subintravit, ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, superabundavit gratia,

21. ut, sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per justitiam in vitam æternam, per Jesum Christum Dominum nostrum.

CAPUT VI.

1. Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato, ut gratia abundet?

2. Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? (I. *Petr.* 2, 24.)

3. An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus?

4. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut, quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus. (*Gal.* 3, 27. *Col.* 2, 12. *Eph.* 4, 23. *Hebr.* 12, 1. I. *Petr.* 2, 1. — 4, 2.)

5. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus.

6. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, et ultra non serviamus peccato.

7. Qui enim mortuus est, justificatus est a peccato.

8. Si autem mortui sumus cum Christo, credimus, quia simul etiam vivemus cum Christo;

9. scientes, quod Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.

10. Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel; quod autem vivit, vivit Deo.

11. Ita et vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo, in Christo Jesu Domino nostro.

12. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus.

13. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viventes, et membra vestra arma justitiæ Deo.

14. Peccatum enim vobis non dominabitur; non enim sub lege estis, sed sub gratia.

15. Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia. Absit.

16. Nescitis, quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum,

servi estis ejus, cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad justitiam? (*Joan.* 8, 34. II. *Petr.* 2, 19.)

17. Gratias autem Deo, quod fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in quam traditi estis.

18. Liberati autem a peccato, servi facti estis justitiæ.

19. Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ, sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem.

20. Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ.

21. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est.

22. Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam.

23. Stipendia enim peccati: Mors; gratia autem Dei: Vita æterna, in Christo Jesu Domino nostro.

CAPUT VII.

1. An ignoratis, fratres (scientibus enim legem loquor), quia lex in homine dominatur, quanto tempore vivit?

2. Nam quæ sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi; si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est a lege viri. (I. *Cor.* 7, 39.)

3. Igitur, vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro; si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est a lege viri, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro.

4. Itaque, fratres mei, et vos mortificati estis legi per corpus Christi, ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo.

5. Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarent morti:

6. nunc autem soluti sumus a lege mortis, in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus, et non in vetustate litteræ.

7. Quid ergo dicemus? lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi nisi per legem, nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. (*Exod.* 20, 17. *Deut.* 5, 21.)

8. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat.

9. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum, peccatum revixit.

10. Ego autem mortuus sum: et inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem.

11. Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, et per illud occidit.

12. Itaque lex quidem sancta, et mandatum sanctum, et justum, et bonum. (I. *Tim.* 1, 8.)

13. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem, ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum.

14. Scimus enim, quia lex spiritualis est; ego autem carnalis sum venundatus sub peccato.

15. Quod enim operor, non intelligo: non enim, quod volo bonum, hoc ago, sed, quod odi malum, illud facio.

16. Si autem, quod nolo, illud facio, consentio legi, quoniam bona est.

17. Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.

18. Scio enim, quia non habitat in me, hoc est in carne mea bonum. Nam velle, adjacet mihi: perficere autem bonum, non invenio.

19. Non enim, quod volo bonum, hoc facio: sed, quod nolo malum, hoc ago.

20. Si autem, quod nolo, illud facio, jam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum.

21. Invenio igitur legem, volenti

mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet:
22. condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem:
23. video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.
24. Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis hujus?
25. Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi Dei, carne autem, legi peccati.

CAPUT VIII.

1. Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant.
2. Lex enim spiritus vitæ in Christo Jesu liberavit me a lege peccati et mortis.
3. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne, (*Act.* 13, 38. *Hebr.* 9, 15.)
4. ut justificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.
5. Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt; qui vero secundum spiritum sunt, quæ sunt spiritus, sentiunt.
6. Nam prudentia carnis, mors est; prudentia autem spiritus, vita et pax,
7. quoniam sapientia carnis inimica est Deo; legi enim Dei non est subjecta, nec enim potest. (I. *Cor.* 2, 14.)
8. Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt.
9. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.
10. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum; spiritus vero vivit propter justificationem.
11. Quodsi Spiritus ejus, qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis. (*Act.* 3, 15. *Supr.* 4, 24. I. *Cor.* 6, 14.)
12. Ergo, fratres, debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus.
13. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.
14. Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.
15. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater). (II. *Tim.* 1, 7. *Gal.* 4, 5.)
16. Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.
17. Si autem filii, et heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, si tamen compatimur, ut et conglorificemur.
18. Existimo enim, quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.
19. Nam exspectatio creaturæ revelationem filiorum Dei exspectat.
20. Vanitati enim creatura subjecta est non volens, sed propter eum, qui subjecit eam in spe;
21. quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.
22. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, et parturit usque adhuc.
23. Non solum autem illa, sed et nos ipsi primitias spiritus habentes, et ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei exspectantes, redemtionem corporis nostri.
24. Spe enim salvi facti sumus. Spes autem, quæ videtur, non est spes, nam quod videt quis, quid sperat?
25. Si autem, quod non videmus speramus, per patientiam exspectamus.
26. Similiter autem et Spiritus ad-

juvat infirmitatem nostram, nam quid oremus, sicut oportet, nescimus; sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.
27. Qui autem scrutatur corda, scit, quid desideret Spiritus, quia secundum Deum postulat pro sanctis.
28. Scimus autem, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti.
29. Nam quos præscivit et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.
30. Quos autem prædestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et justificavit; quos autem justificavit, illos et glorificavit.
31. Quid ergo dicemus ad hæc? si Deus pro nobis, quis contra nos?
32. Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quo modo non etiam cum illo omnia nobis donavit? *
33. Quis accusabit adversus electos Dei? Deus, qui justificat,
34. quis est, qui condemnet? Christus Jesus, qui mortuus est, immo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. * (*Joan.* 3, 16.)
35. Quis ergo nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? * (*Psal.* 43, 22.)
36. (Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die; æstimati sumus sicut oves occisionis.) *
37. Sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos.
38. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo,
39. neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.

CAPUT IX.

1. Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto,
2. quoniam tristitia mihi magna est, et continuus dolor cordi meo.
3. Optabam enim ego ipse, anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, (*Act.* 9,2. I. *Cor.* 15,9.)
4. qui sunt Israelitæ, quorum adoptio est filiorum, et gloria, et testamentum et legislatio, et obsequium et promissa;
5. quorum patres, et ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.
6. Non autem quod exciderit verbum Dei. Non enim omnes, qui ex Israel sunt, ii sunt Israelitæ,
7. neque qui semen sunt Abrahæ, omnes filii; sed in Isaac vocabitur tibi semen: (*Gen.* 21, 12.)
8. id est, non qui filii carnis, hi filii Dei, sed qui filii sunt promissionis, æstimantur in semine. (*Gal.* 4, 28.)
9. Promissionis enim verbum hoc est: Secundum hoc tempus veniam, et erit Saræ filius. (*Gen.* 18, 10.)
10. Non solum autem illa; sed et Rebecca ex uno concubitu habens, Isaac patris nostri. (*Gen.* 25, 24.)
11. Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali (ut secundum electionem propositum Dei maneret),
12. non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei:
13. Quia major serviet minori, sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esau autem odio habui. (*Gen.* 25, 23. *Mal.* 1, 2.)
14. Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud Deum? Absit.
15. Moysi enim dicit: Miserebor, cujus misereor, et misericordiam præstabo, cujus miserebor. (*Exod.* 33, 19.)
16. Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.
17. Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, et ut annuntietur nomen meum in universa terra. (*Exod.* 9, 16.)

18. Ergo, cujus vult, miseretur, et quem vult, indurat.
19. Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? voluntati enim ejus quis resistit?
20. O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? numquid dicit figmentum ei, qui se finxit: Quid me fecisti sic? (*Sap.* 15, 7. *Isai.* 45, 9.)
21. An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?
22. Quod si Deus volens ostendere iram, et notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia, vasa iræ, apta in interitum,
23. ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam.
24. Quos et vocavit nos non solum ex Judæis, sed etiam ex gentibus,
25. sicut in Osee dicit: Vocabo non plebem meam, plebem meam: et non dilectam, dilectam: et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. (*Ose.* 2, 24. I. *Petr.* 2, 10.)
26. Et erit: In loco, ubi dictum est eis: Non plebs mea vos; ibi vocabuntur filii Dei vivi. (*Ose.* 1, 10.)
27. Isaias autem clamat pro Israel: Si fuerit numerus filiorum Israel tamquam arena maris, reliquiæ salvæ fient. (*Isai.* 10, 22.)
28. Verbum enim consummans, et abbrevians in æquitate, quia verbum breviatum faciet Dominus super terram.
29. Et sicut prædixit Isaias: Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus, et sicut Gomorrha similes fuissemus. (*Isai.* 1, 9.)
30. Quid ergo dicemus? Quod gentes, quæ non sectabantur justitiam, apprehenderunt justitiam: justitiam autem, quæ ex fide est.
31. Israel vero sectando legem justitiæ, in legem justitiæ non pervenit.
32. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus; offenderunt enim in lapidem offensionis,
33. sicut scriptum est: Ecce pono in Sion lapidem offensionis, et petram scandali; et omnis, qui credit in eum, non confundetur. (*Isai.* 8, 14. I. *Petr.* 2, 7.)

CAPUT X.

1. Fratres, voluntas quidem cordis mei, et obsecratio ad Deum, fit pro illis in salutem.
2. Testimonium enim perhibeo illis, quod æmulationem Dei habent, sed non secundum scientiam.
3. Ignorantes enim justitiam Dei, et suam quærentes statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti.
4. Finis enim legis, Christus, ad justitiam omni credenti.
5. Moyses enim scripsit, quoniam justitiam, quæ ex lege est, qui fecerit homo, vivet in ea. (*Lev.* 18, 5. *Ezech.* 20, 11.)
6. Quæ autem ex fide est justitia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet in cœlum? id est, Christum deducere. (*Deut.* 30, 12.)
7. Aut quis ascendet in abyssum? hoc est, Christum a mortuis revocare.
8. Sed quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ore tuo, et in corde tuo, hoc est, verbum fidei, quod prædicamus. (*Deut.* 30, 14.)
9. Quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, et in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris.
10. Corde enim creditur ad justitiam; ore autem confessio fit ad salutem.
11. Dicit enim Scriptura: Omnis, qui credit in illum, non confundetur. (*Isai.* 28, 16.)
12. Non enim est distinctio Judæi et Græci; nam idem Dominus omnium, dives in omnes, qui invocant illum.
13. Omnis enim, quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit. (*Joel* 2, 32. *Act.* 2, 21.)
14. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?
15. Quomodo vero prædicabunt,

nisi mittantur? sicut scriptum est: Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona! (*Isai.* 52, 7. *Nah.* 1, 15.)

16. Sed non omnes obediunt Evangelio; Isaias enim dicit: Domine, quis credidit auditui nostro? (*Isai.* 53, 1. *Joan.* 12, 38.)

17. Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.

18. Sed dico: Numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum. (*Psal.* 18, 5.)

19. Sed dico: Numquid Israel non cognovit? Primus Moyses dicit: Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem: in gentem insipientem, in iram vos mittam. (*Deut.* 32, 21.)

20. Isaias autem audet, et dicit: Inventus sum a non quærentibus me: palam apparui iis, qui me non interrogabant. (*Isai.* 65, 1.)

21. Ad Israel autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem et contradicentem.

CAPUT XI.

1. Dico ergo: Numquid Deus repulit populum suum? Absit. Nam et ego Israelita sum ex semine Abraham, de tribu Benjamin:

2. non repulit Deus plebem suam, quam præscivit. An nescitis, in Elia quid dicit Scriptura, quemadmodum interpellat Deum adversum Israel?

3. Domine, Prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt; et ego relictus sum solus, et quærunt animam meam. (III. *Reg.* 19, 10. et 18.)

4. Sed quid dicit illi divinum responsum? Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal.

5. Sic ergo et in hoc tempore reliquiæ secundum electionem gratiæ salvæ factæ sunt.

6. Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia.

7. Quid ergo? quod quærebat Israel, hoc non est consecutus; electio autem consecuta est, ceteri vero excæcati sunt,

8. sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum compunctionis: oculos, ut non videant, et aures, ut non audiant, usque in hodiernum diem. (*Isai.* 6, 9.—29, 10. *Mat.* 13, 14.)

9. Et David dicit: Fiat mensa eorum in laqueum et in captionem, et in scandalum et in retributionem illis. (*Psal.* 68, 23.)

10. Obscurentur oculi eorum, ne videant, et dorsum eorum semper incurva.

11. Dico ergo: Numquid sic offenderunt, ut caderent. Absit. Sed illorum delicto, salus est gentibus, ut illos æmulentur.

12. Quod si delictum illorum divitiæ sunt mundi, et diminutio eorum divitiæ gentium: quanto magis plenitudo eorum?

13. Vobis enim dico gentibus: Quamdiu quidem ego sum gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo, (*Act.* 9, 15. *Gal.* 2, 7.)

14. si quomodo ad æmulandum provocem carnem meam, et salvos faciam aliquos ex illis.

15. Si enim amissio eorum, reconciliatio est mundi: quæ assumtio, nisi vita ex mortuis?

16. Quod si delibatio sancta est, et massa: et si radix sancta, et rami.

17. Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, et socius radicis et pinguedinis olivæ factus es,

18. noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te.

19. Dices ergo. Fracti sunt rami, ut ego inserar.

20. Bene; propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time.

21. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat.

22. Vide ergo bonitatem, et severitatem Dei: in eos quidem, qui ceci-

derunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate: alioquin et tu excideris.
23. Sed et illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur; potens est enim Deus iterum inserere illos.
24. Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, et contra naturam insertus es in bonam olivam: quanto magis ii, qui secundum naturam, inserentur suæ olivæ?
25. Nolo enim vos ignorare, fratres, mysterium hoc (ut non sitis vobisipsis sapientes), quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret,
26. et sic omnis Israel salvus fieret, sicut scriptum est: Veniet ex Sion, qui eripiat, et avertat impietatem a Jacob. (*Isai.* 59, 20.)
27. Et hoc illis a me testamentum, cum abstulero peccata eorum.
28. Secundum Evangelium quidem, inimici propter vos: secundum electionem autem, carissimi propter patres.
29. Sine pœnitentia enim sunt dona et vocatio Dei.
30. Sicut enim aliquando et vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter incredulitatem illorum,
31. ita et isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut et ipsi misericordiam consequantur.
32. Conclusit enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur.
33. O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei: quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus!
34. Quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit? (*Sap.* 9, 13. *Isai.* 40, 13. 1. *Cor.* 2, 16.)
35. Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? (*Job* 41, 3.)
36. Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia: ipsi gloria in sæcula. Amen.

CAPUT XII.

1. Obsecro itaque vos, fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. (*Phil.* 4, 18.)
2. Et nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis, quæ sit voluntas Dei bona, et beneplacens et perfecta. (*Ephes.* 5, 17. I. *Thess.* 4, 3.)
3. Dico enim per gratiam, quæ data est mihi, omnibus, qui sunt inter vos: non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, et unicuique, sicut Deus divisit mensuram fidei. (I. *Cor.* 12, 11. *Eph.* 4, 7.)
4. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent:
5. ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem, alter alterius, membra.
6. Habentes autem donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes: sive prophetiam secundum rationem fidei,
7. sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina,
8. qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate.
9. Dilectio sine æmulatione: odientes malum, adhærentes bono; (*Amos* 5, 15.)
10. caritate fraternitatis invicem diligentes; honore invicem prævenientes; (*Eph.* 4, 3. I. *Petr.* 2, 17.)
11. sollicitudine non pigri; spiritu ferventes; Domino servientes;
12. spe gaudentes; in tribulatione patientes; orationi instantes;
13. neccessitatibus sanctorum communicantes; hospitalitatem sectantes. (*Hebr.* 13, 2. 1. *Petr.* 4, 9.)
14. Benedicite persequentibus vos: benedicite, et nolite maledicere. (*Mat.* 5, 44.)
15. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus;
16. idipsum invicem sentientes; non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos;
17. nulli malum pro malo reddentes; providentes bona non tantum

coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus; (II. *Cor.* 8, 21.)

18. si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes; (*Hebr.* 12, 14.)

19. non vosmetipsos defendentes, carissimi; sed date locum iræ, scriptum est enim: Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus. (*Eccli.* 28, 1. *Mat.* 5, 39. *Deut.* 32, 35. *Hebr.* 10, 30.)

20. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus. (*Prov.* 25, 21.)

21. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.

CAPUT XIII.

1. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas nisi a Deo; quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt. (*Sap.* 6, 4. I. *Petr.* 2, 13.)

2. Itaque, qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt;

3. nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? bonum fac, et habebis laudem ex illa:

4. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time; non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui malum agit.

5. Ideo necessitate subditi estote non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.

6. Ideo enim et tributa præstatis; ministri enim Dei sunt in hoc ipsum servientes.

7. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem. (*Mat.* 22, 21.)

8. Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis; qui enim diligit proximum, legem implevit.

9. Nam: Non adulterabis; non occides; non furaberis; non falsum testimonium dices; non concupisces; et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. (*Exod.* 20, 14. *Lev.* 19, 18. *Mat.* 22, 39. *Gal.* 5, 14. *Jac.* 2, 8.)

10. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio.

11. Et hoc scientes tempus, quia hora est jam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus.

12. Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis.

13. Sicut in die honeste ambulemus, non in comessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et impudicitiis, non in contentione et æmulatione: (*Luc.* 21, 34.)

14. sed induamini Dominum Jesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis. (*Gal.* 5, 16. I. *Petr.* 2, 11.)

CAPUT XIV.

1. Infirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogitationum.

2. Alius enim credit, se manducare omnia; qui autem infirmus est, olus manducet.

3. Is, qui manducat, non manducantem non spernat; et qui non manducat, manducantem non judicet; Deus enim illum assumsit.

4. Tu quis es, qui judicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit; stabit autem, potens est enim Deus statuere illum. (*Jac.* 4, 13.)

5. Nam alius judicat diem inter diem; alius autem judicat omnem diem; unusquisque in suo sensu abundet.

6. Qui sapit diem, Domino sapit; et qui manducat, Domino manducat, gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, et gratias agit Deo.

7. Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur.

8. Sive enim vivimus, Domino vivimus; sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus.

9. In hoc enim Christus mortuus est, et resurrexit, ut et mortuorum et vivorum dominetur.

10. Tu autem, quid judicas fratrem tuum? aut tu, quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. (II. *Cor.* 5, 10.)

11. Scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, et omnis lingua confitebitur Deo. (*Isai.* 45, 24. *Phil.* 2, 10.)

12. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo.

13. Non ergo amplius invicem judicemus: sed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum.

14. Scio et confido in Domino Jesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei, qui existimat quid commune esse, illi commune est.

15. Si enim propter cibum frater tuus contristatur, jam non secundum caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. (I. *Cor.* 8, 11.)

16. Non ergo blasphemetur bonum nostrum.

17. Non est enim regnum Dei esca et potus; sed justitia et pax, et gaudium in Spiritu sancto;

18. qui enim in hoc servit Christo, placet Deo, et probatus est hominibus.

19. Itaque, quæ pacis sunt, sectemur, et quæ ædificationis sunt, in invicem custodiamus.

20. Noli propter escam destruere opus Dei: omnia quidem sunt munda, sed malum est homini, qui per offendiculum manducat. (*Tit.* 1, 15.)

21. Bonum est non manducare carnem, et non bibere vinum, neque, in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. (I. *Cor.* 8, 13.)

22. Tu fidem habes? penes temetipsum habe coram Deo. Beatus, qui non judicat semetipsum in eo, quod probat.

23. Qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est; quia non ex fide. Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est.

CAPUT XV.

1. Debemus autem, nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, et non nobis placere.

2. Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem.

3. Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est: Improperia improperantium tibi ceciderunt super me. (*Psal.* 68, 10.)

4. Quæcumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus.

5. Deus autem patientiæ et solatii det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum Jesum Christum, (I. *Cor.* 1, 10.)

6. ut unanimes uno ore honorificetis Deum et patrem Domini nostri Jesu Christi.

7. Propter quod suscipite invicem, sicut et Christus suscepit vos in honorem Dei.

8. Dico enim Christum Jesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum;

9. gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in gentibus, Domine, et nomini tuo cantabo. (II. *Reg.* 22, 50. *Psal.* 17, 50.)

10. Et iterum dicit: Lætamini, gentes, cum plebe ejus. (*Psal.* 66, 5.)

11. Et iterum: Laudate, omnes gentes, Dominum, et magnificate eum, omnes populi. (*Psal.* 116, 1.)

12. Et rursus Isaias ait: Erit radix Jesse, et qui exsurget regere gentes, in eum gentes sperabunt. (*Isai.* 11, 10.)

13. Deus autem spei repleat vos omni gaudio et pace in credendo, ut abundetis in spe et virtute Spiritus sancti.

14. Certus sum autem, fratres mei, et ego ipse de vobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere.

15. Audacius autem scripsi vobis, fratres, ex parte, tamquam in memoriam vos reducens, propter gratiam, quæ data est mihi a Deo,
16. ut sim minister Christi Jesu in gentibus: sanctificans Evangelium Dei, ut fiat oblatio gentium accepta et sanctificata in Spiritu sancto.
17. Habeo igitur gloriam in Christo Jesu ad Deum.
18. Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus in obedientiam gentium, verbo et factis:
19. in virtute signorum et prodigiorum, in virtute Spiritus sancti, ita ut ab Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum repleverim Evangelium Christi.
20. Sic autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem; sed sicut scriptum est:
21. Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt; et qui non audierunt, intelligent. (*Isai.* 52, 15.)
22. Propter quod et impediebar plurimum venire ad vos, et prohibitus sum usque adhuc.
23. Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis jam præcedentibus annis,
24. cum in Hispaniam proficisci cœpero, spero, quod præteriens videam vos, et a vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fruitus fuero.
25. Nunc igitur proficiscar in Jerusalem ministrare sanctis.
26. Probaverunt enim Macedonia et Achaja collationem aliquam facere in pauperes sanctorum, qui sunt in Jerusalem.
27. Placuit enim eis: et debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles, debent et in carnalibus ministrare illis. (I. *Cor.* 9, 11.)
28. Hoc igitur cum consummavero, et assignavero eis fructum hunc, per vos proficiscar in Hispaniam.
29. Scio autem, quoniam, veniens ad vos, in abundantia benedictionis Evangelii Christi veniam.
30. Obsecro ergo vos, fratres, per Dominum nostrum Jesum Christum, et per caritatem sancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum,
31. ut liberer ab infidelibus, qui sunt in Judæa, et obsequii mei oblatio accepta fiat in Jerusalem sanctis,
32. ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, et refrigerer vobiscum.
33. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

CAPUT XVI.

1. Commendo autem vobis Phœben sororem nostram, quæ est in ministerio Ecclesiæ, quæ est in Cenchris,
2. ut eam suscipiatis in Domino digne sanctis, et assistatis ei in quocumque negotio vestri indiguerit; etenim ipsa quoque astitit multis, et mihi ipsi.
3. Salutate Priscam et Aquilam, adjutores meos in Christo Jesu (*Act.* 18, 2.)
4. (qui pro anima mea suas cervices supposuerunt, quibus non solus ego gratias ago, sed et cunctæ ecclesiæ gentium),
5. et domesticam ecclesiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi, qui est primitivus Asiæ in Christo.
6. Salutate Mariam, quæ multum laboravit in vobis.
7. Salutate Andronicum et Juniam, cognatos et concaptivos meos, qui sunt nobiles in Apostolis, qui et ante me fuerunt in Christo.
8. Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in Domino.
9. Salutate Urbanum adjutorem nostrum in Christo Jesu, et Stachyn dilectum meum.
10. Salutate Apellen probum in Christo.
11. Salutate eos, qui sunt ex Aristoboli domo. Satutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos, qui

sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Domino.

12. Salutate Tryphænam et Tryphosam, quæ laborant in Domino. Salutate Persidem carissimam, quæ multum laboravit in Domino.

13. Salutate Rufum electum in Domino, et matrem ejus et meam. (*Marc.* 15, 21.)

14. Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen, et qui cum eis sunt, fratres.

15. Salutate Philologum et Juliam, Nereum et sororem ejus, et Olympiadem, et omnes, qui cum eis sunt, sanctos.

16. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes ecclesiæ Christi.

17. Rogo autem vos fratres, ut observetis eos, qui dissensiones et offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt: et declinate ab illis. (II. *Thess.* 3, 14.)

18. Hujuscemodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri; et per dulces sermones et benedictiones seducunt corda innocentium.

19. Vestra enim obedientia in omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono, et simplices in malo.

20. Deus autem pacis conterat satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum.

21. Salutat vos Timotheus adjutor meus, et Lucius, et Jason et Sosipater cognati mei. (*Act.* 16, 1.)

22. Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam in Domino.

23. Salutat vos Cajus hospes meus, et universa ecclesia. Salutat vos Erastus arcarius civitatis, et Quartus, frater.

24. Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

25. Ei autem, qui potens est vos confirmare juxta Evangelium meum et prædicationem Jesu Christi, secundum revelationem mysterii temporibus æternis taciti,

26. (quod nunc patefactum est per scripturas Prophetarum secundum præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei), in cunctis gentibus cogniti,

27. soli sapienti Deo, per Jesum Christum, cui honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS PRIMA.

CAPUT I.

1. Paulus vocatus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Sosthenes frater,

2. ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Jesu, vocatis sanctis, cum omnibus, qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi, in omni loco ipsorum et nostro.

3. Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo.

4. Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Jesu,

5. quod in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, et in omni scientia;

6. sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis,

7. ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, exspectantibus revelationem Domini nostri Jesu Christi,

8. qui et confirmabit vos usque in finem, sine crimine in die adventus Domini nostri Jesu Christi.

9. Fidelis Deus, per quem vocati

estis in societatem Filii ejus, Jesu Christi Domini nostri. (I. *Thess.* 5, 24.)

10. Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu et in eadem sententia.

11. Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab iis, qui sunt Chloes, quia contentiones sunt inter vos.

12. Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli: ego autem Apollo: ego vero Cephæ: ego autem Christi. (*Act.* 18, 24.)

13. Divisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?

14. Gratias ago Deo, quod neminem vestrum baptizavi, nisi Crispum et Cajum, (*Act.* 18, 8.)

15. ne quis dicat, quod in nomine meo baptizati estis.

16. Baptizavi autem et Stephanæ domum: ceterum nescio, si quem alium baptizaverim.

17. Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare; non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi. (*Infr.* 2, 1. II. *Petr.* 1, 16.)

18. Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est, iis autem, qui salvi fiunt, id est nobis, Dei virtus est. (*Rom.* 1, 16.)

19. Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo. (*Isai.* 29, 14.)

20. Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor hujus sæculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi? (*Isai.* 33, 18.)

21. Nam, quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes.

22. Quoniam et Judæi signa petunt, et Græci sapientiam quærunt:

23. nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam,

24. ipsis autem vocatis Judæis atque Græcis Christum Dei virtutem et Dei sapientiam,

25. quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.

26. Videte enim vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles:

27. sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes; et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia;

28. et ignobilia mundi, et contemtibilia elegit Deus, et ea, quæ non sunt, ut ea, quæ sunt destrueret;

29. ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus.

30. Ex ipso autem vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia a Deo et justitia, et sanctificatio et redemtio, (*Jer.* 23, 5.)

31. ut quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino glorietur. (*Jer.* 9, 23. II. *Cor.* 10, 17.)

CAPUT II.

1. Et ego, cum venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate sermonis aut sapientiæ, annuntians vobis testimonium Christi. (*Supr.* 1, 17.)

2. Non enim judicavi, me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum.

3. Et ego in infirmitate, et timore et tremore multo fui apud vos, (*Act.* 18, 1.)

4. et sermo meus et prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus et virtutis, (II. *Petr.* 1, 16.)

5. ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.

6. Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam vero non hujus sæculi, neque principum hujus sæculi, qui destruuntur,

7. sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam

prædestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram,

8. quam nemo principum hujus sæculi cognovit; si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.

9. Sed sicut scriptum est: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum; (*Isai.* 64, 4.)

10. nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum: Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei.

11. Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita et quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei.

12. Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quæ a Deo donata sunt nobis:

13. quæ et loquimur non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes. (*Supr.* 1, 17. II. *Petr.* 1, 16.)

14. Animalis autem homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei; stultitia enim est illi, et non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur.

15. Spiritualis autem judicat omnia; et ipse a nemine judicatur.

16. Quis enim cognovit sensum Domini, qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus. (*Rom.* 11, 34.)

CAPUT III.

1. Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tamquam parvulis in Christo,

2. lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis, sed nec nunc quidem potestis, adhuc enim carnales estis.

3. Cum enim sit inter vos zelus et contentio: nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis?

4. Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli; alius autem: Ego Apollo; nonne homines estis? Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus?

5. Ministri ejus, cui credidistis, et unicuique, sicut Dominus dedit.

6. Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit.

7. Itaque neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.

8. Qui autem plantat, et qui rigat, unum sunt. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. (*Psal.* 61, 13. *Mat.* 16, 27. *Rom.* 2, 6. *Gal.* 6, 5.)

9. Dei enim sumus adjutores: Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis.

10. Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superædificat. Unusquisque autem videat, quomodo superædificet.

11. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus.

12. Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam:

13. uniuscujusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur, et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit.

14. Si cujus opus manserit, quod superædificavit, mercedem accipiet.

15. Si cujus opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit: sic tamen quasi per ignem.

16. Nescitis, quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis?

17. Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. (*Infr.* 6, 19.)

18. Nemo se seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens.

19. Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum. Scriptum est enim: Comprehendam sapientes in astutia eorum. (*Job* 5, 13.)

20. Et iterum: Dominus novit cogitationes sapientium, quoniam vanæ sunt. (*Psal.* 93, 11.)

21. Nemo itaque glorietur in hominibus.
22. Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura: omnia enim vestra sunt:
23. vos autem Christi: Christus autem Dei.

CAPUT IV.

1. Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. (II. *Cor.* 6, 4.)
2. Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.
3. Mihi autem pro minimo est, ut a vobis judicer, aut ab humano die; sed neque meipsum judico.
4. Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum; qui autem judicat me, Dominus est.
5. Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium; et tunc laus erit unicuique a Deo.
6. Hæc autem, fratres, transfiguravi in me et Apollo, propter vos, ut in nobis discatis, ne, supra quam scriptum est, unus adversus alterum infletur pro alio.
7. Quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?
8. Jam saturati estis, jam divites facti estis: sine nobis regnatis: et utinam regnetis, ut et nos vobiscum regnemus.
9. Puto enim, quod Deus nos Apostolos novissimos ostendit, tamquam morti destinatos, quia spectaculum facti sumus mundo, et Angelis et hominibus.
10. Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo: nos infirmi: vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles.
11. Usque in hanc horam et esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et colaphis cædimur, et instabiles sumus,
12. et laboramus operantes manibus nostris: maledicimur, et benedicimus: persecutionem patimur, et sustinemus: (*Act.* 20, 34. I. *Thess.* 2, 9.)
13. blasphemamur, et obsecramus: tamquam purgamenta hujus mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc.
14. Non ut confundam vos, hæc scribo, sed ut filios meos carissimos moneo.
15. Nam si decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui.
16. Rogo ergo vos: Imitatores mei estote, sicut et ego Christi.
17. Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus carissimus, et fidelis in Domino, qui vos commonefaciet vias meas, quæ sunt in Christo Jesu: sicut ubique in omni ecclesia doceo.
18. Tamquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam.
19. Veniam autem ad vos cito, si Dominus voluerit; et cognoscam non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem.
20. Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute.
21. Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in caritate, et spiritu mansuetudinis?

CAPUT V.

1. Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. (*Lev.* 18, 7.)
2. Et vos inflati estis, et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit.
3. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens eum, qui sic operatus est: (*Col.* 2, 5.)
4. In nomine Domini nostri Jesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu cum virtute Domini nostri Jesu,
5. tradere hujusmodi satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.

6. Non est bona gloriatio vestra. Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? (*Gal.* 5, 9.)
7. Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.
8. Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ et nequitiæ, sed in azymis sinceritatis et veritatis.
9. Scripsi vobis in epistola: Ne commisceamini fornicariis;
10. non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis servientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiisse.
11. Nunc autem scripsi vobis, non commisceri, si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum ejusmodi nec cibum sumere.
12. Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, judicare? Nonne de iis, qui intus sunt, vos judicatis?
13. nam eos, qui foris sunt, Deus judicabit. Auferte malum ex vobis ipsis.

CAPUT VI.

1. Audet aliquis vestrum, habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos, et non apud sanctos?
2. An nescitis, quoniam sancti de hoc mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis, qui de minimis judicetis?
3. Nescitis, quoniam Angelos judicabimus? quanto magis sæcularia?
4. Sæcularia igitur judicia si habueritis, contemtibiles, qui sunt in ecclesia, illos constituite ad judicandum.
5. Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit judicare inter fratrem suum?
6. Sed frater cum fratre judicio contendit, et hoc apud infideles?
7. Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? (*Mat.* 5, 39. *Rom.* 12, 17. I. *Thess.* 4, 6.)
8. Sed vos injuriam facitis, et fraudatis: et hoc fratribus.
9. An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri,
10. neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.
11. Et hæc quidam fuistis; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri.
12. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate.
13. Esca ventri, et venter escis; Deus autem et hunc, et has destruet; corpus autem non fornicationi, sed Domino; et Dominus corpori.
14. Deus vero et Dominum suscitavit, et nos suscitabit per virtutem suam.
15. Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit.
16. An nescitis, quoniam, qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una. (*Gen.* 2, 24. *Mat.* 19, 5.)
17. Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est.
18. Fugite fornicationem. Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.
19. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non estis vestri? (*Supr.* 3, 17. II. *Cor.* 6, 16.)
20. Emti enim estis pretio magno. Glorificate, et portate Deum in corpore vestro. (*Infr.* 7, 23.)

CAPUT VII.

1. De quibus autem scripsistis mihi, bonum est homini, mulierem non tangere;

2. propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquæque suum virum habeat.
3. Uxori vir debitum reddat: similiter autem et uxor viro. (I. *Petr.* 3, 7.)
4. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.
5. Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: et iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos satanas propter incontinentiam vestram.
6. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.
7. Volo enim omnes vos esse sicut meipsum; sed unusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic.
8. Dico autem non nuptis, et viduis: Bonum est illis, si sic permaneant, sicut et ego.
9. Quodsi non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quam uri.
10. Is autem, qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere; (*Mat.* 5, 32. *Luc.* 16, 18.)
11. quodsi discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.
12. Nam ceteris ego dico, non Dominus: Si quis frater uxorem habet infidelem, et hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.
13. Et si qua mulier fideles habet virum infidelem, et hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum;
14. sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, et sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt.
15. Quodsi infidelis discedit, discedat; non enim servituti subjectus est frater, aut soror in hujusmodi: in pace autem vocavit nos Deus.
16. Unde enim scis, mulier, si virum salvum facies: aut unde scis, vir, si mulierem salvam facies?
17. nisi unicuique sicut divisit Dominus, unumquemque sicut vocavit Deus, ita ambulet, et sicut in omnibus ecclesiis doceo.
18. Circumcisus aliquis vocatus est? non adducat præputium. In præputio aliquis vocatus est? non circumcidatur.
19. Circumcisio nihil est, et præputium nihil est; sed observatio mandatorum Dei.
20. Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. (*Eph.* 4, 1.)
21. Servus vocatus es? non sit tibi curæ: sed et, si potes fieri liber, magis utere.
22. Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini; similiter, qui liber vocatus est, servus est Christi.
23. Pretio emti estis, nolite fieri servi hominum. (*Supr.* 6, 20. I. *Petr.* 1, 18.)
24 Unusquisque in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum.
25. De virginibus autem præceptum Domini non habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis.
26. Existimo ergo, hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse.
27. Alligatus es uxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem.
28. Si autem acceperis uxorem, non peccasti, et si nupserit virgo, non peccavit; tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi. Ego autem vobis parco.
29. Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve est; reliquum est, ut et qui habent uxores, tamquam non habentes sint:
30. et qui flent, tamquam non flentes: et qui gaudent, tamquam non gaudentes: et qui emunt, tamquam non possidentes:
31. et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur, præterit enim figura hujus mundi.

32. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.
33. Qui autem cum uxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est.
34. Et mulier innupta et virgo cogitat, quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore et spiritu. Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro.
35. Porro hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam, sed ad id, quod honestum est, et quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi.
36. Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit superadulta, et ita oportet fieri: quod vult, faciat; non peccat, si nubat.
37. Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, et hoc judicavit in corde suo, servare virginem suam, bene facit.
38. Igitur et qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit; et qui non jungit, melius facit.
39. Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit; quodsi dormierit vir ejus, liberata est: cui vult, nubat, tantum in Domino. *
40. Beatior autem erit, si sic permanserit secundum meum consilium: puto autem, quod et ego Spiritum Dei habeam. *(*Rom.* 7, 2.)

CAPUT VIII.

1. De iis autem, quæ idolis sacrificantur, scimus, quia omnes scientiam habemus. Scientia inflat, caritas vero ædificat.
2. Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit, quemadmodum oporteat eum scire.
3. Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo.
4. De escis autem, quæ idolis immolantur, scimus, quia nihil est idolum in mundo, et quod nullus est Deus, nisi unus.
5. Nam etsi sunt, qui dicantur dii sive in cœlo, sive in terra (siquidem sunt dii multi et domini multi),
6. nobis tamen unus est Deus, Pater, ex quo omnia, et nos in illum; et unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum.
7. Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia usque nunc idoli, quasi idolothytum manducant, et conscientia ipsorum, cum sit infirma, polluitur.
8. Esca autem nos non commendat Deo. Neque enim, si manducaverimus, abundabimus: neque, si non manducaverimus, deficiemus.
9. Videte autem, ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis.
10. Si enim quis viderit eum, qui habet scientiam, in idolio recumbentem: nonne conscientia ejus, cum sit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta?
11. Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est? (*Rom.* 14, 15.)
12. Sic autem peccantes in fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.
13. Quapropter, si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem. (*Rom.* 14, 21.)

CAPUT IX.

1. Non sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Jesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino?
2. Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino.
3. Mea defensio apud eos, qui me interrogant, hæc est:
4. Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi?
5. Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi sicut et ceteri Apostoli, et fratres Domini, et Cephas?

6. Aut ego solus et Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi?
7. Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, et de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, et de lacte gregis non manducat?
8. Numquid secundum hominem hæc dico? An et lex hæc non dicit?
9. Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est Deo? (*Deut.* 25, 4. I. *Tim.* 5, 18.)
10. An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt: quoniam debet in spe qui arat, arare, et qui triturat, in spe fructus percipiendi.
11. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? (*Rom.* 15, 27.)
12. Si alii potestatis vestræ participes sunt, quare non potius nos? Sed non usi sumus hac potestate; sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi.
13. Nescitis, quoniam, qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: et qui altari deserviunt, cum altari participant? (*Deut.* 18, 1.)
14. Ita et Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.
15. Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi hæc, ut ita fiant in me; bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet.
16. Nam si evangelizavero, non est mihi gloria, necessitas enim mihi incumbit: væ enim mihi est, si non evangelizavero.
17. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo; si autem invitus, dispensatio mihi credita est.
18. Quæ est ergo merces mea? Ut Evangelium prædicans, sine sumtu ponam Evangelium, ut non abutar potestate mea in Evangelio.
19. Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem.
20. Et factus sum Judæis tamquam Judæus, ut Judæos lucrarer;
21. iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem (cum ipse non essem sub lege), ut eos, qui sub lege erant, lucrifacerem; iis, qui sine lege erant, tamquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi), ut lucrifacerem eos, qui sine lege erant.
22. Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.
23. Omnia autem facio propter Evangelium, ut particeps ejus efficiar.
24. Nescitis, quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite, ut comprehendatis.
25. Omnis autem, qui in agōne contendit, ab omnibus se abstinet, et illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam.
26. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans;
27. sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte, cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.

CAPUT X.

1. Nolo enim vos ignorare, fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes mare transierunt, (*Exod.* 13, 21. *Exod.* 14, 22.)
2. et omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari:
3. et omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, (*Exod.* 16, 15.)
4. et omnes eundem potum spiritalem biberunt (bibebant autem de spiritali, consequente eos, petra: petra autem erat Christus); (*Exod.* 17, 6. *Num.* 20, 11.)
5. sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo, nam prostrati sunt in deserto. (*Num.* 26, 64.)
6. Hæc autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, sicut et illi concupierunt; (*Psal.* 105, 14.)
7. neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis, quemadmo-

dum scriptum est: Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. (*Exod.* 32, 6.)

8. Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt una die viginti tria millia. (*Num.* 25, 1.)

9. Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentaverunt, et a serpentibus perierunt. (*Num.* 21, 5.)

10. Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. (Num. 11, 1.)

11. Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt.

12. Itaque, qui se existimat stare, videat, ne cadat.

13. Tentatio vos non apprehendat nisi humana; fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.

14. Propter quod, carissimi mihi, fugite ab idolorum cultura:

15. ut prudentibus loquor: vos ipsi judicate, quod dico.

16. Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est.

17. Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus.

18. Videte Israel secundum carnem: nonne, qui edunt hostias, participes sunt altaris?

19. Quid ergo? dico, quod idolis immolatum sit aliquid? aut quod idolum sit aliquid?

20. Sed quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, et non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum: non potestis calicem Domini bibere, et calicem dæmoniorum:

21. non potestis mensæ Domini participes esse, et mensæ dæmoniorum.

22. An æmulamur Dominum? Numquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. (*Supr.* 6, 12.)

23. Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.

24. Nemo, quod suum est, quærat, sed quod alterius.

25. Omne, quod in macello vænit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.

26. Domini est terra, et plenitudo ejus. (*Psal.* 23, 1.)

27. Si quis vocat vos infidelium, et vultis ire, omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.

28. Si quis autem dixerit: Hoc immolatum est idolis; nolite manducare propter illum, qui indicavit, et propter conscientiam:

29. conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. Ut quid enim libertas mea judicatur ab aliena conscientia?

30. Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo, quod gratias ago?

31. Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. (*Col.* 3, 17.)

32. Sine offensione estote Judæis, et gentibus et ecclesiæ Dei:

33. sicut et ego per omnia omnibus placeo, non quærens, quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant.

CAPUT XI.

1. Imitatores mei estote, sicut et ego Christi.

2. Laudo autem vos, fratres, quod per omnia mei memores estis, et sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.

3. Volo autem vos scire, quod omnis viri caput, Christus est; caput autem mulieris, vir; caput vero Christi, Deus. (*Eph.* 5, 23.)

4. Omnis vir orans aut prophetans velato capite, deturpat caput suum.

5. Omnis autem mulier orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum; unum enim est ac si decalvetur.

6. Nam si non velatur mulier, tondeatur. Si vero turpe est mu-

lieri tonderi, aut decalvari, velet caput suum.

7. Vir quidem non debet velare caput suum, quoniam imago et gloria Dei est; mulier autem gloria viri est.

8. Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro.

9. Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum. (*Gen.* 2, 18.)

10. Ideo debet mulier potestatem habere supra caput propter Angelos.

11. Verumtamen neque vir sine muliere, neque mulier sine viro in Domino.

12. Nam sicut mulier de viro, ita et vir per mulierem; omnia autem ex Deo.

13. Vos ipsi judicate: Decet mulierem non velatam orare Deum?

14. Nec ipsa natura docet vos, quod vir quidem, si comam nutriat, ignominia est illi;

15. mulier vero si comam nutriat, gloria est illi, quoniam capilli pro velamine ei dati sunt.

16. Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesia Dei.

17. Hoc autem præcipio, non laudans, quod non in melius, sed in deterius convenitis.

18. Primum quidem convenientibus vobis in ecclesiam audio scissuras esse inter vos, et ex parte credo.

19. Nam oportet et hæreses esse, ut et qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.

20. Convenientibus ergo vobis in unum jam non est, Dominicam cœnam manducare.

21. Unusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit; alius autem ebrius est.

22. Numquid domos non habetis ad manducandum et bibendum? aut ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo.

23. Ego enim accepi a Domino, quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem,

24. et gratias agens fregit, et dixit: Accipite, et manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. (*Mat.* 26, 26. *Marc.* 14, 22. *Luc.* 22, 19.)

25. Similiter et calicem, postquam cœnavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine: hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem.

26. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.

27. Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini. (*Joan.* 6, 59.)

28. Probet autem seipsum homo, et sic de pane illo edat, et de calice bibat. (II. *Cor.* 13, 5.)

29. Qui enim manducat, et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini.

30. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles; et dormiunt multi.

31. Quod si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.

32. Dum judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

33. Itaque fratres mei, cum convenitis ad manducandum, invicem exspectate.

34. Si quis esurit, domi manducet, ut non in judicium conveniatis. Cetera autem, cum venero, disponam.

CAPUT XII.

1. De spiritualibus autem nolo vos ignorare, fratres.

2. Scitis, quoniam, cum gentes essetis, ad simulacra muta prout ducebamini euntes.

3. Ideo notum vobis facio, quod nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Jesu. Et nemo potest dicere: Dominus Jesus; nisi in Spiritu sancto. (*Marc.* 9, 38.)

4. Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus;

5. et divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus;
6. et divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus.
7. Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem.
8. Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ; alii autem sermo scientiæ secundum eundem Spiritum;
9. alteri fides in eodem Spiritu; alii gratia sanitatum in uno Spiritu;
10. alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum.
11. Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis, prout vult. (*Rom.* 12, 3.)
12. Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita et Christus.
13. Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive gentiles, sive servi, sive liberi: et omnes in uno Spiritu potati sumus.
14. Nam et corpus non est unum membrum, sed multa.
15. Si dixerit pes: Quoniam non sum manus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore?
16. Et si dixerit auris: Quoniam non sum oculus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore?
17. Si totum corpus oculus: ubi auditus? Si totum auditus: ubi odoratus?
18. Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore, sicut voluit.
19. Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus?
20. Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus.
21. Non potest autem oculus dicere manui: Opera tua non indigeo; aut iterum caput pedibus: Non estis mihi necessarii.
22. Sed multo magis, quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt;
23. et quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorem circumdamus; et quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent.
24. Honesta autem nostra nullius egent; sed Deus temperavit corpus, ei, cui deerat, abundantiorem tribuendo honorem,
25. ut non sit schisma in corpore, sed idipsum pro invicem sollicita sint membra.
26. Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra.
27. Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro.
28. Et quosdam quidem posuit Deus in ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. (*Eph.* 4, 11.)
29. Numquid omnes Apostoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores?
30. numquid omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?
31. Aemulamini autem charismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

CAPUT XIII.

1. Si linguis hominum loquar et Angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens.
2. Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia et omnem scientiam, et si habuero omnem fidem ita, ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum.
3. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita, ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest.
4. Caritas patiens est, benigna

est; caritas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur,
5. non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum,
6. non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati:
7. omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.
8. Caritas numquam excidit, sive prophetiæ evacuabuntur, sive linquæ cessabunt, sive scientia destruetur.
9. Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus.
10. Cum autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est.
11. Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus sum vir, evacuavi, quæ erant parvuli.
12. Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, sicut et cognitus sum.
13. Nunc autem manent fides, spes, caritas: tria hæc; major autem horum est caritas.

CAPUT XIV.

1. Sectamini caritatem, æmulamini spiritalia: magis autem, ut prophetetis.
2. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo; nemo enim audit. Spiritu autem loquitur mysteria;
3. nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, et exhortationem et consolationem.
4. Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat; qui autem prophetat, ecclesiam Dei ædificat.
5. Volo autem omnes vos loqui linguis; magis autem prophetare. Nam major est, qui prophetat, quam qui loquitur linguis; nisi forte interpretetur, ut ecclesia ædificationem accipiat.
6. Nunc autem, fratres, si venero ad vos linguis loquens: quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in revelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina?
7. Tamen quæ sine anima sunt vocem dantia, sive tibia, sive cithara, nisi distinctionem sonituum dederint: quomodo scietur id, quod canitur, aut quod citharizatur?
8. Etenim, si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum?
9. Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis: quomodo scietur id, quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes.
10. Tam multa, ut puta genera linguarum sunt in hoc mundo; et nihil sine voce est.
11. Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus: et qui loquitur, mihi barbarus.
12. Sic et vos, quoniam æmulatores estis spirituum, ad ædificationem ecclesiæ quærite, ut abundetis.
13. Et ideo, qui loquitur lingua, oret, ut interpretetur.
14. Nam si orem lingua, spiritus meus orat; mens autem mea sine fructu est.
15. Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo et mente: psallam spiritu, psallam et mente.
16. Ceterum, si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotæ: quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionem? quoniam, quid dicas, nescit.
17. Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non ædificatur.
18. Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor.
19. Sed in ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut et alios instruam, quam decem millia verborum in lingua.
20. Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote: sensibus autem perfecti estote.
21. In lege scriptum est: Quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic: et nec sic exaudient me, dicit Dominus. (*Isai.* 28, 11.)
22. Itaque linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus; prophetiæ autem non infidelibus, sed fidelibus.
23. Si ergo conveniat universa ecclesia in unum, et omnes linguis lo-

quantur, intrent autem idiotæ, aut infideles: nonne dicent, quod insanitis?

24. Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus;

25. occulta cordis ejus manifesta fiunt, et ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians, quod vere Deus in vobis sit.

26. Quid ergo est, fratres? cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet; omnia ad ædificationem fiant.

27. Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres, et per partes, et unus interpretetur.

28. Si autem non fuerit interpres, taceat in ecclesia, sibi autem loquatur, et Deo.

29. Prophetæ autem duo aut tres dicant, et ceteri dijudicent.

30. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat.

31. Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant, et omnes exhortentur;

32. et spiritus prophetarum prophetis subjecti sunt.

33. Non enim est dissensionis Deus, sed pacis; sicut et in omnibus ecclesiis sanctorum doceo.

34. Mulieres in ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et lex dicit. (*Gen.* 3, 16.)

35. Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia.

36. An a vobis verbum Dei processit; aut in vos solos pervenit?

37. Si quis videtur propheta esse, aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt mandata.

38. Si quis autem ignorat, ignorabitur.

39. Itaque, fratres, æmulamini prophetare: et loqui linguis nolite prohibere.

40. Omnia autem honeste, et secundum ordinem fiant.

CAPUT XV.

1. Notum autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod prædicavi vobis, quod et accepistis, in quo et statis, (*Gal.* 1, 11.)

2. per quod et salvamini, qua ratione prædicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis.

3. Tradidi enim vobis in primis, quod et accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas; (*Isai.* 53, 5.)

4. et quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas; (*Joan.* 2, 1.)

5. et quia visus est Cephæ, et post hoc undecim; (*Joan.* 20, 19.)

6. deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul, ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt;

7. deinde visus est Jacobo, deinde Apostolis omnibus;

8. novissime autem omnium tamquam abortivo, visus est et mihi.

9. Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei. (*Act.* 9, 3. *Eph.* 3, 8.)

10. Gratia autem Dei sum id, quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum;

11. sive enim ego, sive illi, sic prædicamus, et sic credidistis.

12. Si autem Christus prædicatur, quod resurrexit a mortuis: quomodo quidam dicunt in vobis: Quoniam resurrectio mortuorum non est?

13. Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit.

14. Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est fides vestra;

15. invenimur autem et falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus adversus Deum, quod suscitaverit Christum, quem non suscitavit, si mortui non resurgunt.

16. Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit.

17. Quodsi Christus non resurrexit,

vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris.
18. Ergo et qui dormierunt in Christo, perierunt.
19. Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus.
20. Nunc autem Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormientium,
21. quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. (*Col.* 1, 18. *Apoc.* 1, 5.)
22. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur.
23. Unusquisque autem in suo ordine: primitiæ Christus; deinde ii qui sunt Christi, qui in adventu ejus crediderunt. (I. *Thess.* 4, 15.)
24. Deinde finis, cum tradiderit regnum Deo et Patri, cum evacuaverit omnem principatum, et potestatem et virtutem.
25. Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus. (*Psal.* 109, 1. *Hebr.* 1, 13. — 10, 13.)
26. Novissima autem inimica destruetur mors; omnia enim subjecit sub pedibus ejus. Cum autem dicat: (*Psal.* 8, 8. *Hebr.* 2, 8.)
27. Omnia subjecta sunt ei; sine dubio præter eum, qui subjecit ei omnia.
28. Cum autem subjecta fuerint illi omnia: tunc et ipse Filius subjectus erit ei, qui subjecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.
29. Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid et baptizantur pro illis?
30. ut quid et nos periclitamur omni hora?
31. Quotidie morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo Jesu Domino nostro.
32. Si (secundum hominem) ad bestias pugnavi Ephesi: quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? Manducemus et bibamus, cras enim moriemur. (*Sap.* 2, 6. *Isai.* 22, 13. — 56, 12.)
33. Nolite seduci: corrumpunt mores bonos colloquia mala.
34. Evigilate justi, et nolite peccare, ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reverentiam vobis loquor.
35. Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt mortui? qualive corpore venient?
36. Insipiens, tu quod seminas non vivificatur, nisi prius moriatur.
37. Et quod seminas, non corpus, quod futurum est, seminas: sed nudum granum, ut puta tritici, aut alicujus ceterorum.
38. Deus autem dat illi corpus, sicut vult, et unicuique seminum proprium corpus.
39. Non omnis caro, eadem caro: sed alia quidem hominum, alia vero pecorum, alia volucrum, alia autem piscium.
40. Et corpora cœlestia, et corpora terrestria; sed alia quidem cœlestium gloria, alia autem terrestrium:
41. alia claritas solis, alia claritas lunæ, et alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate:
42. sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione.
43. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria; seminatur in infirmitate, surget in virtute;
44. seminatur corpus animale, surget corpus spiritale. Si est corpus animale, est et spiritale, sicut scriptum est:
45. Factus est primus homo Adam in animam viventem; novissimus Adam in spiritum vivificantem.
46. Sed non prius, quod spiritale est, sed quod animale; deinde quod spiritale.
47. Primus homo de terra, terrenus; secundus homo de cœlo, cœlestis.
48. Qualis terrenus, tales et terreni; et qualis cœlestis, tales et cœlestes.
49. Igitur, sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem cœlestis.
50. Hoc autem dico, fratres, quia caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt, neque corruptio incorruptelam possidebit.
51. Ecce, mysterium vobis dico:

Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.
52. In momento, in ictu oculi, in novissima tuba; canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti, et nos immutabimur.
53. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem.
54. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. (*Ose.* 13, 14. *Hebr.* 2, 14.)
55. Ubi est, mors, victoria tua? ubi est, mors, stimulus tuus?
56. Stimulus autem mortis peccatum est; virtus vero peccati lex.
57. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum. (I. *Joan.* 5, 5.)
58. Itaque, fratres mei dilecti, stabiles estote et immobiles: abundantes in opere Domini semper, scientes, quod labor vester non est inanis in Domino.

CAPUT XVI.

1. De collectis autem, quæ fiunt in sanctos, sicut ordinavi ecclesiis Galatiæ, ita et vos facite.
2. Per unam sabbati unusquisque vestrum apud se seponat, recondens, quod ei bene placuerit, ut non, cum venero, tunc collectæ fiant.
3. Cum autem præsens fuero, quos probaveritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Jerusalem.
4. Quod si dignum fuerit, ut et ego eam, mecum ibunt.
5. Veniam autem ad vos, cum Macedoniam pertransiero: nam Macedoniam pertransibo.
6. Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo, ut vos me deducatis, quocumque iero.
7. Nolo enim vos modo in transitu videre, spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit.
8. Permanebo autem Ephesi usque ad Pentecosten.
9. Ostium enim mihi apertum est magnum et evidens; et adversarii multi. (*Act.* 14, 26.)
10. Si autem venerit Timotheus, videte, ut sine timore sit apud vos; opus enim Domini operatur, sicut et ego.
11. Nequis ergo illum spernat: deducite autem illum in pace, ut veniat ad me: exspecto enim illum cum fratribus.
12. De Appollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogavi eum, ut veniret ad vos cum fratribus; et utique non fuit voluntas, ut nunc veniret; veniet autem, cum ei vacuum fuerit.
13. Vigilate, state in fide, viriliter agite, et confortamini:
14. omnia vestra in caritate fiant.
15. Obsecro autem vos, fratres, nostis domum Stephanæ, et Fortunati et Achaici, quoniam sunt primitiæ Achajæ, et in ministerium sanctorum ordinaverunt seipsos,
16. ut et vos subditi sitis ejusmodi, et omni cooperanti et laboranti.
17. Gaudeo autem in præsentia Stephanæ, et Fortunati et Achaici, quoniam id, quod vobis deerat, ipsi suppleverunt:
18. refecerunt enim et meum spiritum et vestrum. Cognoscite ergo, qui hujusmodi sunt.
19. Salutant vos ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in Domino multum Aquila et Priscilla cum domestica sua ecclesia, apud quos et hospitor.
20. Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto.
21. Salutatio, mea manu Pauli.
22. Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema: Maran Atha.
23. Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum.
24. Caritas mea cum omnibus vobis in Christo Jesu. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS SECUNDA.

CAPUT I.

1. Paulus, Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater, ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi cum omnibus sanctis, qui sunt in universa Achaja.

2. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

3. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, (*Eph.* 1, 3. I. *Petr.* 1, 3.)

4. qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem, qua exhortamur et ipsi a Deo.

5. Quoniam, sicut abundant passiones Christi in nobis, ita et per Christum abundat consalatio nostra.

6. Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute, sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute, quæ operatur tolerantiam earundem passionum, quas et nos patimur,

7. ut spes nostra firma sit pro vobis; scientes, quod sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis.

8. Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus, supra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere.

9. Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimuus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitat mortuos;

10. qui de tantis periculis nos eripuit, et eruit; in quem speramus, quoniam et adhuc eripiet,

11. adjuvantibus et vobis in oratione pro nobis, ut ex multorum personis, ejus quæ in nobis est donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

12. Nam gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quod in simplicitate cordis et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mundo: abundantius autem ad vos.

13. Non enim alia scribimus vobis, quam quæ legistis, et cognovistis. Spero autem, quod usque in finem cognoscetis,

14. sicut et cognovistis nos ex parte, quod gloria vestra sumus, sicut et vos nostra, in die Domini nostri Jesu Christi.

15. Et hac confidentia volui prius venire ad vos, ut secundam gratiam haberetis,

16. et per vos transire in Macedoniam, et iterum a Macedonia venire ad vos, et a vobis deduci in Judæam.

17. Cum ergo hoc voluissem, numquid levitate usus sum? Aut quæ cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me: Est, et Non?

18. Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo: Est, et Non.

19. Dei enim Filius, Jesus Christus, qui in vobis per nos prædicatus est, per me, et Silvanum et Timotheum, non fuit: Est et Non; sed Est in illo fuit.

20. Quotquot enim promissiones Dei sunt, in illo Est, ideo et per ipsum Amen Deo ad gloriam nostram.

21. Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, et qui unxit nos Deus,

22. qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.

23. Ego autem testem Deum invoco in animam meam, quod parcens vobis, non veni ultra Corinthum:

non quia dominamur fidei vestræ, sed adjutores sumus gaudii vestri: nam fide statis.

CAPUT II.

1. Statui autem hoc ipsum apud me, ne iterum in tristitia venirem ad vos.
2. Si enim ego contristo vos: et quis est, qui me lætificet, nisi qui contristatur ex me?
3. Et hoc ipsum scripsi vobis, ut non, cum venero, tristitiam super tristitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium omnium vestrum est.
4. Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrymas: non, ut contristemini, sed, ut sciatis, quam caritatem habeam abundantius in vobis.
5. Si quis autem contristavit, non me contristavit; sed ex parte, ut non onerem omnes vos.
6. Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hæc, quæ fit a pluribus,
7. ita ut e contrario magis donetis, et consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui ejusmodi est.
8. Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum caritatem.
9. Ideo enim et scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obedientes sitis.
10. Cui autem aliquid donastis, et ego: nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi,
11. ut non circumveniamur a satana; non enim ignoramus cogitationes ejus.
12. Cum venissem autem Troadem propter Evangelium Christi, et ostium mihi apertum esset in Domino, (*Act.* 16, 8.)
13. non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenerim Titum fratrem meum, sed valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam.
14. Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu, et odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco:
15. quia Christi bonus odor sumus Deo in iis, qui salvi fiunt, et in iis, qui pereunt:
16. aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus?
17. Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

CAPUT III.

1. Incipimus iterum nosmetipsos commendare? aut numquid egemus (sicut quidam) commendatitiis epistolis ad vos, aut ex vobis?
2. Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur, et legitur ab omnibus hominibus:
3. manifestati, quod epistola estis Christi, ministrata a nobis, et scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi; non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.
4. Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum:
5. non, quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est,
6. qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti, non littera, sed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem vivificat.
7. Quodsi ministratio mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur:
8. quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria?
9. Nam si ministratio damnationis gloria est, multo magis abundat ministerium justitiæ in gloria.
10. Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.
11. Si enim, quod evacuatur, per gloriam est; multo magis, quod manet, in gloria est.
12. Habentes igitur talem spem, multa fiducia utimur:
13. et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, ut non

intenderent filii Israel in faciem ejus, quod evacuatur, (*Exod.* 34, 33.)
14. sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum enim diem, idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum (quoniam in Christo evacuatur),
15. sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum.
16. Cum autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen.
17. Dominus autem Spiritus est; ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas. (*Joan.* 4, 24.)
18. Nos vero omnes, revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu.

CAPUT IV.

1. Ideo habentes administrationem, juxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficimus,
2. sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei; sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo.
3. Quodsi etiam opertum est Evangelium nostrum, in iis, qui pereunt, est opertum;
4. in quibus Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei.
5. Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum: nos autem servos vestros per Jesum,
6. quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Jesu.
7. Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, et non ex nobis.
8. In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non destituimur:
9. persecutionem patimur, sed non derelinquimur: dejicimur, sed non perimus:
10. semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Jesu manifestetur in corporibus nostris.
11. Semper enim nos, qui vivimus, in mortem tradimur propter Jesum, ut et vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali.
12. Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.
13. Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi, propter quod locutus sum: et nos credimus, propter quod et loquimur: (*Psal.* 115, 1.)
14. scientes, quoniam, qui suscitavit Jesum, et nos cum Jesu suscitabit, et constituet vobiscum.
15. Omnia enim propter vos, ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.
16. Propter quod non deficimus; sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur, tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem.
17. Id enim, quod in præsenti est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis,
18. non contemplantibus nobis, quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna sunt.

CAPUT V.

1. Scimus enim, quoniam, si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cœlis.
2. Nam et in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quæ de cœlo est, superindui cupientes;
3. si tamen vestiti, non nudi inveniamur. (*Apoc.* 16, 15.)
4. Nam et qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati, eo quod nolumus exspoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur, quod mortale est, a vita.

5. Qui autem efficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis pignus spiritus.

6. Audentes igitur semper, scientes, quoniam, dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino

7. (per fidem enim ambulamus, et non per speciem):

8. audemus autem, et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, et præsentes esse ad Dominum.

9. Et ideo contendimus, sive absentes, sive præsentes, placere illi.

10. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum sive malum. (*Rom.* 14, 10.)

11. Scientes ergo timorem Domini hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientiis vestris manifestos nos esse.

12. Non iterum commendamus nos vobis, sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis, ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, et non in corde.

13. Sive enim mente excedimus, Deo: sive sobrii sumus, vobis.

14. Caritas enim Christi urget nos, æstimantes hoc, quoniam, si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt:

15. et pro omnibus mortuus est Christus, ut, et qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est et resurrexit.

16. Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus.

17. Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera transierunt: ecce, facta sunt omnia nova. (*Isai.* 43, 19. *Apoc.* 21, 5.)

18. Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum, et dedit nobis ministerium reconciliationis;

19. quoniom quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum reconciliationis.

20. Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo: reconciliamini Deo.

21. Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso.

CAPUT VI.

1. Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.

2. Ait enim: Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis adjuvi te. Ecce, nunc tempus acceptabile: ecce, nunc dies salutis. (*Isai.* 49, 8.)

3. Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum: (I. *Cor.* 10, 32.)

4. sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, (I. *Cor.* 4, 1.)

5. in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis,

6. in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in caritate non ficta,

7. in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma justitiæ a dextris et a sinistris,

8. per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam: ut seductores et veraces, sicut qui ignoti et cogniti:

9. quasi morientes, et ecce, vivimus: ut castigati et non mortificati:

10. quasi tristes, semper autem gaudentes; sicut egentes, multos autem locupletantes: tamquam nihil habentes, et omnia possidentes.

11. Os nostrum patet ad vos, o Corinthii, cor nostrum dilatatum est.

12. Non angustiamini in nobis: angustiamini autem in visceribus vestris:

13. eandem autem habentes remunerationem, tamquam filiis dico: Dilatamini et vos.

14. Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio ju-

stitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras?

15. Quæ autem conventio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli?

16. Qui autem consensus templo Dei cum idolis? Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, et inambulabo inter eos, et ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus. (I. *Cor*. 6, 19. *Lev*. 26, 12.)

17. Propter quod exite de medio eorum, et separamini, dicit Dominus, et immundum ne tetigeritis: (*Isai*. 52, 11.)

18. et ego recipiam vos, et ero vobis in patrem, et vos eritis mihi in filios et filias, dicit Dominus omnipotens. (*Jer*. 31, 9.)

CAPUT VII.

1. Has ergo habentes promissiones, carissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, et spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.

2. Capite nos. Neminem læsimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus.

3. Non ad condemnationem vestram dico: prædiximus enim, quod in cordibus nostris estis ad commoriendum, et ad convivendum.

4. Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis: repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.

5. Nam et cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus: foris pugnæ, intus timores.

6. Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus in adventu Titi.

7. Non solum autem in adventu ejus, sed etiam in consolatione, qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationem pro me, ita ut magis gauderem.

8. Quoniam etsi contristavi vos in epistola, non me pœnitet: et si pœniteret, videns quod epistola illa (etsi ad horam) vos contristavit:

9. nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis.

10. Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur; sæculi autem tristitia mortem operatur. (I. *Petr*. 2, 19.)

11. Ecce enim, hoc ipsum, secundum Deum contristari vos, quantam in vobis operatur sollicitudinem; sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam: in omnibus exhibuistis vos, incontaminatos esse negotio.

12. Igitur, etsi scripsi vobis, non propter eum, qui fecit injuriam, nec propter eum, qui passus est: sed ad manifestandam sollicitudinem nostram, quam habemus pro vobis

13. coram Deo: ideo consolati sumus. In consolatione autem nostra, abundantius magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus ejus ab omnibus vobis.

14. Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita et gloriatio nostra, quæ fuit ad Titum, veritas facta est,

15. et viscera ejus abundantius in vobis sunt, reminiscentis omnium vestram obedientam, quomodo cum timore et tremore excepistis illum.

16. Gaudeo, quod in omnibus confido in vobis.

CAPUT VIII.

1. Notam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data est in ecclesiis Macedoniæ,

2. quod in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit, et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum,

3. quia secundum virtutem testimonium illis reddo, et supra virtutem voluntarii fuerunt,

4. cum multa exhortatione obse-

crantes nos gratiam, et communicationem ministerii, quod fit in sanctos.

5. Et non sicut speravimus, sed semetipsos dederunt primum Domino, deinde nobis per voluntatem Dei,

6. ita ut rogaremus Titum, ut, quemadmodum cœpit, ita et perficiat in vobis etiam gratiam istam.

7. Sed sicut in omnibus abundatis fide et sermone, et scientia et omni sollicitudine, insuper et caritate vestra in nos, ut et in hac gratia abundetis.

8. Non quasi imperans dico: sed per aliorum sollicitudinem etiam vestræ caritatis ingenium bonum comprobans.

9. Scitis enim gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis.

10. Et consilium in hoc do: hoc enim vobis utile est, qui non solum facere, sed et velle cœpistis ab anno priore:

11. nunc vero et facto perficite, ut, quemadmodum promtus est animus voluntatis, ita sit et perficiendi ex eo, quod habetis,

12. Si enim voluntas promta est, secundum id, quod habet, accepta est; non secundum id, quod non habet.

13. Non enim, ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate.

14. In præsenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut et illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum, ut fiat æqualitas, sicut scriptum est:

15. Qui multum, non abundavit, et qui modicum, non minoravit. *

16. Gratias autem Deo, qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde Titi, * (*Exod.* 16, 18.

17. quoniam exhortationem quidem suscepit; sed cum sollicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos.

18. Misimus etiam cum illo fratrem, cujus laus est in Evangelio per omnes ecclesias:

19. non solum autem, sed et ordinatus est ab ecclesiis comes peregrinationis nostræ in hanc gratiam, quæ ministratur a nobis ad Domini gloriam, et destinatam voluntatem nostram:

20. devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quæ ministratur a nobis.

21. Providemus enim bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. (*Rom.* 12, 17.)

22. Misimus autem cum illis et fratrem nostrum, quem probavimus in multis sæpe sollicitum esse: nunc autem multo sollicitiorem, confidentia multa in vos,

23. sive pro Tito, qui est socius meus, et in vos adjutor, sive fratres nostri, Apostoli ecclesiarum, gloria Christi.

24. Ostensionem ergo, quæ est caritatis vestræ et nostræ gloriæ pro vobis, in illos ostendite in faciem ecclesiarum.

CAPUT IX.

1. Nam de ministerio, quod fit in sanctos, ex abundanti est mihi scribere vobis.

2. Scio enim promtum animum vestrum, pro quo de vobis glorior adud Macedones. Quoniam et Achaja parata est ab anno præterito, et vestra æmulatio provocavit plurimos.

3. Misi autem fratres, ut, ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati sitis:

4. ne cum venerint Macedones mecum, et invenerint vos imparatos, erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia.

5. Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut præveniant ad vos, et præparent repromissam benedictionem hanc paratam esse sic, quasi benedictionem, non tamquam avaritiam.

6. Hoc autem dico: Qui parce seminat, parce et metet; et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet.

7. Unusquique prout destinavit in

corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus. (*Eccli.* 35, 11.)

8. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum,

9. sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus: justitia ejus manet in sæculum sæculi. (*Psal.* 111, 9.)

10. Qui autem administrat semen seminanti, et panem ad manducandum præstabit, et multiplicabit semen vestrum, et augebit incrementa frugum justitiæ vestræ,

11. ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo.

12. Quoniam ministerium hujus officii non solum supplet ea, quæ desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino,

13. per probationem ministerii hujus, glorificantes Deum in obedientia confessionis vestræ, in Evangelium Christi, et simplicitate communicationis in illos, et in omnes,

14. et in ipsorum obsecratione pro vobis, desiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

15. Gratias Deo super inenarrabili dono ejus.

CAPUT X.

1. Ipse autem ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem et modestiam Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis.

2. Rogo autem vos, ne præsens audeam per eam confidentiam, qua existimor audere in quosdam, qui arbitrantur, nos tamquam secundum carnem ambulemus.

3. In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus.

4. Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes,

5. et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi,

6. et in promtu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia.

7. Quæ secundum faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se, quia, sicut ipse Christi est, ita et nos.

8. Nam, etsi amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, et non in destructionem vestram, non erubescam.

9. Ut autem non existimer, tamquam terrere vos per epistolas:

10. quoniam quidem epistolæ, inquiunt, graves sunt et fortes, præsentia autem corporis infirma, et sermo contemtibilis:

11. hoc cogitet qui ejusmodi est, quia, quales sumus verbo per epistolas absentes, tales et præsentes in facto.

12. Non enim audemus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui seipsos commendant; sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, et comparantes nosmetipsos nobis.

13. Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usque ad vos. (*Eph.* 4, 7.)

14. Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos: usque ad vos enim pervenimus in Evangelio Christi.

15. Non in immensum gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes crescentis fidei vestræ, in vobis magnificari secundum regulam nostram in abundantiam,

16. etiam in illa, quæ ultra vos sunt, evangelizare, non in aliena regula in iis, quæ præparata sunt gloriari.

17. Qui autem gloriatur, in Domino glorietur. (*Jer.* 9, 23. I. *Cor.* 1, 31.)

18. Non enim, qui seipsum commendat, ille probatus est; sed quem Deus commendat.

CAPUT XI.

1. Utinam sustineritis modicum quid insipientiæ meæ, sed et supportate me:

2. æmulor enim vos Dei æmulatione. Despondi enim vos, uni viro virginem castam exhibere Christo.

3. Timeo autem, ne, sicut serpens Hevam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, et excidant a simplicitate, quæ est in Christo.

4. Nam si is, qui venit, alium Christum prædicat, quem non prædicavimus, aut alium spiritum accipitis, quem non accepistis: aut aliud Evangelium, quod non recepistis, recte pateremini. (*Gal.* 1, 8.)

5. Existimo enim, nihil me minus fecisse a magnis Apostolis.

6. Nam et si imperitus sermone, sed non scientia, in omnibus autem manifestati sumus vobis.

7. Aut numquid peccatum feci, me ipsum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis?

8. Alias ecclesias exspoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum.

9. Et cum essem apud vos, et egerem, nulli onerosus fui; nam, quod mihi deerat, suppleverunt fratres, qui venerunt a Macedonia, et in omnibus sine onere me vobis servavi, et servabo.

10. Est veritas Christi in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achajæ.

11. Quare? quia non diligo vos? Deus scit.

12. Quod autem facio et faciam, ut amputem occasionem eorum, qui volunt occasionem, ut in quo glorientur, inveniantur sicut et nos.

13. Nam ejusmodi pseudoapostoli sunt operarii subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi.

14. Et non mirum; ipse enim satanas transfigurat se in Angelum lucis;

15. non est ergo magnum, si ministri ejus transfigurentur velut ministri justitiæ, quorum finis erit secundum opera ipsorum.

16. Iterum dico (ne quis me putet insipientem esse, alioquin velut insipientem accipite me, ut et ego modicum quid glorier):

17. quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloriæ.

18. Quoniam multi gloriantur secundum carnem, et ego gloriabor.

19. Libenter enim suffertis insipientes, cum ipsi sitis sapientes.

20. Sustinetis enim, si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cædit.

21. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in insipientia dico), audeo et ego:

22. Hebræi sunt, et ego: Israelitæ sunt, et ego: Semen Abrahæ sunt, et ego:

23. ministri Christi sunt, (ut minus sapiens dico) plus ego in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter.

24. A Judæis quinquies, quadragenas, una minus accepi. (*Deut.* 25, 3.)

25. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris fui, (*Act.* 16, 22. — 14, 18. — 27, 41.)

26. in itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus,

27. in labore et ærumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in jejuniis multis, in frigore, et nuditate,

28. præter illa, quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum.

29. Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror?

30. Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor.

31. Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui est benedictus in sæcula, scit, quod non mentior.

32. Damasci præpositus gentis Aretæ regis custodiebat civitatem

Damascenorum, ut me comprehenderet; (*Act.* 9, 24.)
33. et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus ejus.

CAPUT XII.

1. Si gloriari oportet (non expedit quidem), veniam autem ad visiones et revelationes Domini.
2. Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio, Deus scit, raptum hujusmodi usque ad tertium cœlum. *
3. Et scio hujusmodi hominem, sive in corpore, sive extra corpus nescio, Deus scit: * (*Act.* 9, 3.)
4. quoniam raptus est in Paradisum, et audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.
5. Pro hujusmodi gloriabor; pro me autem nihil gloriabor: nisi in infirmitatibus meis.
6. Nam, et si voluero gloriari, non ero insipiens, veritatem enim dicam: parco autem, ne quis me existimet supra id, quod videt in me, aut aliquid audit ex me.
7. Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizet.
8. Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet a me:
9. et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.
10. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: cum enim infirmor, tunc potens sum.
11. Factus sum insipiens, vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis, qui sunt supra modum Apostoli, tametsi nihil sum;
12. signa tamen Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis, et prodigiis et virtutibus.
13. Quid est enim, quod minus habuistis præ ceteris ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc injuriam.
14. Ecce, tertio hoc paratus sum venire ad vos: et non ero gravis vobis. Non enim quæro, quæ vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis.
15. Ego autem libentissime impendam, et superimpendar ipse pro animabus vestris, licet plus vos diligens, minus diligar.
16. Sed esto: ego vos non gravavi, sed cum essem astutus, dolo vos cepi.
17. Numquid per aliquem eorum, quos misi ad vos, circumveni vos?
18. Rogavi Titum, et misi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? nonne eodem spiritu ambulavimus? nonne iisdem vestigiis?
19. Olim putatis, quod excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo loquimur: omnia autem, carissimi, propter ædificationem vestram.
20. Timeo enim, ne forte, cum venero, non quales volo, inveniam vos: et ego inveniar a vobis, qualem non vultis: ne forte contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos:
21. ne iterum, cum venero, humiliet me Deus apud vos, et lugeam multos ex iis, qui ante peccaverunt, et non egerunt pœnitentiam super immunditia, et fornicatione, et impudicitia, quam gesserunt.

CAPUT XIII.

1. Ecce, tertio hoc venio ad vos. In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. (*Deut.* 19, 15. *Mat.* 18, 16. *Hebr.* 10, 28.)
2. Prædixi, et prædico, ut præsens, et nunc absens iis, qui ante peccaverunt, et ceteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parcam.
3. An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis?

4. Nam, etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Nam et nos infirmi sumus in illo: sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.
5. Vosmetipsos tentate, si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos, quia Christus Jesus in vobis est, nisi forte reprobi estis?
6. Spero autem, quod cognoscetis quia non sumus reprobi.
7. Oramus autem Deum, ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, sed ut vos, quod bonum est, faciatis, nos autem ut reprobi simus.
8. Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate.
9. Gaudemus enim, quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc et oramus vestram consummationem.
10. Ideo hæc absens scribo, ut non præsens durius agam secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem, et non in destructionem.
11. De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete, et Deus pacis et dilectionis erit vobiscum.
12. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti.
13. Gratia Domini nostri Jesu Christi, et caritas Dei, et communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD GALATAS.

CAPUT I.

1. Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, et Deum Patrem, qui suscitavit eum a mortuis:
2. et qui mecum sunt omnes fratres, ecclesiæ Galatiæ.
3. Gratia vobis, et pax a Deo Patre, et Domino nostro Jesu Christo,
4. qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de præsenti sæculo nequam, secundum voluntatem Dei et Patris nostri,
5. cui est gloria in sæcula sæculorum: Amen.
6. Miror, quod sic tam cito transferimi ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium;
7. quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, et volunt convertere Evangelium Christi.
8. Sed licet nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.
9. Sicut prædiximus, et nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepistis, anathema sit. (II. *Cor.* 11, 4.)
10. Modo enim hominibus suadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.
11. Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem: (I. *Cor.* 15, 1.)
12. neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi. (*Eph.* 3, 3.)
13. Audistis enim conversationem meam aliquando in Judaismo, quoniam supra modum persequebar ecclesiam Dei, et expugnabam illam,
14. et proficiebam in Judaismo supra multos coætaneos meos in genere meo, abundatius æmulator exsistens paternarum mearum traditionum.
15. Cum autem placuit ei, qui me

segregavit ex utero matris meæ, et vocavit per gratiam suam,
16. ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni et sanguini,
17. neque veni Jerosolymam ad antecessores meos Apostolos: sed abii in Arabiam, et iterum reversus sum Damascum:
18. deinde post annos tres veni Jerolymam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim:
19. alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini.
20. Quæ autem scribo vobis, ecce, coram Deo, quia non mentior.
21. Deinde veni in partes Syriæ et Ciliciæ.
22. Eram autem ignotus facie ecclesiis Judææ, quæ erant in Christo:
23. tantum autem auditum habebant: Quoniam, qui persequebatur, nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat;
24. et in me clarificabant Deum.

CAPUT II.

1. Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Jerosolymam cum Barnaba, assumto et Tito.
2. Ascendi autem secundum revelationem, et contuli cum illis Evangelium, quod prædico in gentibus, seorsum autem iis, qui videbantur aliquid esse, ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem.
3. Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus est circumcidi;
4. sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Jesu, ut nos in servitutem redigerent.
5. Quibus neque ad horam cessimus subjectione, ut veritas Evangelii permaneat apud vos;
6. ab iis autem, qui videbantur esse aliquid (quales aliquando fuerint, nihil mea interest; Deus personam hominis non accipit), mihi enim, qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt. (*Deut.* 10, 17. *Act.* 10, 34. *Rom.* 2, 11. I. *Petr.* 1, 17.)
7. Sed econtra, cum vidissent, quod creditum est mihi Evangelium præputii, sicut et Petro circumcisionis
8. (qui enim operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes):
9. et cum cognovissent gratiam, quæ data est mihi, Jacobus, et Cephas et Joannes, qui videbantur columnæ esse, dexteras dederunt mihi et Barnabæ societatis, ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem:
10. tantum ut pauperum memores essemus, quod etiam sollicitus fui, hoc ipsum facere.
11. Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat.
12. Prius enim quam venirent quidam a Jacobo, cum gentibus edebat; cum autem venissent, subtrahebat et segregabat se, timens eos, qui ex circumcisione erant.
13. Et simulationi ejus consenserunt ceteri Judæi, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem.
14. Sed cum vidissem, quod non recte ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cum Judæus sis, gentiliter vivis, et non judaice: quomodo gentes cogis judaizare?
15. Nos natura Judæi, et non ex gentibus peccatores.
16. Scientes autem, quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi, et nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, et non ex operibus legis, propter quod ex operibus legis non justificabitur omnis caro. *
17. Quodsi quærentes justificari in Christo, inventi sumus et ipsi peccatores: numquid Christus peccati minister est? Absit. * (*Rom.* 3, 20.)
18. Si enim, quæ destruxi, iterum hæc ædifico, prævaricatorem me constituo.
19. Ego enim per legem, legi mortuus sum, ut Deo vivam: Christo confixus sum cruci.

20. Vivo autem, jam non ego: vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me.
21. Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem justitia, ergo gratis Christus mortuus est!

CAPUT III.

1. O insensati Galatæ! quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Jesus Christus præscriptus est, in vobis crucifixus?
2. Hoc solum a vobis volo discere: Ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei?
3. Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini?
4. Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa.
5. Qui ergo tribuit vobis Spiritum, et operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei?
6. Sicut scriptum est: Abraham credidit Deo, et reputatum est illi ad justitiam. (*Gen.* 15, 6. *Rom.* 4, 3.)
7. Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, ii sunt filii Abrahæ.
8. Providens autem Scriptura, quia ex fide justificat gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ: Quia benedicentur in te omnes gentes. (*Gen.* 12, 3.)
9. Igitur, qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.
10. Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis, qui non permanserit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea. (*Deut.* 27, 26.)
11. Quoniam autem in lege nemo justificatur apud Deum, manifestum est, quia justus ex fide vivit. (*Hab.* 2, 4. *Rom.* 1, 17.)
12. Lex autem non est ex fide, sed: Qui fecerit ea, vivet in illis. (*Lev.* 18, 5.) * (*Deut.* 21, 23.)
13. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis, qui pendet in ligno; *
14. ut in gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Jesu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.
15. Fratres (secundum hominem dico), tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit, aut superordinat. (*Hebr.* 9, 17.)
16. Abrahæ dictæ sunt promissiones, et semini ejus. Non dicit: Et seminibus, quasi in multis; sed quasi in uno: Et semini tuo; qui est Christus.
17. Hoc autem dico, testamentum confirmatum a Deo: quæ post quadringentos et triginta annos facta est lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem.
18. Nam si ex lege hereditas, jam non ex promissione. Abrahæ autem per repromissionem donavit Deus.
19. Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est, donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per Angelos in manu mediatoris.
20. Mediator autem unius non est; Deus autem unus est.
21. Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex, quæ posset vivificare, vere ex lege esset justitia.
22. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus. (*Rom.* 3, 9.)
23. Prius autem, quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem, quæ revelanda erat.
24. Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide justificemur.
25. At ubi venit fides, jam non sumus sub pædagogo.
26. Omnes enim filii Dei estis per fidem, quæ est in Christo Jesu.
27. Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. *
28. Non est Judæus, neque Græcus; non est servus, neque liber: non est masculus, neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu. * (*Rom.* 6, 3.)
29. Si autem vos Christi: ergo semen Abrahæ estis, secundum promissionem heredes.

CAPUT IV.

1. Dico autem: Quanto tempore heres parvulus est, nihil differt a servo, cum sit dominus omnium,
2. sed sub tutoribus et actoribus est usque ad præfinitum tempus a patre:
3. ita et nos, cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes.
4. At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege,
5. ut eos, qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.
6. Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra clamantem: Abba, Pater.
7. Itaque jam non est servus, sed filius: quodsi filius, et heres per Deum.
8. Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis, qui natura non sunt dii, serviebatis.
9. Nunc autem, cum cognoveritis Deum, immo cogniti sitis a Deo: quomodo convertimini iterum ad infirma et egena elementa, quibus denuo servire vultis?
10. Dies observatis et menses, et tempora et annos.
11. Timeo vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis.
12. Estote sicut ego, quia et ego, sicut vos; fratres, obsecro vos: Nihil me læsistis.
13. Scitis autem, quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jampridem, et tentationem vestram in carne mea
14. non sprevistis, neque respuistis: sed sicut Angelum Dei excepistis me, sicut Christum Jesum.
15. Ubi est ergo beatitudo vestra? Testimonium enim perhibeo vobis, quia, si fieri posset, oculos vestros eruissetis, et dedissetis mihi.
16. Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis?
17. Aemulantur vos non bene, sed excludere vos volunt, ut illos æmulemini.
18. Bonum autem æmulamini in bono semper, et non tantum cum præsens sum apud vos.
19. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.
20. Vellem autem esse apud vos modo, et mutare vocem meam, quoniam confundor in vobis.
21. Dicite mihi, qui sub lege vultis esse: legem non legistis?
22. Scriptum est enim: Quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, et unum de libera. (*Gen.* 16, 15. — 21, 2.)
23. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est; qui autem de libera, per repromissionem;
24. quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta. Unum quidem in monte Sina, in servitutem generans, quæ est Agar;
25. Sina enim mons est in Arabia, qui conjunctus est ei, quæ nunc est Jerusalem, et servit cum filiis suis.
26. Illa autem, quæ sursum est Jerusalem, libera est, quæ est mater nostra.
27. Scriptum est enim: Lætare sterilis, quæ non paris: erumpe et clama, quæ non parturis, quia multi filii desertæ, magis quam ejus, quæ habet virum. (*Isai.* 54, 1.)
28. Nos autem fratres, secundum Isaac promissionis filii sumus. *
29. Sed quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundum spiritum: ita et nunc. * (*Rom.* 9, 8.)
30. Sed quid dicit Scriptura? Ejice ancillam et filium ejus: non enim heres erit filius ancillæ cum filio liberæ. (*Gen.* 21, 10.)
31. Itaque, fratres, non sumus ancillæ filii, sed liberæ: qua libertate Christus nos liberavit.

CAPUT V.

1. State, et nolite iterum jugo servitutis contineri.
2. Ecce, ego Paulus dico vobis: Quoniam, si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. (*Act.* 15, 1.)
3. Testificor autem rursus omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est universæ legis faciendæ.
4. Evacuati estis a Christo, qui in

lege justificamini: a gratia excidistis.
5. Nos enim Spiritu ex fide spem justitiæ exspectamus.
6. Nam in Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quæ per caritatem operatur.
7. Currebatis bene, quis vos impedivit veritati non obedire?
8. Persuasio hæc non est ex eo, qui vocat vos.
9. Modicum fermentum totam massam corrumpit. (I. *Cor.* 5, 6.)
10. Ego confido in vobis in Domino, quod nihil aliud sapietis: qui autem conturbat vos, portabit judicium, quicumque est ille.
11. Ego autem, fratres, si circumcisionem adhuc prædico: quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis.
12. Utinam et abscindantur, qui vos conturbant.
13. Vos enim in libertatem vocati estis, fratres: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem Spiritus servite invicem.
14. Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. (*Lev.* 19, 18. *Mat.* 22, 39. *Rom.* 13, 8.)
15. Quodsi invicem mordetis, et comeditis: videte, ne ab invicem consumamini.
16. Dico autem: Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. (I. *Petr.* 2, 11.)
17. Caro enim concupiscit adversus spiritum; spiritus autem adversus carnem; hæc enim sibi invicem adversantur, ut non, quæcumque vultis, illa faciatis.
18. Quodsi spiritu ducimini, non estis sub lege.
19. Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria,
20. idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ,
21. invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. (I. *Cor.* 6, 9.)
22. Fructus autem Spiritus est: caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas,
23. mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Adversus hujusmodi non est lex.
24. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis.
25. Si spiritu vivimus, spiritu et ambulemus.
26. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

CAPUT VI.

1. Fratres, et si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis: considerans te ipsum, ne et tu tenteris.
2. Alter alterius onera portate: et sic adimplebitis legem Christi.
3. Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.
4. Opus autem suum probet unusquisque, et sic in semetipso tantum gloriam habebit, et non in altero.
5. Unusquisque enim onus suum portabit. (I. *Cor.* 3, 8.)
6. Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei, qui se catechizat, in omnibus bonis.
7. Nolite errare: Deus non irridetur.
8. Quæ enim seminaverit homo, hæc et metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem; qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.
9. Bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. (II. *Thess.* 3, 13.)
10. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.
11. Videte, qualibus litteris scripsi vobis mea manu.
12. Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi,

tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur.
13. Neque enim qui circumciduntur, legem custodiunt: sed volunt vos circumcidi, ut in carne vestra glorientur.
14. Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo.
15. In Christo enim Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed nova creatura.
16. Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos, et misericordia, et super Israel Dei.
17. De cetero nemo mihi molestus sit: ego enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto.
18. Gratia Domini nostri Jesu Christi, cum spiritu vestro, fratres. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD EPHESIOS.

CAPUT I.

1. Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, omnibus sanctis, qui sunt Ephesi, et fidelibus in Christo Jesu.
2. Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.
3. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo, (II. *Cor.* 1, 3. I. *Petr.* 1, 3.)
4. sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in caritate.
5. Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ,
6. in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo.
7. In quo habemus redemtionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum secundum divitias gratiæ ejus, (*Col.* 1, 14.)
8. quæ superabundavit in nobis in omni sapientia et prudentia,
9. ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ secundum beneplacitum ejus, quod proposuit in eo,
10. in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis, et quæ in terra sunt, in ipso;
11. in quo etiam et nos sorte vocati sumus, prædestinati secundum propositum ejus; qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ,
12. ut simus in laudem gloriæ ejus nos, qui ante speravimus in Christo:
13. in quo et vos, cum audissetis verbum veritatis (Evangelium salutis vestræ), in quo et credentes signati estis Spiritu promissionis sancto,
14. qui est pignus hereditatis nostræ, in redemtionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.
15. Propterea et ego audiens fidem vestram, quæ est in Domino Jesu, et dilectionem in omnes sanctos,
16. non cesso, gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis,
17. ut Deus, Domini nostri Jesu Christi Pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ et revelationis in agnitione ejus:
18. illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis, quæ sit spes vocationis ejus, et quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus in sanctis,
19. et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui cre-

dimus secundum operationem potentiæ virtutis ejus, (*Infr.* 3, 7.)

20. quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, et constituens ad dexteram suam in cœlestibus,

21. supra omnem principatum et potestatem, et virtutem, et dominationem, et omne nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro.

22. Et omnia subjecit sub pedibus ejus; et ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam, (*Psal.* 8, 8.)

23. quæ est corpus ipsius, et plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.

CAPUT II.

1. Et vos, cum essetis mortui delictis et peccatis vestris, (*Coloss.* 2, 13.)

2. in quibus aliquando ambulastis secundum sæculum mundi hujus, secundum principem potestatis aëris hujus, spiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ,

3. in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostræ, facientes voluntatem carnis et cogitationum, et eramus natura filii iræ, sicut et ceteri:

4. Deus autem, qui dives est in misericordia, propter nimiam caritatatem suam, qua dilexit nos,

5. et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo (cujus gratia estis salvati),

6. et conresuscitavit, et consedere fecit in cœlestibus in Christo Jesu,

7. ut ostenderet in sæculis supervenientibus abundantes divitias gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Jesu.

8. Gratia enim estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis: Dei enim donum est,

9. non ex operibus, ut ne quis glorietur.

10. Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus.

11. Propter quod memores estote, quod aliquando vos gentes in carne, qui dicimini præputium ab ea, quæ dicitur circumcisio in carne, manu facta,

12. quia eratis illo in tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel, et hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, et sine Deo in hoc mundo.

13. Nunc autem in Christo Jesu vos, qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi.

14. Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem maceriæ solvens, inimicitias in carne sua;

15. legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem,

16. et reconciliet ambos in uno corpore, Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso.

17. Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longe fuistis, et pacem iis, qui prope:

18. quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno Spiritu ad Patrem. (*Rom.* 5, 2.)

19. Ergo jam non estis hospites et advenæ: sed estis cives sanctorum et domestici Dei,

20. superædificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu:

21. in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino,

22. in quo et vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

CAPUT III.

1. Hujus rei gratia, ego Paulus vinctus Christi Jesu, pro vobis gentibus,

2. si tamen audistis dispensationem gratiæ Dei, quæ data est mihi in vobis,

3. quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in brevi,

4. prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi,

5. quod aliis generationibus non

est agnitum filiis hominum, sicuti nunc revelatum est sanctis Apostolis ejus et Prophetis in Spiritu,

6. gentes esse coheredes et concorporales, et comparticipes promissionis ejus in Christo Jesu per Evangelium,

7. cujus factus sum minister secundum donum gratiæ Dei, quæ data est mihi secundum operationem virtutis ejus. (*Supr.* 1, 19.)

8. Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc: In gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, (I. *Cor.* 15, 9.)

9. et illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a sæculis in Deo, qui omnia creavit:

10. ut innotescat principatibus et potestatibus in cœlestibus per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei,

11. secundum præfinitionem sæculorum, quam fecit in Christo Jesu Domino nostro,

12. in quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per fidem ejus.

13. Propter quod peto, ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra.

14. Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi,

15. ex quo omnis paternitas in cœlis et in terra nominatur,

16. ut det vobis secundum divitias gloriæ suæ, virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem,

17. Christum habitare per fidem in cordibus vestris: in caritate radicati et fundati,

18. ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo et longitudo, et sublimitas et profundum;

19. scire etiam supereminentem scientiæ caritatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

20. Ei autem, qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus secundum virtutem, quæ operatur in nobis:

21. ipsi gloria in ecclesia, et in Christo Jesu in omnes generationes sæculi sæculorum. Amen.

CAPUT IV.

1. Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, (I. *Cor.* 7, 20. *Phil.* 1, 27.)

2. cum omni humilitate, et mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in caritate,

3. solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. (*Rom.* 12, 10.)

4. Unum corpus, et unus Spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ.

5. Unus Dominus, una fides, unum baptisma.

6. Unus Deus et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis. (*Mal.* 2, 10.)

7. Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. (I. *Cor.* 12, 11. II. *Cor.* 10, 13.)

8. Propter quod dicit: Ascendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus. (*Psal.* 67, 19.)

9. Quod autem ascendit, quid est, nisi quia et descendit primum in inferiores partes terræ?

10. Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes cœlos, ut impleret omnia.

11. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores et doctores (I. *Cor.* 12, 28.)

12. ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi,

13. donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi,

14. ut, jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.

15. Veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo per omnia, qui est caput, Christus,

16. ex quo totum corpus compactum et connexum per omnem juncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscujusque membri, augmentum corporis facit in ædificationem sui in caritate.

17. Hoc igitur dico, et testificor in Domino, ut jam non ambuletis, sicut et gentes ambulant in vanitate sensus sui, (*Rom.* 1, 21.)

18. tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei per ignorantiam, quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum,

19. qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis in avaritiam.

20. Vos autem non ita didicistis Christum,

21. si tamen illum audistis, et in ipso edocti estis, sicut est veritas in Jesu:

22. deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. (*Col.* 3, 8.)

23. Renovamini autem spiritu mentis vestræ, (*Rom.* 6, 4.)

24. et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis. (*Col.* 3, 12.)

25. Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra. (*Zach.* 8, 16, I. *Petr.* 2, 1.)

26. Irascimini, et nolite peccare: sol non occidat super iracundiam vestram. (*Psal.* 4, 5.)

27. Nolite locum dare diabolo: (*Jac.* 4, 7.)

28. qui furabatur, jam non furetur; magis autem laboret, operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti.

29. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.

30. Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemtionis.

31. Omnis amaritudo, et ira et indignatio, et clamor et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia.

32. Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut et Deus in Christo donavit vobis. (*Col.* 3, 13.)

CAPUT V.

1. Estote ergo imitatores Dei, sicut filii carissimi:

2. et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis. (*Joan.* 13, 34. — 15, 12. I. *Joan.* 4, 21.)

3. Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos; (*Col.* 3, 5.)

4. aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio.

5. Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi et Dei. (*Gal.* 5, 21.)

6. Nemo vos seducat inanibus verbis, propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. (*Mat.* 24, 4. *Marc.* 13, 5. *Luc.* 21, 8. II. *Thess.* 2, 3.)

7. Nolite ergo effici participes eorum.

8. Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate;

9. fructus enim lucis est in omni bonitate, et justitia et veritate,

10. probantes quid sit beneplacitum Deo:

11. et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite.

12. Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est et dicere.

13. Omnia autem, quæ arguuntur, a lumine manifestantur, omne enim, quod manifestatur, lumen est.

14. Propter quod dicit: Surge, qui

dormis, et exsurge a mortuis, et illuminabit te Christus.
15. Videte itaque, fratres, quomodo caute ambuletis: non quasi insipientes, (*Col.* 4, 5.)
16. sed ut sapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.
17. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei. (*Rom.* 12, 2. I. *Thess.* 4, 3.)
18. Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed implemini Spiritu sancto,
19. loquentes vobismetipsis in psalmis, et hymnis et canticis spiritualibus: cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino,
20. gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Jesu Christi Deo et Patri.
21. Subjecti invicem in timore Christi.
22. Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino, (*Gen.* 3, 16. *Col.* 3, 18.)
23. quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est ecclesiæ: ipse salvator corporis ejus. (I. *Cor.* 11, 3.)
24. Sed sicut ecclesia subjecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus.
25. Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, (*Col.* 3, 19.)
26. ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ,
27. ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata.
28. Ita et viri debent diligere uxores suas, ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit.
29. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit, et fovet eam, sicut et Christus ecclesiam;
30. quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus et de ossibus ejus.
31. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam, et adhærebit uxori suæ; et erunt duo in carne una. (*Gen.* 2, 24. *Mat.* 19, 5.)
32. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo et in ecclesia.
33. Verumtamen et vos singuli, unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor autem timeat virum suum.

CAPUT VI.

1. Filii, obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est.
2. Honora patrem tuum et matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione, (*Exod.* 20, 17. *Mat.* 15, 4. *Col.* 3, 20.)
3. ut bene sit tibi, et sis longævus super terram.
4. Et vos, patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed educate illos in disciplina et correptione Domini.
5. Servi, obedite dominis carnalibus cum timore et tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo; (*Col.* 3, 22. *Tit.* 2, 9. I. *Petr.* 2, 18.)
6. non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo,
7. cum bona voluntate servientes, sicut Domino, et non hominibus:
8. scientes, quoniam unusquisque, quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, sive servus, sive liber.
9. Et vos, domini, eadem facite illis, remittentes minas: scientes, quia et illorum, et vester Dominus est in cœlis, et personarum acceptio non est apud eum. (*Gal.* 2, 6.)
10. Decetero, fratres, confortamini in Domino, et in potentia virtutis ejus.
11. Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli:
12. quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem: sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ, in cœlestibus.
13. Propterea accipite armaturam

Dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare.
14. State ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induti loricam justitiæ,
15. et calceati pedes in præparatione Evangelii pacis:
16. in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere:
17. et galeam salutis assumite, et gladium spiritus (quod est verbum Dei), (*Isai.*59,17. I. *Thess.*5,8.)
18. per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia et obsecratione pro omnibus sanctis, (*Act.* 12,5. *Col.* 4,2.)
19. et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere mysterium Evangelii, (*Col.* 4, 3. II. *Thess.* 3, 1.)
20. pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipso audeam, prout oportet me, loqui.
21. Ut autem et vos sciatis, quæ circa me sunt, quid agam, omnia vobis nota faciet Tychicus, carissimus frater et fidelis minister in Domino,
22. quem misi ad vos in hoc ipsum, ut cognoscatis, quæ circa nos sunt, et consoletur corda vestra.
23. Pax fratribus, et caritas cum fide a Deo Patre et Domino Jesu Christo.
24. Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum nostrum Jesum Christum in incorruptione. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD PHILIPPENSES.

CAPUT I.

1. Paulus et Timotheus, servi Jesu Christi, omnibus sanctis in Christo Jesu, qui sunt Philippis, cum episcopis et diaconibus.
2. Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.
3. Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri,
4. semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens,
5. super communicatione vestra in Evangelio Christi a prima die usque nunc:
6. confidens hoc ipsum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu:
7. sicut est mihi justum hoc sentire pro omnibus vobis, eo quod habeam vos in corde, et in vinculis meis, et in defensione et confirmatione Evangelii, socios gaudii mei omnes vos esse.
8. Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Jesu Christi.
9. Et hoc oro, ut caritas vestra magis ac magis abundet in scientia et in omni sensu,
10. ut probetis potiora, ut sitis sinceri et sine offensa in diem Christi,
11. repleti fructu justitiæ per Jesum Christum, in gloriam et laudem Dei.
12. Scire autem vos volo, fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii,
13. ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo in omni prætorio, et in ceteris omnibus,
14. et plures e fratribus in Domino confidentes vinculis meis, abundantius auderent sine timore verbum Dei loqui.
15. Quidam quidem et propter invidiam et contentionem, quidam

autem et propter bonam voluntatem Christum prædicant;

16. quidam ex caritate, scientes, quoniam in defensionem Evangelii positus sum.

17. Quidam autem ex contentione Christum annuntiant non sincere, existimantes pressuram se suscitare vinculis meis.

18. Quid enim? Dum omni modo sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuntietur: et in hoc gaudeo, sed et gaudebo.

19. Scio enim, quia hoc mihi proveniet ad salutem, per vestram orationem, et subministrationem Spiritus Jesu Christi

20. secundum exspectationem, et spem meam, quia in nullo confundar: sed in omni fiducia sicut semper, et nunc magnificabitur Christus in corpore meo, sive per vitam sive per mortem.

21. Mihi enim vivere Christus est, et mori lucrum.

22. Quodsi vivere in carne, hic mihi fructus operis est, et quid eligam, ignoro.

23. Coarctor autem e duobus: desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo, multo magis melius:

24. permanere autem in carne, necessarium propter vos.

25. Et hoc confidens scio, quia manebo, et permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum, et gaudium fidei,

26. ut gratulatio vestra abundet in Christo Jesu in me, per meum adventum iterum ad vos.

27. Tantum digne Evangelio Christi conversamini, ut sive cum venero, et videro vos, sive absens audiam de vobis, quia statis in uno spiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelii, (*Eph.* 4, 1. *Col.* 1, 10. I. *Thess.* 2, 12.)

28. et in nullo terreamini ab adversariis: quæ illis est causa perditionis, vobis autem salutis, et hoc a Deo,

29. quia vobis donatum est pro Christo, non solum, ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini:

30. idem certamen habentes, quale et vidistis in me, et nunc audistis de me.

CAPUT II.

1. Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium caritatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis:

2. implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem caritatem habentes, unanimes, idipsum sentientes,

3. nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes, (I. *Cor.* 10, 24.)

4. non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea, quæ aliorum.

5. Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Jesu,

6. qui, cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo;

7. sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo.

8. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. (*Hebr.* 2, 9.)

9. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen,

10. ut in nomine Jesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, et infernorum, (*Isai.* 45, 24. *Rom.* 14, 11.)

11. et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.

12. Itaque, carissimi mei (sicut semper obedistis), non ut in præsentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu et tremore vestram salutem operamini.

13. Deus est enim, qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate.

14. Omnia autem facite sine murmurationibus et hæsitationibus, (I. *Petr.* 4, 9.)

15. ut sitis sine querela, et simplices filii Dei, sine reprehensione in medio nationis pravæ et perversæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo,

16. verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Christi, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi.
17. Sed et si immolor supra sacrificium, et obsequium fidei vestræ, gaudeo, et congratulor omnibus vobis.
18. Idipsum autem et vos gaudete, et congratulamini mihi.
19. Spero autem in Domino Jesu, Timotheum me cito mittere ad vos, ut et ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. (*Act.* 16, 1.)
20. Neminem enim habeo tam unanimem, qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit.
21. Omnes enim, quæ sua sunt, quærunt, non quæ sunt Jesu Christi. (I. *Cor.* 13, 5.)
22. Experimentum autem ejus cognoscite, quia sicut patri filius, mecum servivit in Evangelio.
23. Hunc igitur spero me mittere ad vos, mox ut videro, quæ circa me sunt.
24. Confido autem in Domino, quoniam et ipse veniam ad vos cito.
25. Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem, et cooperatorem, et commilitonem meum, vestrum autem apostolum, et ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos:
26. quoniam quidem omnes vos desiderabat, et mœstus erat, propterea quod audieratis illum infirmatum.
27. Nam et infirmatus est usque ad mortem; sed Deus misertus est ejus, non solum autem ejus, verum etiam et mei, ne tristitiam super tristitiam haberem.
28. Festinantius ergo misi illum, ut viso eo iterum gaudeatis, et ego sine tristitia sim.
29. Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, et ejusmodi cum honore habetote:
30. quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam, ut impleret id, quod ex vobis deerat erga meum obsequium.

CAPUT III.

1. De ceterō, fratres mei, gaudete in Domino. Eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.
2. Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem.
3. Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu servimus Deo, et gloriamur in Christo Jesu, et non in carne fiduciam habentes,
4. quamquam ego habeam confidentiam et in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis,
5. circumcisus octavo die, ex genere Israel, de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem Pharisæus, (*Act.* 23, 6.)
6. secundum æmulationem persequens ecclesiam Dei, secundum justitiam, quæ in lege est, conversatus sine querela.
7. Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta.
8. Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam,
9. et inveniar in illo, non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ ex fide est Christi Jesu, quæ ex Deo est justitia in fide
10. ad cognoscendum illum, et virtutem resurrectionis ejus, et societatem passionum illius, configuratus morti ejus:
11. si quo modo occurram ad resurrectionem, quæ est ex mortuis:
12. non quod jam acceperim, aut jam perfectus sim: sequor autem, si quo modo comprehendam, in quo et comprehensus sum a Christo Jesu.
13. Fratres, ego me non arbitror comprehendisse. Unum autem, quæ quidem retro sunt obliviscens, ad ea vero, quæ sunt priora, extendens meipsum,
14. ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu.

15. Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus, et si quid aliter sapitis, et hoc vobis Deus revelabit.
16. Verumtamen ad quod pervenimus, ut idem sapiamus, et in eadem permaneamus regula.
17. Imitatores mei estote, fratres, et observate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.
18. Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem et flens dico), inimicos crucis Christi, *
19. quorum finis interitus: quorum Deus venter est: et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.
20. Nostra autem conversatio in cœlis est, unde etiam Salvatorem exspectamus Dominum nostrum Jesum Christum, * (*Rom.* 16, 17.)
21. qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ, secundum operationem, qua etiam possit subjicere sibi omnia.

CAPUT IV.

1. Itaque, fratres mei carissimi et desideratissimi, gaudium meum, et corona mea, sic state in Domino, carissimi: (I. *Thess.* 2, 19.)
2. Evodiam rogo, et Syntychen deprecor, idipsum sapere in Domino.
3. Etiam rogo et te, germane compar, adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, et ceteris adjutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ.
4. Gaudete in Domino semper; iterum dico: Gaudete.
5. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus; Dominus prope est.
6. Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione et obsecratione, cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum.
7. Et pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, et intelligentias vestras in Christo Jesu.
8. De cetero, fratres, quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque justa, quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate.
9. Quæ et didicistis, et accepistis, et audistis, et vidistis in me: hæc agite, et Deus pacis erit vobiscum.
10. Gavisus sum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire, sicut et sentiebatis: occupati autem eratis.
11. Non quasi propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse.
12. Scio et humiliari, scio et abundare: (ubique et in omnibus institutus sum) et satiari et esurire, et abundare et penuriam pati:
13. omnia possum in eo, qui me confortat.
14. Verumtamen bene fecistis, communicantes tribulationi meæ.
15. Scitis autem et vos, Philippenses, quod in principio Evangelii, quando profectus sum a Macedonia, nulla mihi ecclesia communicavit in ratione dati et accepti, nisi vos soli,
16. quia et Thessalonicam semel et bis in usum mihi misistis.
17. Non quia quæro datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra.
18. Habeo autem omnia, et abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito, quæ misistis odorem suavitatis, hostiam acceptam, placentem Deo. (*Rom.* 12, 1.)
19. Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum secundum divitias suas in gloria in Christo Jesu.
20. Deo autem et Patri nostro gloria in sæcula sæculorum. Amen.
21. Salutate omnem sanctum in Christo Jesu.
22. Salutant vos, qui mecum sunt, fratres. Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de Cæsaris domo sunt.
23. Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD COLOSSENSES.

CAPUT I.

1. Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater,
2. eis, qui sunt Colossis, sanctis, et fidelibus fratribus in Christo Jesu.
3. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo. Gratias agimus Deo et Patri Domini nostri Jesu Christi, semper pro vobis orantes:
4. audientes fidem vestram in Christo Jesu, et dilectionem, quam habetis in sanctos omnes
5. propter spem, quæ reposita est vobis in cœlis, quam audistis in verbo veritatis Evangelii,
6. quod pervenit ad vos, sicut et in universo mundo est, et fructificat, et crescit, sicut in vobis ex ea die, qua audistis, et cognovistis gratiam Dei in veritate,
7. sicut didicistis ab Epaphra carissimo conservo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi Jesu,
8. qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu:
9. ideo et nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes, et postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia et intellectu spiritali;
10. ut ambuletis digne Deo per omnia placentes; in omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientia Dei;
11. in omni virtute confortati secundum potentiam claritatis ejus; in omni patientia et longanimitate cum gaudio
12. gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine;
13. qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suæ,
14. in quo habemus redemtionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum;
15. qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ,
16. quoniam in ipso condita sunt universa in cœlis et in terra, visibilia et invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates: omnia per ipsum, et in ipso creata sunt; (*Joan.* 1, 3.)
17. et ipse est ante omnes, et omnia in ipso constant.
18. Et ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens; (I. *Cor.* 15, 20. *Apoc.* 1, 5.)
19. quia in ipso complacuit, omnem plenitudinem inhabitare,
20. et per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt.
21. Et vos cum essetis aliquando alienati et inimici sensu in operibus malis:
22. nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem, exhibere vos sanctos et immaculatos, et irreprehensibiles coram ipso:
23. si tamen permanetis in fide fundati, et stabiles, et immobiles a spe Evangelii, quod audistis, quod prædicatum est in universa creatura, quæ sub cœlo est, cujus factus sum ego Paulus minister.
24. Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, et adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore ejus, quod est ecclesia,
25. cujus factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quæ data est mihi in vos, ut impleam verbum Dei:
26. mysterium, quod absconditum

fuit a sæculis et generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis ejus,

27. quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ sacramenti hujus in gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriæ,

28. quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, et docentes omnem hominem, in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu:

29. in quo et laboro, certando secundum operationem ejus, quam operatur in me in virtute.

CAPUT II.

1. Volo enim vos scire, qualem sollicitudinem habeam pro vobis, et pro iis, qui sunt Laodiciæ, et quicumque non viderunt faciam meam in carne,

2. ut consolentur corda ipsorum, instructi in caritate, et in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterii Dei Patris et Christi Jesu,

3. in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi.

4. Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum.

5. Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum: gaudens, et videns ordinem vestrum, et firmamentum ejus, quæ in Christo est, fidei vestræ. (I. *Cor.* 5, 3.)

6. Sicut ergo accepistis Jesum Christum Dominum, in ipso ambulate,

7. radicati, et superædificati in ipso, et confirmati fide, sicut et didicistis, abundantes in illo in gratiarum actione:

8. videte, ne quis vos decipiat per philosophiam, et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, et non secundum Christum,

9. quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter;

10. et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis:

11. in quo et circumcisi estis circumcisione non manu facta in exspoliatione corporis carnis, sed in circumcisione Christi:

12. consepulti ei in baptismo, in quo et resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum a mortuis.

13. Et vos, cum mortui essetis in delictis, et præputio carnis vestræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta: (*Eph.* 2, 1.)

14. delens, quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci;

15. et exspolians principatus et potestates traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso.

16. Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum,

17. quæ sunt umbra futurorum; corpus autem Christi.

18. Nemo vos seducat, volens in humilitate, et religione Angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, (*Mat.* 24, 4.)

19. et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus et conjunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum Dei.

20. Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis hujus mundi: quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis?

21. Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neque contrectaveritis,

22. quæ sunt omnia in interitum ipso usu, secundum præcepta et doctrinas hominum;

23. quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione et humilitate, et non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

CAPUT III.

1. Igitur, si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt, quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens:

2. quæ sursum sunt, sapite, non quæ super terram.

3. Mortui enim estis, et vita vestra est abscondita cum Christo in Deo.

4. Cum Christus apparuerit, vita

vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria.
5. Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est simulacrorum servitus, *
6. propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis: * (*Eph.* 5, 3.)
7. in quibus et vos ambulastis aliquando, cum viveretis in illis.
8. Nunc autem deponite et vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. (*Rom.* 6, 4. *Eph.* 4, 22.)
9. Nolite mentiri invicem, exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis,
10. et induentes novum eum, qui renovatur in agnitionem secundum imaginem ejus, qui creavit illum:
11. ubi non est Gentilis et Judæus, circumcisio et præputium, Barbarus et Scytha, servus et liber: sed omnia et in omnibus Christus.
12. Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti et dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam;
13. supportantes invicem, et donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam: sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos.
14. Super omnia autem hæc, caritatem habete, quod est vinculum perfectionis;
15. et pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno corpore: et grati estote.
16. Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia docentes et commonentes vosmetipsos, psalmis, hymnis et canticis spiritualibus in gratia cantantes in cordibus vestris Deo.
17. Omne, quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ipsum. (I. *Cor.* 10, 31.)
18. Mulieres, subditæ estote viris, sicut oportet, in Domino. (*Eph.* 5, 22. I. *Petr.* 3, 1.)
19. Viri, diligite uxores vestras, et nolite amari esse ad illas.
20. Filii, obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in Domino. (*Eph.* 6, 2.)
21. Patres, nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. (*Eph.* 6, 4.)
22. Servi, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum. (*Tit.* 2, 9. I. *Petr.* 2, 18.)
23. Quodcumque facitis, ex animo operamini sicut Domino, et non hominibus:
24. scientes, quod a Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo servite.
25. Qui enim injuriam facit, recipiet id, quod inique gessit; et non est personarum acceptio apud Deum. (*Rom.* 2, 6.)

CAPUT IV.

1. Domini, quod justum est et æquum, servis præstate: scientes, quod et vos Dominum habetis in cœlo.
2. Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione: (*Luc.* 18, 1. I. *Thess.* 5, 17.)
3. orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi (propter quod etiam vinctus sum), (*Eph.* 6, 19.)
4. ut manifestem illud ita, ut oportet me loqui.
5. In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt: tempus redimentes.*
6. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis, quomodo oporteat vos unicuique respondere. * (*Eph.* 5, 15.)
7. Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychicus carissimus frater, et fidelis minister, et conservus in Domino;
8. quem misi ad vos ad hoc ipsum, ut cognoscat, quæ circa vos sunt, et consoletur corda vestra,
9. cum Onesimo carissimo et fideli fratre, qui ex vobis est. Omnia, quæ hic aguntur, nota facient vobis. (*Philem.* 10.)
10. Salutat vos Aristarchus con-

captivus meus, et Marcus consobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandata: si venerit ad vos, excipite illum;
11. et Jesus, qui dicitur Justus: qui sunt ex circumcisione: hi soli sunt adjutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatió.
12. Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est, servus Christi Jesu, semper sollicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate Dei.
13. Testimonium enim illi perhibeo, quod habet multum laborem pro vobis, et pro iis, qui sunt Laodiciæ, et qui Hierapoli.
14. Salutat vos Lucas medicus carissimus, et Demas. (II. *Tim.* 4, 11.)
15. Salutate fratres, qui sunt Laodiciæ, et Nympham, et quæ in domo ejus est, ecclesiam.
16. Et cum lecta fuerit apud vos epistola hæc, facite, ut et in Laodicensium ecclesia legatur: et eam, quæ Laodicensium est, vos legatis.
17. Et dicite Archippo: Vide ministerium, quod accepisti in Domino ut illud impleas.
18. Salutatio, mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia vobiscum Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSES PRIMA.

CAPUT I.

1. Paulus, et Silvanus et Timotheus ecclesiæ Thessalonicensium in Deo Patre et Domino Jesu Christo.
2. Gratias vobis, et pax. Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione,
3. memores operis fidei vestræ et laboris, et caritatis et sustinentiæ spei Domini nostri Jesu Christi, ante Deum et Patrem nostrum:
4. scientes, fratres, dilecti a Deo, electionem vestram,
5. quia Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed et in virtute, et in Spiritu sancto, et in plenitudine multa, sicut scitis, quales fuerimus in vobis propter vos.
6. Et vos imitatores nostri facti estis, et Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti,
7. ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia et in Achaja.
8. A vobis enim diffamatus est sermo Domini, non solum in Macedonia et in Achaja, sed et in omni loco fides vestra, quæ est ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui.
9. Ipsi enim de nobis annuntiant, qualem introitum habuerimus ad vos, et quomodo conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo et vero,
10. et exspectare Filium ejus de cœlis (quem suscitavit ex mortuis) Jesum, qui eripuit nos ab ira ventura.

CAPUT II.

1. Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit:
2. sed ante passi, et contumeliis affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad vos Evangelium Dei in multa sollicitudine. (*Act.* 16, 19.)
3. Exhortatio enim nostra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo,

4. sed sicut probati sumus a Deo, ut crederetur nobis Evangelium, ita loquimur non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra.
5. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione avaritiæ: Deus testis est;
6. nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis.
7. Cum possemus vobis oneri esse, ut Christi Apostoli, sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foveat filios suos.
8. Ita desiderantes vos, cupide volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras, quoniam carissimi nobis facti estis.
9. Memores enim estis, fratres, laboris nostri et fatigationis: nocte ac die operantes, ne quem vestrum gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei. (*Act.* 20, 34. I. *Cor.* 4, 12. II. *Thess.* 3, 8.)
10. Vos testes estis, et Deus, quam sancte et juste, et sine querela vobis, qui credidistis, fuimus:
11. sicut scitis, qualiter unumquemque vestrum (sicut pater filios suos)
12. deprecantes vos et consolantes, testificati sumus, ut ambularetis digne Deo, qui vocavit vos in suum regnum et gloriam.
13. Ideo et nos gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam, cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis.
14. Vos enim imitatores facti estis, fratres, ecclesiarum Dei, quæ sunt in Judæa in Christo Jesu, quia eadem passi estis et vos a contribulibus vestris, sicut et ipsi a Judæis,
15. qui et Dominum occiderunt Jesum, et Prophetas, et nos persecuti sunt, et Deo non placent, et omnibus hominibus adversantur,
16. prohibentes nos gentibus loqui, ut salvæ fiant, ut impleant peccata sua semper: pervenit enim ira Dei super illos usque in finem.
17. Nos autem, fratres, desolati a vobis ad tempus horæ, aspectu, non corde, abundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo desiderio:
18. quoniam voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus, et semel, et iterum, sed impedivit nos satanas.
19. Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Jesum Christum estis in adventu ejus?
20. vos enim estis gloria nostra et gaudium.

CAPUT III.

1. Propter quod non sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis, solis: * (*Act.* 16, 1.)
2. et misimus Timotheum fratrem nostrum, et ministrum Dei in Evangelio Christi ad confirmandos vos, et exhortandos pro fide vestra, *
3. ut nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus.
4. Nam et cum apud vos essemus, prædicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut et factum est, et scitis.
5. Propterea et ego amplius non sustinens, misi ad cognoscendam fidem vestram, ne forte tentaverit vos is, qui tentat, et inanis fiat labor noster.
6. Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis, et annuntiante nobis fidem et caritatem vestram, et quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderantes nos videre, sicut et nos quoque vos:
7. ideo consolati sumus, fratres, in vobis in omni necessitate et tribulatione nostra per fidem vestram,
8. quoniam nunc vivimus, si vos statis in Domino.
9. Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere pro vobis in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum,
10. nocte ac die abundantius orantes, ut videamus faciem vestram,

et compleamus ea, quæ desunt fidei vestræ?

11. Ipse autem Deus, et Pater noster, et Dominus noster Jesus Christus dirigat viam nostram ad vos.

12. Vos autem Dominus multiplicet, et abundare faciat caritatem vestram in invicem, et in omnes, quemadmodum et nos in vobis,

13. ad confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate, ante Deum et Patrem nostrum, in adventu Domini nostri Jesu Christi cum omnibus sanctis ejus. Amen.

CAPUT IV.

1. De cetero ergo, fratres, rogamus vos et obsecramus in Domino Jesu, ut quemadmodum accepistis a nobis, quomodo oporteat vos ambulare, et placere Deo, sic et ambuletis, et abundetis magis.

2. Scitis enim, quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jesum.

3. Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis vos a fornicatione, (*Rom.* 12, 2. *Eph.* 5, 17.)

4. ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione et honore;

5. non in passione desiderii, sicut et gentes, quæ ignorant Deum;

6. et ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prædiximus vobis, et testificati sumus.

7. Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem.

8. Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in nobis.

9. De caritate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis: ipsi enim vos a Deo didicistis, ut diligatis invicem. (*Joan.* 13, 34. I. *Joan.* 2, 10.)

10. Etenim illud facitis in omnes fratres in universa Macedonia. Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis,

11. et operam detis, ut quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis, et operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis: et ut honeste ambuletis ad eos, qui foris sunt, et nullius aliquid desideretis.

12. Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini sicut et ceteri, qui spem non habent.

13. Si enim credimus, quod Jesus mortuus est et resurrexit, ita et Deus eos, qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo.

14. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos, qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non præveniemus eos, qui dormierunt. (I. *Cor.* 15, 23.)

15. Quoniam ipse Dominus in jussu, et in voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de cœlo, et mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi.

16. Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aëra, et sic semper cum Domino erimus.

17. Itaque consolamini invicem in verbis istis.

CAPUT V.

1. De temporibus autem et momentis, fratres, non indigetis, ut scribamus vobis.

2. Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet. (II. *Petr.* 3, 10. *Apoc.* 3, 3.)

3. Cum enim dixerint: pax et securitas: tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient.

4. Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat:

5. omnes enim vos filii lucis estis, et filii diei: non sumus noctis, neque tenebrarum.

6. Igitur non dormiamus sicut et ceteri, sed vigilemus, et sobrii simus.

7. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt, et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt.

8. Nos autem, qui diei sumus, sobrii simus, induti loricam fidei

et caritatis, et galeam spem salutis: (*Isai.* 59, 17. *Eph.* 6, 14.)
9. quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Jesum Christum,
10. qui mortuus est pro nobis, ut sive vigilemus, sive dormiamus, simul cum illo vivamus.
11. Propter quod consolamini invicem, et ædificate alterutrum, sicut et facitis.
12. Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos, et præsunt vobis in Domino, et monent vos,
13. ut habeatis illos abundantius in caritate propter opus illorum: pacem habete cum eis.
14. Rogamus autem vos, fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.
15. Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est, sectamini in invicem, et in omnes. (*Prov.* 17, 13. — 20, 22. *Rom.* 12, 17. I. *Petr.* 3, 9.)
16. Semper gaudete.
17. Sine intermissione orate. (*Eccl.* 18, 22. *Col.* 4, 2.)
18. In omnibus gratias agite: hæc est enim voluntas Dei in Christo Jesu in omnibus vobis.
19. Spiritum nolite extinguere.
20. Prophetias nolite spernere.
21. Omnia autem probate: quod bonum est, tenete.
22. Ab omni specie mala abstinete vos.
23. Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester, et anima et corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur.
24. Fidelis est, qui vocavit vos. qui etiam faciet. (I. *Cor.* 1, 9.)
25. Fratres, orate pro nobis.
26. Salutate fratres omnes in osculo sancto.
27. Adjuro vos per Dominum, ut legatur epistola hæc omnibus sanctis fratribus.
28. Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES SECUNDA.

CAPUT I.

1. Paulus, et Silvanus et Timotheus ecclesiæ Thessalonicensium in Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.
2. Gratia vobis, et pax a Deo, Patre nostro, et Domino Jesu Christo.
3. Gratias agere debemus semper Deo pro vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides vestra, et abundat caritas uniuscujusque vestrum in invicem,
4. ita ut et nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis Dei, pro patientia vestra et fide, et in omnibus persecutionibus vestris et tribulationibus, quas sustinetis
5. in exemplum justi judicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo et patimini.
6. Si tamen justum est apud Deum retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant,
7. et vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in revelatione Domini Jesu de cœlo cum Angelis virtutis ejus,
8. in flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, et qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi;
9. qui pœnas dabunt in interitu æternas a facie Domini, et a gloria virtutis ejus,

10. cum venerit glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt, quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo.

11. In quo etiam oramus semper pro vobis, ut dignetur vos vocatione sua Deus noster, et impleat omnem voluntatem bonitatis, et opus fidei in virtute,

12. ut clarificetur nomen Domini nostri Jesu Christi in vobis, et vos in illo secundum gratiam Dei nostri, et Domini Jesu Christi.

CAPUT II.

1. Rogamus autem vos, fratres, per adventum Domini nostri Jesu Christi et nostræ congregationis in ipsum,

2. ut non cito moveamini a vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tamquam per nos missam, quasi instet dies Domini.

3. Ne quis vos seducat ullo modo, quoniam, nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, (*Eph.* 5, 6.)

4. qui adversatur et extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se, tamquam sit Deus.

5. Non retinetis, quod cum adhuc essem apud vos, hæc dicebam vobis?

6. Et nunc quid detineat, scitis, ut reveletur in suo tempore.

7. Nam mysterium jam operatur iniquitatis, tantum ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.

8. Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui eum, (*Isai.* 11, 4.)

9. cujus est adventus secundum operationem satanæ in omni virtute, et signis et prodigiis mendacibus,

10. et in omni seductione iniquitatis iis, qui pereunt, eo quod caritatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent. Ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio,

11. ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.

12. Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis, fratres dilecti a Deo, quod elegerit vos Deus primitias in salutem in sanctificatione spiritus et in fide veritatis,

13. in qua et vocavit vos per Evangelium nostrum in acquisitionem gloriæ Domini nostri Jesu Christi.

14. Itaque, fratres, state et tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram.

15. Ipse autem Dominus noster Jesus Christus, et Deus et Pater noster, qui dilexit nos, et dedit consolationem æternam, et spem bonam in gratia,

16. exhortetur corda vestra, et confirmet in omni opere et sermone bono.

CAPUT III.

1. De cetero, fratres, orate pro nobis, ut sermo Dei currat, et clarificetur, sicut et apud vos: (*Col.* 4, 3.)

2. et ut liberemur ab importunis et malis hominibus: non enim omnium est fides.

3. Fidelis autem Deus est, qui confirmabit vos, et custodiet a malo.

4. Confidimus autem de vobis in Domino, quoniam, quæ præcipimus, et facitis, et facietis.

5. Dominus autem dirigat corda vestra in caritate Dei et patientia Christi.

6. Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis.

7. Ipsi enim scitis, quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos:

8. neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, et in fatigatione, nocte et die operantes, ne quem vestrum gravaremus. (I. *Thess.* 2, 9.)

9. Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos for-

mam daremus vobis ad imitandum nos.
10. Nam et cum essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis, quoniam, si quis non vult operari, nec manducet.
11. Audivimus enim, inter vos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed curiose agentes.
12. Iis autem, qui ejusmodi sunt, denuntiamus, et obsecramus in Domino Jesu Christo, ut cum silentio operantes, suum panem manducent.
13. Vos autem, fratres, nolite deficere benefacientes. (*Gal.* 6, 9.)
14. Quodsi quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo, ut confundatur:
15. et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem.
16. Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis.
17. Salutatio mea manu Pauli, quod est signum in omni epistola. Ita scribo.
18. Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD TIMOTHEUM PRIMA.

CAPUT I.

1. Paulus, Apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei Salvatoris nostri, et Christi Jesu spei nostræ,
2. Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, misericordia, et pax a Deo Patre, et Christo Jesu Domino nostro. (*Act.* 16, 1.)
3. Sicut rogavi te, ut remaneres Ephesi, cum irem in Macedoniam, ut denuntiares quibusdam, ne aliter docerent,
4. neque intenderent fabulis, et genealogiis interminatis, quæ quæstiones præstant magis quam ædificationem Dei, quæ est in fide. (*Infr.*4,7. II. *Tim.*2,23. *Tit.* 3, 9.)
5. Finis autem præcepti est caritas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta.
6. A quibus quidam aberrantes, conversi sunt in vaniloquium,
7. volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmabant.
8. Scimus autem, quia bona est lex, si quis ea legitime utatur; (*Rom.* 7, 12.)
9. sciens hoc, quia lex justo non est posita, sed injustis et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis et contaminatis, parricidis et matricidis, homicidis,
10. fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, et perjuris, et si quid aliud sanæ doctrinæ adversatur,
11. quæ est secundum Evangelium gloriæ beati Dei, quod creditum est mihi.
12. Gratias ago ei, qui me confortavit, Christo Jesu Domino nostro, quia fidelem me existimavit, ponens in ministerio,
13. qui prius blasphemus fui, et persecutor, et contumeliosus: sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.
14. Superabundavit autem gratia Domini nostri cum fide et dilectione, quæ est in Christo Jesu.
15. Fidelis sermo, et omni acceptione dignus, quod Christus Jesus venit in hunc mundum, peccatores salvos facere, quorum primus ego sum: (*Mat.* 9, 13. *Marc.* 2, 17.)
16. sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Jesus omnem patientiam

ad informationem eorum, qui credituri sunt illi, in vitam æternam.

17. Regi autem sæculorum immortali, invisibili, soli Deo honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

18. Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam,

19. habens fidem et bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt;

20. ex quibus est Hymenæus et Alexander, quos tradidi satanæ, ut discant non blasphemare.

CAPUT II.

1. Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus:

2. pro regibus, et omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate.

3. Hoc enim bonum est et acceptum coram Salvatore nostro Deo,

4. qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire.

5. Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus,

6. qui dedit redemtionem semetipsum pro omnibus, testimonium temporibus suis,

7. in quo positus sum ego prædicator et Apostolus (veritatem dico, non mentior) doctor gentium in fide et veritate.

8. Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira et disceptatione.

9. Similiter et mulieres in habitu ornato, cum verecundia et sobrietate ornantes se, et non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa; (I. *Petr.* 3, 3.)

10. sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.

11. Mulier in silentio discat cum omni subjectione.

12. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum: sed esse in silentio. (I. *Cor.* 14, 34.)

13. Adam enim primus formatus est, deinde Heva;

14. et Adam non est seductus; mulier autem seducta in prævaricatione fuit.

15. Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide et dilectione, et sanctificatione cum sobrietate.

CAPUT III.

1. Fidelis sermo: Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.

2. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, (*Tit.* 1, 7.)

3. non vinolentum, non percussorem, sed modestum: non litigiosum, non cupidum, sed

4. suæ domui bene præpositum: filios habentem subditos cum omni castitate.

5. Si quis autem domui suæ præesse nescit: quomodo ecclesiæ Dei diligentiam habebit?

6. Non neophytum, ne in superbiam elatus, in judicium incidat diaboli.

7. Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat et in laqueum diaboli.

8. Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes:

9. habentes mysterium fidei in conscientia pura.

10. Et hi autem probentur primum, et sic ministrent, nullum crimen habentes.

11. Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.

12. Diaconi sint unius uxoris viri, qui filiis suis bene præsint et suis domibus.

13. Qui enim bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirent, et multam fiduciam in fide, quæ est in Christo Jesu.

14. Hæc tibi scribo, sperans me ad te venire cito.

15. Si autem tardavero, ut scias, quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis.
16. Et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumtum est in gloria.

CAPUT IV.

1. Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum, (II. *Tim.* 3, 1.)
2. in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam,
3. prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, et iis, qui cognoverunt veritatem.
4. Quia omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur;
5. sanctificatur enim per verbum Dei, et orationem.
6. Hæc præponens fratribus, bonus eris minister Christi Jesu, enutritus verbis fidei et bonæ doctrinæ, quam assecutus es.
7. Ineptas autem et aniles fabulas devita: exerce autem teipsum ad pietatem. (*Supr.* 1, 4. *Tit.* 3, 9.)
8. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est; pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, et futuræ.
9. Fidelis sermo et omni acceptione dignus.
10. In hoc enim laboramus, et maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium.
11. Præcipe hoc, et doce.
12. Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate.
13. Dum venio, attende lectioni, exhortationi et doctrinæ.
14. Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii.
15. Hæc meditare, in his esto, ut profectus tuus manifestus sit omnibus.
16. Attende tibi et doctrinæ: insta in illis. Hoc enim faciens, et teipsum salvum facies, et eos, qui te audiunt.

CAPUT V.

1. Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem: juvenes, ut fratres:
2. anus, ut matres: juvenculas, ut sorores in omni castitate:
3. viduas honora, quæ vere viduæ sunt.
4. Si qua autem vidua filios, aut nepotes habet, discat primum domum suam regere, et mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum est coram Deo.
5. Quæ autem vere vidua est et desolata, speret in Deum, et instet obsecrationibus et orationibus nocte ac die.
6. Nam quæ in deliciis est, vivens mortua est.
7. Et hoc præcipe, ut irreprehensibiles sint.
8. Si quis autem suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior.
9. Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor,
10. in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est.
11. Adolescentiores autem viduas devita; cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt,
12. habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.
13. Simul autem et otiosæ discunt circuire domos, non solum otiosæ,

sed et verbosæ, et curiosæ, loquentes, quæ non oportet.

14. Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia.

15. Jam enim quædam conversæ sunt retro satanam.

16. Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, et non gravetur ecclesia, ut iis, quæ vere viduæ sunt, sufficiat.

17. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo et doctrina.

18. Dicit enim Scriptura: Non alligabis os bovi trituranti; et: Dignus est operarius mercede sua. (*Deut.* 25, 4. I. *Cor.* 9, 9. *Luc.* 10, 7.)

19. Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.

20. Peccantes coram omnibus argue, ut et ceteri timorem habeant.

21. Testor coram Deo et Christo Jesu, et electis Angelis, ut hæc custodias sine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando.

22. Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipsum castum custodi.

23. Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum et frequentes tuas infirmitates.

24. Quorumdam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad judicium; quosdam autem et subsequuntur.

25. Similiter et facta bona manifesta sunt; et quæ aliter se habent, abscondi non possunt.

CAPUT VI.

1. Quicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur.

2. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres sunt; sed magis serviant, quia fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt. Hæc doce, et exhortare.

3. Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ:

4. superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones et pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ,

5. conflictationes hominum mente corruptorum, et qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem.

6. Est autem quæstus magnus pietas cum sufficientia.

7. Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium, quod nec auferre quid possumus. (*Job* 1, 21.)

8. Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti sumus. (*Prov.* 27, 26.)

9. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia et nociva, quæ mergunt homines in interitum et perditionem.

10. Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt a fide, et inseruerunt se doloribus multis.

11. Tu autem, o homo Dei, hæc fuge: sectare vero justitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem.

12. Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, et confessus bonam confessionem coram multis testibus.

13. Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, et Christo Jesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem: (*Mat.* 27, 11. *Joan.* 18, 33.)

14. ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile usque in adventum Domini nostri Jesu Christi,

15. quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens, Rex regum, et Dominus dominantium, (*Apoc.* 17, 14.)

16. qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem; quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest; cui honor et

imperium sempiternum: Amen. (*Joan.* 1, 18. I. *Joan.* 4, 12.)

17. Divitibus hujus sæculi præcipe, non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo (qui præstat nobis omnia abunde ad fruendum) *

18. bene agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, * (*Luc.* 12, 15.)

19. thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

20. O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ,

21. quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD TIMOTHEUM SECUNDA.

CAPUT I.

1. Paulus, Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei secundum promissionem vitæ, quæ est in Christo Jesu,

2. Timotheo carissimo filio: gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et Christo Jesu Domino nostro.

3. Gratias ago Deo, cui servio a progenitoribus in conscientia pura, quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die

4. desiderans te videre, memor lacrymarum tuarum, ut gaudio implear,

5. recordationem accipiens ejus fidei, quæ est in te non ficta, quæ et habitavit primum in avia tua Loide, et matre tua Eunice, certus sum autem quod et in te. (*Act.* 16, 1.)

6. Propter quam causam admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.

7. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis. (*Rom.* 8, 15.)

8. Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum ejus: sed collabora Evangelio secundum virtutem Dei,

9. qui nos liberavit, et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, et gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora sæcularia. (*Tit.* 3, 5.)

10. Manifestata est autem nunc per illuminationem Salvatoris nostri Jesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam et incorruptionem per Evangelium:

11. in quo positus sum ego prædicator, et Apostolus, et magister gentium. (I. *Tim.* 2, 7.)

12. Ob quam causam etiam hæc patior sed non confundor. Scio enim, cui credidi, et certus sum, quia potens est, depositum meum servare in illum diem.

13. Formam habe sanorum verborum, quæ a me audisti in fide et in dilectione in Christo Jesu.

14. Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis.

15. Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes, qui in Asia sunt, ex quibus est Phigelus et Hermogenes.

16. Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia sæpe me refrigeravit, et catenam meam non erubuit; (*Infr.* 4, 19.)

17. sed cum Romam venisset, sollicite me quæsivit, et invenit.

18. Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

CAPUT II.

1. Tu ergo, fili mi, confortare in gratia, quæ est in Christo Jesu:
2. et quæ audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere.
3. Labora sicut bonus miles Christi Jesu.
4. Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit.
5. Nam, et qui certat in agone, non coronatur, nisi legitime certaverit.
6. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere.
7. Intellige, quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.
8. Memor esto, Dominum Jesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine David, secundum Evangelium meum,
9. in quo laboro usque ad vincula, quasi male operans; sed verbum Dei non est alligatum.
10. Ideo omnia sustineo propter electos, ut et ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Jesu, cum gloria cœlesti.
11. Fidelis sermo: Nam si commortui sumus, et convivemus:
12. si sustinebimus, et conregnabimus: si negaverimus, et ille negabit nos: (*Mat.* 10, 33.)
13. si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest. (*Rom.* 3, 3.)
14. Hæc commone, testificans coram Domino. Noli contendere verbis; ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.
15. Sollicite cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis:
16. profana autem et vaniloquia devita; multum enim proficiunt ad impietatem,
17. et sermo eorum ut cancer serpit; ex quibus est Hymenæus et Philetus,
18. qui a veritate exciderunt, dicentes, resurrectionem esse jam factam, et subverterunt quorumdam fidem.
19. Sed firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Cognovit Dominus, qui sunt ejus, et discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini.
20. In magna autem domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea, et fictilia; et quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.
21. Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile Domino ad omne opus bonum paratum.
22. Juvenilia autem desideria fuge, sectare vero justitiam, fidem, spem, caritatem et pacem cum iis, qui invocant Dominum de corde puro.
23. Stultas autem et sine disciplina quæstiones devita: sciens, quia generant lites. (I. *Tim.* 1, 4. *Tit.* 3, 9.)
24. Servum autem Domini non oportet litigare; sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem,
25. cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati, nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem,
26. et resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

CAPUT III.

1. Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: (I. *Tim.* 4, 1. II. *Petr.* 3, 3. *Judæ* 18.)
2. erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti;
3. sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate,
4. proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores magis quam Dei;
5. habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devita:
6. ex his enim sunt, qui penetrant domos, et captivas ducunt mulier-

culas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis;
7. semper discentes, et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes.
8. Quemadmodum autem Jannes et Mambres restiterunt Moysi, ita et hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, (*Exod.* 7, 11.)
9. sed ultra non proficient; insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit.
10. Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam,
11. persecutiones, passiones: qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconii et Lystris: quales persecutiones sustinui, et ex omnibus eripuit me Dominus.
12. Et omnes, qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur.
13. Mali autem homines et seductores proficient in pejus, errantes, et in errorem mittentes.
14. Tu vero permane in iis, quæ didicisti, et credita sunt tibi: sciens, a quo didiceris:
15. et quia ab infantia sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem, quæ est in Christo Jesu.
16. Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, (II. *Pet.* 1, 20.)
17. ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

CAPUT IV.

1. Testificor coram Deo et Jesu Christo, qui judicaturus est vivos et mortuos per adventum ipsius, et regnum ejus:
2. prædica verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina.
3. Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus,
4. et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.
5. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple. Sobrius esto.
6. Ego enim jam delibor, et tempus resolutionis meæ instat.
7. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi.
8. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex; non solum autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus. Festina ad me venire cito.
9. Demas enim me reliquit, diligens hoc sæculum, et abiit Thessalonicam:
10. Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. * (*Col.* 4, 14.)
11. Lucas est mecum solus: Marcum assume, et adduc tecum: est enim mihi utilis in ministerium. *
12. Tychicum autem misi Ephesum.
13. Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, et libros, maxime autem membranas.
14. Alexander ærarius multa mala mihi ostendit: reddet illi Dominus secundum opera ejus:
15. quem et tu devita, valde enim restitit verbis nostris.
16. In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.
17. Dominus autem mihi astitit, et confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, et audiant omnes gentes; et liberatus sum de ore leonis.
18. Liberavit me Dominus ob omni opere malo: et salvum faciet in regnum suum cœleste, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.
19. Saluta Priscam et Aquilam, et Onesiphori domum. (*Supr.* 1, 16.)
20. Erastus remansit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti.
21. Festina ante hiemem venire. Salutant te Eubulus et Pudens, et Linus et Claudia, et fratres omnes.
22. Dominus Jesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD TITUM.

CAPUT I.

1. **Paulus**, servus Dei, Apostolus autem Jesu Christi secundum fidem electorum Dei et agnitionem veritatis, quæ secundum pietatem est

2. in spem vitæ æternæ, quam promisit qui non mentitur, Deus, ante tempora sæcularia;

3. manifestavit autem temporibus suis verbum suum in prædicatione, quæ credita est mihi secundum præceptum Salvatoris nostri Dei:

4. Tito dilecto filio secundum communem fidem: gratia et pax a Deo Patre, et Christo Jesu Salvatore nostro.

5. Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea, quæ desunt, corrigas, et constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi.

6. Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. (I. *Tim.* 3, 2.)

7. Oportet enim episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum:

8. sed hospitalem, benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem,

9. amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, et eos, qui contradicunt, arguere.

10. Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui et seductores; maxime qui de circumcisione sunt,

11. quos oportet redargui; qui universas domos subvertunt, docentes, quæ non oportet, turpis lucri gratia.

12. Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri.

13. Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide,

14. non intendentes Judaicis fabulis, et mandatis hominum aversantium se a veritate.

15. Omnia munda mundis; coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum, sed inquinatæ sunt eorum et mens et conscientia. (*Rom.* 14, 20.)

16. Confitentur, se nosse Deum, factis autem negant: cum sint abominati, et incredibiles, et ad omne opus bonum reprobi.

CAPUT II.

1. Tu autem loquere, quæ decent sanam doctrinam:

2. Senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia.

3. Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes, bene docentes,

4. ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament, filios suos diligant:

5. prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei.

6. Juvenes similiter hortare, ut sobrii sint.

7. In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum: in doctrina, in integritate, in gravitate,

8. verbum sanum, irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.

9. Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, (*Eph.* 6, 5. I. *Petr.* 2, 18.)

10. non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, ut doctri-

nam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus.
11. Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus,*
12. erudiens nos, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie et juste, et pie vivamus in hoc sæculo, *(*Infr.* 3, 4.)
13. exspectantes beatam spem et adventum gloriæ magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi,
14. qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.
15. Hæc loquere et exhortare, et argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

CAPUT III.

1. Admone illos, principibus et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse:
2. neminem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines.
3. Eramus enim aliquando et nos insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis, et voluptatibus variis, in malitia et invidia agentes, odibiles, odientes invicem.
4. Cum autem benignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei, (*Supr.* 2, 11.)
5. non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti, (II. *Tim.* 1, 9.)
6. quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum,
7. ut justificati gratia ipsius, heredes simus secundum spem vitæ æternæ.
8. Fidelis sermo est: et de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus præesse, qui credunt Deo. Hæc sunt bona et utilia hominibus.
9. Stultas autem quæstiones et genealogias, et contentiones et pugnas legis devita: sunt enim inutiles et vanæ. (II. *Tim.* 2, 23.)
10. Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem devita:
11. sciens, quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.
12. Cum misero ad te Artemam aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim: ibi enim statui hiemare.
13. Zenam legisperitum, et Apollo sollicite præmitte, ut nihil illis desit.
14. Discant autem et nostri bonis operibus præesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi.
15. Salutant te, qui mecum sunt omnes: saluta eos, qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD PHILOMONEM.

1. Paulus vinctus Christi Jesu et Timotheus frater Philemoni dilecto et adjutori nostro,
2. et Apiæ sorori carissimæ, et Archippo commilitoni nostro, et ecclesiæ, quæ in domo tua est.
3. Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.
4. Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui faciens in orationibus meis,
5. audiens caritatem tuam, et fidem, quam habes in Domino Jesu, et in omnes sanctos,
6. ut communicatio fidei tuæ evidens fiat in agnitione omnis operis

boni, quod est in vobis in Christo Jesu.

7. Gaudium enim magnum habui et consolationem in caritate tua, quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater.

8. Propter quod multam fiduciam habens in Christo Jesu imperandi tibi, quod ad rem pertinet;

9. propter caritatem magis obsecro, cum sis talis, ut Paulus senex, nunc autem et vinctus Jesu Christi:

10. obsecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Onesimo,

11. qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et mihi, et tibi utilis,

12. quem remisi tibi. Tu autem illum, ut mea viscera, suscipe:

13. quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis Evangelii:

14. sine consilio autem tuo nihil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium.

15. Forsitan enim ideo discessit ad horam a te, ut æternum illum reciperes:

16. jam non ut servum, sed pro servo carissimum fratrem, maxime mihi: quanto autem magis tibi et in carne, et in Domino?

17. Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me.

18. Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet: hoc mihi imputa.

19. Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam, ut non dicam tibi, quod et teipsum mihi debes:

20. Ita, frater. Ego te fruar in Domino: refice viscera mea in Domino.

21. Confidens in obedientia tua scripsi tibi, sciens, quoniam et super id, quod dico, facies.

22. Simul autem et para mihi hospitium nam spero per orationes vestras, donari me vobis.

23. Salutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Jesu,

24. Marcus, Aristarchus, Demas, et Lucas, adjutores mei.

25. Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD HEBRÆOS.

CAPUT I.

1. Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis:

2. novissime, diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit et sæcula:

3. qui cum sit splendor gloriæ et figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis; *

4. tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit. *(*Sap.* 7, 26.)

5. Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium? (*Psal.* 2, 7. II. *Reg.* 7, 14.)

6. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei. (*Psal.* 96, 7.)

7. Et ad Angelos quidem dicit: Qui facit Angelos suos spiritus, et ministros suos flammam ignis. (*Psal.* 103, 4.)

8. Ad Filium autem: Thronus tuus Deus in sæculum sæculi: virga æquitatis, virga regni tui. (*Psal.* 44, 7.)

9. Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis.
10. Et: Tu in principio, Domine, terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt cœli. (*Psal.* 101, 26.)
11. Ipsi peribunt, tu autem permanebis, et omnes ut vestimentum veterascent,
12. et velut amictum mutabis eos, et mutabuntur: tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient.
13. Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: Sede a dexteris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? (*Psal.* 109, 1. I. *Cor.* 15, 25.)
14. Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capient salutis?

CAPUT II.

1. Propterea abundantius oportet observare nos ea, quæ audivimus, ne forte pereffluamus.
2. Si enim, qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, et omnis prævaricatio et inobedientia accepit justam mercedis retributionem:
3. quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem? quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est,
4. contestante Deo signis et portentis, et variis virtutibus, et Spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. (*Marc.* 16, 20.)
5. Non enim Angelis subjecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur.
6. Testatus est autem in quodam loco quis, dicens: Quid est homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas eum? *
7. Minuisti eum paulo minus ab Angelis: gloria et honore coronasti eum, et constituisti eum super opera manuum tuarum. *(*Psal.* 8, 5.)
8. Omnia subjecisti sub pedibus ejus; in eo enim, quod omnia ei subjecit, nihil dimisit non subjectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subjecta ei. (*Mat.* 28, 18. I. *Cor.* 15, 26.)
9. Eum autem, qui modico quam Angeli minoratus est, videmus Jesum propter passionem mortis, gloria et honore coronatum, ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem. *
10. Decebat enim eum, propter quem omnia et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum, per passionem consummare. *(*Phil.* 2, 8.)
11. Qui enim sanctificat, et qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens:
12. Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesiæ laudabo te. (*Psal.* 21, 23.)
13. Et iterum: Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego, et pueri mei, quos dedit mihi Deus. (*Psal.* 17, 3. *Isai.* 8, 18.)
14. Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem, ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum: (*Ose.* 13, 14. I. *Cor.* 15, 54.)
15. et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti.
16. Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit.
17. Unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret, et fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi.
18. In eo enim, in quo passus est ipse et tentatus, potens est, et eis, qui tentantur, auxiliari.

CAPUT III.

1. Unde, fratres sancti, vocationis cœlestis participes, considerate Apostolum et pontificem confessionis nostræ, Jesum,
2. qui fidelis est ei, qui fecit illum, sicut et Moyses in omni domo ejus. *
3. Ampliores enim gloriæ iste præ Moyse dignus est habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam. *(*Num.* 12, 7.)
4. Omnis namque domus fabricatur

ab aliquo; qui autem omnia creavit, Deus est.
5. Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo ejus tamquam famulus, in testimonium eorum, quæ dicenda erant;
6. Christus vero tamquam filius in domo sua: quæ domus sumus nos, si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus.
7. Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus: Hodie si vocem ejus audieritis, (*Psal.* 94,8. *Infr.* 4, 7.)
8. nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto:
9. ubi tentaverunt me patres vestri: probaverunt, et viderunt opera mea
10. quadraginta annis: propter quod infensus fui generationi huic, et dixi: Semper errant corde. Ipsi autem non cognoverunt vias meas,
11. sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.
12. Videte, fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedendi a Deo vivo:
13. sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.
14. Participes enim Christi effecti sumus, si tamen initium substantiæ ejus usque ad finem firmum retineamus,
15. dum dicitur: Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione.
16. Quidam enim audientes exacerbaverunt; sed non universi, qui profecti sunt ex Aegypto per Moysen.
17. Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne illis, qui peccaverunt, quorum cadavera prostrata sunt in deserto? (*Num.* 14,37.)
18. Quibus autem juravit non introire in requiem ipsius, nisi illis, qui increduli fuerunt?
19. Et videmus, quia non potuerunt introire propter incredulitatem.

CAPUT IV.

1. Timeamus ergo, ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus, existimetur aliquis ex vobis deesse.
2. Etenim et nobis nuntiatum est, quemadmodum et illis; sed non profuit illis sermo auditus, non admistus fidei ex iis, quæ audierunt.
3. Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus, quemadmodum dixit: Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam; et quidem operibus ab institutione mundi perfectis. (*Psal.* 94, 11.)
4. Dixit enim in quodam loco de die septima sic: Et requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis. (*Gen.* 2, 2.)
5. Et in isto rursum: Si introibunt in requiem meam.
6. Quoniam ergo superest introire quosdam in illam, et ii, quibus prioribus annuntiatum est, non introierunt propter incredulitatem:
7. iterum terminat diem quemdam, Hodie, in David dicendo, post tantum temporis, sicut supra dictum est: Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra. (*Supr.* 3, 7.)
8. Nam si eis Jesus requiem præstitisset, nunquam de alia loqueretur, posthac, die.
9. Itaque relinquitur sabbatismus populo Dei.
10. Qui enim ingressus est in requiem ejus, etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis Deus.
11. Festinemus ergo ingredi in illam requiem, ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum.
12. Vivus est enim sermo Dei, et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti et pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis.
13. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus; omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo. (*Psal.* 33, 16. *Eccli.* 15, 20.)
14. Habentes ergo pontificem magnum, qui penetravit cœlos, Jesum Filium Dei: teneamus confessionem.
15. Non enim habemus pontificem,

qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato.

16. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

CAPUT V.

1. Omnis namque pontifex ex hominibus assumtus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis;

2. qui condolere possit iis, qui ignorant, et errant, quoniam et ipse circumdatus est infirmitate,

3. et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis.

4. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron. (*Exod.* 28, 1.)

5. Sic et Christus non semetipsum clarificavit, ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. (*Psal.* 2,7.)

6. Quemadmodum et in alio loco dicit: Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. *

7. Qui in diebus carnis suæ preces, supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte cum clamore valido, et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia. *(*Psal.* 109, 4.)

8. Et quidem, cum esset Filius Dei, didicit ex iis, quæ passus est, obedientiam;

9. et consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ,

10. appellatus a Deo pontifex juxta ordinem Melchisedech.

11. De quo nobis grandis sermo, et ininterpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendum.

12. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursum indigetis, ut vos doceamini, quæ sint elementa exordii sermonum Dei: et facti estis, quibus lacte opus sit, non solido cibo.

13. Omnis enim, qui lactis est particeps, expers est sermonis justitiæ: parvulus enim est.

14. Perfectorum autem est solidus cibus: eorum, qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali.

CAPUT VI.

1. Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectiora feramur, non rursum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, et fidei ad Deum,

2. baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, et judicii æterni.

3. Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus.

4. Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœleste, et participes facti sunt Spiritus sancti, (*Mat.* 12, 45. *Infr.* 10, 26. II. *Petr.* 2, 20.)

5. gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi,

6. et prolapsi sunt; rursus renovari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui habentes.

7. Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, et generans herbam opportunam illis, a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo;

8. proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, et maledicto proxima, cujus consummatio in combustionem.

9. Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora et viciniora saluti: tametsi ita loquimur.

10. Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et ministratis.

11. Cupimus autem unumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem,

12. ut non segnes efficiamini, ve-

rum imitatores eorum, qui fide et patientia hereditabunt promissiones.

13. Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per semetipsum,

14. dicens: Nisi benedicens benedicam te, et multiplicans multiplicabo te. (*Gen.* 22, 16.)

15. Et sic longanimiter ferens, adeptus est repromissionem.

16. Homines enim per majorem sui jurant; et omnis controversiæ eorum finis ad confirmationem est juramentum.

17. In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui, interposuit jusjurandum,

18. ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem,

19. quam sicut ancoram habemus animæ tutam ac firmam, et incedentem usque ad interiora velaminis,

20. ubi præcursor pro nobis introivit Jesus, secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in æternum.

CAPUT VII.

1. Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abrahæ regresso a cæde regum, et benedixit ei, (*Gen.* 14, 18.)

2. cui et decimas omnium divisit Abraham: primum quidem qui interpretatur rex justitiæ, deinde autem et rex Salem, quod est, rex pacis,

3. sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.

4. Intuemini autem, quantus sit hic, cui et decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha.

5. Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes, mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem, id est, a fratribus suis, quamquam et ipsi exierint de lumbis Abrahæ. (*Deut.* 18, 1.)

6. Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumsit ab Abraham, et hunc, qui habebat repromissiones, benedixit.

7. Sine ulla autem contradictione, quod minus est, a meliore benedicitur.

8. Et hic quidem, decimas morientes homines accipiunt; ibi autem contestatur, quia vivit.

9. Et (ut ita dictum sit) per Abraham, et Levi, qui decimas accepit, decimatus est;

10. adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchisedech.

11. Si ergo consummatio per sacerdotium Leviticum erat (populus enim sub ipso legem accepit): quid adhuc necessarium fuit, secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron dici?

12. Translato enim sacerdotio, necesse est, ut et legis translatio fiat.

13. In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari præsto fuit.

14. Manifestum est enim, quod ex Juda ortus sit Dominus noster, in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est.

15. Et amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinem Melchisedech exsurgat alius sacerdos,

16. qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vitæ insolubilis.

17. Contestatur enim: Quoniam tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. (*Psal.* 109, 4.)

18. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus et inutilitatem;

19. nihil enim ad perfectum adduxit lex, introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad Deum.

20. Et quantum est non sine jurejurando (alii quidem sine jurejurando sacerdotes facti sunt,

21. hic autem cum jurejurando per

eum, qui dixit ad illum: Juravit Dominus, et non pœnitebit eum: Tu es sacerdos in æternum): (*Psal.* 109, 4.)

22. in tantum melioris testamenti sponsor factus est Jesus.

23. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere;

24. hic autem, eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium.

25. Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis.

26. Talis enim decebat, ut nobis esset pontifex: sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus et excelsior cœlis factus,

27. qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit semel, seipsum offerendo. *

28. Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes; sermo autem jurisjurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum. *(*Lev.* 16, 6.)

CAPUT VIII.

1. Capitulum autem super ea, quæ dicuntur: Talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis,

2. sanctorum minister et tabernaculi veri, quod fixit Dominus, et non homo.

3. Omnis enim pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur; unde necesse est, et hunc habere aliquid, quod offerat;

4. si ergo esset super terram, nec esset sacerdos, cum essent, qui offerrent secundum legem munera,

5. qui exemplari et umbræ deserviunt cœlestium. Sicut responsum est Moysi, cum consummaret tabernaculum: Vide (inquit), omnia facito secundum exemplar, quod tibi ostensum est in monte. (*Exod.* 25, 40. *Act.* 7, 44.)

6. Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est.

7. Nam si illud prius culpa vacasset, non utique secundi locus inquireretur.

8. Vituperans enim eos dicit: Ecce, dies venient, dicit Dominus, et consummabo super domum Israel, et super domum Juda testamentum novum, (*Jer.* 31, 31.)

9. non secundum testamentum, quod feci patribus eorum in die, qua apprehendi manum eorum, ut educerem illos de terra Aegypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit Dominus:

10. quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in mentem eorum, et in corde eorum superscribam eas: et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum;

11. et non docebit unusquisque proximum suum, et unusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum; quoniam omnes scient me a minore usque ad majorem eorum:

12. quia propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum eorum jam non memorabor.

13. Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur et senescit, prope interitum est.

CAPUT IX.

1. Habuit quidem et prius justificationes culturæ et Sanctum sæculare.

2. Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra, et mensa, et propositio panum, quæ dicitur Sancta. (*Exod.* 26, 1.—36, 8.)

3. Post velamentum autem secundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum,

4. aureum habens thuribulum, et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron, quæ fronduerat, et tabulæ testamenti, *Lev.* 16. *Num.* 16. — *Num.* 17, 10. III. *Reg.* 8, 9.)

5. superque eam erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium, de quibus non est modo dicendum, per singula.

6. His vero ita compositis: in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes;

7. in secundo autem semel in anno solus pontifex non sine sanguine, quem offert pro sua et populi ignorantia: (*Lev.* 16, 2.)

8. hoc significante Spiritu sancto, nondum propalatam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum;

9. quæ parabola est temporis instantis, juxta quam munera et hostiæ offeruntur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem, solummodo in cibis et in potibus,

10. et variis baptismatibus et justitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis.

11. Christus autem, assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non hujus creationis:

12. neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in Sancta, æterna redemtione inventa.

13. Si enim sanguis hircorum et taurorum, et cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: (*Lev.* 16, 15.)

14. quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi? (I. *Petr.* 1, 19. I. *Joan.* 1, 7. *Apoc.* 1, 5.)

15. Et ideo novi testamenti mediator est, ut morte intercedente, in redemtionem earum prævaricationum, quæ erant sub priori testamento, repromissionem accipiant, qui vocati sunt æternæ hereditatis. (*Gal.* 3, 15.)

16. Ubi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris.

17. Testamentum enim in mortuis confirmatum est, alioquin nondum valet, dum vivit, qui testatus est.

18. Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est.

19. Lecto enim omni mandato legis a Moyse universo populo, accipiens sanguinem vitulorum et hircorum cum aqua et lana coccinea et hyssopo, ipsum quoque librum, et omnem populum aspersit,

20. dicens: Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus. *

21. Etiam tabernaculum, et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit; * (*Exod.* 24, 8.)

22. et omnia pene in sanguine secundum legem mundantur, et sine sanguinis effusione non fit remissio.

23. Necesse est ergo, exemplaria quidem cœlestium his mundari, ipsa autem cœlestia melioribus hostiis, quam istis.

24. Non enim in manufacta Sancta Jesus introivit, exemplaria verorum, sed in ipsum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis:

25. neque ut sæpe offerat semetipsum, quemadmodum pontifex intrat in Sancta per singulos annos in sanguine alieno:

26. alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in consummatione sæculorum, ad destitutionem peccati, per hostiam suam apparuit.

27. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem judicium:

28. sic et Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata: secundo sine peccato apparebit exspectantibus se in salutem. (*Rom.* 5, 9. I. *Petr.* 3, 18.)

CAPUT X.

1. Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum: per singulos annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere;

2. alioquin cessassent offerri, ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati, cultores semel mundati:

3. sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit.
4. Impossibile enim est sanguine taurorum et hircorum auferri peccata.
5. Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi: (*Ps.* 39, 7.)
6. holocautomata pro peccato non tibi placuerunt.
7. Tunc dixi: Ecce venio; in capite libri scriptum est de me: Ut faciam, Deus, voluntatem tuam. (*Ps.* 39, 8.)
8. Superius dicens: Quia hostias et oblationes, et holocautomata pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi, quæ secundum legem offeruntur,
9. tunc dixi: Ecce venio; ut faciam, Deus, voluntatem tuam; aufert primum, ut sequens statuat.
10. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel.
11. Et omnis quidem sacerdos præsto est, quotidie ministrans, et easdem sæpe offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata:
12. hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei,
13. de cetero exspectans, donec ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus. (*Ps.* 109, 2. I. *Cor.* 15, 25.)
14. Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos.
15. Contestatur autem nos et Spiritus sanctus. Postquam enim dixit:
16. Hoc autem testamentum, quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus, dando leges meas in cordibus eorum, et in mentibus eorum superscribam eas: (*Jer.* 13, 31. *Supr.* 8, 8.)
17. et peccatorum et iniquitatum eorum jam non recordabor amplius.
18. Ubi autem horum remissio, jam non est oblatio per peccato.
19. Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi,
20. quam initiavit nobis viam novam et viventem per velamen, id est, carnem suam,
21. et sacerdotem magnum super domum Dei:
22. accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus aqua munda,
23. teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem (fidelis enim est, qui repromisit),
24. et consideremus invicem in provocationem caritatis et bonorum operum:
25. non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, et tanto magis, quanto videritis appropinquantem diem.
26. Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia, (*Supr.* 6, 4.)
27. terribilis autem quædam exspectatio judicii et ignis æmulatio, quæ consumtura est adversarios.
28. Irritam quis faciens legem Moysi sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: (*Deut.* 17, 6. *Mat.* 18, 16. II. *Cor.* 13, 1.)
29. quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui gratiæ contumeliam fecerit?
30. Scimus enim, qui dixit: Mihi vindicta, et ego retribuam. Et iterum: Quia judicabit Dominus populum suum. (*Deut.* 32, 35. *Rom.* 12, 19.)
31. Horrendum est incidere in manus Dei viventis.
32. Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum:
33. et in altero quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti: in altero autem socii taliter conversantium effecti.
34. Nam et vinctis compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes, vos habere meliorem et manentem substantiam.
35. Nolite itaque amittere confiden-

tiam vestram, quæ magnam habet remunerationem.

36. Patientia enim vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem.

37. Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est, veniet, et non tardabit.

38. Justus autem meus ex fide vivit: quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ. (*Habac.* 2, 4. *Rom.* 1, 17. *Gal.* 3, 11.)

39. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ.

CAPUT XI.

1. Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.

2. In hac enim testimonium consecuti sunt senes.

3. Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent.

4. Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain, obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse justus, testimonium perhibente muneribus ejus Deo, et per illam defunctus adhuc loquitur. (*Gen.* 4, 4. *Mat.* 23, 35.)

5. Fide Henoch translatus est, ne videret mortem, et non inveniebatur, quia transtulit illum Deus; ante translationem enim testimonium habuit placuisse Deo. (*Gen.* 5, 24. *Eccli.* 44, 16.)

6. Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit.

7. Fide Noe, responso accepto de iis, quæ adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suæ, per quam damnavit mundum, et justitiæ, quæ per fidem est, heres est institutus. (*Gen.* 6, 14. *Eccli.* 44, 17.)

8. Fide, qui vocatur Abraham, obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem; et exiit, nesciens, quo iret. (*Gen.* 12, 1.)

9. Fide demoratus est in terra repromissionis, tamquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac et Jacob, coheredibus repromissionis ejusdem.

10. Exspectabat enim fundamenta habentem civitatem, cujus artifex et conditor Deus.

11. Fide et ipsa Sara sterilis virtutem in conceptionem seminis accepit, etiam præter tempus ætatis, quoniam fidelem credidit esse eum, qui repromiserat. (*Gen.* 17, 19.)

12. Propter quod et ab uno orti sunt (et hoc emortuo) tamquam sidera cœli in multitudinem, et sicut arena, quæ est ad oram maris, innumerabilis. (*Rom.* 4, 19.)

13. Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspicientes, et salutantes, et confitentes, quia peregrini et hospites sunt super terram.

14. Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere.

15. Et si quidem ipsius meminissent, de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi.

16. Nunc autem meliorem appetunt, id est, cœlestem. Ideo non confunditur Deus, vocari Deus eorum; paravit enim illis civitatem.

17. Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, et unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones: (*Gen.* 22, 1. *Eccli.* 44, 21.)

18. ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen; (*Gen.* 21, 12. *Rom.* 9, 7.)

19. arbitrans, quia et a mortuis suscitare potens est Deus, unde eum et in parabolam accepit.

20. Fide et de futuris benedixit Jsaac Jacob et Esau. (*Gen.* 27, 27.)

21. Fide Jacob, moriens, singulos filiorum Joseph benedixit, et adoravit fastigium virgæ ejus. (*Gen.* 48, 15. — 47, 31.)

22. Fide Joseph, moriens, de profectione filiorum Israel memoratus est, et de ossibus suis mandavit. (*Gen.* 50, 23.)

23. Fide Moyses, natus, occultatus est mensibus tribus a parentibus suis, eo quod vidissent elegantem infan-

tem, et non timuerunt regis edictum. (*Exod.* 2, 2. — 1, 17.)

24. Fide Moyses, grandis factus, negavit se esse filium filiæ Pharaonis, (*Exod.* 2, 11.)

25. magis eligens, affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem;

26. majores divitias æstimans thesauro Aegyptiorum improperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem.

27. Fide reliquit Aegyptum, non veritus animositatem regis: invisibilem enim tamquam videns sustinuit.

28. Fide celebravit Pascha et sanguinis effusionem, ne, qui vastabat primitiva, tangeret eos. (*Exod.* 12, 21.)

29. Fide transierunt Mare rubrum tamquam per aridam terram, quod experti Aegyptii, devorati sunt. (*Ex.* 14, 22.)

30. Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum septem. (*Jos.* 6, 20.)

31. Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace. (*Jos.* 2, 1. *Jac.* 2, 25.)

32. Et quid adhuc dicam? deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samson, Jephte, David, Samuel, et Prophetis,

33. qui per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum, (*Judic.* c. 4—11.)

34. extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum,

35. acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos: alii autem distenti sunt non suscipientes redemtionem, ut meliorem invenirent resurrectionem.

36. Alii vero ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres,

37. lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti:

38. quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus et speluncis, et in cavernis terræ.

39. Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem,

40. Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.

CAPUT XII.

1. Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus, et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen: *

2. aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contemta, atque in dextera sedis Dei sedet. *(*Rom.* 6, 4.)

3. Recogitate enim eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini, animis vestris deficientes.

4. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes,

5. et obliti estis consolationis, quæ vobis tamquam filiis loquitur, dicens: Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris, dum ab eo argueris. (*Prov.* 3, 11. *Apoc.* 3, 19.)

6. Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit.

7. In disciplina perseverate. Tamquam filiis vobis offert se Deus: quis enim filius, quem non corripit pater?

8. Quodsi extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes: ergo adulteri, et non filii estis.

9. Deinde patres quidem carnis nostræ eruditores habuimus, et reverebamur eos: non multo magis obtemperabimus Patri spirituum, et vivemus?

10. Et illi quidem in tempore paucorum dierum, secundum voluntatem suam erudiebant nos: hic autem ad id, quod utile est in recipiendo sanctificationem ejus.

11. Omnis autem disciplina in præ-

senti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam, reddet justitiæ.

12. Propter quod remissas manus et soluta genua erigite,

13. et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur.

14. Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum: (*Rom.* 12, 18.)

15. contemplantes, ne quis desit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, et per illam inquinentur multi.

16. Ne quis fornicator, aut profanus ut Esau, qui propter unam escam vendidit primitiva sua: (*Gen.* 25, 33.)

17. scitote enim, quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem, reprobatus est; non enim invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam. (*Gen.* 27, 38.)

18. Non enim accessistis ad tractabilem montem, et accensibilem ignem, et turbinem et caliginem, et procellam, (*Exod.* 19, 12. — 20, 21.)

19. et tubæ sonum, et vocem verborum, quam qui audierunt, excusaverunt se, ne eis fieret verbum.

20. Non enim portabant, quod dicebatur. Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur. (*Exod.* 19, 13.)

21. Et ita terribile erat, quod videbatur. Moyses dixit: Exterritus sum, et tremebundus.

22. Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem cœlestem, et multorum millium Angelorum frequentiam,

23. et ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cœlis, et judicem omnium Deum, et spiritus justorum perfectorum,

24. et testamenti novi mediatorem Jesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem, quam Abel.

25. Videte, ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recusantes eum, qui super terram loquebatur: multo magis nos, qui de cœlis loquentem nobis avertimus;

26. cujus vox movit terram tunc, nunc autem repromittit, dicens: Adhuc semel et ego movebo non solum terram, sed et cœlum. (*Agg.* 2, 7.)

27. Quod autem, Adhuc semel, dicit, declarat mobilium translationem tamquam factorum, ut maneant ea, quæ sunt immobilia.

28. Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam, per quam serviamus, placentes Deo, cum metu et reverentia.

29. Etenim Deus noster ignis consumens est. (*Deut.* 4, 24.)

CAPUT XIII.

1. Caritas fraternitatis maneat in vobis.

2. Et hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis hospitio receptis. (*Rom.* 12, 13. I. *Petr.* 4, 9. *Gen.* 18, 3. — 19, 2.)

3. Mementote vinctorum, tamquam simul vincti: et laborantium, tamquam et ipsi in corpore morantes.

4. Honorabile connubium in omnibus, et thorus immaculatus. Fornicatores enim et adulteros judicabit Deus.

5. Sint mores sine avaritia, contenti præsentibus; ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam; (*Jos.* 1, 5.)

6. ita ut confidentur dicamus: Dominus mihi adjutor: non timebo, quid faciat mihi homo. (*Ps.* 117, 6.)

7. Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem.

8. Jesus Christus, heri et hodie, et in sæcula.

9. Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis.

10. Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deserviunt.

11. Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. (*Lev.* 16, 27.)

12. Propter quod et Jesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est.

13. Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium ejus portantes.
14. Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. (*Mich.* 2, 10.)
15. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum labiorum confitentium nomini ejus.
16. Beneficentiæ autem, et communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus.
17. Obedite præpositis vestris, et subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit vobis.
18. Orate pro nobis: confidimus enim, quia bonam conscientiam habemus in omnibus, bene volentes conversari.
19. Amplius autem deprecor vos hoc facere, quo celerius restituar vobis.
20. Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium, in sanguine testamenti æterni, Dominum nostrum Jesum Christum,
21. aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: faciens in vobis, quod placeat coram se per Jesum Christum, cui est gloria in sæcula sæculorum. Amen.
22. Rogo autem vos, fratres, ut sufferatis verbum solatii. Etenim perpaucis scripsi vobis.
23. Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum, cum quo (si celerius venerit) videbo vos.
24. Salutate omnes præpositos vestros et omnes sanctos. Salutant vos de Italia fratres.
25. Gratia cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA
BEATI JACOBI APOSTOLI.

CAPUT I.

1. **Jacobus**, Dei et Domini nostri Jesu Christi servus, duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione, salutem.
2. Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis,
3. scientes, quod probatio fidei vestræ patientiam operatur.
4. Patientia autem opus perfectum habet, ut sitis perfecti et integri in nullo deficientes. (*Rom.* 5, 3.)
5. Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non improperat; et dabitur ei.
6. Postulet autem in fide nihil hæsitans: qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui a vento movetur et circumfertur; (*Mat.* 7, 7.)
7. non ergo æstimet homo ille, quod accipiat aliquid a Domino.
8. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis.
9. Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua:
10. dives autem in humilitate sua, quoniam sicut flos fœni transibit; (*Eccli* 14, 18. *Isai.* 40, 6. I. *Petr.* 1, 24.)
11. exortus est enim sol cum ardore, et arefecit fœnum, et flos ejus decidit, et decor vultus ejus deperiit: ita et dives in itineribus suis marcescet.
12. Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam, cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. *
13. Nemo, cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur; Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat. * (*Job* 5, 17.)
14. Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus et illectus.
15. Deinde concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum; peccatum vero, cum consummatum fuerit, generat mortem.

16. Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi.
17. Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.
18. Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus.
19. Scitis, fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum; tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. *
20. Ira enim viri justitiam Dei non operatur. *(*Prov.* 17, 27.)
21. Propter quod abjicientes omnem immunditiam et abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras.
22. Estote autem factores verbi, et non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. (*Mat.* 7,21. *Rom.* 2,13.)
23. Quia, si quis auditor est verbi, et non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo:
24. consideravit enim se, et abiit, et statim oblitus est, qualis fuerit.
25. Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis, et permanserit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit.
26. Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio.
27. Religio munda et immaculata apud Deum et Patrem, hæc est: visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc sæculo.

CAPUT II.

1. Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi gloriæ. (*Lev.* 19,15. *Prov.* 24,23. *Eccli.* 42,1.)
2. Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum annulum habens in veste candida, introierit autem et pauper in sordido habitu,
3. et intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, et dixeritis ei: Tu sede hic bene; pauperi autem dicatis: Tu sta illic; aut sede sub scabello pedum meorum:
4. nonne judicatis apud vosmetipsos, et facti estis judices cogitationum iniquarum?
5 Audite, fratres mei dilectissimi, nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, et heredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se?
6. Vos autem exhonorastis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos, et ipsi trahunt vos ad judicia?
7. Nonne ipsi blasphemant bonum nomen, quod invocatum est super vos?
8. Si tamen legem perficitis regalem secundum Scripturas: Diliges proximum tuum sicut teipsum; bene facitis: (*Lev.* 19,18. *Mat.* 22,39.)
9. si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. (*Supr.* v. 1.)
10. Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. (*Deut.* 1,18. *Mat.* 5, 19.)
11. Qui enim dixit: Non mœchaberis; dixit et: Non occides. Quod si non mœchaberis, occides autem, factus es transgressor legis.
12. Sic loquimini, et sic facite, sicut per legem libertatis incipientes judicari.
13. Judicium enim sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam; superexaltat autem misericordia judicium.
14. Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat: Numquid poterit fides salvare eum?
15. Si autem frater et soror nudi sint, et indigeant victu quotidiano,*
16. dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini et saturamini; non dederitis autem eis, quæ necessaria sunt corpori: quid proderit? *(I. *Joan.* 3,17.)
17. Sic et fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa.
18. Sed dicet quis: Tu fidem ha-

bes, et ego opera habeo. Ostende mihi fidem tuam sine operibus: et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam.
19. Tu credis, quoniam unus est Deus: bene facis; et dæmones credunt, et contremiscunt.
20. Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est?
21. Abraham pater noster nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? (*Gen.* 22, 9.)
22. Vides, quoniam fides cooperabatur operibus illius: et ex operibus fides consummata est?
23. Et suppleta est Scriptura, dicens: Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam, et amicus Dei appellatus est. (*Gen.* 15, 6. *Rom.* 4, 3.)
24. Videtis quoniam ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum?
25. Similiter et Rahab meretrix, nonne ex operibus justificata est suscipiens nuntios, et alia via ejiciens? (*Jos.* 2.4. *Hebr.* 11, 31.)
26. Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.

CAPUT III.

1. Nolite plures magistri fieri, fratres mei, scientes, quoniam majus judicium sumitis. (*Mat.* 23, 8.)
2. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir; potest etiam freno circumducere totum corpus.
3. Si autem equis frena in ora mittimus ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum circumferimus.
4. Ecce et naves, cum magnæ sint, et a ventis validis minentur, circumferuntur a modico gubernaculo, ubi impetus dirigentis voluerit.
5. Ita et lingua modicum quidem membrum est, et magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam silvam incendit!
6. Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, et inflammat rotam nativitatis nostræ, inflammata a gehenna.
7. Omnis enim natura bestiarum, et volucrum et serpentium, et ceterorum domantur, et domita sunt a natura humana;
8. linguam autem nullus hominum domare potest: inquietum malum, plena veneno mortifero.
9. In ipsa benedicimus Deum et Patrem: et in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt.
10. Ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.
11. Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem et amaram aquam?
12. Numquid potest, fratres mei, ficus uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest facere aquam.
13. Quis sapiens et disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ.
14. Quodsi zelum amarum habetis, et contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari, et mendaces esse adversus veritatem;
15. non est enim ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica.
16. Ubi enim zelus et contentio, ibi inconstantia, et omne opus pravum.
17. Quæ autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, et fructibus bonis, non judicans, sine simulatione.
18. Fructus autem justitiæ in pace seminatur facientibus pacem.

CAPUT IV.

1. Unde bella et lites in vobis? Nonne hinc? ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris?
2. Concupiscitis, et non habetis: occiditis et zelatis, et non potestis adipisci: litigatis et belligeratis, et

non habetis, propter quod non postulatis.
3. Petitis, et non accipitis, eo quod male petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis.
4. Adulteri, nescitis, quia amicitia hujus mundi inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur.
5. An putatis, quia inaniter Scriptura dicat: Ad invidiam concupiscit spiritus, qui habitat in vobis?
6. Majorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. (*Prov.* 3, 34. 1. *Petr.* 5, 5.)
7. Subditi ergo estote Deo: resistite autem diabolo, et fugiet a vobis.
8. Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: et purificate corda, duplices animo.
9. Miseri estote, et lugete et plorate: risus vester in luctum convertatur, et gaudium in mœrorem.
10. Humiliamini in conspectu Domini, et exaltabit vos. (1. *Petr.* 5, 6.)
11. Nolite detrahere alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi, et judicat legem. Si autem judicas legem, non es factor legis, sed judex.
12. Unus est legislator et judex, qui potest perdere et liberare.
13. Tu autem, quis es, qui judicas proximum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut crastino ibimus in illam civitatem, et faciemus ibi quidem annum, et mercabimur, et lucrum faciemus: (*Rom.* 14, 4.)
14. qui ignoratis, quid erit in crastino.
15. Quæ est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens, et deinceps exterminabitur pro eo, ut dicatis: Si Dominus voluerit; et: Si vixerimus, faciemus hoc aut illud.
16. Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis maligna est.
17. Scienti igitur bonum facere, et non facienti, peccatum est illi.

CAPUT V.

1. Agite nunc, divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis.
2. Divitiæ vestræ putrefactæ sunt, et vestimenta vestra a tineis comesta sunt.
3. Aurum et argentum vestrum æruginavit; et ærugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus.
4. Ecce, merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est a vobis, clamat; et clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit.
5. Epulati estis super terram, et in luxuriis enutristis corda vestra in die occisionis.
6. Addixistis, et occidistis justum; et non restitit vobis.
7. Patientes igitur estote, fratres, usque ad adventum Domini. Ecce, agricola exspectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum et serotinum.
8. Patientes igitur estote et vos, et confirmate corda vestra, quoniam adventus Domini appropinquavit.
9. Nolite ingemiscere, fratres, in alterutrum, ut non judicemini. Ecce judex ante januam assistit.
10. Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris, et patientiæ, Prophetas, qui locuti sunt in nomine Domini.
11. Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt. Sufferentiam Job audistis, et finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus est et miserator.
12. Ante omnia autem, fratres mei, nolite jurare, neque per cœlum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem sermo vester: Est, est: Non, non; ut non sub judicio decidatis. (*Mat.* 5, 34,)
13. Tristatur aliquis vestrum? oret; æquo animo est? psallat.
14. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, et orent

super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; (*Marc.* 6, 13.)
15. et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus; et si in peccatis sit, remittentur ei. (*Act.* 28, 8.)
16. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem, ut salvemini: multum enim valet deprecatio justi assidua.
17. Elias homo erat similis nobis passibilis, et oratione oravit, ut non plueret super terram, et non pluit annos tres, et menses sex. (III. *Reg.* 17, 1. *Luc.* 4, 25.)
18. Et rursum oravit: et cœlum dedit pluviam, et terra dedit fructum suum.
19. Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, et converterit quis eum,
20. scire debet, quoniam, qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum.

EPISTOLA
BEATI PETRI APOSTOLI
PRIMA.

CAPUT I.

1. Petrus, Apostolus Jesu Christi, electis advenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ et Bithyniæ
2. secundum præscientiam Dei Patris, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam, et aspersionem sanguinis Jesu Christi: gratia vobis, et pax multiplicetur.
3. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regnaverit nos in spem vivam, per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis, (II. *Cor.* 1, 3. *Eph.* 1, 3.)
4. in hereditatem incorruptibilem, et incontaminatam et immarcescibilem, conservatam in cœlis in vobis,
5. qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem, paratam revelari in tempore novissimo.
6. In quo exultabitis, modicum nunc, si oportet, contristari in variis tentationibus,
7. ut probatio vestræ fidei multo pretiosior auro (quod per ignem probatur) inveniatur in laudem et gloriam, et honorem in revelatione Jesu Christi,
8. quem cum non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis; credentes autem exultabitis lætitia inenarrabili et glorificata;
9. reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum.
10. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverunt:
11. scrutantes in quod, vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi: prænuntians eas, quæ in Christo sunt, passiones et posteriores glorias;
12. quibus revelatum est, quia non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea, quæ nunc nuntiata sunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu sancto misso de cœlo, in quem desiderant Angeli prospicere.
13. Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrii perfecte sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam, in revelationem Jesu Christi:
14. quasi filii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ vestræ desideriis,
15. sed secundum eum, qui vocavit vos, Sanctum: et ipsi in omni conversatione sancti sitis,

16. quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego Sanctus sum. (*Lev.* 11, 44.)
17. Et si patrem invocatis eum, qui sine acceptione personarum judicat secundum uniuscujusque opus, in timore incolatus vestri tempore conversamini. (*Deut.* 10, 17. *Rom.* 2, 11. *Gal.* 2, 6.)
18. Scientes, quod non corruptibilibus, auro vel argento, redemti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis,
19. sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, et incontaminati; (I. *Cor.* 6, 20. — 7, 23. *Hebr.* 9, 14.)
20. præcogniti quidem ante mundi constitutionem, manifestati autem novissimis temporibus propter vos,
21. qui per ipsum fideles estis in Deo, qui suscitavit eum a mortuis, et dedit ei gloriam, ut fides vestra et spes esset in Deo:
22. animas vestras castificantes in obedientia caritatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde invicem diligite attentius:
23. renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei vivi, et permanentis in æternum:
24. quia omnis caro ut fœnum, et omnis gloria ejus tamquam flos fœni: exaruit fœnum, et flos ejus decidit. (*Eccli.* 14, 8. *Jac.* 1, 10.)
25. Verbum autem Domini manet in æternum, hoc est autem verbum, quod evangelizatum est in vos.

CAPUT II.

1. Deponentes igitur omnem malitiam et omnem dolum, et simulationes et invidias, et omnes detractiones, (*Rom.* 6, 4. *Col.* 3, 8.)
2. sicut modo geniti infantes, rationabile, sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem:
3. si tamen gustastis, quoniam dulcis est Dominus.
4. Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum et honorificatum:
5. et ipsi tamquam lapides vivi superædificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum.
6. Propter quod continet Scriptura: Ecce, pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum: et qui crediderit in eum, non confundetur. (*Isai.* 28, 16. *Rom.* 9, 33.)
7. Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem lapis, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli: (*Psal.* 117, 22. *Mat.* 21, 42.)
8. et lapis offensionis, et petra scandali his, qui offendunt verbo, nec credunt, in quo et positi sunt.
9. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. (*Exod.* 19, 6.)
10. Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consesuti: (*Ose* 2, 24. *Rom.* 9, 25.)
11. carissimi, obsecro vos tamquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam, (*Rom.* 13, 14. *Gal.* 5, 16.)
12. conversationem vestram inter gentes habentes bonam, ut in eo, quod detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis.
13. Subjecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum: sive regi quasi præcellenti: (*Rom.* 13, 1.)
14. sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum:
15. quia sic est voluntas Dei, ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam:
16. quasi liberi, et non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut servi Dei.
17. Omnes honorate: fraternitatem diligite: Deum timete: regem honorificate. (*Rom.* 12, 10.)
18. Servi subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis

et modestis, sed etiam dyscolis. (*Eph.* 6, 5. *Tit.* 2, 9.)

19. Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens injuste.

20. Quæ enim est gloria, si peccantes et colaphizati suffertis? Sed si bene facientes patienter sustinetis: hæc est gratia apud Deum. (*Mat.* 5, 10. *Infr.* 4, 14.)

21. In hoc enim vocati estis, quia et Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus,

22. qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus: *

23. qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem judicanti se injuste: *(*Isai.* 53, 9.)

24. qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, justitiæ vivamus, cujus livore sanati estis. (*Isai.* 53, 5. I. *Joan.* 3, 5.)

25. Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem, et episcopum animarum vestrarum.

CAPUT III.

1. Similiter et mulieres subditæ sint viris suis, ut et, si qui non credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant, (*Eph.* 5, 22.)

2. considerantes in timore castam conversationem vestram.

3. Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus: *

4. sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. *(I. *Tim.* 2, 9.)

5. Sic enim aliquando et sanctæ mulieres, sperantes in Deo, ornabant se, subjectæ propriis viris.

6. Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans, cujus estis filiæ benefacientes, et non pertimentes ullam perturbationem. (*Gen.* 18, 12.)

7. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem, tamquam et cohæredibus gratiæ vitæ, ut non impediantur orationes vestræ. (I. *Cor.* 7, 3.)

8. In fine autem omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles;

9. non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes, quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hereditate possideatis. (*Prov.* 17, 13. *Rom.* 12, 17. I. *Thess.* 5, 15.)

10. Qui enim vult vitam diligere, et dies videre bonos, coerceat linguam suam a malo, et labia ejus, ne loquantur dolum. (*Psal.* 33, 13.)

11. Declinet a malo, et faciat bonum: inquirat pacem, et sequatur eam, (*Isai.* 1, 16.)

12. quia oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum; vultus autem Domini super facientes mala.

13. Et quis est, qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis?

14. Sed et si quid patimini propter justitiam, beati. Timorem autem eorum ne timueritis, et non conturbemini. (*Mat.* 5, 10. *Supr.* 2, 20.)

15. Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe;

16. sed cum modestia et timore, conscientiam habentes bonam, ut in eo, quod detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam in Christo conversationem. (*Supr.* 2, 12.)

17. Melius est enim benefacientes (si voluntas Dei velit) pati, quam malefacientes;

18. quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu. (*Rom.* 5, 6. *Hebr.* 9, 28.)

19. In quo et his, qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicavit:

20. qui increduli fuerant aliquando, quando exspectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fa-

bricaretur arca, in qua pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam. (*Gen.*6,14. *Mat.* 24,37.)
21. Quod et vos nunc similis formæ salvos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem Jesu Christi,
22. qui est in dextera Dei, deglutiens mortem, ut vitæ æternæ heredes efficeremur: profectus in cœlum, subjectis sibi Angelis, et potestatibus et virtutibus.

CAPUT IV.

1. Christo igitur passo in carne, et vos eadem cogitatione armamini, quia, qui passus est in carne, desiit a peccatis,
2. ut jam non desideriis hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est in carne vivat temporis. (*Eph.*4,23.)
3. Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem gentium consummandam his, qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis, vinolentiis, comessationibus, potationibus, et illicitis idolorum cultibus.
4. In quo admirantur non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem, blasphemantes.
5. Qui reddent rationem ei, qui paratus est judicare vivos et mortuos.
6. Propter hoc enim et mortuis evangelizatum est, ut judicentur quidem secundum homines in carne, vivant autem secundum Deum in Spiritu.
7. Omnium autem finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, et vigilate in orationibus.
8. Ante omnia autem, mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes, quia caritas operit multitudinem peccatorum. (*Prov.*10,12.)
9. Hospitales invicem sine murmuratione: (*Rom.*12,13. *Phil.*2,14.)
10. unusquisque, sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. (*Rom.*12,6. I. *Cor.* 4, 2.)
11. Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat, tamquam ex virtute, quam administrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum, cui est gloria et imperium in sæcula sæculorum: Amen.
12. Carissimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quasi novi aliquid vobis contingat:
13. sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut et in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes.
14. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis, quoniam, quod est honoris, gloriæ et virtutis Dei, et qui est ejus Spiritus, super vos requiescit. (*Supr.* 3, 14.)
15. Nemo autem vestrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor.
16. Si autem ut Christianus, non erubescat: glorificet autem Deum in isto nomine;
17. quoniam tempus est, ut incipiat judicium a domo Dei. Si autem primum a nobis: quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio?
18. Et si justus vix salvabitur: impius et peccator ubi parebunt?*
19. Itaque et hi, qui patiuntur secundum voluntatem Dei, fideli creatori commendent animas suas in benefactis. *(*Prov.* 11, 31.)

CAPUT V.

1. Seniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro, consenior et testis Christi passionum, qui et ejus, quæ in futuro revelanda est, gloriæ communicator:
2. pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntarie,
3. neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo.
4. Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.
5. Similiter, adolescentes, subditi estote senioribus. Omnes autem invicem humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. (*Rom.* 12, 10. *Jac.* 4, 6.)

6. Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis: (*Jac.* 4, 10.)
7. omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. (*Psal.* 54, 23. *Mat.* 6, 25.)
8. Sobrii estote et vigilate, quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret:
9. cui resistite fortes in fide, scientes eandem passionem ei, quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri.
10. Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Jesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque.
11. Ipsi gloria et imperium in sæcula sæculorum: Amen.
12. Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter scripsi, obsecrans et contestans, hanc esse veram gratiam Dei, in qua statis.
13. Salutat vos ecclesia, quæ est in Babylone coelecta, et Marcus filius meus.
14. Salutate invicem in osculo sancto: gratia vobis omnibus, qui estis in Christo Jesu. Amen.

EPISTOLA
BEATI PETRI APOSTOLI
SECUNDA.

CAPUT I.

1. Simon Petrus, servus et Apostolus Jesu Christi, iis, qui coæqualem nobiscum sortiti sunt fidem in justitia Dei nostri et Salvatoris Jesu Christi.
2. Gratia vobis, et pax adimpleatur in cognitione Dei, et Christi Jesu Domini nostri:
3. quomodo omnia nobis divinæ virtutis suæ, quæ ad vitam et pietatem donata sunt, per cognitionem ejus, qui vocavit nos propria gloria et virtute,
4. per quem maxima et pretiosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ: fugientes ejus, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem.
5. Vos autem curam omnem subinferentes, ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam,
6. in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem,
7. in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis caritatem.
8. Hæc enim si vobiscum adsint et superent, non vacuos nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Jesu Christi cognitione.
9. Cui enim non præsto sunt hæc, cæcus est et manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum.
10. Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, et electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.
11. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri et Salvatoris Jesu Christi.
12. Propter quod incipiam vos semper commonere de his, et quidem scientes et confirmatos vos in præsenti veritate.
13. Justum autem arbitror, quamdiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione,
14. certus, quod velox est depositio tabernaculi mei secundum quod et Dominus noster Jesus Christus significavit mihi. (*Joan.* 21, 19.)
15. Dabo autem operam et fre-

quenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis.

16. Non enim doctas fabulas secuti, notam fecimus vobis Domini nostri Jesu Christi virtutem et præsentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. (I. *Cor.* 1, 17.)

17. Accipiens enim a Deo Patre honorem et gloriam, voce delapsa ad eum hujuscemodi a magnifica gloria: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui: ipsum audite. (*Mat.* 17, 5.)

18. Et hanc vocem nos audivimus de cœlo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto.

19. Et habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat, et lucifer oriatur in cordibus vestris:

20. hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. (II. *Tim.* 3,16.)

21. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines.

CAPUT II.

1. Fuerunt vero et pseudoprophetæ in populo, sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum, qui emit eos, Dominum negant; superducentes sibi celerem perditionem.

2. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur;

3. et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur, quibus judicium jam olim non cessat, et perditio eorum non dormitat.

4. Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reservari. (*Job* 4, 18. *Judæ* 6.)

5. Et originali mundo non pepercit, sed octavum Noe justitiæ præconem custodivit, diluvium mundo impiorum inducens. (*Gen.* 7, 1,)

6. Et civitates Sodomorum et Gomorrhæorum in cinerem redigens, eversione damnavit, exemplum eorum, qui impie acturi sunt, ponens;*

7. et justum Lot oppressum a nefandorum injuria ac luxuriosa conversatione eripuit: *(*Gen.* 19, 25.)

8. aspectu enim et auditu justus erat, habitans apud eos, qui de die in diem animam justam iniquis operibus cruciabant.

9. Novit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos vero in diem judicii reservare cruciandos;

10. magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes,

11. ubi Angeli fortitudine et virtute cum sint majores, non portant adversum se exsecrabile judicium.

12. Hi vero, velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem et in perniciem in his, quæ ignorant, blasphemantes in corruptione sua peribunt;

13. percipientes mercedem injustitiæ, voluptatem existimantes diei delicias; coinquinationes et maculæ deliciis affluentes, in conviviis suis luxuriantes vobiscum;

14. occulos habentes plenos adulterii et incessabilis delicti. Pellicientes animas instabiles, cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filii;

15. derelinquentes rectam viam erraverunt, secuti viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit, (*Judæ* 11.)

16. correptionem vero habuit suæ vesaniæ, subjugale mutum animal, hominis voce loquens, prohibuit Prophetæ insipientiam. (*Num.* 22, 28.)

17. Hi sunt fontes sine aqua, et nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reservatur. (*Judæ* 12.)

18. Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desideriis carnis luxuriæ eos, qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur,

19. libertatem illis promittentes, cum ipsi servi sint corruptionis, a

quo enim quis superatus est, hujus et servus est. (*Joan.* 8, 34. *Rom.* 6, 16.)

20. Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini nostri, et Salvatoris Jesu Christi, his rursus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. (*Hebr.* 6, 4. *Mat.* 12, 45.)

21. Melius enim erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem, retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est sancto mandato.

22. Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis reversus ad suum vomitum: et: Sus lota in volutabro luti. (*Prov.* 26, 11.)

CAPUT III.

1. Hanc ecce vobis, carissimi, secundam scribo epistolam, in quibus vestram excito in commonitione sinceram mentem,

2. ut memores sitis eorum, quæ prædixi verborum a sanctis Prophetis, et Apostolorum vestrorum, præceptorum Domini et Salvatoris:

3. hoc primum scientes, quod venient in novissimis diebus in deceptione illusores, juxta proprias concupiscentias ambulantes, (I. *Tim.* 4, 1. *Judæ* 17.)

4. dicentes: Ubi est promissio, aut adventus ejus? ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creaturæ. (*Ezech.* 12, 27.)

5. Latet enim eos hoc volentes, quod cœli erant prius et terra, de aqua, et per aquam consistens Dei verbo,

6. per quæ, ille tunc mundus aqua inundatus periit.

7. Cœli autem, qui nunc sunt, et terra eodem verbo repositi sunt, igni reservati in diem judicii et perditionis impiorum hominum.

8. Unum vero hoc non lateat vos, carissimi, quia unus dies apud Dominum sicut mille anni, et mille anni sicut dies unus.

9. Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant; sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti. (*Ezech.* 18, 23.)

10. Adveniet autem dies Domini ut fur, in quo cœli magno impetu transient, elementa vero calore solventur, terra autem et quæ in ipsa sunt opera, exurentur. (I. *Thess.* 5, 2. *Apoc.* 3, 3.)

11. Cum igitur hæc omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus et pietatibus,

12. expectantes et properantes in adventum diei Domini, per quem cœli ardentes solventur, et elementa ignis ardore tabescent?

13. Novos vero cœlos, et novam terram secundum promissa ipsius expectamus, in quibus justitia habitat. (*Isai.* 65, 17. *Apoc.* 21, 1.)

14. Propter quod, carissimi, hæc exspectantes, satagite immaculati, et inviolati ei inveniri in pace.

15. Et Domini nostri longanimitatem, salutem arbitremini, sicut et carissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, (*Rom.* 2, 4.)

16. sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti et instabiles depravant, sicut et ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem.

17. Vos igitur fratres, præscientes custodite, ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate:

18. crescite vero in gratia et in cognitione Domini nostri et Salvatoris, Jesu Christi. Ipsi gloria et nunc, et in diem æternitatis. Amen.

EPISTOLA
BEATI JOANNIS APOSTOLI
PRIMA.

CAPUT I.

1. Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ,
2. et vita manifestata est, et vidimus, et testamur, et annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, et apparuit nobis:
3. quod vidimus et audivimus, annuntiamus vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre, et cum Filio ejus, Jesu Christo.
4. Et hæc scribimus vobis, ut gaudeatis, et gaudium vestrum sit plenum.
5. Et hæc est annuntiatio, quam audivimus ab eo, et annuntiamus vobis: Quoniam Deus lux est, et tenebræ in eo non sunt ullæ. (*Joan.* 8, 12.)
6. Si dixerimus, quoniam societatem habemus cum eo, et in tenebris ambulamus, mentimur, et veritatatem non facimus.
7. Si autem in luce ambulamus, sicut et ipse est in luce, societatem habemus ad invicem, et sanguis Jesu Christi, Filii ejus, emundat nos ab omni peccato. (I. *Petr.* 1, 19. *Apoc.* 1, 5.)
8. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. (III. *Reg.* 8, 46. *Prov.* 20, 9. *Eccles.* 7, 21.)
9. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et justus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate.
10. Si dixerimus, quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum, et verbum ejus non est in nobis.

CAPUT II.

1. Filioli mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum,
2. et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.
3. Et in hoc scimus, quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observemus.
4. Qui dicit se nosse eum, et mandata ejus non custodit, mendax est, et in hoc veritas non est.
5. Qui autem servat verbum ejus, vere in hoc caritas Dei perfecta est, et in hoc scimus, quoniam in Ipso sumus.
6. Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare.
7. Carissimi, non mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus, quod habuistis ab initio: mandatum vetus est verbum, quod audistis.
8. Iterum mandatum novum scribo vobis, quod verum est et in ipso et in vobis, quia tenebræ transierunt, et verum lumen jam lucet. (*Joan.* 13, 34.)
9. Qui dicit se in luce esse, et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc.
10. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, et scandalum in eo non est. (*Infr.* 3, 14.)
11. Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris ambulat, et nescit quo eat, quia tenebræ obcæcaverunt oculos ejus.
12. Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen ejus.
13. Scribo vobis, patres, quoniam cognovistis eum, qui ab initio est. Scribo vobis, adolescentes, quoniam vicistis malignum.
14. Scribo vobis, infantes, quoniam cognovistis patrem. Scribo vobis,

juvenes, quoniam fortes estis, et verbum Dei manet in vobis, et vicistis malignum.

15. Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo;

16. quoniam omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum et superbia vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est.

17. Et mundus transit, et concupiscentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.

18. Filioli, novissima hora est, et sicut audistis, quia Antichristus venit, et nunc Antichristi multi facti sunt: unde scimus, quia novissima hora est.

19. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis; nam, si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum: sed ut manifesti sint, quoniam non sunt omnes ex nobis.

20. Sed vos unctionem habetis a Sancto, et nostis omnia.

21. Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam, et quoniam omne mendacium ex veritate non est.

22. Quis est mendax, nisi is, qui negat, quoniam Jesus est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem et Filium.

23. Omnis, qui negat Filium, nec Patrem habet: qui confitetur Filium, et Patrem habet.

24. Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat: si in vobis permanserit, quod audistis ab initio, et vos in Filio et Patre manebitis.

25. Et hæc est repromissio, quam ipse pollicitus est nobis, vitam æternam.

26. Hæc scripsi vobis de his, qui seducunt vos.

27. Et vos, unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. Et sicut docuit vos, manete in eo.

28. Et nunc, filioli, manete in eo, ut, cum apparuerit, habeamus fiduciam, et non confundamur ab eo in adventu ejus.

29. Si scitis, quoniam justus est, scitote, quoniam et omnis, qui facit justitiam, ex ipso natus est.

CAPUT III.

1. Videte, qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus. Propter hoc mundus non novit nos, quia non novit eum.

2. Carissimi, nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit, quid erimus. Scimus, quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum, sicuti est.

3. Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est.

4. Omnis, qui facit peccatum, et iniquitatem facit; et peccatum est iniquitas.

5. Et scitis, quia ille apparuit, ut peccata nostra tolleret; et peccatum in eo non est. (*Isai.* 53, 9. I. *Petr.* 2, 22.)

6. Omnis, qui in eo manet, non peccat; et omnis, qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.

7. Filioli, nemo vos seducat. Qui facit justitiam, justus est, sicut et ille justus est.

8. Qui facit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli. (*Joan.* 8, 44.)

9. Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.

10. In hoc manifesti sunt filii Dei, et filii diaboli. Omnis, qui non est justus, non est ex Deo, et qui non diligit fratrem suum,

11. quoniam hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio: ut diligatis alterutrum. (*Supr.* 2, 8.)

12. Non sicut Cain, qui ex maligno erat, et occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera ejus maligna erant: fratris autem ejus justa. (*Gen.* 4, 8.)

13. Nolite mirari, fratres, si odit vos mundus.
14. Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte; (*Lev.* 19, 17. *Supr.* 2, 10.)
15. omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem.
16. In hoc cognovimus caritatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit; et nos debemus pro fratribus animas ponere. (*Joan.* 15, 13.)
17. Qui habuerit substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo: quomodo caritas Dei manet in eo? (*Luc.* 3, 11. *Jac.* 2, 15.)
18. Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere et veritate:
19. in hoc cognoscimus, quoniam ex veritate sumus, et in conspectu ejus suadebimus corda nostra.
20. Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum, major est Deus corde nostro, et novit omnia.
21. Carissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum:
22. et quidquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata ejus custodimus, et ea, quæ sunt placita coram eo facimus. (*Mat.* 21, 22.)
23. Et hoc est mandatum ejus: Ut credamus in nomine Filii ejus, Jesu Christi, et diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis. (*Joan.* 6, 29. — 17, 3. *Joan.* 13, 34.)
24. Et qui servat mandata ejus, in illo manet, et ipse in eo; et in hoc scimus, quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

CAPUT IV.

1. Carissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint, quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum.
2. In hoc cognoscitur spiritus Dei: Omnis spiritus, qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est:
3. et omnis spiritus, qui solvit Jesum, ex Deo non est; et hic est Antichristus, de quo audistis, quoniam venit, et nunc jam in mundo est.
4. Vos ex Deo estis, filioli, et vicistis eum, quoniam major est, qui in vobis est, quam qui in mundo.
5. Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur, et mundus eos audit. (*Joan.* 8, 47.)
6. Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos: in hoc cognoscimus spiritum veritatis, et spiritum erroris.
7. Carissimi, diligamus nos invicem, quia caritas ex Deo est. Et omnis, qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum.
8. Qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus caritas est.
9. In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. (*Joan.* 3, 16.)
10. In hoc est caritas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris.
11. Carissimi, si sic Deus dilexit nos, et nos debemus alterutrum diligere.
12. Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et caritas ejus in nobis perfecta est. (*Joan.* 1, 18. I. *Tim.* 6, 16.)
13. In hoc cognoscimus, quoniam in eo manemus, et ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis.
14. Et nos vidimus, et testificamur, quoniam Pater misit Filium suum Salvatorem mundi.
15. Quisquis confessus fuerit, quoniam Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo.
16. Et nos cognovimus, et credidimus caritati, quam habet Deus in nobis. Deus caritas est; et qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo.
17. In hoc perfecta est caritas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die judicii, quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo.

18. Timor non est in caritate; sed perfecta caritas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet; qui autem timet, non est perfectus in caritate.

19. Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.

20. Si quis dixerit: quoniam diligo Deum; et fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt: Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?

21. Et hoc mandatum habemus a Deo, ut, qui diligit Deum, diligat et fratrem suum. (*Supr.* 3, 11. *Eph.* 5, 2.)

CAPUT V.

1. Omnis, qui credit, quoniam Jesus est Christus, ex Deo natus est. Et omnis, qui diligit eum, qui genuit, diligit et eum, qui natus est ex eo.

2. In hoc cognoscimus, quoniam diligimus natos Dei, cum Deum diligamus, et mandata ejus faciamus.

3. Hæc est enim caritas Dei, ut mandata ejus custodiamus; et mandata ejus gravia non sunt.

4. Quoniam omne, quod natum est ex Deo, vincit mundum, et hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra.

5. Quis est, qui vincit mundum? nisi qui credit, quoniam Jesus est Filius Dei? (I. *Cor.* 15, 57.)

6. Hic est, qui venit per aquam et sanguinem, Jesus Christus, non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas.

7. Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in cœlo: Pater, Verbum, et Spiritus sanctus; et hi tres unum sunt.

8. Et tres sunt, qui testimonium dant in terra: Spiritus, et aqua, et sanguis; et hi tres unum sunt.

9. Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est, quoniam hoc est testimonium Dei, quod majus est, quoniam testificatus est de Filio suo.

10. Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui non credit Filio, mendacem facit eum, quia non credit in testimonium, quod testificatus est Deus de Filio suo. *

11. Et hoc est testimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio ejus est.

12. Qui habet Filium, habet vitam; qui non habet Filium, vitam non habet. *(*Joan.* 3, 36.)

13. Hæc scribo vobis, ut sciatis, quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei.

14. Et hæc est fiducia, quam habemus ad eum: Quia, quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos.

15. Et scimus, quia audit nos, quidquid petierimus: scimus, quoniam habemus petitiones, quas postulamus ab eo.

16. Qui scit, fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, et dabitur ei vita, peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis.

17. Omnis iniquitas peccatum est; et est peccatum ad mortem.

18. Scimus, quia omnis, qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio Dei conservat eum, et malignus non tangit eum.

19. Scimus, quoniam ex Deo sumus, et mundus totus in maligno positus est.

20. Et scimus, quoniam Filius Dei venit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, et simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus, et vita æterna. (*Luc.* 24, 45.)

21. Filioli, custodite vos a simulacris. Amen.

EPISTOLA BEATI JOANNIS APOSTOLI SECUNDA.

1. Senior Electæ dominæ et natis ejus, quos ego diligo in veritate, et non ego solus, sed et omnes, qui cognoverunt veritatem,
2. propter veritatem, quæ permanet in nobis, et nobiscum erit in æternum.
3. Sit vobiscum gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et a Christo Jesu Filio Patris in veritate et caritate.
4. Gavisus sum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, sicut mandatum accepimus a Patre.
5. Et nunc rogo te, domina, non tamquam mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, ut diligamus alterutrum. (I. *Joan.* 4, 21.)
6. Et hæc est caritas, ut ambulemus secundum mandata ejus. Hoc est enim mandatum, ut, quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis:
7. quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Jesum Christum venisse in carnem: hic est seductor, et Antichristus.
8. Videte vosmetipsos, ne perdatis, quæ operati estis, sed ut mercedem plenam accipiatis.
9. Omnis, qui recedit, et non permanet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in doctrina, hic et Patrem et Filium habet.
10. Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nólite recipere eum in domum: nec Ave ei dixeritis.
11. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis.
12. Plura habens vobis scribere, nolui per chartam et atramentum: spero enim me futurum apud vos, et os ad os loqui, ut gaudium vestrum plenum sit.
13. Salutant te filii sororis tuæ Electæ.

EPISTOLA BEATI JOANNIS APOSTOLI TERTIA.

1. Senior Gajo carissimo, quem ego diligo in veritate.
2. Carissime de omnibus orationem facio, prospere te ingredi et valere, sicut prospere agit anima tua.
3. Gavisus sum valde venientibus fratribus, et testimonium perhibentibus veritati tuæ, sicut tu in veritate ambulas.
4. Majorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam, filios meos in veritate ambulare.
5. Carissime, fideliter facis, quidquid operaris in fratres, et hoc in peregrinos,
6. qui testimonium reddiderunt caritati tuæ in conspectu ecclesiæ, quos, benefaciens, deduces digne Deo.
7. Pro nomine enim ejus profecti sunt, nihil accipientes a gentibus.
8. Nos ergo debemus suscipere hujusmodi, ut cooperatores simus veritatis.
9. Scripsissem forsitan ecclesiæ,

sed is, qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos.
10. Propter hoc, si venero, commonebo ejus opera, quæ facit; verbis malignis garriens in nos, et quasi non ei ista sufficiant, neque ipse suscipit fratres; et eos, qui suscipiunt, prohibet, et de ecclesia ejicit.
11. Carissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui benefacit, ex Deo est; qui malefacit, non vidit Deum.
12. Demetrio testimonium redditur ab omnibus, et ab ipsa veritate, sed et nos testimonium perhibemus: et nosti, quoniam testimonium nostrum verum est.
13. Multa habui tibi scribere: sed nolui per atramentum et calamum scribere tibi.
14. Spero autem protinus te videre, et os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA
BEATI JUDÆ APOSTOLI.

1. Judas, Jesu Christi servus, frater autem Jacobi, his, qui sunt in Deo Patre, dilectis, et Christo Jesu conservatis et vocatis.
2. Misericordia vobis, et pax, et caritas adimpleatur.
3. Carissimi, omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis, deprecans, supercertari semel traditæ sanctis fidei.
4. Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc judicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, et solum Dominatorem et Dominum nostrum Jesum Christum negantes.
5. Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Jesus populum de terra Aegypti salvans, secundo eos, qui non crediderunt, perdidit; (*Num.* 14, 37.)
6. angelos vero, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis sub caligine reservavit. (II. *Petr.* 2, 4.)
7. Sicut Sodoma et Gomorrha et finitimæ civitates, simili modo exfornicatæ, et abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes. (*Gen.* 19, 24.)
8. Similiter et hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, majestatem autem blasphemant.
9. Cum Michael Archangelus, cum diabolo disputans, altercaretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemiæ, sed dixit: Imperet tibi Dominus. (*Zach.* 3, 2.)
10. Hi autem, quæcumque quidem ignorant, blasphemant; quæcumque autem naturaliter, tamquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur.
11. Væ illis, quia in via Cain abierunt, et errore Balaam mercede effusi sunt, et in contradictione Core perierunt: (*Gen.* 4, 8. *Num.* 22, 23. *Num.* 16, 32.)
12. hi sunt in epulis suis maculæ, convivantes sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ a ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, (II. *Petr.* 2, 17.)
13. fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sidera errantia; quibus procella tenebrarum servata est in æternum.
14. Prophetavit autem et de his septimus ab Adam Enoch, dicens: Ecce, venit Dominus in sanctis millibus suis, (*Apoc.* 1, 7.)
15. facere judicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum,

quibus impie egerunt, et de omnibus duris, quæ locuti sunt contra Deum peccatores impii.

16. Hi sunt murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes, et os eorum loquitur superba, mirantes personas quæstus causa. (*Psal.* 16, 10.)

17. Vos autem, carissimi, memores estote verborum, quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Jesu Christi, (II. *Tim.* 3, 1. II. *Petr.* 3, 3.)

18. qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus.

19. Hi sunt, qui segregant semetipsos, animales, Spiritum non habentes.

20. Vos autem, carissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, in Spiritu sancto orantes,

21. vosmetipsos in dilectione Dei servate, exspectantes misericordiam Domini nostri Jesu Christi in vitam æternam.

22. Et hos quidem arguite judicatos:

23. illos vero salvate, de igne rapientes. Aliis autem miseremini in timore: odientes et eam, quæ carnalis est, maculatam tunicam.

24. Ei autem, qui potens est vos conservare sine peccato, et constituere ante conspectum gloriæ suæ immaculatos in exultatione in adventu Domini nostri Jesu Christi:

25. Soli Deo salvatori nostro, per Jesum Christum Dominum nostrum, gloria et magnificentia, imperium et potestas ante omne sæculum, et nunc, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

APOCALYPSIS
BEATI JOANNIS APOSTOLI.

CAPUT I.

1. Apocalypsis Jesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quæ oportet fieri cito; et significavit, mittens per Angelum suum, servo suo Joanni,

2. qui testimonium perhibuit verbo Dei, et testimonium Jesu Christi, quæcumque vidit.

3. Beatus, qui legit, et audit verba prophetiæ hujus, et servat ea, quæ in ea scripta sunt; tempus enim prope est. *(*Exod.* 3, 14.)

4. Joannes septem ecclesiis, quæ sunt in Asia. Gratia vobis, et pax ab eo, qui est, et qui erat, et qui venturus est: et a septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt: *

5. et a Jesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, et princeps regum terræ, qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, (I. *Cor.* 15, 21. *Hebr.* 9, 14.)

6. et fecit nos regnum et sacerdotes Deo et Patri suo: Ipsi gloria, et imperium in sæcula sæculorum: Amen.

7. Ecce, venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ: Etiam: Amen. (*Isai.* 3, 13. *Mat.* 24, 30. *Judæ* 14.)

8. Ego sum Alpha et Omega, principium et finis, dicit Dominus Deus, qui est, et qui erat, et qui venturus est, omnipotens. *

9. Ego Joannes frater vester, et particeps in tribulatione et regno et patientia in Christo Jesu, fui in insula, quæ apellatur Patmos propter verbum Dei et testimonium Jesu: *(*Isai.* 41, 4. *Infr.* 21, 6.)

10. fui in spiritu in Dominica die, et audivi post me vocem magnam, tamquam tubæ,

11. dicentis: Quod vides, scribe in libro, et mitte septem ecclesiis

quæ sunt in Asia, Epheso et Smyrnæ, et Pergamo et Thyatiræ, et Sardis et Philadelphiæ, et Laodiciæ.

12. Et conversus sum, ut viderem vocem, quæ loquebatur mecum: et conversus vidi septem candelabra aurea,

13. et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum podere, et præcinctum ad mamillas zona aurea;

14. caput autem ejus et capilli erant candidi tamquam lana alba, et tamquam nix; et oculi ejus tamquam flamma ignis;

15. et pedes ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti; et vox illius tamquam vox aquarum multarum;

16. et habebat in dextera sua stellas septem; et de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat; et facies ejus sicut sol lucet in virtute sua.

17. Et cum vidissem eum, cecidi ad pedes ejus tamquam mortuus. Et posuit dexteram suam super me, dicens: Noli timere: Ego sum primus et novissimus, (*Supr.* v. 8. *Infr.* 21, 6.)

18. et vivus: et fui mortuus, et ecce sum vivens in sæcula sæculorum, et habeo claves mortis et inferni.

19. Scribe ergo, quæ vidisti, et quæ sunt, et quæ oportet fieri post hæc.

20. Sacramentum septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, et septem candelabra aurea: septem stellæ Angeli sunt septem ecclesiarum: et candelabra septem, septem ecclesiæ sunt.

CAPUT II.

1. Angelo Ephesi ecclesiæ scribe: Hæc dicit, qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum:

2. Scio opera tua, et laborem, et patientiam tuam, et quia non potes sustinere malos, et tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, et non sunt, et invenisti eos mendaces:

3. et patientiam habes, et sustinuisti propter nomen meum, et non defecisti.

4. Sed habeo adversum te, quod caritatem tuam primam reliquisti.

5. Memor esto itaque, unde excideris, et age pœnitentiam, et prima opera fac: sin autem, venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.

6. Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi.

7. Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat ecclesiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei.

8. Et Angelo Smyrnæ ecclesiæ scribe: Hæc dicit primus et novissimus, qui fuit mortuus, et vivit:

9. Scio tribulationem tuam et paupertatem tuam, sed dives es, et blasphemaris ab his, qui se dicunt Judæos esse, et non sunt, sed sunt synagoga satanæ.

10. Nihil horum timeas, quæ passurus es. Ecce, missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini, et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ.

11. Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat ecclesiis; Qui vicerit, non lædetur a morte secunda.

12. Et Angelo Pergami ecclesiæ scribe: Hæc dicit, qui habet romphæam utraque parte acutam:

13. Scio, ubi habitas, ubi sedes est satanæ; et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam. Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi satanas habitat.

14. Sed habeo adversus te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere et fornicari: (*Num.* 24, 3.)

15. ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.

16. Similiter pœnitentiam age: si quo minus, veniam tibi cito, et pugnabo cum illis in gladio oris mei.

17. Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat ecclesiis: Vincenti

dabo manna absconditum, et dabo calculum candidum, et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.

18. Et Angelo Thyatiræ ecclesiæ scribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tamquam flammam ignis, et pedes ejus similes aurichalco:

19. Novi opera tua, et fidem et caritatem tuam, et ministerium et patientiam tuam, et opera tua novissima plura prioribus.

20. Sed habeo adversus te pauca, quia permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit propheten, docere et seducere servos meos, fornicari et manducare de idolothytis.

21. Et dedi illi tempus, ut pœnitentiam ageret, et non vult pœnitere a fornicatione sua.

22. Ecce, mittam eam in lectum, et qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, nisi pœnitentiam ab operibus suis egerint:

23. et filios ejus interficiam in morte, et scient omnes ecclesiæ, quia ego sum scrutans renes et corda, et dabo unicuique vestrum secundum opera sua. Vobis autem dico, (I. *Reg.* 16, 7. *Psal.* 7, 10. *Jer.* 11, 20.)

24. et ceteris, qui Thyatiræ estis: Quicumque non habent doctrinam hanc, et qui non cognoverunt altitudines satanæ, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus:

25. tamen id, quod habetis, tenete, donec veniam.

26. Et qui vicerit, et custodierit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes,

27. et reget eas in virga ferrea, et tamquam vas figuli confringentur,*

28. sicut et ego accepi a Patre meo: et dabo illi stellam matutinam.

29. Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat ecclesiis. *(*Ps.* 2, 9.)

CAPUT III.

1. Et Angelo ecclesiæ Sardis scribe: Hæc dicit, qui habet septem spiritus Dei et septem stellas: Scio opera tua, quia nomen habes, quod vivas, et mortuus es.

2. Esto vigilans, et confirma cetera, quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.

3. In mente ergo habe, qualiter acceperis et audieris, et serva, et pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tamquam fur, et nescies, qua hora veniam ad te. (I. *Thess.* 5, 2. *Infr.* 16, 15.)

4. Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua: et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.

5. Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, et non delebo nomen ejus de Libro vitæ, et confitebor nomen ejus coram Patre meo, et coram Angelis ejus.

6. Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat ecclesiis.

7. Et Angelo Philadelphiæ ecclesiæ scribe: Haec dicit Sanctus et Verus, qui habet clavem David: qui aperit, et nemo claudit: claudit, et nemo aperit: (*Isai.* 22, 22. *Job* 12, 14.)

8. Scio opera tua. Ecce, dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere, quia modicam habes virtutem, et servasti verbum meum, et non negasti nomen meum.

9. Ecce, dabo de synagoga satanæ, qui dicunt se Judæos esse, et non sunt, sed mentiuntur: ecce, faciam illos, ut veniant et adorent ante pedes tuos, et scient, quia ego dilexi te:

10. quoniam servasti verbum patientiæ meæ, et ego servabo te ab hora tentationis, quæ ventura est in orbem universum tentare habitantes in terra.

11. Ecce, venio cito: tene, quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.

12. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius: et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei, novæ Jerusalem, quæ descendit de cœlo a Deo meo, et nomen meum novum.

13. Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat ecclesiis.

14. Et Angelo Laodiciæ ecclesiæ scribe: Hæc dicit Amen, testis fidelis et verus, qui est principium creaturæ Dei: (*Joan.* 14, 6.)

15. Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus: utinam frigidus esses, aut calidus:

16. sed quia tepidus es, et nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.

17. Quia dicis: Quod dives sum et locupletatus, et nullius egeo: et nescis, quia tu es miser et miserabilis, et pauper et cæcus, et nudus.

18. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, et vestimentis albis induaris, et non appareat confusio nuditatis tuæ, et collyrio inunge oculos tuos, ut videas.

19. Ego, quos amo, arguo et castigo. Aemulare ergo, et pœnitentiam age. (*Prov.* 3, 12. *Hebr.* 12, 6.)

20. Ecce, sto ad ostium, et pulso: si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum.

21. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ejus.

22. Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat ecclesiis.

CAPUT IV.

1. Post hæc vidi: et ecce, ostium apertum in cœlo, et vox prima, quam audivi tamquam tubæ loquentis mecum, dicens: Ascende huc, et ostendam tibi, quæ oportet fieri post hæc.

2. Et statim fui in spiritu: et ecce, sedes posita erat in cœlo, et supra sedem sedens.

3. Et qui sedebat, similis erat aspectui lapidis jaspidis et sardinis; et iris erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdinæ.

4. Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, et super thronos viginti quatuor seniores sedentes, circumamicti vestimentis albis, et in capitibus eorum coronæ aureæ;

5. et de throno procedebant fulgura, et voces et tonitrua; et septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem spiritus Dei.

6. Et in conspectu sedis tamquam mare vitreum simile crystallo; et in medio sedis et in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante et retro.

7. Et animal primum simili leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilæ volanti.

8. Et quatuor animalia, singula eorum, habebant alas senas, et in circuitu et intus plena sunt oculis; et requiem non habebant die ac nocte, dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui venturus est. (*Isai.* 6, 3.)

9. Et cum darent illa animalia gloriam et honorem, et benedictionem sedenti super thronum, viventi in sæcula sæculorum,

10. procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, et adorabant viventem in sæcula sæculorum, et mittebant coronas suas ante thronum dicentes:

11. Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, et honorem et virtutem, quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant, et creata sunt.

CAPUT V.

1. Et vidi in dextera sedentis supra thronum, librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septem.

2. Et vidi Angelum fortem, prædicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum, et solvere signacula ejus?

3. Et nemo poterat neque in cœlo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neque respicere illum.

4. Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inventus est aperire librum, nec videre eum.

5. Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce vicit leo de tribu Juda, radix David, aperire

librum, et solvere septem signacula ejus.

6. Et vidi: et ecce, in medio throni et quatuor animalium, et in medio seniorum, Agnum stantem, tamquam occisum, habentem cornua septem et oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram.

7. Et venit, et accepit de dextera sedentis in throno librum.

8. Et cum aperuisset librum, quatuor animalia, et viginti quatuor seniores ceciderunt coram Agno, habentes singuli citharas, et phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum;

9. et cantabant canticum novum, dicentes: Dignus es, Domine, accipere librum, et aperire signacula ejus, quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu et lingua, et populo et natione.

10. et fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes, et regnabimus super terram. * (*Dan.* 7, 10.)

11. Et vidi, et audivi vocem Angelorum multorum in circuitu throni, et animalium et seniorum; et erat numerus eorum millia millium, *

12. dicentium voce magna: Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem et divinitatem, et sapientiam et fortitudinem, et honorem et gloriam, et benedictionem.

13. Et omnem creaturam, quæ in cœlo est, et super terram et sub terra, et quæ sunt in mari, et quæ in eo, omnes audivi dicentes: Sedenti in throno, et Agno: Benedictio et honor, et gloria et potestas in sæcula sæculorum.

14. Et quatuor animalia dicebant: Amen. Et viginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas et adoraverunt viventem in sæcula sæculorum.

CAPUT VI.

1. Et vidi, quod aperuisset Agnus unum de septem sigillis, et audivi unum de quatuor animalibus, dicens, tamquam vocem tonitrui: Veni et vide.

2. Et vidi: et ecce, equus albus, et qui sedebat super illum, habebat arcum; et data est ei corona, et exivit vincens, ut vinceret.

3. Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal, dicens: Veni et vide.

4. Et exivit alius equus rufus; et qui sedebat super illum, datum est ei, ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant; et datus est ei gladius magnus.

5. Et cum aperuisset sigillum tertium, audivi tertium animal, dicens: Veni et vide. Et ecce, equus niger; et qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua.

6. Et audivi tamquam vocem in medio quatuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, et tres bilibres hordei denario, et vinum et oleum ne læseris.

7. Et cum aperuisset sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis: Veni et vide.

8. Et ecce, equus pallidus; et qui sedebat super eum, nomen illi Mors, et infernus sequebatur eum; et data est illi potestas super quatuor partes terræ, interficere gladio, fame et morte, et bestiis terræ.

9. Et cum aperuisset sigillum quintum, vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, et propter testimonium, quod habebant:

10. et clamabant voce magna, dicentes: Usquequo, Domine (sanctus et verus), non judicas, et non vindicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra?

11. Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ; et dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum et fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut et illi.

12. Et vidi, cum aperuisset sigillum sextum: et ecce, terræmotus magnus factus est, et sol factus est niger tamquam saccus cilicinus: et luna tota facta est sicut sanguis;

13. et stellæ de cœlo ceciderunt super terram sicut ficus emittit

grossos suos, cum a vento magno movetur;

14. et cœlum recessit sicut liber involutus; et omnis mons, et insulæ de locis suis motæ sunt;

15. et reges terræ, et principes et tribuni, et divites et fortes, et omnis servus et liber absconderunt se in speluncis et in petris montium,

16. et dicunt montibus et petris: Cadite super nos, et abscondite nos a facie sedentis super thronum, et ab ira Agni, (*Isai.* 2,19. *Ose.* 10,8. *Luc.* 23, 30.)

17. quoniam venit dies magnus iræ ipsorum: et quis poterit stare?

CAPUT VII.

1. Post hæc vidi quatuor Angelos stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.

2. Et vidi alterum Angelum, ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi; et clamavit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terræ et mari,

3. dicens: Nolite nocere terræ et mari, neque arboribus, quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.

4. Et audivi numerum signatorum, centum quadraginta quatuor millia signati, ex omni tribu filiorum Israel.

5. Ex tribu Juda duodecim millia signati; ex tribu Ruben duodecim millia signati; ex tribu Gad duodecim millia signati;

6. ex tribu Aser duodecim millia signati; ex tribu Nephthali duodecim millia signati; es tribu Manasse duodecim millia signati;

7. ex tribu Simeon duodecim millia signati; ex tribu Levi duodecim millia signati; ex tribu Issachar duodecim millia signati;

8. ex tribu Zabulon duodecim millia signati; ex tribu Joseph duodecim millia signati; ex tribu Benjamin duodecim millia signati.

9 Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus et tribubus, et populis et linguis, stantes ante thronum et in conspectu Agni, amicti stolis albis, et palmæ in manibus eorum:

10. et clamabant voce magna dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum: et Agno.

11. Et omnes Angeli stabant in circuitu throni, et seniorum, et quatuor animalium; et ceciderunt in conspectu throni in facies suas, et adoraverunt Deum,

12. dicentes: Amen. Benedictio et claritas, et sapientia et gratiarum actio, honor et virtus, et fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum. Amen.

13. Et respondit unus de senioribus, et dixit mihi: Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? et unde venerunt.

14. Et dixi illi: Domine mi, tu scis. Et dixit mihi: Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni:

15. ideo sunt ante thronum Dei, et serviunt ei die ac nocte in templo ejus: et qui sedet in throno, habitabit super illos:

16. non esurient, neque sitient amplius, nec cadet super illos sol, neque ullus æstus: (*Isai.* 49, 10.)

17. quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos, et deducet eos ad vitæ fontes aquarum, et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. (*Isai.*25,8. *Infr.*21,4.)

CAPUT VIII.

1. Et cum aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in cœlo, quasi media hora.

2. Et vidi septem Angelos stantes in conspectu Dei; et datæ sunt illis septem tubæ.

3. Et alius Angelus venit, et stetit ante altare habens thuribulum aureum; et data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei. (*Supr.* 5, 8.)

4. Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu Angeli coram Deo.

5. Et accepit Angelus thuribulum, et implevit illud de igne altaris, et misit in terram, et facta sunt tonitrua, et voces, et fulgura, et terræmotus magnus.

6. Et septem Angeli, qui habebant septem tubas, præparaverunt se, ut tuba canerent.

7. Et primus Angelus tuba cecinit; et facta est grando et ignis, mista in sanguine, et missum est in terram: et tertia pars terræ combusta est, et tertia pars arborum concremata est, et omne fœnum viride combustum est.

8. Et secundus Angelus tuba cecinit; et tamquam mons magnus igne ardens, missus est in mare, et facta est tertia pars maris sanguis;

9. et mortua est tertia pars creaturæ eorum, quæ habebant animas in mari, et tertia pars navium interiit.

10. Et tertius Angelus tuba cecinit; et cecidit de cœlo stella magna, ardens tamquam facula, et cecidit in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum;

11. et nomen stellæ dicitur Absinthium; et facta est tertia pars aquarum in absinthium, et multi hominum mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt.

12. Et quartus Angelus tuba cecinit; et percussa est tertia pars solis, et tertia pars lunæ, et tertia pars stellarum, ita ut obscuraretur tertia pars eorum, et diei non luceret pars tertia, et noctis similiter.

13. Et vidi, et audivi vocem unius aquilæ volantis per medium cœli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ habitantibus in terra de ceteris vocibus trium Angelorum, qui erant tuba canituri.

CAPUT IX.

1. Et quintus Angelus tuba cecinit: et vidi stellam de cœlo cecidisse in terram; et data est ei clavis putei abyssi.

2. Et aperuit puteum abyssi, et ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnæ, et obscuratus est sol et aër de fumo putei;

3. et de fumo putei exierunt locustæ in terram; et data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terræ;

4. et præceptum est illis, ne læderent fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem, nisi tantum homines, qui non habent signum Dei in frontibus suis;

5. et datum est illis, ne occiderent eos, sed ut cruciarent mensibus quinque; et cruciatus eorum, ut cruciatus scorpii cum percutit hominem.

6. Et in diebus illis quærent homines mortem, et non invenient eam; et desiderabunt mori, et fugiet mors ab eis. (*Isai.* 2, 19. *Ose.* 10, 8. *Luc.* 23, 30.)

7. Et similitudines locustarum, similes equis paratis in prœlium; et super capita earum tamquam coronæ similes auro; et facies earum tamquam facies hominum. (*Sap.* 16, 9.)

8. Et habebant capillos sicut capillos mulierum, et dentes earum, sicut dentes leonum erant;

9. et habebant loricas sicut loricas ferreas, et vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum;

10. et habebant caudas similes scorpionum, et aculei erant in caudis earum, et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque;

11. et habebant super se regem angelum abyssi, cui nomen Hebraice Abaddon, Græce autem Apollyon, Latine habens nomen Exterminans.

12. Væ unum abiit, et ecce veniunt adhuc duo væ post hæc.

13. Et sextus Angelus tuba cecinit; et audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei,

14. dicentem sexto Angelo, qui habebat tubam: Solve quatuor Angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.

15. Et soluti sunt quatuor Angeli, qui parati erant in horam et diem, et mensem et annum, ut occiderent tertiam partem hominum.

16. Et numerus equestris exercitus

vicies millies dena millia. Et audivi numerum eorum.
17. Et ita vidi equos in visione; et qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, et hyacinthinas et sulphureas; et capita equorum erant tamquam capita leonum; et de ore eorum procedit ignis, et fumus et sulphur.
18. Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum de igne, et de fumo et sulphure, quæ procedebant de ore ipsorum.
19. Potestas enim equorum in ore eorum est, et in caudis eorum; nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes capita; et in his nocent.
20. Et ceteri homines, qui non sunt occisi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent dæmonia, et simulacra aurea et argentea, et ærea et lapidea, et lignea, quæ neque videre possunt, neque audire, neque ambulare; (*Psal.* 113, 4.)
21. et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis, neque a veneficiis suis, neque a fornicatione sua, neque a furtis suis.

CAPUT X.

1. Et vidi alium Angelum fortem descendentem de cœlo, amictum nube, et iris in capite ejus; et facies ejus erat ut sol, et pedes ejus tamquam columnæ ignis;
2. et habebat in manu sua libellum apertum, et posuit pedem suum dexterum super mare, sinistrum autem super terram;
3. et clamavit voce magna, quemadmodum cum leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.
4. Et cum locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram; et audivi vocem de cœlo dicentem mihi: Signa, quæ locuta sunt septem tonitrua, et noli ea scribere.
5. Et Angelus, quem vidi stantem super mare et super terram, levavit manum suam ad cœlum; (*Dan.* 12, 7.)
6. et juravit per viventem in sæcula sæculorum, qui creavit cœlum, et ea quæ in eo sunt, et terram, et ea, quæ in ea sunt, et mare, et ea, quæ in eo sunt: Quia tempus non erit amplius,
7. sed in diebus vocis septimi Angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut evangelizavit per servos suos Prophetas.
8. Et audivi vocem de cœlo iterum loquentem mecum, et dicentem: Vade, et accipe librum apertum de manu Angeli stantis super mare et super terram.
9. Et abii ad Angelum, dicens ei, ut daret mihi librum. Et dixit mihi: Accipe librum, et devora illum, et faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tamquam mel. (*Ezech.* 3, 1.)
10. Et accepi librum de manu Angeli, et devoravi illum: et erat in ore meo tamquam mel dulce: et cum devorassem eum, amaricatus est venter meus:
11. et dixit mihi: Oportet te iterum prophetare gentibus et populis, et linguis, et regibus multis.

CAPUT XI.

1. Et datus est mihi calamus similis virgæ, et dictum est mihi: Surge, et metire templum Dei, et altare, et adorantes in eo:
2. atrium autem, quod est foris templum, ejice foras: et ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus, et civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus:
3. et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis.
4. Hi sunt duæ olivæ et duo candelabra in conspectu Domini terræ stantes. (*Zach.* 4, 11.)
5. Et si quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore eorum, et devorabit inimicos eorum: et si quis voluerit eos lædere, sic oportet eum occidi.
6. Hi habent potestatem claudendi cœlum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum: et potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem,

et percutere terram omni plaga, quotiescumque voluerint.
7. Et cum finierint testimonium suum, bestia, quæ ascendit de abysso, faciet adversum eos bellum, et vincet illos, et occidet eos.
8. Et corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma et Aegyptus, ubi et Dominus eorum crucifixus est.
9. Et videbunt de tribubus et populis, et linguis et gentibus corpora eorum per tres dies et dimidium, et corpora eorum non sinent poni in monumentis.
10. Et inhabitantes terram gaudebunt super illos, et jucundabuntur, et munera mittent invicem, quoniam hi duo Prophetæ cruciaverunt eos, qui habitabant super terram.
11. Et post dies tres et dimidium, spiritus vitæ a Deo intravit in eos. Et steterunt super pedes suos, et timor magnus cecidit super eos, qui viderunt eos.
12. Et audierunt vocem magnam de cœlo, dicentem eis: Ascendite huc.. Et ascenderunt in cœlum in nube, et viderunt illos inimici eorum.
13. Et in illa hora factus est terræmotus magnus, et decima pars civitatis cecidit; et occisa sunt in terræmotu nomina hominum septem millia; et reliqui in timorem sunt missi, et dederunt gloriam Deo cœli.
14. Væ secundum abiit: et ecce, væ tertium veniet cito.
15. Et septimus Angelus tuba cecinit; et factæ sunt voces magnæ in cœlo dicentes: Factum est regnum hujus mundi, Domini nostri et Christi ejus, et regnabit in sæcula sæculorum: Amen.
16. Et viginti quatuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, et adoraverunt Deum, dicentes:
17. Gratias agimus tibi, Domine Deus omnipotens, qui es, et qui eras, et qui venturus es, quia accepisti virtutem tuam magnam, et regnasti.
18. Et iratæ sunt gentes, et advenit ira tua, et tempus mortuorum judicari, et reddere mercedem servis tuis Prophetis, et sanctis et timentibus nomen tuum, pusillis et magnis, et exterminandi eos, qui corruperunt terram.
19. Et apertum est templum Dei in cœlo; et visa est arca testamenti ejus in templo ejus, et facta sunt fulgura et voces, et terræmotus et grando magna.

CAPUT XII.

1. Et signum magnum apparuit in cœlo: Mulier amicta sole, et luna sub pedibus ejus, et in capite ejus corona stellarum duodecim;
2 et in utero habens, clamabat parturiens, et cruciabatur, ut pariat.
3. Et visum est aliud signum in cœlo: et ecce, draco magnus rufus, habens capita septem et cornua decem; et in capitibus ejus diademata septem,
4. et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cœli, et misit eas in terram; et draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura, ut, cum peperisset, filium ejus devoraret.
5. Et peperit filium masculum, qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea; et raptus est filius ejus ad Deum et ad thronum ejus;
6. et mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum a Deo, ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.
7. Et factum est prœlium magnum in cœlo: Michael, et angeli ejus prœliabantur cum dracone, et draco pugnabat, et angeli ejus;
8. et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cœlo.
9. Et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus et satanas, qui seducit universum orbem; et projectus est in terram, et angeli ejus cum illo missi sunt.
10. Et audivi vocem magnam in cœlo dicentem: Nunc facta est salus et virtus et regnum Dei nostri, et potestas Christi ejus, quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte.

11. Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, et propter verbum testimonii sui, et non dilexerunt animas suas usque ad mortem:
12. propterea lætamini, cœli et qui habitatis in eis. Væ terræ et mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens, quod modicum tempus habet.
13. Et postquam vidit draco, quod projectus esset in terram, persecutus est mulierem, quæ peperit masculum;
14. et datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus et tempora, et dimidium temporis a facie serpentis.
15. Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine.
16. Et adjuvit terra mulierem, et aperuit terra os suum, et absorbuit flumen, quod misit draco de ore suo.
17. Et iratus est draco in mulierem, et abiit facere prœlium cum reliquis de semine ejus, qui custodiunt mandata Dei, et habent testimonium Jesu Christi.
18. Et stetit supra arenam maris.

CAPUT XIII.

1. Et vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem et cornua decem, et super cornua ejus decem diademata, et super capita ejus nomina blasphemiæ.
2. Et bestia, quam vidi, similis erat pardo, et pedes ejus sicut pedes ursi, et os ejus sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam et potestatem magnam.
3. Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem; et plaga mortis ejus curata est. Et admirata est universa terra post bestiam.
4. Et adoraverunt draconem, qui dedit potestatem bestiæ; et adoraverunt bestiam, dicentes: Quis similis bestiæ? et quis poterit pugnare cum ea?
5. Et datum est ei os loquens magna et blasphemias; et data est ei potestas facere menses quadraginta duos.
6. Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus et tabernaculum ejus, et eos, qui in cœlo habitant.
7. Et est datum illi bellum facere cum sanctis, et vincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum et populum, et linguam et gentem;
8. et adoraverunt eam omnes, qui inhabitant terram, quorum non sunt scripta nomina in Libro vitæ Agni, qui occisus est ab origine mundi.
9. Si quis habet aurem, audiat.
10. Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet: qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia et fides Sanctorum. (*Gen.* 9, 6. *Mat.* 26, 52.)
11. Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, et habebat cornua duo, similia Agni, et loquebatur sicut draco.
12. Et potestatem prioris bestiæ omnem faciebat in conspectu ejus; et fecit terram, et habitantes in ea, adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis.
13. Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de cœlo descendere in terram in conspectu hominum.
14. Et seduxit habitantes in terra propter signa, quæ data sunt illi facere in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestiæ, quæ habet plagam gladii, et vixit.
15. Et datum est illi, ut daret spiritum imagini bestiæ, et ut loquatur imago bestiæ; et faciat, ut quicumque non adoraverint imaginem bestiæ, occidantur.
16. Et faciet omnes pusillos et magnos, et divites et pauperes, et liberos et servos habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis;
17. et ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestiæ, aut numerum nominis ejus.
18. Hic sapientia est. Qui habet intellectum computet numerum bestiæ. Numerus enim hominis est; et numerus ejus: Sexcenti sexaginta sex.

CAPUT XIV.

1. Et vidi: et ecce, Agnus stabat supra montem Sion, et cum eo centum quadraginta quatuor millia habentes nomen ejus, et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis.

2. Et audivi vocem de cœlo, tamquam vocem aquarum multarum, et tamquam vocem tonitrui magni; et vocem, quam audivi, sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis.

3. Et cantabant quasi canticum novum ante sedem, et ante quatuor animalia et seniores; et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui emti sunt de terra.

4. Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: Virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum, quocumque ierit. Hi emti sunt ex hominibus primitiæ Deo et Agno;

5. et in ore eorum non est inventum mendacium, sine macula enim sunt ante thronum Dei.

6. Et vidi alterum Angelum volantem per medium cœli, habentem Evangelium æternum, ut evangelizaret sedentibus super terram, et super omnem gentem et tribum, et linguam et populum;

7. dicens magna voce: Timete Dominum, et date illi honorem, quia venit hora judicii ejus, et adorate eum, qui fecit cœlum et terram, mare et fontes aquarum. (*Psal.* 145, 6. *Act.* 14, 14.)

8. Et alius Angelus secutus est dicens: Cecidit, cecidit Babylon illa magna, quæ a vino iræ fornicationis suæ potavit omnes gentes. (*Isai.* 21, 9. *Jer.* 51, 8.)

9. Et tertius Angelus secutus est illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit bestiam, et imaginem ejus, et acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua:

10. et hic bibet de vino iræ Dei, quod mistum est mero in calice iræ ipsius, et cruciabitur igne et sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, et ante conspectum Agni:

11. et fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum, nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt bestiam et imaginem ejus, et si quis acceperit characterem nominis ejus.

12. Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei et fidem Jesu.

13. Et audivi vocem de cœlo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos.

14. Et vidi: et ecce nubem candidam; et super nubem sedentem similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, et in manu sua falcem acutam.

15. Et alius Angelus exivit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem: Mitte falcem tuam, et mete, quia venit hora, ut metatur, quoniam aruit messis terræ. (*Joel.* 3, 13. *Mat.* 13, 39.)

16. Et misit, qui sedebat super nubem, falcem suam in terram, et demessa est terra.

17. Et alius Angelus exivit de templo, quod est in cœlo, habens et ipse falcem acutam.

18. Et alius Angelus exivit de altari, qui habebat potestatem supra ignem, et clamavit voce magna ad eum, qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, et vindemia botros vineæ terræ, quoniam maturæ sunt uvæ ejus.

19. Et misit Angelus falcem suam acutam in terram, et vindemiavit vineam terræ, et misit in lacum iræ Dei magnum;

20. et calcatus est lacus extra civitatem, et exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

CAPUT XV.

1. Et vidi aliud signum in cœlo magnum et mirabile: Angelos septem, habentes plagas septem novissimas; quoniam in illis consummata est ira Dei.

2. Et vidi tamquam mare vitreum, mistum igne; et eos, qui vicerunt

bestiam, et imaginem ejus, et numerum nominis ejus, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei,
3. et cantantes canticum Moysi servi Dei, et canticum Agni, dicentes: Magna et mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens: justæ et veræ sunt viæ tuæ, Rex sæculorum.
4. Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum? quia solus pius es: quoniam omnes gentes venient, et adorabunt in conspectu tuo, quoniam judicia tua manifesta sunt. (*Jer.* 10, 7.)
5. Et post hæc vidi: et ecce, apertum est templum tabernaculi testimonii in cœlo;
6. et exierunt septem Angeli habentes septem plagas de templo, vestiti lino mundo et candido, et præcincti circa pectora zonis aureis.
7. Et unum de quatuor animalibus dedit septem Angelis septem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in sæcula sæculorum.
8. Et impletum est templum fumo a majestate Dei et de virtute ejus; et nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem Angelorum.

CAPUT XVI.

1. Et audivi vocem magnam de templo, dicentem septem Angelis: Ite, et effundite septem phialas iræ Dei in terram.
2. Et abiit primus, et effudit phialam suam in terram; et factum est vulnus sævum et pessimum in homines, qui habebant characterem bestiæ, et in eos, qui adoraverunt imaginem ejus.
3. Et secundus Angelus effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis tamquam mortui; et omnis anima vivens mortua est in mari.
4. Et tertius effudit phialam suam super flumina et super fontes aquarum; et factus est sanguis.
5. Et audivi Angelum aquarum dicentem: Justus es, Domine, qui es, et qui eras sanctus, qui hæc judicasti,
6. quia sanguinem Sanctorum et Prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere: digni enim sunt.
7. Et audivi alterum ab altari dicentem: Etiam, Domine Deus omnipotens, vera et justa judicia tua.
8. Et quartus Angelus effudit phialam suam in solem; et datum est illi æstu affligere homines, et igni;
9. et æstuaverunt homines æstu magno, et blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas; neque egerunt pœnitentiam, ut darent illi gloriam.
10. Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ; et factum est regnum ejus tenebrosum; et commanducaverunt linguas suas præ dolore,
11. et blasphemaverunt Deum cœli præ doloribus et vulneribus suis; et non egerunt pœnitentiam ex operibus suis.
12. Et sextus Angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphraten; et siccavit aquam ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu solis.
13. Et vidi de ore draconis, et de ore bestiæ, et de ore pseudoprophetæ spiritus tres immundos in modum ranarum.
14. Sunt enim spiritus dæmoniorum, facientes signa, et procedunt ad reges totius terræ, congregare illos in prœlium ad diem magnum omnipotentis Dei.
15. Ecce, venio sicut fur: beatus, qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videant turpitudinem ejus. (*Mat.* 24, 43. *Supr.* 3, 3.)
16. Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraice, Armagedon.
17. Et septimus Angelus effudit phialam suam in aërem; et exivit vox magna de templo a throno, dicens: Factum est.
18. Et facta sunt fulgura et voces, et tonitrua, et terræmotus factus est magnus, qualis nunquam fuit, ex quo homines fuerunt super terram; talis terræmotus, sic magnus.
19. Et facta est civitas magna in tres partes; et civitates gentium ceciderunt; et Babylon magna venit in

memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ ejus.

20. Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi.

21. Et grando magna sicut talentum descendit de cœlo in homines; et blasphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis, quoniam magna facta est vehementer.

CAPUT XVII.

1. Et venit unus de septem Angelis, qui habebant septem phialas, et locutus est mecum, dicens: Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas,

2. cum qua fornicati sunt reges terræ, et inebriati sunt, qui inhabitant terram de vino prostitutionis ejus.

3. Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem capita septem et cornua decem.

4. Et mulier erat circumdata purpura, et coccino, et inaurata auro, et lapide pretioso et margaritis, habens poculum aureum in manu sua, plenum abominatione et immunditia fornicationis ejus;

5. et in fronte ejus nomen scriptum: Mysterium: Babylon magna, mater fornicationum et abominationum terræ.

6. Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum et de sanguine martyrum Jesu. Et miratus sum, cum vidissem illam admiratione magna.

7. Et dixit mihi Angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris et bestiæ, quæ portat eam, quæ habet capita septem et cornua decem.

8. Bestia, quam vidisti, fuit, et non est: et ascensura est de abysso, et in interitum ibit, et mirabuntur inhabitantes terram (quorum non sunt scripta nomina in Libro vitæ a constitutione mundi) videntes bestiam, quæ erat, et non est.

9. Et hic est sensus, qui habet sapientiam: Septem capita, septem montes sunt, super quos mulier sedet, et reges septem sunt.

10. Quinque ceciderunt, unus est, et alius nondum venit; et cum venerit, oportet illum breve tempus manere.

11. Et bestia, quæ erat, et non est, et ipsa octava est: et de septem est, et in interitum vadit.

12. Et decem cornua, quæ vidisti, decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tamquam reges una hora accipient post bestiam.

13. Hi unum consilium habent et virtutem, et potestatem suam bestiæ tradent.

14. Hi cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet illos, quoniam Dominus dominorum est, et Rex regum, et qui cum illo sunt, vocati, electi, et fideles. (I. *Tim.* 6, 15. *Infr.* 19, 16.)

15. Et dixit mihi: Aquæ, quas vidisti, ubi meretrix sedet, populi sunt, et gentes et linguæ.

16. Et decem cornua, quæ vidisti in bestia: hi odient fornicariam, et desolatam facient illam et nudam, et carnes ejus manducabunt, et ipsam igni concremabunt.

17. Deus enim dedit in corda eorum, ut faciant, quod placitum est illi, ut dent regnum suum bestiæ, donec consummentur verba Dei.

18. Et mulier, quam vidisti, est civitas magna, quæ habet regnum super reges terræ.

CAPUT XVIII.

1. Et post hæc vidi alium Angelum, descendentem de cœlo, habentem potestatem magnam; et terra illuminata est a gloria ejus.

2. Et exclamavit in fortitudine dicens: Cecidit, cecidit Babylon magna, et facta est habitatio dæmoniorum, et custodia omnis spiritus immundi, et custodia omnis volucris immundæ et odibilis: (*Supr.* 14, 8.)

3. quia de vino iræ fornicationis ejus biberunt omnes gentes, et reges terræ cum illa fornicati sunt, et mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti sunt.

4. Et audivi aliam vocem de cœlo, dicentem: Exite de illa, populus meus, ut ne participes sitis delictorum ejus, et de plagis ejus non accipiatis.
5. Quoniam pervenerunt peccata ejus usque ad cœlum, et recordatus est Dominus iniquitatum ejus.
6. Reddite illi, sicut et ipsa reddidit vobis, et duplicate duplicia secundum opera ejus: in poculo, quo miscuit, miscete illi duplum.
7. Quantum glorificavit se, et in deliciis fuit: tantum date illi tormentum et luctum, quia in corde suo dicit: Sedeo regina, et vidua non sum, et luctum non videbo. (*Isai.* 47, 8.)
8. Ideo in una die venient plagæ ejus, mors, et luctus et fames, et igne comburetur, quia fortis est Deus, qui judicabit illam.
9. Et flebunt et plangent se super illam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, et in deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendii ejus;
10. longe stantes propter timorem tormentorum ejus, dicentes: Væ, væ, civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis, quoniam una hora venit judicium tuum.
11. Et negotiatores terræ flebunt et lugebunt super illam, quoniam merces eorum nemo emet amplius:
12. merces auri et argenti, et lapidis pretiosi et margaritæ, et byssi et purpuræ, et serici et cocci (et omne lignum thyinum, et omnia vasa eboris, et omnia vasa de lapide pretioso et æramento, et ferro et marmore,
13. et cinamomum), et odoramentorum et unguenti, et thuris et vini, et olei et similæ, et tritici et jumentorum, et ovium et equorum, et rhedarum et mancipiorum, et animarum hominum.
14. Et poma desiderii animæ tuæ discesserunt a te, et omnia pinguia et præclara perierunt a te, et amplius illa jam non invenient.
15. Mercatores horum, qui divites facti sunt, ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum ejus, flentes ac lugentes,
16. et dicentes: Væ, væ, civitas illa magna, quæ amicta erat bysso, et purpura et cocco, et deaurata erat auro, et lapide pretioso et margaritis;
17. quoniam una hora destitutæ sunt tantæ divitiæ: et omnis gubernator, et omnis, qui in lacum navigat, et nautæ et qui in mari operantur, longe steterunt,
18. et clamaverunt videntes locum incendii ejus, dicentes: Quæ similis civitati huic magnæ?
19. Et miserunt pulverem super capita sua, et clamaverunt flentes et lugentes, dicentes: Væ, væ, civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes, qui habebant naves in mari de pretiis ejus: quoniam una hora desolata est.
20. Exulta super eam, cœlum, et sancti Apostoli et Prophetæ, quoniam judicavit Deus judicium vestrum de illa.
21. Et sustulit unus Angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna, et ultra jam non invenietur.
22. Et vox citharœdorum et musicorum, et tibia canentium et tuba non audietur in te amplius, et omnis artifex omnis artis non invenietur in te amplius, et vox molæ non audietur in te amplius,
23. et lux lucernæ non lucebit in te amplius, et vox sponsi et sponsæ non audietur adhuc in te, quia mercatores tui erant principes terræ, quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes. (*Isai.* 23, 8.)
24. Et in ea sanguis Prophetarum et Sanctorum inventus est, et omnium, qui interfecti sunt in terra.

CAPUT XIX.

1. Post hæc audivi quasi vocem turbarum multarum in cœlo dicentium: Alleluja: Salus et gloria et virtus Deo nostro est:
2. quia vera et justa judicia sunt ejus, qui judicavit de meretrice magna, quæ corrupit terram in prostitutione sua, et vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus ejus.

3. Et iterum dixerunt: Alleluja. Et fumus ejus ascendit in sæcula sæculorum.
4. Et ceciderunt seniores viginti quatuor, et quatuor animalia, et adoraverunt Deum sedentem super thronum, dicentes: Amen, Alleluja.
5. Et vox de throno exivit, dicens: Laudem dicite Deo nostro, omnes servi ejus, et qui timetis eum, pusilli et magni.
6. Et audivi quasi vocem turbæ magnæ, et sicut vocem aquarum multarum, et sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium: Alleluja, quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens.
7. Gaudeamus et exultemus, et demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ Agni, et uxor ejus præparavit se.
8. Et datum est illi, ut cooperiat se byssino splendenti et candido. Byssinum enim justificationes sunt Sanctorum.
9. Et dixit mihi: Scribe: Beati, qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt: et dixit mihi: Hæc verba Dei vera sunt. (*Mat.* 22, 2.)
10. Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarem eum. Et dicit mihi: Vide, ne feceris: conservus tuus sum, et fratrum tuorum habentium testimonium Jesu. Deum adora. Testimonium enim Jesu est spiritus prophetiæ. (*Infr.* 22, 9.)
11. Et vidi cœlum apertum; et ecce, equus albus, et qui sedebat super eum, vocabatur: Fidelis et Verax, et cum justitia judicat et pugnat.
12. Oculi autem ejus sicut flamma ignis, et in capite ejus diademata multa, habens nomen scriptum, quod nemo novit nisi ipse.
13. Et vestitus erat veste aspersa sanguine, et vocatur nomen ejus: Verbum Dei. (*Isai.* 63, 2.)
14. Et exercitus, qui sunt in cœlo, sequebantur eum in equis albis, vestiti byssino albo et mundo.
15. Et de ore ejus procedit gladius ex utraque parte acutus, ut in ipso percutiat gentes. Et ipse reget eas in virga ferrea; et ipse calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis. (*Supr.* 1, 16. *Psal.* 2, 9.)
16. Et habet in vestimento et in femore suo scriptum: Rex regum, et Dominus dominantium. (*Supr.* 17, 14.)
17. Et vidi unum Angelum stantem in sole; et clamavit voce magna, dicens omnibus avibus, quæ volabant per medium cœli: Venite, et congregamini ad cœnam magnam Dei,
18. ut manducetis carnes regum, et carnes tribunorum et carnes fortium, et carnes equorum et sedentium in ipsis, et carnes omnium liberorum et servorum, et pusillorum et magnorum. (*Ez.* 39, 17.)
19. Et vidi bestiam, et reges terræ et exercitus eorum congregatos ad faciendum prœlium cum illo, qui sedebat in equo, et cum exercitu ejus.
20. Et apprehensa est bestia, et cum ea pseudopropheta, qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos, qui acceperunt characterem bestiæ, et qui adoraverunt imaginem ejus. Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure:
21. et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius; et omnes aves saturatæ sunt carnibus eorum.

CAPUT XX.

1. Et vidi Angelum descendentem de cœlo, habentem clavem abyssi et catenam magnam in manu sua.
2. Et apprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est diabolus et satanas; et ligavit eum per annos mille,
3. et misit eum in abyssum, et clausit, et signavit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni; et post hæc oportet illum solvi modico tempore.
4. Et vidi sedes, et sederunt super eas, et judicium datum est illis; et animas decollatorum propter testimonium Jesu et propter verbum Dei; et qui non adoraverunt bestiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem ejus in frontibus aut

in manibus suis, et vixerunt et regnaverunt cum Christo mille annis.

5. Ceteri mortuorum non vixerunt, donec consummentur mille anni; hæc est resurrectio prima.

6. Beatus et sanctus, qui habet partem in resurrectione prima; in his secunda mors non habet potestatem, sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum illo mille annis.

7. Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur satanas de carcere suo, et exibit, et seducet gentes, quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog et Magog, et congregabit eos in prœlium, quorum numerus est sicut arena maris. (*Ezech.* 39, 2.)

8. Et ascenderunt super latitudinem terræ, et circuierunt castra sanctorum et civitatem dilectam.

9. Et descendit ignis a Deo de cœlo, et devoravit eos; et diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi et bestia,

10. et pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum.

11. Et vidi thronum magnum candidum, et sedentem super eum, a cujus conspectu fugit terra et cœlum, et locus non est inventus eis.

12. Et vidi mortuos magnos et pusillos, stantes in conspectu throni; et libri aperti sunt; et alius Liber apertus est, qui est vitæ, et judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum;

13. et dedit mare mortuos, qui in eo erant; et mors, et infernus dederunt mortuos suos, qui in ipsis erant; et judicatum est de singulis secundum opera ipsorum.

14. Et infernus et mors missi sunt in stagnum ignis; hæc est mors secunda.

15. Et qui non inventus est in Libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.

CAPUT XXI.

1. Et vidi cœlum novum, et terram novam. Primum enim cœlum, et prima terra abiit, et mare jam non est. (*Isai.* 65, 17. II. *Petr.* 3, 13.)

2. Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam, descendentem de cœlo a Deo, paratam, sicut sponsam ornatam viro suo.

3. Et audivi vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis. Et ipsi populus ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus:

4. et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. (*Supr.* 7, 17.)

5. Et dixit, qui sedebat in throno: Ecce, nova facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia hæc verba fidelissima sunt et vera. (*Isai.* 43, 19. II. *Cor.* 5, 17.)

6. Et dixit mihi: Factum est. Ego sum Alpha et Omega: initium et finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis. (*Supr.* 1, 8.)

7. Qui vicerit, possidebit hæc, et ero illi Deus, et ille erit mihi filius.

8. Timidis autem, et incredulis et exsecratis, et homicidis et fornicatoribus, et veneficis et idololatris, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda.

9. Et venit unus de septem Angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis, et locutus est mecum, dicens: Veni, et ostendam tibi sponsam, uxorem Agni.

10. Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem, descendentem de cœlo a Deo,

11. habentem claritatem Dei; et lumen ejus simile lapidi pretioso tamquam lapidi jaspidis, sicut crystallum.

12. Et habebat murum magnum et altum, habentem portas duodecim; et in portis Angelos duodecim, et nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel.

13. Ab oriente portæ tres; et ab aquilone portæ tres; et ab austro portæ tres; et ab occasu portæ tres.

14. Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, et in ipsis duo-

decim nomina duodecim Apostorum Agni.

15. Et qui loquebatur mecum, habebat mensuram arundineam auream, ut metiretur civitatem, et portas ejus et murum:

16. et civitas in quadro posita est, et longitudo ejus tanta est, quanta et latitudo; et mensus est civitatem de arundine aurea per stadia duodecim millia; et longitudo, et altitudo, et latitudo ejus æqualia sunt.

17. Et mensus est murum ejus centum quadraginta quatuor cubitorum, mensura hominis, quæ est Angeli.

18. Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide; ipsa vero civitas aurum mundum simile vitro mundo.

19. Et fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum, japsis; secundum, sapphirus; tertium, chalcedonius: quartum, smaragdus;

20. quintum, sardonyx: sextum, sardius; septimum, chrysolithus; octavum, beryllus; nonum, topazius; decimum, chrysoprasus; undecimum, hyacinthus; duodecimum, amethystus.

21. Et duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt, per singulas, et singulæ portæ erant ex singulis margaritis; et platea civitatis aurum mundum, tamquam vitrum perlucidum.

22. Et templum non vidi in ea, Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, et Agnus.

23. Et civitas non eget sole neque luna, ut luceant in ea; nam claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est Agnus. (*Isai.* 60, 19.)

24. Et ambulabunt gentes in lumine ejus, et reges terræ afferent gloriam suam et honorem in illam.

25. Et portæ ejus non claudentur per diem; nox enim non erit illic. *

26. Et afferent gloriam et honorem gentium in illam. *(*Isai.* 60, 11.)

27. Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.

CAPUT XXII.

1. Et ostendit mihi fluvium aquæ vitæ, splendidum tamquam crystallum, procedentem de sede Dei et Agni.

2. In medio plateæ ejus, et ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, et folia ligni ad sanitatem gentium.

3. Et omne maledictum non erit amplius; sed sedes Dei et Agni in illa erunt, et servi ejus servient illi.

4. Et videbunt faciem ejus; et nomen ejus in frontibus eorum.

5. Et nox ultra non erit; et non egebunt lumine lucernæ, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos; et regnabunt in sæcula sæculorum. (*Isai.* 60, 20.)

6. Et dixit mihi: Hæc verba fidelissima sunt et vera. Et Dominus Deus spirituum Prophetarum misit Angelum suum ostendere servis suis, quæ oportet fieri cito.

7. Et ecce, venio velociter. Beatus, qui custodit verba prophetiæ libri hujus.

8. Et ego Joannes, qui audivi et vidi hæc. Et postquam audissem et vidissem, cecidi, ut adorarem ante pedes Angeli, qui mihi hæc ostendebat;

9. et dixit mihi: Vide, ne feceris: conservus enim tuus sum, et fratrum tuorum Prophetarum et eorum, qui servant verba prophetiæ libri hujus: Deum adora. (*Supr.* 19, 10.)

10. Et dicit mihi: Ne signaveris verba prophetiæ libri hujus, tempus enim prope est.

11. Qui nocet, noceat adhuc: et qui in sordibus est, sordescat adhuc: et qui justus est, justificetur adhuc: et sanctus, sanctificetur adhuc.

12. Ecce, venio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.

13. Ego sum Alpha et Omega: primus et novissimus, principium et finis. (*Supr.* 21, 6.)

14. Beati, qui lavant stolas suas in sanguine Agni, ut sit potestas eorum

in ligno vitæ, et per portas intrent in civitatem.
15. Foris canes, et venefici et impudici, et homicidæ et idolis servientes, et omnis, qui amat et facit mendacium.
16. Ego Jesus misi Angelum meum, testificari vobis hæc in ecclesiis. Ego sum radix et genus David, stella splendida et matutina.
17. Et spiritus et sponsa dicunt: Veni. Et qui audit, dicat: Veni. Et qui sitit, veniat: et qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. (*Isai.* 55, 1.)
18. Contestor enim omni audienti verba prophetiæ libri hujus: Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto.
19. Et si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de Libro vitæ, et de civitate sancta, et de his, quæ scripta sunt in libro isto.
20. Dicit, qui testimonium perhibet istorum: Etiam venio cito: Amen. Veni, Domine Jesu.
21. Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

LIBRI APOCRYPHI.

Oratio Manassæ, necnon Libri duo, qui sub libri Tertii et Quarti Esdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra scilicet seriem Canonicorum Librorum, quos sancta Tridentina Synodus suscepit, et pro Canonicis suscipiendos decrevit, sepositi sunt, ne prorsus interirent, quippe qui a nonullis sanctis Patribus interdum citantur, et in aliquibus Bibliis Latinis tam manuscriptis quam impressis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ
REGIS JUDA,

cum captus teneretur in Babylone.

Domine omnipotens, Deus patrum nostrorum Abraham, et Isaac et Jacob, et seminis eorum justi, qui fecisti cœlum et terram cum omni ornatu eorum; qui ligasti mare verbo præcepti tui; qui conclusisti abyssum, et signasti eam terribili et laudabili nomine tuo; quem omnia pavent et tremunt a vultu virtutis tuæ, quia importabilis est magnificentia gloriæ tuæ, et insustentabilis ira comminationis tuæ super peccatores; immensa vero et investigabilis misericordia promissionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altissimus, benignus, longaminis, et multum misericors, et pœnitens super malitias hominum. Tu, Domine, secundum multitudinem bonitatis tuæ promisisti pœnitentiam et remissionem iis, qui peccaverunt tibi, et multitudine miserationum tuarum decrevisti pœnitentiam peccatoribus in salutem. Tu igitur, Domine Deus justorum, non posuisti pœnitentiam justis, Abraham, et Isaac et Jacob, iis, qui tibi non peccaverunt; sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem, quoniam peccavi super numerum arenæ maris; multiplicatæ sunt iniquitates meæ, Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, et non sum dignus intueri et aspicere altitudinem cœli præ multitudine iniquitatum mearum; incurvatus sum multo vinculo ferreo, ut non possim attollere caput meum; et non est respiratio mihi, quia excitavi iracundiam tuam, et malum coram te feci; non feci voluntatem tuam, et mandata tua non custodivi; statui abominationes, et multiplicavi offensiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans a te bonitatem: Peccavi, Domine, peccavi, et iniquitates meas agnosco. Quare peto rogans te: Remitte mihi, Domine, remitte mihi; et ne simul perdas me cum iniquitatibus meis; neque in æternum, iratus, reserves mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca. Quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium; et in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignum salvabis me secundum magnam misericordiam tuam; et laudabo te semper omnibus diebus vitæ meæ, quoniam te laudat omnis virtus cœlorum, et tibi est gloria in sæcula sæculorum; Amen.

LIBER TERTIUS ESDRÆ.

(Secundum LXX liber primus Esdræ.)

CAPUT I.

1. Et fecit Josias Pascha in Jerosolymis Domino, et immolavit Phase quarta decima luna primi mensis,
2. statuens sacerdotes per vices dierum stolis amictos in templo Domini;
3. et dixit Levitis, sacris servis Israel, ut sanctificarent se Domino in positione sanctæ arcæ Domini, in domo, quam ædificavit Salomon filius David rex.
4. Non erit vobis tollere super humeros eam. Et nunc deservite Domino vestro, et curam agite gentis illius Israel ex parte secundum pagos et tribus vestras,
5. secundum scripturam David regis Israel, et secundum magnificentiam Salomonis filii ejus; omnes in templo, et secundum particulam principatus paternam vestram eorum, qui stant in conspectu fratrum filiorum Israel.
6. Immolate Pascha, et sacrificia parate fratribus vestris; et facite secundum præceptum Domini, quod datum est Moysi.
7. Et donavit Josias in plebem, quæ inventa est, ovium, agnorum, et hœdorum et caprarum triginta millia, vitulos tria millia;
8. hæc de regalibus data sunt secundum promissionem populo; et sacerdotibus in Pascha, oves numero duo millia, ac vituli centum.
9. Et Jechonias et Semejas, et Nathanael fratres, et Hasabias et Oziel, et Coraba in Phase oves quinque millia, vitulos quingentos.
10. Et hæc cum fierent eleganter, steterunt sacerdotes et Levitæ habentes azyma per tribus.
11. Et secundum partes principatus patrum in conspectu populi offerebant Domino, secundum ea quæ in libro Moysi scripta sunt;
12. et assaverunt Phase igni, prout oportebat, et hostias coxerunt in æneis et in ollis cum benevolentia;
13. et attulerunt omnibus, qui erant ex plebe; et post hæc paraverunt sibi et sacerdotibus.
14. Sacerdotes enim offerebant adipes, usque dum finita esset hora; et Levitæ paraverunt sibi, et fratribus suis filiis Aaron.
15. Et sacri cantores filii Asaph erant per ordinem secundum præceptum David et Asaph, et Zacharias et Jeddimus, qui erat a rege.
16. Et ostiarii per singulas januas, ita ut non prævaricaretur unusquisque suam; fratres enim illorum paraverunt illis.
17. Et consummata sunt, quæ pertinebant ad sacrificium Domini.
18. In illa die egerunt Phase, et offerebant hostias super Domini sacrificium, secundum præceptum regis Josiæ.
19. Et egerunt filii Israel, qui inventi sunt in tempore illo, Phase, et diem festum azymorum per dies septem;
20. et non est celebratum Phase tale in Israel, a temporibus Samuelis prophetæ;
21. et omnes reges Israel non celebraverunt tale Pascha, quale egit Josias, et sacerdotes et Levitæ, et Judæi et omnis Israel, qui inventi sunt in commoratione Jerosolymis.
22. Octavo decimo anno, regnante Josia celebratum est Phase.
23. Et directa sunt opera Josiæ in conspectu Domini sui in corde pleno metuentis;
24. et quæ circa illum quidem conscripta sunt, in pristinis temporibus de eis, qui peccaverunt, quique irreligiosi fuerunt in Dominum præ omni gente, et qui non quæsierunt verba Domini super Israel.

25. Et post omnem actum hunc Josiæ, ascendit Pharao rex Aegypti, veniens in Charcamis ab itinere super Euphratem, et exiit obviam illi Josias.
26. Et misit rex Aegypti ad Josiam, dicens: Quid mihi et tibi est, rex Judæ?
27. Non sum missus a Domino, ut pugnem contra te; super Euphratem enim bellum meum est, festinans descende.
28. Et non est reversus Josias super currum; sed expugnare eum conabatur, non attendens verbum prophetæ ex ore Domini,
29. sed constituit ad eum bellum in campo Mageddo. Et descenderunt principes ad regem Josiam.
30. Et dixit rex pueris suis: Amovete me a prœlio, infirmatus sum enim valde. Et statim amoverunt eum pueri ipsius de acie.
31. Et ascendit super currum secundarium suum, et perveniens Jerosolymam, vita functus est, et sepultus est in paterno sepulcro.
32. Et in tota Judæa lugebant Josiam, et qui præsidebant, cum uxoribus lamentabant eum usque in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper in omne genus Israel.
33. Hæc autem præscripta sunt in libro historiarum regum Judæ; et singula gesta actus Josiæ, et ejus gloria et intellectus ejus in lege Domini, quæque gesta sunt ab eo, et quæ non scripta sunt in libro regum Israel et Judæ.
34. Et assumentes, qui erant ex gente, Jechoniam filium Josiæ, constituerunt regem pro Josia patre suo, cum esset annorum triginta trium.
35. Et regnavit super Israel mensibus tribus. Et amovit eum rex Aegypti, ne regnaret in Jerosolymis;
36. et mulctavit gentem argenti talenta centum, et auri talentum unum.
37. Et constituit rex Aegypti Joakim fratrem ipsius, regem Judæ et Jerusalem;
38. et alligavit magistratus Joakim et Zaracelem fratrem suum, et apprehendens reduxit in Aegyptum.
39. Annorum erat Joakim vigintiquinque, cum regnare cœpisset in terra Juda et Jerusalem; et fecit malum in conspectu Domini.
40. Post hunc autem ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, et alligans eum in æreo vinculo, perduxit in Babyloniam;
41. et sacra vasa Domini accepit Nabuchodonosor, et tulit et consecravit in templo suo in Babylonia.
42. Nam de immunditia illius et irreligiositate scriptum est in libro temporum regum.
43. Et regnavit Joachin filius ejus pro eo. Cum autem constitutus esset rex, erat annorum decem et octo.
44. Regnavit autem menses tres, et dies decem in Jerusalem, et fecit malum in conspectu Domini;
45. et post annum mittens Nabuchodonosor, transmigravit eum in Babyloniam simul cum sacris vasis Domini.
46. Et constituit Sedeciam regem Juda et Jerusalem, cum esset annorum viginti unius; regnavit autem annis undecim.
47. Et fecit malum in conspectu Domini, et non est veritus a verbis, quæ dicta sunt ab Jeremia propheta ex ore Domini.
48. Et adjuratus a rege Nabuchodonosor, perjurans discessit, et indurata cervice sua et corde suo, transgressus est legitima Domini Dei Israel.
49. Et duces populi Domini multa inique gesserunt, et impie egerunt super omnes immunditias gentium; et polluerunt templum Domini, quod sanctum erat in Jerosolymis.
50. Et misit Deus patrum ipsorum per angelum suum revocare eos, propter quod parceret illis, et tabernaculo suo.
51. Ipsi vero subsannabant in angelis suis, et qua die locutus est Dominus, erant illudentes prophetis ejus.
52. Qui usque ad iracundiam concitatus est super gentem suam propter irreligiositatem suam, et

præcepit ascendere reges Chaldæorum.

53. Hi occiderunt juvenes eorum in gladio, in circuitu sancti templi eorum, et non perpecerunt juveni et seni, et virgini et adolescenti;

54. sed omnes traditi sunt in manus ipsorum; et omnia sacra vasa Domini et regales apothecas resumentes, tulerunt in Babyloniam;

55. et incenderunt domum Domini, et demolierunt muros Jerusalem; et turres ejus incenderunt igne,

56. et consummaverunt omnia honorifica ejus, et ad nihilum redegerunt, et reliquos a gladio duxerunt in Babylonem.

57. Et erant servi illius usque, dum regnarent Persæ in repletione verbi Domini in ore Jeremiæ,

58. quousque benigne ageret terra sabbata sua; omni tempore desertionis suæ sabbatizavit in applicatione annorum septuaginta.

CAPUT II.

1. Regnante Cyro rege Persarum in consummatione verbi Domini in ore Jeremiæ.

2. suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum, et prædicavit in toto regno suo simul per scripturam,

3. dicens: Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Me constituit regem orbi terrarum Dominus Israel, Dominus excelsus,

4. et significavit mihi ædificare domum sibi in Jerusalem, quæ est in Judæa.

5. Si quis est ex genere vestro, Dominus ipsius ascendat cum eo in Jerusalem.

6. Quotquot ergo circa loca habitant, adjuvent eos, qui sunt in loco ipso, in auro et argento,

7. in dationibus cum equis et jumentis, cumque aliis, quæ secundum vota apponuntur in ædem Domini, quæ est in Jerusalem.

8. Et stantes principes tribuum, pagorum, et Judææ ex tribu Benjamin, et sacerdotes et Levitæ, quos excitavit Dominus ascendere et ædificare domum Domini, quæ est in Jerusalem, et qui erant in circuitu eorum,

9. adjuverunt in omni auro et argento ejus, et jumentis et votis compluribus multi, quorum sensus excitatus est.

10. Et Cyrus rex protulit vasa sacra Domini, quæ transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis ex Jerusalem, et consecravit ea idolo suo;

11. et proferens ea Cyrus rex Persarum, tradidit Mithridato, qui erat super thesauros ipsius.

12. Per hunc autem tradita sunt Salmanasaro præsidi Judææ.

13. Horum autem hic numerus: Libatoria argentea duo millia quadringenta; athiscæ argenteæ triginta; phialæ aureæ triginta, item argenteæ duo millia quadringentæ; et alia vasa mille;

14. omnia autem vasa aurea et argentea, quinque millia octingenta sexaginta.

15. Et enumerata sunt Salmanasaro simul cum his, qui ex captivitate Babyloniæ venerant in Jerosolymam.

16. In Artaxerxis autem regis Persarum temporibus scripserunt ei de his, qui habitabant in Judæa et Jerusalem, Balsamus et Mithridatus, et Sabellius et Rathimus, Balthemus, Samelius scriba et reliqui habitantes in Samaria et ceteris locis, subjectam epistolam regi Artaxerxi:

17. Domine, pueri tui Rathimus ab accidentibus, et Sabellius scriba, et reliqui curiæ tuæ judices in Cœlesyria et Phœnice.

18. Et nunc notum sit domino regi, quoniam Judæi, qui ascenderunt a vobis ad nos, venientes in Jerusalem civitatem refugam et pessimam, ædificant furnos ejus, et statuunt muros, et templum suscitant.

19. Quodsi civitas ista et muri consummati fuerint, non tantum tributa non sustinebunt pendere, sed etiam regibus resistent.

20. Et quia id agitur circa templum, recte haberi arbitrati sumus, non despicere hoc ipsum;

21. sed notum facere domino regi,

ut si videbitur, rex, quæratur in libris patrum tuorum;
22. et invenies in admonitionibus scripta de his, et scies, quoniam civitas ista fuit refuga, et reges, et civitates concutiens,
23. et Judæi refugæ, et prœlia committentes in ea ab æterno, ob quam causam civitas ista deserta est.
24. Nunc ergo notum facimus, domine rex, quoniam si civitas hæc ædificata fuerit, et hujus muri erecti fuerint, descensus tibi non erit in Cœlesyriam et Phœnicen.
25. Tunc scripsit rex Rathimo, qui scribebat accidentia, et Balthemo, et Sabellio scribæ, et ceteris constitutis et habitantibus in Syria et Phœnice, ea quæ subjecta sunt:
26. Legi epistolam, quam misistis mihi. Præcepi ergo inquiri; et inventum est, quoniam civitas illa est ab ævo regibus resistens,
27. et homines refugæ, et prœlia in ea efficientes, et reges fortissimi erant in Jerusalem dominantes, et tributa exigentes a Cœlesyria et Phœnice.
28. Nunc ergo præcepi prohibere homines illos ædificare civitatem, et prohibere, ne quid ultra hæc fiat;
29. sed nec procedant in plurimum, ea quæ sunt malitiæ, ita ut regibus molestia importetur.
30. Tunc recitatis his, quæ a rege Artaxerxe scripta fuerant, Rathimus, et Sabellius scriba, et qui cum his constituti erant jungentes, festinanter venerunt in Jerusalem cum equitatu et turba et agmine,
31. cœperuntque ædificantes prohibere; et vacabant ab ædificatione templi in Jerusalem usque secundo anno regni Darii regis Persarum.

CAPUT III.

1. Rex Darius fecit cœnam magnam omnibus vernaculis suis, et omnibus magistratibus Mediæ et Persidis,
2. et omnibus purpuratis et prætoribus et consulibus et præfectis sub illo ab India usque Aethiopiam, centum viginti septem provinciis.
3. Et cum manducassent, et bibissent, et satiati reverterentur, tunc Darius rex ascendit in cubiculum suum, et dormivit, et expergefactus est.
4. Tunc illi tres juvenes, corporis custodes, qui custodiebant corpus regis, dixerunt alter alteri:
5. Dicamus unusquisque nostrum sermonem qui præcellat: et cujuscumque apparuerit sermo sapientior alterius, dabit illi rex Darius dona magna,
6. purpura cooperiri, et in auro bibere, et super aurum dormire, et currum aureo freno, et cydarim byssinam, et torquem circa collum:
7. et secundo loco sedebit a Dario propter sapientiam suam, et cognatus Darii vocabitur.
8. Tunc scribentes singuli suum verbum signaverunt, et posuerunt subtus cervical Darii regis,
9. et dixerunt: Cum surrexerit rex, dabimus illi scripta nostra; et quodcumque judicaverit rex e tribus, et magistratus Persidis, quoniam verbum ejus sapientius est, ipsi dabitur victoria, sicut scriptum est.
10. Unus scripsit: Forte est vinum;
11. alius scripsit: Fortior est rex;
12. tertius scripsit: Fortiores sunt mulieres; super omnia autem vincit veritas.
13. Et cum surrexisset rex, acceperunt scripta sua, et dederunt illi, et legit.
14. Et mittens vocavit omnes magistratus Persarum, et Medos et purpuratos, et prætores et præfectos;
15. et sederunt in concilio, et lecta sunt scripta coram ipsis.
16. Et dixit: Vocate adolescentes, et ipsi indicabunt verba sua. Et vocati sunt, et introierunt.
17. Et dixit illis: Indicate nobis de his, quæ scripta sunt. Et cœpit prior, qui dixerat de fortitudine vini,
18. et dixit: Viri, quam prævalet vinum omnibus hominibus, qui bibunt illud! Seducit mentem;
19. itemque regis et orphani facit mentem vanam, item servi ac liberi, pauperis ac divitis;
20. et omnem mentem convertit in

securitatem et jucunditatem, et non meminit omnem tristitiam et debitum;

21. et omnia præcordia facit honesta, et non meminit regem nec magistratum, et omnia per talenta loqui facit.

22. Et non meminerunt, cum biberunt, amicitiam, nec fraternitatem: sed non multum post sumunt gladios.

23. Et cum a vino merserint et surrexerint, non meminerunt, quæ gesserunt.

24. O viri, num præcellit vinum? quis sic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CAPUT IV.

1. Et inchoavit sequens dicere, qui dixit de fortitudine regis:

2. O viri, num præcellunt homines, qui terram et mare obtinent, et omnia quæ in eis sunt?

3. Rex autem super omnia præcellit, et dominatur eorum; et omne quodcumque dixerit illis, faciunt.

4. Et si miserit illos ad bellatores, vadunt, et demoliuntur montes, et muros et turres.

5. Jugulantur, et jugulant; et regis verbum non prætereunt, nam si vicerint, afferunt regi omnia quæcumque prædati fuerint.

6. Similiter et alii omnes, et quotquot non militant, nec pugnant, sed colunt terram, rursum cum fuerint metentes, afferunt tributa regi;

7. et ipse unus solus si dixerit: Occidite, occidunt; dixerit: Remittite, remittunt;

8. dixerit: Percutite, percutiunt; dixerit: Exterminate, exterminant; dixerit: Aedificate, ædificant;

9. dixerit: Excidite, excidunt; dixerit: Plantate, plantant;

10. et omnis plebs et virtutes eum obaudiunt, et super hoc ipse recumbit, et bibit, et dormit.

11. Hi autem custodiunt in circuitu eum, et non possunt ire singuli, et facere opera sua, sed in dicto obaudientes sunt ei.

12. Viri, quomodo non præcellit rex, qui sic diffamatur? Et tacuit.

13. Tertius, qui dixerat de mulieribus et veritate, hic est Zorobabel, cœpit loqui:

14. Viri, non magnus rex et multi homines, nec vinum præcellit. Quis est ergo, qui dominatur eorum?

15. Nonne mulieres genuerunt regem et omnem populum, qui dominatur mari et terræ;

16. et ex illis nati sunt, et ipsæ educaverunt eos, qui plantaverunt vineas, ex quibus vinum fit?

17. Et ipsæ faciunt stolas omnium hominum, et ipsæ faciunt gloriam hominibus, et non possunt homines separari a mulieribus.

18. Si congregaverint aurum et argentum, et omnem rem speciosam, et viderint mulierem unam bono habitu et bona specie,

19. omnia hæc relinquentes in eam intendunt, et aperto ore conspiciunt, et eam alliciunt magis quam aurum et argentum, et omnem rem pretiosam.

20. Homo patrem suum relinquit, qui enutriit illum, et suam regionem, et ad mulierem se conjungit.

21. Et cum muliere remittit animam, et neque patrem meminit, neque matrem, neque regionem.

22. Et hinc oportet vos scire, quoniam mulieres dominantur vestri. Nonne doletis?

23. Et accipit homo gladium suum, et vadit in viam facere furta et homicidia, et mare navigare et flumina;

24. et leonem videt, et in tenebris ingreditur; et cum furtum fecerit, et fraudes et rapinas amabili suæ affert;

25. et iterum diligit homo uxorem suam magis, quam patrem aut matrem.

26. Et multi dementes facti sunt propter uxores suas, et servi facti sunt propter illas;

27. et multi perierunt et jugulati sunt, et peccaverunt propter mulieres.

28. Et nunc credite mihi, quia magnus est rex in potestate sua, quoniam omnes regiones verentur tangere eum.

29. Videbam tamen Apemen filiam Bezacis, mirifici concubinam regis, sedentem juxta regem ad dexteram,
30. et auferentem diadema de capite ejus, et imponentem sibi, et palmis cædebat regem de sinistra manu.
31. Et super hæc aperto ore intuebatur eam; et si arriserit ei, ridet; nam si indignata ei fuerit, blanditur, donec reconcilietur in gratiam.
32. O viri, cur non sunt fortiores mulieres? Magna est terra, et excelsum est cœlum; quis ista agit?
33. Et tunc rex et purpurati intuebantur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veritate.
34. O viri, nonne fortes sunt mulieres? Magna est terra, et excelsum est cœlum, et velox cursus solis convertit in gyro cœlum in locum suum in una die.
35. Nonne magnificus est, qui hæc facit, et veritas magna, et fortior præ omnibus?
36. Omnis terra veritatem invocat, cœlum etiam ipsam benedicit; et omnia opera moventur, et tremunt eam; et non est cum ea quidquam iniquum.
37. Vinum iniquum, iniquus rex: iniquæ mulieres, iniqui omnes filii hominum, et iniqua illorum omnia opera; et non est in ipsis veritas, et in sua iniquitate peribunt;
38. et veritas manet, et invalescit in æternum, et vivit et obtinet in sæcula sæculorum.
39. Nec est apud eam accipere personas, neque differentias; sed quæ justa sunt, facit omnibus, injustis ac malignis; et omnes benignantur in operibus ejus.
40. Et non est in judicio ejus iniquum; sed fortitudo et regnum, et potestas et majestas omnium ævorum. Benedictus Deus veritatis.
41. Et desiit loquendo. Et omnes populi clamaverunt. et dixerunt: Magna est veritas, et prævalet.
42. Tunc rex ait illi: Pete si quid vis amplius, quam quæ scripta sunt, et dabo tibi, secundum quod inventus es sapientior proximis, et proximus mihi sedebis, et cognatus meus vocaberis.
43. Tunc ait regi: Memor esto voti tui, quod vovisti, ædificare Jerusalem, in die qua regnum accepisti,
44. et omnia vasa, quæ accepta sunt ex Jerusalem, remittere, quæ separavit Cyrus, quando mactavit Babyloniam, et voluit remittere ea ibi.
45. Et tu vovisti ædificare templum, quod incenderunt Idumæi, quando exterminata est Judæa a Chaldæis.
46. Et nunc hoc est, quod postulo, domine, et quod peto, hoc est, majestas, quod a te postulo, ut facias votum, quod vovisti regi cœli ex ore tuo.
47. Tunc surgens Darius rex, osculatus est illum, et scripsit epistolas ad omnes dispensatores et præfectos, et purpuratos, ut deducerent eum, et eos, qui cum illo erant, omnes ascendentes ædificare Jerusalem.
48. Et omnibus præfectis, qui erant in Syria et Phœnice et Libano, scripsit epistolas, ut traherent ligna cedrina a Libano in Jerusalem, ut ædificarent cum eis civitatem.
49. Et scripsit omnibus Judæis, qui ascendebant a regno in Judæam pro libertate: omnem potentem et magistratum et præfectum non supervenire ad januas ipsorum;
50. et omnem regionem, quam obtinuerant, immunem esse eis; et Idumæi relinquant castella, quæ obtinent Judæorum;
51. et in structuram templi dare per singulos annos talenta viginti, usque dum perædificaretur;
52. et super sacrarium holocautomata ustulare quotidie, sicut habent præceptum, alia talenta decem offerre per singulos annos;
53. et omnibus, qui procedunt a Babylonia, condere civitatem, ut esset libertas tam ipsis quam filiis eorum, et omnibus sacerdotibus, qui præcedunt.
54. Scripsit autem et quantitatem, et sacram stolam jussit dari, in qua deservirent;

55. et Levitis scripsit dare præcepta, usque in diem, qua consummabitur domus, et Jerusalem exstruetur;

56. et omnibus custodientibus civitatem scripsit dari ei sortes et stipendia.

57. Et dimisit omnia vasa, quæcumque separaverat Cyrus a Babylonia; et omnia, quæcumque dixit Cyrus, et ipse præcepit fieri, et mitti Jerusalem.

58. Et cum processisset ille adolescens, elevans faciem in Jerusalem, benedixit regem cœli,

59. et dixit: Abs te est victoria, et abs te est sapientia et claritas. Et ego servus tuus sum.

60. Benedictus es, qui dedisti mihi sapientiam, et tibi confitebor, Domine Deus patrum nostrorum.

61. Et accepit epistolas, et profectus est in Babyloniam. Et venit, et nuntiavit fratribus suis omnibus, qui fuerunt in Babylonia;

62. et benedixerunt Deum patrum suorum, quoniam dedit illis remissionem et refrigerium,

63. ut ascenderent et ædificarent Jerusalem et templum, ubi nominatum est nomen ejus in ipso; et exultaverunt cum musicis et lætitia diebus septem.

CAPUT V.

1. Post hæc autem electi sunt, ut ascenderent principes pagorum per domos et tribus suas, et uxores illorum, et filii et filiæ eorum, et servi et ancillæ ipsorum, et pecora eorum.

2. Et Darius rex misit una cum eis equites mille, donec deducerent eos in Jerusalem cum pace, et cum musicis, et cum tympanis et tibiis.

3. Et omnes fratres erant ludentes, et fecit eos ascendere simul cum eis.

4. Et hæc sunt nomina virorum, qui ascenderunt per pagos suos in tribus et in partem principatus ipsorum.

5. Sacerdotes: Filii Phinees, filii Aaron: Jesus filius Josedec; Joakim filius Zorobabel filii Salathiel de domo David, ex progenie Phares de tribu Juda,

6. qui locutus est sub Dario rege Persarum sermones mirificos in secundo anno regni ipsius mense Nisan primo.

7. Sunt autem hi, qui ascenderunt ex Judæa de captivitate transmigrationis, quos transmigravit Nabuchodonosor rex Babyloniæ in Babylonem, et reversus est in Jerusalem.

8. Et requisivit partem Judææ unusquisque in civitatem suam, qui venerunt cum Zorobabel et Jesu: Nehemias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beelsuro, Mechpsatochor, Olioro. Emonia unus de principibus eorum.

9. Et numerus a gentilibus eorum, ex præpositis eorum: Filii Phares, duo millia centum septuaginta duo;

10. filii Ares, tria millia centum quinquaginta septem;

11. filii Phœmo centum quadraginta duo; in filiis Jesu et Joabes, mille trecenti duo;

12. filii Demu, duo millia quadringenti septuaginta; filii Choraba, ducenti quinque; filii Banica, centum sexaginta octo;

13. filii Bebech, quadringenti tres; filii Archad quadringenti viginti septem;

14. filii Cham, triginta septem; filii Zoroar, duo millia sexaginta septem; filii Adin, quadringenti sexaginta unus;

15. filii Aderectis, centum octo; filii Ciaso et Zelas, centum septem; filii Azoroc, quadringenti triginta novem;

16. filii Jedarbone, centum triginta duo; filii Ananiæ, centum triginta; filii Asoni nonaginta;

17. filii Marsar, quadringenti viginti duo; filii Zabarus, nonaginta quinque; filii Sepolemon, centum viginti tres;

18. filii Nepopas, quinquaginta quinque; filii Hechanatus, centum quinquaginta octo; filii Cebethamus, centum triginta duo;

19. filii Crearpatros, qui Enocadies et Modiæ, quadringenti viginti tres; qui ex Gramas et Gabea, centum viginti unus;

20. qui ex Besselon, et Ceagge,

sexaginta quinque: qui ex Bastaro, centum viginti duo;
21. qui ex Bechenobes, quinquaginta quinque; filii Liptis, centum guinquaginta quinque; filii Labonni, trecenti quinquaginta septem;
22. filii Sichem, trecenti septuaginta; filii Suadon et Cliomus, trecenti septuaginta octo;
23. filii Ericus, duo millia centum quadraginta quinque; filii Anaas, trecenti septuaginta. Sacerdotes:
24. Filii Jeddus, filii Euther: filii Eliasib, trecenti septuaginta duo; filii Emerus, ducenti quinquaginta duo;
25. filii Phasurii, trecenti quinquaginta septem; filii Caree, ducenti viginti septem.
26. Levitæ: Filii Jesu in Caduhel et Bamis, et Serebias et Edias, septuaginta quatuor; omnis numerus a duodecimo anno; triginta millia quadringenti sexaginta duo,
27. filii et filiæ et uxores; omnis computatio: quadraginta millia ducenti quadraginta duo.
28. Filii sacerdotum, qui psallebant in templo: filii Asaph, centum viginti octo.
29. Ostiarii vero: filii Esmenni, filii Azer, filii Amon, filii Accuba, Topa filii Tobi; omnes centum triginta novem.
30. Sacerdotes servientes in templo: filii Sel, filii Gaspha, filii Tobloch, filii Cariæ, filii Su, filii Hellu, filii Labana, filii Armacha, filii Accub, filii Utha, filii Cetha, filii Aggab, filii Obai, filii Anani, filii Canna, filii Geddu,
31. filii An, filii Radin, filii Desanon, filii Nachoba, filii Caseba, filii Gaze, filii Ozui, filii Sinone, filii Attre, filii Hasten, filii Asiana, filii Manei, filii Nasissim, filii Accusu, filii Agista, filii Azui, filii Favon, filii Phasalon,
32. filii Meedda, filii Phusa, filii Caree, filii Barcus, filii Saree, filii Coesi, filii Nasith, filii Agisti, filii Pedon;
33. Salomon filii ejus: filii Asophot, filii Phasida, filii Celi, filii Dedon, filii Gaddahel, filii Sephegi,
34. filii Aggia, filii Sachareth, filii Sabathen, filii Caroneth, filii Malsith, filii Amæ, filii Sasus, filii Addus, filii Suba, filii Eura, filii Rahotis, filii Phasphat, filii Malmon.
35. Omnes sacroservientes, et pueri Salomonis, quadringenti octoginta duo.
36. Hi sunt filii, qui ascenderunt a Thelmela, Telharsa; principes eorum, Carmellam et Careth;
37. et non poterant edicere civitates suas, et progenies suas, quemadmodum sint ex Israel: Filii Dalari, filii Tubal, filii Nechodaici;
38. ex sacerdotibus, qui fungebantur sacerdotio, et non sunt inventi: Filii Obia, filii Achisos, filii Addin, qui accepit uxorem ex filiabus Phargeleu,
39. et vocati sunt nomine ejus; et horum quæsita est generis scriptura in pædatura, et non est inventa; et prohibiti sunt sacerdotio fungi.
40. Et dixit illis Nehemias et Astharas: Ne participentur sancta, donec exsurgat pontifex doctus in ostensionem et veritatem.
41. Omnis autem Israel erat, exceptis servis et ancillis: quadraginta duo millia trecenti quadraginta.
42. Servi horum et ancillæ: septem millia trecenti triginta septem. Cantores et cantatrices: ducenti sexaginta quinque.
43. Cameli: quadringenti triginta quinque. Equi: septem millia triginta sex. Muli: ducenta millia quadraginta quinque. Subjugalia: quinque millia viginti quinque.
44. Et de præpositis ipsis per pagos, dum venirent in templum Dei, quod erat in Jerusalem, voverunt suscitare templum in loco suo, secundum suam virtutem,
45. et dare in templum thesaurum operum sacrum: auri mnas duodecim millia, et mnas argenti quinque millia, et stolas sacerdotales centum.
46. Et habitaverunt sacerdotes et Levitæ, et qui exierant de plebe, in Jerusalem et in regione; et sacri

cantores, et ostiarii, et omnis Israel in regionibus suis.

47. Instante autem septimo mense, cumque essent filii Israel unusquisque in suis rebus, convenerunt unanimes in atrium, quod erat ante januam orientalem.

48. Et stantes, Jesus filius Josedec, et fratres ejus, sacerdotes, et Zorobabel filius Salathiel, et hujus fratres, paraverunt altare,

49. ut offerrent super illud holocautomata, secundum quæ in libro Moysi hominis Dei scripta sunt.

50. Et convenerunt ibi ex aliis nationibus terræ, et erexerunt sacrarium in loco suo omnes gentes terræ, et offerebant hostias, et holocautomata Domino matutina.

51. Et egerunt scenopegiam, et diem solemnem, sicut præceptum est in lege; et sacrificia quotidie, sicut oportebat;

52. et post hæc oblationes institutas, et hostias sabbatorum, et neomeniarum et dierum solemnium omnium sanctificatorum.

53. Et quotquot vovebant Domino a neomenia septimi mensis, cœperunt hostias offerre Deo; et templum Domini nondum erat ædificatum.

54. Et dederunt pecuniam lapidariis et fabris, et potum et pabula cum gaudio.

55. Et dederunt carra Sidoniis et Tyriis, ut transveherent illis de Libano trabes cedrinas, et facerent rates in Joppe portu, secundum decretum quod scriptum erat eis a Cyro rege Persarum.

56. Et in secundo anno venientes in templum Dei in Jerusalem, mense secundo inchoavit Zorobabel filius Salathiel, et Josue filius Josedec, et fratres ipsorum, et sacerdotes et Levitæ, et omnes, qui venerant de captivitate in Jerusalem;

57. et fundaverunt templum Dei novilunio secundi mensis secundi anni, cum venissent in Judæam et Jerusalem.

58. Et statuerunt Levitas a viginti annis, super opera Domini; et stetit Jesus et filius ejus, et fratres omnes Levitæ conspirantes, et executores legis, facientes opera in domo Domini.

59. Et steterunt sacerdotes habentes stolas cum tubis; et Levitæ filii Asaph, habentes cymbala,

60. collaudantes Dominum, et benedicentes secundum David regem Israel.

61. Et cantabant canticum Domino: Quoniam dulcedo ejus et honor in sæcula super omnem Israel.

62. Et omnis populus tuba cecinerunt, et proclamaverunt voce magna, collaudantes Dominum in suscitatione domus Domini.

63. Et venerunt ex sacerdotibus et Levitis, et præsidentibus secundum pagos senioribus, qui viderant pristinam domum,

64. et ad hujus ædificationem cum clamore et planctu magno, et multi cum tubis et gaudio magno,

65. in tantum, ut populus non audiret tubas propter planctum populi. Turba enim erat tubis canens magnifice ita, ut longe audiretur.

66. Et audierunt inimici tribus Judæ et Benjamin, et venerunt scire, quæ esset vox tubarum.

67. Et cognoverunt, quoniam, qui erant ex captivitate, ædificant templum Domino Deo Israel.

68. Et accedentes ad Zorobabel et Jesum, præpositos pagorum, dixerunt eis: Aedificabimus una vobiscum,

69. similiter enim audivimus Dominum vestrum, et ipsi pariter incedimus a diebus Asbazareth regis Assyriorum, qui transmigravit nos huc.

70. Et dixit illis Zorobabel, et Jesus, et principes pagorum Israel:

71. Non est nobis et vobis ædificare domum Dei nostri; nos enim soli ædificabimus Domino Israel secundum ea, quæ præcepit nobis Cyrus rex Persarum.

72. Gentes autem terræ, incumbentes his, qui sunt in Judæa, et levantes opus ædificationis et insidias, et populos adducentes, prohibebant eos ædificare,

73. et aggressuras exercentes impedierunt, ne consummaretur ædi-

ficium omni tempore vitæ Cyri regis, et protraxerunt structuram per biennium usque ad Darii regnum.

CAPUT VI.

1. In secundo autem anno regni Darii prophetavit Aggæus, et Zacharias, filius Addin, prophetæ apud Judæam et Jerusalem in nomine Dei Israel super eos.

2. Tunc stans Zorobabel filius Salathiel, et Jesus filius Josedec inchoaverunt ædificare domumDomini, quæ est in Jerusalem,

3. cum adessent eis prophetæ Domini, et adjuvarent eos. In ipso tempore venit ad illos Sisennes, subregulus Syriæ et Phœnicis, et Satrabuzanes, et sodales ejus,

4. et dixerunt eis: Quo præcipiente vobis domum hanc ædificatis, et tectum istud et alia omnia perficitis? et qui sunt structores, qui hæc ædificant?

5. Et habuerunt gratiam, visitatione facta super eos, qui erant ex captivitate a Domino seniores Judæorum,

6. et non sunt impediti ædificare, donec significaretur Dario de omnibus istis, et responsum acciperetur.

7. Exemplum epistolæ, quam miserunt Dario: Sisennes subregulus Syriæ et Phœnicis, et Satrabuzanes, et sodales ejus in Syria et Phœnice præsides, regi Dario salutem.

8. Omnia nota sint domino regi, quod, cum venissemus in regionem Judææ, et introissemus in Jerusalem, invenimus ædificantes domum Dei magnam,

9. et templum ex lapidibus politis, et magnis et pretiosis materiis in parietibus;

10. et opera illa instanter fieri, et suffragare, et prosperare in manibus eorum, et in omni gloria quam diligentissime perfici.

11. Tunc interrogavimus seniores, dicentes: Quo permittente vobis ædificatis domum istam, et opera hæc fundatis?

12. Ideo autem interrogavimus eos, ut notum faceremus tibi homines et præpositos; et nominum scripturam præpositorum postulavimus illos.

13. At illi responderunt nobis, dicentes: Nos sumus servi Domini, qui fecit cœlum et terram;

14. et ædificabatur hæc domus ante annos istos multos a rege Israel magno et fortissimo, et consummata est.

15. Et quoniam patres nostri exacerbantes erant et peccaverunt in Deum Israel, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babyloniæ, regis Chaldœorum;

16. et domum istam demolientes incenderunt, et populum captivum duxerunt in Babylonem.

17. In primo anno regnante Cyro rege Babyloniæ, scripsit Cyrus rex domum hanc ædificare;

18. et illa sacra vasa aurea et argentea, quæ extulerat Nabuchodonosor de domo, quæ est in Jerusalem, et consecraverat ea in suo templo, rursus protulit ea Cyrus rex de templo, quod erat in Babylonia, et tradita sunt Zorobabel et Salmanasaro subregulo;

19. et præceptum est eis, ut offerrent hæc vasa, et reponerent in templo, quod erat in Jerusalem, et ipsum templum Dei ædificare in loco suo.

20. Tunc Salmanasarus subjecit fundamenta domus Domini, quæ est in Jerusalem: et exinde usque nunc ædificatur, et non accepit consummationem.

21. Nunc ergo si judicatur a te, o rex, perquiratur in regalibus bibliothecis Cyri regis, quæ sunt in Babylonia;

22. et si inventum fuerit consilio Cyri regis cœptam esse structuram domus Domini, quæ est in Jerusalem, et judicatur a domino rege nostro, scribat de his nobis.

23. Tunc Darius rex præcepit inquiri in bibliothecis; et inventus est in Ecbathanis oppido, quod est in Media regione locus unus, in quo scripta erant ista:

24. Anno primo regnante Cyro, rex Cyrus præcepit domum Domini,

quæ est in Jerusalem, ædificare, ubi incendebant igni assiduo;

25. cujus altitudo sit cubitorum decem, et latitudo cubitorum sexaginta, quadratum lapidibus politis tribus, et meniano ligneo ejusdem regionis, et meniano uno novo, et impendia dari de domo Cyri regis;

26. et sacra vasa domus Domini tam aurea quam argentea, quæ extulit Nabuchodonosor in domum Domini, quæ est in Jerusalem, ubi erant posita, ut ponantur illic;

27. et præcepit, curam agere Sisennem, subregulum Syriæ et Phœnicis, et Satrabuzanem, et sodales ejus, et qui ordinati erant in Syria et Phœnice præsides, ut abstinerent se ab eodem loco.

28. Et ego quoque præcepi in totum ædificare, et prospexi, ut adjuvent eos qui sunt ex captivitate Judæorum, donec consummetur templum ædis Domini;

29. et a vexatione tributorum Cœlesyriæ et Phœnicis diligenter quantitatem dari his hominibus ad sacrificium Domini, Zorobabel præfecto, ad tauros, et arietes et agnos;

30. similiter autem et frumentum et sal, et vinum et oleum instanter per singulos annos, prout sacerdotes, qui sunt in Jerusalem, dictaverunt consumi quotidie, sine ulla dilatione,

31. ut offerantur libationes summo Deo pro rege et pueris ejus, et orent pro ipsorum vita;

32. et denuntietur, ut quicumque transgressi fuerint aliquid ex his, quæ scripta sunt, aut spreverint, accipiatur lignum de suis propriis, et suspendantur, et bona ipsorum regi adscribantur.

33. Propterea et Dominus, cujus nomen invocatum est ibi, exterminet omnem regem et gentem, qui manum suam extenderit prohibere, aut male tractare domum Domini illam, quæ est in Jerusalem.

34. Ego Darius rex decrevi, quam diligentissime secundum hæc fieri.

CAPUT VII.

1. Tunc Sisennes subregulus Cœlesyriæ et Phœnicis, et Satrabuzanes, et sodales obsecuti his, quæ a Dario rege erant decreta,

2. insistebant sacrosanctis operibus diligentissime, cooperantes cum senioribus Judæorum principibus Syriæ;

3. et prosperata sunt sacrosancta opera prophetantibus Aggæo et Zacharia prophetis.

4. Et consummaverunt omnia per præceptum Domini Dei Israel, et ex consilio Cyri et Darii, et Artaxerxis regis Persarum.

5. Et consummata est domus nostra usque ad tertiam et vicesimam diem mensis Adar, sexto anno Darii regis.

6. Et fecerunt filii Israel, et Sacerdotes et Levitæ, et ceteri, qui erant ex captivitate, qui appositi sunt secundum ea, quæ scripta sunt in libro Moysi.

7. Et obtulerunt in dedicationem templi Domini tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos,

8. et hœdos pro peccatis universi Israel duodecim, secundum numerum tribuum Israel.

9. Et steterunt Sacerdotes et Levitæ, amicti stolis, per tribus, super omnia opera Domini Dei Israel secundum librum Moysi, et ostiarii per singulas januas.

10. Et egerunt filii Israel cum his, qui erant ex captivitate, illud Phase quartadecima luna mensis primi, quando sanctificati sunt Sacerdotes et Levitæ.

11. Omnes filii captivitatis non sunt simul sanctificati, quia Levitæ omnes simul sanctificati sunt.

12. Et immolaverunt Phase universi filii captivitatis, et fratribus suis sacerdotibus, et sibimetipsis.

13. Et manducaverunt filii Israel, qui erant ex captivitate, omnes qui remanserant ab omnibus exsecrationibus gentium terræ, quærentes Dominum;

14. et celebraverunt diem festum azymorum septem diebus epulantes in conspectu Domini,

15. quoniam convertit consilium regis Assyriorum in eos, confortare manus eorum ad opera Domini Dei Israel.

CAPUT VIII.

1. Et post hunc, regnante Artaxerxe Persarum rege, accessit Esdras filius Azariæ, filii Helciæ, filii Solome.
2. filii Sadoc, filii Achitob, filii Ameri, filii Azahel, filii Bocci, filii Abisue, filii Phinees, filii Eleazari, filii Aaron primi sacerdotis;
3. hic Esdras ascendit de Babylonia, cum esset scriba et ingeniosus in lege Moysi, quæ data est a Domino Deo Israel, docere et facere.
4. Et dedit ei rex gloriam, quod invenisset gratiam in omni dignitate et desiderio in conspectu ejus.
5. Et ascenderunt simul cum ipso ex filiis Israel, et Sacerdotibus et Levitis, et sacris cantoribus templi, et ostiariis et servis templi in Jerusalem.
6. Anno septimo, regnante Artaxerxe, in quinto mense, hic annus septimus est regni, exeuntes de Babylonia novilunio quinti mensis,
7. veneruntJerosolymam juxta præceptum illius secundum prosperitatem itineris a domino ipsorum datam eis.
8. In his enim Esdras magnam disciplinam obtinebat, ne prætermitteret quidquam eorum, quæ essent ex lege Domini et præceptis, et docendo universum Israel omnem justitiam et judicium.
9. Accedentes autem, qui scribebant scripta Artaxerxis regis, tradiderunt scriptum, quod obvenerat ab Artaxerxe rege ad Esdram sacerdotem et lectorem legis Domini, cujus exemplum subjectum est.
10. Rex Artaxerxes Erdræ sacerdoti et lectori legis Domini, salutem.
11. Humanior ego judicans in beneficiis, præcepi eis, qui desiderant ex gente Judæorum sua sponte, et ex Sacerdotibus et Levitis, qui sunt in regno meo, comitari tecum in Jerusalem.
12. Si qui ergo cupiunt ire tecum, conveniant, et proficiscantur, sicut placuit mihi et septem amicis meis consiliariis,
13. ut visitent ea, quæ aguntur secundum Judæam et Jerusalem, observantes, sicut habes in lege Domini,
14. et ferant munera Domino Deo Israel, quæ vovi ego et amici Jerusalem, et omne aurum et argentum, quod inventum fuerit in regione Babyloniæ Domino in Jerusalem cum illo,
15. quod est donatum pro ipsa gente in templum Domini eorum, quod est in Jerusalem, ut colligatur hoc aurum et argentum ad tauros et arietes, et agnos et hœdos, et quæ his sunt congruentia,
16. ut offerant hostias Domino super altare Domini ipsorum, quod est in Jerusalem.
17. Et omnia, quæcumque volueris cum fratribus tuis facere auro et argento, perfice pro voluntate tua secundum præceptum Domini Dei tui;
18. et sacrosancta vasa, quæ data sunt tibi ad opera domus Domini Dei tui, quæ est in Jerusalem,
19. et cetera, quæcumque tibi subvenerint ad opera templi Dei tui, dabis de regali gazophylacio;
20. cum volueris cum fratribus tuis facere auro et argento, perfice secundum voluntatem Domini.
21. Et ego quidem rex Artaxerxes præcepi custodibus thesaurorum Syriæ et Phœnicis, ut quæcumque scripserit Esdras sacerdos et lector legis Domini, diligenter detur ei usque ad argenti talenta centum, similiter et auri;
22. et usque ad frumenti modios centum, et vini amphoras centum, et alia quæcumque abundant sine taxatione.
23. Omnia secundum legemDei fiant Deo altissimo, ne forte exsurgat ira in regno regis, et filii et filiorum ejus.
24. Vobis autem dicitur, ut omnibus Sacerdotibus et Levitis, et sacris cantoribus et servis templi, et scribis templi hujus,
25. nullum tributum, neque ulla

alia indictio irrogetur, nec habeat quisquam potestatem objicere eis quidquam.
26. Tu autem, Esdra, secundum sapientiam Dei constitue judices et arbitros in tota Syria et Phœnice; et omnes, qui legem Dei tui non noverunt, doce,
27. ut quotquot transgressi fuerint legem, diligenter plectantur sive morte, sive cruciatu, sive etiam pecuniæ mulctatione vel abductione.
28. Et dixit Esdras scriba: Benedictus Deus patrum nostrorum, qui dedit hanc voluntatem in cor regis, clarificare domum suam, quæ est in Jerusalem,
29. et me honorificavit in conspectu regis et consiliariorum, et amicorum et purpuratorum ejus;
30. et ego constans animo factus sum secundum opitulationem Domini Dei mei, et congregavi ex Israel viros, ut simul ascenderent mecum.
31. Et hi sunt præpositi secundum suas patrias et principatus portionales eorum, qui mecum ascenderunt de Babylonia in regno Artaxerxis.
32. Et ex filiis Phares: Gersomus; ex filiis Siemarith: Amenus; filiorum David: Acchus filius Sceciliæ;
33. ex filiis Phares: Zacharias, et cum eo reversi sunt viri centum quinquaginta;
34. ex filiis ductoris Moabilionis Zaræi, et cum ipso viri ducenti quinquaginta;
35. ex filiis Zachues: Jechonias Zechoeli, et cum ipso viri ducenti quinquaginta;
36. ex filiis Sala: Maasias Gotholiæ, et cum ipso viri septuaginta;
37. ex filia Saphatiæ: Zarias Micheli, et cum ipso viri octoginta;
38. ex filiis Job: Abdias Jeheli, et cum ipso viri ducenti duodecim;
39. ex filiis Baniæ: Salimoth, filius Josaphiæ, et cum ipso viri centum sexaginta;
40. ex filiis Beer: Zacharias Bebei, et cum ipso viri ducenti octo;
41. ex filiis Ezead: Joannes Eccetan, et cum ipso viri centum decem;
42. ex filiis Adonicam ipsis postremis, et hæc sunt nomina eorum: Eliphalam filius Gebel; et Semeias, et cum ipso viri septuaginta.
43. Et congregavi eos ad fluvium qui dicitur Thia, et metati fuimus illic triduo, et recognovi eos.
44. Et ex filiis Sacerdotum et Levitarum non inveni illic.
45. Et misi ad Eleazarum et Eccelon, et Masman et Maloban, et Enaathan et Samea, et Joribum, Nathan, Enuagam, Zachariam, etMosolamum ipsos ductores et peritos;
46. et dixi eis, ut venirent ad Loddeum, qui erat apud locum gazophylacii.
47. Et mandavi eis, ut dicerent Loddeo et fratribus ejus, et illis qui erant in gazophylacio, ut mitterent nobis eos, qui sacerdotio fungerentur in domo Domini Dei nostri:
48. et adduxerunt nobis secundum manum validam Domini Dei nostri viros peritos: Ex filiis Moholi, filii Levi, filii Israel: Sebebian, et filios et fratres, qui erant decem et octo;
49. Asbiam et Amin ex filiis filiorum Chananæi, et filii eorum viri viginti.
50. Et ex his, qui templo serviebant, quos dedit David, et ipsi principes ad operationem Levitis templo servientium, ducenti viginti. Omnia nomina significata sunt in scripturis.
51. Et vovi illic jejunium juvenibus in conspectu Dei, ut quærerem ab eo bonum iter nobis, et qui nobiscum erant, et filiis et pecoribus propter insidias.
52. Erubui enim petere a rege pedites et equites in comitatu tutelæ gratia contra adversarios nostros.
53. Diximus enim regi, quoniam virtus Domini erit cum eis, qui inquirunt eum in omni affectu.
54. Et iterum deprecati sumus Dominum Deum nostrum secundum hæc; quem et propitium habuimus, et compotes facti sumus Deo nostro.
55. Et separavi ex plebis præpositis et sacerdotibus templi viros duodecim, et Sedebiam, et Asannam, et cum eis ex fratribus eorum viros decem;
56. et appendi eis aurum et argentum et vasa sacerdotalia domus Dei

nostri, quæ donaverat rex et consiliarii ejus, et principes et omnis Israel.
57. Et cum appendissem, tradidi argenti talenta centum quinquaginta, et vasa argentea talentorum centum, et auri talenta centum,
58. et vasorum aureorum septies viginti, et vasa ærea de bono æramento splendentia, duodecim, auri speciem reddentia.
59. Et dixi eis: Et vos sancti estis Domino, et vasa sunt sancta, et aurum et argentum votum est Domino Deo patrum nostrorum.
60. Vigilate et custodite, donec tradatis ex plebis præpositis, et Sacerdotibus et Levitis, et principibus civitatum Israel in Jerusalem, in pastophorio domus Dei nostri.
61. Et hi, qui susceperunt, Sacerdotes et Levitæ, aurum et argentum et vasa, intulerunt in Jerusalem in templum Domini.
62. Et promovimus a fluvio Thia, die duodecima mensis primi, usquequo introivimus in Jerusalem.
63. Et cum factus fuisset tertius dies, quarta autem die ponderatum aurum et argentum traditum est in domo Domini Dei nostri, Marimoth filio Jori, sacerdoti;
64. et cum ipso erat Eleazar filius Phinees, et erant cum ipsis Josadus filius Jesu, et Medias, et Banni filius Levitæ, ad numerum et ad pondus universa.
65. Et scriptum est pondus ipsorum eadem hora.
66. Qui autem venerunt ex captivitate obtulerunt sacrificium Domino Deo Israel, tauros duodecim pro omni Israel, arietes octoginta sex,
67. agnos septuaginta duos, hircos pro peccato duodecim, et pro salute vaccas duodecim; omnia in sacrificium Domini.
68. Et relegerunt præcepta regis regalibus dispensatoribus, et subregulis Cœlesyriæ et Phœnicis; et honorificaverunt gentem et templum Domini.
69. Et consummatis his, accesserunt ad me præpositi, dicentes: Non segregaverunt genus Israel et principes, et Sacerdotes et Levitæ,
70. et alienigenæ gentes et nationes terræ immunditias suas a Chananæis et Hethæis, et Pherezæis et Jebusæis, et Moabitis et Aegyptiis, et Idumæis;
71. conjuncti enim sunt filiabus eorum, et ipsi, et filii eorum, et mistum est semen sanctum alienigenis gentibus terræ; et participes erant præpositi et magistratus iniquitatis ejus ab initio ipsius regni.
72. Et mox, ut audivi ista, conscidi vestimenta et sacram tunicam, et lacerans capillos capitis et barbam, sedi dolens et mœstus.
73. Et convenerunt quotquot tunc movebantur in verbo Domini Dei Israel, ad me lugentem super iniquitatem istam, et sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum.
74. Et consurgens a jejunio, conscissa habens vestimenta et sacram tunicam, ingeniculans, et extendens manus ad Dominum,
75. dicebam: Domine, confusus sum, et reveritus sum ante faciem tuam;
76. peccata enim nostra multiplicata sunt super capita nostra, et iniquitates nostræ exaltatæ sunt usque ad cœlum,
77. quoniam a temporibus patrum nostrorum sumus in magno peccato usque ad diem hunc.
78. Et propter peccata nostra et patrum nostrorum sumus traditi cum fratribus nostris, et cum sacerdotibus nostris, regibus terræ in gladium, et captivitatem et deprædationem cum confusione usque in hodiernum diem.
79. Et nunc quantum est hoc, quod contigit nobis misericordia abs te, Domine Deus, et relinque nobis radicem, et nomen in locum sanctificationis tuæ,
80. detegere luminare nostrum in domo Domini Dei nostri, dare nobis cibum in omni tempore servitutis nostræ.
81. Et cum serviremus, non fuimus derelicti a Domino Deo nostro; sed constituit nos in gratia, ponens nobis reges Persarum dare cibum,

82. et clarificare templum Domini Dei nostri, et ædificare deserta Sion, dare nobis stabilitatem in Judæa et Jerusalem.

83. Et nunc quid dicimus, Domine, habentes hæc? Transgressi enim sumus præcepta tua, quæ dedisti in manus puerorum tuorum prophetarum,

84. dicens: Quoniam terra, in quam introistis possidere hereditatem ejus, terra polluta est coinquinationibus alienigenarum terræ, et immunditiæ illorum repleverunt eam totam immunditia sua.

85. Et nunc filias vestras non conjungetis filiis eorum, et filias eorum non accipietis filiis vestris,

86. et non inquiretis pacem habere cum illis omni tempore, ut invalescentes manducetis optima terræ, et hereditatem distribuatis filiis vestris usque in ævum.

87. Et quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter opera nostra maligna et magna peccata nostra.

88. Et dedisti nobis talem radicem, et rursum reversi sumus transgredi legitima tua, uti commisceremur immunditiæ alienigenarum gentium terræ hujus.

89. Nonne irasceris nobis perdere nos, quoadusque non relinquatur radix et nomen nostrum?

90. Domine Deus Israel, verax es, Derelicta est enim radix usque in hodiernum diem.

91. Ecce, nunc sumus in conspectu tuo in iniquitatibus nostris. Non est enim adhuc stare ante te in his.

92. Et cum adorando confiteretur Esdras flens, humi prostratus ante templum, congregati sunt ante eum ex Jerusalem turba magna valde, viri et mulieres, et juvenes et juvenculæ. Fletus enim erat magnus in ipsa multitudine.

93. Et cum clamasset, Jechonias Jeheli ex filiis Israel, dixit Esdræ: Nos in Dominum peccavimus, quod collocavimus nobis in matrimonium mulieres alienigenas ex gentibus terræ.

94. Et nunc es super omnem Israel. In his ergo sit jusjurandum a Domino: expellere omnes uxores nostras, quæ ex alienigenis sunt, cum filiis earum.

95. Sicut tibi decretum est a majoribus secundum legem Domini, exsurgens explica.

96. Ad te enim spectat negotium, et nos tecum sumus; viriliter fac.

97. Et exsurgens Esdras adjuravit principes Sacerdotum et Levitas, et omnem Israel facere secundum hæc; et juraverunt.

CAPUT IX.

1. Et exsurgens Esdras ab ante atrium templi, abiit in pastophorium Jonathæ filii Nasabi,

2. et hospitatus illic non gustavit panem, nec aquam bibit super iniquitatem multitudinis.

3. Et facta est prædicatio in omni Judæa, et in Jerusalem omnibus, qui erant ex captivitate in Jerusalem congregati,

4. ut quicumque non occurrerit biduo vel triduo diei secundum judicium assidentium seniorum, tollerentur facultates suæ, et ipse alienus judicaretur a multitudine captivitatis.

5. Et congregati sunt omnes, qui erant ex tribu Juda et Benjamin in tribus diebus in Jerusalem: hic mensis est nonus, dies mensis vicesimus.

6. Et sedit omnis multitudo in area templi trementes, propter hyemem præsentem.

7. Et exsurgens Esdras, dixit illis: Vos inique fecistis collocantes vobis in matrimonium uxores alienigenas, ut adderetis ad peccata Israel.

8. Et nunc date confessionem et magnificentiam Domino Deo patrum nostrorum;

9. et perficite voluntatem ipsius, et discedite a gentibus terræ, et ab uxoribus alienigenis.

10. Et clamavit omnis multitudo, et dixerunt voce magna: Sicut dixisti, faciemus.

11. Sed quoniam multitudo magna est, et tempus hybernum, et non possumus insubsidiati stare, et hoc opus non est nobis unius diei, neque

bidui; multum enim in his peccavimus,
12. stent præpositi multitudinis, et omnes, qui nobiscum inhabitant, et quotquot habent uxores apud se alienigenas,
13. et assistant accepto tempore ex omni loco presbyteri et judices usquequo solvant iram Domini negotii hujus.
14. Jonathas autem filius Ezeli, et Ozias Thecam susceperunt secundum hæc, et Bosoramus, et Levis et Sabbathæus simul cooperati sunt cum illis.
15. Et steterunt secundum hæc omnia universi, qui erant ex captivitate.
16. Et elegit sibi viros Esdras sacerdos principes magnos de patribus eorum secundum nomina; et consederunt novilunio mensis decimi examinare negotium istud.
17. Et determinatum est de viris, qui habebant uxores alienigenas, usque ad neomeniam primi mensis;
18. et inventi sunt ex Sacerdotibus permisti, qui habebant alienigenas uxores:
19. Ex filiis Jesu filii Josedec, et fratribus ejus: Maseas et Eliozerus, et Joribus et Joadeus;
20. et injecerunt manus, ut expellerent uxores suas, et ad litandum in exorationem arietem pro ignorantia sua.
21. Et ex filiis Semmeri: Maseas et Esses et Jeelech, Azarias.
22. Et ex filiis Fosere: Limosias, Hismaenis et Nathanee, Jussio, Reddus et Thalsas;
23. et ex Levitis: Jorabdus et Semeis, et Colnis et Calitas, et Facteas et Colvas, et Elionas;
24. et ex sacris cantoribus: Eliasib, Zaccarus;
25. et ex ostiariis: Salumus et Tolbanes;
26. et ex Israel: Et filiis Foro: Ozi et Remias, et Geddias et Melchias, et Michelus, Eleazarus et Jammebias, et Bannas;
27. et ex filiis Jolaman: Chamas et Zacharias, et Jezrelus et Joddius, et Erimoth et Helias;
28. et ex filiis Zathoim: Eliadas et Liasumus, Zochias et Larimoth, et Zabdis et Tebedias;
29. et ex filiis Zebes: Joannes et Amanias, et Zabdias et Emeus;
30. et ex filiis Banni: Olamus et Maluchus, et Jeddeus et Jasub, et Azabus et Jerimoth;
31. et ex filiis Addin: Naathus et Moosias, et Caleus et Raanas, Maaseas, Mathathias et Beseel, et Bonnus et Manasses;
32. et ex filiis Nuæ: Noneas et Aseas, et Melchias et Sameas, et Simon, Benjamin, et Malchus et Marras;
33. et ex filiis Asom: Carianeus, Mathathias, et Bannus et Eliphalach, et Manasses et Semei;
34. et ex filiis Banni: Jeremias et Moadias, et Abramus et Johel, et Baneas et Pelias, et Jonas et Marimoth, et Eliasib et Mathaneus, et Eliasis et Orizas, et Dielus et Semedius, et Zambris et Josephus;
35. et ex filiis Nobei: Idelus et Mathathias, et Sabadus et Zecheda, Sedmi et Jessei, Baneas;
36. omnes isti conjunxerunt sibi uxores alienigenas, et dimiserunt eas cum filiis.
37. Et inhabitaverunt Sacerdotes et Levitæ, et qui erant ex Israel in Jerusalem, et in tota una regione novilunio mensis septimi. Et erant filii Israel in commorationibus suis.
38. Et congregata est omnis multitudo simul in aream, quæ est ab oriente portæ sacræ;
39. et dixerunt Esdræ pontifici et lectori, ut afferret legem Moysi, quæ tradita est a Domino Deo Israel.
40. Et attulit Esdras pontifex legem omni multitudini eorum a viro usque ad mulierem, et omnibus sacerdotibus audire legem novilunio mensis septimi.
41. Et legebat in area, quæ est ante sacram portam templi, a prima luce usque ad vesperam coram viris et mulieribus. Et dederunt omnes sensum ad legem.
42. Et stetit Esdras sacerdos et lector legis super ligneum tribunal, quod fabricatum erat.

43. Et steterunt ad eum Mathathias et Samus, Ananias, Azarias, Urias, Ezechias et Balsamus ad dexteram;
44. et ad sinistram Faldeus, Misael, Malachias, Abusthas, Sabus, Nabadias et Zacharias.
45. Et assumsit Esdras librum coram omni multitudine; præsidebat enim in gloria in conspectu omnium.
46. Et cum absolvisset legem, omnes erecti steterunt; et benedixit Esdras Dominum Deum altissimum, Deum Sabaoth omnipotentem.
47. Et respondit omnis populus: Amen. Et elevatis sursum manibus procidentes in terram adoraverunt Dominum.
48. Jesus et Banaeus, et Sarebias et Jaddimus, et Accubus et Sabbathæus, et Calithes et Azarias, et Joradus et Ananias, et Philias; Levitæ,
49. qui docebant legem Domini, et in multitudine legebant legem Domini; et præferebant singuli eos, qui intelligebant lectionem.
50. Et dixit Atharathes Esdræ pontifici et lectori, et Levitis, qui docebant multitudinem,
51. dicens: Dies hic sanctus est Domino. Et omnes flebant, cum audissent legem.
52. Et dixit Esdras: Digressi ergo manducate pinguissima quæque, et bibite dulcissima quæque, et mittite munera his, qui non habent.
53. Sanctus enim est hic dies Domini; et nolite mœsti esse, Dominus enim clarificabit vos.
54. Et Levitæ denuntiabant in publico omnibus, dicentes: Dies hic sanctus est; nolite mœsti esse.
55. Et abierunt omnes manducare et bibere, et epulari, et dare munera his, qui non habebant, ut epularentur. Magnifice enim sunt exaltati verbis, quibus edocti sunt;
56. et congregati sunt universi in Jerusalem, celebrare lætitiam secundum testamentum Domini Dei Israel.

LIBER QUARTUS
E S D R Æ.

CAPUT I.

1. Liber Esdræ prophetæ secundus, filii Sarei, filii Azarei, filii Helciæ, filii Sadaniæ, filii Sadoch, filii Achitob,
2. filii Achiæ, filii Phinees, filii Heli, filii Ameriæ, filii Asiel, filii Marimoth, filii Arna, filii Oziæ, filii Borith, filii Abisei, filii Phinees, filii Eleazar,
3. filii Aaron ex tribu Levi, qui fuit captivus in regione Medorum, in regno Artaxerxis regis Persarum.
4. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:
5. Vade, et nuntia populo meo facinora ipsorum, et filiis eorum iniquitates, quas in me admiserunt, ut nuntient filiis filiorum,
6. quia peccata parentum ispsorum in illis creverunt. Obliti enim mei sacrificaverunt diis alienis.
7. Nonne ego eduxi eos de terra Aegypti de domo servitutis? Ipsi autem irritaverunt me, et consilia mea spreverunt.
8. Tu autem excute comam capitis tui, et projice omnia mala super illos, quoniam non obedierunt legi meæ. Populus autem est indisciplinatus.
9. Usquequo eos sustinebo, quibus tanta beneficia contuli?
10. Reges multos propter eos subverti, Pharaonem cum pueris suis, et omnem exercitum ejus percussi.
11. Omnes gentes a facie eorum perdidi, et in oriente provinciarum duarum populos Tyri et Sidonis dissipavi, et omnes adversarios eorum interfeci.

12. Tu vero loquere ad eos, dicens: Hæc dicit Dominus:

13. Nempe ego vos per mare transmeavi, et plateas vobis initio munitas exhibui, ducem vobis dedi Moysen, et Aaron sacerdotem;

14. lucem vobis per columnam ignis præstiti, et magna mirabilia feci in vobis; vos autem mei obliti estis, dicit Dominus.

15. Hæc dicit Dominus omnipotens: Coturnix vobis in signo fuit, castra vobis ad tutelam dedi, et illic murmurastis:

16. et non triumphastis in nomine meo de perditione inimicorum vestrorum, sed adhuc nunc usque murmurastis.

17. Ubi sunt beneficia, quæ præstiti vobis? Nonne in deserto, cum esuriretis, proclamastis ad me,

18. dicentes: Utquid nos in desertum istud adduxisti interficere nos? melius nobis fuerat servire Aegyptiis, quam mori in deserto hoc.

19. Ego dolui gemitus vestros, et dedi vobis manna in escam. Panem Angelorum manducastis.

20. Nonne, cum sitiretis, petram excidi, et fluxerunt aquæ in saturitate? Propter æstus foliis arborum vos texi.

21. Divisi vobis terras pingues: Chananæos et Phærezæos, et Philisthæos a facie vestra projeci; quid faciam vobis adhuc? dicit Dominus.

22. Hæc dicit Dominus omnipotens: In deserto, cum essetis in flumine Amorrhæo, sitientes et blasphemantes nomen meum,

23. non ignem vobis pro blasphemiis dedi, sed mittens lignum in aquam, dulce feci flumen.

24. Quid tibi faciam, Jacob? Noluisti obedire, Juda. Transferam me ad alias gentes, et dabo eis nomen meum, ut custodiant legitima mea.

25. Quoniam me dereliquistis, et ego vos derelinquam. Petentibus vobis a me miserisordiam, non miserebor.

26. Quando invocabitis me, ego non exaudiam vos. Maculastis enim manus vestras sanguine, et pedes vestri impigri sunt ad committenda homicidia.

27. Non quasi me dereliquistis, sed vos ipsos, dicit Dominus.

28. Hæc dicit Dominus omnipotens: Nonne ego vos rogavi ut pater filios et ut mater filias, et ut nutrix parvulos suos,

29. ut essetis mihi in populum, et ego vobis in Deum, et vos mihi in filios, et ego vobis in patrem?

30. Ita vos collegi ut gallina pullos suos sub alas suas. Modo autem, quid faciam vobis? Projiciam vos a facie mea.

31. Oblationem cum mihi attuleritis, avertam faciem meam a vobis. Dies enim festos vestros, et neomenias, et circumcisiones repudiavi.

32. Ego misi pueros meos, prophetas ad vos, quos acceptos interfecistis, et laniastis corpora eorum, quorum sanguinem exquiram, dicit Dominus.

33. Hæc dicit Dominus omnipotens: Domus vestra deserta est; projiciam vos sicut ventus stipulam.

34. Et filii procreationem non facient, quoniam mandatum meum neglexerunt, et quod malum est coram me, fecerunt.

35. Tradam domos vestras populo venienti, qui me non audientes credunt; quibus signa non ostendi, facient quæ præcepi.

36. Prophetas non viderunt, et memorabuntur iniquitatum eorum.

37. Testor populi venientis gratiam, cujus parvuli exultant cum lætitia, me non videntes oculis carnalibus, sed spiritu credentes quæ dixi.

38. Et nunc, frater, aspice, quæ gloria! Et vide populum venientem ab oriente.

39. Quibus dabo ducatum Abraham, Isaac et Jacob, et Osee et Amos, et Michææ et Joel, et Abdiæ et Jonæ,

40. et Nahum et Habacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ et Malachiæ, qui et angelus Domini vocatus est.

CAPUT II.

1. Hæc dicit Dominus: Ego eduxi populum istum de servitute, quibus

mandata dedi per pueros meos prophetas, quos audire noluerunt, sed irrita fecerunt mea consilia.

2. Mater, quæ eos generavit, dicit illis: Ite, filii, quia ego vidua sum et derelicta.

3. Educavi vos cum lætitia, et amisi vos cum luctu et tristitia, quoniam peccastis coram Domino Deo vestro, et quod malum est coram eo, fecistis.

4. Modo autem quid faciam vobis? Ego vidua sum et derelicta; ite, filii, et petite a Domino misericordiam.

5. Ego autem te, pater, testem invoco super matrem filiorum, qui noluerunt testamentum meum servare,

6. ut des eis confusionem, et matrem eorum in direptionem, ne generatio eorum fiat.

7, Dispergantur in gentes nomina eorum, deleantur a terra, quoniam spreverunt sacramentum meum.

8. Væ tibi, Assur, qui abscondis iniquos penes te. Gens mala, memorare, quid fecerim Sodomæ et Gomorrhæ,

9. quorum terra jacet in piceis glebis et aggeribus cinerum; sic dabo eos, qui me non audierunt, dicit Dominus omnipotens.

10. Hæc dicit Dominus ad Esdram: Nuntia populo meo, quoniam dabo eis regnum Jerusalem, quod daturus eram Israel.

11. Et sumam mihi gloriam illorum, et dabo eis tabernacula æterna, quæ præparaveram illis.

12. Lignum vitæ erit illis in odorem unguenti, et non laborabunt, neque fatigabuntur.

13. Ite, et accipietis. Rogate vobis dies paucos, ut immorentur. Jam paratum est vobis regnum; vigilate!

14. Testare cœlum et terram, contrivi enim malum, et creavi bonum, quia vivo ego, dicit Dominus.

15. Mater, amplectere filios tuos, educa illos cum lætitia. Sicut columba confirma pedes eorum, quoniam te elegi, dicit Dominus.

16. Et resuscitabo mortuos de locis suis, et de monumentis educam illos, quoniam cognovi nomen meum in Israel.

17. Noli timere, mater filiorum, quoniam te elegi, dicit Dominus.

18. Mittam tibi adjutorium pueros meos Isaiam et Jeremiam, ad quorum consilium sanctificavi et paravi tibi arbores duodecim gravatas variis fructibus,

19. et totidem fontes fluentes lac et mel, et montes immensos septem habentes rosam et lilium, in quibus gaudio implebo filios tuos.

20. Viduam justifica, pupillo judica, egenti da, orphanum tuere, nudum vesti,

21. confractum et debilem cura, claudum irridere noli, tutare mancum et cæcum ad visionem claritatis meæ admitte.

22. Senem et juvenem intra muros tuos serva.

23. Mortuos ubi inveneris, signans commenda sepulcro, et dabo tibi primam sessionem in resurrectione mea.

24. Pausa et quiesce, populus meus, quia veniet requies tua.

25. Nutrix bona nutri filios tuos, confirma pedes eorum.

26. Servos quos tibi dedi, nemo ex eis interiet, eos ego enim requiram de numero tuo.

27. Noli fatigari. Cum enim venerit dies pressuræ et angustiæ, alii plorabunt, et tristes erunt; tu autem hilaris et copiosa eris.

28. Zelabunt gentes, et nil adversus te poterunt, dicit Dominus.

29. Manus meæ tegent te, ne filii tui gehennam videant.

30. Jucundare, mater, cum filiis tuis, quia ego te eripiam, dicit Dominus.

31. Filios tuos dormientes memorare, quoniam ego eos educam de lateribus terræ, et misericordiam cum illis faciam, quoniam misericors sum, dicit Dominus omnipotens.

32. Amplectere natos tuos, usque dum venio, et præstem illis misericordiam, quoniam exuberant fontes mei, et gratia mea non deficiet.

33. Ego Esdras præceptum accepi a Domino in monte Oreb, ut irem

ad Israel; ad quos cum venirem, reprobaverunt me, et respuerunt mandatum Domini;

34. ideoque vobis dico, gentes, quæ auditis, et intelligitis: Exspectate pastorem vestrum; requiem æternitatis dabit vobis, quoniam in proximo est ille, qui in fine sæculi adveniet.

35. Parati estote ad præmia regni, quia lux perpetua lucebit vobis per æternitatem temporis.

36. Fugite umbram sæculi hujus; accipite jucunditatem gloriæ vestræ. Ego testor palam Salvatorem meum.

37. Commendatum donum accipite et jucundamini, gratias agentes ei, qui vos ad cœlestia regna vocavit.

38. Surgite et state, et videte numerum signatorum in convivio Domini.

39. Qui se de umbra sæculi transtulerunt, splendidas tunicas a Domino acceperunt.

40. Recipe, Sion, numerum tuum, et conclude candidatos tuos, qui legem Domini compleverunt.

41. Filiorum tuorum, quos optabas, plenus est numerus. Roga imperium Domini, ut sanctificetur populus tuus, qui vocatus est ab initio.

42. Ego Esdras vidi in monte Sion turbam magnam, quam numerare non potui, et omnes canticis collaudabant Dominum.

43. Et in medio eorum erat juvenis statura celsus, eminentior omnibus illis, et singulis eorum capitibus imponebat coronas, et magis exaltabatur; ego autem miraculo tenebar.

44. Tunc interrogavi Angelum, et dixi: Qui sunt hi, domine?

45. Qui respondens dixit mihi: Hi sunt qui mortalem tunicam deposuerunt, et immortalem sumserunt, et confessi sunt nomen Dei; modo coronantur, et accipiunt palmas.

46. Et dixi Angelo: Ille juvenis, quis est, qui eis coronas imponit, et palmas in manus tradit?

47. Et respondens, dixit mihi: Ipse est Filius Dei, quem in sæculo confessi sunt; ego autem magnificare eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini steterunt.

48. Tunc dixit mihi Angelus: Vade, annuntia populo meo, qualia, et quanta mirabilia Domini Dei vidisti.

CAPUT III.

1. Anno tricesimo ruinæ civitatis, eram in Babylone; et conturbatus sum super cubiculo meo recumbens, et cogitationes meæ ascendebant super cor meum,

2. quoniam vidi desertionem Sion, et abundantiam eorum qui habitabant in Babylone;

3. et ventilatus est spiritus meus valde, et cœpi loqui ad Altissimum verba timorata,

4. et dixi: O dominator Domine, Tu dixisti ab initio, quando plantasti terram, et hoc solus, et imperasti populo;

5. et dedisti Adam corpus mortuum, sed et ipsum figmentum manuum tuarum erat, et insufflasti in eum spiritum vitæ, et factus est vivens coram te;

6. et induxisti eum in paradiso, quem plantaverat dextera tua, antequam terra adventaret.

7. Et huic mandasti diligere viam tuam, et præterivit eam, et statim instituisti in eo mortem, et in nationibus ejus; et natæ sunt gentes et tribus, et populi et cognationes, quarum non est numerus.

8. Et ambulavit unaquæque gens in voluntate sua, et mira agebant coram te, et spernebant præcepta tua.

9. Iterum autem in tempore induxisti diluvium super inhabitantes sæculum, et perdidisti eos.

10. Et factum est in unoquoque eorum, sicut Adæ mori, sic his diluvium.

11. Dereliquisti autem unum ex his Noe cum domo sua; et ex eo justi omnes.

12. Et factum est, cum cœpissent multiplicari, qui habitabant super terram, et multiplicaverunt filios et populos et gentes multas; et cœperunt iterato impietatem facere plus quam priores.

13. Et factum est, cum iniquitatem facerent coram te, elegisti tibi virum ex his, cui nomen erat Abraham.
14. Et dilexisti eum, et demonstrati ei soli voluntatem tuam;
15. et disposuisti ei testamentum æternum, et dixisti ei, ut non unquam derelinqueres semen ejus. Et dedisti ei Isaac, et Isaac dedisti Jacob et Esau.
16. Et segregasti tibi Jacob, Esau autem separasti. Et factus est Jacob in multitudine magna.
17. Et factum est, cum educeres semen ejus ex Aegypto, adduxisti super montem Sina.
18. Et inclinasti cœlos, et statuisti terram, et commovisti orbem, et tremere fecisti abyssos, et conturbasti sæculum.
19. Et transiit gloria tua portas quatuor: ignis et terræ motus, et spiritus et gelu, ut dares semini Jacob legem, et generationi Israel diligentiam.
20. Et non abstulisti ab eis cor malignum, ut faceret lex tua in eis fructum.
21. Cor enim malignum bajulans primus Adam, transgressus et victus est, sed et omnes, qui de eo nati sunt.
22. Et facta est permanens infirmitas, et lex cum corde populi, cum malignitate radicis; et discessit, quod bonum est, et mansit malignum.
23. Et transierunt tempora, et finiti sunt anni; et suscitasti tibi servum nomine David.
24. Et dixisti ei ædificare civitatem nominis tui, et offerre tibi in eadem thus et oblationes.
25. Et factum est hoc annis multis; et deliquerunt qui habitabant civitatem,
26. in omnibus facientes, sicut fecit Adam et omnes generationes ejus; utebantur enim et ipsi corde maligno.
27. Et tradidisti civitatem tuam in manibus inimicorum tuorum.
28. Numquid meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc dominabitur Sion?
29. Factum est, cum venissem huc et vidissem impietates, quarum non est numerus, et delinquentes multos vidit anima mea, hoc tricesimo anno; et excessit cor meum,
30. quoniam vidi, quomodo sustines eos, peccantes, et pepercisti impie agentibus, et perdidisti populum tuum, et conservasti inimicos tuos, et non significasti.
31. Nihil memini, quomodo debeat derelinqui via hæc. Numquid meliora facit Babylon quam Sion?
32. Aut alia gens cognovit te præter Israel? aut quæ tribus crediderunt testamentis tuis, sicut Jacob?
33. Quarum merces non comparuit, neque labor fructificavit. Pertransiens enim pertransivi in gentibus, et vidi abundantes eas et non memorantes mandatorum tuorum.
34. Nunc ergo pondera in statera nostras iniquitates, et eorum qui habitant in sæculo; et non invenietur nomen tuum, nisi in Israel.
35. Aut quando non peccaverunt in conspectu tuo, qui habitant terram? aut quæ gens sic observavit mandata tua? Hos quidem per nomina invenies servasse mandata tua; gentes autem non invenies.

CAPUT IV.

1. Et respondit ad me Angelus, qui missus est ad me, cui nomen Uriel;
2. et dixit mihi: Excedens excessit cor tuum in sæculo hoc, et comprehendere cogitas viam Altissimi.
3. Et dixi: Ita, domine meus; et respondit mihi, et dixit: Tres vias missus sum ostendere tibi, et tres similitudines proponere coram te.
4. De quibus mihi si renuntiaveris unam ex his, et ego tibi demonstrabo viam, quam desideras videre, et docebo te, unde sit cor malignum.
5. Et dixi: Loquere, domine meus. Et dixit ad me: Vade, pondera mihi ignis pondus, aut mensura mihi flatum venti, aut revoca mihi diem quæ præteriit.
6. Et respondi, et dixi: Quis natorum poterit facere, ut me interroges de his?

7. Et dixit ad me: Si essem interrogans te, dicens: Quantæ habitationes sunt in corde maris, aut quantæ venæ sunt in principio abyssi, aut quantæ venæ sunt super firmamentum, aut qui sunt exitus paradisi?

8. diceres mihi fortassis: In abyssum non descendi, neque in infernum adhuc, neque in cœlum unquam ascendi.

9. Nunc autem non interrogavi te, nisi de igne, et vento, et die, per quem transisti, et a quibus separari non potes; et non respondisti mihi de eis.

10. Et dixit mihi: Tu quæ tua sunt tecum coadolescentia, non potes cognoscere;

11. et quomodo poterit vas tuum capere Altissimi viam, et jam exterius corrupto sæculo intelligere corruptionem evidentem in facie mea?

12. Et dixi illi: Melius erat nos non esse, quam adhuc viventes vivere in impietatibus, et pati, et non intelligere de qua re.

13. Et respondit ad me et dixit: Proficiscens profectus sum ad silvam lignorum campi; et cogitaverunt cogitationem,

14. et dixerunt: Venite et eamus, et faciamus ad mare bellum, ut recedat coram nobis, et faciamus nobis alias silvas.

15. Et similiter fluctus maris et ipsi cogitaverunt cogitationem, et dixerunt: Venite ascendentes, debellemus silvas campi, ut et ibi consummemus nobismetipsis aliam regionem.

16. Et factus est cogitatus silvæ in vanum, venit enim ignis, et consumsit eam;

17. similiter et cogitatus fluctuum maris, stetit enim arena, et prohibuit eos.

18. Si enim esses judex horum, quem inciperes justificare, aut quem condemnare?

19. Et respondi, et dixi: Utique vanam cogitationem cogitaverunt, terra enim data est silvæ, et mari locus portare fluctus suos.

20. Et respondit ad me et dixit: Bene tu judicasti, et quare non judicasti tibimetipsi?

21. Quemadmodum enim terra silvæ data est, et mare fluctibus suis, sic qui super terram inhabitant, quæ sunt super terram, intelligere solummodo possunt; et qui super cœlos, quæ super altitudinem cœlorum.

22. Et respondi, et dixi: Deprecor te, domine, ut mihi detur sensus intelligendi.

23. Non enim volui interrogare de superioribus tuis, sed de his, quæ pertranseunt per nos quotidie: propter quid Israel datus in opprobrium gentibus? quem dilexisti populum, datus est tribubus impiis, et lex patrum nostrorum in interitum deducta est, et dispositiones scriptæ nusquam sunt.

24. Et pertransivimus de sæculo, ut locustæ, et vita nostra stupor et pavor; et nec digni sumus misericordiam consequi.

25. Sed quid faciet nomini suo, quod invocatum est super nos? et de his interrogavi.

26. Et respondit ad me, et dixit: Si fueris plurimum scrutatus, frequenter miraberis, quoniam festinans festinat sæculum pertransire,

27. et non capit portare, quæ in futuris temporibus justis repromissa sunt, quoniam plenum injustitia est sæculum hoc et infirmitatibus.

28. De quibus autem interrogas, dicam: Seminatum est enim malum, et necdum venit destructio ipsius.

29. Si ergo non inversum fuerit, quod seminatum est et discesserit locus, ubi seminatum est malum, non veniet, ubi seminatum est, bonum,

30. quoniam gramen seminis mali seminatum est in corde Adam ab initio; et quantum impietatis generavit usque nunc, et generat usque cum veniat area?

31. Aestima autem apud te: gramen mali seminis quantum fructum impietatis generavit?

32. quando secatæ fuerint spicæ, quarum non est numerus; quam magnam aream incipient facere?

33. Et respondi, et dixi: Quomodo et quando hæc? Quare modici et mali anni nostri?
34. Et respondit ad me, et dixit mihi: Non festines tu super Altissimum. Tu enim festinas inaniter esse super ipsum, nam excessus tuus multus.
35. Nonne de his interrogaverunt animæ justorum in promptuariis suis, dicentes: Usquequo spero sic? et quando veniet fructus areæ mercedis nostræ?
36. Et respondit ad ea Jeremiel Archangelus, et dixit: Quando impletus fuerit numerus seminum in vobis, quoniam in statera ponderavit sæculum,
37. et mensura mensuravit tempora, et numero numeravit tempora; et non commovit, nec excitavit, usque dum impleatur prædicta mensura.
38. Et respondi, et dixi: O dominator Domine, sed et nos omnes pleni sumus impietate.
39. Et ne forte propter nos non impleantur justorum areæ, propter peccata inhabitantium super terram.
40. Et respondit ad me, et dixit: Vade, et interroga prægnantem, si quando impleverit novem menses suos, adhuc poterit matrix ejus retinere partum in semetipsa?
41. Et dixi: Non potest, domine. Et dixit ad me: In inferno promptuaria animarum matrici assimilata sunt.
42. Quemadmodum enim illa festinat, quæ parit, effugere necessitatem partus; sic et hæc festinat reddere ea, quæ commendata sunt.
43. Ab initio tibi demonstrabitur de his, quæ concupiscis videre.
44. Et respondi, et dixi: Si inveni gratiam ante oculos tuos, et si possibile est, et si idoneus sum,
45. demonstra mihi, si plus quam præteritum sit, habet venire, aut plura pertransierunt supra quam futurum est.
46. Quid pertransivit, scio; quid autem futurum sit, ignoro.
47. Et dixit ad me: Sta super dexteram partem, et demonstrabo tibi interpretationem similitudinis.
48. Et steti, et vidi: et ecce, fornax ardens transiit coram me; et factum est, cum transiret flamma, vidi; et ecce, superavit fumus.
49. Post hæc transiit coram me nubes plena aquæ, et immisit pluviam impetu multam; et cum transiisset impetus pluviæ, superaverunt in ea guttæ.
50. Et dixit ad me: Cogita tibi, sicut crescit pluvia amplius quam guttæ, et ignis quam fumus; sic superabundavit, quæ transivit mensura. Superaverunt autem guttæ et fumus;
51. et oravi et dixi: Putas, vivo usque in diebus illis? vel quid erit in diebus illis?
52. Respondit ad me, et dixit: De signis, de quibus me interrogas, ex parte possum tibi dicere; de vita autem tua non sum missus dicere tibi, sed nescio.

CAPUT V.

1. De signis autem: ecce, dies venient, in quibus apprehendentur, qui inhabitant terram in censu multo; et abscondetur veritatis via, et sterilis erit a fide regio.
2. Et multiplicabitur injustitia super hanc, quam ipse tu vides, et super quam audisti olim;
3. et erit imposito vestigio quam nunc vides regnare regionem, et videbunt eam desertam.
4. Si autem tibi dederit Altissimus vivere, videbis post tertiam tubam: et relucescet subito sol noctu, et luna ter in die;
5. et de ligno sanguis stillabit, et lapis dabit vocem suam, et populi commovebuntur;
6. et regnabit, quem non sperant, qui inhabitant super terram; et volatilia commigrationem facient;
7. et mare Sodomiticum pisces rejiciet, et dabit vocem noctu, quam non noverant multi, omnes autem audient vocem ejus;
8. et chaos fiet per loca multa, et ignis frequenter remittetur, et bestiæ agrestes transmigrabunt, et mulieres menstruatæ parient monstra;

9. et in dulcibus aquis salsæ invenientur, et amici omnes semetipsos expugnabunt; et abscondetur tunc sensus, et intellectus separabitur in promptuarium suum,

10. et quæretur a multis, et non invenietur; et multiplicabitur injustitia, et incontinentia super terram.

11. Et interrogabit regio proximam suam, et dicet: Numquid per te pertransiit justitia justum faciens? Et hoc negabit.

12. Et erit in illo tempore; et sperabunt homines, et non impetrabunt; laborabunt, et non dirigentur viæ eorum.

13. Hæc signa dicere tibi, permissum est mihi: et si oraveris iterum et ploraveris, sicut et nunc, et jejunaveris septem diebus, audies iterato horum majora.

14. Et evigilavi, et corpus meum horruit valde, et anima mea laboravit, ut deficeret;

15. et tenuit me qui venit Angelus, qui loquebatur in me, et confortavit me, et statuit me super pedes.

16. Et factum est in nocte secunda, et venit ad me Salathiel dux populi, et dixit mihi: Ubi eras? et quare vultus tuus tristis?

17. An nescis, quoniam tibi creditus est Israel in regione transmigrationis eorum?

18. Exsurge ergo, et gusta panem, et non derelinquas nos, sicut pastor gregem suum in manibus luporum malignorum.

19. Et dixi ei: Vade a me, et non appropies ad me; et audivit, ut dixi, et recessit a me.

20. Et ego jejunavi diebus septem ululans et plorans, sicut mihi mandavit Uriel Angelus.

21. Et factum est post dies septem, et iterum cogitationes cordis mei molestæ erant mihi valde;

22. et resumsit anima mea spiritum intellectus; et iterum cœpi loqui coram Altissimo sermones,

23. et dixi: Dominator Domine, ex omni silva terræ, et omnibus arboribus ejus elegisti vineam unicam;

24. et ex omni terra orbis elegisti tibi foveam unam; et ex omnibus floribus orbis elegisti tibi lilium unum.

25. Et ex omnibus abyssis maris replesti tibi rivum unum; et ex omnibus ædificatis civitatibus sanctificasti tibimetipsi Sion;

26. et ex omnibus creatis volatilibus nominasti tibi columbam unam; et ex omnibus plasmatis pecoribus providisti tibi ovem unam;

27. et ex omnibus multiplicatis populis acquisivisti tibi populum unum; et ab omnibus probatam legem donasti huic, quem desiderasti, populo.

28. Et nunc, Domine, utquid tradidisti unum pluribus? Et præparasti super unam radicem alias, et disperdidisti unicum tuum in multis;

29. et conculcaverunt eum, qui contradicebant sponsionibus tuis, quique tuis testamentis non credebant.

30. Et si odiens odisti populum tuum, tuis manibus debet castigari.

31. Et factum est, cum locutus essem sermones: et missus est Angelus ad me, qui ante venerat ad me præterita nocte,

32. et dixit mihi: Audi me, et instruam te; et intende mihi, et adjiciam coram te.

33. Et dixi: Loquere, domine meus. Et dixit ad me: Valde tu in excessu mentis factus es pro Israel; an plus dilexisti eum, quam qui eum fecit?

34. Et dixi ad eum: Non, domine; sed dolens locutus sum. Torquent enim me renes mei per omnem horam, quærentem apprehendere semitam Altissimi, et investigare partem judicii ejus.

35. Et dixit ad me: Non potes. Et dixi: Quare, domine? ad quid nascebar, aut quare non fiebat matrix matris meæ mihi sepulcrum, ut non viderem laborem Jacob, et defatigationem generis Israel?

36. Et dixit ad me: Numera mihi, quæ necdum venerant, et collige mihi dispersas guttas, et revirida mihi aridos flores;

37. et aperi mihi clausa promptuaria, et produc mihi inclusos in ei flatus, demonstra mihi vocis

imaginem; et tunc ostendam tibi laborem, quem rogas videre.
38. Et dixi: Dominator Domine, quis enim est, qui potest hæc scire, nisi qui cum hominibus habitationem non habet?
39. Ego autem insipiens; et quomodo potero dicere de his, quibus me interrogasti?
40. Et dixit ad me: Quomodo non potes facere unum de his, quæ dicta sunt; sic non poteris invenire judicium meum, aut in fine caritatem, quam populo promisi.
41. Et dixi: Sed ecce, Domine, tu prope es his, qui in finem sunt; et quid facient, qui ante me fuerunt, aut nos, aut hi qui post nos?
42. Et dixit ad me: Coronæ assimilabo judicium meum. Sicut non novissimorum tarditas; sic nec priorum velocitas.
43. Et respondi, et dixi: Nec poteras facere eos, qui facti sunt, et qui sunt, et qui futuri sunt, in unum, ut celerius judicium tuum ostendas?
44. Et respondit ad me, et dixit: Non potest festinare creatura super creatorem, nec sustinere sæculum eos, qui in eo creandi sunt in unum.
45. Et dixi: Quomodo dixisti servo tuo, quoniam vivificans vivificasti a te creatam creaturam in unum, et sustinebat creatura; poterit et nunc portare præsentes in unum?
46. Et dixit ad me: Interroga matricem mulieris, et dices ad eam: Et si paris, quare per tempus? Roga ergo eam, ut det decem in unum.
47. Et dixi: Non utique poterit; sed secundum tempus.
48. Et dixit ad me: Et ego dedi matricem terræ his, qui seminati sunt super eam per tempus.
49. Quemadmodum enim infans non parit ea, quæ senum sunt; sic ego disposui a me creatum sæculum.
50. Et interrogavi, et dixi: Cum jam dederis mihi viam, loquar coram te; nam mater nostra, de qua dixisti mihi, adhuc juvenis est: jam senectuti appropinquat.
51. Et respondit ad me, et dixit: Interroga eam, quæ parit, et dicet tibi:
52. dices enim ei: Quare quos peperisti, nunc non sunt similes his, qui ante te, sed minores statura?
53. Et dicet tibi et ipsa: Alii sunt, qui in juventute virtutis nati sunt, et alii, qui sub tempore senectutis deficiente matrice sunt nati.
54. Considera ergo et tu, quoniam minori statura estis præ his qui ante vos;
55. et qui post vos, minori quam vos, quasi jam senescentes creaturæ, et fortitudinem juventutis prætereuntes. Et dixi: Rogo, Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos, demonstra servo tuo, per quem visites creaturam tuam.

CAPUT VI.

1. Et dixit ad me: Initio terreni orbis et antequam starent exitus sæculi, et antequam spirarent conventiones ventorum;
2. et antequam sonarent voces tonitruum, et antequam splenderent nitores corruscationum, et antequam confirmarentur fundamenta paradisi;
3. et antequam viderentur decori flores, et antequam confirmarentur motæ virtutes, et antequam colligerentur innumerabiles militiæ Angelorum,
4. et antequam extollerentur altitudines aeris, et antequam nominarentur mensuræ firmamentorum, et antequam æstuarent camini in Sion;
5. et antequam investigarentur præsentes anni, et antequam abalienarentur eorum, qui nunc peccant, adinventiones, et consignati essent, qui fidem thesaurizaverunt:
6. tunc cogitavi, et facta sunt per me solum, et non per alium; et finis per me, et non per alium.
7. Et respondi, et dixi: Quæ erit separatio temporum? aut quando prioris finis, et sequentis initium?
8. Et dixit ad me: Ab Abraham usque ad Isaac, quando nati sunt ab eo Jacob et Esau, manus Jacob tenebat ab initio calcaneum Esau;
9. finis enim hujus sæculi, Esau, et principium sequentis, Jacob.
10. Hominis manus inter calca-

neum et manum. Aliud noli quærere, Esdra.
11. Et respondi, et dixi: O dominator Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos,
12. oro, ut demonstres servo tuo finem signorum tuorum, quorum partem mihi demonstrasti nocte præcedenti.
13. Et respondit, et dixit ad me: Surge super pedes tuos, et audi vocem plenissimam sonitus.
14. Et erit, sicut commotio, nec commovebitur locus, in quo stes super eum.
15. Ideo, cum loquitur, tu non expaveas, quoniam de fine verbum et fundamentum terræ intelligitur,
16. quoniam de ipsis sermo tremiscit et commovetur: scit enim, quoniam finem eorum oportet commutari.
17. Et factum est, cum audissem, surrexi super pedes meos, et audivi; et ecce, vox loquens, et sonus ejus sicut sonus aquarum multarum;
18. et dixit: Ecce, dies veniunt, et erit quando appropinquare incipiam, ut visitem habitantes in terra;
19. et quando inquirere incipiam ab eis, qui injuste nocuerunt injustitia sua, et quando suppleta fuerit humilitas Sion;
20. et cum supersignabitur sæculum, quod incipiet pertransire, hæc signa faciam: Libri aperientur ante faciem firmamenti, et omnes videbunt simul;
21. et anniculi infantes loquentur vocibus suis, et prægnantes immaturos parient infantes trium et quatuor mensium, et vivent, et suscitabuntur.
22. Et subito apparebunt seminata loca non seminata, et plena promptuaria subito invenientur vacua;
23. et tuba canet cum sono, quam cum omnes audierint, subito expavescent.
24. Et erit in illo tempore: debellabunt amici amicos ut inimici, et expavescet terra cum his, et venæ fontium stabunt, et non decurrent in horis tribus;
25. et erit: omnis, qui derelictus fuerit, ex omnibus istis quibus prædixi tibi, ipse salvabitur, et videbit salutare meum, et finem sæculi vestri.
26. Et videbunt qui recepti sunt homines, qui mortem non gustaverunt a nativitate sua; et mutabitur cor inhabitantium, et convertetur in sensum alium.
27. Delebitur enim malum, et extinguetur dolus.
28. Florebit autem fides, et vincetur corruptela; et ostendetur veritas, quæ sine fructu fuit diebus tantis.
29. Et factum est, cum loqueretur mihi; et ecce, paulatim intuebar super eum ante quem stabam;
30. et dixit ad me hæc: Veni tibi ostendere tempus venturæ noctis.
31. Si ergo iterum rogaveris, et iterum jejunaveris septem diebus, iterum tibi renuntiabo horum majora per diem quam audivi.
32. Audita est enim vox tua apud Altissimum. Vidit enim Fortis directionem tuam, et providit pudicitiam, quam a juventute tua habuisti.
33. Et propter hoc misit me demonstrare tibi hæc omnia, et dicere tibi: Confide, et noli timere;
34. et noli festinare cum prioribus temporibus cogitare vana, et non properes a novissimis temporibus.
35. Et factum est post hæc; et flevi iterum, et similiter jejunavi septem diebus, ut suppleam tres hebdomadas, quæ dictæ sunt mihi.
36. Et factum est in octava nocte; et cor meum turbabatur iterato in me, et cœpi loqui coram Altissimo.
37. Inflammabatur enim spiritus meus valde, et anima mea anxiabatur.
38. Et dixi: O Domine, loquens locutus es ab initio creaturæ, in primo die, dicens: Fiat cœlum et terra; et tuum verbum opus perfectum.
39. Et erat tunc spiritus, et tenebræ circumferebantur, et silentium, sonus vocis hominis nondum erat abs te.
40. Tunc dixisti de thesauris tuis

proferri lumen luminosum, quo appareret opus tuum.

41. Et die secundo creasti spiritum firmamenti, et imperasti ei, ut divideret et divisionem faceret inter aquas, ut pars quædam sursum recederet, pars vero deorsum maneret.

42. Et tertia die imperasti aquis congregari in septima parte terræ; sex vero partes siccasti et conservasti, ut ex his sint coram te ministrantia seminata a Deo, et culta.

43. Verbum enim tuum processit, et opus statim fiebat.

44. Processit enim subito fructus multitudinis immensus, et concupiscentiæ gustus multiformes, et flores colore immutabili, et odores odoramenti investigabilis; et die tertia hæc facta sunt.

45. Quarta autem die imperasti fieri solis splendorem, lunæ lumen, stellarum dispositionem;

46. et imperasti eis, ut deservirent futuro plasmato homini.

47. Quinto autem die dixisti septimæ parti, ubi erat aqua congregata, ut procrearet animalia, et volatilia, et pisces; et ita fiebat.

48. Aqua muta, et sine anima, quæ Dei nutu jubebantur, animalia faciebat, ut ex hoc mirabilia tua nationes enarrent.

49. Et tunc conservasti duas animas; nomen uni vocasti Henoch, et nomen secundæ vocasti Leviathan;

50. et separasti ea ab alterutro. Non enim poterat septima pars, ubi erat aqua congregata, capere ea.

51. Et dedisti Henoch unam partem, quæ siccata est tertio die, ut habitet in ea, ubi sunt montes mille.

52. Leviathan autem dedisti septimam partem humidam, et servasti eam, ut fiat in devorationem quibus vis, et quando vis.

53. Sexto autem die imperasti terræ, ut crearet coram te jumenta, et bestias et reptilia.

54. Et super his Adam, quem constituisti ducem super omnibus factis quæ fecisti, et ex eo educimur nos omnes, quemque elegisti populum.

55. Hæc autem omnia dixi coram te, Domine, quia propter nos creasti sæculum.

56. Residuas autem gentes ab Adam natas dixisti eas nil esse, et quoniam salivæ assimilatæ sunt, et quasi stillicidium de vase similasti abundantiam eorum.

57. Et nunc, Domine, ecce istæ gentes quæ in nihilum deputatæ sunt, cœperunt dominari nostri, et devorare;

58. nos autem, populus tuus, quem vocasti primogenitum, unigenitum, æmulatorem tuum, traditi sumus in manibus eorum;

59. et si propter nos creatum est sæculum, quare non hereditatem possidemus cum sæculo? Usquequo hæc?

CAPUT VII.

1. Et factum est, cum finissem loqui verba hæc, missus est ad me Angelus, qui missus fuerat ad me primis noctibus;

2. et dixit ad me: Surge, Esdra, et audi sermones quos veni loqui ad te.

3. Et dixi: Loquere, Deus meus. Et dixit ad me: Mare positum est in spatioso loco, ut esset altum et immensum;

4. erit autem ei introitus in angusto loco positus, ut esset similis fluminibus.

5. Quis enim volens voluerit ingredi mare, et videre eum, vel dominari ejus; si non transierit angustum, in latitudinem quomodo venire poterit?

6. Item aliud: Civitas est ædificata, et posita in loco campestri, est autem plena omnium bonorum.

7. Introitus ejus angustus et in præcipiti positus, ut esset a dexteris quidem ignis, a sinistris aqua alta;

8. semita autem est una sola inter eos posita, hoc est, inter ignem et aquam, ut non capiat semita, nisi solummodo vestigium hominis.

9. Si autem dabitur civitas homini in hereditatem, si nunquam antepositum periculum pertransierit, quomodo accipiet hereditatem suam?

10. Et dixi: Sic, Domine. Et dixit ad me: Sic est; et Israel pars.
11. Propter eos enim feci sæculum, et quando transgressus est Adam constitutiones meas, judicatum est, quod factum est.
12. Et facti sunt introitus hujus sæculi angusti, et dolentes et laboriosi; pauci autem et mali, et periculorum pleni, et labore magnopere fulti;
13. nam majoris sæculi introitus spatiosi et securi, et facientes immortalitatis fructum.
14. Si ergo ingredientes non fuerunt ingressi, qui vivunt, angusta et vana hæc; non poterunt recipere, quæ sunt reposita.
15. Nunc ergo quare tu conturbaris, cum sis corruptibilis? et quid moveris tu, cum sis mortalis?
16. Et quare non accepisti in corde tuo quod est futurum, sed quod in præsenti?
17. Respondi et dixi: Dominator Domine, ecce disposuisti lege tua, quoniam justi hereditabunt hæc, impii autem peribunt.
18. Justi autem ferent angusta, sperantes spatiosa; qui enim impie gesserunt, et angusta passi sunt, et spatiosa non videbunt.
19. Et dixit ad me: Non est judex super Deum, neque intelligens super Altissimum.
20. Pereunt enim multi præsentes, quia negligitur, quæ anteposita est, Dei lex.
21. Mandans enim mandavit Deus venientibus, quando venerunt, quid facientes viverent, et quid observantes non punirentur.
22. Hi autem non sunt persuasi, et contradixerunt ei, et constituerunt sibi cogitamen vanitatis,
23. et proposuerunt sibi circumventiones delictorum, et superdixerunt Altissimo non esse, et vias ejus non cognoverunt,
24. et legem ejus spreverunt, et sponsiones ejus abnegaverunt, et in legitimis ejus fidem non habuerunt, et opera ejus non perfecerunt;
25. propter hoc, Esdra, vacua vacuis, et plena plenis.
26. Ecce, tempus veniet, et erit, quando venient signa, quæ prædixi tibi; et apparebit sponsa, et apparescens ostendetur, quæ nunc subducitur terra,
27. et omnis, qui liberatus est de prædictis malis, ipse videbit mirabilia mea.
28. Revelabitur enim filius meus Jesus cum his, qui cum eo sunt, et jucundabuntur, qui relicti sunt in annis quadringentis.
29. Et erit post annos hos; et morietur filius meus Christus, et omnes qui spiramentum habent homines;
30. et convertetur sæculum in antiquum silentium diebus septem, sicut in prioribus judiciis, ita ut nemo derelinquatur.
31. Et erit post dies septem, et excitabitur quod nondum vigilat sæculum, et morietur corruptum;
32. et terra reddet, quæ in ea dormiunt, et pulvis, qui in eo silentio habitant, et promptuaria reddent, quæ eis commendatæ sunt animæ.
33. Et revelabitur Altissimus super sedem judicii, et pertransibunt miseriæ, et longanimitas congregabitur.
34. Judicium autem solum remanebit, veritas stabit, et fides convalescet,
35. et opus subsequetur, et merces ostendetur, et justitiæ vigilabunt, et injustitiæ non dominabuntur.
36. Et dixi: Primus Abraham propter Sodomitas oravit, et Moyses pro patribus, qui in deserto peccaverunt,
37. et qui post eum pro Israel in diebus Achaz, et Samuelis;
38. David pro confractione; et Salomon pro eis, qui venerunt in sanctificationem;
39. et Elias pro his, qui pluviam acceperunt et pro mortuo ut viveret;
40. et Ezechias pro populo in diebus Sennacherib; et multi pro multis.
41. Si ergo modo, quando corrupti-

bile increvit, et injustitia multiplicata est, et oraverunt justi pro impiis: quare et nunc sic non erit?

42. Et respondit ad me, et dixit: Præsens sæculum non est finis, gloria in eo frequens manet: propter hoc oraverunt pro invalidis.

43. Dies enim judicii erit finis temporis hujus, et initium temporis futuræ immortalitatis, in quo transivit corruptela;

44. soluta est intemperantia, abscissa est incredulitas; crevit autem justitia, orta est veritas;

45. tunc enim nemo poterit salvare eum, qui periit, neque demergere, qui vicit. Et respondi,

46. et dixi: Hic est sermo meus primus et novissimus, quoniam melius erat non dare terram Adam, vel cum jam dedisset, coercere eum, ut non peccaret.

47. Quid enim prodest hominibus in præsenti vivere in tristitia, et mortuos sperare punitionem?

48. O tu, quid fecisti, Adam! Si enim tu peccasti, non est factus solius tuus casus, sed et noster qui ex te advenimus.

49. Quid enim prodest nobis, si promissum est nobis immortale tempus; nos autem mortalia opera egimus;

50. et quoniam prædicta est nobis perennis spes, nos vero pessimi vani facti sumus?

51. et quoniam reposita sunt nobis habitacula sanitatis et securitatis; nos vero male conversati sumus?

52. et quoniam reposita est gloria Altissimi protegere eos, qui tarde conversati sunt; nos autem pessimis viis ambulavimus?

53. et quoniam ostendetur paradisus, cujus fructus incorruptus perseverat, in quo est securitas et medela;

54. nos vero non ingrediemur. In ingratis enim locis conversati sumus.

55. Et quoniam super stellas fulgebunt facies eorum, qui abstinentiam habuerunt; nostræ autem facies super tenebras nigræ.

56. Non enim cogitavimus viventes, quando iniquitatem faciebamus, quod incipiemus post mortem pati.

57. Et respondit, et dixit: Hoc est cogitamentum certaminis, quod certabit, qui super terram natus est homo,

58. ut si victus fuerit, patiatur, quod dixisti; si autem vicerit, recipiet, quod dico;

59. quoniam hæc est vita, quam Moyses dixit, cum viveret, ad populum, dicens: Elige tibi vitam, ut vivas.

60. Non crediderunt autem ei, sed nec post eum prophetis; sed nec mihi, qui locutus sum ad eos,

61. quoniam non esset tristitia in perditionem eorum, sicut futurum est gaudium super eos, quibus persuasa est salus.

62. Et respondi, et dixi: Scio, Domine, quoniam vocatus est Altissimus misericors in eo, quod misereatur his, qui nondum in sæculo advenerunt;

63. et quod miseretur illis, qui conversionem faciunt in lege ejus;

64. et longanimis est, quoniam longanimitatem præstat his, qui peccaverunt quasi suis operibus;

65. et munificus est, quoniam quidem donare vult pro exigentiis;

66. et multæ misericordiæ, quoniam multiplicat magis misericordias his, qui præsentes sunt, et qui præterierunt, et qui futuri sunt.

67. Si enim non multiplicaverit misericordias suas, non vivificabitur sæculum cum his, qui inhereditabunt in eo.

68. Et donat, quoniam, si non donaverit de bonitate sua, ut alleventur hi, qui iniquitatem fecerunt, de suis iniquitatibus non poterit decies millesima pars vivificari hominum.

69. Et judex si non ignoverit his, qui curati sunt verbo ejus, et deleverit multitudinem contentionum, non fortassis derelinquerentur in innumerabili multitudine, nisi pauci valde.

CAPUT VIII.

1. Et respondit ad me, et dixit: Hoc sæculum fecit Altissimus prop-

ter multos, futurum autem propter paucos.
2. Dicam autem coram te similitudinem, Esdra. Quomodo autem interrogabis terram, et dicet tibi; quoniam dabit terram multam magis, unde fiat fictile, parvum autem pulverem, unde aurum fit: sic et actus præsentis sæculi.
3. Multi quidem creati sunt, pauci autem salvabuntur.
4. Et respondi, et dixi: Absorbe ergo anima sensum, et devora quod sapit;
5. convenisti enim obaudire, et prophetare volens. Nec enim tibi datum est spatium, nisi solummodo vivere.
6. O Domine, si non permittes servo tuo, ut oremus coram te, et des nobis semen cordi, et sensui culturam, unde fructus fiat; unde vívere possit omnis corruptus, qui portabit locum hominis?
7. Solus enim es, et una plasmatio nos sumus manuum tuarum: sicut locutus es;
8. et quomodo nunc in matrice plasmatum est corpus, et præstas membra, conservatur in igne, et aqua tua creatio; et novem mensibus patitur tua plasmatio tuam creaturam, quæ in ea creata est;
9. ipsum autem quod servat, et quod servatur, utraque servabuntur, servataque quandoque iterum reddit matrix, quæ in ea creverunt.
10. Imperasti enim ex ipsis membris, hoc est mamillis, præbere lac fructui mamillarum,
11. ut nutriatur id, quod plasmatum est, usque in tempus aliquod, et postea disponas eum tuæ misericordiæ.
12. Enutristi eum tua justitia, et erudisti eum in lege tua, et corripuisti eum tuo intellectu;
13. et mortificabis eum, ut tuam creaturam: et vivificabis eum ut opus tuum.
14. Si ergo perdideris eum, qui tantis laboribus plasmatus est, tuo jussu facile est ordinari, ut et id quod fiebat servaretur.
15. Et nunc, Domine, dicam: de omni homine, tu magis scis: de populo autem tuo, ob quem doleo;
16. et de hereditate tua, propter quam lugeo; et propter Israel, propter quem tristis sum; et de Jacob, propter quem doleo;
17. ideo incipiam ōrare coram te pro me, et pro eis, quoniam video lapsus nostros qui inhabitamus terram.
18. Sed audivi celeritatem judicis, qui futurus est.
19. Ideo audi vocem meam et intellige sermonem meum; et loquar coram te.
20. Initium verborum Esdræ, priusquam assumeretur; et dixi: Domine, qui inhabitas sæculum, cujus oculi elevati in superna et aëre,
21. et cujus thronus inæstimabilis, et gloria incomprehensibilis; cui adstat exercitus Angelorum cum tremore,
22. quorum servatio in vento et igni convertitur; cujus verbum verum, et dicta perseverantia;
23. cujus jussio fortis, et dispositio terribilis; cujus aspectus arefacit abyssos, et indignatio tabescere facit montes, et veritas testificatur;
24. exaudi orationem servi tui, et auribus percipe precationem figmenti tui.
25. Dum enim vivo, loquar, et dum sapio, respondebo;
26. nec respicias populi tui delicta, sed qui tibi in veritate serviunt.
27. Nec intendas impia gentium studia, sed qui tua testimonia cum doloribus custodierunt.
28. Nec cogites, qui in conspectu tuo false conversati sunt; sed memorare, qui ex voluntate tua timorem cognoverunt.
29. Neque volueris perdere, qui pecudum mores habuerunt; sed respicias eos, qui legem tuam splendide docuerunt.
30. Nec indigneris eis, qui bestiis pejores judicati sunt; sed diligas eos, qui semper in tua justitia confidunt et gloria,
31. quoniam nos et patres nostri talibus morbis languemus. Tu au-

tem propter nos peccatores misericors vocaberis.
32. Si enim desideraveris, ut nostri miserearis, tunc misericors vocaberis, nobis autem non habentibus opera justitiæ.
33. Justi enim, quibus sunt opera multa reposita, ex propriis operibus recipient mercedem.
34. Quid est enim homo, ut ei indigneris; aut genus corruptibile, ut ita amarus sis de ipso?
35. In veritate enim nemo de genitis est, qui non impie gessit, et de confidentibus, qui non deliquit.
36. In hoc enim annuntiabitur justitia tua, et bonitas tua, Domine, cum misertus fueris eis, qui non habent substantiam bonorum operum.
37. Et respondit ad me, et dixit: Recte locutus es aliqua; et juxta sermones tuos, sic et fiet;
38. quoniam non vere cogitabo super plasma eorum, qui peccaverunt ante mortem, ante judicium, ante perditionem;
39. sed jucundabor super justorum figmentum, et memorabor peregrinationis quoque, et salvationis et mercedis receptionis.
40. Quomodo ergo locutus sum, sic et est.
41. Sicut enim agricola serit super terram semina multa, et plantationes multitudinis plantat, sed non in tempore omnia, quæ seminata sunt, salvantur, sed nec omnia, quæ plantata sunt, radicabunt; sic et qui in sæculo seminati sunt, non omnes salvabuntur.
42. Et respondi, et dixi: Si inveni gratiam, loquar.
43. Quomodo semen agricolæ si non ascenderit, aut non acceperit pluviam tuam in tempore, aut si corruptum fuerit multitudine pluviæ,
44. sic perit; et similiter homo, qui manibus tuis plasmatus est, et tu ei imago nominatus, quoniam similatus es ei, propter quem omnia plasmasti, et similasti semini agricolæ.
45. Non irascaris super nos, sed parce populo tuo, et miserere hereditati tuæ. Tu autem creaturæ tuæ misereris.
46. Et respondit ad me, et dixit: Quæ sunt præsentia præsentibus, et quæ futura futuris?
47. Multum enim tibi restat, ut possis diligere meam creaturam super me; tibi autem frequenter et ipsi proximavi, injustis autem nunquam.
48. Sed et in hoc mirabilis es coram Altissimo,
49. quoniam humiliasti te, sicut decet te, et non judicasti te, ut inter justos plurimum glorificeris.
50. Propter quod miseriæ multæ, et miserabiles efficientur eis, qui habitant sæculum in novissimis, quia in multa superbia ambulaverunt.
51. Tu autem pro te intellige, et de similibus tuis inquire gloriam.
52. Vobis enim apertus est paradisus, plantata est arbor vitæ, præparatum est futurum tempus, præparata est abundantia, ædificata est civitas, probata est requies, perfecta est bonitas et perfecta sapientia.
53. Radix mali signata est a vobis; infirmitas et tinea a vobis absconsa est, et in infernum fugit corruptio in oblivione.
54. Transierunt dolores, et ostensus est in fine thesaurus immortalitatis.
55. Noli ergo adjicere inquirendo de multitudine eorum, qui pereunt.
56. Nam et ipsi accipientes libertatem, spreverunt Altissimum, et legem ejus contemserunt, et vias ejus dereliquerunt.
57. Adhuc autem justos ejus conculcaverunt,
58. et dixerunt in corde suo, non esse Deum, et quidem scientes, quoniam moriuntur.
59. Sicut enim vos suscipient, quæ prædicta sunt; sic eos sitis et cruciatus, quæ præparata sunt; non enim voluit hominem disperdi.
60. Sed et ipsi qui creati sunt, coinquinaverunt nomen ejus, qui fecit eos, et ingrati fuerunt ei, qui præparavit eis vitam.

61. Quapropter judicium meum modo appropinquat.
62. Quæ non omnibus demonstravi, nisi tibi, et tibi similibus paucis. Et respondi, et dixi:
63. Ecce nunc, Domine, demonstrasti mihi multitudinem signorum, quæ incipies facere in novissimis; sed non demonstrasti mihi, quo tempore.

CAPUT IX.

1. Et respondit ad me, et dixit: Metiens metire tempus in semetipso; et erit, cum videris, quando transierit pars quædam signorum, quæ prædicta sunt,
2. tunc intelliges, quoniam ipsum est tempus, in quo incipiet Altissimus visitare sæculum, quod ab eo factum est.
3. Et quando videbitur in sæculo motio locorum, et populorum turbatio,
4. tunc intelliges, quoniam de his erat Altissimus locutus a diebus, qui fuerunt ante te ab initio.
5. Sicut enim omne, quod factum est, in sæculo initium habet, pariter et consummationem, et consummatio est manifesta:
6. sic et Altissimi tempora initia habent manifesta in prodigiis et virtutibus, et consummationes in actu et in signis.
7. Et erit; omnis, qui salvus factus fuerit, et qui poterit effugere per opera sua et per fidem in qua credidistis,
8. relinquetur de prædictis periculis, et videbit salutare meum in terra mea, et in finibus meis, quoniam sanctificavi me a sæculo.
9. Et tunc miserebuntur, qui nunc abusi sunt vias meas; et in tormentis commorabuntur hi, qui eas projecerunt in contemtu.
10. Qui enim non cognoverunt me, viventes beneficia consecuti;
11. et qui fastidierunt legem meam, cum adhuc erant habentes libertatem,
12. et cum adhuc esset eis apertus pœnitentiæ locus, non intellexerunt, sed spreverunt; hos oportet post mortem in cruciamento cognoscere.
13. Tu ergo noli adhuc curiosus esse, quomodo impii cruciabuntur; sed inquire, quomodo justi salvabuntur, et quorum sæculum, et propter quos sæculum, et quando.
14. Et respondi, et dixi:
15. Olim locutus sum, et nunc dico, et postea dicam: Quoniam plures sunt, qui pereunt, quam qui salvabuntur;
16. sicut multiplicatur fluctus super guttam. Et respondit ad me, et dixit:
17. Qualis ager, talia et semina; et quales flores, tales et tincturæ; et qualis operator, talis et creatio; et qualis agricola, talis cultura, quoniam tempus erat sæculi,
18. et nunc, cum essem parans eis, his qui nunc sunt; antequam fieret sæculum, in quo habitarent, et nemo mihi contradixit,
19. tunc enim quisque, et nunc creator in mundo hoc parato; et messe indeficienti, et lege investigabili corrupti sunt mores eorum.
20. Et consideravi sæculum, et ecce, erat periculum propter cogitationes, quæ in eo advenerunt.
21. Et vidi, et peperci ei valde, et servavi mihi acinum de botro, et plantationem de tribu multa.
22. Pereat ergo multitudo, quæ sine causa nata est, et servetur acinus meus, et plantatio mea, quia cum multo labore perfeci.
23. Tu autem, si adhuc intromittas septem dies alios; sed non jejunabis in eis;
24. ibis in campum florum, ubi domus non est ædificata, et manducabis solummodo de floribus campi, et carnem non gustabis, et vinum non bibes, sed solummodo flores:
25. deprecare Altissimum sine intermissione; et veniam, et loquar tecum.
26. Et profectus sum, sicut dixit mihi in campum, qui vocatur Ardath, et sedi ibi in floribus. Et de herbis agri manducavi, et facta est esca earum mihi in saturitatem.
27. Et factum est post dies septem, et ego discumbebam supra fœnum,

et cor meum iterum turbabatur sicut ante.

28. Et apertum est os meum, et inchoavi dicere coram Altissimo, et dixi:

29. O Domine, te nobis ostendens, ostensus es patribus nostris in deserto, quod non calcatur, et infructuoso, quando erant exeuntes de Aegypto; et dicens dixisti:

30. Tu Israel, audi me, et semen Jacob, intende sermonibus meis.

31. Ecce enim ego semino in vobis legem meam, et faciet in vobis fructum, et glorificabimini in eo per sæculum.

32. Nam patres nostri accipientes legem, non servaverunt, et legitima mea non custodierunt, et factus est fructus legis non parens, nec enim poterat, quoniam tuus erat.

33. Nam qui acceperunt, perierunt, non custodientes, quod in eis seminatum fuerat.

34. Et ecce, consuetudo est, ut cum acceperit terra semen, vel navem mare, vel vas aliquod escam vel potum, cum fuerit exterminatum id, in quo seminatum est, vel in quod missum est,

35. simul id quod seminatum, vel missum est, vel quæ suscepta sunt, exterminantur, et suscepta jam non manent apud nos; sed nobis sic non factum est.

36. Nos quidem qui legem accepimus peccantes perivimus, et cor nostrum quod suscepit eam;

37. nam lex non periit, sed permansit in suo labore.

38. Et cum loquerer hæc in corde meo, respexi oculis meis, et vidi mulierem in dextera parte; et ecce, hæc lugebat, et plorabat cum voce magna, et animo dolebat valde; et vestimenta ejus discissa, et cinis super caput ejus.

39. Et dimisi cogitatus, in quibus eram cogitans, et conversus sum ad eam, et dixi ei:

40. Utquid fles? et quid doles animo? Et dixit ad me:

41. Dimitte me, domine meus, ut defleam me, et adjiciam dolorem, quoniam valde amaro sum animo, et humiliata sum valde.

42. Et dixi ei: Quid passa es? dic mihi? Et dixit ad me:

43. Sterilis fui ego famula tua, et non peperi, habens maritum annis triginta.

44. Ego enim per singulas horas, et per singulos dies, et annos hos triginta deprecor Altissimum nocte ac die.

45. Et factum est; post triginta annos exaudivit me Deus ancillam tuam, et vidit humilitatem meam, et attendit tribulationi meæ, et dedit mihi filium: et jucundata sum super eum valde ego, et vir meus, et omnes cives mei et honorificabamus valde Fortem.

46. Et nutrivi eum cum labore multo.

47. Et factum est, cum crevisset, et venisset accipere uxorem, feci diem epuli.

CAPUT X.

1. Et factum est, cum introisset filius meus in thalamo suo, cecidit, et mortuus est;

2. et evertimus omnes lumina, et surrexerunt omnes cives mei ad consolandum me, et quievi usque in alium diem usque nocte.

3. Et factum est, cum omnes quievissent, ut me consolarentur, ut quiescerem; et surrexi nocte, et fugi, et veni, sicut vides, in hoc campo;

4. et cogito jam non reverti in civitatem, sed hic consistere; et neque manducare, neque bibere, sed sine intermissione lugere, et jejunare, usque dum moriar.

5. Et dereliqui sermones, in quibus eram, et respondi cum iracundia ad eam, et dixi:

6. Stulta super omnes mulieres, non vides luctum nostrum, et quæ nobis contingunt?

7. quoniam Sion mater nostra omni tristitia contristatur, et humilitate humiliata est, et luget validissime.

8. Et nunc, quoniam omnes lugemus et tristes sumus, quoniam om-

nes contristati sumus; tu autem contristaris in uno filio?

9. Interroga enim terram, et dicet tibi, quoniam hæc est, quæ debeat lugere casum tantorum super eam germinantium.

10. Et ex ipsa ab initio omnes nati et alii venient; et ecce, pene omnes in perditionem ambulant, et exterminium fit multitudo eorum.

11. Et quis ergo debet lugere magis, nisi hæc, quæ tam magnam multitudinem perdidit, quam tu, quæ pro uno doles? Si autem dicis mihi:

12. Quoniam non est planctus meus similis terræ, quoniam fructum ventris mei perdidi, quem cum mœroribus peperi, et cum doloribus genui;

13. terra autem secundum viam terræ, abiitque in ea multitudo præsens, quo modo evenit; et ego tibi dico:

14. Sicut tu cum labore peperisti, sic et terra dat fructum suum homini ab initio ei, qui fecit eam.

15. Nunc ergo retine apud temetipsam dolorem tuum, et fortiter fer, qui tibi contigerunt casus.

16. Si enim justificaveris terminum Dei, et consilium suum recipies in tempore, et in talibus collaudaberis:

17. ingredere ergo in civitatem ad virum tuum. Et dixit ad me:

18. Non faciam, neque ingrediar civitatem, sed hic moriar.

19. Et apposui adhuc loqui ad eam, et dixi:

20. Noli facere hunc sermonem, sed consenti persuadenti. Quot enim casus Sion? Consolare propter dolorem Jerusalem.

21. Vides enim, quoniam sanctificatio nostra deserta effecta est, et altare nostrum demolitum est, et templum nostrum destructum est,

22. et psalterium nostrum humiliatum est, et hymnus conticuit, et exultatio nostra dissoluta est, et lumen candelabri nostri extinctum est, et arca testamenti nostri direpta est, et Sancta nostra contaminata sunt, et nomen, quod invocatum est super nos, pene profanatum est; et liberi nostri contumeliam passi sunt, et sacerdotes nostri succensi sunt, et Levitæ nostri in captivitatem abierunt, et virgines nostræ coinquinatæ sunt, et mulieres nostræ vim passæ sunt, et justi nostri rapti sunt, et parvuli nostri perditi sunt, et juvenes nostri servierunt, et fortes nostri invalidi facti sunt;

23. et quod omnium majus, signaculum Sion, quoniam resignata est de gloria sua, nam et tradita est in manibus eorum, qui nos oderunt.

24. Tu ergo excute tuam tristitiam multam, et depone abs te multitudinem dolorum, ut tibi repropitietur Fortis, et requiem faciet tibi Altissimus requietionem laborum.

25. Et factum est, cum loquebar ad eam, facies ejus fulgebat subito et species, coruscus fiebat visus ejus, ut essem pavens valde ad eam, et cogitarem, quid esset hoc.

26. Et ecce, subito emisit sonitum vocis magnum timore plenum, ut commoveretur terra a mulieris sono; et vidi:

27. et ecce, amplius mulier non comparebat mihi, sed civitas ædificabatur, et locus demonstrabatur de fundamentis magnis; et timui et clamavi voce magna, et dixi:

28. Ubi est Uriel Angelus, qui a principio venit ad me? quoniam ipse me fecit venire in multitudine in excessu mentis hujus, et factus est finis meus in corruptionem, et oratio mea in improperium.

29. Et cum essem loquens ego hæc, ecce venit ad me, et vidit me;

30. et ecce, eram positus ut mortuus, et intellectus meus alienatus erat; et tenuit dexteram meam, et confortavit me, et statuit me super pedes meos, et dixit mihi:

31. Quid tibi est? et quare conturbatus est intellectus tuus, et sensus cordis tui? et quare conturbaris? Et dixi:

32. Quoniam dereliquisti me, et ego quidem feci secundum sermones tuos, et exivi in campum; et ecce vidi, et video, quod non possum enarrare. Et dixit ad me:

33. Sta ut vir, et commonebo te. Et dixi:
34. Loquere, Domine meus, tu in me, noli me derelinquere, ut non frustra moriar,
35. quoniam vidi, quæ non sciebam, et audio, quæ non scio.
36. Aut numquid sensus meus fallitur, et anima mea somniat?
37. Nunc ergo deprecor te, ut demonstres servo tuo de excessu hoc. Et respondit ad me, et dixit:
38. Audi me, et doceam te, et dicam tibi, de quibus times, quoniam Altissimus revelavit tibi mysteria multa.
39. Vidit rectam viam tuam, quoniam sine intermissione contristaberis pro populo tuo, et valde lugebas propter Sion.
40. Hic ergo intellectus visionis, quæ tibi apparuit ante paululum:
41. Quam vidisti lugentem, inchoasti consolari eam;
42. nunc autem jam speciem mulieris non vides, sed apparuit tibi civitas ædificari;
43. et quoniam enarrabat tibi de casu filii sui, hæc absolutio est:
44. Hæc mulier quam vidisti hæc est Sion; et quoniam dixit tibi, quam et nunc conspicies, ut civitatem ædificatam,
45. et quoniam dixit tibi, quia sterilis fuit triginta annis: propter quod erant anni scilicet triginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata.
46. Et factum est post annos triginta, ædificavit Salomon civitatem, et obtulit oblationes: tunc fuit, quando peperit sterilis filium.
47. Et quod tibi dixit, quoniam nutrivit eum cum labore, hoc erat: habitatio in Jerusalem.
48. Et quoniam dixit tibi, quod filius meus veniens in suo thalamo mortuus esset, et contigisset ei casus; hoc erat: quæ facta est ruina Jerusalem.
49. Et ecce, vidisti similitudinem ejus, et quoniam filium lugeret, inchoasti consolari eam; et de his, quæ contigerunt, hæc erant tibi aperienda.
50. Et nunc videt Altissimus, quoniam ex animo contristatus es; et quoniam ex toto corde pateris pro ea, ostendit tibi claritatem gloriæ ejus, et pulchritudinem decoris ejus.
51. Propterea enim dixi tibi, ut maneres in campo, ubi domus non est ædificata.
52. Sciebam enim ego, quoniam Altissimus incipiebat tibi ostendere hæc;
53. propterea dixi tibi, ut venires in agrum, ubi non est fundamentum ædificii.
54. Nec enim poterat opus ædificii hominis sustineri in loco, ubi incipiebatur Altissimi civitas ostendi.
55. Tu ergo noli timere, neque expavescat cor tuum; sed ingredere, et vide splendorem et magnitudinem aedificii, quantum capax est tibi visus oculorum videre;
56. et post hæc audies, quantum capit auditus aurium tuarum audire.
57. Tu enim beatus es præ multis, et vocatus es apud Altissimum sicut et pauci.
58. Nocte autem, quæ in crastinum futura est, manebis hic;
59. et ostendet tibi Altissimus eas visiones supremorum, quæ faciet Altissimus his, qui habitant super terram a novissimis diebus.
60. Et dormivi illam noctem et aliam, sicut dixerat mihi.

CAPUT XI.

1. Et vidi somnium; et ecce, ascendebat de mari aquila, cui erant duodecim alæ pennarum et capita tria.
2. Et vidi, et ecce expandebat alas suas in omnem terram, et omnes venti cœli insufflabant in eam, et colligebantur.
3. Et vidi, et de pennis ejus nascebantur contrariæ pennæ, et ipsæ fiebant in pennaculis minutis et modicis.
4. Nam capita ejus erant quiescentia, et dimidium caput erat majus aliorum capitum; sed ipsa quiescebat cum eis.
5. Et vidi, et ecce aquila volavit in pennis suis, et regnavit super ter-

ram, et super eos, qui habitant in ea.

6. Et vidi, quoniam subjecta erant ei omnia sub cœlo, et nemo illi contradicebat, neque unus de creatura, quæ est super terram.

7. Et vidi; et ecce, surrexit aquila super ungues suos, et misit vocem pennis suis, dicens:

8. Nolite omnes simul vigilare, dormite unusquisque in loco suo, et per tempus vigilate.

9. Capita autem in novissimo serventur.

10. Et vidi; et ecce, vox non exibat de capitibus ejus, sed de medietate corporis ejus.

11. Et numeravi contrarias pennas ejus et ecce ipsæ erant octo.

12. Et vidi; et ecce, a dextera parte surrexit una penna, et regnavit super omnem terram.

13 Ut factum est, cum regnaret, venit ei finis, et non apparuit locus ejus; et sequens exsurrexit, et regnabat; ipsa multum tenuit tempus.

14. Et factum est, cum regnaret; et veniebat finis ejus, ut non appareret sicut prior.

15. Et ecce, vox emissa est illi, dicens:

16. Audi tu, quæ tanto tempore tenuisti terram; hæc annuntio tibi, antequam incipias non apparere.

17. Nemo post te tenebit tempus tuum, sed nec dimidium ejus.

18. Et levavit se tertia, et tenuit principatum sicut et priores; et non apparuit et ipsa.

19. Et sic contingebat omnibus aliis singulatim principatum gerere, et iterum nusquam comparere.

20. Et vidi; et ecce, in tempore sequentes pennæ erigebantur a dextera parte, ut tenerent et ipsæ principatum: et ex his erant, quæ tenebant, sed tamen statim non comparebant.

21. Nam et aliquæ ex eis erigebantur, sed non tenebant principatum.

22. Et vidi post hæc; et ecce, non comparuerunt duodecim pennæ et duo pennacula;

23. et nihil supererat in corpore aquilæ nisi duo capita quiescentia et sex pennacula.

24. Et vidi; et ecce sex pennaculis divisæ sunt duæ, et manserunt sub capite, quod est ad dexteram partem. Nam quatuor manserunt in loco suo.

25. Et vidi; et ecce, subalares cogitabant se erigere et tenere principatus.

26. Et vidi; et ecce, una erecta est, sed statim non comparuit.

27. Et secundæ velocius quam priores, non comparuerunt.

28. Et vidi; et ecce, duæ, quæ superaverunt, apud semetipsas cogitabant et ipsæ regnare;

29. et in eo cum cogitarent, ecce, unum quiescentium capitum, quod erat medium, evigilabat, hoc enim erat duorum capitum majus.

30. Et vidi, quoniam completa sunt duo capita secum;

31. et ecce, conversum est caput cum his, qui cum eo erant, et comedit duas subalares, quæ cogitabant regnare.

32. Hoc autem caput perconterruit omnem terram, et dominabatur in ea his, qui habitant terram cum labore multo: et potentatum tenuit orbis terrarum super omnes alas, quæ fuerunt.

33. Et vidi post hæc, et ecce, medium caput subito non comparuit, et hoc sicut alæ.

34. Superaverunt autem duo capita, quæ et ipsa similiter regnaverunt super terram, et super eos qui habitant in ea.

35. Et vidi; et ecce, devoravit caput a dextera parte illud, quod a læva.

36. Et audivi vocem dicentem mihi: Conspice contra te, et considera, quod vides.

37. Et vidi; et ecce, sicut leo concitatus de silva rugiens; et vidi, quoniam emittebat vocem hominis ad aquilam, et dixit, dicens:

38. Audi tu; et loquar ad te, et dicet Altissimus tibi:

39. Nonne tu es, qui superasti de quatuor animalibus, quæ feceram

regnare in sæculo meo, et ut per eos veniret finis temporum eorum?

40. Et quartus veniens devicit omnia animalia, quæ transierunt, et potentatu tenuit sæculum cum tremore multo, et omnem orbem cum labore pessimo, et inhabitavit tot temporibus orbem terrarum cum dolo.

41. Et judicasti terram non cum veritate.

42. Tribulasti enim mansuetos, et læsisti quiescentes, et dilexisti mendaces, et destruxisti habitationes eorum, qui fructificabant, et humiliasti muros eorum, qui te non nocuerunt.

43. Et ascendit contumelia tua usque ad Altissimum, et superbia tua ad Fortem.

44. Et respexit Altissimus superba tempora; et ecce, finita sunt, et scelera ejus completa sunt.

45. Propterea non appareas, tu aquila; et alæ tuæ horribiles, et pennacula tua pessima, et capita tua maligna, et ungues tui pessimi, et omne corpus tuum vanum,

46. ut refrigeretur omnis terra, et revertatur liberata de tua vi, et speret judicium et misericordiam ejus, qui fecit eam.

CAPUT XII.

1. Et factum est, dum loqueretur leo verba hæc ad aquilam, et vidi:

2. et ecce, quod superaverat caput, et non comparuerunt quatuor alæ illæ, quæ ad eum transierunt, et erectæ sunt, ut regnarent; et erat regnum eorum exile, et tumultu plenum.

3. Et vidi; et ecce, ipsa non apparebant, et omne corpus aquilæ incendebatur; et expavescebat terra valde, et ego a tumultu et excessu mentis, et a magno timore vigilavi, et dixi spiritui meo:

4. Ecce, tu præstitisti mihi hoc in eo, quod scrutaris vias Altissimi.

5. Ecce, adhuc fatigatus sum animo, et spiritu meo invalidus sum valde, et nec modica est in me virtus a multo timore, quam expavi nocte hac.

6. Nunc ergo orabo Altissimum, ut me confortet usque in finem.

7. Et dixi: Dominator Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos; et si justificatus sum apud te præ multis, et si certe ascendit deprecatio mea ante faciem tuam,

8. conforta me, et ostende servo tuo mihi interpretationem et distinctionem visus horribilis hujus, ut plenissime consoleris animam meam.

9. Dignum enim me habuisti ostendere mihi temporum novissima. Et dixit ad me:

10. Hæc est interpretatio visionis hujus:

11. Aquilam, quam vidisti ascendentem de mari: hoc est regnum, quod visum est in visione Danieli fratri tuo.

12. Sed non est illi interpretatum, quoniam ego nunc tibi interpretor.

13. Ecce dies veniunt, et exsurget regnum super terram, et erit timor acrior omnium regnorum, quæ fuerunt ante eum.

14. Regnabunt autem in ea reges duodecim, unus post unum.

15. Nam secundus incipiet regnare, et ipse tenebit amplius tempus præ duodecim.

16. Hæc est interpretatio duodecim alarum, quas vidisti.

17. Et quam audisti vocem, quæ locuta est, non de capitibus ejus exeuntem, sed de medio corporis ejus:

18. hæc est interpretatio: quoniam post tempus regni illius nascentur contentiones non modicæ, et periclitabitur, ut cadat; et non cadet tunc, sed iterum constituetur in suum initium.

19. Et quoniam vidisti subalares octo cohærentes alis ejus;

20. hæc est interpretatio: exsurgent in ipso octo reges, quorum erunt tempora levia, et anni citati; et duo quidem ex ipsis perient.

21. Appropinquante autem tempore medio, quatuor servabuntur in tempore, cum incipiet appropinquare tempus ejus, ut finiatur: duo vero in finem servabuntur.

22. Et quoniam vidisti tria capita quiescentia:
23. hæc est interpretatio: in novissimis ejus suscitabit Altissimus tria regna, et revocabit in ea multa; et dominabuntur terram.
24. et qui habitant in ea, cum labore multo super omnes, qui fuerunt ante hos; propter hoc ipsi vocati sunt capita aquilæ.
25. Isti enim erunt, qui recapitulabunt impietates ejus, et qui perficient novissima ejus.
26. Et quoniam vidisti caput majus non apparens; hæc est interpretatio ejus: quoniam unus ex eis super luctum suum morietur, et tamen cum tormentis.
27. Nam duo, qui perseveraverint, gladius eos comedet.
28. Unius enim gladius comedet, qui cum eo; sed tamen hic gladio in novissimis cadet.
29. Et quoniam vidisti duas subalares trajicientes super caput, quod est in dextera parte;
30. hæc est interpretatio: hi sunt, quos conservavit Altissimus in finem suum: hoc est regnum exile, et turbationis plenum.
31. Sicut vidisti et leonem, quem vidisti de silva evigilantem, et rugientem, et loquentem ad aquilam, et arguentem eam, et injustitias ipsius per omnes sermones ejus, sicut audisti:
32. hic est ventus, quem servavit Altissimus in finem ad eos, et impietates ipsorum: et arguet illos, et incutiet coram ipsis discerptiones eorum.
33. Statuet enim eos in judicio vivos; et erit, cum arguerit eos, tunc corripiet eos.
34. Nam residuum populum meum liberabit cum miseria, qui salvati sunt super fines meos, et jucundabit eos quoadusque veniet finis, dies judicii, de quo locutus sum tibi ab initio.
35. Hoc somnium, quod vidisti, et hæ interpretationes.
36. Tu ergo solus dignus fuisti, scire Altissimi secretum hoc.
37. Scribe ergo omnia ista in libro, quæ vidisti, et pone ea in loco abscondito;
38. et docebis ea sapientes de populo tuo, quorum corda scis posse capere, et servare secreta hæc.
39. Tu autem adhuc sustine hic alios dies septem, ut tibi ostendatur, quidquid visum fuerit Altissimo ostendere tibi.
40. Et profectus est a me. Et factum est, cum audisset omnis populus, quoniam pertransierunt septem dies, et ego non fuissem reversus in civitatem, et congregavit se omnis a minimo usque ad maximum, et venit ad me; et dixerunt mihi dicentes:
41. Quid peccavimus tibi, et quid injuste egimus in te, quoniam derelinquens nos sedisti in loco hoc?
42. Tu enim nobis superes solus ex omnibus populis, sicut botrus de vinea, et sicut lucerna in loco obscuro, et sicut portus et navis salvata a tempestate.
43. Aut non sufficiunt nobis mala, quæ contingunt?
44. Si ergo tu nos dereliqueris, quanto nobis erat melius, si essemus succensi et nos cum incendio Sion?
45. Nec enim nos sumus meliores eorum, qui ibi mortui sunt. Et ploraverunt voce magna. Et respondi ad eos, et dixi:
46. Confide, Israel, et noli tristari tu, domus Jacob.
47. Est enim memoria vestri coram Altissimo, et Fortis non est oblitus vestri in tentatione.
48. Ego enim non dereliqui vos, neque excessi a vobis; sed veni in hunc locum, ut deprecarer pro desolatione Sion, ut quærerem misericordiam pro humilitate sanctificationis vestræ.
49. Et nunc ite unusquisque vestrum in domum suam, et ego veniam ad vos post dies istos.
50. Et profectus est populus, sicut dixi ei, in civitatem:
51. ego autem sedi in campo septem diebus, sicut mihi mandavit: et manducabam de floribus solummodo agri, de herbis facta est esca mihi in diebus illis.

CAPUT XIII.

1. Et factum est post dies septem, et somniavi somnium nocte.
2. Et ecce, de mari ventus exsurgebat, ut conturbaret omnes fluctus ejus.
3. Et vidi; et ecce, convalescebat ille homo cum millibus cœli; et ubi vultum suum vertebat, ut consideraret, tremebant omnia, quæ sub eo videbantur;
4. et ubicumque exibat vox de ore ejus, ardescebant omnes, qui audiebant voces ejus, sicut quiescit terra, quando senserit ignem.
5. Et vidi post hæc; et ecce, congregabatur multitudo hominum, quorum non erat numerus, de quatuor ventis cœli, ut debellarent hominem, qui ascenderat de mari.
6. Et vidi; et ecce, sibimetipsi sculpserat montem magnum, et volavit super eum.
7. Ego autem quæsivi videre regionem vel locum, unde sculptus esset mons; et non potui.
8. Et post hæc vidi; et ecce, omnes qui congregati sunt ad eum, ut expugnarent eum, timebant valde: tamen audebant pugnare.
9. Et ecce, ut vidit impetum multidudinis venientis, non levavit manum suam; neque frameam tenebat, neque aliquod vas bellicosum, nisi solummodo ut vidi,
10. quoniam emisit de ore suo sicut flatum ignis, et de labiis ejus spiritus flammæ, et de lingua ejus emittebat scintillas et tempestates; et commista sunt omnia simul, hic flatus ignis, et spiritus flammæ, et multitudo tempestatis;
11. et concidit super multitudinem in impetu, quæ præparata erat pugnare, et succendit omnes, ut subito nihil videretur de innumerabili multitudine, nisi solummodo pulvis et fumi odor: et vidi, et extimui.
12. Et post hæc vidi ipsum hominem descendentem de monte, et vocantem ad se multitudinem aliam pacificam;
13. et accedebat ad eum vultus hominum multorum quorumdam gaudentium, quorumdam tristantium; aliqui vero alligati, aliqui adducentes ex eis, qui offerebantur; et ægrotavi a multitudine pavoris, et expergefactus sum, et dixi:
14. Tu ab initio demonstrasti servo tuo mirabilia hæc, et dignum me habuisti, ut susciperes deprecationem meam;
15. et nunc demonstra mihi adhuc interpretationem somnii hujus.
16. Sicut enim existimo in sensu meo: Væ qui derelicti fuerunt in diebus illis; et multo plus væ his, qui non sunt derelicti.
17. Qui enim non sunt derelicti, tristes erant.
18. Intelligo nunc, quæ sunt reposita in novissimis diebus, et occurrent eis, sed et his qui derelicti sunt.
19. Propter hoc venerunt enim in pericula magna, et necessitates multas, sicut ostendunt somnia hæc.
20. Attamen facilius est, periclitantem venire in hunc, quam pertransire sicut nubem a sæculo, et nunc videre, quæ contingunt in novissimo. Et respondit ad me, et dixit:
21. Et visionis interpretationem dicam tibi, et de quibus locutus es, adaperiam tibi.
22. Quoniam de his dixisti, qui derelicti sunt; hæc est interpretatio:
23. Qui aufert periculum illo tempore, hic se custodivit; qui in periculo inciderunt, hi sunt, qui habent opera et fidem ad Fortissimum.
24. Scito ergo, quoniam magis beatificati sunt, qui derelicti, super eos, qui mortui sunt.
25. Hæ interpretationes visionis, quia vidisti virum ascendentem de corde maris:
26. Ipse est, quem conservat Altissimus multis temporibus, qui per semetipsum liberabit creaturam suam; et ipse disponet, qui derelicti sunt.
27. Et quoniam vidisti de ore ejus exire ut spiritum, et ignem et tempestatem;
28. et quoniam non tenebat frameam, neque vas bellicosum: corrupit enim impetus ejus multitudinem,

quæ venerat expugnare eum; hæc est interpretatio:
29. Ecce, dies veniunt, quando incipiet Altissimus liberare eos qui super terram sunt;
30. et veniet in excessu mentis super eos, qui inhabitant terram.
31. Et alii alios cogitabunt debellare; civitas civitatem, et locus locum, et gens adversus gentem, et regnum adversus regnum.
32. Et erit, cum fient hæc, et contingent signa, quæ ante ostendi tibi; et tunc revelabitur filius meus, quem vidisti, ut virum ascendentem.
33. Et erit, quando audierint omnes gentes vocem ejus; et derelinquet unusquisque in regione sua bellum suum, quod habent ad alterutrum;
34. et colligetur in unum multitudo innumerabilis, sicut volentes venire, et expugnare eum.
35. Ipse autem stabit super cacumen montis Sion.
36. Sion autem veniet, et ostendetur omnibus parata et ædificata, sicut vidisti montem sculpi sine manibus.
37. Ipse autem filius meus arguet, quæ adinvenerunt gentes, impietates eorum has, quæ tempestati appropinquaverunt propter mala cogitamenta eorum et cruciamenta, quibus incipient cruciari;
38. quæ assimilatæ sunt flammæ; et perdet eos sine labore per legem, quæ igni assimilata est.
39. Et quoniam vidisti eum colligentem ad se aliam multitudinem pacificam:
40. hæ sunt decem tribus, quæ captivæ factæ sunt de terra sua in diebus Osee regis, quem captivum duxit Salmanasar rex Assyriorum, et transtulit eos trans flumen, et translati sunt in terram aliam.
41. Ipsi autem sibi dederunt consilium hoc, ut derelinquerent multitudinem gentium, et proficiscerentur in ulteriorem regionem, ubi nunquam inhabitavit genus humanum;
42. vel ibi observare legitima sua, quæ non fuerant servantes in regione sua.
43. Per introitus autem angustos fluminis Euphraten introierunt.
44. Fecit enim eis tunc Altissimus signa, et statuit venas fluminis usquequo transirent.
45. Per eam enim regionem erat via multa itineris, anni unius et dimidii; nam regio illa vocatur Arsareth.
46. Tunc inhabitaverunt ibi usque in novissimo tempore; et nunc iterum cum cœperint venire,
47. iterum Altissimus statuet venas fluminis, ut possint transire; propter hæc vidisti multitudinem cum pace.
48. Sed et qui derelicti sunt de populo tuo, hi sunt qui inveniuntur intra terminum meum.
49. Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ sunt gentes, proteget eos, qui superaverunt populum;
50. et tunc ostendet eis multa plurima portenta.
51. Et dixi ego: Dominator Domine, hoc mihi ostende: propter quod vidi virum ascendentem de corde maris. Et dixit mihi:
52. Sicut non potes hæc vel scrutari, vel scire, quæ sunt in profundo maris; sic non poterit quisque super terram videre filium meum, vel eos, qui cum eo sunt, nisi in tempore diei.
53. Hæc est interpretatio somnii quod vidisti, et propter quod illuminatus es hic solus.
54. Dereliquisti enim tuam et circa meam vacasti legem, et quæsisti.
55. Vitam enim tuam disposuisti in sapientia, et sensum tuum vocasti matrem,
56. et propter hoc ostendi tibi merces apud Altissimum; erit enim post alios tres dies, ad te alia loquar, et exponam tibi gravia et mirabilia.
57. Et profectus sum, et transii in campum, multum glorificans et laudans Altissimum de mirabilibus, quæ per tempus faciebat,
58. et quoniam gubernat ipsum, et

quæ sunt in temporibus illata; et sedi ibi tribus diebus.

CAPUT XIV.

1. Et factum est tertio die, et ego sedebam sub quercu.
2. Et ecce, vox exivit contra me de rubo, et dixit: Esdra, Esdra! Et dixi: Ecce ego, Domine. Et surrexi super pedes meos. Et dixit ad me:
3. Revelans revelatus sum super rubum, et locutus sum Moysi, quando populus meus serviebat in Aegypto,
4. et misi eum, et eduxi populum meum de Aegypto, et adduxi eum super montem Sina, et detinebam eum apud me diebus multis;
5. et enarravi ei mirabilia multa, et ostendi ei temporum secreta et finem; et præcepi ei, dicens:
6. Hæc in palam facies verba, et hæc abscondes.
7. Et nunc tibi dico:
8. Signa, quæ demonstravi, et somnia, quæ vidisti, et interpretationes, quas tu vidisti, in corde tuo repone ea:
9. tu enim recipieris ab omnibus, converteris residuus cum consilio meo, et cum similibus tuis, usquequo finiantur tempora;
10. quoniam sæculum perdidit juventutem suam, et tempora appropinquant senescere.
11. Duodecim enim partibus divisum est sæculum, et transierunt ejus decima et dimidium decimæ partis;
12. supersunt autem ejus post medium decimæ partis.
13. Nunc ergo dispone domum tuam, et corripe populum tuum, et consolare humiles eorum, et renuntia jam corruptelæ;
14. et dimitte abs te mortales cogitationes, et projice abs te pondera humana, et exue te jam infirmam naturam, et repone in unam partem molestissima tibi cogitamenta, et festina transmigrare a temporibus his;
15. quæ enim vidisti nunc contigisse mala, iterum horum deteriora facient;
16. quantum enim invalidum fiet sæculum a senectute, tantum multiplicabuntur super inhabitantes mala.
17. Prolongavit enim se magis veritas, et appropinquavit mendacium, jam enim festinat venire, quam vidisti visionem.
18. Et respondi, et dixi coram te, Domine:
19. Ecce enim ego abibo, sicut præcepisti mihi, et corripiam præsentem populum. Qui autem iterum nati fuerint, quis commonebit?
20. Positum est ergo sæculum in tenebris, et qui inhabitant in eo sine lumine.
21. Quoniam lex tua incensa est; propter quod nemo scit, quæ a te facta sunt, vel quæ incipient opera.
22. Si enim inveni in te gratiam, immitte in me Spiritum sanctum, et scribam omne, quod factum est in sæculo ab initio, quæ erant in lege tua scripta, ut possint homines invenire semitam, et qui voluerint vivere in novissimis, vivant.
23. Et respondit ad me, et dixit: Vadens congrega populum, et dices ad eos, ut non quærant te diebus quadraginta.
24. Tu autem præpara tibi buxos multos, et accipe tecum Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, et Asiel, quinque hos, qui parati sunt ad scribendum velociter.
25. Et venias huc, et ego accendam in corde tuo lucernam intellectus, quæ non extinguetur quoadusque finiantur, quæ incipies scribere.
26. Et tunc perfectis quædam palam facies, quædam sapientibus absconse trades; in crastinum enim hac hora incipies scribere.
27. Et profectus sum, sicut mihi præcepit, et congregavi omnem populum, et dixi:
28. Audi, Israel, verba hæc:
29. Peregrinati sunt patres nostri ab initio in Aegypto, et liberati sunt inde;
30. et acceperunt legem vitæ, quam non custodierunt, quam et vos post eos transgressi estis;

31. et data est vobis terra in sortem, et terra Sion; et patres vestri, et vos iniquitatem fecistis, et non servastis vias, quas præcepit vobis Altissimus:
32. et justus judex cum sit, abstulit a vobis in tempore, quod donaverat.
33. Et nunc vos hic estis, et fratres vestri introrsum vestrum sunt.
34. Si ergo imperaveritis sensui vestro, et erudieritis cor vestrum, vivi conservati eritis, et post mortem misericordiam consequemini.
35. Judicium enim post mortem veniet, quando iterum reviviscemus; et tunc justorum nomina parebunt, et impiorum facta ostendentur.
36. Ad me igitur nemo accedat nunc, neque requirat me usque dies quadraginta.
37. Et accepi quinque viros, sicut mandavit mihi, et profecti sumus in campum, et mansimus ibi.
38. Et factus sum in crastinum; et ecce, vox vocavit me dicens: Esdra, aperi os tuum, et bibe quo te potavero.
39. Et aperui os meum, et ecce, calix plenus porrigebatur mihi. Hoc erat plenum sicut aqua; color autem ejus ut ignis similis.
40. Et accepi, et bibi; et in eo cum bibissem, cor meum cruciabatur intellectu, et in pectus meum increscebat sapientia. Nam spiritus meus conservabatur memoria.
41. Et apertum est os meum, et non est clausum amplius.
42. Altissimus dedit intellectum quinque viris, et scripserunt, quæ dicebantur excessiones noctis, quas non sciebant.
43. Nocte autem manducabant panem, ego autem per diem loquebar, et per noctem non tacebam.
44. Scripti sunt autem per quadraginta dies libri ducenti quatuor.
45. Et factum est, cum complevissent quadraginta dies, locutus est Altissimus, dicens: Priora, quæ scripsisti, in palam pone, et legant digni et indigni;
46. novissimos autem septuaginta conservabis, ut tradas eos sapientibus de populo tuo.
47. In his enim est vena intellectus et sapientiæ fons, et scientiæ flumen. Et feci sic.

CAPUT XV.

1. Ecce, loquere in aures plebis meæ sermones prophetiæ, quos immisero in os tuum, dicit Dominus;
2. et fac, ut in charta scribantur, quoniam fideles et veri sunt.
3. Ne timeas a cogitationibus adversum te, nec turbent te incredulitates dicentium.
4. Quoniam omnis incredulus in incredulitate sua morietur.
5. Ecce, ego induco, dicit Dominus, super orbem terrarum mala, gladium et famem, et mortem et interitum;
6. propter quod superpolluit iniquitas omnem terram, et adimpleta sunt opera nociva illorum.
7. Propterea dicit Dominus:
8. Jam non silebo de impietatibus eorum, quæ irreligiose agunt, nec sustinebo in his, quæ inique exercent; ecce, sanguis innoxius et justus clamat ad me, et animæ justorum clamant perseveranter.
9. Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, et accipiam omnem sanguinem innoxium ex illis ad me.
10. Ecce, populus meus quasi grex ad occisionem ducitur, jam non patiar illum habitare in terra Aegypti;
11. sed educam eum in manu potenti et brachio excelso, et percutiam plaga sicut prius, et corrumpam omnem terram ejus.
12. Lugebit Aegyptus, et fundamenta ejus plaga verberata, et castigatione quas inducet ei Deus.
13. Lugebunt cultores operantes terram, quoniam deficient semina eorum ab uredine et grandine, et a sidere terribili.
14. Væ sæculo, et qui habitant in eo,
15. quia appropinquavit gladius et contritio eorum; et exsurget gens contra gentem ad pugnam, et romphæa in manibus eorum.
16. Erit enim inconstabilitio homi-

nibus, et alii aliis invalescentes non curabunt regem suum, et principes viæ gestorum suorum in potentia sua.
17. Concupiscet enim homo in civitatem ire, et non poterit.
18. Propter superbiam enim eorum civitates turbabuntur, domus exterentur, homines metuent.
19. Non miserebitur homo proximum suum ad irritum faciendum domos eorum in gladium, ad diripiendas substantias eorum propter famem panis et tribulationem multam.
20. Ecce, ego convoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me verendum, qui sunt ab oriente, et ab austro, et ab euro, et a Libano, ad convertendos in se, et reddere quæ dederunt illis;
21. sicut faciunt usque hodie electis meis, sic faciam et reddam in sinu eorum. Hæc dicit Dominus Deus:
22. Non parcet dextera mea super peccatores, nec cessabit romphæa super effundentes sanguinem innoxium super terram.
23. Exiit ignis ab ira ejus et devoravit fundamenta terræ, et peccatores quasi stramen incensum.
24. Væ eis, qui peccant, et non observant mandata mea, dicit Dominus;
25. non parcam illis. Discedite, filii, a potestate. Nolite contaminare sanctificationem meam,
26. quoniam novit Dominus omnes, qui delinquunt in illum; propterea tradidit eos in mortem, et in occisionem.
27. Jam enim venerunt super orbem terrarum mala, et manebitis in illis; non enim liberabit vos Deus, propter quod peccastis in eum.
28. Ecce, visio horribilis, et facies illius ab oriente.
29. Et exient nationes draconum Arabum in curribus multis, et sicut flatus, eorum numerus feretur super terram, ut jam timeant et trepident omnes, qui illos audient,
30. carmonii insanientes in ira, et exient ut apri de silva, et advenient in virtute magna, et constabunt in pugnam cum illis, et vastabunt in portionem terræ Assyriorum.
31. Et post hæc supervalescent dracones nativitatis suæ memores, et convertent se conspirantes in virtute magna ad persequendos eos.
32. Isti turbabuntur et silebunt in virtute illorum, et convertent pedes suos in fugam,
33. et a territorio Assyriorum subsessor obsidebit eos, et consumet unum ex illis, et erit timor et tremor in exercitu illorum, et contentio in reges ipsorum.
34. Ecce nubes ab oriente, et a septentrione usque ad meridianum, et facies earum horrida valde, plena iræ et procellæ,
35. et collident se invicem, et collident sidus copiosum super terram, et sidus illorum; et erit sanguis a gladio usque ad ventrem
36. et fimus hominis usque ad substramen cameli; et erit timor et tremor multus super terram;
37. et horrebunt, qui videbunt iram illam, et tremor apprehendet illos; et post hæc movebuntur nimbi copiosi
38. a meridiano et septentrione, et portio alia ab occidente;
39. et superinvalescent venti ab oriente, et recludent eam et nubem, quam suscitavit in ira; et sidus ad faciendam exterritationem ad orientalem ventum et occidentem violabitur;
40. et exaltabuntur nubes magnæ et validæ plenæ iræ, et sidus, ut exterreant omnem terram et inhabitantes eam, et infundent super omnem locum altum et eminentem sidus terribile,
41. ignem et grandinem, et romphæas volantes, et aquas multas, ut etiam impleantur omnes campi, et omnes rivi plenitudine aquarum multarum,
42. et demolientur civitates et muros, et montes et colles, et ligna silvarum, et fœnum pratorum et frumenta eorum.

43. Et transibunt constantes usque ad Babylonem, et exterent eam;
44. convenient ad ipsam, et circuibunt eam, et effundent sidus et omnem iram super eam, et subibit pulvis et fumus usque in cœlum, et omnes in circuitu lugebunt eam;
45. et qui sub ea remanserint, servient his, qui exterruerunt.
46. Et tu Asia, concors in spem Babylonis, et gloria personæ ejus,
47. væ, tibi, misera propter quod assimilasti ei, et ornasti filias tuas in fornicatione, ad placendum et gloriandum in amatoribus tuis, qui tecum cupierunt semper fornicari.
48. Odibilem imitata es in omnibus operibus ejus, et in adinventionibus ejus; propterea dicit Deus:
49. Immittam tibi mala, viduitatem, paupertatem et famem, et gladium et pestem, ad devastandas domos tuas a violatione, et morte et gloria virtutis tuæ.
50. Sicut flos siccabitur, cum exsurget ardor, qui emissus est super te;
51. infirmaberis ut paupercula plagata et castigata a mulieribus, ut non possint te suscipere potentes et amatores.
52. Numquid ego sic zelabor te, dicit Dominus,
53. nisi occidisses electos meos in omni tempore, exaltans percussionem manuum, et dicens super mortem eorum, cum inebriata esses:
54. Exorna speciem vultus tui!
55. Merces fornicationis tuæ in sinu tuo; propter hoc redditionem accipies.
56. Sicut facies electis meis, dicit Dominus, sic faciet tibi Deus, et tradet te in malum.
57. Et nati tui fame interient, et tu romphæa cades, et civitates tuæ conterentur, et omnes tui in campo gladio cadent.
58. Et qui sunt in montibus, fame peribunt, et manducabunt carnes suas, et sanguinem bibent a fame panis et siti aquæ.
59. Infelix, per maria venies, et rursum accipies mala.
60. Et in transitu allident civitatem occisam, et exterent aliquam portionem terræ tuæ, et partem gloriæ tuæ, exterminabunt, rursum revertentes ad Babylonem subversam.
61. Et demolita erit illis pro stipula, et ipsi erunt tibi ignis,
62. et devorabunt te et civitates tuas, terram tuam et montes tuos, omnes silvas tuas et lignum fructiferum igni comburent.
63. Filios tuos captivos ducent, et censum tuum in prædam habebunt, et gloriam faciei tuæ exterminabunt.

CAPUT XVI.

1. Væ tibi Babylon et Asia; væ tibi, Aegypte et Syria.
2. Præcingite vos saccis et ciliciis, et plangite filios vestros, et dolete, quoniam appropinquavit contritio vestra.
3. Immissus est vobis gladius; et quis est, qui avertat illum?
4. Immissus est vobis ignis; et quis est, qui extinguat illum?
5. Immissa sunt vobis mala; et quis est, qui repellat ea?
6. Numquid repellet aliquis leonem esurientem in silva, aut extinguet ignem in stipula mox, quando cœperit ardere?
7. Numquid repellet aliquis sagittam a sagittario forti missam?
8. Dominus fortis immittit mala; et quis est, qui repellat ea?
9. Exiit ignis ex iracundia ejus; et quis est, qui extinguat eum?
10. Coruscabit; et quis non timebit? Tonabit; et quis non pavebit?
11. Dominus comminabitur; et quis non funditus conteretur a facie ipsius?
12. Terra tremuit et fundamenta ejus, mare fluctuat de profundo, et fluctus ejus disturbabuntur, et pisces ejus, a facie Domini, et a gloria virtutis ejus,
13. quoniam fortis dextera ejus, quæ arcum tendit; sagittæ ejus acutæ, quæ ab ipso mittuntur; non deficient, cum cœperint mitti in fines terræ.
14. Ecce, mittuntur mala, et non

revertentur, donec veniant super
terram.
15. Ignis succenditur, et non extinguetur, donec consumat fundamenta terræ.
16. Quemadmodum non redit sagitta missa a valido sagittario, sic non revertentur mala, quæ missa fuerint in terram.
17. Væ mihi, væ mihi! quis me liberabit in illis diebus?
18. Initium dolorum, et multi gemitus; initium famis, et multi interitus; initium bellorum, et formidabunt potestates; initium malorum, et trepidabunt omnes.
19. In his quid faciam, cum venerint mala?
20. Ecce, fames et plaga, et tribulatio et angustia missa sunt flagella in emendatione;
21. et in his omnibus se non convertent ab iniquitatibus suis, neque flagellorum memores erunt semper.
22. Ecce, erit annonæ vilitas super terram, sic ut putent sibi esse directam pacem; et tunc germinabunt mala super terram: gladius, fames et magna confusio.
23. A fame enim plurimi, qui inhabitant terram, interient, et gladius perdet ceteros, qui superaverint a fame,
24. et mortui sicut stercora projicientur; et non erit, qui consoletur eos. Derelinquetur enim terra deserta, et civitates ejus dejicientur.
25. Non derelinquetur, qui colat terram, et qui seminet eam.
26. Ligna dabunt fructus; et quis vindemiabit illa?
27. Uva matura fiet; et quis calcabit illam? erit enim locis magna desertio.
28. Cupiet enim homo hominem videre, vel vocem ejus audire.
29. Relinquentur enim de civitate decem, et duo de agro, qui absconderint se in densis nemoribus, et scissuris petrarum:
30. quemadmodum derelinquuntur in oliveto et singulis arboribus tres aut quatuor olivæ;
31. aut sicut in vinea vindemiata racemi relinquuntur ab his, qui diligenter vineam scrutantur:
32. sic relinquentur in diebus illis tres aut quatuor ab scrutantibus domos eorum in romphæa.
33. Et relinquetur terra deserta, et agri ejus inveterabunt, et viæ ejus et omnes semitæ ejus germinabunt spinas, eo quod non transient homines per eam.
34. Lugebunt virgines non habentes sponsos, lugebunt mulieres non habentes viros, lugebunt filiæ earum non habentes adjutorium;
35. sponsi earum in bello consumentur, et viri earum in fame exterentur.
36. Audite vero ista, et cognoscite ea, servi Domini.
37. Ecce, verbum Domini! Excipite illud; ne diis credatis, de quibus dicit Dominus:
38. Ecce, appropinquant mala, et non tardant.
39. Quemadmodum prægnans cum parit in nono mense filium suum, appropinquante hora partus ejus ante horas duas vel tres, dolores circumeunt ventrem ejus, et prodeunte infante de ventre non tardabunt uno puncto;
40. sic non morabuntur mala ad prodeundum super terram, et sæculum gemet, et dolores circumtenebunt illud.
41. Audite verbum, plebs mea; parate vos in pugnam, et in malis sic estote, quasi advenæ terræ.
42. Qui vendit, quasi qui fugiat; et qui emit, quasi qui perditurus.
43. Qui mercatur, quasi qui fructum non capiat; et qui ædificat, quasi non habitaturus.
44. Qui seminat, quasi qui non metet; sic et qui vineam putat, quasi non vindemiaturus.
45. Qui nubunt, sic quasi filios non facturi; et qui non nubunt, sic quasi vidui.
46. Propter quod, qui laborant, sine causa laborant;
47. fructus enim illorum alienigenæ metent, et substantiam illorum rapient, et domos evertent, et filios

eorum captivabunt, quia in captivitate et fame generant natos suos.
48. Et qui negotiantur in rapina, quantum diu exornant civitates et domos suas, et possessiones et personas suas,
49. tanto magis adzelabor eos super peccata sua, dicit Dominus.
50. Quomodo zelatur fornicaria mulierem idoneam et bonam valde,
51. sic zelabitur justitia iniquitatem, cum exornat se, et accusat eam in facie, cum venerit, qui defendat exquirentem omne peccatum super terram.
52. Propterea nolite similari ei, nec operibus ejus,
53. quoniam adhuc pusillum, et tolletur iniquitas a terra, et justitia regnabit in vos.
54. Non dicat peccator, se non peccasse, quoniam carbones ignis comburet super caput ejus, qui dicit: Non peccavi coram Domino Deo et gloria ipsius.
55. Ecce, Dominus, cognoscet omnia opera hominum, et adinventiones illorum, et cogitationes illorum, et corda illorum.
56. Dixit enim: Fiat terra, et facta est; et fiat cœlum, et factum est.
57. Et in verbo illius stellæ fundatæ sunt, et novit numerum stellarum.
58. Qui scrutatur abyssum, et thesauros illarum; qui mensus est mare, et conceptum ejus;
59. qui conclusit mare in medio aquarum, et suspendit terram super aquas verbo suo;
60. qui extendit cœlum quasi cameram, super aquas fundavit eum;
61. qui posuit in deserto fontes aquarum, et super verticem montium lacus ad emittendum flumina ab eminenti petra, ut potaret terram:
62. qui finxit hominem, et posuit cor suum in medio corporis, et misit ei spiritum, vitam et intellectum,
63. et spiramen Dei omnipotentis; qui fecit omnia, et scrutinat omnia absconsa in absconsis terræ,
64. hic novit adinventionem vestram, et quæ cogitatis in cordibus vestris, peccantes et volentes occultare peccata vestra.
65. Propter quod Dominus scrutinando scrutinavit omnia opera vestra, et traducet vos omnes;
66. et vos confusi eritis, cum processerint peccata vestra coram hominibus, et iniquitates erunt, quæ accusatores stabunt in die illo.
67. Quid facietis? aut quomodo abscondetis peccata vestra coram Deo et Angelis ejus?
68. Ecce judex Deus; timete eum! Desinite a peccatis vestris, et obliviscamini iniquitates vestras jam agere eas in sempiterno; et Deus educet vos, et liberabit de omni tribulatione.
69. Ecce enim inceditur ardor super vos turbæ copiosæ, et rapient quosdam ex vobis, et cibabunt idolis occisos:
70. et qui consenserint eis, erunt illis in derisum, et in improperium, et in conculcationem;
71. erit enim locis locus, et in vicinas civitates exsurrectio multa super timentes Dominum.
72. Erunt quasi insani, nemini parcentes, ad diripiendum et devastandum adhuc timentes Dominum;
73. quia devastabunt et diripient substantias, et de domibus suis eos ejicient.
74. Tunc parebit probatio electorum meorum, ut aurum, quod probatur ab igne.
75. Audite, dilecti mei, dicit Dominus: Ecce adsunt dies tribulationis, et de his liberabo vos.
76. Ne timeatis, nec hæsitetis, quoniam Deus dux vester est,
77. et qui servat mandata et præcepta mea, dicit Dominus Deus, ne præponderent vos peccata vestra, ne superelevent se iniquitates vestræ.
78. Væ, qui constringuntur a peccatis suis, et obteguntur ab iniquitatibus suis; quemadmodum ager constringitur a silva, et spinis tegitur semita ejus, per quam non transit homo, et excluditur, et mittitur ad devorationem ignis.

INDEX BIBLICUS,

PERSONAS ET RES PRÆCIPUAS CONTINENS.

---

seq. Marc. 8, 23. Luc. 17, 12. Chr. transfiguratus. Mat. 17, 2. Marc. 9, 2. Luc. 9, 29. Chr. passus est, Mat. 16, 21 † 17, 12 † 20, 18 † 26, 37 † c. 27. Marc. 8, 31 † 9, 31. Luc. 17, 25 † 18, 31 † c. 23. Joan. 18, 28 † c. 19. Act. 3, 18 † 8, 32 † 17, 3. Rom. 8, 32. I. Petr. 2, 21 † 4, 1. Hebr. 2, 18 † 13, 12. Chr. crucifixus, Mat. 27, 35. Marc. 15, 24. Luc. 23, 32. Joan. 19, 18. Act. 2, 23 † 4, 10. I. Cor. 2, 2. II. Cor. 13, 4.

Christi passio prædicta et præfigurata est, Gen. 22, 2. Num. 21, 8. Psal. 21. Isai. c. 53. Dan. 9, 26. Mat. 20, 22. Joan. 3, 14, 16 † 8, 28 † 12, 32.

Chr. mortuus est et sepultus propter peccata nostra, Mat. 27, 49. Marc. 15, 37. Luc. 23, 45. Joan. 19, 30. Act. 13, 29. Rom. 5, 6 † 6, 10 † 8, 34 † 14, 9. I. Cor. 15, 3. II. Cor. 5, 15. I. Thes. 5, 10. ut prædixerat futurum, Mat. 16, 21 † 20, 22. Chr. tertia die resurrexit a mortuis, Psal. 15, 10. Mat. 28, 6. Marc. 16, 6. Luc. 24, 5. Joan. 20, 9. Act. 2, 24 † 10, 40 † 13, 30 † 17, 31. Rom. 4, 25 † 8, 34 † 14, 9. I. Cor. 15, 4. II. Tim. 2, 8. idque prædictum et præfiguratum est, Psal. 15, 10. Jonæ 2, 1. Mat. 12, 40 † 16, 21 † 17, 22 † 20, 22. Marc. 8, 31 † 9, 31 † 10, 34. Luc. 11, 30 † 18, 33. Joan. 2, 19. Chr. ascendit in cœlum, Marc. 16, 19. Luc. 24, 51. Joan. 3, 13 † 6, 62. Act. 1, 9. Eph. 1, 20 † 4, 8. I. Petr. 3, 22. Hebr. 4, 14. Psal. 67, 19. Chr. est Deus et Dei filius a principio et ab æterno, Joan. 1, 1 † 8, 58 † 17, 5. Mich. 5, 2. Prov. 8, 22. Col. 1, 16. Hebr. 1, 2. Chr. mediator, reconciliator et advocatus, Joan. 6, 44 † 10, 7 † 14, 7. Act. 4, 12. Rom. 3, 25 † 5, 2 † 8, 34. Gal. 3, 20. Eph. 2, 14. Col. 1, 19 I. Tim. 2, 5. Hebr. 7, 24 † 8, 6 † 9, 15 † 12, 24. I. Joan. 2, 1 † 4, 10. Chr. sedet ad dexteram Dei patris, Psal. 109, 1. Mat. 22, 44. Marc. 16, 19. Luc. 22, 69. Act. 7, 56. Rom. 8, 34. Eph. 1, 20. Col. 3, 1. I. Petr. 3, 22. Hebr. 1, 13 † 10, 12 † 12, 2. Chr. venturus est judicare vivos et mortuos, Psal. 95, 13. Mat. 16, 27 † 24, 30 † 25, 21. Luc. 17, 24 † 21, 25. Joan. 5, 22. Act. 1, 11 † 10, 42 † 17, 31. Rom. 2, 16. II. Cor. 5, 10. I. Thes. 4, 16. II. Thes. 1, 7. II. Tim. 4, 1. I. Petr. 4, 5. Hebr. 9, 28. Judæ 14. Apoc. 1, 7 † 20, 11.

Christo omnia tradita sunt a Patre, et subjecta. Mat. 11, 27 † 28, 18. Luc. 10, 22. Joan. 3, 35 † 17, 2. Eph. 1, 22. Per Christum cuncta sunt creata, Psal. 32, 6. Joan. 1, 3. Eph. 3, 9. Col. 1, 15. Hebr. 1, 2. Chr. manet in æternum. Psal. 109, 4. Isai. 9, 7. Dan. 7, 14. Mich. 5, 1. Joan. 12, 34. Chr. est leo, Apoc. 5, 5. stella matutina, II. Petr. 1, 19. Apoc. 22, 16. vitis, Joan. 15, 1. lapis angularis, Eph. 2, 20, I. Petr. 2, 4. panis, Joan. 6, 35. seq. agnus, Joan. 1, 29 et 36. I. Petr. 1, 19. Apoc. 5, 12 et deinde sæpius; petra. I. Cor. 10, 4.

Ch. novit omnia, Joan. 16, 30 † 21, 17. Apoc. 2, 23. Ch. est unum cum Patre, Joan. 10, 30 † 14, 10 † 17, 21.

Ch. sibi reputat fieri, quod Christianis fit, Zach. 2, 8. Prov. 14, 31 † 17, 5. Mat. 10, 42 † 18, 5 † 25, 35. Marc. 9, 40. Luc. 10, 16. Act. 9, 4. I. Thes. 4, 8.

Christiani appellantur fideles, Act. 11, 26 † 26, 28. II. Cor. 10, 7. dicuntur sancti, quia sanctitatem profitentur, Act. 9, 41. Rom. 1, 7 † 12, 13 † 15, 26 † 16, 2. I. Cor. 1, 2 † 6, 1 † 14, 33. II. Cor. 1, 1 † 9, 1 † 13, 12. Eph. 1, 15, † 4, 8 † 4, 12 † 6, 18. Phil. 1, 1 † 4, 21. Col. c. 1. I. Thess. 5, 27. I. Tim. 5, 10. Hebr. 6, 10 † 13, 24. Christianis vivendum, sicut Christus vixit, Gal. 2, 19. I. Joan. 1, 7 † 2, 6 † 3, 3. Ch. erunt cum Christo, Joan. 12, 26 † 24, 3 † 17, 24.

Chus filius Cham, Gen. 10, 6. I. Par. 1, 8.

Chusai amicus Davidis, nuntiat Davidi quid in eum meditetur Absalon, II. Reg. 15, 32 † 17, 15.

Chusan Rasathaim rex Syriæ regnat super Israel octo annos, Jud. 3, 8.

Cibus quis Judæis vetitus, Exod. 21, 28 † 22, 31. Lev. 3, 17 † 7, 23 † 11, 4 † 17, 10 † 19, 26. Deut. 12, 16 † 14, 7. I. Reg. 14, 32. Ciborum et potus in conviviis luxus, Isai. 5, 12. Ezech. 16, 49. Luc. 21, 34 † 16, 19. Rom. 13, 14. Gal. 5, 21. I. Petr. 4, 3. II. Petr. 2, 13, vide *Ebrietas.*

Cibare esurientes seu fame laborantes, Deut. 23, 4. Judic. 8, 5. I. Reg. 21, 3 † 35, 8. II. Reg. 16, 1. Isai 58, 7. Mat. 25, 35.

Cibus sumendus cum gratiarum actione. Vide *Gratia.*

Cibi delectus habendus. Vide *Abstinentia.*

Circumcisio carnalis et spiritualis, Gen. 17, 10 † 21, 4 † 34, 24. Exod. 4, 25 † 12, 44. Levit. 12, 3. Deut. 10, 16 † 30, 6. Jos. 5, 2. Judith 14, 6. Jer. 4, 4 † 6, 10 † 9, 25. I. Mach. 1, 16. seq. II. Mach. 6, 10. Luc. 1, 59 † 2, 21. Joan. 7, 22 Act. 7, 8 † 15, 1 † 16, 3. Rom. 2, 25 † 3, 1 † 4, 10. I. Cor. 7, 19. Gal. 2, 3 † 5, 2 † 6, 12. Eph. 2, 11. Phil. 3, 2. Col. 2, 11 † 3, 11.

Claudius Cæsar Romanus, præcipit omnes Judæos exire Roma Act. 18, 2. hujus tempore magna erat in orbe annonæ caritas, Act. 11, 28.

Claudius Lysias mittit Paulum ad Felicem Præfectum Cæsareæ, Act. 23, 23.

Cleopatra filia Ptolemæi traditur Alexandro, I. Mach. 10, 18. tunc adimitur, et traditur Demetrio, 11, 11.

Cleophas ibat cum altero discipulo in Emmaus, Luc. 24, 13. cognovit Christum in fractione panis 24, 30.

Cogitationes pravæ quas odit Dominus, Zach. 8, 17. Prov. 6, 14. Mat. 15, 19. Marc. 7, 21. Cogitationes cordis Deus novit, III. Reg. 8, 39. II. Par. 6, 30. Joan. 2, 25. et nulla latet eum, Job 42, 2. Eccli. 42, 19. Isai. 29, 19. Mat. 9, 5. Hebr. 4, 12. noverunt eas et alii quibus Deus voluerit revelare, IV. Reg. 5, 26 † 6, 12. Dan. 2, 29.

Cognoscere licet subinde homines ex verbis et factis, Eccli. 19, 27 † 27, 9. Mat. 7, 16 † 12, 33. Luc. 6, 44.

Cognosci Deus humana sapientia non potest, nisi ipse revelet parvulis et humilibus, Mat. 11, 25 † 16, 17. Luc. 10, 21. Joan. 7, 28 † 8, 19 † 10, 14 † 14, 4 † 15, 15 † 17, 6. Act. 17, 23. I. Cor. 1, 17 † 2, 6 † 3, 19. Col. 1, 26.

Corona vitæ, Sap. 5, 17. II. Tim. 4, 8. I. Petr. 5, 4. Jac. 1, 12. Apoc. 2, 10.

Correptio fraterna, Gen. 37, 21. Lev. 19, 18. Psal. 140, 5. Prov. 1, 20 † 9, 7 † 10, 17 † 12, 1 † 13, 1 † 15, 31 † 17, 10 † 24, 25 † 25, 12 † 27, 5 † 28, 23 † 29, 1. Eccles. 7, 6. Eccli. 19, 15 † 20, 1 † 21, 7 † 32, 13. Ose. 4, 4. Math. 18, 15. Luc. 17, 3. Gal. 2, 11 † 6, 3. I. Tim. 5, 20. II. Tim. 2, 25. Hebr. 3, 13. Jac. 5, 19.

Correptio impiorum est piis in timorem et cautionem, vide *Impiorum*.

Corripiens alterum qualis esse debeat. Mat. 7, 3. Luc. 6, 41. Joan. 8, 3. I. Tim. 3, 2. Tit. 1, 6.

Creator omnium rerum Deus. Gen. 1, 1. Exod. 20, 11. I. Par. 29, 10. Psal. 88, 12 † 95, 5 † 113, 15 † 120, 2 † 145, 6. Isai. 37, 16 † 40, 28 † 42, 5 † 44, 24 † 45, 12 † 48, 13 † 51, 13. Jer. 10, 12 † 32, 17 † 51, 15. Zach. 12, 1. Jon. 1, 9. Eccli. 1, 8. Baruch 3, 32. Mat. 11, 25. Joan. 1, 3. Act. 4, 24 † 14, 14 † 17, 24. I. Cor. 8, 6. Eph. 3, 9. Col. 1, 16. Hebr. 1, 2 † 3, 4 † 11, 3. Apoc. 4, 11 † 10, 6 † 14, 7.

Crescere in scientia, Eph. 4, 15. Col. 1, 10. I. Petr. 2. 2.

Crux et tribulatio omnibus pie viventibus, Gen. 4, 8 † 27, 41 † 37, 18. II. Reg. 16, 5. Psal. 33, 20. Prov. 24, 16. Mat. 10, 16, † 12, 14 † 16, 24 † 24, 9. Marc. 13, 9. Luc. 14, 26 † 21, 11. Joan. 15, 20 † 16, 1. Act. 9, 23. Gal. 4, 29. I. Thess. 3, 3. II. Tim. 3, 12. I. Petr. 4, 1 † 5, 10. Crux a Deo imponitur ad nostram utilitatem, II. Reg. 7, 14. Job 5, 17 † 33, 16. Prov. 3, 11. Jer. 46, 28. II. Mach. 6, 12. Tob. 2, 8 † 12, 13. Judith 8, 22. I. Cor. 11, 31. I. Petr. 4, 17. Hebr. 12, 5. Apoc. 3, 19. Per crucem et res adversas pertingimus ad cognitionem Dei, et ad æternam gloriam, Exod. 1, 12. II. Par. 33, 11. Judith 8, 15. 21. Prov. 6, 23. Mat. 7, 24. Luc. 24, 26. Joan. 12, 25. Act. 14, 21. Rom. 8, 17. II. Cor. 4, 8 † 5, 1. Phil. 2, 8. II. Thess. c. 1. Hebr. 2, 9 † 12, 2. Crux patienter et læto animo ferenda est, Mat. 5, 10 † 10, 38. Joan. 16, 33. Act. 5, 41 † 16, 25. II. Cor. 8, 2. Col. 1, 24. Hebr. 10, 34. Jac. 1, 2. I. Petr. 4, 12. In cruce et afflictione consolatio, Job 5, 17. Prov. 18, 12. Isai. 26, 12. Thren. 3, 28. Math. 5, 10. Joan. 15, 20 † 16, 20. Rom. 8, 18. I. Cor. 10, 13. II. Cor. 1, 4. Per crucem experitur nos Dominus, Judith 8, 21. Eccli. 2, 1 † 27, 8. Prov. 17, 3. Sap. 3, 5. II. Thes. 1, 4. I. Petr. 1, 7.

Cultus Dei verus requirit præter opus externum etiam affectum hominis internum, Deut. 5, 19 † 6, 5 † 10, 12 † 11, 13 † 26, 16 † 28, 47 † 30, 2. Jos. 22, 5. I. Reg. 12, 20. Eccles. 7, 31. Isai. 29, 13 † 64, 11. Mat. 15, 8 † 22, 36. Joan. 4, 23.

Cultus externus Deo gratus, vide *Ceremoniæ*.

Cyrus rex Persarum permittit captivos Israelitas in Judæam redire, II. Par. 36, 22. I. Esdr. 1, 3. restituit eis vasa quondam a Nabuchodonosor ablata, I. Esdr. 1, 7 † 5, 14. Dan. 1, 2.

D. — Dæmones expelluntur, Mat. 8, 16 et 31 † 9, 33 † 12, 22 † 17, 18. Luc. 4, 35 † 8, 2 † 9, 42 † 10, 18 † 13, 10. Act. 5, 16 † 8, 7 † 16, 18. etiam per malos, Mat. 7, 22. Marc. 9, 39. Luc. 9, 39. Act. 19, 14. Dæmones agnoscunt et credunt Deum, Mat. 8, 39. Marc. 1, 24 † 3, 11 † 5, 7. Luc. 4, 34 † 8, 28. Act. 19, 15. Jac. 2, 19.

Dæmonibus immolare nefas, Lev. 17, 7. Deut. 32, 17. II. Par. 11, 15. Psal. 105, 37. Bar. 3, 4. I. Cor. 11, 20. vide *Diabolus*.

Dagon idolum Philisthinorum, Jud. 16, 22. I. Reg. 5, 2. I. Mach. 10, 83 † 11, 4.

Damascus metropolis Syriæ vastatur a Teglath-Phalasar, IV. Reg. 16, 9. contra Damascum prophetia, Isai. 17, 1 † 8, 4. Jer. 49, 23. Amos 1, 3.

Damnatio æterna, quæ parata est diabolo et omnibus impiis, Sap. c. 5. Job 10, 22 † 36, 12. Isai. 24, 21 † 30, 33 † 66, 24. Dan. 7, 11. Mat. 3, 12 † 5, 29 † 8, 12 † 13, 50 † 18, 8 † 22, 13 † 23, 33 † 25, 30. Marc. 9, 47. Luc. 3, 17 † 16, 23. Hebr. 10, 27. II. Thess. 1, 8. II. Petr. 2, 4. Judæ 6. Apoc. 19, 20 † 20, 10 † 21, 8.

Dan filius Jacob, Gen. 30, 6. tribus Dan quærit sibi possessionem, Jud. 18, 1. pugnat contra Lesem, et expugnat, Jos. 19, 47.

Daniel appellatur Balthasar, Dan. 1, 7 interpretatur somnia, 2, 31 † 4, 7 seq. constituitur gubernator totius regni Babel, 6, 3. projicitur in lacum leonum 6, 16. liberat Susannam, 13, 51.

Dare melius quam accipere, Eccli. 4, 36. Act. 20, 33. Dandum sine acceptione personarum maxime autem domesticis fidei, Eccli. 7, 35 † 12, 8. Mat. 5, 42. Luc. 6, 30. Rom. 12, 13. Gal. 6, 10. vide *Eleemosyna*.

Darius filius Assueri, Dan. 9, 3. occupat regnum Babel, 6, 1. impiam legem statuit 6, 8. renovat mandatum Cyri, I. Esdr. 6, 1. D. cæditur ab Alexandro rege Macedoniæ, I. Mach. 1, 1.

David filius Isai (qui Jesse appellatur, Isai. 11, 1. Mat. 1, 5.) a Samuele ungitur, I. Reg. 16, 13, interficit leonem, ursum et Goliath gigantem, 17, 34. paciscitur cum Jonatha, 18, 3 † 20, 8 † 23, 18. manducat panes propositionis, 21, 3. simulat amentiam coram Achis rege, 21, 12. fugit cum patre et matre in Maspha, 22, 3. præcidit oram clamydis Saul, 24, 5. mittit ad Nabal decem juvenes, 15, 5. tollit hastam Saulis, 26, 11. fugit ad Achis regem Geth, 27, 2. ungitur in Hebron in regem Juda, II. Reg. 2, 4. poscitque eum regem universus Israel, II. Reg. 5, 1. juxta verbum Jonathæ, I. Reg. 23, 17. et Saulis, 24, 21. committit adulterium et homicidium, II. Reg. c. 11. pœnitet eum peccati, 12, 13. fugit a facie filii sui Absalom, 15, 14. libavit aquam Domino, 23, 16. recenset populum, 24, 2. emit ab Areuna aream, 24, 24. consilium capit de domo Dei ædificanda, I. Par. 17, 1. constituit operarios et architectos, c. 23. — c. 27. relinquit sibi successorem Salomonem filium, III. Reg. 1, 30. moritur et sepelitur, 2, 10. Act, 2, 29 † 13, 36 commendatur. Eccli. 47, 2.

22, 31 † 28, 2 † 29, 29 † 30, 29 † 35, 2. Lev. 11, 44. Num. 16, 5. Deut. 6, 7. Jos. 5, 15. II. Reg. 32, 26. IV. Reg. 4, 9. Judith 8, 29. Psal. 5, 8. Mat. 7, 6. Rom. 7, 12.

Deus solus fortis, I. Reg. 2, 2. aliis fortitudo attributa, Gen. 32, 28 † 49, 14. Psal. 53, 5. Cant. 3, 7. Isai. 19, 14. Jer. 9, 23. Mat. 12, 29. Marc. 3, 27. Luc. 11, 21. Hebr. 11, 34. I. Petr. 5, 9.

Deus solus justus, II. Mach. 1, 25. alii quoque justi, Gen. 7, 2 † 18, 23. Psal. 33, 16 † 36, 29. Prov. 8, 8. Sap. 5, 16. Mat. 1, 19 † 10, 41 † 25, 46. Luc. 1, 6. Rom. 1, 17.

Deus solus pius, Apoc. 15, 4. alii etiam pii, I. Petr. 2, 9.

Deus solus beatus, I. Tim. 6, 15. alii beati, Gen. 30, 13. Psal. 1, 1 † 32, 1 † 40. 1 † 118, 1 † 126, 1. Mat. c. 5 † 16, 17 † 24, 46. Luc. 1, 45 † 14, 14. Jac. 1, 1.

Deus solus potens, I. Tim. 6, 15. alii potentes, Exod. 18, 21. Psal. 111, 2. Luc. 1, 52. Act. 8, 27 † 18, 24.

Deus solus immortalis, I. Tim. 6, 16. aliis tribuitur immortalitas. Sap. 1, 15 † 4, 1 † 8, 17.

Deus facit mirabilia solus, Psal. 71, 18 † 135, 4. Eccles. 11, 4. alii quoque faciunt mirabilia, Deut. 34, 12. Eccli. 31, 9 † 48, 4.

Deus solus novit arcanas animi cogitationes, III. Reg. 8, 39. alii quoque noverunt, I. Reg. 9, 19. IV. Reg. 5, 26.

Deus solus peccata remittit, Luc. 5, 21. dimittunt et alii, Mat. 18, 18. Joan. 20, 23.

Deo soli honor et gloria, Psal. 113, 1. Isai. 42, 8. I. Tim. 1, 17. aliis quoque tribuuntur, IV. Reg. 14, 10. Psal. 149, 9. Eccli. 31, 10. Luc. 14, 10. Joan. 5, 44.

Deus ex toto corde diligendus, Deut. 6, 5. Mat. 22, 37.

Deus solus adorandus, Exod. 20, 5. Lev. 26. 1. Deut. 5, 9. Mat. 4, 10. aliis adoratio tribuitur, Gen. 18, 2. Vide *Adoratio.*

Deo soli serviendum, Deut. 6, 13 † 10, 20. I. Reg. 7, 3, Mat. 4, 10. Luc. 4, 8. aliis etiam post Deum serviendum, Gen. 25, 23 † 29, 20 † 47, 25. I. Tim. 6, 2.

Deus cujus mali sit causa, et cujus non sit, vide *Malum.*

Diabolus studet semper perditioni hominum, Gen. 3, 1, I. Par. 21, 1. Job c. 1. et 2. Zach. 3, 1. Mat. 4, 3 † 8, 28 † 13, 19. Luc. 8, 12 † 13, 9 † 22, 31. Act. 5, 3 † 13, 8. II. Cor. 4, 4 † 11, 14. Eph. 6, 11. I. Thess. 2, 18. I. Petr. 5, 8. Apoc. 2, 10 † 12, 9 † 20, 7. D. non plura potest, quam ei Deus permittit, III. Reg. 22, 22. Job 1, 12 † 26. Mat. 8, 31. Marc. 5, 12. Eph. 2, 2. II. Tim. 2, 26. Apoc. 20, 7. D. pater et princeps mundi omniumque impiorum, Mat. 4, 9. Luc. 4, 6. Joan. 8, 44 † 12, 31 † 14, 30 † 16, 11. II. Cor. 4, 4. Eph. 2, 2 † 6, 12. Col. 2, 15. Diaboli imperium per Christum sublatum. Gen. 3, 15. I. Reg. c. 17. Job 26, 13. Is. 9, 4 † 14, 8 † 27, 1 † 52, 3. Zach. 3, 2. Mat. 12, 29. Luc. 10, 18 † 11, 22. Joan. 12, 31. Col. 1, 13 † 2, 15. II. Tim. 1, 10. I. Joan. 3, 8. Hebr. 2, 14. Apoc. 12, 9 † 20, 2. Diaboli filii, Joan. 8, 44. Act. 13, 10. I. Joan. 3, 10.

Diaconi, Act. 6, 3 † 21, 8. Philipp. 1, 1. I. Tim. 3, 8.

Diana colitur Ephesi, et in universa Asia, Act. 19, 27.

Dies novissimi et judicium extremum, I. Reg. 2, 10. Psal. 95, 13. Isai. 2, 10 † 13, 4. seq. † 26, 21 † 27, 1 † 30, 30 † 66, 15. Jer. 30, 23. Dan. 7, 9. Soph. 1, 2. Malach. 4, 1. Marc. c. 13. Luc. 17, 24. Act. 1, 11 † 3, 20 † 17, 31. Rom. 2, 5 † 14, 10. I. Cor. c. 15. II. Cor. 5, 10. I. Thess. 4, 16. II. Thess. 1, 7 † 2, 1. Tit. 2, 13. II. Petr. 3, 13. Hebr. 9, 28. Judæ 14. Apoc. 1, 7 † 20, 11.

Dies Domini, Isai. 13, 6. Jer. 30, 7. Amos 5, 18. Joel 2, 1. Sophon. 1, 14. Philip. 1, 6 † 2, 10. I. Thess. 5, 2. II. Tim. 4, 8. Dies Domini et hora nulli cognita, Mat. 24, 36. Marc. 13, 32. Luc. 17, 24. Act. 1, 7. I. Thess. 5, 1. II. Petr. 3, 10. Apoc. 3, 3 † 16, 15.

Dies pro annis, Num. 14, 34. Ezech. 4, 6.

Dilectio Dei erga suos, Exod. 20, 5 † 34, 14. Deut. 4, 24 † 6, 15 † 7, 8. Jos. 24, 19. Prov. 8, 17. Eccli. 4, 18. Jer. 31, 3. Joan. 3, 16 † 10, 11 † 13, 1. 18 † 15, 9 † 16, 27. Rom. 5, 8. Gal. 2, 21. Eph. 3, 19 † 5, 2. vide *Caritas.*

Diligendus est Deus super omnia, Gen. 22, 2. Exod. 20, 6. Deut. 5, 10 † 6, 5 † 10, 12 † 11, 1. seq. † 30, 6. Jos. 22, 5. Eccli. 7, 32 † 34, 19 † 47, 11. Mat. 10, 37 † 22, 36. Marc. 12, 30. Luc. 7, 47 † 10, 27. Joan. 21, 15. Rom. 5, 5 † 8, 28. 35. I. Cor. 10, 21. I. Joan. 4, 17.

Diluvium, Gen. c. 7. et 8.

Dina filia Jacob, Gen. 30, 21. violatur a Sichem, 34, 2.

Dionysius Areopagita convertitur, Act. 17, 34.

Discordia vitanda. Prov. 6, 19 † 10, 12 † 15, 18 † 16, 28 † 17, 11 † 18, 6 † 30, 33. Mat. 12, 24. Luc. 11, 17. I. Cor. 14, 33. Gal. 5, 15. II. Tim. 2, 23.

Divini, vide *Incantatores.*

Divites quomodo se erga pauperes habere debeant. Lev. 25, 25. Deut. 15, 7. 10. Job 31, 16. Psal. 61, 11. Prov. 14, 31 † 17, 5 † 19, 17 † 21, 13 † 22, 7 † 28, 27 † 30, 7. Eccles. 11, 1. Eccli. 4, 4 † 7, 35 † 11, 10 † 29, 12 † 31, 8. Isai. 23, 18. Mat. 6, 19 † 19, 21. Luc. 14, 13 † c. 16 † 18, 22. Act. 2, 45 † 4, 34. I. Tim. 6, 18. Vide *Eleemosyna.*

Divitiarum vanitas et contemtus, et quemadmodum in divitiis non sit sperandum, Psal. 38, 7 † 51, 9. Prov. 10, 2 † 11, 4 † 15, 16 † 18, 11 † 22, 16 † 23, 4 † 28, 11 † 30, 7. Eccles. 5, 9 † 6, 2. Isai. 2, 7. Jer. 17, 3 † 22, 13. Ezech. 7, 19. Soph. 1, 18. Eccli. 5, 1 † 10, 10 † 11, 7 † 14, 1 † 31, 3. Mat. 3, 22 † 19, 21. Luc. 8, 14 † 12, 15. I. Tim. 6, 9. Jac. 1, 11.

Contra divites impios, I. Reg. 25, 2. Job 20, 19 † c. 27. Prov. 23, 4 † 28, 8. seq. Eccles. 6, 1. Isai. 5, 8 † 32, 9. Jer. 15, 13. Amos 6, 1 † 8, 4. Habac. 2, 5. Luc. 6, 24 † 16, 19. Jac. 5, 1. Vide *Avaritia.*

Doctrina Apostolica scripta et non scripta firmiter tenenda, Rom. 16, 17. Gal. 1, 8. II. Thess. 2, 15. I. Cor. 11, 3.

Doctrina Apostolorum est Christi doc-

Martha hospitio excipit Dominum, Luc. 10, 38. ostendit suam fidem, Joan. 11, 27.

Mathan sacerdos Baal occiditur, IV. Reg. 11, 18.

Mathias eligitur in Apostolum, Act. 1, 26.

Mathusalem filius Henoch nascitur, Gen. 5, 21. vivit 969 annis, et moritur, 5, 27.

Matrimonium, Gen. 1, 27 † 2, 21 seq. † 3, 6 † 4, 1 † 9, 1 † 19, 26 † 24, 3 † 29, 21. Exod. 2, 1 † 20, 17. Lev. c. 18. Deut. 5, 21 † 7, 3 † 22, 29 † 24, 1. Jos. 23, 12. Jud. 3, 6 † 14, 2. I. Esdr. 9, 2. II. Esdr. 13, 23. Esth. 2, 17. Tob. 4, 13 † 6, 17 † 7, 15 † 8, 9. Prov. 18, 22 † 19, 14. Eccli. 25, 2. Jer. 3, 1. Mat. 22, 24. Marc. 6, 18 † 10, 2 seq. † 12, 20. Luc. 2, 5 † 3, 19 † 20, 34. Joan. 2, 1. Rom. 7, 2. Eph. 5, 31. I. Tim. 3, 2 † 5, 9. Hebr. 13, 4. I. Petr. 3, 1.

M. indissolubile, Gen. 2, 24. Mat. 5, 32 † 19, 7. Marc. 10, 11. Luc. 16, 18. I. Cor. 7, 10.

M. spiritale, quære *Connubium*.

M. sacramentum, Eph. 5, 32. confert gratiam et sanctificationem, I. Thess. 4, 4.

Matthæus publicanus vocatur, Mat. 9, 9 † 10, 3. appellatur Levi filius Alphæi, Marc. 2, 14. Luc. 5, 27.

Matthania patruus Joachim constituitur rex Juda, IV. Reg. 24, 17. appellatur Zedechias, I. Par. 3, 15.

Matthathias Sacerdos ostendit studium pro tuenda religione, I. Mach. 2, 24. pugnat strenue, 2, 41. monet filios suos ad observationem legis Dei, 2, 49.

Medi occupant regnum Babyloniæ, Dan. 5, 31.

Melchisedech sacerdos, et rex Salem, Gen. 14, 18. Psal. 109, 4. Hebr. 7, 1.

Mendacium, Gen. 3, 4 † 37, 19 † 39, 17. Lev. 19, 11. II. Reg. 1, 2. IV. Reg. 5, 25. Prov. 6, 19 † 12, 22. Sap. 1, 11. Eccli. 7, 13 † 20, 26 † 25, 4. Ose. 4, 2. Joan. 8, 44. Act. 5, 4. Eph. 4, 25. Col. 3, 9. vide *Testimonium*.

Menelaus proditor patriæ usurpat sibi summum Sacerdotium, II. Mach. 4, 24. extremo supplicio afficitur, 13, 4.

Mensura, qua mensi fuerimus, remetietur nobis, Exod. 21, 23. Jud. 1, 7. I. Reg. 15, 33. II. Reg. 22, 25. Psal. 17, 21. Prov. 22, 23. Isai. 33, 1 † 65, 6 † 66, 4. Jer. 50, 15 † 51, 49. Ezech. 16, 59. Joel 3, 7. Mat. 7, 2. Marc. 4, 24. Luc. 6, 38. Mensuræ et pondera debent esse justa, Lev. 18, 35. Deut. 25, 13. Ezech. 45, 10. Mich. 6, 11. Amos. 8, 5. Prov. 16, 11 † 20, 10.

Merari, filius Levi, Num. 3, 17.

Meraritarum officium, 3, 33 † 4, 41.

Merces debetur operibus, Gen. 4, 7 † 15, 1. Sap. 5, 16 † 10, 17. Eccli. 2, 8 † 11, 24 † 18, 12 † 51, 30. Jer. 31, 16. Mat. 6, 1 † 10, 32 † 20, 8. Marc. 9, 41. Luc. 6, 35 † 10, 7. Joan. 4, 36. Rom. 4, 4. I. Cor. 3, 8. I. Tim. 5, 18. Vide *Opera*.

Merita operum, Eccli. 10, 31 † 16, 15 † 38, 18. Vide *Opera*.

Merob filia Saulis, I. Reg. 14, 49. promittitur Davidi in uxorem, 18, 17.

Messias, idest, Christus, et verus unctus est Dominus noster Jesus, Joan. 1, 4 † 4, 25 † 7, 41 † 11, 27. Mat. 26, 64. Marc. 14, 62. Luc. 22, 67. Act. 17, 3 † 18, 28 † 19, 4. I. Joan. 5, 1.

Micha parat ephod idolo matris suæ, Jud. 17, 5. conducit Levitam, 17, 7. idolum et ephod auferuntur, similiter et sacerdos abducitur, 18, 13.

Michæas prophetat contrarium pseudoprophetis, III. Reg. 22, 13. seq. II. Par. 18, 14.

Michael pugnat cum diabolo, Dan. 10, 13. Judæ 9. Apoc. 12, 7.

Michol filia Saulis, datur Davidi in uxorem, I. Reg. 18, 27. juxta promissionem regis, 17, 24. conservat Davidi vitam, demittens eum per fenestram, 19, 12. subducitur ei, et datur Phalti, 25, 44. redditur ei, II. Reg. 3, 14. deridet ipsum saltantem coram Domino, 6, 16.

Militare, vide *Bellum*.

Ministrorum etiam malorum opera dignatur uti Dei bonitas. Mat. 7, 22. Marc. 9, 38. Luc. 9, 49. quos et jubet audiri, Mat. 23, 3.

Miphiboseth filius Jonathæ, II. Reg. 4, 4. invenit gratiam coram Davide, 9, 7. parcit ei David, 21, 7. appellatur Meribbaal, I. Par. 9, 40.

Miphiboseth filius Saulis suspenditur, II. Reg. 21, 8.

Miracula operatur Deus per Sanctos et eorum reliquias; vide *Sancti et Reliquiæ*.

Misericordia: vide *Bonitas Dei*; item *Charitas*.

Misericordiæ opera proximo exhibenda, I. Reg. 16, 6. II. Par. 28, 9. Psal. 111, 5. Prov. 14, 21 † 19, 17 † 25, 21. Eccli. 4, 2 † 35, 18. Isai. 58, 7. Ose. 6, 11. Mich. 6, 8. Zach. 7, 9. Mat. 5, 7 † 9, 13 † 10, 41 † 18, 33 † 25, 41. Marc. 9, 40. Luc. 6, 35 † 11, 33. Rom. 12, 13. Gal. 6, 12. Col. 3, 12. I. Tim. 5, 10. Quære *Eleemosyna*.

Missæ sacrificium prædictum et prænuntiatum. Lev. 26, 9. seq. Psal. 22, 5 † 109, 4. Isai. 2, 2 † 19, 19 † 56, 7 † 61, 6 † 66, 19. Jer. 31, 31 † 33, 16. Amos 9, 11. Mal. 1, 10. per varias figuras veteris Testamenti significatum, Gen. 14, 18 † 16, 6 † 22, 13. Exod. 12, 5 † 25, 30 † 29, 2. Lev. 2, 1 † 3. 12 † 4, 23 † 5, 7 † 6, 15 † 9, 8 † 14, 4 † 16, 3 † 19, 21. Num. 15, 24 † 18, 17. I. Reg. 21, 4. III. Reg. 19, 6. IV. Reg. 4, 41. Dan. 8, 12. appellaturque juge sacrificium, Dan. 11, 31 † 12, 11. nec interibit offerens sacrificium, Jer. 33, 18.

M. a Christo institutum, Luc. 22, 19, et ab ejus discipulis usitatum. Act. 13, 2. mentionem ejus facit Paulus, I. Cor. 10, 16 † 11, 23.

Moab filius Lot et filiæ ejus natu majoris, Gen. 19, 37. contra Moabitas pugnare, Israeli a Deo prohibetur, Deut. 2, 8. factus est Moab serviens Davidi sub tributo, II. Reg. 8, 2. deficiunt Moabitæ ab Israel, IV. Reg. 1, 1 † 3, 5. irruunt latrunculi de Moab in terram Israel, 13, 20. non admittebantur in ecclesiam, Deut. 23, 3, II. Esdr. 13, 1. contra Moab prophetatur, Num. 21, 29 † 24, 17. Psal. 59, 10 † 107, 10. Isai. c. 16 † 25, 10. Jer.